

Η ΠΕΙΡΩΤΙΚΗ

ΕΣΤΙΑ

ΒΡΑΒΕΙΟΝ
ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ



ΕΤΟΣ Ι'

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ

ΤΕΥΧΟΣ 111-112ον

ΙΟΥΛΙΟΣ - ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1961



ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ :



Ἐσωτερικοῦ: Ἐτησίᾳ Δραχ. 150.—
Νομικῶν προσώπων Δραχ. 200.—
Ἐξάμηνος κ.λ.π. ἀναλόγως
Ἐξωτερικοῦ: Ἐτησίᾳ Δολλ. 10—
ἢ Δίραι Ἀγγλίας 3 1/2
ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ ΔΡΑΧ. 25 —

Ἀντεπιστάλλοντα Μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς:
Ω Ν. Μ Ε Ρ Τ Ζ Ι Ο Σ (Βενετία)
ΔΕΑΝΑΡΟΣ Ι. ΒΡΑΝΟΥΣΗΣ (Ἀθήναι)
ΧΡΥΣΑΝΘΗ ΖΙΤΣΑΙΑ (Θεσ/νίκη)
ΜΙΧΑΗΛ ΠΕΡΑΝΘΗΣ (Ἀθήναι)
ΤΑΚΗΣ ΤΣΙΑΚΟΣ (Ἀθήναι)

Ἐμβάσματα: «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΝ ΕΣΤΙΑΝ» Ὀδὸς 28ης Ὀκτωβρίου 60, Ἰωάννινα — Τηλ. 6-59

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Σπύρου Μουσελίμη :	Ἡ Δράγανη (ἱστορ. μονογραφία)	Σελ. 579
Σπυρ. Στούπη :	Ἀναστάσιος Μελισσόβας ἢ Μαρδέφτης (ἱστ. σημ.)	» 584
Δημ. Στ. Σαλαμάγκα :	Καθὼς χάραξε ἡ Λευτεριά (ἱστορ. χρονικά)	» 587
Κων. Ἀθ. Διαμάντη :	Ὁ Χριστοφ. Φιλητᾶς εἰς τὴν Ἑσπερίαν (ἱστορ. πραγμ.)	» 592
Γεωργίου Παϊζίου :	Ἀγιογραφία καὶ Ἀγιογράφοι Χιονιάδων (πραγματ.)	» 595
Στ. Μ. Γκατσοπούλου:	Ματθαῖος Μητροπολίτης Μυρέων (ἱστορ. μονογρ.)	» 604
Μάνθου Οἰκονόμου :	Δημήτριος Σεμιτέλος (ἱστορ. χρονικά)	» 611
Σταύρου Ι. Παπαδάτου:	Αἱ σλαυικά διεισδύσεις ἐν Ἀγίῳ Ὄρει (ἱστορ. πραγμ.)	» 623
Σπύρου Μουσελίμη :	Τὸ Μοναστήρι τῆς Μπούντας καὶ τὸ πανηγύρι τῆς Ἀ- για—Παρασκευῆς (λαογραφικὸ)	» 633
Γιάννη Σαραλῆ :	Τὸ Ζαγορίσιο σπῖτι (λαογρ. πραγμ.)	» 642
Παρ. Ι. Μηλιοπούλου :	Στοιχίημα μὲ τὰ ψέμματα (παραμύθι)	» 645
Δημ. Στ. Σαλαμάγκα :	Τουρκο — Περσο — Ἀραβικὸς λέξεις στὸ Γιαννιώτικο γλωσσικὸ ἴδιωμα	» 647
Παρ. Ι. Μηλιοπούλου :	Ὁ Χριστός, ἡ Γυναίκα καὶ ὁ Γεωργός (παράδοση)	» 650
Karel Jaromir Erben:	(Μετάφραση: Κάρουλο Τσίτση — ἐπιμέλεια: Παρ. Ι. Μη- λιοπούλου): Ὁ Μακρὸς, ὁ Φαρδὺς καὶ ὁ Θρυψαλομάτης »	653
Livio A. Lacci :	(Πρ. Ἀναπτ. Ἠπειροῦ): Οἰκονομικὴ καὶ Κοινωνικὴ Ἀ- νάπτυξις τῆς Ἠπειροῦ	» 659
Χρυσ. Κοσσέρη :	(Πρ. Ἀναπτ. Ἠπειροῦ): Ἡ Κοινοτικὴ Ἀνάπτυξις	» 673
Ἄρσ. Γεροντικοῦ :	Ν. Μακιαβέλλη (Εἰσαγωγή—Ἀπόδοση τοῦ 18 κεφ. τοῦ Ἠγεμόνα καὶ τοῦ istoria Fiorentina)	» 685
Κώστα Ν. Νικολαΐδη :	Πολεμικὴ Ἱστορία—Ἐπάνοδος (ποιήματα)	» 692
Φραγκίσκου Δαπόλα :	Περίπατο: ἀνάμεσα ἀπὸ αἰῶνες καὶ τοπία τῆς Πόλης (τα- ξιδιωτικὸ)	» 693
Θανάση Πιάτχου :	Οἱ μέρες—Μεσαιῶνας (ποιήματα)	» 704
Ν. Κοκκαλίδου-Ναχμία:	Ἡ Κερασιά—Si vous l'aviez Compris (πεζογραφη- ματα)	705—707
Γιώργιου Ράγκου :	Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸν «ΕΛΕΥΣΙΝΙΟ ΜΥΘΟ»	» 709
Μαξιμιλιανὸς Ροῦντιν :	(Μετάφραση: Δημ. Σαλαμάγκα): Τὸ κλέος καὶ τὸ ἀλ- γος τῆς Ρωσσοκῆς λογοτεχνίας	» 711
Γ. Ι. Παπαγεωργίου :	Ὁ Θυμελικὸς Θίασος στὴ Νικόπολη (κριτικὴ)	» 716
Ι. Παπαδημητρίου :	Μαρμαράδες τοῦ παλιοῦ καιροῦ (ποίημα)	» 718
Ἄντ. Γαλανάκη Βουρλέκη:	Δὲν εἶναι θάνατος (ποίημα)	» 718

ΑΠΟ ΜΗΝΑ ΣΕ ΜΗΝΑ: Σημειώματα: Ἐπικήδειος σὲ παλῆς ἀμαρτίες—Κρατικὸ Θέατρο Βορείου Ἑλλάδος—Θεατρικὸ καλοκαίρι—Θὰ περιμένουμε—Μιά Ἠπειρώτισσα—Τὰ Κοινοτικὰ ἔρ-
γα—Μιά ἐξήγησις—Οἱ Γιορτὲς τῆς Δωδώνης—Ἡ ἔκθεσις ὑδατογραφῶν—Ἡ Χ. Ε. Ν.—Ἡ «Πνευ-
ματικὴ ἡμέρα τῆς Δ.Τ.Ε.»—«Δωδωναῖον Φῶς»—«Πρακτορεῖον Πνευμ. Συνεργασίας»—Μιά τριαν-
ταετία.—Κριτικὴ τοῦ Βιβλίου: Τάκη Γκοσιόπουλου: «Ὁ γυμνὸς τῆς νύχτας» (Δ. Κόκκι-
νου).—Ἐπιστολαί: Διόρθωσις.—Πνευματικὰ καὶ Καλλιτεχνικὰ γεγονότα: Συν-
αυλία στὴ «Διμυνοπούλα»—Συναυλία τοῦ Ὁδείου.—Ἐκθεσις ζωγραφικῆς—«Οἱ μικροὶ τραγουδι-
σταὶ τῶν Παρισίων».—Ἐκθεσις ἀντιγράφων.—Ἐκθεσις Λαϊκῆς Ἠπειρ. Τέχνης.—Διάφορα.—Βι-
βλία.—Παριστοδικά.

Ἡ ΠΡΩΤΙΚὴ Ἑστία

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΤΟΣ Ι'

ΙΟΥΛΙΟΣ—ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1961

ΤΕΥΧΟΣ 111ον—112ον

ΣΠΥΡ. ΜΟΥΣΕΛΙΜΗ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ

Η ΔΡΑΓΑΝΗ

ΑΓΩΝΕΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ—ΕΝΘΥΜΗΣΕΙΣ—ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ

Ι. ΑΓΩΝΕΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ

Ἀπὸ ὄρες καὶ μισή, πεζοπορία, δυτικά τῆς Παραμυθιάς, ἐπὶ ἀνδρῶν μικροῦ λόφου σχηματισμένου ἀπὸ ἀμμοκονοειδῆ ἀπορογῆς, σὴν τότια παρηγή ἀκρολίμνιας γονιωτῆς κοκκινολοχώματης κοιλάδας, περιβαλλομένης ὀλοῦθε ἀπὸ χαμηλά καὶ ψηλότερα βουνά, ἀπλόωρονται κλιμακωτὰ τὰ καθυδάντα σπίτια, χαμηλὰ ἐκατόσθι, τῆς Δραγανῆς (τὴν ἄρα Ἀμπελιάς).

Οἱ κάτοικοι, ξεροκόμματοι σὸ φάει, ζοῦν ἀπὸ τὴν κτηνοτροφία, τὴ γεωργία καὶ τὴ λίγη ἐλασιοκομία καὶ ἀμπελοφυτρία.

Στὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας τὸ χωριὸ αὐτὸ πέρασε πολλὰ πένια καὶ βάρσανα. Κι' ἂν παρῆμενε σὸ Χριστιανισμὸ, δὲν τούρκερε καὶ δὲν ἄκουσε χότζα ἢ ἀλλοῦ ἀπὸ τὸ μεσοχώρι, ὅπως τὰ γειτονικά, Κουρτέσι, Νικολίτσι, Ψάσσα καὶ Γκοίκα, κοιτῆθηκε χάρη σὴν παλληκαριά καὶ τὴν ἀποφασιστικότητά του. Τοῦρκος χωρὶς τὴν ἄδεια τῶν κατοίκων δὲν πάταε χόμα Δραγανίτικο.

Ἰδιαίτερα μὲ τοὺς Κουρτεσιώτες Τοῦρκους πήγαιναν σὰν ἡ γάτα μὲ τὸ ποντίκι. Κεῖνη τὴν ἐποχὴ κυριαρχοῦσε τὸ «σὺνζιμ» δηλ. «σὸ κάνομε κι' ὅπου βγεῖ».

Οἱ Κουρτεσιώτες γιὰ τὰ τοὺς τσακίσουν, τὰ τοὺς ξεδυνασπέφουν σκοιῶνον τὴν Κυριακὴ τῶν Βαῖων τοῦ 1906 τὸν

παλληκαρότερο τοῦ χωριοῦ, Βαγγέλη Γιάννη, ἀφοῦ μὲ πορηριά, μπαιπέσικα, τὸν ἔβγαλαν ἔξω τοῦ χωριοῦ σὴν ἄκρη τῆς λίμνης.

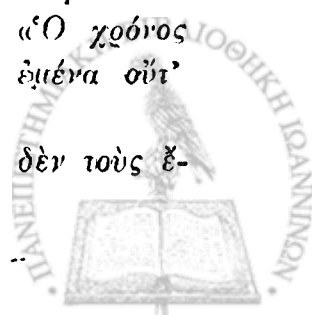
Ἀλλὰ καὶ ἡ γύση ἴαχε βάλει μ' αὐτούς. Στὶς 2 τοῦ Μάη 1896 γοβροῦς σεϊσιμὸς μετέβαλε ὅλο τὸ χωριὸ σ' ἐσείλια. Ὅλα τὰ σπίτια, πλὴν 5, ἔγιναν γῆς μαδιάμ. Ἐνεήρησα δύο ἄτομα βοῆκαν τὸ θάνατο κάτον ἀπὸ τὰ χαλάσματα, μετὰξὶ τῶν ὁποίων καὶ τρεῖς ξεροχωροῖτες ποῦ ἔλαζαν ἐκεῖ ραμπάδες.

Λέγουν πὸς ἔλαθαν αὐτὸ, τοὺς δοκίμως ὁ Θεός, ἐπειδὴ ἔχυσαν τὴν κοινωριά τοῦ παπᾶ τῆ Δραγανῆ σὴν ἐκκλησιά.

Γιὰ τὰ δυκαμῶσαν τὸ ταμεῖο τῆς ἐκκλησιάς, εἶχαν σιγήθεια, κάθε Πασχαλιά μεγάλη, ὅποιος πρόσφερε τὸ μεγαλύτερο χορηματικὸ ποσὸ ἐκεῖνος μεταλάβαινε πρῶτος. Κεῖνη τὴ χρονιά πρόσφεραν δυὸ τὸ αὐτὸ ποσὸ καὶ καθὼς σποῶγονται, ὄχι ἐσὺ, ὄχι ἐγὼ, θὰ πρωτομεταλάβει ἀμπῶχρονι καὶ τὸν παπᾶ. Πέρτει τὸ δισκοπότηρο καὶ χύνεται ἡ κοινωριά.

Ὑστερα ἀπ' τὴ δουλειὰ αὐτὴ ὁ παπᾶς καταρόθηκε κι' εἶπε: «Ὁ χρόνος παιδιὰ τὰ μὴν κλείσει οὐτ' ἐμένα οὐτ' ἐσᾶς».

Καὶ πραγματικὰ ὁ χρόνος δὲν τοὺς ἔ-



κλεισε. Ἦθελε 7 μέρες ἀκόμα νάρθει ἡ Λαμπρή.

Καρόι ἦταν σὰ μάτια τῶν ἀγάδων τῆς Παραικιδιάς ἢ Δράγαρη, πὸν ζοῦσε ιδιόκτητο Κεφαλοχώρι ἀνάμεσα σὰ τοιφλίκια τους. Γι' αὐτὸ παραμόνευαν, ἃ καὶ ἃ, πότε νὰ βροῦν καιρὸ νὰ τῆ σκλαθώσουν, νὰ ραγιαδοποιήσουν τοὺς κατοίκους της, πὸν δὲν ἔσφιξε τ' αὐτὶ τους ἀπὸ φόβους, ὅπως ἔκαμαν καὶ τοὺς ἄλλους γύρω Χριστιανούς.

Μετὰ τὴν πώση τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ (1822) ὁ Σουλεϊμὰν Νίνος, πὸν εἶχε μετοικήσει ἀπὸ τῆ Λιόρη τῶν Φιλιππῶν σὴν Παραικιδιά, τραπεζὸς δυνάστης τῶν Χριστιανῶν, πῆξε τοὺς Δραγαρίτες ζητώντας τους γέμισο, προσπαθώντας μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ νὰ ἀναγνωρίσει τὸ χωριὸ τοιφλίκι του.

Οἱ Δραγαρίτες κατόπιν τῶν ἀπειλῶν καὶ πιέσεων τούτων ἐνεργοῦν μὲ ἀνθρώπους τους σὴν Πόλη κι' ἐκδίδεται (1823) σουλτανικὸ φερμάνι (διάταγμα) πὸν ἀναγνωρίζει τὸ χωριὸ ιδιόκτητο κεφαλοχώρι. Τὸ φερμάνι συνταγμένον σὴν παλιὰ Τουρκοκρατολοπολερική γλῶσσα, δὲν καταχωρεῖται ἐδῶ, γιὰτὶ δὲν κατώρθωσε κανένας τουρκομαθῆς νὰ τοῦ τὸ μεταφράσει σὴν Ἑλληνική.

Ἐπειδὴ ὅμως τὸ φερμάνι εἶχε μερικὲς ἀσάφειες κι' ὁ Σουλεϊμὰν ξακολούθησε τοὺς βιασμούς ἐκδίδεται καὶ δευτέρου (1831) πὸν ὄχι μόνον ἀναγνωρίζει τὴν ιδιοκτησίαν τοῦ χωριοῦ ἀλλὰ διατάζει κιόλας τὸν διοικητὴ (Βεζύρη) τῶν διοικήσεων Γιαννίνων Ἀβλῶνας καὶ Ντελβίνου καὶ τὸν Εἰρηνοδίκη (κατῆ) Μαζαρακιάς, σὴν δικαιοδοσίαν τῶν ὁποίων ὑπάγονταν τὸ χωριὸ τὴν πιστὴ ἐφαρμογὴ τῶν φερμανίων ἀπ' αὐτοὺς προστατεύοντας τοὺς κατοίκους ἀπὸ κάθε δυνάστη πὸν ἤθελε νὰ παρίδει καὶ παραβιάσει τὴ σουλτανικὴ διαταγὴ.

Καταχωρῶ ἀπὸ ἐπίσημη μετάφραση τὸ κείμενον τοῦ 1831 σουλτανικοῦ φερμανίου πὸν ἀναγνωρίζει τὴν ιδιοκτησίαν τοῦ χωριοῦ.

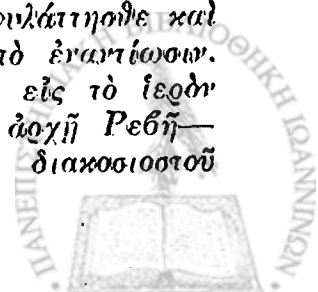
«Ἐξοχε ὑπουργέ, τετιμημένε ἀρχισιράτηγε, ὁ τακτοποιῶν τὰς ὑποθέσεις τοῦ κόσμου, ὁ διευθύνων ταύτας δι' εὐσέχου

κοίσεως καὶ δξυδερεκείας, ὁ διεκπεραιῶν τὰ σπουδαῖα κοινὰ ζητήματα εὐσέχως, ὁ παγιῶν τὴν βῆσιν τοῦ κράτους καὶ τῆς εὐτυχίας, ὁ σπερῶν τὰς βάσεις τῆς εὐδαιμονίας καὶ τῆς δόξης, ὁ περιστοιχισμένος ὑπὸ τῶν διαφόρων τοῦ ὑψίστου βασιλέως (Θεοῦ) Βεζύρου μου, διοικητῶν τῶν διοικήσεων, Ἰωαννίνων Ἀβλῶνος καὶ Δελβίνου διακαλονισθεῖσι παρὰ τοῦ ὑψίστου, ἡ δόξα σου καὶ σὺ ὁ ὑπογραμμὸς τῶν κατήδων τῶν ἐμπεφορισμένων τοῦ ἱεροῦ νόμου ἱεροδικία Μαζαρακίου κύριε ἡμῶν ἀξιοθεῖσι ἢ παιδεία σου ἅμα φθάση τὸ ὑψηλὸν αὐτοκρατορικὸν διάταγμα μου τοῦτο γνωστὸν γενέσθω ὅτι τὸ χωριὸν μικρὸν Δράγαρι ὑπαγόμενον εἰς τὴν διοίκησιν Δελβίνου εἰς τὸ τμήμα Μαζαρακίου (ἐδῶ ὑπάροχον δύο λέξεις ἀπροσδιοριστοῦ ἐννοίας) ἐγράφη ὑπὸ εἰσόδημα (;) (χασηλὲ ταχταντᾶ) ἐν τῷ χειρογράφῳ γεγραμμένῳ λεπτομερεῖ βιβλίῳ (ἐδῶ ὑπάροχει μία λέξις ἀπροσδιοριστοῦ ἐννοίας) μὲ τὸ κοτύλι (καλέμ) σίτου καὶ κοιτῆς μετὰ τῶν λοιπῶν ἐν ὅλῳ τρεῖς χιλιάδες ἄσπρα, καὶ ἐν τῷ περιεκτικῷ βιβλίῳ ἀκοιτῶς ἢ εἰρημένη γραφῆ του, μετὰ τῶν λοιπῶν ἀπορριζομένων συμποσοῦνται εἰς ἐννέα χιλιάδες ἐξήκοντα ἄσπρα, καὶ ἐκ τοῦ εἰρημένου ἀπορριζομένου τὸ ποσὸν τῶν χλίων πεντακοσίων ἄσπρων τοῦ χωριοῦ δόματα Γαοδίκι ἐν τῇ διοικήσει Δελβίνου τμήματος Παραικιδιάς, καὶ ἐξ ἄλλων δέκα χιλιάδες ἐπακόσια πενήκοντα ἄσπρα τοῦ κατόχου τοῦ τιμαρίου Σαλήχ νιοῦ Ταχῆ, ἐκ τῶν ἰπέων τοῦ νικηφόρου σιρατοῦ, τὸ δὲ ὑπόλοιπον ὑπάροχει εἰς τὰς ἐργασιὰς τοῦ συνεταίρου ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ κτηματολογίῳ.

Τὸ δὲ εἰρημένον χωριὸν μικρὸν Δράγαρη ἐφ' ὅσον ἀποσκοπεῖται ἢ κατοχὴ σύμωνα μὲ τὸ κτηματολόγιον καὶ ἢ λήγης τοῦ ὑπάροχου εἰσοδήματος καὶ τῶν φόρων μετὰ τοῦ συνεταίρου του, δέον νὰ μὴ γίνεται ἐπέμβασις, καὶ ἐν ᾧ ἀντίκειται εἰς τὸν νόμον νὰ κατέχηται ὡς τοιφλίκιον αὐτοκέφαλον χωριὸν, προλαβόντως ὁ πατὴρ τοῦ εἰρημένου Σαλήχ Ταχῆ δι' αἰτήσεώς του ἐξέθεσε καὶ ἠτήσατο ὅτι, ξένος τις Σουλεϊμὰν δόματι δὲν παύει νὰ θεωρεῖ τὸ εἰρημένον χωριὸν ὡς τοιφλίκι-

ον και να επεμβαίνει αυθαιρέτως εναντίον του αυτοκρατορικού κτηματολογίου και του νόμου, η δε εκδοθεῖσα περί τα μέσα του μηνός Τζιευαλι— οὐλ— άχηρ του (χιλιοστοῦ) διακοσιοστοῦ τεσσαρακοστοῦ δευτέρου εἰτος ἱερὰ διαταγή μου ὅπως ενεργηθῶσι τὰ δέοντα συμφώνως τῷ αυτοκρατορικῷ κτηματολογίῳ και τῷ νόμῳ ἐξήχθη ἐκ τοῦ αυτοκρατορικοῦ μου γραφείου. Καὶ ἤδη ὁ εἰρημένος Σαλήχ υἱὸς Ταχήρ δι' αἰτήσεώς του ἦν υπέβαλεν εἰς τὴν Πύλην τῆς εὐδαιμονίας μου ἀναφέρει δι, καίτοι ἐξεδόθη αυτοκρατορικὴ διαταγή μου συνεπεῖα αἰτήσεως τοῦ σπυρίτου πατρός του, ὁ εἰρημένος Σουλεϊμάν δὲν παύει και νῦν εἶναι ἐναντίον τοῦ κτηματολογίου, τοῦ νόμου και τῆς αυτοκρατορικῆς διαταγῆς να θεωρηθῆ τὸ ἐν λόγῳ χωρίον ὡς τοιφλίκιον και να επεμβαίη ὡς και πρότερον αυθαιρέτως. Ἐπειδὴ δὲ ἐζητήσατο τὴν ἐκδοσιν πρὸς τοῦτο ἱερὰς διαταγῆς μου, γενομένης προσφυγῆς εἰς τὸ αυτοκρατορικὸν ἡμερολόγιον και εἰς τὸ συνοπτικὸν και τὸ λεπτομερὲς βιβλίον, ἅτινα φυλάσσονται ἐν τῷ αυτοκρατορικῷ μου κτηματολογίῳ, εὐρέθη ὡς ἄνω ἀναφέρεται, ἐρευνηθεισῶν δὲ και τῶν διατάξεων τῶν ἐγγραφῶν τῶν φυλασσόμενων ἐν τῷ αυτοκρατορικῷ μου γραφείῳ εὐρέθη καταγεχωρημένον δι ἐξεδόθη κατὰ τὴν σπυρίτου χρονολογίαν ἱερὰ διαταγή μου. Ἐρευνηθέντος δὲ και τοῦ βιβλίου τῶν πακτώσεων (ἰλιζάμ) τῆς διοικήσεως Δελβίνου συμφώνως πρὸς τοὺς ὅρους τοῦ θεσπισθέντος εὐσπύχου νόμου ἐγνώσθη δι δὲν εἶναι μετὰ τῶν ἰλιζαμίων, ἅτινα ἀποτελοῦσι τὸ τιμᾶριον τοῦ εἰρημένου, διὰ τοῦτο συμφώνως πρὸς τὸν ἰσπλὸν (ἰσπλὸν) διάταγμα, τοιαῦτα ἰλιζάμια να ἐντὸς τῶν νομῶν και διοικήσεων, ὅσα μέχρι τοῦδε δὲν εἶναι ἐγγεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ, και εἰς τὸ ἐξῆς, ἐὰν οἱ κάτοχοι και ἀναμειγνύμενοι θέλωσι να τὰ κατέχωσι και να τὰ πακτώσωσι, ἐν περιπτώσει μὲν καθ' ἣν οἱ ἰδιοκτῆται εὐρίσκονται ἐν τῷ τόπῳ να ζητῆται ἡ πραγματικὴ συναινέσις των, και ἂν δὲν εἶναι παρόντες να ἐξακριβῶνται τὸ προηγούμενον ἀντίτιμον και τὸ εἰσόδημα ἄνευ ἀδικίας τινός, ἢ, ἀλλ' ἐπὶ ἐν ἔτος μόνον,

να κατέχωσιν οἱ κάτοχοι και καταβαλλομένης προσοχῆς πρὸς ἐξακριβῶσιν τῶν δεκατισθησομένων, να ἀναφεροθῆ και γνωσθῆ ἐγγράφως εἰς τὴν πρωτεύουσάν μου ἵνα τὰ διαχειρισθῶσιν οἱ καπουκεχαγιάδες με τὸ ἀρχαῖον ἀντίτιμον, και ἐὰν δὲν ζητηθῶσι παρὰ τινος να τὰ κατέχωσι και τὰ δεκατίσωσι οἱ ἰδιοκτῆται, και να καταβάλληται προσπάθεια ὅπως παρεμποδίζεται πᾶσα ἐπέμβασις γιγνομένη παρ' ἄλλου ἐναντίον τοῦ κτηματολογίου και ἄνευ τίτλου. Ἐπειδὴ υπάσχει διάταγμα (φρομάνι) ὅπως γίνηται ἐνέργεια ὡς ἄνω, σὺ ὅστις εἶσαι ὁ ἄνω βεζύρης μου ἅμα ὡς λάβης γνώσιν ἐν περιπτώσει καθ' ἣν δὲν ζητηθῆ ἡ πάκτωσις ἐκ τοῦ τιμᾶριου τοῦ εἰρημένου να προσάγεσθε εἰς ἐνεργεῖαν συμφώνως πρὸς δι ἀπαιτεῖ τὸ αυτοκρατορικὸν κτηματολόγιον και σὺ, ὅστις εἶσαι ὁ εἰρημένος Ἰεροδίκης, ἐπειδὴ ἀντίκειται εἰς τὸν νόμον και εἰς τὸ κτηματολόγιον να θεωρηθῆ και κατέχηται ὡς τοιφλίκιον τοιοῦτου εἴδους ἀνεξαρτήτου χωρίου, τὸ εἰρημένον χωρίον μικρὸν Δοκάγανη συμφώνως πρὸς τὸ κτηματολόγιον να φροντίσης ὥστε να κατέχηται μετὰ τοῦ συνδιοικητοῦ του—ἐκ μέρους τοῦ τιμᾶριου του ὡς χωρίον και να λωιδάνηται τὸ εἰσόδημα και οἱ φόροι κατὰ τὸν νόμον και τὸ βιβλίον, μὴ ἐπιτρέπης να επεμβαίη και παραβιάζει ὁ εἰρημένος ξένος ἐναντίον τοῦ νόμου και τοῦ κτηματολογίου θεωρῶν αὐτὸ ὡς τοιφλίκιον, να προσέχης ὅπως ἐμποδίζης και ἀποκορούης τοῦτον. Ἐξέδωκα δὲ τὸ (φρομάνι) διάταγμα τοῦτο ἵνα ἀρτίσασθε ἀπὸ τοῦ να ἐπιτρέπης προᾶξιν ἐναντίον τῶν νομῶν πακτώσεων και τῶν ἐγγραφῶν τοῦ κτηματολογίου και τοῦ νόμου. Διάταγμα, ὅθεν ἅμα λάβης τὸ παρὸν—να ενεργήσητε ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ, ὡς ἄνω, συμφώνως πρὸς τὸ ἄξιον ὑπακοῆς περιεχόμενον τοῦ φρομανίου, ὅπερ ἠδδόκησα να ἐκδώσω, και ὅπερ ἕκαστος ὀφείλει να ὑπακούη και συμμορφῶται πρὸς αὐτὸ και να προφυλάττηθε και ἀπέχητε ἀπὸ τὴν πρὸς αὐτὸ ἐναντίωσιν. Οὕτω γνώτε και πιστεύετε εἰς τὸ ἱερὸν σημεῖον μου. Ἐγγραφα ἐν ἀρχῇ Ρεβῆ— οὐλ— άχηρ τοῦ χιλιοστοῦ διακοσιοστοῦ



πεινηκοσίου έτους. 16 Σαφές — οὐλ —
 χαίρη 326».

Είναι σύμφωνον πρὸς τὸ προ-
 τύπου. Ὁ Ἱεροδικαστὴς τῆς πρωτευού-
 σης τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων. Τ. Θ. Μεχμέ
 Βεϊζιχῆ. — Πρεσβλήτη. Καταχωρητής.
 Τ. Σ. Μεχμέτ Σαίπ. Ἀρχιερατικατοῦ.
 Τ. Σ. Μεχμέτ Φουάτ Μουσιφά.

Ἀριθμ. 287. Βεβαιοῦται μετ' ἀντιπα-
 ραβολῆν ἢ ὡς ἄνω μετὰ φρασις τοῦ προσ-
 κεκαλλημένου Τουρκικοῦ ἀντιγράφου.

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 5ῃ Σεπτεμβρίου 1914

Ὁ ἐφημερὺς Πρωτοδικεῖου Ἰωαννί-
 νων. Ἀδελφότης. Ὁ βοηθὸς ἐφημερὺς
 Πρωτοδικεῖου Ἰωαννίνων. Π. Α. Σκέ-
 φρης.

Κατόπι τούτου τραβῆσε χέρι ἀπὸ τὸ
 χωριὸ ὁ Σουλτεϊμὰν καὶ σταμάτησε τὶς ἀ-
 παιτήσεις του.

Μεταξὺ ὅμως ἄλλων κτημάτων πὺν
 εἶχεν ἀγοράσει ἀπὸ τὸ τουρκικὸν δημοσίον,
 ἀπὸ τὰ κατασχευμένα κτήματα τοῦ Ἀλῆ
 Πασᾶ, σύνταξε (1842) κι' ἕνα πλάσιον
 συμβόλαιον (μυληνιαμὲ) σύμφωνα μετ' τὸν
 τύπον τῶν γησιῶν πὺν κατεῖχε καὶ γιὰ τὴν
 Δράγαμ, πὺν ἀγόρασε κι' αὐτὴ ἀπὸ τὸ
 Δημοσίον, σὰν δημονεμένο τσεφλίκι τοῦ Ἀ-
 λῆ Πασᾶ, καὶ φέλας καιρό, καὶ βοεῖ σα-
 φῆ, σὲ ἀναταραχὴν καὶ ἀνεμοποιμπούλια νὰ
 ριχθῆ καὶ πάλι κατ' ἀπάνου τῆς.

Στὸ μεταξὺν γραφάει αὐτός.



Ἀργότερα ἕνας ἐγγονὸς του, ὁ Ἰουῖφ
 Πασᾶς Νίνος, τοῦρκος ἢ ὄνομα, πὺν
 δὲν ἄφηρε λιθάρι ἀπανοτό, ἀνασοφάει
 πάλι τὸ ζήτημα. Ἐγείρει ἀγωγή κυριότη-
 τας κατὰ τῶν Δραγαμῶν σὶ τὸ Τουρκικὸν
 Ἐφετεῖον τῶν Γιαννίνων, τὸ ὁποῖον ἀφοῦ
 εἶδε κι' ἐξέτασε τοὺς ἐπισήμους τίλους
 ἰδιοκτησίας τοῦ χωριοῦ (τὰ σουλτανικά
 φερμάνια), ἀπέφυγε νὰ ἐκδώσει ἀπόφαση
 καὶ ἡ ὑπόθεσις παρεμεινε ὅπως εἶχε.

Καὶ μετ' τὴν ἀπόφαση αὐτὴ τοῦ ἐφετεῖ-
 ου ὁ Ἰουῖφ Πασᾶς δὲν τραβάει χέρι. Δια-
 θέτοιας ἰσχυρὰ πολιτικὰ μέσα προσπα-
 θεῖ διοικητικὰ νὰ ἀρπάξει τὴν νομὴν τοῦ
 χωριοῦ.

Οἱ Δραγαμίτες διὰ τοῦ οἰκουμενικοῦ
 πατριαρχείου καταφεύγουν σὶ τὸ ἀνώτατον

συμβούλιον τῆς τουρκικῆς ἐπικρατείας, τὸ
 ὁποῖον ἀποφαίνεται (1903) πὺν σύμφωνα
 μετ' τὰ αὐτοκρατορικὰ κτηματολόγια τὰ φερ-
 μάνια τῶν Δραγαμῶν εἶναι γνήσια καὶ
 ὁ μυληνιαμὲς τοῦ Σουλτεϊμὰν Νίνου πλα-
 στός.

Ἐπειδὴ ὁ ἔρανος πὺν διενεργήθηκε
 μεταξὺ τῶν κατοίκων δὲν ἔφτανε γιὰ τὰ
 ἔξοδα τῆς ἐπιτροπῆς, πάει κι' ἕλα σὶ τὴν
 Πόλη, καὶ γιὰ τὰ δῶρα τῶν γραφιάδων
 καὶ ἐπισήμων Τούρκων, οἱ δημογεροντες
 τοῦ χωριοῦ, μιὰ Κυριακὴ μετὰ τὴν Θεῖα
 λειτουργία ἀπλώσαν ὄξω ἀπὸ θύρα τῆς
 ἐκκλησιᾶς ἕνα μαπίλι, καὶ κάθε γυναίκα
 πὺν ἔβγαυε ἀπὸ μέσα ξεσκάλωνε πρόθυ-
 μα ἀπὸ πάνου τῆς ὅ,τι χρυσοαφικὸ καὶ ἀ-
 σμητικὸ σιόλιζε τοὺς κόρφους τῆς, τὸ λαι-
 μὸ, τ' αὐτιά, τὴ ζώση καὶ τὰ χέρια, κε-
 μέρια, τοκάδες, κρόπια, τραχηλιές, σκου-
 λαοίκια, ἀσημοσόγιες, κλεισοζῶναρες,
 βραχόλια, δαχτυλίδια, καὶ τὸ πέταξε σὶ τὰ
 γόνατα τῆς δημογεροντίας.

μπαδάς, ριές, γερόντισσες,

ὅλες μετ' τὴν ἀράδα,

ὅ,τ' εἶχαν τὸ πολύτιμον

πῶροξαν σὶ τὴν ἀπλάδα.

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσι τοῦ 1913 καὶ
 πάλι ἀνακινήθηκε τὸ ζήτημα καὶ ἔλαβε
 τελικὴ λύση μετ' τὴν προσκόμισι σὶς Ἑλ-
 ληνικὰς ἀρχὰς τῶν δύο παραπάνω Σουλ-
 τανικῶν φερμανίων καὶ τῶν ἀποφάσεων
 τοῦ Τουρκικοῦ Ἐφετεῖου τῶν Γιαννίνων
 καὶ τοῦ ἀνωτάτου συμβουλίου τῆς Ἐπι-
 κρατείας.

II. ΕΝΘΥΜΗΣΕΙΣ

Τὰ παλιότερα βιβλία πὺν σὸζονται
 σὶ τὸ χωριὸ καὶ φέρουν σὶ τὰ ἐξώφυλλά τους
 ἐλάχιστες καὶ ὄχι μεγάλης σημασίας ἐν-
 θυμήσεις, εἶναι τὰ δώδεκα μυριαῖα τῆς
 κεντρικῆς ἐκκλησίας «Κοίμησι τῆς Θεοτό-
 κου», ἔκδοσις Βενετίας καὶ ἀπὸ τὸ πτω-
 χογραφεῖον Φοίνικα.

1) Στὸ μυριαῖον τοῦ Φεβρουάριου ἐπὶ
 τοῦ πρώτου ἐξωφύλλου ὑπάσχει σημειω-
 μένον.

«Τὸ παρὸν μυριαῖον ὑπάσχει τῆς ἀγι-
 ας ἐκκλησίας τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου
 τοῦ χωριοῦ Δράγαμ. Ὅποιος νὰ ἀναγνώ-
 σῃ ἢς αὐτὸ μετ' προσοχὴν καὶ εὐλάβησιν ὁ



κύριος ἀνταποδώσει τὸν μισθὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν ὁ δὲ συνεργὸς ὅπου τὸ εὐνάξει ἐστὶν συγχωρημένος ἐν τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι.

1846 1 Φεβρουαρίου

Δι' ἐμοῦ τοῦ ἐλαχίστου τῶν ἱερέων ἐγράφη.

Δημήτριος ἱερεὺς

Εὐχέσθε ὑπὲρ ἐμοῦ ἐν Χοροιστῶν.

2) Στὸ μηνιαῖο τοῦ Ἰούνη, σὲ ἐξώφυλλο.

1854

Δι' ἐμοῦ τοῦ ταπεινοῦ καὶ ἐλαχίστου Στεφάνου (Παπαχορήσιου) ἱερέως.

3) Στὸ μηνιαῖο τοῦ Μάη, σὲ πρῶτο ἐξώφυλλο.

«Ἐσταχθῆναι τὸ παρὸν βιβλίον μηνιαῖον τῆς ἐκκλησίας κοίτης 1859».

4) Στὸ μηνιαῖο τοῦ Γεννάου.

«Ἐν ἔτι 1861 ἔξι Ἰανουαρίου καὶ ἐγράφη διὰ χειρὸς πατῆρος Στεφάνου (Παπαχορήσιου) μέγα».

5) Στὸ μηνιαῖο τοῦ Ἰούνη σὲ ἐξώφυλλο.

«Δι' ἐμοῦ τοῦ ἀναξίου δούλου Κωνσταντίνου Σπυριδῶνου Γκιώξη (ἀναγνώστη) 1880 Ἰουνίου 21».

6) Καὶ σὲ μηνιαῖο τ' Ἀπριλίη, σὲ ἐξώφυλλο.

«Τὸ πάσα μὰς ἔρθε εἰς αὐτὸ τὸ ἔτος εἰς τὰς εἴκοσι τέσσαρες Μαρτίου Δράγαη 1896 τῇ 2 Ἀπριλίου

Πατῆρ Παναγιώτης ἀπὸ χωρίον Δράγαη»

Ἀπὸ τοὺς παπάδες πὺν ἔγραψαν τὶς παραπάνω ἐνθυμήσεις καὶ ἀπὸ πληροφορίες πὺν ἔλαβα ἀπὸ στοιχαστικούς ἀνθρώπους τοῦ χωριοῦ καὶ ἀπὸ γερόντους φαίνεται πὺν ὑπερέστησαν κατὰ καιροὺς ἐφημέριοι οἱ:

1) Δημήτριος 1846—1854

2) Στέφανος (Παπαχορήσιου) 1854—1862

3) Χρήσιμος Παπαχορήσιου παιδὶ τοῦ τοῦ Στεφάνου 1861—1895

4) Παναγιώτης Στεργίου 1895—

III. ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ

Π ρ ο ν τ ἰ ἄ ν τ ι

Ἀντικὰ τοῦ χωριοῦ ὡς χίλια μέτρα, σὲ πλάγια καὶ τὴν κορυφὴν κορυφομασάζου λόφου ὑπὸ τὸ ὄνομα «Προσιάνη», φύτρου τοῦ ἀπὸ πάγου βουνοῦ τοῦ Κουρτεσιοῦ, καὶ χωριζομένου ἀπὸ τὸ λόφο τοῦ χωριοῦ μὲ ἀμμογάλινη λαγκαδιὰ καταλήγουσα σὲ καλοπέζουλα χωράφια, ἀπλώνονται, μαρμαροσκοτυλισμένα ἀπὸ τὸν ἥλιο καὶ τὸν καιρὸ, χαλάσματα στενδριακῶν ξερότοιχων ἀραιῶν ἀγροικῶν οπιῶν τῶν Χοροιστιανοβιζαντινῶν χρόνων.

Σταλκασκόμενοι γράφονται ἐπὶ τῶν λιθαριῶν τῶν ἐρειπίων καὶ σαῦρες λάζονται σὲ ριζώματα τῶν τοίχων.

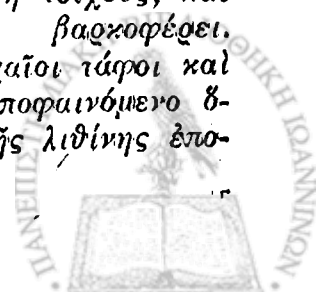
Οἱ Δραγαίτες ἰσχυρίζονται πὺν ἔδω ἦταν παλιότερα τὸ χωριὸν τοὺς καὶ ἐγκαταλείφθη ἀπὸ τὰ πολλὰ φίδια.

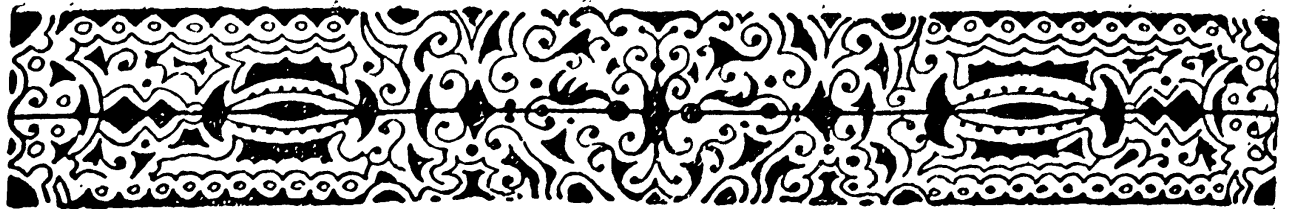
Αἰτία πὺν ἐρημώθη τὸ Προσιάνη δὲν εἶναι τὰ φίδια, ἀλλ' οἱ διάφορες κατὰ καιροὺς ἐπιδρομὲς γειτόνων καὶ ξένων λαῶν καὶ οἱ ἐπιδημίες, ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἡ Ἠπειρος ἰσχυρὰ ἔχασε τὰ δύο τρίτα τοῦ πληθυσμοῦ τῆς καὶ οἱ διάφοροι τιμαριοῦχοι τῆς κονθάλησαν κολίγους ἀπὸ ἄλλα μέρη σὲ ἐγκαταλειμμένα χτήματά τοὺς.

Παρόμοια χαλάσματα τῆς αὐτῆς ἐποχῆς ὑπάρχουν καὶ ἀπ' ἀπέναντι τοῦ Προσιανίου, σὲ ἄλλο ἄκρο τῆς κοιλιάδας, ἐπὶ κακοτοχάλης πλαγίᾳς τοῦ ἀη—Αἰᾶ, χαμηλοῦ βουνοῦ τῆς Γκοίτας σὲ τὴν τοποθεσίᾳ «Μαχαλᾶς» σὲ Δράμηση καὶ σὲ «Βαθυκοῦνη» κοντὰ σὲ χωριὸν Τσιφλίκι ἐπὶ τῆς πλαγίᾳς τοῦ ἀη—Αἰᾶ βουνοῦ τῆς Κοκκιτιάς.

Π η γ ἄ δ ι Κ ο υ ρ τ ε σ ι ο ῦ

Ἀντικὰ τοῦ Κουρτεσιοῦ συνοικισμοῦ τὴν τῆς Δράγαης, καὶ ἀπὸ κάτου ἀπὸ τὰ σπῆτια τῆς ἀπάνου συνοικίας τοῦ αὐτοῦ συνοικισμοῦ, βρισκεται τὸ «Πηγὰδι τοῦ Κουρτεσιοῦ» πηγὰδι μὲ νερὸ, μὲ χεῖλος ἀπὸ λιθῶσια ἀρχαίας οἰκοδομῆς ἢ τείχους, καὶ ἀμύνημη τοποθεσίᾳ πὺν βασκοφέρει. Αὐτοῦ ἀποκαλύφθησαν ἀρχαῖοι τάφοι καὶ περισυλλέγησαν ἀπὸ τὸν ὑποφαινόμενον δπλα (μυτερὰ σιερνάρια) τῆς λιθίνης ἐποχῆς.





ΣΠΥΡΟΥ ΣΤΟΥΠΗ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΑΛΙΣΟΒΑΣ "Η ΜΑΡΔΕΦΤΗΣ

Ἱστορία ἀγώνων καὶ θυσιῶν γιὰ λευτεριά καὶ ἀνεξαρτησία εἶναι ἡ ἱστορία τῆς οὐλύτροπης περιοχῆς τῆς Ἠπείρου, γνωστῆς μὲ τὸ νεόπλαστο ἀλλὰ χαρακτηριστικὸ ὄνομα «Βόρειος Ἠπειρος», ποὺ δὲν κατόρθωσε νὰ ἐκτοπίσει ὁ ὄρος «Νότιος Ἀλβανία». Καὶ ἀτέλειωτος εἶναι ὁ κατάλογος ἐκείνων ποὺ ἀγωνίστηκαν, θυσιάστηκαν καὶ ἐμαρτύρησαν σὺν ἄλλοι ἅγιοι μάρτυρες «γιὰ τοῦ Χριστοῦ -ὴν πίστιν τὴν ἁγίαν καὶ τῆς πατρίδος -ὴν ἐλευθερίαν» ἀπὸ τὰ πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 χρόνια καὶ μέχρι σήμερα. Πλήθος δὲ ἀπ' αὐτοὺς εἶναι οἱ ἀγνωστοὶ σεμνοὶ ἥρωες ποὺ πέθαναν, ἔχοντας μόνον τὴ συνείδησί τους ἱκανοποιημένη ὅτι ἔξε-ἔλεσαν ἕνα ὀφειλόμενον καθήκον, χωρὶς ν' ἀκρήσουν ἀρετὰ ἢ καθόλου σημάδια ὑστεροφημίας.

Ἐνας τέτοιος — οὐδέναχιστος ἀπὸ τὰ στοιχεῖα ποὺ ἔχομε ὑπ' ὄψει μας — εἶναι καὶ ὁ Γάσιο Μαλισόβας ἢ Μαρδέφτης ἀπὸ τὸ χωριὸ Μαλισόβα τῆς ἐπαρχίας Πρεμετῆς ποὺ ἔλαβε μέρος στὸ Μακεδονικὸ Ἀγῶνα (1906), καὶ ἀργότερα στοὺς ἀπελευθερωτικὸς ἀγῶνες τῆς Ἠπείρου ὡς ἀπλῶς ἀντάρτης καὶ ὀπλαρχηγός.

Γιὰ τὴν ἐθνικὴ του δρασί μᾶς πληροφοροῦν τὰ κατω ἑξῆς ἀδθεντικά στοιχεῖα ποὺ εἶναι πολύτιμα καὶ γιὰ τὴ μελέτη τῆς ἱστορίας τῶν ἐθνικῶν μας ἀγώνων καὶ γι' αὐτὸ νὰ παραθέτομε ὅπως ἀκριβῶς ἔχουν:

«Νομὸς Μοναστηρίου
Ἑλληνομακεδονικῶν Κομιτᾶτον
Σῶμα Ἀρχηγῶν Γεωργίου Βάρδα
Πιστοποιητικόν.

Ὁ ὑποφαινόμενος ἀρχηγός Γεώργιος Βάρδας πιστοποιῶ ὅτι ὁ Ἀναστάσιος Μαλισόβας ἐκ τοῦ χωρίου Μαλισόβα τῆς ἐπαρχίας Πρεμετῆς τῆς Ἠπείρου καταγόμενος,

ἔξεπλήρωσε μετὰ ζήλου καὶ ἀπαρνήσεως τὸ πρὸς τὸν Ἐθνικὸν τῆς Μακεδονίας ἀγῶνα καθήκον αὐτοῦ. Ἡγωνίσθη δὲ μετὰ γενναϊότητος, καὶ ἔδειξε καθ' ὅλον τὸ διάστημα διαγωγῆν ἀρίστην.

Ἐξῆρθεν εἰς Μακεδονίαν μετὰ τοῦ ὀπλαρχηγῶ Ἠλία Πίνε ἐκ Νεγκοβανίου τῆς Μακεδονίας τὸ Σεπτέμβριον τοῦ 1906, μεθ' οὗ ἔλαβε μέρος εἰς τὰς ἑξῆς πράξεις:

1) Τὴν συμπλοκὴν μετὰ Κομιτῶν (1) παρὰ τὸ Κάτω Κότορι τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1906, καθ' ἣν ἐφρονεύθησαν 3 ἐξ αὐτῶν.

2) Τὴν κατὰ τὸν χειῶνα 1906—1907 κατηχητικὴν ἐργασίαν εἰς τὰ χωρία Νεγκοβάνιον, Βελκαμένην καὶ Κάτω Κότορι, πρὸς ἐμπέδωσιν τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος.

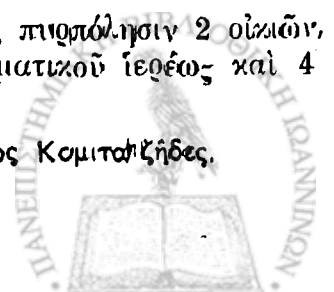
Τὸν Μάρτιον τοῦ 1907 ἠκολούθησε τὸν ὀπλαρχηγὸν Δοξογιάννην ἐκ Περιστερίου μεταβάντα εἰς τὴν περιφέρειαν ἐξείνην. Καὶ ὑπὸ τούτου μετ' ἄλλων 3 ἐστάλησαν εἰς τὴν περιφέρειαν Περιστερίου, συνοδεύοντες φροστία ὅπλων. Μετὰ τοῦ ὑποφαινόμενου ἔπειτα ἔλαβε μέρος εἰς τὰς ἑξῆς ἐνεργείας καὶ πράξεις:

3) Τὴν ἐπίθεσιν καὶ πυροπόλησιν πολλῶν οἰκιῶν τοῦ σχισματικοῦ χωρίου Κάτω Κάλην, μεθ' ὅλην τὴν ἀντίστασιν τῶν ἐν αὐτῷ Κομιτῶν καὶ χωρικῶν τὴν 30 Ἀπριλίου 1907.

4) Τὴν κατηχητικὴν ἐργασίαν πρὸς ἐμπέδωσιν τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος ἐν τῇ περιφερείᾳ Περιστερίου (Σ. Σ. περιοχῆς Μοναστηρίου).

5) Τὴν ἐπίθεσιν, πυροπόλησιν 2 οἰκιῶν, τὸν φόνον τοῦ σχισματικοῦ ἱερέως καὶ 4

(1) Οἱ γνωστοὶ ὡς Κομιτατζήδες.



Βουλγάρων, τοῦ χωρίου Ὀστίμου τῶν Κορσεστίων τῆν 2 Ἰουνίου.

6) Τὴν εἴσοδον εἰς τὰ Κορέστια τὸν Ἰούλιον 1907, τὸν φόνον 2 Βουλγάρων ἐκ Μπακσορίου, τὴν αἰλληψιν τοῦ Μουχτάρη Κονομπλατίου καὶ ἄλλων, ἀπόλυσιν δὲ αὐτῶν πρὸς ἐνέργειαν ἐν τοῖς χωρίοις αὐτῶν. Καὶ τὴν περιπετειώδη πορείαν δι' αὐτῶν εἰς Βίτσον.

7) Τὴν νυκτερινὴν ἐνεδραν ὑπὸ τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ παρὰ τὴν Βελκαμένην καθ' ἣ ἐφονεύθη εἰς ἕξ ἡμῶν.

8) Τὴν εἴσοδον παρὰ τὴν Κραπέστινα καὶ τὸν φόνον παρ' ἡμῶν πολλῶν Βουλγάρων ἐκ τῶν σχισματικῶν χωρίων Λαγερίου, Νερετίου καὶ ἄλλων.

9) Τέλος τὴν ἐνέργειαν πρὸς διατήρησιν τῶν ἡμετέρων σωμάτων ἐν Βίτσῳ, Βελκαμένη καὶ Νεγκοβανίῳ, καθ' ὅλον τὸ θέρος τοῦ 1907, ὑπὸ τὰς δυσμενεστάτας συνθήκας, ἕνεκα τῆς μεγίστης καταδιώξεως ὑπὸ τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς Ρουμανίζόντων καὶ Ἀλβανιστῶν, ὧν τινὲς ἐφονεύθησαν. Ὑπὸ τῶν ἀνωτέρω προδοθεῖς μετ' ἄλλων ἐν Νεγκοβανίῳ συνελήφθη τὴν 24 Σεπτεμβρίου 1907 καὶ κατεδικάσθη εἰς 4 ἔτων φυλάκισιν ὑπὸ τοῦ ἐκτάκτου δικαστηρίου Βιυλίων (Μοναστηρίου). Ἠλευθερώθη δὲ τὸν Ἰούλιον τοῦ ἐπομένου ἔτους μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ Συντάγματος ἐν Τουρκίᾳ.— Ἀθῆναι 25—12—1907. Ὁ ἀρχηγὸς Γ. Βάρδας».

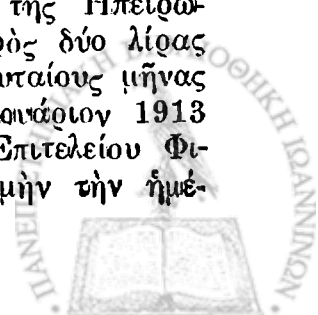
Παραπλείρως τῆς ὑπογραφῆς ὑπάρχει ἀποτίπωμα μικρῆς ὠσειδοῦς σφραγίδος μετὰ σταυρὸν ἐν μέσῳ, καὶ τὰ γράμματα: ἄνω τοῦ σταυροῦ ἀρχηγὸς καὶ κάτω Γ—Β—1904.

Ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω, ὁ Μαλισόβας ἔπειτα ἀπὸ ἀρκετὴ ἐθνικὴ δράσι προδοθεὶς ἀπὸ Ρουμανίζοντας καὶ Ἀλβανιστάς, συνελήφθη ἀιχμάλωτος ἀπὸ τοὺς Τούρκους καὶ κατεδικάσθη σὲ τετραετὴ φυλάκισιν. Βγήκε δὲ ἀπὸ τῆς τουρκικῆς φυλάκῆς μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ Συντάγματος, ἀπὸ τὸ καινούριον καθεστὸς τῶν Νεοτούρκων πού διεκήρυτταν τότε «ἐλευθερία καὶ ἰσότης» σ' ὅλους, ἀκόμα καὶ στοὺς ραγιάδες! Μπροστὰ στὴν καινούρια διαμόρφωσιν τῶν πραγμάτων στὴν Τουρκία, ἡ

ἀνταρτικὴ δράσις διεκόπη, καὶ ὁ Μαλισόβας γὰρ νὰ ζῆσει διορίζεται τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1909 ἀρχοφύλακας ἀντὶ 50 δο. μηνιαίως ἐντὸς τοῦ ιδιόκτητο χωρίου Σεμικλή τοῦ Δ. Χαροκόπου τῆς περιοχῆς Φαρσάλων Θεσσαλίας, ὅπου ἔμεινε μέχρι τῆς παραμονῆς τοῦ Βαλκανο—Τουρκικοῦ πολέμου. Ἔτσι τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1912 τὸν βροῖσκει ἐντὸς ἀνταρτικῶν σωμάτων τοῦ καπετὰν Φουρτούνα (Γεωργ. Κατοῆ) ὡς ὑποσηγῆς, ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὸ κατωτέρω πιστοποιητικόν:

«—Πιστοποιῶ ὅτι ὁ Ἀναστ. Ἰωάν. Μαλισόβας κάτοικος τοῦ Δήμου Προμέτη τοῦ χωρίου Προμέτη, καταταγείς εἰς τὸ ὑπ' ἐμὲ σῶμα ἀπὸ τῆς ἀνακήρυξεως τοῦ πολέμου, ἦτοι ἀπὸ τὰς 5 Ὀκτωβρίου 1912, ἔλαβε μέρος εἰς τὰς κάτωθι διαφόρους μάχας. Εἰς τὰς 22—23 Ὀκτωβρίου 1912 ἔλαβε μέρος εἰς τὴν σφοδροτάτην μάχην Μαχαλά Μουσοτίτσας (;) διαρκέσασα ἐπὶ 2 ἡμερονύκτια. Εἰς τὰς 8 Νοεμβρίου 1912 ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν παρὰ τὸ χάνι Τζαμαλι ἀγᾶ. Ἐπίσης εἰς τὰς 23—11—1912 λαβὼν μέρος εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν Τζαμαλι ἀγᾶ παρὰ τὸ χωρίον Ψήνα καὶ Ἐλευθεροχώριον. Εἰς τὰς 2—12—1912 λαβὼν μέρος εἰς τὴν μάχην παρὰ τὴν θέσιν Σαρκοβίτσα καὶ Δωδώνη. Ἐπίσης εἰς τὰς 3 Ἰανουαρίου τοῦ ἔτους 1913 λαβὼν μέρος παρὰ τὴν ἰδίαν θέσιν Σαρκοβίτσαν καὶ Ἀλποχώριον διαρκέσασα μέχρι τῆς 5—1—1913. Ἐπίσης εἰς τὰς 8—1—1913 λαβὼν ἔγγραφον διαταγὴν πρὸς ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ εἰς τὴν θέσιν Ἁγ. Νικόλαον ἔνθα καὶ ἐκτελέσθη κατόπιν πολυῶρον μάχης. Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς πορείας μου καὶ καθ' ὅλας τὰς μάχας ὡς ὑποσηγῆς τοῦ σώματός μου ἐδείξατο διαγωγὴν ἐξαιρετικήν.

Μισθοδοτηθεὶς ὁ ἀνωτέρω ὑποσηγῆς τοῦ σώματός μου Ἀναστ. Ι. Μαλισόβας τοὺς μῆνας Ὀκτώβριον καὶ Νοέμβριον 1912 συμφώνως τῇ διαταγῇ τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἐνώσεως Ἀθηνῶν πρὸς δύο λίρας τὸν μῆνα. Τοὺς δὲ δύο τελευταίους μῆνας Δεκεμβρίου 1912 καὶ Ἰανουαρίου 1913 συμφώνως διαταγῇ τοῦ Ἐπιτελείου Φιλιππιάδος πρὸς μίαν δραχμὴν τὴν ἡμέ-



ραν. Μέχρι τῆς 26—1—1913 ἐπληρώθη καὶ ἐξοφλήθη. Ὁ ἀρχηγός». — Ἀκολουθεῖ κυλιότερης καλλιτεχνικῆς σφραγίς. Στὸ μέσον δικέφαλος ἀετός καὶ τὰ γράμματα: Ὁ Πύρρος τῆς Ἡλείρου. Γ. Κατσηῆς — Καπετὰν Φουρτοῦνας. Καὶ ἐν συνεχείᾳ «Ἐθεωρήθη». ὑπογ. Χ. Μάλαμος. Ἀντ. Μιχ. Ἀκολουθεῖ μικρὰ κυλιότερης σφραγίς προχείρου κατασκευῆς μετὰ σταυρὸν στὸ μέσον καὶ γράμματα: Μικτὸν Στρατεύμα Ἡλείρου.

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς πατρίδας του τὸν βρῖσκουμε ἐκεῖ ἀναπνέοντα τὸν ἀέρα τῆς ἐλευθερίας ὅπως προκίπτει ἀπὸ μιᾶς ἄδειας ὀπλοφορίας μετὰ ἡμερομηνία 9 Ἰουλίου 1913 «χάριν τῆς ἀτομικῆς του ἀσφαλείας» ὅπως ἀναγράφει καὶ ὑπογράφει ὁ ἐν Προμετῇ στρατιώτης τῆς ΤΠ Μεραρχίας, μετὰ διωριανὸν ὑπογραφήν.

Ἀλλὰ τὰ γεγονότα ἐξελίσσονται γοργά. Ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς ἀναγκάζεται νὰ ἐγκαταλείψει τὰ Β. Ἡπειρωτικὰ ἐδάφη κατὰ τὴν πίεσιν τῶν Μ. Δυνάμεων καὶ ἡ Β. Ἡπειρὸς ἀνακηρύσσεται Ἀυτόνομος. Ὁ Μαλσόβας ὑπηρετῶντας μέχρι τότε στὸ Σῶμα Μαυροειδῆ, προσλαμβάνεται στὸ Σῶμα τοῦ Μαντούβαλου ἀπ' ὅπου τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1914 ἔλαβε ἀπολυτήριο ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὸ κατωτέρω πιστοποιητικόν:

«Ἀυτόνομος Ἡπειρὸς.— Πιστοποιῶ ὁ ὑποφαινόμενος Γενικὸς Ἀρχηγὸς τῶν Σωμάτων Θ. Μαντούβαλος, ὅτι ὁ ἐκ Μαλσόβου ὀπλοαρχηγὸς Μαροδέφτης Ἀναστ. κατετάχθη εἰς τὸ Σῶμα τοῦ Μαυροειδῆ εἰς τὰς 25 Φεβρουαρίου ἐ.ξ. καὶ διέμεινε ἐν αὐτῷ μέχρι τέλους τοῦ Ἰουλίου ἐ.ξ. Ἐτα

προσελήφθη εἰς τὸ ὑπ' ἐμὲ Σῶμα καὶ διέμεινε μέχρι τῆς ἐκδόσεως τοῦ παρόντος ἀείποτε πιστῶς ἐκπληρῶν τὸ στρατιωτικὸν του καθήκον. Παρευρέθη καὶ ἠγωνίσθη εἰς ὅλας τὰς μάχας μετὰ ἀνδρείαν, γενναίτητα καὶ καρτερίαν ἀπαράμιλλον. Ἐδειξε δὲ πάντοτε αὐστηρὰν ὑπακοήν καὶ περὶ θαυράν καὶ διαγωγήν ἀρίστην, ἐξαιρέτην. Ἐφ' ᾧ ἐκδίδω τὸ παρὸν εἰς ἐνδειξιν.— Ἐν Προμετῇ τῇ 18 Ἰουλίου 1914.— Ἐθεωρήθη. Ὁ πολιτικὸς καὶ στρατιωτικὸς διοικητῆς (ὑπογ.) Α. Μαντούβαλος ταγματάρχης.— Ὁ Γενικὸς Ἀρχηγὸς Σωμάτων Προμετῆς Θ. Μαντούβαλος ταγματάρχης.— Καὶ εἰς τὰς δύο θεωρήσεις ὑπάρχουν κυλιότεραι σφραγίδες μετὰ τὸν δικέφαλον ἀετὸν τῆς Ἀυτόνομου Ἡλείρου εἰς τὸ μέσον καὶ τὰ γράμματα: ΑΥΤΟΝΟΜΟΣ ΗΠΕΙΡΟΣ—ΜΟΪΚΗΣΙΣ ΠΡΕΜΕΤΗΣ—ΣΤΡΑΤΙΠΟΛΙΤΙΚΗ, εἰς τὴν μίαν. Εἰς δὲ τὴν ἄλλην: Πέριξ τοῦ δικεφάλου ἀετοῦ ΠΙΣΤΙΣ ΠΑΤΡΙΣ. Κάτωθεν αὐτοῦ Α. Η καὶ γυρωθεν ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΑΥΤΕΤΟΣ—ΜΑΝΤΟΥΒΑΛΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖον τὰ ἴχνη τοῦ Μαλσόβου χάνονται. Φαίνεται, ὅτι ὅπως τόσους ἄλλοι Β.Ἡπειρώτες, μετὰ τὴν δυσμενῆ ἐξέλιξιν τῶν πραγμάτων γιὰ τὴν Ἀυτόνομον Ἡπειρὸν κ.λ.π. κατέφυγε καὶ αὐτὸς εἰς τὴν Κέρκυρα. Ἀπὸ μιᾶς σημείωσι δὲ τοῦ φακέλου πού περιεῖχε τὰ ἀνωτέρω στοιχεῖα συμπεραίνουμε, ὅτι λίγο ἀργότερα προκείμενον νὰ μεταβεῖ εἰς τὴν σκλαβία πατρίδα γιὰ ἐκτέλεσιν κάποιας ἐθνικῆς ἀποστολῆς, παρέδωκε «τὰ χαρτιά του» σὲ κάποιον εἰς τὴν Κέρκυρα, μετὰ τὴν ἰδέαν νὰ τὰ πάρει ὅταν θῆξανα γύρῃ, χωρὶς ἔκτοτε νὰ δώσει σημεῖα ζωῆς....





Δ. ΣΑΛΑΜΑΓΚΑ

ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΘΝΙΚΟΥΣ ΣΤΗΝ ΗΠΕΙΡΟ ΛΙΩΝΕΣ

ΚΑΘΩΣ ΧΑΡΑΖΕ Η ΛΕΥΤΕΡΙΑ*

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΠΑΓΩΑΝΝΟΥ

Ὁ Δημήτριος Παπαϊωάννου, πῶς πολὺ γνωστὸς σὰ Μητρο Παπαγιάννης, γεννήθηκε στὴ Σαντοβίτσα (τώρα Μάρομαρα) στὰ 1878. Ἐπὶ τριάντα ἔξι χρόνια, ὑπηρετήσε τὸν τόπο του σὰ δημοδιδάσκαλος, στὰ Μάρομαρα, Λιγομιά, Κοβύλιανη (1906—1909), Μάρομαρα (1909—1913) Κόνσινα καὶ Σκλίπα, καὶ ἀπὸ τὰ 1934, ἀπόμαχος τῆς διδασκαλῆς ἔδρας, ὄχι ὅμως καὶ τῆς ζωῆς, μένει, σὰ συνταξιούχος πιά, στὴ γενέτειρά του.

Στὴν Ἠπ. Ἐταιρεία, μνήθηκε στὰ 1906 ἀπὸ τὸ Νικόλα Μάιο, καὶ ὠρκίστηκε ἀπὸ τὸν ἑταῖρο Ἀλέξανδρο Λιβαδέα, στὸ ἑπάνω δωμάτιο τοῦ καζαντζιδίκου (χαλκωματάδικου) τοῦ Κ. Καζαντζῆ τὴν ἡμέραν Νικόλα Παπαχρήστου. Ψευδώνυμο αὐτὸς δὲν πήρε.

Ἡ δοῶση του γενικά, εἶναι γνωστότατη στοὺς ἐπιζῶντες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Ἐπισημοποίησή της μονάχα ἀποτελεῖ τὸ με ἀρ. 1691 τῆς 2 Αὐγούστου 1913 Πιστοποιητικὸ τῆς Γενικῆς Διοικήσεως Ἠπείρου, με τὶς βωμισήμαντες ὑπογραφές:

Νὰ αὐτὸ τὶ γράφει:

«Ὁ ὑπογεγραμμένος τέως Γενικὸς Πρόξενος ἐν Ἰωαννίνοις, πιστοποιεῖ ὅτι, ὁ κ. Δημήτριος Σ. Παπαϊωάννου, κάτοικος Σαντοβίτσης, καὶ διδάσκαλος τοῦ ἴδιου χωριοῦ, διετέλεσεν ἀγγελιαφόρος, καὶ πολλὰς ὑπηρεσίας παρέσχεν εἰς τὸν ἐν Ἠπειρῶ ἀγῶνα ἡμῶν, τόσον πρὸ τοῦ πολέμου, ὅσον καὶ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν αὐτοῦ, ἰδίᾳ δὲ κατὰ τὴν πολιορκίαν τῶν Ἰωαννίνων, ἐκπληρώσας εὐλόγως καὶ μετ' αὐταπαρνήσεως τὴν εἰς αὐτὸν ἐμπιστευθεῖσαν ἐπιτολήν. . . .».

«Ὁ Νομάρχης

Ἄγγελος Τυπάλδος Φορέστης»

«Λαβὼν γινῶσκων τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ κ. Δημ. Παπαϊωάννου κατὰ τὸν πόλεμον, κρίνω τοῦτον ἄξιον παντὸς ἐπαίνου καὶ ἀμοιβῆς».

«Π. Δαγκλῆς
Ἀντιστρατήγος»

«Ἀμοιβές»; Ὅσο ξέρω, οὔτε ὅταν ἔβαζε τὸ κεφάλι στὸν τουφεκῶ, πῆρε ὁ Παπαϊωάννου, οὔτε καὶ ἀργότερα, ὅταν ἐλευθερώθηκε ἡ Παρίδα μας.

«Ὅλα αὐτὰ τὰ ἔκανε, ὅπως ὁ ἴδιος μοῦ ἔγραψε, «μόνον καὶ μόνον γιὰ νὰ ἀναπνεύσω τὸν ἀέρα τῆς ἐλευθερίας».

«Ἐπαινοὺς»; Ναί, καὶ πολλοὺς, καὶ μετὸ δίκιο του.

Τοὺς ἐπαινοὺς τῆς Ἱστορίας καὶ τῆς Πατρίδας του!

Νὰ καὶ τὸ γράμμα του:

«Ἀξιότιμε κ. Δ. Σαλαμάγκα.

Ἐπισημῶς τῶ ἐπισυννημμένῳ πιστοποιητικῶ τῶν ἐθνικῶν μου ὑπηρεσιῶν, ἐπισημῶς παρὰ τῶν τότε πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἀρχῶν Ἰωαννίνων, λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ σᾶς περιγράψω λεπτομερῶς ταύτας.

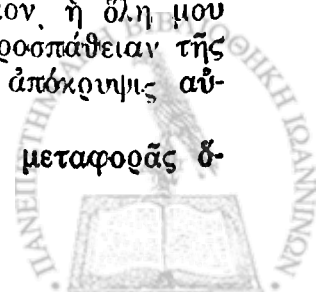
Ἐθνικαὶ ὑπηρεσίαι μου πρὸ τοῦ πολέμου.

«Ὅπως καὶ προφορικῶς σᾶς ἐξέθεσα, ἐγὼ ἐμνήθην παρὰ τοῦ Νικολάου Μάγιου ἢ Τοιμαρῶ, ἐκ Κοβύλιανης, εἰς ἣν ὑπηρετοῦν τότε ὡς ἑλληνοδιδάσκαλος, κατὰ τὸ 1906, εἰς τὴν Ἠπειρωτικὴν Ἐταιρείαν, καὶ ὠρκίσθην ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου Λιβαδέως εἰς τὸ Χαλκουργεῖον Κων)νου Καζαντζῆ, νῦν Νικολάου Παπαχρήστου, ὁδὸς Ἀνεξαρτησίας.

Ἐμετὰ τὸν δωδέκτα ὄρον, ἡ ὅλη μου δοῶσις συνίστατο εἰς τὴν προσπάθειαν τῆς μεταφορᾶς ὀπλῶν καὶ, ἡ ἀπόκρισις αὐτῶν.

Ἐκείνος συνεργὸς τῆς μεταφορᾶς δ-

* Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο αελ. 510



πλων, ἦτο ὁ μακαρίτης Νικόλας (Μάιος) ἐκ Κοβύλων, ἔχων δεξιὸν βραχίονα τὸν ἐκ Κοβύλων Μιχαῖλ Παπαγεωργίου. ὁστις σήμερον ζεῖ, καὶ εὐρίσκειται εἰς Ἰωάννινα, πενθερὸς τοῦ παντοπόλου Βασ. Καπέδα, ὁδὸς Ἀβέρωφ, παρὰ τοῦ ὁποῦοῦ δύνασθε νὰ λάβητε περισσότερας πληροφορίες καὶ νὰ σᾶς ὀνομάσῃ καὶ ἄλλους συνεργάτες του.

»Μετέβαινον ζῶα ἀπὸ Κοβύλων νύκτωρ εἰς Χουλιαράδες, ἐφορτῶνοντο ἐκείθεν, μετεφέροντο εἰς χωρίον Σταυράκι, ἐποδοτοῦντο προσωρινῶς εἰς τὰ χεμιάδια τῶν προβάτων, ἐσεπάζοντο μὲ καλῶμους, καὶ τὴν ἄλλην νύκτα μετεφέροντο εἰς Κοβύλων, ἐποδοτοῦντο εἰς τὸ ὑπόγειον τοῦ σχολείου, εἰς ὃ ἐδίδασκον καὶ ἐκείθεν μετεφέροντο εἰς Δραγουμῶν καὶ διενέμοντο εἰς ἄλλας τὰς Κοινότητας ἀφοῦ ἡ διανομὴ τῶν ἐφθάσε καὶ εἰς τὰ ἐλληνικά χωρία τῆς Παραμυθιάς Σέλιανη, Δράγανη κ.λ.π.

»Ὅταν ὁμοῦς τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐπροδόθη ὁ μακαρίτης Πουτέσης καὶ βρῆκε στὸ βουνό, κατὰ πρῶτον ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀνωτέρου Μιχαῖλ Παπαγεωργίου, μὲ δύο ἢ τρία παῖδιά, τὸν μακαρίτην Ἰ. Βάντζον ἀπὸ Βελτισταν καὶ ἄλλα τὰ ὁποῖα θὰ πληροφορηθῆτε ἀπὸ τὸν ἀνωτέρου Μιχαῖλ Παπαγεωργίου ὁ ὁποῖος ἦτο ὁ μόνος κατ'ἄλλῃ καὶ ἐνθρομὸς πατριώτης, συνεργαζόμενος μετὰ τοῦ μακαρίτη Νικόλα (Μάιου), καὶ ἡ Κοβύλων τότε ἦτο τὸ κέντρον τῶν χωρίων εἰς ἃ συχνὰ ἤρχετο ὁ μακαρίτης Πουτέσης καὶ ἐλάμβανε ὁδηγίαν καὶ πληροφορίαν ἀπὸ τοῦ δύο ἀναφερομένων Νικόλαον (Μάιου) καὶ Μιχαῖλ (Παπαγεωργίου) οἱ ὁποῖοι ἤρχοντο τακτικὰ εἰς Ἰωάννινα, ἐλάμβανον ὁδηγίαν ἀπὸ τοὺς ἐν Ἰωαννίνοις συνεταιροῦς, καὶ ἀνέφερον εἰς τὸν Πουτέσην περὶ τῆς πορείας του, ὅπως ἐκτενεστέρας πληροφορίας περὶ τοῦτου θὰ σᾶς δώσει ὁ Μιχαῖλ Παπαγεωργίου».

.....
Ἡ παρόμοια καὶ πὸ σημαντικὴ μεταγενέστερη δοσὴ τοῦ Δ. Παπαϊωάννου, ἀναφέρεται καὶ στὴν ἀπὸ 10 Νοέμβριου 1950 ἐπιστολὴ πρὸς τὸν ὑποφαινόμενο τοῦ Κώστα Μέρτζιου, πὸν ἀνάμεσα σ' ὅσα ἄ-

λια, θὰ παραθέσω πρὸ κατόν, γράφει καὶ τὰ ἑξῆς:

«... Ἀγγελιοφόροι μας πιστοὶ ἦσαν ὁ Νικόλαος Μαγιόπουλος ἐκ Κοβύλων, ὁ ἀειθαλής πάντοτε, συνταξιούχος δημοδιδάσκαλος ἐκ Σαδοβίτης (Μαριώρων) κ. Δ. Παπαϊωάννου καὶ οἱ Μιχ. Παπαγεωργίου καὶ Ἰωάννης Κύργιος ἐκ Κωστάνιανης.....».

ΜΙΧΑΗΛ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

Ὁ Μιχαῖλ Παπαγεωργίου, γενιήθηκε στὴ Κοβύλων στὰ 1875.

Ἀπὸ ἀφορμὴ πὸν θὰ ἀναφέρω πρὸ κατόν, βρῆκε καὶ αὐτὸς στὸ βουνό, καὶ ἔκανε ἀντίστροφον στὸ σῶμα τοῦ Γιάννη Πουτέση, ἐπὶ ἑννιά μῆνες.

Αὐτὸς, ὁ Δημήτρης Παπαϊωάννου ἀπὸ τῆς Σαντοβίτσα, ὁ ἐνθρομὸς Χρῆστος Κριτσιμῆς ἀπὸ τὸ Κουτσελί, καὶ ἄλλοι ἀκόμα πατριώτες, ἐπήγαιναν μὲ τὰ ζῶα τοὺς στοὺς Χουλιαράδες, ἔπαιοναν ντουφέκια καὶ πυρομαχικά, καὶ τὰ μετέφερον στὴν Κοβύλων.

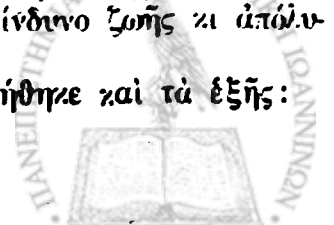
Γιὰ νὰ μὴν ἀνακαλυφτοῦν, στὸ Μοναστήρι τῆς Λυκόστανης, σὲ μιὰ σπηλιά, εἶχαν σκάψει μιὰ γουῦρα, ἀποθήκευαν μέσα τὰ ντουφέκια καὶ τὰ φυσίγγια, τὰ σκέπαζαν κατόπι μὲ τσίγγουζ, καὶ ἀπὸ πάνω ῥίχναν χόματα.

Ὁ Τσιριγιώτης ἀπὸ τὰ Γιάννινα, ἀργότερα ὁ Ἀλέξανδρος Λιβαδεύς, τοὺς ἔστειλεν καθε φουὰ συνθηματικὰ σημεῖα νὰ μεταφέρουν ἢ νὰ δώσουν στὸ δεῖνα χωριό, τόσες ὀκάδες καλαμπόκι, (δηλ. ντουφέκια) καὶ τόσες ὀκάδες κοιδάρι, (φυσίγγια).

Κατὰ τὸν πόστο αὐτό, ὀπλιζόταν τὰ χωριά τῆς περιοχῆς ὡς καὶ στὰ γύρω ἀκόμη τῆς Παραμυθιάς (Σέλιανη, Δράγανη κ.λ.π.).

Τὸν Παπαγεωργίου τὸν σύστησε στὴν Ἡτ. Ἐ. ὁ Κων)νος Εὐσταθίου καὶ τὸν μίσησε ὁ Θεομᾶς Μασσιός. Εἶναι καὶ αὐτὸς ἀπὸ τοῦς ταπεινοῦς ἐργάτες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, πὸν ἐξυτηρήθησαν τὴν ἐθνικὴ ὑπόθεσι, μὲ διαρκῆ κίνδυνον ζωῆς καὶ ἀπόλυτη ἀφιλοζέοδεια.

Αὐτὸς μοῦ ἀφηγήθηκε καὶ τὰ ἑξῆς:



Στο χωριό Δραγουμή, αντιπρόσωπος κι επιστάτης των αφεντάδων του, Πέτρου και Χαράλαμτου Πουτέση, ζούσε την εποχή εκείνη ο άγαμος τους Γιάννης Πουτέσης, 30—35 τότε χρόνων, κοντούλης και τούλγυρος.

Στο χωριό αυτό, ο Πουτέσης κατηγόησε και μινούσε στην έθνηκή υπόθεση. Σύμφωνα με τις διαταγές του Κέντρου, για κάθε όρμησιό, συντασσόταν κι ένα πρωτόκολλο, που το στέλλαν τελικά στα Γιάννινα.

Όλοι λέγαν πως ήταν από προδοσία κίτημου καλόγερου, ενός μοναστηριού. Πάντως ένα πρωτό, οι Τούρκοι σουφαιδες, κάνουν ταύρα στο ζωνάκι του Πουτέση κι άλλη ριζή τους ληστές που ληστές τώρησι των έγγραφων.

Βουσιόταν άλομη εκεί μερικά άστιαλα πρωτόκολλα κι οι Τούρκοι τα συμμαίεσαν.

Ο Πουτέσης όμως σε πρώτη ευκαιρία, ξεψάλει τους σουφαιδες, πετάει μια λίρα σ' ένα σκοπό και τους το σκάει. Ειδοποιεί άμεσα τους μητέρους και παίρνουν άλοι τα βουνά: —Ο Παλα-Σταύρος, ο Χρίστο Κασής, κι ένας Γιάννης, από το Ροδοτόβι, ο Παλαδημήτρος κι ο Μητρο Γκαμάτσας, από την Αραγοβίτσα, ο Νικόλα Κολός (Γαρολίγγος), κι ο Λήα Τσιάνης, από το Καλοχώρι, ο Γιάννη Βάντζος από τη Βελτσιστα, ο Μπαϊτάς, κι άγοτέρα ο άνεμος του Πουτέση Γοηρόσης Μαντζάρας, το άπνιο αυτό παλληάρι, ο γνωστός ως Φαρούαης, ο Κολός κι άλοι που σχημάτισαν σιγά σιγά το Σάμα του Γιάννη Πουτέση.

Κάποιος σε κάποιο χωριό, έλασε σ' έκεί τους τους κληρούς, μια άπαρηγή κι οι άπνιστες άπέλαβαν την τιμωρία του. Σε μια τους έγάρα, σιτάωθητε κατά λάθος, μαζί με τον άπαρηγή, κι ένα παλληάρι του Πουτέση, ο Λούλας.

Άλλο φόντοι, δέ μπορούσαν να κρατηθούν μυστικοί κι άπνιστες στους ύποπτους, καταγγέλλητε άδικα κι ο Μιχάλης.

Άπαρηάστητε τότε αυτός να πάρη τα βουνά, και πήρε με τον Πουτέση, κι έλαβε άγοτέρα μέρος και στην έπιχειρήσει κατά των ύπομνημάτων της σιμφορίας Σιμφορίας —Μποτάσθρον, του Γεωρ-

γάνη δηλ. και του Νικόλαη Τσάτση για την όποια έγινε λόγος στο άρχείο Α.Χ.

Ο Μιχάλης Παλαγεωργίου, ήταν ένας καλός πατριώτης, κι ένας καλός οικογενειαρχής.

ΧΡΙΣΤΟΣ ΚΡΙΤΣΙΜΗΣ

Ο Χρίστος Κριτσιμής, έλευθερωτής της Η. Ε. με το ψευδώνυμο «Άετός», παρά τά, (στα 1950) έννεήντα του χρόνια, ήταν άλομα γεμάτος από τους ένθουσιασμούς της πατρίδας του δράστης.

Στις 30 του Οκτώβρη αυτής της χρονιάς, ήρθε, μ' άνα του τα γεράματα στο σπίτι μου, και μου μίλωσε έπ' άρες για τις παλιές του άδες. Σε μια παραποιημένη παρατήρηση της θυγατέρας του, που τον άδήρησε σε μένα, ότι τίποτε δεν κέρδισε άπ' άλους αυτούς τους κηδόνους κι απ' άρες αυτές τις θυσιές, τις άδες του και της οικογενείας του, της παρατήρησε ήρεμα κι άμνηστικά:

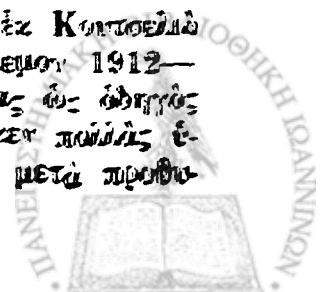
—Άνώξαμε τον Τούρκο!... Τι άλλο θέλαμε;... άς είναι... δεν ληστέει...).

Να και τα πιστοποιητικά του:

Ο ύπογεγραμμένος τέως Διοικητής του ένταύθα Γεν. Προξενείου της Ελλάδος και Νομαρχείων Ιωαννίνων, βεβαιού ότι ο κομιστής του παρόντος, Χρίστος Κριτσιμής, γεωργός εκ του χωριού (Κοτσιμιάς των Ιωαννίνων, παρέσχεν ήμιν παλιές και χρησίμως ύπηρεσίας εις το ένθων ήμων έργον από του έτους 1909, ως άγγελμαφόρος, κατά δέ των τελευταίων πόλεμων και την πώλορηάν των Ιωαννίνων, προσήνεγκεν έπίσης πάλιν ύπηρεσίας ως άδηρός και άγγελμαφόρος του εν Ηλείω άσχηρείου του ήμετέρου στρατού.

Ο Νομαρχείων Ιωαννίνων
Ν. Χατζής
(Τ. Σ.)

Ο Χρίστος Κριτσιμής εκ Κοτσιμιάς της Ηλείου, κατά των πόλεμων 1912—1913 εν Ηλείω χρησίμευσε ως άδηρός και άγγελμαφόρος, προσήνεγκεν πάλιν έπηρεσίας, έπειάσα πάντοτε μετά προθυ-



μίας και αυταπαρνήσεως πᾶσαν εἰς αὐτὸν ἀνατεθεῖσαν ἐντολήν.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 4 Φεβρουαρίου 1914
 Ὁ Ἀντισπράτης τῆς ἀρχηγὸς τοῦ
 Στρατοῦ Ἠλείου

Κ. Σαλοντζάκης

Ὁ Χρῆστος Κοιτσιμῆς, εἴξερε καλὰ τὸ δρόμο πὺν ὀδηγοῦσε μὲ ἀσφάλεια ἀπὸ τὸ Κουτσιλιό, μέσω τοῦ Ἀράχθου, εἰς ἀντι-κρινὸν Ρωμῆϊκο, καὶ αὐτὸ γιὰ τὸ ὅτι, ὅπως ὁ ἴδιος μοῦ ἀφηγήθη, καταπιανόταν πολὺ μὲ λαθροεμπορία.

Ἔτσι, πολλοὺς πὺν ἦταν ἀνάγκη, εἶχε φυγαδεύσει ἀπὸ τὴν Τουρκία εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ χρησιμοποιήθη ἐντατικὰ ἀπὸ τὴν ὀργάνωσιν γιὰ ἀγγελιαφόρος καὶ σύνδεσμος μὲ τὶς μεθόριες ἑλληνικὰς ἀρχάς. Κατὰ τὸ 1912—1913 χρησιμοποιήθη γιὰ κατάσκοπος, ὀδηγὸς καὶ κατατοπιστὴς τῶν ἑλληνικῶν Στρατιωτικῶν ἀρχῶν.

Γιὰ νὰ ἀποφύγῃ ἀντίποινα, ξεσίρωσε ἀπ' τὸ χωριὸν τοῖς ὀλοκλήρη τὴν πολυμελῆ οἰκογένειάν του, καὶ ζοῦσε ἄστεγος καὶ χωρὶς οἰκονομικὰ ἐφόδια, μέσα σὲ σπληνὲς καὶ πρόχειρους καταυλισμούς: —Κάποια φορὰ, τοῦ βροῦσαν ἕναν τενεκὲ μπαροῦτιν δίκως, καθὼς τὸν ὀδηγοῦσαν εἰς τὰ Γιάννινα, βροῦκε τρόπο νὰ τριπτήσῃ τὸ δοχεῖο, καὶ ἔτσι ὅσο νὰ φτάσῃ εἰς τὴν πόλιν ὅλη ἢ μπαροῦτι εἶχε φύγει ἀπὸ μέσα καὶ ἀναγκάστηκαν νὰ τὸν ἀπολύσῃ, γιὰ τὴν λείπαν τὰ πειστήρια.

Ἀνάλογο περιστατικὸν μοῦ διηγήθη καὶ ὁ δικηγόρος Λεάνδρος Μίσιος γιὰ τὸν Παλα-Θανάση Κονταξῆ, καὶ αὐτὸν ἀπὸ τὸ Κουτσιλιό, πὺν μετέφερε κάποτε πρωτόκολλα ὀροκομωσίας, καὶ βρόθηκε τυχαῖα παρῶν μὲ τουρκικὸν ἀπόσπασμα, πὺν πήγαινε πρὸς τὴν ἴδιαν μ' αὐτὸν κατεῖθνησιν, γιὰ ἔρευνα. Στὴν ἀλόγησίν του, κατάφαε κρυφὰ καὶ καπάπε ἕνα-ἕνα, ὅλα τὰ πρωτόκολλα πὺν βρισκόταν εἰς τὴν τσέπην του.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΤΖΑΒΕΛΛΑΣ

Ὁ Γεώργιος Τζαβέλλας, γεννήθη εἰς τὰ Δολιανὰ τῆς Ἠλείου εἰς τὸ 1866. Μετὰ τὴν ἀποφοίτησίν του ἀπὸ τὴν Ζωσιμαία Σχολήν, σπούδασε Νομικὰ εἰς τὴν ἑλληνικὴν

Πανεπιστήμιον, καὶ ἀπὸ τὰ 1889 δικηγοροῦσε εἰς τὰ Γιάννινα.

Ἐπισημαίνοντας εἰς τὰ Τουρκικὰ Δικαστήρια τὰ δικαιώματα τῆς στενότερης γενεῆς του, δοκίμασε τὶς συνέπειας αὐθαίρετων ἐπεμβάσεων τοῦ τότε Βασιλῆ Γιαννίνων Ὀσμάν Πασῆ, καὶ ἀτίθασσο, καθὼς εἶχε, χαρακτηριστὰ καταδιώχθη καὶ φιλακίσθη.

Μετὰ τὴν ἀνακίρησιν τοῦ Συντάγματος, εἶχαν ἰδρυθῆ εἰς τὰ Γιάννινα δύο, πολιτικῶν χαρακτηριστὰ σὺλλογοι: Ὁ Ἑλληνικὸς Πολιτικὸς, μὲ Πρόεδρον τὸν Γεώργιον Τζαβέλλα, Γραμματέαν τὸν γνωστὸν, ἀργότερα ποιητὴ καὶ λογοτέχνη Πελλερὲν Γεώργιον Χατζῆ, καὶ Ταμίαν τὸν ἐμπορευόμενον Δ. Κούτσικο, προφοδότη εἰς τὰ 1912—1913 τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ καὶ καταδότη εἰς τὴν ἐδῶ ὑπηρεσίαν πληροφορικῶν τῆς δυνάμεως του, καὶ ὁ Λαϊκὸς Προοδευτικὸς, μὲ Πρόεδρον τὸν ζωηρότατον Κατσᾶνον, γιὰ τὸν Ἰωάννην Πισπιρῆ.

Ὁργανο —ὄχι φυσικὰ εἰς τὰ φανερά— τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτικοῦ Σὺλλόγου, ἦταν ἡ ἐφημερίδα «Ἠπειρος» πὺν ἰδρύθη εἰς τὸ Μάϊον τοῦ 1909, μὲ ἰδιοκτήτην τὸν Δ. Κούτσικο, ὑπεύθυνον Διευθυντὴν τὸν νεαρότατον τότε Γ. Δ. Χατζῆ, τὸν ἀργότερον Πελλερὲν, καὶ διαχειριστὴν τὸν Γ. Δ. Τζαβέλλα.

Κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Ράλλη εἰς τὰ Γιάννινα εἰς τὸν 21 Ὀκτώβριον 1908, πὺν φιλοξενήθη, μαζί μὲ τὴν κόρην του, Λέσποινα Λέγκα, εἰς τὸ σπίτι τοῦ Γ. Τζαβέλλα, ὁ τελευταῖος, γυρίζοντας μαζί μὲ τὸν Διοικητικὸν τοῦ Σὺλλόγου Σημειώμιον ἀπὸ τὴν ὑποδοχὴν του τραυματίσθη —καὶ ὁ Γεώργιος Χατζῆς ἐπίσης— ἀπὸ λιθοβολισμὸν Λιάπηδων.

Στὸν 17 Ἰουλίου 1909, εἰς τὸ Κρασσοπουλεῖον τοῦ Νάκου Σερβία, κάποιος μεσομεθυσμένος χωρικὸς ἀπλόηθη σὲ μερικὰς ἀκροτημίαις: ἀστυνόμοι τοῦρκοι τὸν ἀπομέθυσαν, καὶ ἀνάμεσα εἰς τοὺς δύο πάτους τοῦ σαρουχιοῦ του, βροῦσαν κάποιον ἐνοχοποιητικὸν σημεῖον.

Ἐπισημαίνοντας ἀπὸ πολὺν ἰσχυρὴν ἔρευνα, ὁ Γεώργιος Τζαβέλλας —καθὼς καὶ ὁ γιὸς του Κοσμῆ Παπῆ, Χαρολάμιτος— συνελήθησαν καὶ φιλακίσθησαν μὲ κατηγορία ἔσχατης προδοσίας.



Μετά έννεάμηνο προφυλάισι, έδω και στη Σαλονίκη, ο Γ. Τζαβέλλας δικάστηκε από εκεί Στρατοδικείο, κι άθωώθηκε.

Με την κήρυξη του Βαλκανικού πολέμου, ο Γ. Τζαβέλλας βρέθηκε και παρέμεινε στην Αθήνα. Μεγάλη νικητηρή, στο έδω σπίτι του έρευνα, ανάγκασε την οικογένειά του να καταφύγη στο σπίτι του Ιωάννη Λάλλα, όπου η κόρη του Τζαβέλλα Αντιγόνη, χρησιμοποιήθηκε, όπως θα ίδούμε αργότερα.

Σά μέλος της Έπιτροπής Βορειοηπειρωτικού Αγώνα ο Γ. Τζαβέλλας με σθένος και άκατάβλητο πείσμα κήρυττε, αργότερα σε κάθε ευκαιρία, την επέκτασι, των συνόρων μας ίσαμε το Γενοΰσσο (Σκόμπι) ποταμό.

Στά 1935 στάλθηκε από τους συμπολίτες του Βουλευτής στην Έλληνική Βουλή. Ίσαμε το Δεκέμβριο 1944 που πέθανε, διατελούσε Πρόεδρος του έδω Έλληνικού Εθνικού Σταυρού.

Πολύ επίκαιρα με τα πιό πάνου μου είχε σταλή τότε έπιστολή του κ. Δ. Κακαβόπουλου από το Μεγάλο Μπιζντοΰνι, σχετική με τον τραυματισμό του Γ. Τζαβέλλα, κατά την άφιξη του Δ. Ράλλη στα

Η έπιστολή αυτή, έχει τόση ζωσιάνια στην περιγραφή, και τόση ζωηρότητα από την άτιμόσφαιρα της μέρας εκείνης, που δεν άντιστάθηκα στον πειρασμό να τη φέρω στη δημοσιότητα.

«Κύριε Σαλαμάγκα,

»Είς το προηγούμενον φίλλον της έφημερίδος, είδον να γράφητε περί την άφιξιν του κ. Δ. Ράλλη εις Ιωάννινα.

»Αλήθεια, ήταν μά υποδογή από τας έξαιρετικάς κόσμος άρκετός με διάφορες φορεσιές, σημαίες έλληνικές και τουρκι-

κές· ο ουρανός δέν έφαινετο από τις γαλανόλευκες.

»Τό πρόσταγμα τό ειχεν ο Αείμνηστος Γεώργιος Τζαβέλλας, ο όποιος ειχεν δεξιά και άριστερά τον Καραγεώργον, πατέρα του καλετάνιου Χαράλαμπου Καραγεώργου, και τό γνωστόν κ. Γεώργιον Παπανικολάου ή Μπαμπούρην, οι όποιοι ήταν άληθείς γνήσιοι Έλληνες, με φορεσιές καπετανέων, ταις λεγόμενες μανδύες. Όλα τα μέρη του Αγίου Ιωάννου Μπουνίλας, ήτον γεμάτα από κόσμον θιέλλα μεγάλη και μόλις έφάνη τό άμάξι του κ. Ράλλη, ήκούετο ένας ήχος «Ζήτω ή Έλλάς, ζήτω ο κ. Ράλλης»!

»Ο Αείμνηστος Τζαβέλλας, έδιέταξεν, οι σημαίες οι έλληνικές, δεξιά· προηγείται ο Σταυρός· οι Τουρκοι δέν έμίλησαν καθόλου ήτον άπεριόγραπτον· έφθάσαμεν εις Ιωάννινα· γκιούση και άνθη πετούσαν από τα παράθυρα και μπαλκόνια· ο δε στρατός ο τουρκικος, ήταν έν επιφυλακή· εις δε την πλαταία, άλβανοι έπέταξαν πέτρος· εκτύπησαν τον Αείμνηστον Τζαβέλλαν εις την κεφαλήν, αλλά ο άείμνηστος Τζαβέλλας, εκρατοΐσε τα αίματα με τό χειρομάνδηλον.

»Επήγαμεν εις την Ίεράν Μητροπόλιν, έγινε η Δοξολογία· ο ένθουσιασμός του λαού ήτον άπεριόγραπτος· εις τό τέλος μετέβησαν όλοι οι Κύριοι εις την κατοικίαν του Μητροπολίτου προς χαιρετισμόν του Έξοχατάτου Δημ. Ράλλη. Ο δέ κ. Ράλλης, σταθείς έξω της σκάλας, έχαιρέτισεν τό πñθος και εκαιμεν σύσπασιν να διαλυθούμεν ήσυχα. Τον δε Τζαβέλλαν τον έπήγαν εις τό Φαρμακείον του κ. Ζώνη Παπανικολάου, όδός Άνεξαρτησίας, έδεσαν τα τραύματα μετά τον έπήγαν εις την οικίαν του.

(Συνεχίζεται)



ΚΩΝΣΤ. ΑΘ. ΔΙΑΜΑΝΤΗ

Ο ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΦΙΛΗΤΑΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΣΠΕΡΙΑΝ*

Ε Π Ι Σ Τ Ο Λ Α Ι

11

Χριστ. Φιλητάς ἐξ Ὀξωνίας τῆ 6 Νοεμβρίου 1819 πρὸς Κων. Ἀσώπιον εἰς Γοτίγγην (Ἐθν. Βιβλ. Ἀρχ. Ἀσωπίου ἀριθ. 246)

Ἀγαπητὲ Ἀσώπιε, χαῖρε!

Τῆ 6 Νοεμβρίου 1819 Ὀξωνία.

Ἐκατήντησα εἰς τὴν Ὀξωνίαν καὶ εἶμεθα τῶρα νομίζω εἰς τὸν Παριζίαν τὸν αὐτὸν καὶ ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν καὶ ὀμιχλώδη. Ἀπὸ Τεργέστης ἀνεχώρησα τὴν 23 τοῦ Σεπτεμβρίου ὡς σὲ ἔγραφα καὶ τότε εἰς τὴν ὥραν τῆς ἀναχωρήσεώς μου, τὸ ταξιδίον μου ὁμοῦ δὲ ἐστάθη τόσον ταχὺ ὡς ἤλπιζα, ὅτι ἐστάθη ὀλίγας ἡμέρας εἰς Βενετίαν καὶ Μεδιόλανον εἰς τὴν δευτέραν ταύτην πόλιν ἔμεινα τρεῖς ἡμέρας τὸ πλεόν διὰ τὸν Μουστοξίδην, ὅστις διατρίβει κατὰ τὸ παρὸν αὐτοῦ ἀσχολούμενος εἰς τὴν ἔκδοσιν τῆς Ἡροδοτείου μεταφράσεώς του, καὶ τῶν ἄλλων αὐτοῦ συνταγματίων ὅσα μέχρι τοῦδε εἶχεν ἐκδώσει χωρισμένα καὶ τὴν μετάφρασιν καὶ τὰ συνταγματικά τὰ ἐπώλησεν εἰς ἓνα τῶν Βιβλιοπώλων τοῦ Μεδιολάνου διὰ πέντε γιλ. φρ. νομίζω μ' ἔδειξε φιλοφροσύνην, θέλων ἴσως νὰ δείξῃ ὅτι δὲν μετεῖχεν αὐτὸς εἰς ὅσα ἐν Τεργέστη ἔξ σχεδὸν μῆνας κατὰ συνέχειαν ἔλασγον μ' ἐξενάγησεν εἰς πολὺ μέρος τῆς πόλεως, ἦτις μὲ ἦτον καὶ ἀπ' ἄλλοτε γνωστή, πλὴν ὀλίγον μ' ἔκαμε νὰ γνωρίσω καὶ τὸν Ἀββᾶν Μάϊον, ἐν ταῦτῳ καὶ τὴν κατ' ἐκείνας τελειωθείσαν ἀπ' αὐτοῦ ἔκδοσιν τῶν εἰζονογραφικῶν πολλῶν συμβάντων τῆς Πιάδος συνωδευμένην μὲ τινὰ τεμίσχια τοῦ αὐτοῦ ποιήματος ἀπαρλλάκτως ὡς φαίνονται εἰς ἓν παλαιότατον Ἑλληνικὸν ἀντίγραφον τῆς Δ' τῆ τοῦ πολὺ Ε' ἑκατονταετηρίδος κα-

θὼς αὐτὸς δοξάζει. Ἐξέδωκε πρὸς τοῖς τοῖς συνλέξας ἐκ πολλῶν ἀντιγράφων, καὶ σχόλια παλαιὰ εἰς τὴν Ὀδύσειαν συνέχειαν πάντων τῶν Πιαδικῶν ὅσα ἄλλοτε ἐξέδωκεν ὁ Βύλου(α)σόν.

Εἰς Παρισίους ἔφθασα τῆ 15 Σεπτεμβρίου ἔμεινα καὶ αὐτοῦ τέσσαρας ἡμέρας διὰ ν' ἀπολαύσω τοὺς ἀδελφοὺς Βαδάξον, Βογορίδην, Γλαράκη, Πολυχρονιάδην, Νικολόποιον καὶ τὴν ἄλλην χορείαν, καθὼς καὶ διὰ νὰ ἰδῶ μίαν καὶ δύο φορές καὶ τὸν καλὸν μας Γέροντα Κοραῆν ἐξετάσθης ἴσως νὰ ἰδῆς μεταξὺ τῶν Παρισίων ἀριθμοῦμενον καὶ Βαδάξον καὶ εὐρίσκεται εἰς Παρισίους καὶ αὐτὸς ἡ πόλις αὕτη τὴν σήμερον εἶναι σχεδὸν τὰ Ἱεροσόλεια τῶν εὐσεβῶν λογίων μας, καὶ τρέχουσιν εἰς αὐτὴν καὶ περὶ καὶ ἔφιπτοι. Ὅσον νὰ κατακτῆσθαι ἔπαθεν ὁ ἀτιμὸς πολλὰ. Τὸ χειρότερον ἀχρηματίαν καὶ ὑφροστίαν δεινὴν, τῶρα εἶναι κατὰ τὴν ὑγείαν, ὄχι ὁμοῦ ἀκόμη τὸ βαλάντιον ἦτον νὰ λάβῃ κἄντοσα ὅπου τοῦ ἔλειπεν ὁ Χρηστός Πρινάρης. Ὁ Νίτζος εὐρίσκεται εἰς Πίσαν κἀμινων τὰς ἐξετάσεις του, αἱ ὁποῖαι ἔως τῶρα θέλει ἔλαβαν τέλος. Ἐκείθεν ἂν ἀκούσῃ τὴν συμβουλήν μου, πρόκειται νὰ περιήσῃ εἰς Τεργέστην ὅπου τὸν ἀναμένει ὁ ἔξιμηταβελόνης. Ἡ Πάργα θόρυβον ἔκαμεν εἰς τοὺς Παρισίους, καὶ οἱ Παργηνοὶ ἄλλοι Φοκαεῖς καὶ Μεσσηνιοὶ νομίζω ἦτον κἄντι νὰ φανῆ καὶ εἰς τὸν Ἐρμῆν, φανέρωσέ μου ἂν ἐφάνη.

Ὁ Κοραῆς παλαίει μὲ τὰς ἀσθενείας τοῦ γήρατος, τὰς ὁποίας οἱ καλοὶ ὁμογε-

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου σελ. 507

νεις του δὲν λείπουν νὰ τὰς ἀποτελῶσιν πλέον ὀκτώμη βαρυτέρας διὰ τῶν κατ' αὐτοῦ ἰθρυεων καὶ σικοφαντιῶν γεωσι δὲν ἐξέδωκε τίποτε, εἰμὴ μόνον ᾠδὴν Ἀντωνίου Κοραῆ εἰς εὐγενῆ τῆς Γαλλίας Δαγασσέα συνοδοευμένην μὲ σύντομον πρόλογον (τοῦ ἐκδότου) πλήρη χάριτος.

Ἄφησα τελευταῖον καὶ τοὺς Παρισίους καὶ μετὰ δύο ἡμέρας ἐπάτησα εἰς ταύτην τὴν γῆν, εἶθα..... ἀνδρῶν δημὸς τε πόλις τε

ἤεροι καὶ νεφέλη κεκαλυμμένοι....

οὐδέποτε αὐτὸς ἥλιος Φαέδων ἐπι-
[δέοχεται ἀκτίνοισιν

ἢ ἢ τι ἄλλο λέγει περὶ τῶν Κιμμεριῶν ἢ ποιησις. Εἰς Λονδῖνον φθάσας ὑπήγα ἀμέσως εἰς ἀναζήτησιν τοῦ Lord Quilford, ὅστις ἦτον τραυματισμένος εἰς Ξενῶνα διὰ τὴν βαρεῖαν ἀσθένειαν τοῦ ἀνεπιού του Δουγλᾶς. Εἰς τὸν πρώτον μας χαιρετισμὸν μὲ λέγει ὅτι ἀπέθανεν σήμερον ὁ ἀνεπιός μου! Στοχάσου λοιπὸν εἰς ποίαν ὥραν ἠθέλησεν ἡ τύχη νὰ τὸ εὔρω ἦτον ὁ Δουγλᾶς ὁ αὐτὸς ἐκεῖνος ὅστις τὸν ἐσυνώδευεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ 1810.

Εἰς Λονδῖνον ἔμεινα δύο μόνον ἡμέρας εἰς τὴν συνοδίαν τοῦ Λόρδ, μετὰ τοῦ ὁποῖου ἔπειτα ἦλθα εἰς τὸ ὑποστατικὸν του Wroxton Abbey πλῆσιον τῆς κομποπόλεως Banbury ἕως 60 μίλια κατὰ βορρᾶν τῆς Ὁξωνίας. Ἐμείνα ἐκεῖ μετὰ τοῦ αὐτοῦ μίαν ἡμέραν, ἀπόθεν ἐπιστρέψαμεν εἰς Ὁξφόρδ ἢ Ὁξωνία καὶ αὐτοῦ ἀπεφασίσθη νὰ μείνω ἐγὼ πέντε ἢ ἕξ μῆνας διὰ νὰ μάθω τὴν Ἀγγλικὴν γλῶσσαν. Περὶ τῶν ὀνομαστῶν σπουδαστηρίων τῆς πόλεως ταύτης δὲ δύναμαι ταύτην τὴν ὥραν τίποτε νὰ σὲ εἶπω ἐπειδὴ μόλις ἕως 8 ἡμέρας ἀφοῦ εὐρίσκουμαι.

Πρόσφερε τὰς προσρήσεις μου τὸν κύριον Θεόζῆτον. Τὰ γράμματά σου διέφυγε Γάλλιστι οὕτω:

Mongieur

Monrieur Ch. Philetas
chez Mr Hopkins's Cooch Master

a) Oxford—Angleterre

Ἐγὼ κατὰ τὸ παρὸν καταγίνομαι μόνον εἰς τὴν γλῶσσαν, μάθε, γέρω, γράμματα τὴν ὥρα στὰ σκονιδάμματα.

Ὁ σὸς Φιλητάς

Προσθ. Ἐλησμόνησα νὰ σὲ εἶπῶ, ἦρα ἔν μόνον γράμμα σου φθάσας εἰς Λονδῖνον, εἰς τὸ ὁποῖον μ' ἐφανέρωνες ὅτι εἶχες στήλει εἰς Τεργέστην καὶ ἄλλο. Ἴσως τὸ λάβω διὰ τοῦ Κ. Ρῶτα.

Ὁ αὐτὸς

(Ἐπὶ τοῦ νῶτου) A Monsieur. Monrieur.
Constantin Asopious

Grec

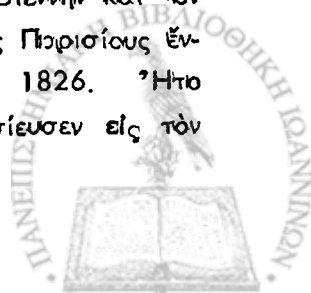
a) Göttingen
Germany

62. Ἀββᾶς Ἄγγελος Μάϊος (Angelo Mai) 1782—1854 διδάξας ἐν Ρώμῃ.

63. Βιλλουαζὸν (Villoison), Ἰωάννης—Βαπτιστής. Περίφημος ἑλληνοστῆς γεννηθεὶς εἰς Corbeil (1750—1801). Τῷ 1772 ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιγραφῶν. Περιηγήθη τὴν Γερμανίαν, Ὀλλανδίαν, Ἰταλίαν, Τουρκίαν καὶ Ἑλλάδα ἵνα συλλέξῃ ἀρχαῖα χειρόγραφα. Ἐπὶ Ναπολέοντος διωρίσθη καθηγητῆς εἰς τὸ «Γαλλικὸν Κολλέγιον». Ἐξέδωκε τὸν Ὀμηρον «Homeri Ilias ad veteris codicis Veneti Jidem recensita scholia in eam antiquissima» (Venise, 1788) καὶ ἄλλο.

Ch. Joret, d' Anse de Villoison et l' Hellénisme en France pendant le dernier tiers du XVIII siècle, Paris 1910.—Κώστα Καιροφύλα, Ξένοι περιηγηταὶ εἰς Ἑλλάδα. Ἑλλην. Βιβλιογραφία ἔτος Γ' (1949), σ. 10, 68—75, 91—94.

64. Βογορίδης Ἀθανάσιος. Συμμοθητῆς τοῦ Στεφ. Κανέλλου ἐν Γερμανίᾳ, ἱερός, φιλόλογος, συνεργάτης τοῦ «Λογίου Ἑρμοῦ», κατήγητο ἐξ ἐπισήμου Βουλγαρικοῦ οἴκου. Ἐδιδάχθη τὰ γράμματα εἰς τὸ Λύκειον τοῦ Βουκουρεστίου ὑπὸ τὸν Λάμπρον Φαίτιάδην, ὃν ἀποθανόντα καὶ διεδέχθη ἐν τῇ Σχολῇ καὶ ἐδίδου ἑλλην. φιλολογίαν μετὰ τοῦ κ. Βαρβαλοῦλου. Τῷ 1811 ἦλθεν εἰς Βιέννην, ἔπειτα εἰς Βυρσσοῦργον ὅπου τῷ 1816 ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς ἱατρικῆς. Βραβύτεραν ἐπανήλθεν εἰς Βιέννην καὶ τὸν Αὐγουστῶν τοῦ 1819 μετέβη εἰς Παρισίους ἐνθα ἀπέθανε τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1826. Ἦτο φίλος τοῦ Κοραῆ καὶ ἐδημοσίευσεν εἰς τὸν



«Λόγιον Ἑρμῆν» σπουδαίας φιλολογικᾶς κριτικᾶς καὶ ἄλλας διατριβάς.

Διον. Θερεσιανοῦ, Ἀδαμάντιος Κοραΐης. Τ. Β', ἐν Τεργέστη 1890 σελ. 297—298.

65. Νικολόπουλος Κων. (1786—1841). Ἐγενήθη εἰς Σμύρνην ἐκ γονέων ἐλθόντων ἐξ Ἀνδριταίνης. Σπουδάζας ἐν Σμύρνη καὶ Βουκουρεστίῳ ἦλθε τῷ 1806 εἰς Παρισίους, ἔνθα διωρίσθη ὑποβιβλιοθηκᾶριος τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Institut de France. Ἐδημοσίευσε φυλλάδια περὶ καὶ ποιητικὰ ὡς καὶ βιβλιογραφικὰ καὶ ἱστορικὰ ἄρθρα. Ἦτο μανιώδης βιβλιόφιλος, τὴν δὲ βιβλιοθήκην του κατέλιπεν εἰς τὸν Δῆμον Ἀνδριταίνης. Εἰς τὰ δημοσιεύματα χρησιμοποιεῖ διάφορα ψευδῶνυμα, ὡς: Ἀγροδόφρων, Λακεδαιμόνιος Philograecus de Marseille, Ἴππόλυτος Φιλοδικαίου Φιλέλλην ὁ ἐκ Μασσαλίας, Ἑλληνόφρων Σαλαμίνιος, Σωφρόνιος Ἀθηναῖος, μοναχὸς κ.ἄ. Εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Institut de France ἐν Παρισίοις σῶζεται πολῦτιμον Ἀρχεῖον τοῦ κ. Κ. Νικολοπούλου.

Εἶχε συνεργασθῆ εἰς τὴν «Biographie universelle» τοῦ Ἰωακείμ Michaud, εἰς τὰ «Ἀπομνημονεύματα» τοῦ φιλέλλη-ος Raybaud, εἰς τὸν «Ἑρμῆν τὸν Λόγιον» τῆς Βιέννης, εἰς τὴν «Μελίσσαν» τοῦ Σπυρίδωνος Κουδού κ.ἄ. Συνέθεσε ποιήματα ὡς «Ὡδὴ εἰς τὸ ἔαρ», «Πρόσκλησις πρὸς τοὺς ἀγωνιζομένους Ἑλληνας», «Σάλπισμα Ἑλληνοσωτήριον» κλπ. Ἐξέδωκε μὲ προλεγόμενα τὰ ἔργα τοῦ Γρηγ. Ζα-

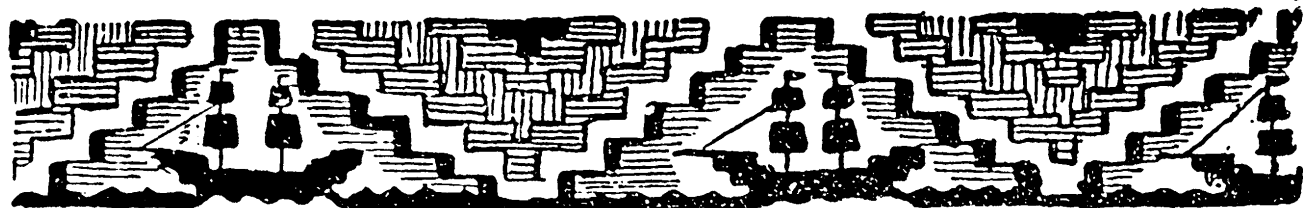
λύκη, μετέφρασεν εἰδύλλια τοῦ Θεοκρίτου κ.ἄ.

Βλ. Ἀ. Παπαδοπούλου Βράτου, Νεοελληνικὴ Φιλολογία, Μέρος Β', ἐν Ἀθήναις 1857 σελ. 312, 192, 209.— Κ. Ν. Σάβα, Νεοελληνικὴ Φιλολογία, ἐν Ἀθήναις 1868 σελ. 718—719.— Δ. Γκίνη, Βιβλιογραφία. Ἑλληνικά 9 (1936) σελ. 330.— Τοῦ αὐτοῦ, ὁ Νικολόπουλος ὡς μουσικοσυθέτης καὶ γαλλόφωνος ποιητής. Ἑλληνικά 10 (1937—38) σελ. 280.— Στ. Κ. Καροπζᾶ, Κοραΐης καὶ Νικολοπούλου Ἀθήναι 1949 σ. 1—60.— Τοῦ αὐτοῦ, Σμύρνης τραγωδίαις Ἀθήναι 1958 σελ. 1—99.

66. Φαρμακίδης Θεόκλητος (1784—1860) ἐκ Λαρίσης. Χειροτονθεὶς ἱεροδιάκονος μετέβη εἰς Κων(σταντι)νούπολιν, Ἰάσιον, Βουκουρέστιον καὶ τέλος εἰς Βιέννην ὡς ἐφημέριος τῆς ἐκεῖ κοινότητος. Μετέφρασε τὸ βιβλίον τοῦ Φρειδερίκου Jacobs «Στοιχεῖα τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης πρὸς χρῆσιν τῶν σχολείων τῆς Ἑλλάδος» (Βιέννη 1815). Ὁ Jacobs ἦτο περίφημος Γερμανὸς Ἑλληνιστὴς καὶ φιλόλογος. Κατ' ἀρχὰς ὁ Φαρμακίδης ἦτο συνεργάτης καὶ βοηθὸς τοῦ «Λογίου Ἑρμού», ἀπὸ δὲ τοῦ 1816 καὶ ἐξῆς ἀνέλαβεν αὐτὸς μετὰ τοῦ Κακκινάκη τὴν ἐκδοσιν. Ὁ λόρδος Γκύλφορντ περιέλαβε καὶ τὸν Θ. Φαρμακίδην εἰς τοὺς οἰκοτρόφους του διὰ τὴν Ἰόνιον Ἀκαδημίαν.

Βλ. Δημ. Σ. Μπαλάου, Θεόκλητος Φαρμακίδης Ἀθήναι 1933.— Ἀν. Ν. Γούδα, Βίσι Παράλληλοι τ. Α', Ἀθήναι 1872 σ. 205—244.





ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΪΣΙΟΥ, ιερέως

ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΑΓΙΟΓΡΑΦΟΙ ΧΙΟΝΙΑΔΩΝ*

48

1860

Έπαρχία Κοίτης
Χωρίον Όσανίτσα (νῆμ Ἀηδονοχώριον)

Ἰ. Ναός άγ. Ἀποστόλων.

Ἐπερθίως ἔσωθεν τῆς εἰσόδου τοῦ Ναοῦ χρώματι, καί Κερ.
Γράμμασιν.

« Ἰστορήθη ὁ Θεῖος οὗτος καί Ἱερὸς Ναός τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων Ἠγαμιε-
μεύοντος Ἀνθίμου Ἱερομονάχου κτήτορος τῆς Ἐκκλησίας. Ἰστορήθη δὲ διὰ χει-
ρὸς τῶν ἀγαδῆλων Ματθαίου καί Κωνσταντίνου ἐκ κώμης Χιονιάδες ἐκ τῆς Ἐ-
παρχίας τοῦ Ἀγίου Βελλῆς 1860 Ἰουνίου 18».

Σημ. Ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἀντεγράφη ὑπὸ τοῦ τότε ταχ. ὑπαλλήλου Παύλου
Ζηράκη ἐκ Παλαιοσελίου νῆμ Ἱερομονάχου.

49

1860

Έπαρχία Ἰωαννίνων
Χωρίον Μπισδοόνιον

Ἰ. Ναός άγ. Γεωργίου

Ἐπὶ τῆς Βορ. πλευρᾶς τοῦ Ναοῦ.

«Ἰστορήθη διὰ χειρὸς τῶν ἀγαδῆλων Ματθαίου καί Κωνσταντίνου Χιονιαδιτῶν,
ἐπιτροπεύοντος δὲ τοῦ Ἰωάννου Βασιλείου 1860».

Σημ.

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἀντεγράφη ἐκ τοῦ Περιοδικοῦ Συγγράμματος Ἠπειρ.
Χρονικά τοῦ 1934 σελ. 122.

50

1860

Πόλις Ἰωάννινα
Οἰκία Νεομάρτυρος Γεωργίου

Ἐπὶ μεγάλῃς φορητῆς εἰκόνας Κοιμ. Θεοτόκου μικροῖς γράμμασιν.

«Διὰ χειρὸς τῶν ἀγαδῆλων Ματθαίου καί Κωνσταντίνου ἐκ κώμης Χιονιάδες ἐκ
τῆς Ἐπαρχίας Βελλῆς 1860 Μαρτίου 8».

51

Έπαρχία Κολωνίας

Χωρίον Σιάλεση (Βορ. Ἠπείρου)

Ἰ. Ναός άγ. Νικολάου

Ἐπὶ εἰκόνας Σωτήρος ἐν τῷ Τέμπλῳ Κερ. Γράμμασιν.

«Δέσεις τῶν δοῦλων σου Βαγγέλη Χριστοδοῦλου Στυριδωνος ἀγαδῆλων Κων-
σταντίνου Ζέκου, καί Βασιλείου υἱοῦ Χριστοδοῦλου 1860 Ἀπριλίου 20».

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου σελ. 515.



Διὰ χειρὸς Ζήκου, Ματθαίου, καὶ Κωνσταντίνου τῶν ἀδελφῶν ἐκ κώμης Χιονιάδες».

52

1860

Ὁμοίως ἐπὶ εἰκόνος ἁγ. Νικολάου.

«Δέησις τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ Χριστοδούλου Παπαϊωάννου Κηρατζίη καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ Σωτήρη Εὐθυμίου, καὶ Μχαῖρ. 1860 Ἰουνίου 5.

Διὰ χειρὸς τῶν ἀδελφῶν Ζήκου Ματθαίου καὶ Κωνσταντίνου. ἐκ Κώμης Χιονιάδες».

53

1860

Ὁμοίως ἐπὶ εἰκόνος Τριῶν Ἱεραρχῶν.

«Δέησις τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ Θεοδοσίου Ζώτου καὶ υἱοῦ αὐτοῦ Πέτρου καὶ υἱῶν Πέτρου Εὐθυμίου καὶ Βασιλείου. 1860 Ἰουνίου 8.

Διὰ χειρὸς τῶν ἀδελφῶν Ζήκου Ματθαίου καὶ Κωνσταντίνου ἐκ κώμης Χιονιάδες».

Σημ.

Ἔσογα τῶν ἰδίων ἀγιογράφων τυγχάνουσι καὶ αἱ λοιπαὶ ἐν τῷ Τέμπλῳ εἰκόνες Πέτρου καὶ Παύλου, ἁγ. Σπυριδῶνος, ἁγ. Παρασκευῆς καὶ Αἰκατερίνης, Μεταμορφώσεως, καὶ ἁγ. Γεωργίου.

54

1861

Ἐπαρχία Κονίτσης

Πόλις Κόνιτσα

Κελλίον Χρυσάνθου Λαενᾶ

Ἐπὶ φορητῆς εἰκόνος Θεοτόκου.

«1861 Μαρτίου 8. Δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Χρυσάνθου Λαενᾶ, χεῖρ Ζήκου Γεωργίου Χιονιάδου».

55

1861

Ἐπαρχία Ἄρτης

Χωρίον Νεοχώριον

Κεντρικὸς Ναὸς ἁγ.

Ἐπὶ μεγάλης φορητῆς εἰκόνος ἁγ. Δημητρίου φερούσης γύρωθεν εἰκονισμένα καὶ τὰ μαρτύρια αὐτοῦ.

«ἱστορίθη δὲ διὰ χειρὸς Νικολάου Γεωργίου, καὶ Δημητρίου υἱοῦ αὐτοῦ καὶ Κολώνια ἐκ (κ)ώμης Χιονιάδων ἐκ τῆς Ἐπ. ἀρχίας τοῦ Ἁγίου Βελλῆς 1861 Μαΐου 1».

Σημ.

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἀντεγράφη πρὸ δεκαετίας σχεδὸν ὑπὸ τοῦ νῦν ἐν τῇ Νομαρχίᾳ Ἰωαννίνων ὑπηρετοῦντος κ. Κων. Κυριζίδου τοῦ ἐκ Χιονιάδων.

Ὁ ἀναφερόμενος ἐν τῇ ὡς ἄνω ἐπιγραφῇ Νικόλαος Γεωργίου, εἶναι ὁ Νικόλαος Γ. Πασχάλης, ἀδελφὸς τῶν Ζήκου, Ματθαίου, καὶ λοιπῶν.

Ἐπὶ πλέον δὲ σημειοῦμεν ἐδῶ ὅτι ὁ ἀναγνώστης δεόν νὰ ἔχη ὑπὸ τὸν ὄψιν ὅτι τὸ χωρίον Χιονιάδες, λόγῳ τῆς γεωγραφικῆς του θέσεως, ὅτε μὲν ὑπήγετο εἰς τὴν Ἰπποδιοίκησιν Κονίτσης, ὅτε δὲ εἰς τὴν Ἰπποδιοίκησιν Κολωνίας, ἔξ ὅσων καὶ ἡ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ φησῖται, «Καὶ Κολώνια».

56

1863

Ἐπαρχία Κονίτσης



Χωρίον Κορτίνιστα (νῦν Νικάνορας)

Ἰ. Ναὸς ἁγ. Μαρίνης.

Ἐπὶ μεγάλῃς τριμύροφου εἰκόνας τῶν ἁγίων α') Νεομάρτυρος Γεωργίου τοῦ ἕξ Ἰωαννίνων, β') Ὁσίου Νικάνορος, καὶ γ') ἁγ. Ἱερομάρτυρος Κοσμᾶ τοῦ Νέου ἐν τῷ Πρασκυνηταρίῳ.

«1863 Ἰανουαρίου 20 διὰ χειρὸς Ματθαίου Χιονιάδου».

57

1863

Χωρίον Χιονιάδες

Παρεκκλήσιον ἁγ. Παρασκευῆς

Ἐπὶ μικρᾷς φορητῆς εἰκόνας Κωνστ. καὶ Ἑλένης.

«1863 Φεβρουαρίου 15 σατοβίτικα Ἀναστάσιος Μ. Ζ(ωγράφος)».

58

1863

Ἐπαρχία Λεσκοβιζίου

Χωρίον Ἄριζα (Βορ. Ἡπείρου)

Ἰ. Ναὸς ἁγ. Ἀθανασίου.

Ἐπὶ μικρᾷς φορητῆς εἰκόνας Ἀναστασίας.

«Δι' ἐξόδων κυρίου ΠαπαἸωάννου Δημητρίου.

1863 Ἀπριλίου 20 Χιονιάδες».

Σημ.

Πρόκειται περὶ τοῦ ἐκ Χιονιάδων ΠαπαἸωάννου Μαρινᾶ τοῦ κατοπιν Ἀρχιμανδρίτου.

59

1863

Ἐπαρχία Παγωνίου

Χωρίον Τσαραπλιανά

Παρεκκλήσιον ἁγ. Γεωργίου.

Ἐπὶ εἰκόνας ἁγ. Γεωργίου ἐν τῷ Τέμπλῳ.

«Δι' ἐξόδων Θεολόγου Παπ. 1863 Αὐγούστου 18 διὰ χειρὸς Ματθαίου Χιονιάδου»

Σημ.

Ἔργα τοῦ ἰδίου ἁγιογράφου ἐν τῷ αὐτῷ Παρεκκλησίῳ εἶναι καὶ ἡ εἰκὼν τοῦ ἁγ. Ἀθανασίου, ὡς καὶ ἄσπασαι αἱ ἐν τῷ Τέμπλῳ τοῦ Ἰ. Ναοῦ τῆς Ἰταπαντῆς εἰκόνας, αἱ ὁποῖαι δὲν φέρουσι μὲν τὸ ὄνομα τοῦ ἁγιογράφου, εἶναι δὲ —ὡς εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ γνωρίζωμεν— τῆς τεχνοτροπίας τοῦ ὡς ἄνω ἁγιογράφου Ματθαίου Ζωγράφου.

60

1863

Ἐπαρχία Ζαγορίου

Χωρίον Τσεπέλοβον

Παρεκκλήσιον Εἰσοδίων Θεοτόκου

Ἐν τῷ Τέμπλῳ ἐπὶ εἰκόνας Ἰ. Προδρόμου.

«Ἀφιέρωμα φιλοθέου Ἰωάννου Κόστα 1863 Νοεμβρίου 9 καὶ χειρὸς Ἀναστ. Ζωγράφου Χιονιάδου».

61

1863

Ὁμοίως ἐπὶ εἰκόνας Εἰσοδίων Θεοτόκου ἐν τῷ αὐτῷ Παρεκκλησίῳ.

«Ἀφιέρωμα φιλοθέου προαιρέσεως τοῦ ἐξοτίμου Χριστοφοδίου Ἀναστ. Τζουλάκη 1863 Νοεμβρ. 19.



Ἰστορήθησαν διὰ χειρὸς Ἀναστασίου Ζωγράφου Χιοναδίτου.

62

1864

Ὁμοίως ἐν τῷ αὐτῷ Παρεκκλήσιῳ Ἐσπελόβου. Ὑπερθύτως ἔσωθεν, χρώματι, καὶ Κεφ. Γράμμασιν.

«Ὁ μετακομισθεὶς ἐκ τῆς θέσεως Πουρνάρι, ὅπου ἐπίσταται εἰκόνημα εἰς τιμὴν τῆς Ἁγίας Τριάδος, καὶ πισθεὶς ἐν τῇ παρὰ τοῦ Γεωργίου Ἀ. Κούσιουλου παραχωρηθείση ταύτῃ θέσει Πάνσεπτος οὗτος Ναὸς «Τὰ Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου», ἐκτίσθη τὸ πρῶτον διὰ προκαταβολῆς μὲν πενήτηντα Αὐστριακῶν φιλοφρονῶν τοῦ κ. Νικολάου Σιόμπολα καὶ συγγενῶν του, ἐλεγκάνθη δὲ, ἱστορήθη καὶ εὐτρεπίσθη δαπάνῃ καὶ ἀόκνῳ ἐπιστάσι τοῦ καὶ ἐπιτροπεύοντος Κυρίου Χριστοδοῦλου Τσολάκη καὶ τῇ συνδρομῇ τινῶν κατοίκων εἰς μνημόσυνον αἰῶνιον, ἀρχιερατεύοντος μὲν τοῦ Μητροπολίτου Ἰωαννίνων κ.κ. Παρθενίου, ἱερατευόντων δὲ τῶν Ἱερέων Οἰκονόμου ΠαπαῦΧριστοδοῦλου, Σακελλαρίου ΠαπαῦΘεοδώρου, ΠαπαῦΚώστα Δημητρίου, καὶ ΠαπαῦΚώστα Ἀντωνίου.

Διὰ χειρὸς Ἀναστασίου Ζωγράφου Χιοναδίτου τῷ χιλιοστῷ ὀκτακοσιοστῷ ἑξηκοστῷ τετάρτῳ Σοτηρίῳ ἔπει 1864 Μηνὶ Αὐγούστῳ 31 προακοστῇ πρώτῃ.

63

1864

Ἐπαρχία Κονίτσης

Χωρίον Καβάσιλλα

Παρεκκλήσιον Γέννησις Θεοτόκου.

Ὑπερθύτως ἔσωθεν τῆς εἰσόδου τοῦ Ναοῦ, χρώματι, καὶ Κεφ. Γράμμασιν.

«† Ἰστορήθη ὁ Θεῖος καὶ Ἱερός Ναὸς τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου Ἀρχιερατεύοντος δὲ τοῦ Θεοφιλεστάτου κ.κ. Γερμανοῦ καὶ ἐφημερεύοντος Δημητρίου Ἱερέως Μποϊκὰ καὶ ἐπιτροπεύοντος τοῦ κ. Κώστα Κορδαῦ καὶ δι' ἐπιμελείας Χρυσάνθου Λαενᾶ Ἱερομονάχου.

Ἰστορήθη δὲ διὰ χειρὸς τῶν ἀιταδέλφων Ζήκου καὶ Ματθαίου καὶ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀποστόλου ἐκ κώμης Χιονιάδες, 1864 Ἰουλίου 18».

64

1864

Πόλις Κόνιτσα

Μητροπ. Ναὸς ἁγ. Νικολάου.

Ἐπὶ μεγάλῃς φανητῆς εἰκόνης ἁγ. Ἀποστόλων.

«Δι' ἐξόδων τοῦ Κυρίου Παναγιώτου Στεργίου Ρούβαλη, 1864 Σεπτεμβρίου 30.

Διὰ χειρὸς Ματθαίου χιοναδίτου».

65

1864

Ὁμοίως ἐν τῷ κελίῳ Χρυσάνθου Λαενᾶ. Ἐπὶ μεγάλῃς εἰκόνης τοῦ Σωτῆρος, μικροῖς γράμμασιν.

«1864. Διὰ χειρὸς Ματθαίου χιοναδίτου».

66

1864

Χωρίον Κορτίνισα (νῦν Νικάνορας)

Παρεκκλήσιον Εὐαγγελιστρίας

Ἐπὶ εἰκόνης Εὐαγγελισμοῦ ἐν τῷ Τάμπλῳ.

«Δι' ἐξόδων Βαγγέλη καὶ Ἰωάννου γεωργίου, καὶ κωνσταντίνου υἱοῦ αὐτοῦ 1864. χεῖρ Δημ. Νικ.».

Σημ.



Ούτος είναι ὁ ἐκ Χιονιάδων ἀγιογράφος Δημήτριος Νικ. Πασχάλης.

67

1865

Χωρίον Μάλισα (Συνοικία Μεσαοργιάς)

Ἰ. Ναός ἁγ. Νικολάου.

Ἐν τῷ Τέμπλῳ ἐπὶ εἰκόνας Πέτρου καὶ Παύλου.

«Δι' ἐξόδων τοῦ κυρίου στεφανῆ λάμπρου.

1865 Ἀπριλίου 12. Διὰ χειρὸς Ματθαίου Γεωργίου Χιοναδίτου».

68

1865

Χωρίον Βράνιστα (νῦν Τράπεζα)

Ἰ. Ναός ἁγ. Νικολάου.

Ἐν τῷ κοιλώματι τῆς ἐν σχήματι Προσκομιδῆς ἁγ. Τραπεζῆς τοιχογραφίας μικροῖς γραμμασίαι.

«Διὰ χειρὸς Κωνσταντίνου καὶ Ἀναστασίου Μιχαήλ ἐκ κώμης Χιονιάδες. 1865 Αὐγούστου 2».

69

1865

Χωρίον Τούρνοβο (νῦν Γοργοπόταμος)

Ἰ. Ναός ἁγ. Νικολάου.

Ἐπὶ εἰκόνας Προδρομοῦ ἐν τῷ Τέμπλῳ ἀριστερά.

«Δι' ἐξόδων τοῦ κυρίου Ἰωάννου Βασιλείου Παπακώστα 1865. Διὰ χειρὸς Ματθαίου Χιοναδίτου».

70

ἀχρονολόγητος

Χωρίον Λεσκάτσι (νῦν Ἀσιμιοχώρι)

Παρεκκλήσιον ἁγ. Νικολάου

Ἐπὶ ἀχρονολογήτου εἰκόνας ἁγ. Νικολάου ἐν τῷ Προσκύνηταρίῳ.

ἱστορήθη ἢ παροῦσα ἐκὼν διὰ χειρὸς ζήκου γεωργίου Χιοναδίτου καὶ ἀφιερῶθη παρ' αὐτοῦ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ εἰς μνήμην αὐτοῦ καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ».

71

ἀχρονολόγητος

Πόλις Κόνιτσα

Κελλίον Χρυσάνθου Λαενᾶ

Ἐπὶ ἀχρονολογήτου εἰκόνας τῶν ἁγίων Μανουήλ, Σαβὴλ, καὶ Ἰουαήλ.

«Κασιγνήτους μέδοντας προεῖς ἐν τῷ πόλῳ..... ὁ ζωγράφος Ἀναστ. Μιχ. Χιοναδίτης».

72

1867

Χωρίον Χιονιάδες

Ἰ. Ναός ἁγ. Ἀθανασίου.

Ἐπὶ εἰκόνας Θεοτόκου ἐν τῷ Τέμπλῳ

«Δαπάνη Ματθαίου Γ. Ζωργο(άφου)».

Σημ.

Αἱ ἐν τῷ Τέμπλῳ εἰκόνας, ἱστορήθησαν τὸ ἔτος 1867.

73

1867

Ὁμοίως ἐπὶ εἰκόνας Προδρομοῦ.

«Διὰ συνδρομῆς καὶ Δαπάνης Ἰωάννου Γεωργίου Σκούρη 1867 Σεπ(τεμβρίου) 7».

κάτωθεν



«Ιστορήθη διά χειρός Μιχαήλ Κωνσταντίνου ζωγράφου 1867 Σεπτεμβρίου 7».

74

1867

Χωρίον Βούρμπιανη

Ἰερὸς Ναὸς ἁγ. Δημητρίου.

Ἐπὶ εἰκόνας Θεοτόκου ἐν τῷ Τέμπλῳ

«Δι' ἐξόδων τῶν ἀπαδέρφων Ἀποστόλη Δημητρίου καὶ Νικολάου Γεωργίου Γιόση. 1867.

Διὰ χειρὸς Ματθαίου Χιοναδίτου».

75

1869

Χωρίον Πεκλάριον

Ἰ. Ναὸς ἁγ. Πανταλεήμονος.

Ἐπὶ μικρᾶς φορητῆς εἰκόνας ἁγ. Βαρβάρας.

«δι' ἐξόδων τῆς Ἀγίας Ἐκκλησίας 1869 Ἀπριλίου 15. χειρὶ Ἀναστασίου Ζωγράφου) Χιοναδίτη».

76

1869

Χωρίον Πυρσόγιαννη

Ἰ. Ναὸς ἁγ. Ἀθανασίου.

Ἐν τῷ Τέμπλῳ ἐπὶ εἰκόνας Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης.

«1869 μαΐου 1. Διὰ χειρὸς Ματθαίου Χιοναδίτου».

77

1870

Χωρίον Βούρμπιανη

Ἰ. Ναὸς Κομ. Θεοτόκου

Ἐν τῷ Τέμπλῳ ἐπὶ εἰκόνας Σωτῆρος.

«1870 Ἰανουαρίου 16. Διὰ χειρὸς Ματθαίου Χιοναδίτου».

78

1870

Χωρίον Μάλιστα (Συνουκία Μεσσαργιάς)

Ἰ. Ναὸς ἁγ. Νικολάου.

Ἐν τῷ Τέμπλῳ ἐπὶ εἰκόνας ἁγ. Δημητρίου.

«Συνδρομῇ τῶν φιλοχρίστων Δημήτριος Γεωργίου Χαρμισιάδης καὶ Δημήτριος Κωνσταντίνου Τζήνα ἐν ἔτει 1870 αὐγούστου 24.

χειρὶ Ἀναστασίου Ζωγράφου) Χιοναδίτου».

79

1870

Ἐπαρχία Παγωνίου

Χωρίον Μείγερδα (νῦν Παλιόπυργος)

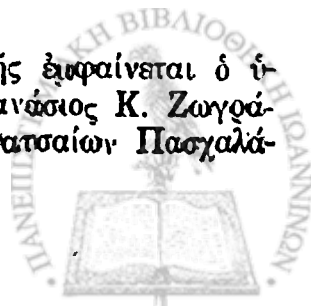
Ἰ. Ναὸς Κομ. Θεοτόκου

Ἐν τῷ Τέμπλῳ ἐπὶ εἰκόνας ἁγ. Δημητρίου.

«Δέσεις τῶν δοῦλων τοῦ Θεοῦ Πατᾶ Θεοδώρου Ἀθανάσιος Πατᾶ Χριστοδοῦλου Ζῆκος Μπορ. β. Δημήτριος Ζ. Πατᾶ Βασιλείου Σπύρο Πρί(ν)τζης τῇ 1870 Αὐγούστου 6. Ἀθ. Κ. Ζ.».

Σημ.

Ὡς ἐκ τῆς ἀμέσως καταπέρω παρατιθεμένης ἐπιγραφῆς ἐμφαίνεται ὁ ὑπὸ τὰ ἀρχικὰ γράμματα Ἀθ. Κ. Ζ. εἶναι ὁ ἐκ Χιονιάδων Ἀθανάσιος Κ. Ζωγράφος υἱὸς τοῦ Κωνσταντίνου (Ντοῖλα) ἐκ τῆς γενεᾶς τῶν Τσατσαίων Πασχαλά-



δων. Τοῦτο ἐνισχύει τόσον ἡ τεχνιοτροπία τῶν ἐν τῷ Τέμπλῳ εἰκόνων αὐτῶν, ὅσον καὶ ἡ διατύπωσις τοῦ ὀνόματός τοῦ χωρίου Χιονιάδων.

80

1870

Ὁμοίως ἐπὶ εἰκόνος ἁγ. Νικολάου ἐν τῷ Τέμπλῳ.
«Δι' ἐξόδων Νικολάου Κωνσταντίνου Τσάντη. Ἀθανάσιος Παπαῦ Χριστοδοῦλου
Ἐπίσκοπος τῆς Ἐπικλησίας τῇ 10 Αὐγούστου 1870 χιονιάδες»

81

1870

Χωρίον Ἀρηνιστα (νῦν Κτίσματα)
Ἱ. Ναὸς Κοιμ. Θεοτόκου

Ἐπὶ εἰκόνος ἁγ. Νικολάου ἐν τῷ Τέμπλῳ.
«Δι' ἐξόδων Βασιλείου Παπαῦ Κώστα καὶ ἀδελφ. Ἰω(άννου) καὶ τῶν τέκνων Γεωργίου καὶ Χριστοδοῦλου. 1870 Αὐγούστου 25 χιονιάδες Ἀθ. Κ. Ζ.»

Σημ.

Ἐπὶ τῶν ἐν τῷ Τέμπλῳ εἰκόνων Σωτήρος καὶ Θεοτόκου, ὅλαι αἱ ἄλλαι ἐν αὐτῷ εἰκόνες εἶναι ἔργα τοῦ ἰδίου ἀγιογράφου. Ἡ ἐν τῷ Προσκυνηταρίῳ ἀπέναντι τοῦ Ἀρχιερ. Θρόνου εἰκὼν τῆς Κοιμ. Θεοτόκου τοῦ 1867, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς τεχνιοτροπίας τῆς, εἶναι ἔργον τοῦ ἐπίσης ἐκ Χιονιάδων ἀγιογράφου Ματθαίου Γεωργίου.

82

1870

Ἐπαρχία Κονίτισης
Χωρίον Στρατίσιανη
Ἱ. Ναὸς ἁγ. Γεωργίου.

Ἐν τῷ Τέμπλῳ ἐπὶ εἰκόνος ἁγ. Γερμανοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως.

«Δι' ἐξόδων τοῦ σεβασμιωτάτου Κ.Κ. Γερμανοῦ.
1870 Αὐγούστου 12. διὰ χειρὸς Ματθαίου Χιοναδίτου»

Σημ.

Πρόκειται περὶ τοῦ μακαρία τῇ μνήμῃ ἀειμνήστου Ἐπισκόπου Βελλῆς καὶ Κονίτισης Γερμανοῦ Τσενίδη τοῦ ἐκ Βεροῦσίας καταγομένου, 1863—1876.

83

1870

Χωρίον Χιονιάδες
Παρεκκλησίον Προσκ. Ἡλιοῦ.

Ἐπὶ εἰκόνος Προδρόμου ἐν τῷ Τέμπλῳ.
«Χεῖρ στεφάνου μηχαὴλ Ζωγράφου 1870 Σεπτεμβρίου 18».

84

1871

Χωρίον Μόλιστα (Συνοικία Μεσαργιάς)
Ἱ. Ναὸς ἁγ. Νικολάου.

Ἐν τῷ Τέμπλῳ ἐπὶ εἰκόνος ἁγ. Νικολάου.
«δέησις τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ Κωνσταντίνος ἀναστασίου καρπούζης Χαρολάμπους Χριστοδοῦλου Παπαδημοῦλη καὶ Γεωργίου Δημητρίου Κατζίωτα.
1871 ἰουλίου 20. χειρὶ ἀναστασίου (Μ;) χιοναδίτου».

85

1871

Περιφέρεια Ζίτισης
Χωρίον Λιγοψᾶ



Ἰ. Ναός ἀγ. Νικολάου.

Ἐπὶ εἰκόνας μεγάλου Ἀιοχηρέως ἐν τῷ Ἀιοχερ. Θρόνω.

«Δαπάνη τοῦ εὐγενεσπάτου κυρίου Ἀσπερινοῦ Γεωργίου ἐν ἔτει 1871 Ὀκτωβρίου 20 Σκαμνέλι.

χειρὶ δὲ Ἀναστασίου Κ. Ζωγράφου Χιοναδίτου».

86

1871

Ὁμοίως ἐν τῷ αὐτῷ Ναῷ.

Ἐπὶ εἰκόνας ἐν τῷ Τέμπλω.

«Δαπάνη τοῦ εὐγενεστάτου κυρίου Ἀσπερινοῦ Γεωργίου ἐν ἔτει 1871 Ὀκτωβρίου 20 Σκαμνέλι.

χειρὶ δὲ Ἀναστασίου Κ. Ζωγράφου Χιοναδίτου».

Σημ.

Ὁ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ἀναφερόμενος Ἀσπερινὸς Γεωργίου ἔφερε τὸ ἐπίθετον Σαγιάννος, κατήγετο ἐκ Σκαμνελίου, καὶ εἶχε πηγματικὴν τινα περιουσίαν ἐν τῷ ὡς ἄνω χωρίῳ τούτῳ.

87

1871

Ἐπαρχία Κονίτισης

Χωρίον Χιονιάδες

Ἰ. Ναός ἀγ. Ἀθανασίου.

Ἐπὶ μικρᾶς εἰκόνας ἀγ. Ἀθανασίου εἰς μουσαιᾶ.

«Χεῖρ Στεφάνου Μ. Ζωγράφου καὶ δι' ἐξόδων αὐτοῦ. 1871 Αὐγούστου 3».

88

1872

Ἐπαρχία Ζαγορίου

Χωρίον Σκαμνέλιον

Ἰ. Ναός Ἀγ. Ἀθανασίου Παρεκκλήσιον

Ἐν τῷ Τέμπλω ἐπὶ εἰκόνας ἀγ. Ἀθανασίου.

«Δαπάνη τοῦ Ἐντιμοτάτου Κυρίου Νικολάου Γ. καὶ συζυγῆς του Χρυσῆς ἐν (=καὶ) τέχνους αὐτῶν

Χεῖρὶ Ἀναστασίου Ζωγράφου χιοναδίτου 1872 Ἰανουαρίου 20.

Σημ.

Ἔργον τοῦ ἰδίου εἶναι καὶ ἡ τοιχογραφία ἐντὸς κόγχης ὑπερθύρας ἔξωθεν, (εἰκὼν ἀγ. Ἀθανασίου).

89

1872

Ἐπαρχία Κονίτισης

Χωρίον Πυροσόγιαννη

Παρεκκλήσιον ἀγ. Μηνᾶ.

Ἐπὶ εἰκόνας Σοπήρος ἐν τῷ Τέμπλω.

«1872 ἀπριλίου 8. Διὰ χειρὸς Ματθαίου καὶ Ἀποστόλου υἱοῦ αὐτοῦ ἀπὸ χωρίον Χιονιάδες».

90

1872

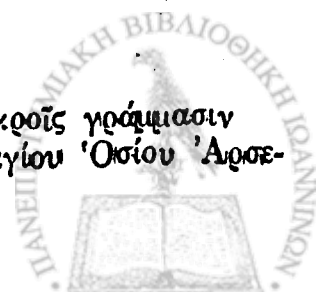
Ἐπαρχία Πάργης

Χωρίον Σπαθαράτι (νῦν Σπυθαραῖοι)

Ἰ. Ναός ἀγ. Ἀρσενίου

Ἐν τῷ Τέμπλω ἀνωθεν τῆς Ὁραίας Πύλης, μικροῖς γράμμασιν

«Ἱστορίθῃ οὗτος ὁ Θεῖος καὶ Ἱερός Ναός ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀγίου Ὁσίου Ἀρσε-



νίου κατὰ τὸ 1872 δεκεμβρίου 23 Ἀρχιερατεύοντος Κυρίου Ἀνθίμου. ἐπιμελεία Κωνσταντίνου Παναγιώτου Νίκα διὰ χειρὸς Ἀν(αστασίου) καὶ Παντελῆ Μιχαήλ ἀπὸ χωρίον Χιονάδες Ἐπαρχία Κών(ι)τζας».

Σημ.

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἀντεγράφη καὶ μοι ἀπεσπάλη παρὰ τοῦ Ἐφημερίου Σπαθαραίων Βλασίου Κόντου.

91

1873

Ἐπαρχία Κονίτσης

Χωρίον Μόλιστα (Συνοικία Μποτσιφάρι)

Ἰ. Ναὸς ἁγ. Ἀθανασίου (παλαιός).

Ἐν τῷ Τέμπλῳ ἐπὶ εἰκόνας ἁγ. Δημητρίου.

«1873 Ἰουνίου 25. χειρὶ Χριστοδούλου Ἀναστασίου Ζωγράφου ΠαπᾶΚωστίδη Χιοναδίτη».

Σημ.

Ὁ ἀγιογράφος οὗτος εἶναι εἰς καὶ ὁ αὐτὸς μετὰ τοῦ ἐν τῇ ὑπ' ἀρ. 95 ἐπιγραφῇ ἀναφερομένου νέου Ζωγράφου Χιοναδίτου, καὶ διὰ τοῦτο οὐδεμία σύγχυσις δὲν πρέπει νὰ γίνηται περὶ αὐτοῦ.

92

1873

Ἐπαρχία Ζαγορίου

Χωρίον Καβαλλάρια

Ἰ. Ναὸς ἁγ. Τριάδος

Ἐν τῷ Τέμπλῳ ἐπὶ εἰκόνας ἁγ. Τριάδος.

«Διὰ χειρὸς Ζωγράφου Μαρτῆ(αίου) Χιοναδίτου 1873».

Σημ.

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἀντεγράφη ὑπὸ τοῦ Ἱερομονάχου Γερασίμου Καραβράνου τοῦ ἐκ Γρεβενητίου.

93

1873

Ἐπαρχία Πωγωνίου

Χωρίον Τσαραπλανά (νῦν Βασιλικὸν)

Παρεκκλήσιον ἁγ. Παρασκευῆς.

Ἐπὶ φορητῆς εἰκόνας ἁγ. Παρασκευῆς.

«1873 Αὐγούστου 14. διὰ χειρὸς Ἀν(αστασίου) Μιχ. Ζωγράφου ἀπὸ χωρίον Χιονάδες Ἐπαρχίας Κών(ι)τζας».

94

1873

Ἐπαρχία Κονίτσης

Χωρίον Χιονάδες

Παρεκκλήσιον ἁγ. Παρασκευῆς.

Ἐν τῷ Τέμπλῳ ἐπὶ εἰκόνας Σωτήρος.

«διὰ χειρὸς Ἀναστασίου Μιχαήλ Ζωγράφου 1873 Αὐγούστου».

95

1874

Χωρίον Μόλιστα (Συνοικία Μεσαργιάς)

Ἰ. Ναὸς ἁγ. Νικολάου.

Ἐπὶ λαβάρου τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἀναστάσεως.

«Διὰ χειρὸς Χριστοδούλου Ἀναστ(ασίου) Νέου Ζωγράφου Χιοναδίτου 1874».

(Βλέπε καὶ τὴν ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. 91 ἐπιγραφὴν).

(Συνεχίζεται)





ΣΤΑΥΡΟΥ ΜΑΤΘ. ΓΚΑΤΣΟΠΟΥΛΟΥ
Δημοδιδασκάλου

ΜΑΤΘΑΙΟΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΜΥΡΕΩΝ*

“Υμνοι ἀπευθίνονται καὶ ἔπαινοι ἀπονάμονται εἰς τοὺς ἀπεργαζομένους τὸ καλόν, τὴν κίρτην, τὸ χρήσιμον, τὸ κοινώφελές, τὸ θεάρεστον. Καὶ οἱ ἐν ἀσκήσει λάμπαντες Ἱερομόναχοι Ἡπειρώται Νεκτάριος καὶ Θεοφάνης, οἱ ἀφισρώσαντες ἑαυτοὺς εἰς λατρείαν καὶ προσκίνησιν τῆς Τριουσιτοστάτου Θεότητος καὶ εἰς τὸ νὰ ποιῶσι πᾶν ἔργον ἀγαθόν, ἠξιοῦντο τοιοῦτων ἡδισμῶν Τροπαρίων, ἅτινα ἐστὶ χούργησεν ὁ αἰόδιμος Μητροπολίτης Μυρέων Ματθαῖος.

Διεξερχόμενός τις μετὰ προσοχῆς ὁλόκληρον τὴν παρ’ αὐτοῦ συγγραφείσαν Ἱερὰν τῶν Ἀκολουθίαν καταλαμβάνεται ὑπὸ δέους. Ἀπενίξει νεκρῶς τοὺς ἐπιγείους τοίτους ἀγγέλους καὶ οὐρανίους ἀνθρώπους νὰ ὑπεράπτανται πρὸς τὰ οὐράνια καὶ νὰ κἀθῆνται ἐν τοῖς δεξιοῖς τοῦ Θρόνου τοῦ Παναγίου Θεοῦ, τὸν δὲ συγγραφέα τῶν μελιρροῦτων καὶ ἡδισμῶν τοῦτων τροπαρίων ἐγκύπτοντα εἰς τὸ πενιχρὸν καὶ ἀτέριτον ἐν τῷ κελίῳ του γραφεῖον καί, ἐμπνεόμενον ἀπὸ τὸν ἀγγελικὸν ἐκείνων βίον καὶ τὰ ζωντανὰ τῶν θαύματα, ἅτινα ἔλαβον χώραν κατὰ τὴν ἐκ τῆς γῆς μετάστασιν τῶν, νὰ συνθέτῃ ἐπαξίως μετὰ τὴν ἀγιότητά τῶν ὕμνων. Ἡπειρώτης καὶ αὐτός, ὡς ἐκεῖνοι, αἰσθάνεται ἰδιαιτέραν χαρὰν καὶ συγκίνησιν διὰ τοῖς Ἱωαννίταις Ἀγίους. Θεωρεῖ εὐπικρῆ τὴν γενέτευσαν αὐτῶν, τὰ Ἱωάννηνα. Τοῦτου ἔνεκεν ἄρχεται τῶν Ἐσπερίων διὰ τοῦ γλυκυφθόγγου τροπαρίου, ἔχοντος οὕτω:

—«Ἱωαννίων ἡ πόλις σκίχτα ἐν πνεύματι, ἐπὶ τῇ ἀναλύσει τῶν σεσπίων αὐταδέλφον, ὡς προσενεγκαιμένη χαρμονικῶς Θεοφάνην τὸν ἔνδοξον, τὸν ἐν ἀγνοίᾳ καὶ πόνοις ἀσκητικοῖς, σὺν ὁμαίμονι ἐβλάθηκατα».

Ἵσως πολλοὶ νὰ γνωρίζωσι τὸν βίον καὶ πολιτείαν τῶν Ἱωαννιῶν τοῦτων ἀγίων Θεοφάνους καὶ Νεκταρίου. Θεωρῶ ὅθεν χρέος μου νὰ καταστήσω γνωστά, ἔστω καὶ περιληπτικώτατα, τὰ τοῦ περιλήπτου βίου αὐτῶν, ἔχων πρὸς τοῦτο ὁδηγὸν τὴν αὐτόγραφον βιογραφίαν τῶν, τὴν περιλαμβανομένην ἐν τῇ Ἱερῇ τοῦτων Ἀκολουθίᾳ, εἶδει διαθήκης.

Εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς αὐτοβιογραφίας αὐτῶν —σελ. 16— βλέπομεν, τίνες λόγοι ὤθησαν τοὺς ἐν λόγῳ αὐταδέλφους νὰ ἀσπασθῶσι τὸν μοναχικὸν βίον.

—«Βλέποντες —γραφῶνσι— τὰ ἐπιθυμητὰ τοῦ κόσμου τοῦτου πῶς φθειρόνται, ὅτι εἶναι φθαρτὰ καὶ κανὲν ὄφελος δὲν δίδουν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, εἰς τὸν μοναχικὸν βίον ὠρίσαμεν, παραβλέποντες ὅλα τὰ περιτόθητα τοῦ κόσμου τοῦτου ὡς ἀράχην καὶ ὡσάν βαρὸς μέγα τὰ ἐδιώξαμεν καὶ τὴν ἐπιθυμητὴν ἡσυχίαν καὶ ἀσκήσιν ἐδιαλέξαμεν, ἂν καὶ κατὰ εἴησθεν πολλὰ νέοι εἰς τὴν ἡλικίαν».

Καὶ κατωτέρω βλέπομεν ὅτι, προσήκον εἰς ἄγιόν τινα ἀσκητὴν, Σάββαν καλοῦμενον, διαμείνοντα εἰς σκήτην τιὰ ἐν τῇ νήσῳ τῶν Ἱωαννίων, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἔλαβον τὸ ἱερὸν καὶ ἄγιον σχῆμα τοῦ μοναχοῦ καὶ ἐδιδάχθησαν παρ’ αὐτοῦ τὴν Ἀγίαν Γραφὴν καὶ τὰ λοιπὰ θεῖα γράμματα ἐπὶ δέκα περίπου ἔτη. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον ἐκεῖνου, δι’ ὃν πολὺ ἔκλαισαν, ἐπειδὴ ἠσθάνοντο εἰσέπι ἀνικανοποίητον τὴν πνευματικὴν αὐτῶν δίψαν, μετέβησαν εἰς τὴν ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὄρει

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγούμενου σελ. 491.



Ἰερὴν Μονὴν τοῦ Διονυσίου, εἰς ἣν διήρχετο μονάζων ὁ Παναγιώτατος αὐθέντης καὶ Πατριάρχης Νήφων —Βλ. σελ. 19— παρ' ᾧ ἐμαθήτευσαν. Ὅταν ὁ αὐτίδμιος Πατριάρχης ἐθεώρησεν, ὅτι ἔληξε τελεσφόρως ἡ παρ' αὐτῷ φοιτήσις των ἀπέστειλεν αὐτοὺς πάλιν εἰς τὸ ἐν τῇ νήσῳ τῶν Ἰωαννίνων προσφιλές κελλίον των, εἰς τὸ ὁποῖον διως δὲν παρῆμεινάν ἐπὶ πολὺ. Τοὺς λόγους, οἵτινες ἐπέβαλλαν εἰς αὐτοὺς γὰ ἀπομακρυνθῶσι ἀπὸ τὸ ἀγαπητόν των κελλίον, μᾶς γράφουν οἱ ἴδιοι —Σελ. Αὐτοβιογρ. 21.

«Παίροντες ὄρους καὶ παραγγελίας πολλὰς, πολλῇ σπουδῇ ἐστράφημεν εἰς τὸ νησί τῶν Ἰωαννίνων, διότι ἐκεῖ ἦτον ἐξ ὠρχῆς ἡ κατοικία μας μετὸν Ἁγίον Γέροντα —Σάββαν—. Καὶ ἐπειδὴ τὸ κελλίον μας εἶχε κτίπορας κάποιους κοσμητοὺς καὶ ἤθελον νὰ τὸ ἐξουσιάζουν καὶ νὰ ζητοῦν νὰ λαμβάνουν δικαιώματα κλητορικά, μᾶς ἔδιδαν μεγάλην σύγχυσιν. Διὰ τοῦτο ἐλογιάσαμεν ὅτι, εἶναι συμφέρον μας, νὰ ἀφήσωμεν τὸ κελλίον καὶ νὰ ἀναχωρησάμεν ἐκεῖθεν καὶ νὰ εὗρωμεν ἡσυχαστικὸν τόπον, νὰ μὴ ἔχωμεν θοοίθους καὶ ταραχάς· καὶ, παίροντες κοινήν βουλήν καὶ στοχαζόμενοι κατ' ἀκριβείαν, εὗρήκαμεν κάποιον τόπον εἰς τὰ πλεόν μέσα μέρη τοῦ νησιοῦ καλὸν καὶ ἡσυχαστικόν. Ἦτον δὲ σιμὰ εἰς ἐκεῖνον τὸν τόπον κελλίον ἡσυχαστικόν, καλούμενον τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος εἰς σπήλαιον γινόμενον. Εἰς τὸ σπήλαιον τοῦτο ἦτο ἕνας ἀσκητῆς Ἀντώνιος εἰς τοὺς παλαιοὺς χρόνους. Σιμὰ εἰς τὸ σπήλαιον ἐφαίετο κτίσμα μικροῦ ναοῦ παλαιοῦ».

Ἠθέλησαν λοιπὸν οἱ νεώπατοι τότε τὴν ἡλικίαν ἀσκητῶν μας νὰ κτίσῃσι ἐκεῖ ναόν. Πρὸς τοῦτο ἐζήτησαν τὴν ἀδειαν τοῦ Μητροπολίτου Ἰωαννίνων, ἦτις καὶ τοῖς ἔδωκεν. Ἴνα αὕτη ἔξη περισσότερον κύρος, ἐμερίμνησαν, ἵνα ἐπικυρωθῇ καὶ παρὰ τοῦ Πατριάρχου Παχωμίου. Λαβόντες λοιπὸν τὴν ἀδειαν, ἤρξαντο νὰ οἰκοδομοῦν τὰ εἰς τὴν νήσον Ἱερὰ σκηνώματα, τὰ ὁποῖα ὑπάρχουν καὶ σήμερον.

Ἄς ἴδωμεν τι γράφουν περὶ αὐτοῦ οἱ ἴδιοι. —Σελ. 22.—

Ἀρχίσσαμεν εὐθύς, σὺν Θεῷ, καὶ τὸ Θεῖον ἔργον καὶ κοπιήσαντες πολλὰ εἰς τὸ κόψιμον τῆς πέτρας τοῦ σπηλαιοῦ ἐκεῖνου καὶ εἰς τὴν λίμνην ἕως νὰ τὴν γεμίσωμεν στερεάν καὶ ἐπιτήδειον εἰς κτίσματα καὶ ἀνεκαινίσσαμεν καὶ ἐκτίσαμεν ἐκεῖ ναόν εἰς ὄνομα τοῦ Ὑψίου καὶ ἐνδόξου Βαπτιστοῦ Ἰωάννου καὶ ὑατερα ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν ναόν εἰς ὀλίγον καιρὸν ἐκτίσαμεν καὶ ἄλλα κελλῖα εἰς ὅλην τὴν περιοχὴν. Ἦτον δὲ τότε ἔτος ἀπὸ κτίσεως κόσμου ΖΙΣΤ'—1508 ὅπταν ἐγένοντο τὰ κτίσματα αὐτά».

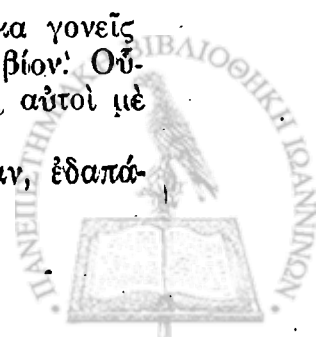
Κατὰ τὸ κτίσιμον ὁμοίως τῶν Θεῶν καὶ Ἱερῶν τούτων σκηνωμάτων ὑπὸ τῶν ἁγίων τούτων ἀνδρῶν, παρενεβλήθησαν πολλὰ προσκόμματα ὑπὸ τῶν κατακτητῶν. Ὅμως τὰ ἐμπόδια ταῦτα ὑπερενικηθήσαν χάρις εἰς τὴν σιδηρᾶν θέλησίν των, ἐκπηγάζουσιν ἀπὸ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν βαθεῖαν πίστιν των.

Ἴδου τι γράφουν περὶ αὐτοῦ οἱ ἴδιοι. —Σελ. 24.—

«Ὁ ἀλλότριος δὲν ἔπαυσε γὰ παρακινῆ ἐναντίον μας τοὺς ἀλλοφύλους ἐκείνους, ποὺ μᾶς ἐξουσιάζουσι κατὰ παραχώρησιν Θεοῦ διὰ τὰς ἁμαρτίας μας. Διὰ τοῦτο καὶ πολλοὺς πειρασμοὺς ὑπεμείναμεν ἰσπὸ ἐκείνους διὰ τὰ κτίσματα, ὅπου ἀνεκαινίσσαμεν. Ὅμως, μετὸν Θεοῦ τὴν χάριν καὶ τοῦ Ἁγίου Προδρόμου τὴν εὐχὴν, μετ' ἔξοδα καὶ κόπους πολλοὺς, ἐφράξαμεν τὰ στόματά των καὶ ἐσιώπησαν καὶ εἰς τὸ τέλος ἐφείραμεν τὸ ἔργον μετὸν Θεοῦ τὴν βοήθειαν καὶ μετ' ἄποσιν πολλὴν καὶ μετ' ὅλην τὴν ἐξοδειαν τὴν πατρικὴν μας».

Εἰς ἰδιαιτέρον ἐν τῇ νήσῳ κελλίον ἐτοποθέτησαν τοὺς κατὰ σάρκα γονεῖς των καὶ τὰς τρεῖς ἀδελφάς των, ἀσπασθέντας ἅπαντας τὸν μοναχικὸν βίον! Οὗτοι, μετὰ πάροδον ἔτων, ἀπέθανον εἰς τὴν νήσον. —«Ἐτελειώθησαν καὶ αὐτοὶ μετ' ὅ τ' ἱερὸν σχῆμα τῶν μοναχῶν» μᾶς λέγουν οἱ ἴδιοι.

Μολονότι οἱ Ἁγιοὶ οὗτοι ἀνδρες εἰς τόσους κόπους ὑπεβλήθησαν, ἔδαπά-



νισαν δὲ τὸ πλείστον μέρος τῆς πατρικῆς περιουσίας των διὰ νὰ κτίσωσι τὰ περικαλλῆ ταῦτα σκηνώματα, ἐν τούτοις δὲν ἔμειναν πολὺν καιρὸν εἰς τὴν Νῆσον. Λόγοι, ἀνεξάρτητοι τῆς θελήσεώς των, ἐξηνάγκασαν αὐτοὺς νὰ ἀπομακρυνθῶσιν ἐκεῖθεν καὶ νὰ καταφυγῶσιν εἰς τὰ Μετέωρα τῶν Στραγῶν—Καλαμπάκας.— Μὲ λίπην ἀπερίγραπτον ἐγκατέλειψαν ταῦτα καὶ ἀνεχώρησαν. Διὰ τὴν ἠναγκάσθησαν νὰ ὑφήσουσι ἐκεῖνα, δι' ἃ τόσον ἐμόχθησαν, μᾶς γράφουν οἱ ἴδιοι. —Σελ. 25.— «Ἐμείναμεν γοῦν ἡμεῖς εἰς τὸ καλλίον, ὅπου ἐκτίσαμεν τοῦ Τιμίου Προδρόμου ὀλίγον καιρὸν. Ἐσήκωσεν ὁ ἀνύπτριος ἐναντίον μας τοὺς ἀρχιερεῖς τοῦ καιροῦ καὶ κάποιους ἀρχόντες ἐκλάμπρους τοῦ τόπου διὰ κάποιαις αἰτίαις, ταῖς ὁποῖαις δὲν εἶναι καιρὸς τώρα νὰ εἰποῦμε. Ἡμεῖς διαβλέποντες τοῦτο πῶς εἰς τὸ περισσότερον ἐναντίον μας αὐξάνεται καὶ κατὰ πολλὰ περισσεύει ἡ κακία τοῦ ἐχθροῦ καὶ ὁ πόλεμος ἀκατάπαυστος, ἦλθαμε εἰς ἐνθύμησιν τῆς παραγγελίας τοῦ Παναγιωτάτου Πατριάρχου Νήφωνος «Ὅποταν σᾶς εἴδῃ καιρὸς εἰς πειρασμὸν μὴ τοῦ ἀντισταθῆτε». Τοῦτον τὸν λόγον ἐνεθυμήθημεν καὶ ἀνεχωρήσαμεν ἐκ τῆς πατρίδος μας καὶ πηγαίνοντας εἰς τὴν Μονὴν τῶν Μετεώρων, τοὺς ἐζητήσαμε νὰ μᾶς δώσωσι τόπον ἡσυχαστικὸν καὶ μᾶς ἔδωσαν τὸν ἡσυχαστήριον στῖλον τοῦ Προδρόμου καὶ ἐπεράσαμεν ἐκεῖ ἑπτὰ χρόνους. Ἐξ αἰτίας ὅμως τῶν ἀέρων καὶ συγχύσεως, ἐφύγαμε ἐκεῖθεν. Διὰ τοῦτο εὐρίσκοντες μίαν πέτραν μετέωρον ἡσυχαστικὴν καὶ πλατεῖαν ἐκατοικήσαμεν, ἣ ὁποία εἶχεν ἀέρας καλοὺς καὶ ἐλέγετο ἡ Πέτρα τοῦ Βασιλάμ, ἐπάνω εἰς τὴν ὁποίαν πέτραν ἐκατοικήσεν παλαιότερον κάποιος ἀσκητῆς Βασιλάμ».

Ἐκεῖ εἰς τὰ Μετέωρα οἱ Ἰακωνῖται ἱερομόναχοι, θείῳ ζήλῳ κινούμενοι, ἀνήγειραν δύο ἱεροὺς ναοὺς, τὸν ναὸν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν καὶ τῶν Ἁγίων Πάντων. Ἐκεῖ ἀφιέρωσαν ἑαυτοὺς ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Παναγίου Θεοῦ, νηστεύοντες καὶ προσευχόμενοι. Ἄς ἴδωμεν πῶς περιγράφουν οἱ ἴδιοι τὴν ἐκεῖ ἀσκητικὴν ζωὴν των.

«..... Ἦτον δὲ ἡ τάξις καὶ ἡ πολιτεία μας τοιαύτη ἀπὸ τῆς ἀρχῆς, πού ἐπήραμεν τὸ Θεῖκόν ἔνδυμα τοῦ ἱεροῦ καὶ μοναχικοῦ σχήματος καὶ ἂν εἶναι κανεὶς, πού δὲν γνωρίζει κατὰ τὰ κατὰ Θεὸν γειόμενα, ἄς μὴ λογιᾶσθῃ ὅτι ἔπαινον καὶ δόξαν ἀνθρωπίνην ζητοῦντες νὰ λάβωμεν καιχόμεθα καὶ λέγομεν ταῦτα. Ὅχι διὰ τοῦτο. Μὴ γένοιτο. Μάρτυς ὁ Θεός, ὅπου γνωρίζει καρδίας καὶ ὄχι πρόσωπα μόνον, ἀλλὰ ἀφήνοντας παραγγελίαν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους ἀδελφοὺς τοῦ μοναστηρίου μας γράφομεν ταῦτα καὶ διηγοῦμεθα. Εἰς ὄλαις γὰρ ταῖς Κυριακαῖς τοῦ χρόνου καὶ εἰς ταῖς Δεσποτικαῖς ἑορταῖς καὶ εἰς Ἁγίους δοξαζομένους, ἢ Ἀκαθίσθια τῶν Θεῶν ὕμνων καὶ προσευχῶν ὀλονόητος ἀγρυπνία εἶναι καὶ κανεὶς δὲν ἐτόλμα νὰ τὰς παρασαιέσθῃ, εἰς δὲ πᾶς ἄλλας ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος, ἢ μισὴ νύκτα ἦτο διωρισμένη εἰς ὕμνον καὶ προσευχὴν καὶ ἢ λοιπὴ εἰς ἀνάπαυσιν τοῦ σώματος. Ἡ δὲ τροφή μας ἦτο νὰ πρῶγωμεν μίαν φορὰν τὴν ἡμέραν εἰς τὴν ἐνάτην ὄχι νὰ κάμνωμεν τράπεζαν πολυτελεῆ ἀλλὰ νὰ ἀροκούμεθα καὶ εὐχαριστοῦμεν μὲ ἄρτον μόνον καὶ ὄσπρια καὶ ὕδωρ».

Καὶ συνεχίζεται ἐν τῇ αὐτογράφῳ διαθήκῃ των ὁ τρόπος τῆς νηστείας των κατὰ τὰς τέσσαρας νηστείας τοῦ ἔτους. Εἰς τὸ τέλος τῆς αὐτοβιογραφίας των, βλέπομεν ὅτι, λαμβάνουσι πρόνοια, διὰ τὰ δαπάναις, κάποις καὶ ἰδεῶσιν αὐτῶν ἰδρυθέντα ἱερά σκηνώματα. Ἐνδιαφέρονται, καὶ πολὺν δικαίως, διὰ τὴν μετὰ θάνατον, ἐν καλῇ καταστάσει, συντήρησιν αὐτῶν. Καὶ ἵνα μὴ σφετερισθῶσι τυγχόν ἀσυνείδητοι διάδοχοι αὐτῶν τὰ ἐν αὐτοῖς, λαμβάνουσι μέριμναν, ἵνα ἡ ἰδιόχειρος αὐτῶν διαθήκη ἐπικυρωθῇ καὶ ὑπὸ τοῦ τότε Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, διὰ νὰ ἔχῃ μεγαλύτερον κύρος. Ἴδου περιλήψεις τοῦ ἀφορῶντος τὴν συντήρησιν τούτων τιμήματος αὐτῆς.

«..... Ἀκόμη καὶ τὰ ἀκίνητα κτήματα, ὅπου εὐρίσκονται ἔξω τοῦ μονα-

στηρίου, ὅσην δύναμιν ἔχετε, πρέπει νὰ τὰ στοχάζεσθε εἰς αὐξήσιν καὶ καλλωπισμόν. Νὰ τὰ αὐξάνετε καὶ νὰ τὰ φέρετε εἰς τὸν πλέον καλλίτερον. Καὶ ἀκόμη καὶ τὸ τοῦ Προδρόμου ἡσυχαστήριον, ὅπου εἶναι εἰς τὸ νησί τῶν Ἰωαννίνων καὶ ἀκόμη τὸ Μονήριον ὅπου καλεῖται τοῦ Μεγάλου Πατρὸς Νικολάου ἐν πῶ Λεπενῶ, τὰ ὁποῖα καὶ αὐτὰ ἐκτίσθησαν καὶ ἀνηγέρθησαν ἀπὸ θεμελίων καὶ κόπους πολλοὺς καὶ ἔξοδα πολλὰ τοῦ πατρὸς μας τοῦ κατὰ σάρκα καὶ ἔγιναν καὶ τὰ δύο ἀπὸ ἡμᾶς. Λέγομεν λοιπὸν καὶ δι' αὐτὰ ὡσάν ἂν ἀρχῆς κτίτορες, πού εἴμεθα, κανεῖς νὰ μὴν ἔχη ἔξουσίαν, ἀλλὰ ἐκεῖνοι οἱ ἀδελφοί, πού εὐφραίνονται ἐκεῖ καὶ μονάζουσι νὰ τὰ ἐξουσιάζουσι καὶ ὄχι κανεῖς ἀνθρώπος κοσμικὸς ἢ μοναχὸς νὰ τὰ ἰδιοποιῆται καὶ νὰ λέγῃ πὺς εἶναι ἰδικόν του πράγμα.....».

Καὶ ἀκόμη συνεχίζεται ἐν τῇ ἀξιωματετῆρῳ ταύτῃ διαθήκῃ..... «Ἀκόμη ὅποιος εὐφραίνεται ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ ἢ ἱερεὺς ἢ ἰδιώτης ἤθελε πάσει εἰς τοῦτο τὸ πάθος τὸ θεομίσητον, τὸ προτεῖον, καὶ νὰ ζητῇ καὶ νὰ ἐπιθυμῇ νὰ ἐξουσιάζῃ καὶ νὰ προτεύῃ, νὰ ἔχη τὴν κατάραν τῶν Τριακοσίων δέκα ὀκτώ Θεοφόρων Πατέρων».

«Ἐποῦτα ὅλα ἐγράφησαν, ὅπου ὁτεφασίσθησαν καλῶς με δοκιμῆν καὶ ἀκριβείαν καὶ ἐγράφησαν εἰς τὴν διαθήκην καὶ φαίνονται με τὰς ὑπογραφὰς μας. Καὶ τελειώνει ἡ μεστὴ λαμπροῦ περιεχομένου διαθήκη των με τὴν πρὸς τὸν Θεὸν εὐχὴν».

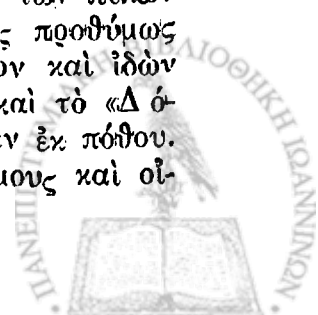
«..... Αὐτὸς νὰ φιλάξῃ τὴν Ἱερὰν καὶ Θεῖαν Μονὴν ἄβλαβον καὶ ἀκαταμάχητον καὶ ἀνεπιφάστον, νὰ διώχῃ ὅλα τὰ ἐναντία καὶ βλαβερά, ὅπου ἔρχονται εἰς αὐτήν, ἢ ὅποια τιμᾶται, δοξάζεται καὶ ὀνομάζεται τῶν Ἁγίων Πάντων καὶ ὁ Κύριος νὰ δώσῃ ὁμόνοιαν τῶν ἀδελφῶν καὶ μοναχῶν, ὅπου εὐφραίνονται εἰς τὴν Μονὴν αὐτήν καὶ νὰ τοὺς ὀξιώσῃ νὰ κληρονομήσουν τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν με ταῖς προσευχαῖς καὶ εὐχαῖς καὶ Μεσσηταῖς τῆς Παναχράντου Μητρὸς του καὶ προστασίαις τῶν Ἀσωμάτων Ἀγγέλων καὶ πάντων τῶν Ἁγίων, Ἀμήν. Ἡ παρούσα διαθήκη καὶ διάταξις ἐγένετο εἰς ἀσφάλειαν εἰς τὰ ὅσα διετάξαμεν καὶ ἐγράψαμεν νὰ εὐφραίνεται καὶ νὰ φιλάσσεται εἰς τὴν σεβασμίαν Μονὴν ταύτην, εἰς τὴν ὁποίαν ἐτέθη τῶν Ἁγίων Πάντων, ἢ ὁποῖα ὀνομάζεται Βαρολάμι».

Ὁ περικαλλῆς οὗτος ναὸς τῶν Ἁγίων Πάντων, τὸν ὁποῖον οἱ κείους ἀνωλόμασι, ἴδρυσαν οἱ Ἰωαννῖται Ἁγιοὶ ἐπερατώθη τὸ ἔτος ΖΝΒ'.—1544. Τοῦτο βεβαιοῦται ἀπὸ τὴν κάτωθι σωζομένην ἐπιγραφήν.

«Ἐπὶ ἔτει ΖΝΒ, ἐν μηνὶ Μαίῳ τὴν αὐτοῦ ΙΖ, Σάββατον λαχοῦσης τῆς ἡμέρας, ὥρας δὲ ἐνάτης ἐτελειώθη ὁ Πάνσεπτος καὶ περικαλλῆς ναὸς ἐπάνω τῆς Ἱερᾶς Πέτρας τοῦ Βαρολάμι διὰ συνδρομῆς, κόπου τε καὶ ἐξόδων τῶν Πανοσιωτάτων καὶ Αἰδεσιμωτάτων Πατέρων τῶν καὶ ἀγαθῶν, κύρ Νεκταρίου καὶ κύρ Θεοφάνους τῶν μακαρίων ἀνδρῶν».

Τέλος, ἀφοῦ τὸν ἐν τῇ παρουσίᾳ προσκαίρῳ ζωῇ ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγωνίσαντο, ἦλθεν ἡ ἀγία ἡμέρα, ἵνα ἐγκαταλειθῶσι τὰ γῆνα καὶ λάβωσι, παρὰ τοῦ Παντελάπτου καὶ Παντοδυναμοῦ Θεοῦ, τὸν τῆς δικαιοσύνης στέφανον. Πρῶτος ἐξελθὴν διὰ τὴν εἰς οὐρανοὺς μετάστασιν ὁ θεῖος Θεοφάνης, ὅστις ἀπέθανεν ἀκριβῶς τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ἐτελειοποιήθη ὁ Ἱερός Ναός. Ἴδου πῶς περιγράφει τὰ τοῦ θανάτου εἰς τῶν τότε αὐτοπτῶν Ἱερομονάχων. —Σελ. Αὐτοβιογραφ. 30.

«Ἐνῶ δὲ καιρῷ ἠσθένησεν ὡσεὶ μῆνας δέκα ὁ μακάριος Θεοφάνης καὶ τοσοῦτον δαμασθεὺς ὑπὸ τῆς πολλῆς ἀσθενείας, ἔτι σχεδὸν ἐγγὺς τῶν πύλων τοῦ θανάτου, ἀπὸ δὲ τοῦ πόθου, οὐπερ εἶχε πρὸς τὸν ναόν, ἐμεσθεῖς προθύμως καὶ περιχαρῆς, στηριζόμενος ὑπὸ τῆς ράβδου αὐτοῦ, ἔνδον εἰσελθὼν καὶ ἰδὼν τὴν τελείωσιν τοῦ ναοῦ καὶ ὑψώσας τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὸ «Δόξα σοι ὁ Θεός» ἐπειπὼν τοὺς «Ἁγίους Πάντας» ἠγαρίστησεν ἐκ πόθου. Ὁμοίως οὖν εὐχόμενος καὶ εὐλογῶν καὶ πάντας τοὺς ἀδελφούς, λατῆρους καὶ οἱ-



κοδόμους, κτίστας τε καὶ λεπτουργοὺς ἐπίσης ἐδεξιώσατο καὶ ὑπερηγήσατο ἡ ἀγιομένη ψυχὴ του. Ἐτα πάλιν ἐστράφη, τοῖς ἰδίοις ποσὶ πορευόμενος, ἐν τῷ κελίῳ αὐτοῦ καὶ σχηματιζόμενος ἑαυτὸν τῷ τίτῳ τοῦ Σταυροῦ κατέθετο τὸ Ἱερὸν αὐτοῦ Σκήνος ἐπὶ τὴν στρομνὴν αὐτοῦ, ὁρῶν πρὸς ἀνατολάς. Καὶ τοὺς τιμίους αὐτοῦ πόδας ἐκτείνας ἤρξατο ψυχορραγῶν. Ὡρα δ' ἦν ὡσεὶ δεκάτη, γλυκεῖ πῶ ὄμματι καὶ ἰσάρον βλέπον ἡμᾶς καὶ εὐμενῶς. Οἱ δὲ συμπαροιστῶτες ἄδελφοὶ καὶ Πατέρες θρηνοῖς καὶ ὀδυρμοῖς συνεζώπτοντο ἐκ σπλάγγνων, βλαίων ὁ ἄδελφός τὸν ἄδελφόν, οἱ φοιτῆται τὸν Διδάσκαλον καὶ οἱ Μονάζοντες τὸν μυσταγωγὸν καὶ ψάλλοντες ἐπάνω αὐτοῦ Κατανυκτικὸν Κανόνα καὶ ὁ τοῦ Θαύματος! Ἐν τῷ ψάλλειν, ἀσπὴρ διαυγέστατος καὶ λαμπρὸς ἐπάνω τοῦ οὐράνου κατέλαμπε, παμφαῶς γὰρ κατέλαμπε. Καὶ μετὰ τὴν ἡλίου δύσιν, ἅμα καὶ ὁ ἥλιος οὐτὸς ἐξεδήμει τῆς μοναχικῆς πολιτείας καὶ καταστάσεως. Τότε δὲ καὶ ὁ ἀσπὴρ ἀπέστη ἐν τῷ ἅμα. Τίς δὲ τῶν παροιστῶτων ἄδελφῶν εὐοδίαν τινὰ καὶ γλυκεῖαν καὶ θαυμαστήν ἠσθάνετο, ὡς ἡμᾶς ὄρασις διεβεβαίωσατο. Ὑπῆργεν οὖν καὶ ἡ ὄρασις τοῦ προσώπου αὐτοῦ λευκατάτη ὡς ἡ γῶν. . . . Οὕτω κομισθὲν τὸ λείψανον εἰς τὸν ἱερὸν ναόν, τεδείκασιν καὶ τὸ περιτραγήλον αὐτοῦ ἐπάνω αὐτοῦ εὐπρεπῶς. Καὶ ἦν ἰδεῖν θαυμάσιόν τε ἐκείσε καὶ μεστὸν οὐ λίτης ἀλλὰ χαρᾶς. Τὸ γὰρ αἰδεσιμώτατον αὐτοῦ πρόσωπον κατὰλευκὸν ἔφανε καὶ οὐδόχρον, οἷά τις λειμὸν εὐώδης καὶ παροῦδεις ἐνδρόσος τῇ τοῖς κροῖοις καὶ ἀνθεσι ποικιλία κάλλους ὁραῖζόμενον καὶ οὐχ ὡς νεκρὸν ἐνομιζέτο — Ζῆ ὁ Θεός. — ἀλλ' ὡς ἰσὶ τρυφῆς ὑπνώτων καὶ κομισόμενος ἰσάως οὕτως ἠγάθει ἡ πρόσοψις ἡ ἀγία τοῦ Ὁσιοτάτου ἀνδρός. . . .

Μετὰ τινα ἔτη, ἦτοι κατὰ τὸ ἔτος ΖΝΗ'. — 1550 τὴν 7ην Ἀπριλίου. Δευτέραν τῆς Διακαινησίμου, ἀπέθανεν ἐν τῇ ὡς ἄνω Μονῇ καὶ ὁ ἕτερος αὐτῆς πύτωρ καὶ ἀντάδελφος τοῦ Θεοφάνους Νεκτάριος.

Τὸ ἀνεπίληπτον τοῦ ἐπὶ πῆς γῆς βίου των, κατ' ὄν ἐγένοντο « Ἀγγέλων ἰσοστάσιοι » καὶ τὰ ἐπακολουθήσαντα θαύματα, διότι « Τοῖς Ἀγίοις τοῖς ἐν πῇ γῇ αὐτοῦ ἐθαυμάστωσαν ὁ Κύριος » ἐνέπλησαν ἀνεκκαλάητου χαρᾶς τὸν Ματθαῖον, ὅστις, ὡς εἶδομεν, λαβὼν τὸν κάλαμον, ἐποίησε τὴν Ἱερὰν αἰτῶν Ἀκολουθίαν, ἧς τὰ γλυκίρδογα τροπάρια ἐστόλισε με ὅλη εὐώδες ἄρομα ἀπέπνεεν ὁ ἅγιος καὶ ἀγγελικὸς αὐτῶν βίος. Ἀλλὰ καὶ ὁ μετὰ διακόσια περίπου ἔτη ζήσας Ἡπειρώτης Ἐπίσκοπος Σπαγῶν Γαβριήλ, ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐνθέου ζήλου κινούμενος, ἀπεφάσισεν, ἰδίαις δαπάναις, τὴν ἔκδοσιν τῆς Ἱερᾶς ταύτης Ἀκολουθίας, προσθεῖς εἰς τὸ τέλος ταύτης Μεγαλυνάρια πρὸς τοὺς Ἀγίους, ποιηθέντα παρ' αὐτοῦ, ὧν ἐν ἔχει οὕτω:

« Ὡ Διὰς ὁσία καὶ φωταυγῆς, κλέος τῶν Πατέρων, τοῦ Σοφῆρος οἱ ὀπαδοί, οἱ ἐν τοῖς ἁσκήσεσι ἐκλάμπαντες τοῖς ἔργοις, Νεκτάριε Τρισυάκω, σοφὲ Θεόφρανε ».

Οὗτος εἶναι ὁ ἐν βραχυτάτοις ἐκτεθειὸς πίνακτος βίος τῶν Ἰωαννιτῶν Ἀγίων. Ἐπειδὴ δὲ ἔργον ἐκείνου, ὀσκολομένην με ζήτηματα παρωχημένης ἐποχῆς, εἶναι νὰ ἐρευνᾷ μετὰ μεγίστης προσοχῆς διὰ νὰ ἀνευρίσκη τὴν ἀλήθειαν, ἦν μετὰ πάσης δυνατῆς ἀντιζημιενιζότητος νὰ διατυπῶνῃ, ἅς μοι ἐπιτραπῆ ἵνα εἶπω εἰς τὴν διακεκομμένην Ἡπειρώτισσαν, Ἀθηνᾶν Κ. Τενοπούλου, ἄγνωστον μοι προσωπικῶς, τὴν ὀσκολομήσαν ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμ. 844 φύλλῳ τῆς 21ης Ἀυγούστου π.ἔ. τοῦ « Πρωτοῦ Ἀλόγου » με τὰς παλαιὰς Μονὰς τῆς Νήσου τῶν Ἰωαννίνων, ὅτι ἐπλανήθη ἀκουσίως, γοήσησα, ἐν σχέσει με τοὺς ὡς ἄνω ἁγίους τὰ ἐξῆς: « Στὸ Νησί σὸζεται ἀκόμη μία Μονή, πού ἀνήκει σὲ πολὺ νεωτέρους χρόνους, στὸν 15Τον αἰῶνα, ἡ ὁποία ἰδράθη ἀπὸ τοὺς ἀδελφοὺς Ἀμαράδες, τὸν Νεκτάριο καὶ τὸν Θεοφάνη, τοὺς δύο αὐτοὺς Γιαννιώτες μοναχοὺς, πού ἀσκήτευσαν προηγουμένως στὰ Μετέωρα. Οἱ ἴδιοι ἰδρυσαν καὶ τὴν Μονὴν τοῦ Προδρόμου με τὴν στέγην Σταυροεπίστεγον ».



Ὡς δύναται ἕκαστος εὐκόλως νὰ διαπιστώσῃ ἐκ τῆς ὡς ἄνωθι περιληπτικώτατα ἀναγραφείσης αὐτοβιογραφίας των, οὗτοι ἔβρισαν τὰς ἐν τῇ Νήσῳ Μονάς, πρὶν ἀναχωρήσωσι ἐκεῖθεν διὰ τὰ Μετῶρα, ἦτοι κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΣΤου αἰῶνος. Ἐπίσης καὶ τὸ παρ' αὐτῆς ἀναγραφόμενον ὅτι: «Τὸν 17ον αἰῶνα ἰδρύθηκε στὸ Νησί καὶ ἡ Μοιρὴ τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος» δὲν ἀνταποκρίνεται πλῆρως πρὸς τὴν πραγματικότητα. Αἴτιη ὑπῆρχε καὶ ὅτε τὸ πρῶτον ἐγκατεστάθησαν ἐκεῖ οἱ Ἀψαρτάδες.

Ὁ αἰοίδιμος Μαθαῖος, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἤδη γνωστὰ ἡμῖν πνευματικὰ ἔργα, ἦτοι:

- 1ον.— Παρακλητικὸν Κανόνα πρὸς τὴν Παναγίαν τὴν Εἰκοσιφοίνισσαν.
- 2ον.— Κανόνα κατὰ Λατίνων.
- 3ον.— Κανόνα κατὰ Αἰρέσεων.
- 4ον.— Ἱερὰν Ἀκολουθίαν τῶν Ἁγίων Νεκταρίου καὶ Θεοφάνους.
- 5ον.— Ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Πατριάρχην Ἀλεξανδρίας Κύριλλον(1) «Περὶ Ἀζύμων», συνέγραψεν τὴν Ἱερὰν Ἀκολουθίαν τοῦ Ἁγίου Προηγίου τοῦ Δεκαπολίτου(2) ἣτις μένει εἰσέτι ἀνέκδοτος εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τῆς Βιέννης ὑπ' ἀριθμ. 20, καὶ ἑτέραν Ἱερὰν Ἀκολουθίαν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν Μελετίου Ἀλεξανδρείας τοῦ Πηγᾶ, Γαβριὴλ Φιλαδελφείας τοῦ Σαβίρου καὶ Μαξίμου τοῦ Κυθήρων τοῦ Μαργονίου, ἀνέκδοτον καὶ ταύτην(3).

Ἐὰν εἶναι συγγραφεὺς καὶ ἄλλων Ἐκκλησιαστικῶν Βιβλίων, ἀγνοοῦμεν μέχρι στιγμῆς. Γνωρίζομεν ὁμῶς, ὅτι συνέγραψεν ἐν Ἑθνικοῖστορικῶν Βιβλίον, τὸ ὁποῖον κατέστησε πολὺ γνωστὸν τὸν συγγραφέα καὶ πέραν τῶν ὁρίων τῆς Ἑλλάδος μας. Μὲ τὸ περιουδάστον τοῦτο βιβλίον ἠσχολήθησαν κατὰ καιροὺς πολλοὶ τῶν ἡμετέρων λογίων καὶ ξένων. Τοῦτο εἶναι ἡ «Ἐμμετρος Ἱστορία τῶν κατὰ τὴν Οὐγγροβλαχίαν». Τὸ ἰξιομελέτητον τοῦτο Βιβλίον ἐγράφη κατὰ τὸ ἔτος 1615 εἰς τὴν πόλιν τῆς Βλαχίας Τριγόβυστον καὶ φέρει ἐν τῷ ἐξοφίλλῳ του τὰ ἑξῆς:

«Ἐμμετρος Ἱστορία τῶν κατὰ τὴν Οὐγγροβλαχίαν τελεσθέντων, ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ Σερμπάνου Βοεβόδα(4) μέχρι Γαβριὴλ Βοεβόδα τοῦ «Ἐνεσπῶτος Δουκὸς» ποιηθεῖσα πρὸς τοῦ ἐν ἀρχιερεῖσι Πανιερωτάτου Μητροπολίτου Μυρέων Ματθαίου τοῦ ἐκ Παγωνιαγῆς καὶ ἀφιερωθεῖσα τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἀρχοντι κυρίῳ Ἰωάννῃ Κατσοιτζῆ(5).

Μέρος τῆς ἀξιουμελέτητου ταύτης ἱστορίας εἶναι καὶ ὁ «Θρήνος τῆς Κωνσταντινουπόλεως», ὁ ὁποῖος παρατίθεται εἰς τὸ ἀκροτελεύτιον μέρος αὐτῆς.

Καὶ ἐπειδὴ ἐνταῦθα γίνεται λόγος περὶ τοῦ «Θρήνου» αὐτοῦ, φρονοῦμεν, ὅτι δεῖξει νὰ ἐπεκταθῶμεν περὶ αὐτοῦ.

Εἶναι τοῖς πᾶσι γνωσταί, ἡ θλίψις, ἡ λύπη καὶ ἡ κατῆφεια, αἱτινες ἐνέ-

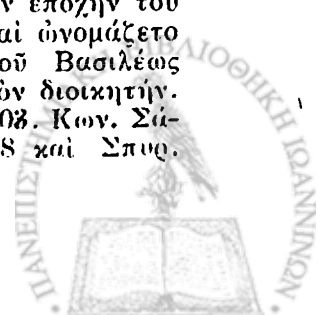
1. Εἶναι αὐτὸς ὅστις, ἀργότερον ὡς Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἀπηγορεύθη ὑπὸ τῶν Τούρκων.

2. Ἄνδρ. Δημητράκοπούλου «Ὁρθόδοξος Ἑλλὰς» σελ. 148.

3. Ἐγκυκλοπαίδεια «Πυρσοῦ» Τόμος ΙΣΤ' σελ. 772.

4. Βοεβόδας λέξις σλαβικῆ σημαίνουσα τὸ ὀδηγεῖν στρατὸν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ματθαίου, 201' ἦν ἡ Μολδοβλαχία ἢτο γένος ὑποτελής εἰς τὴν Οὐγγαρίαν καὶ ὀνομάζετο ὑπὸ τὸ κοινὸν ὄνομα Οὐγγροβλαχία, ἡ λέξις Βοεβόδας ἐσήμαινε τὸν ὑπὸ τοῦ Βασιλέως τῆς Οὐγγαρίας διοριζόμενον εἰς τὴν χώραν αὐτὴν στρατιωτικὸν καὶ πολιτικὸν διοικητὴν.

5. Ἄνδρ. Παπαδοπούλου—Βρετοῦ Νεοελλην. Φιλολογία» 1854 σελ. 308. Κων. Σάβα «Νεοελληνικὴ Φιλολογία» σελίς 403. Γεωργίου Ζαβίρα «Νέα Ἑλλὰς» 418 καὶ Σπυρ. Λάμπρου «Νέος Ἑλληνομνήμων» Τόμος ΣΤ' σελίς 495.



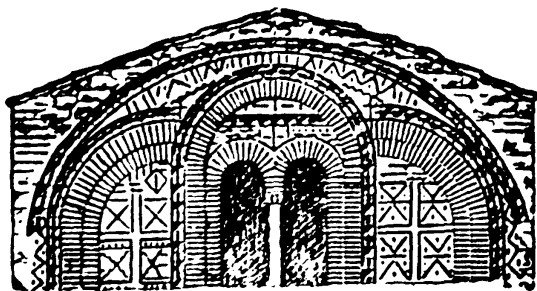
πλησαν τὰς πονεμένας καρδίας τῶν ἀπολεσάντων τὸ πολυτιμότερον ἀγαθόν, τὴν ἐλευθερίαν, προγόνων μας. Τὸ ἔνδοξον Γένος μας, μετὰ τὴν ἀποφοῦδα ἡμέραν τῆς 29ης Μαΐου 1453, καθ' ἣν ἡ κλεινὴ καὶ ἔνδοξος Αὐτοκρατορία μας, ἔπειτα ἀπὸ 52 ἡμερῶν λυσσαλέαν ἀντίστασιν τῶν ἡρωϊκῶν ὑπερασπιστῶν τῆς «Βασιλίδος τῶν πόλεων», ὡς ὑψικάρηνος δοῦς ἐσωριάζετο ὑπὸ τὰ θανατηφόρα πλήγματα τῶν ἀπειραρίθμων βαρβάρων, τῶν Ἀγαρηνῶν, περιέπεσεν εἰς τὴν σκληρὰν καὶ ἐπονείδιστον δουλείαν. Οὗτοι, ὀδηγοίμενοι ὑπὸ τοῦ νεαροῦ Σουλτάνου των, τοῦ Μωάμεθ, φιλοδοξοῦτος νὰ ἐκπληρωθῇ ἡ προφητεία τοῦ ὁμωνύμου τοῦ Προφήτου Μωάμεθ, ἐν σχέσει μὲ τὴν ἄλωσιν τῆς Βασιλευούσης, τῆς ἰσλαμιστικῆς διελκίδος, δύο θαλασσῶν καὶ τριῶν Ἠπειρῶν, κατήνεγκον τὸ καιρὸν πῆγμα εἰς Αὐτήν.

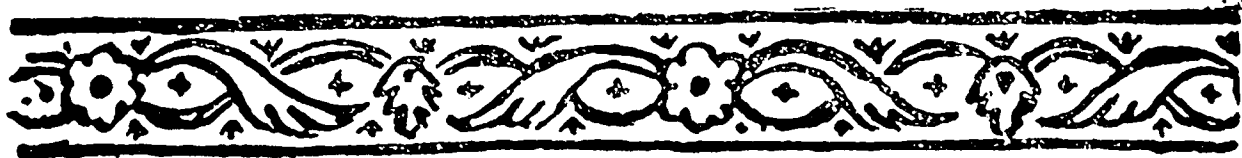
Τὰ κατὰ τὴν ἀποφοῦδα ταύτην ἡμέραν λαβόντα χώραν θλιβερὰ γεγονότα, ὁ ἡρωϊκὸς θάνατος τοῦ Αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου Παλαιολόγου καὶ τοῦ Πατριάρχου Ἀθανασίου τοῦ Β' (1) πεσόντων ἡρωϊκῶς ἐπὶ τῶν ἐπάλλξεων τῆς Βασιλίδος, ἡ σφαγὴ χιλιάδων γυναικοπαίδων, ἡ λεηλασία καὶ διαρπαγὴ τῶν περιουσιῶν τῶν ἀτυχῶν κατοίκων τῆς, ἡ πυρπόλησις τῶν οἰκῶν των, ἡ βεβήλωσις τῶν Ἱερῶν καὶ Ὁσίων, ἡ κατὰ μυριάδας ὀδηγήσις πρὸς πώλησιν ὡς ἀδραπῶν πολλῶν ταλαιπῶρον κατοίκων αὐτῆς, ὡς ἦτο ἐπόμενον, ἐκτόλισε τὸ ἡθικὸν τῶν δυστυχῶν ὁμογενῶν μας.

Σκότος βαθὺ ἐκόλλησε τὴν ἔνδοξον ταύτην χώραν, τὴν ἡρωϊκότερον Ἑλλάδα μας. Τὰ καθ' ἑκάστην συνεχιζόμενα ἀνευδιήγητα μαρτύρια, ἐπλήξαν τὸν μαρτυρὸν τῶν μαρτυρικῶν τέκνων τῆς. Ποῖος ἄλλος λαὸς, δοκιμαζόμενος τόσον σκληρῶς, θὰ ἠδύνατο νὰ διατηρήσῃ ἀσθέστους, ὀκνομήτους, τὰς δύο ὑπερλάμπρους λαμπάδας, τὸ Θρησκευτικὸν καὶ Ἐθνικὸν φρόνημα;

(Συνεχίζεται)

1. Κωνστ. Σάθα «Νεοελληνικὴ Φιλολογία» σελ. 15.





ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΣΕΜΙΤΕΛΟΣ*

Ούτος κατήγετο ἐκ Μονοδενδρίου. Κατὰ τὸ ἔτος 1845 διὰ διαθήκης του κατέλιπε σπουδαία χρηματικὰ κεφάλαια διὰ νὰ ἐκπαιδεύονται πτωχοὶ νέοι τοῦ Ζαγορίου. Ἀλλὰ τὴν διαθήκην αὐτὴν κατέκρουσαν ἡ θυγάτηρ τοῦ εὐεργέτου Ἀγγελικὴ καὶ ὁ σύζυγός της Θεόδωρος Δοΐμιας. Ἐγίναν ὁμῶς μεγάλα κατακραυγαὶ καὶ διαμαρτυρίαι ὅτι τοὺς ἀδικουμένους, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἠναγκάσθη ἡ Ἀγγελικὴ, καὶ ἀπὸ τὰς νοθεσίας τοῦ Ἀναστασίου Σακελλαρίου Γημοασιάου, νὰ διατηρῆ δέκα πτωχοὺς Ζαγορισίους 1852 ἐπὶ τετραετίαν εἰς Ἰωάννινα προσφέρουσα εἰς ἕκαστον ἔτησίως 1000 γρόσια.

Καὶ μέχρι μὲν τοῦ 1875 ἡ κληρονομία ἐπεχορήγει κατ' ἔτος 10.000 γρόσια διὰ τὸν σκοπὸν αὐτὸν, ἀλλ' ὅλον τὸ Ζαγόριον(1) δὲν ἀπὸλαυσε τὰς εὐεργεσίας ταύτης, διότι αἱ ὑποτροφίαι ἐχορηγοῦντο εἰς μαθητὰς προσπατευομένους ἀπὸ τοὺς τότε ἰσχυροὺς τῶν Ἰωαννίνων. Ἀλλὰ τὸ κληροδότημα τοῦτο ἐξέλιπε μετὰ τὸ 1875, διότι ἡ Ἀγγελικὴ ἀπέθανε τὴν 3ην Αἰγούστου τοῦ αὐτοῦ ἔτους.

Τὸν εὐεργέτην τοῦτον ἐπίκρανε πολὺ ἡ γενέτειρά του ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω ἐν ταῖς δημοσιευομέναις ἐπιστολαῖς ἀπὸ χρέος.

Κατὰ τὸν χρόνον αὐτὸν ὅλα τὰ χωρία τοῦ Ζαγορίου ὑπέπεσαν εἰς τεράστιον χρέος ἀπὸ διαφόρων αἰτίας καὶ πρὸ πάντων ἀπὸ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Ἀλβανῶν καὶ ἐνεκα τούτου ἠναγκάσθησαν αἱ κοινότητες νὰ διανεύσων τοῦτο κατ' ἀναλογίαν εἰς τοὺς κατοικοῦς.

Οἱ Μονοδενδοῦται χρεωθέντες 150.000 γρόσια, ἐξ ὧν 50.000 ἀπὸ συγχωριανοῦς

καὶ ἄλλοις Χριστιανοῦς, καὶ 100.000 ἀπὸ ἑλλογενεῖς ἔπραξαν ὁμοίως καὶ ἀνάλογον ποσὸν κατελόγησαν εἰς τὸν Δημήτριον Σεμίτελον.

Οὔτος ἀνεχώρησεν ἐκ Μονοδενδρίου διὰ Θεογέστην πρῶτον αὐτὸς καὶ ἀργότερον ἡ οὐκογένειά του καὶ ἐγκατέλειπε τὸ καταλογισθὲν χρέος, τὸ ὁποῖον σὺν τῷ χρόνῳ ἀνήλθεν εἰς σεβαστὸν ποσόν, χωρὶς νὰ τὸ πληρώσῃ, διότι ἐθεώρει τοῦτο ὑπερβολικόν.

Οἱ Μονοδενδοῦται ἐπανειλημμένως μὲ ἐπιστολάς των τὸν ἠνώχλησαν καὶ ἐξήτησαν τὴν ἐξόφλησιν τῶν ὀφειλομένων, ἀλλ' οὔτος ἠρνεῖτο νὰ ἀποστείλῃ χρήματα ἐξήται καὶ «ἐξωφλητικῶν», πὺν νὰ καλίστη τὰς ὀφαιτήσεις τοῦ παρελθόντος, ἀλλὰ καὶ τὰς τυχόν τοιαύτας τῶν ἀπεργόνων τῶν κατοίκων.

Ἐπὶ πολλὰ ἔτη διεξήγετο ἀλληλογραφία διὰ τὴν καταβολὴν τοῦ χρέους μεταξὺ τῶν Μονοδενδοῦτῶν Σεμίτελου καὶ ἄλλων προκοίτων, εἰς τοὺς ὁποίους ἀνατέθη ὁ συμβιβασμὸς.

Ἐναῦθα θὰ δημοσιεύσωμεν τὰς σχετικὰς ἐπιστολάς πλὴν ἐκείνων ποὺ ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Νικολαΐδου εἰς τὰ τεύχη τῆς «Ἡπειρωτικῆς Ἐστίας» Μαΐου, Ἰουλίου—Ἰουλίου 1958 καὶ Φεβρουαρίου 1959 καὶ εἰς τὰς ὁποίας διετήρησα τὴν ὀρθογραφίαν, σημεῖα στίξεως, ὅπως ἔχουν εἰς τὰ ἀντίγραφα «κόπιες» τοῦ Κώδικος τοῦ Μονοδενδρίου.

Κατὰ τὸ ἔτος 1831 οἱ Μονοδενδοῦται ἀποστέλλουν τῷ ἐξῆς ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Σεμίτελον:

Τοιέσιον. Ἐντιμώτατε κὺρ Δημήτριε ἀδελφικῶς προσκυνοῦμεν
τῇ 16 Ἰουλίου 1831 Μαγαδένδοι

Μετὰ τὸν ἀνήκουστα προσκνηνομένον μας ἐρωτιῶμεν περὶ τῆς πωλητῆς ἡμῶν ὑγείας

* Συνέχεια ἐκ τοῦ 10θου τεύχους σελ. 141.

1. Γ. Λαμπρίδη ἐν Ἀγαθοεργίῃ. σελ. 83.



τὴν ὁποῖαν ὁ κύριος νὰ διαφυλάτῃ μ' ὄ-
λα τὰ ἐφρειά σας κατὰ θυμὸν

Γνωσταῖς ἤδη νομίζομεν ὅτι οἱ εἰ-
ραι αἱ ἀλλοπάληλοι οὐκιστοὶς ὄσας εἰς
δέκα ἤδη εἴη ὑπέκπεσον ἢ ταλαίπωρος ἡ-
μῶν πατρίδος ἥτις κλονιζομένη, ἀναμέσον
μυθῶν δυναμικῶν, αἱ ὁποῖαι ἐπροξενήθη-
σαν ἀπὸ τὰς γνωστὰς περιστάσεις, ἐξόχος
δὲ εἰς τοὺς ἐσχάτους τρεῖς χρόνους κυμα-
τιζομένη ἀναμέσον τῆς φρικτῆς ἀνεμοζά-
λης, ἥτις διεγέρθη ἀπὸ τοὺς κακοτρόπους
καὶ σινηθημένους νὰ ζοῦν μ' ἀσπαγὰς
ἀχρεῖλους Ἀλθανοὺς ἐπαπιλοῦσα τὸν πατε-
λῆ ὀλεθρὸν τῆς καὶ βέβαια ἤθελε γενῆ
τοῦτο, ἐὰν ἡ θεῖα Πρόνοια δὲν ἤθελεν ἐ-
ξαποσιεῖλη τὸν ἠμιλόσιον Σαιραζῆμ ἐ-
φέντη μας ὥστε διὰ τῆς γενναιοφροσύνης
του καὶ τῆς δυνάμεως τῶν δπλων του νὰ
καταδαμάσῃ καὶ νὰ χαλινώσῃ τὸν ἀχαλί-
ροισιν καὶ ἀκαπαδάμαστον βάρβαρον τοῦτον
λαόν, καὶ ἐκ τούτων νὰ ἰδῶμεν καὶ ἡμεῖς
παῖσιν τῶν δευτέρων μας καὶ νὰ κωδῆονχά-
σωμεν.

Αἱ ἄνω δευτεριῶν περιστάσεις, ἐπιμύστα-
τε κύριε, μᾶς ἠνάγκασαν νὰ καταχρεο-
θῶμεν βαρῆματα ὥστε τὸ ὅλον χρέος τῆς
πατρίδος μας, τὸ ὁποῖον εἶναι μοιρασμέ-
νον εἰς τὰ δυνάμια οὐκιστοῦντες εἰς ἑκα-
τὸν ἑξήντα χιλιάδας γρόσια ἂν. 160.000.
ἔξ ὧν καὶ τῆς ἐπιμύστιδος σας κατεχρεώ-
θησαν(;) ἀνάλογα ὀφειλάματα λογιζόμενα
τόκῳ ἐπὶ τόκῳ κατὰ τὸν σινηθημένον (δν-
σανάγνωστος ἢ λέξις) τρόπον οὐκιστοῦν-
τες μέλη τοῦ παρόντος ἔτους τοῦ 1831
ὀκτωκοσίου τριάκοντα ἑν ἑβδόν, γρόσια
χιλιάδας δέκα τρεῖς καὶ πεντακόσια ὄδον
ἔπειδὴ τὸ χρέος εἶναι δυνατάστατον καὶ
οἱ δυνεῖσται μας βιάζον διὰ τὰ γρόσια
προσφέξαμεν καὶ εἰς τὴν ἐπιμύστιά σας
καὶ οἱ παρακαλοῦμεν διὰ τὴν Ζωὴν σας
καὶ διὰ τὴν ζωὴν τῶν τέκνων σας νὰ μᾶς
ἐλιθῆτε καὶ νὰ μᾶς προσθάσῃτε μὲ τὴν
ἄνωθεν ποσότητα εἰς τελείαν ξεπληρωμὴν
ὅλων τῶν ὀφειλῶν τῶν δευτεριῶν σας.
ἔπειδὴ ἡ ἀπόφασις τοῦ κρασιόσιον Βασι-
λέως μας καὶ τοῦ ἠμιλοῦσιον Σαιραζῆμ
ἐφέντη μας εἶναι νὰ πληρώσῃ χρονικῶς
πῶς εἰρησχομένη οἰκογένεια γρόσα. 40
'σικάντια' κατικτικὸν λεγόμενον, οἱ δὲ
φυγάδες νὰ μὴ πληρώσουν τίποτε μετὰ

τὴ ξεπληρωμὴν τῶν δευτεριῶν σας, σὺ
ὑποσόμεθα καὶ ἡμεῖς εἰς τὸ παρ' ἐμπρὸς
νὰ μὴν πληρῶντε οὔτε παρὰν καὶ νὰ ε-
οἴθε ἐλεύθεροι ἀπὸ τὸ κοινὸν χρέος τοῦ
χωρίου μας. εἰς διαφοράλιάν σας διορ-
σάτε ὅποιον ἀγαπᾶτε, ἐπιτροπὸν νὰ νῆ
ἐργουφός ἢ ὑπόχρεοίς μας, θερικῶς λοιπὸν
οἱς ξαναπαρακαλοῦμεν νὰ εὐσπλαγχνισθῆ
τὴν ἀθλίαν πατρίδα μας, νὰ φιλοτιμηθῆ
καὶ νὰ μᾶς προσθάσῃτε, εἰς τὰς παρούσο
δευτὰς περιστάσεις διὰ τὴν ἐξοίκονομικὴν
τοῦ χρέους μας καὶ διὰ νὰ μὴν πολλαπλα-
σιάζεται διὰ τοῦ σινηθημένον τόκῳ ἢ
ἄνωθεν ποσότης ἢ αἰτία δὲ τοῦ νὰ μᾶς
οἱ δυνεῖσται ἕως τὴν ἄνω καμῖαν ἰδίω
διὰ τὴν ποσότητα τῶν δευτεριῶν σας ἥτι
ἢ ἀπελπισία εἰς τὴν ὁποῖαν εὐδοκίμεθ
μὴ ὄντες βέβαιοι περὶ τῆς ἀσφαλεῖ
μας καὶ τῆς ὑόχου ἀποκασιόσιόσεως με
προσόμενοιτες λοιπὸν ἀφέντικος τιμίαν σο
ἀπόκρισιν πρὸς οἰκονομίας σας μένομε
πρόθυμοι εἰς τὰς ἐπιμύστιους προστάγας σε
οἱ ὡς ἀδελφοὶ σας Μαραδενδοῖται.

Ὁ Σεμιτέλιος δὲν ἀτήνησε καθόλι
εἰς τὴν ἐπιστολὴν ταύτην τῶν συγχωρο
νῶν του, οἱ ὁποῖοι ἀναγκάζονται πάλιν ἢ
ἀποσπεῖλον τὴν κατοικίαν μὲ ἀντίγραφον
τῆς ὡς ἄνω:

—τῆ 5 Ἰουνίου 1833

Σὺς βεβαιοῦμεν τὴν ἄνωθεν κόπια
τι διὰ μέσον του εἰς κορφοῦς κύρῳ Λά
προν Βασιλιά(;) οἱ εἰσάλλθη καὶ χωρ
τιμίαν ἀπόκρισιν σας ἕως σήμερον δι
κατολογοῦμεν εἰμὴ ἐπαναλαμβάνομεν, ἢ
οἱς ξαναπαρακαλοῦμεν διὰ τὴν ἄνω π
σότητα τοῦ χρέους πρὸς τὸ χωρίον καὶ ἢ
πυθῆται τὴν δισηχησμένην πατρίδα οἱ
ὅταν ἐρημωθῆ ἀπ' ὅλους τοὺς καλητέρα
καὶ ἔμεινεν ἢ πιοχολογία διὰ νὰ ἔποφ
ρη καὶ νὰ βρωαρίζεται καθ' ἡμερικῶς, δ
τὸ ὑπεροπρον χρέος τῆς, καὶ νὰ μᾶς
εὐδύωτε ὅσον τὰχιστα ἀκολούθως δὲ ἢ
χόμεθα νὰ οἱς φανερόσωμεν τὴν ἀποκα-
σιόσιον τοῦ ἐδῶ βασιτιοῦ σας καὶ δι
δοκιμάζομεν ἀπὸ τὸν Μπέζιον καὶ Γο
σιαν, οἱ ὁποῖοι κορὰ ὅταν οἱς ἀποταξ
ὄλλοι τὰ ἐσοτικὰ κλητὰ τοῦ βασιτικ
σας ἢ ὁμολογίας, θέλουν καὶ νὰ τὸ οἱκ
ποιηθῶν κατακλήρονομίαν ἰδιοῦ τους.

μεις βλέποντες τὸ ἄδικον καὶ ἀπάνθρωπον κίνημά τους ἐθιάσθημεν μὲ τὸ μέσον τοῦ Βιλαετιῆ διὰ τὰ τοὺς ἀποξενώσωμεν καθὼς καὶ τὸν ἀνεψιὸν σας Μάιζιον, ὁποῦ εἶχε καὶ αὐτὸς πλαζωμένα μερικὰ χωράφια σας τὸν ἀποξενώσαμεν διὰ μέσον τοῦ Βαλλῆ, καὶ τὰ αὐτὰ ὑποστατικά σας τὰ μεταχειρισθῶμεν βάζοντάς τα μεσιανά(;) ὅπου τὰ εἰσοδήματα αὐτῶν τὰ κατεβαίνουν ἀπὸ τὸ χρέος σας· αὐτοὶ συμ οἱ δὲ ὁ Γούσιος καὶ ὁ Μπέιζιος ἐκινήθησαν εἰς κρίσιν μὲ τὸ Βιλαετιῆ δικαιολογούμενοι ὁ Μπέιζιος μὲ μίαν ψευδοδιαθήκην ὁποῦ βηθαίως ζῶντας ἡ Μπατάκινα τοῦ εἶχε κάμει. ἀναφέραμεν καὶ ἡμεῖς ὅλα τὰ δίκαιά σας. μὴν ἔχοντες ὅμως ἀποδεικτικὰ μερικοὶ πατριῶται διωρισμένοι ἀπὸ μόνον τὸ μέρος τοῦ Μπέιζιου ἔκαμον ἔγγραφον ἀπόφασιν ἥτις τῷ ἐδόθη εἰς χεῖρας, ὅτι, ἔως τὸ τέλος τοῦ ἐρχομένου Ἰουνίου, ἢ τὰ εἶσαι ἐδῶ μόνον σου τὰ κρισιολογηθῆς μὲ τὸν Μπέιζιον, ἢ τὰ κάμης Βεκύλην μὲ τὰς ἀναγκαῖας ἀποδείξεις, ἢ τουραντίον καὶ αὐτὰ τὰ δύο λίφουν τὰ βγένη εἰς τὸ μεζῶτι τὸ ὀσπητιάν σας, μ' ὅλα, τὰ ὑποστατικά τὰ πολοῦνται. τὰ πάση τὸ χωρίον τὸν Μπινωγῆ(;) καταλαμβάνει ὁ Μπέιζιος. ἡμεῖς βλέποντας μίαν τοιαύτην ἀπόφασιν διεμαρτυροῦνθημεν κατὰ τῆς ἀποφάσεως των καὶ σᾶς λέγωμεν ἐν συνηδύσει, ὅτι μὲ ἐν παρόμοιον κίνημα τοῦ μπέιζιου τὰ πολοῦνται τὰ ὑποστατικά σας καὶ τὰ σᾶς χάσωμεν ἀπὸ χωριανὸν δὲν τὸ δεχόμεθα, διὰ τοῦτο ἂν ἔχετε καὶ ἡ ἀνθεντιά σας τὴν ἰδίαν εὐχαρίστησιν τὰ μὴ μᾶς ἀποξενώσητε ἀπὸ χωριανὸν καὶ ἀρηθῆτε τὴν πατρίδα σας, ἀμέσως, καὶ χωρὶς ἄσχημα. καθὼς λάβετε τὴν παρούσαν μας τὰ μᾶς τὸ στέλετε ἴσα (ἕνα) μαρτυρημένο ἀπὸ τὴν αὐτοῦ διοίκησιν τῶν χοιζιῶν(;) τῆς πολύσεως τοῦ Μπαζιάκα τῆς διαθήκης του καὶ τῆς ἐξοφλήσεως τοῦ Γούσιου ἀκόμη καὶ μίαν καταγραφὴν διὰ τὰ ὅσα πράγματα εὐρίσκονται μέσα εἰς τὸ σπίτι σας καὶ τὰ ὁποῖα ἡ κυρία Δούμενα βέβαια τὰ ἠξεύρη καὶ διὰ τὰ ἠμπορέσωμεν καὶ τὰ τοὺς ἀποδειξώμεν καὶ τὰ τοὺς ζητοῦμεν τὰ ὅσα ἔπαξαν. ἐπειδὴ ἡμεῖς δὲν ἠξεύρομεν τὶ εὐρίσκονται μέσα εἰς τὸ ὀσπητιάν σας. καὶ πρὸς

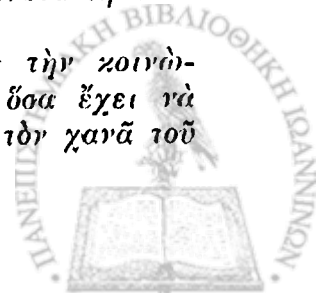
τούτοις ἂν τὸ κρίνετε εὐλογον ἐπειδὴ καὶ ἐδῶ εὐρίσκονται (δύο λέξεις δυσανάγνωστοι), μᾶς στέλετε καὶ ἕνα γράμμα ἀπὸ τὴν αὐτοῦ, διοίκησιν πρὸς αὐτόν, διὰ τὰ ὑπερασπισθῆ μαζί μὲ ἡμᾶς τὰ δίκαιά σας. ἀκόμη καὶ ἕνα γράμμα ἰδικόν σας ξεχωριστὸν πρὸς τὸν ἐδῶ κύριον Ἀλέξιον Παπάζογλον, ὅστις σήμερον αὐτὸς εἶναι ἡ κεφαλὴ τοῦ Βιλαετιοῦ μας καὶ ὁποῦ ἔχει καὶ τὰ μέσα τοῦ ἀνθεντιός μας. εἶναι ἱκανὸς διὰν ἔχει εὐχαρήσισιν τὰ μὴν μᾶς ἀρηθῆς τὰ κάμης ὅτι γωρίζετε διρελμότερον διὰ τὸ συμφέρον σας καὶ χωρὶς ἄσχημα τὰ μᾶς ἐλθοῦν. ἡμεῖς ὅμως μὲ μεγάλην λύπην τῆς καρδιάς μας καὶ μαρτύρια σᾶς λέγωμεν καὶ σᾶς παρακαλοῦμεν διὰ τὴν ζωὴν σας καὶ τὴν ζωὴν τοῦ ἀρχοντοπολιού σας· διὰ τὴν φιλοτιμίαν μόνον τὰ μὴν καταδεχθῆτε τὰ πολυθῆ τὸ ἰδικόν σας εἶναι ἕνα ἔλεος ὅπου τὰ κάμει πρὸς τοὺς πτωχοὺς ἀναιμένοντας ταχύσιν ἀπόκρισιν σας εἰς τὰ γραφόμενά μας· σᾶς προσκυνοῦμεν μ' ὅλον τὸ προσίζον σέβας εὐχόμενά σας καὶ διὰ τὸ νέον ἔτος τὰ περάσσετε αὐτὸ μὲ ὑγειαν καὶ ἐπικερδίως (μία λέξις δυσανάγνωστος) μένομεν οἱ ὡς ἀδελφοὶ σας εἰς τοὺς ὀρισμοὺς σας πρόθυμοι χωριανοὶ Μαραδεδοῦται:

«Σακελλάριος, παλαιῶννης, Πάνκος κόνιζιος, Γεώργιος χοιτοδῆμος, κωνοπαντιῆς κοιτιλῆς, πανταζῆς Σακελλαρίου, Χριστόδουλος χοιτοδῆμου Βεκύλης, Ἰωάννης κοιτοβίζιου, κωνοπαντιῆς κωρῆς, κωνοπαντιῆς ἰσοβίτζικας, Χρ. Ἰωαν. στόκας, κώσιος Γ. σερεμέτης, Ἰωάννης Χρόνη.

Οἱ Μονοθεοῦται ὅπως ἀναφέρεται εἰς τὴν ἀνωτέρω ἐπιστολὴν προσέφυγον διὰ τὸ ζήτημα τῆς περιοουσίας τοῦ Δημ. Σεμιτέλου πρὸς τὸν Βεκύλην, πρὸς τὸν ὁποῖον ὑπέστευλαν τῆς ἑξῆς ἐπιστολὴν:

«Εὐγενέστατοι κύριοι Βεκύλη τοῦ Βιλαετιοῦ μας Πανταζῆ Σακελλαρίου, Ἀλέξιε Παπάζογλον, Χριστόδουλε Οἰκονόμον, Γεώργιε Οἰκονόμον, Ἀναστάσιε Μπακόλα, ἀθανάσιε Στόπι καὶ Κωνοπαντιῆ Βαταβάλη.

Πολύκις ἀναφέραμεν εἰς τὴν κοινότητα τοῦ Βιλαετιοῦ μας τὰ ὅσα ἔχει τὰ λαμβάνη τὸ χωρίον μας ἀπὸ τὸν χανά τοῦ



Διμ. Σεμπέλου και ἐπειδὴ μερικοῖ συγγενεῖς τοῦ αὐτοῦ χανά εἶχον καταπλακώση μερικὰ ὑποστατικά του, ἀνεφέρθημεν εἰς τὴν κοινότητα και ἄλλοτε και εἶχον ἀποφασισθῆ τότε διὰ λόγου ὁποῦ σινάζοντες τοὺς καρπούς αὐτῶν τῶν ὑποστατικῶν οἱ καταπλακόνωντες αὐτὰς εἰς τὸ ἐξῆς γὰ τραθήσουν χέρι ὁ μὲν Γούσιας και μπαζιάκας ἐτραβισαν χέρι, ὁ δὲ Μπέτζιος δὲν ὑπήκουσεν εἰς τὴν ἀπόφασιν, ταύτην, ἀλ' ἐπέιγε και ἔσπειρεν δύο χωράφια τοῦ αὐτοῦ χανά. Τὸ χωρίον μας και πάλιν ἐδύλοσε ναναφῆρι αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν παρακαλήσας τὴν κοινότητα αὐτὴν τὴν προαιώτη ἀπόφασιν γὰ τὸν κάμη (δυσανάγνωστος μία λέξις) γὰ τραθήση χέρι και ἀπάνω εἰς αὐτὴν τὴν παρακάλεσιν μας και δύσκολον του τιμίον μας (;) αἰφνιδίως βλέπομεν μίαν διαφοροετικωτέραν ἔγγραφον ἀπόφασιν ἀπὸ μερικοὺς διοριζομένους ἀπὸ τὸ μέρος μόνον τοῦ Μπέτζιου ἀπὸ τοὺς κυρίους Χριστόδουλον Οἰκονόμον, Ἀνασιάσιον Οἰκονόμον, Ἀνασιάσιον Μπακόλα, Ἀνασιάσιον Σιούπην και κωσιαντὴ Βαταβάλη, διαιροῦντες αὐτὸν τὸν χανά εἰς δύο μέρη ἀναφέροντες τῆς Μπαζάκα και μέρος τοῦ Σεμπέλου (μ' ὄλον ὁποῦ τοὺς ἐξιγῆθημεν πολλαῖς φοραῖς διη ἡ περιοσιὰ τοῦ Μπαζάκα ονρισιαμένη εἰς κινητὰ και ἀκίνητα εἶναι πολημένη πρὸ εἰκοσι τεσσάρων χρόνων ἀπὸ τὸν ἴδιον Μπαζάκαν με γρόσια μειοτητὰ εἰς τὴν Βασιλικὴν κοίσιον εἰς τὰ Χοιζάια τῆς αὐτῆς πόλεως εὐφοροκτίας εἰς χεῖρας τοῦ Σεμπέλου) ἀπόφασιν ἐναντίον τῆς πρώτης ἀποφάσεως τῶν τῶν διπλωμάτων μας και τῶν συνεροισιῶν μας. διὸ και διὰ τοῦ παρόντος μας διαμαρτυροῦμενοι ἐνόπιον και εἰς κοινότητα τοῦ Βιλαετιοῦ μας ἀπορρήπιουμεν αὐτὴν διὰ τὰ ἄνω (τρεῖς λέξεις δυσανάγνωστοι) ἄκροον και ἀνίσχροον ἐν παντὶ καιροῦ τόπω και κρητηρίῳ δικαιοσύνης και ὑποσημειούμεθα.

1832 φεβρουο. 21 Ἰωάννινα
Πατριαζῆς Σακελλαρίου Βεκύλης
Ζαγορίου μαρινοῦ

Οἱ χωριανοὶ

Μαραδενδοῖται
Χριστόδουλος Κοιτοδήμου Βεκύλης

κωσιαντ. κουτλῆς

Ἰωάννης κοιτοδῆσιον
κωσιαντῆς ἰζουτζικολας
Γεώργιος καιζαδήμας

Ὁ Σεμπέλος ἀπήντησε σχετικῶς οἱ δὲ Μονοδενδοῖται τὴν 15 Ἰανουαρίου 1834 ἀποπέλλουν πρὸς αὐτὸν τὴν ἐξῆς ἐπιστολήν:

Πρὸς τὸν ἐντιμώτατον κύριον Δ. Σεμπέλου ἀδελφικὸς προσκυνούμεν

τῆ 15 Ἰανουαρίου 1834 Μαραδένδρο

Τὴν τιμίαν σας, ἀπὸ 4 παρ' ἐλθόντος Μαίτου και ἔτους ὁμοῦ με τὴν ἐγκύκλιον διὰ μέσον τοῦ κυρίου λάμπρου Βαλιτιά εἰς τὸν αὐτὸν καιρόν ἐλάβαμεν και διὰ τὴν ποθενσιὰτη μας ὑγείαν σας ἄκρως ἐχάρουμεν εἶδαμεν και τὰ γραφόμενα δὲν σὰς ἀπεκρήθιμε ἐν καιροῦ και περὶ τοῦ του ζητούμεν συγγνώμην, ἡ αἰτία ἐσιάθη διὰ γὰ εἰμεθα εἰς φροσιδα γὰ ἡμπορέσωμεν γὰ ἀποξενόσωμεν τοὺς κατακοροτύνας ἀδίκως και παρ' ἄλλογο τὰ ὑποστατικά σας, και γὰ τὰ ἐξουσιάσωμεν και τὰ τὴν γραφήν σας, τὸ ὁποῖον και ἐβάλαμεν εἰς πράξην, ἀναφέροντες τὰ δίκαια σας εἰς τὴν Κοινότητα τοῦ Βιλαετιο μας, και μὰς ἐδόθη ἔγγραφος ἀπόφασιν παρ' αὐτῶν και τοῦ ἀρχιερέως μας διὰ νὰ ἐξουσιάσωμεν, καθὼς πληροφοροσθε ἀπὸ τὸ ἔσοθεν κόπια τῆς ἀναφορᾶς μας κα ἀποφάσεως αὐτῶν και σὰς λέγωμε διη ὅλα τὰ ὑποστατικά σας ὁσηπια, ἀκτελογοῦρα (μία λέξις δυσανάγνωστος) και κύπος ἀπέρασαν εἰς τὴν ἐξουσιάν μας και τὰ τὴν ὁδοιάν; σας τὰ οἰκορομίσουμεν τὰ ὁσηπτιον τὸ ἐρικιάσαμεν, τὰ χωράφια τὰ ἐδῶσαμεν (μία λέξις δυσανάγνωστος) ἔχομεν τὴν φροσιδα και διὰ τὰ ἀκτελογοῦρα γὰ τὰ δῶσωμεν και αὐτὰ τὰ ὁποῦ εἶναι ὁ καιρός γὰ δηλοδοῦν, διὰ διη τὰ κινητὰ τῶν καιτεῖ σας πράγματα ἄσπαρμένα ἀπὸ τοὺς ἰδικοὺς σας, ὡς σὰ πρὸ ἐροιάμεν, και ἰσοδύματα ὑποστατικῶν σας, δὲν ἐκινῆθημεν διότι ἐγνωσῆσωμεν διη δὲν καιτοδῶνομεν τίποτες ἀπὸ τὰ ἄνω ὑποστατικά σας ἐν καιροῦ διη ἐπολήσαμεν θέλωμεν σὰς γράφην καιτεβόλοκτίας τὰ ἴσα γροσολύσια σὰς παρακαλοῦμεν διὰ τοῦ παρόντος γὰ λάβητε τὴν φροσιδα, γὰ μὰς προφθάσητε ἐμβάζοριὰς μα

τὰ ὅσα σᾶς προεγράφομεν, ἐπειδὴ καὶ τὸ χωρίον μας ἀπὸ τὰς καιρικὰς περιστάσεις ἐπεφορτίσθη εἰς μεγαλύτερον χρέος, καὶ οἱ καλύτεροί ἔφυγαν, (ὡς σᾶς εἶναι γνωστὸν) καὶ ἔμειναν οἱ ἀδύνατοι καὶ ὀφθανοὶ καὶ δὲν ἔχον ὑσιχίαν ἀπὸ τοὺς ἀλθανοὺς καὶ ἄλλους κρεδισιόχους(;))

κύριε δὲν σᾶς ζητοῦμεν χρέος ἡμῖ ἐυεργεσίαν νὰ κάμητε πρὸς τὴν δυστηχημένην πατριδα σας καὶ ἀδελφοῦ σας καὶ τὴν ἐξόφλησιν καὶ ἀσφάλειαν θέλετε διὰ τὸ παρ' ἑμπερὸς γράψαιέ μας νὰ σᾶς τὸ στείλωμεν, σᾶς προσκυνοῦμεν ἀδελφικὸς καὶ εὐχόμεθά σας καὶ διὰ τὸ νέον ἔτος, νὰ ἀπεράσσετε αὐτὸ ἐν ὑγειῖα καὶ μ' ὅλα τὰ καταθύμιον, μένωμεν οἱ ὡς ἀδελφοὶ σας πρόθυμοι

ὄλην τὴν οἰκογένειαν σας ἀδελφικὸς προσκυνοῦμεν
 Μαυραδενδροῖται
 Σακελλάριος Παναγιῆς Σακελλαρίου
 Πατᾶ Ἰωάννης Βάλεω(;) Τζιότζικολας
 Γεώργιος τᾶγι, καποῆς
 Γεώργιος Ἰωάννου

Χορισιόδουλος κοιτοδήμου
 Νότι γιάννος βλάχου σῖλος Ἰννια(;))

Ντιος(;) Σακελλαρίου
 Ἄλλ' οἱ Μοιουδενοῖται δὲν ἠξιώθησαν ἀποκρισεως καὶ ἀποστέλλουν ἄλλην ἐπιστολὴν τὴν ἐξῆς:

Τοῖσιον ἀδελφικὸς προσκυνοῦμεν τῇ
 7 Μαΐου 1834 Μαυραδένοι

καὶ προσλαβόμενος εἰς τὴν 15 του παρ' ἐλθόντος Ἰαννουαρίου διὰ μέσον τοῦ εἰς κορφεὸς κυρίου λᾶμπου Βαλιᾶ σᾶς ἐγράψαμεν λεπτομερῶς τὴν ἀποκατάστασιν τῶν ἐδῶ ὑποστατικῶν σας καὶ τινα ἄλλα καὶ ἀπόκρισιν μέχρις τὴ σήμερον δὲν ἠξιώθημεν.

ἤδη διὰ τοῦ παρόντος μας ἐρωτιῶντες πρὸ πάντων διὰ τὴν ἐφελὴ μας ὑγείαν σας, σᾶς ἀνα ἐνθυμιζομεν παρακαλοῦντες, σας νὰ μᾶς προσγθάσσετε μ' ὅτι ἡθεῖα πρόνοια σᾶς φωτίση ὡς σᾶς προ ἐγράφομεν, γράφοντες μας ὅποιον ἔγγραφον θέλετε νὰ σᾶς κάμωμεν διὰ τὸ ἐξῆς καὶ ὅποιαν εὐχαρήσασιν ἔχετε.

ὁ Κύριος Χρησιόδουλος Γκούντιλας θέλη σας πληροφορήσῃ τὰ πάντα λεπτομερῶς περὶ τῆς δυστηχοῦς ἡμῶν πατριδος. περιττότατον νομιζομεν νὰ ἐντινόμε-

θα περισσότερον διὰ σᾶς ἀναπαρακαλοῦμεν μ' ὅτι ἡ ἐλείμων δεξιὰ σας προαιρεθῆ σᾶς ἀναπροσκυνοῦμεν καὶ μένωμεν πρόθυμοι οἱ ὡς ἀδελφοὶ σας χωριανοί.

σιλὸς Γκούτζιας σακελλάριος
 Μηχαλάκη Ἰατροὺς Παπᾶ Ἰωάννης
 κουτλῆς
 Ἰωάννης κοιτοδίτσιου
 νούλης Γεωργίου

πανταζῆς σακελλαρίου
 Βελὰς τζιότζικολας
 καποῆς
 Χρ. κοιτοδήμου

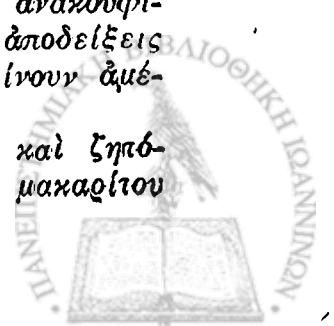
Βραδύτερον ἀποστέλλουν καὶ ἄλλην τὴν κατωτέρω:

Τοῖσιον
 Εὐγενέσιαιε κύριε Δ. Σεμιτέλε

Δὲν ἀμφιβάλομεν ὅτι καὶ μὲ τὸν κύρ Γούτζιαν καὶ μὲ ταῦτα νὰ μὴν ἔλαβες τὰ γράμματα τὰ ὅποια σᾶς ἐοίλαμεν, τὴν ἐτίαν ὅμως ὅπου δὲν ἠξιώθημεν ἀποκρισὶ σας ἀγνοοῦμεν καὶ παρακαλοῦμεν νὰ μᾶς προσγθάσσετε.

κύριε καὶ διὰ τοῦ παρόντος μας σᾶς λέγομεν, ὅτι ἡ πατρις μας ἀπαπιλίται διὰ τῶν γνωστῶν σας χρεῶν της καὶ πρὸ πάντων θλείθετε καθ' ἡμερῖνός, διὰ τὴν γύρην σας ἀναρεώνοντις τὴν πληγὴν της καὶ ἡ σημερινὴ φυγὴ τῆς κυρίας κοιτοαντίνας Δ., κοιταση, ἀλλ' ἡ ἐλπίδα δὲν ἐχάθη οὐδὲ χάνετε ἔχοντις πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ πολὺ, μέγα καλὸν τοῦ πρῶ τῶσων χρεῶν ἀπόντις, καὶ αὐτοῦ κυρίου Ρηζᾶρη (τοῦ ὁποίου ὁ παντοδύναμος Θεὸς νὰ δίδῃ Ζωὴν, καὶ ἀπὸ τὰς ἡμέρας μας) καὶ ὄχι ἀπὸ τὴν εὐγενείαν σας ὅπου δὲν ἔχει παρὰ ὀλίγους χρόνους ὅπου σᾶς (μὴν λέξις δυσανάγνωστος) καὶ παρακαλοῦμεν ὅμως τὴν χάριν του ὅπου νὰ σᾶς διαφυλάτῃ ἐν ὑγειῖα καὶ μὲ τὴν ὑπομονὴν βέβαια νὰ κάμωτε ἐκεῖνο ὅπου σᾶς φώτισε, ἀλλ' ἡ ἀνάγκη τὴν ὅποιαν ἔχει σήμερον ἡ πατριδα καὶ οἱ πτωχοὶ (οἱ ὅποιοι παρακαλοῦν διὰ τὴν ζωὴν σας) σᾶς παρακαλοῦν νὰ τὴν προσγθάσεται ἴσρα πρὸς ἀνακουφισμὸν της καὶ ὅτι ἔγραφα καὶ ἀποδείξεις θέλετε γράψαιέ μας νὰ σᾶς γίνουν ἀμέσως.

συμβουλὴν σᾶς ἐζητήσαμεν καὶ ζητήσαμεν καὶ περὶ τοῦ λάσσου τοῦ μακαρίου



Χρησπόδουλου Κούνιαρη πῶς νὰ φερθῶ-
μεν ἐπειδὴ ἐπαπιλεῖται νὰ χαθῆ παρὰ τῆς
καταδρομῆς τοῦ μακαρίτου κούνιαρη.

Μ' ἄλλα ταῦτα προσομένομεν ταχίστην
ἀπάντησίν σας πρὸς ὑπουργίαν μας, σὰς ἀ-
ναπροσκυνοῦμεν καὶ μένωμεν οἱ ὡς ἀδελ-
φοῖ σας.

χωριοὶ Μαραδενδοῖται
τῆ 20 ἄβγούσιου 1835 Μαραδένδοι
Χριστόδουλος παπα Σακελλάριος
κωστασιῆς παπᾶ Παπᾶ Ἰωάννης
δημήτριος Ζωγράφος κἀστίας μούλιαση
μάνδος γραβέλος
θανάσι (δυσαν. λέξις)

Παναζῆς Σακελλαρίου

Βάζας Τζούτζκολας

κωστασιῆς κωπρῆς

Γιάννης τότζου

Χριστόδουλος κοιτοδήμου

Οἱ Μοιρεῖ δροῦται, ἐπειδὴ ὁ Σεμητέλος
ἐξήτει «ἐξωφλητικόν...» ἀποτείνονται πρὸς
Γ. Ριζάρην, εἰς τὸν ὁποῖον τὴν 15 Ἀπρι-
λίου 1836 ἀποστέλλουν ἐπιστολήν, ἐκ τῆς
ὁποίας ἀπόσπασμα παραθέτομεν ἑνταῦθα,
διότι ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ κ. Ι. Νικολαί-
δη.

Γ. Ριζάρη

Τριέσιον

Εὐγενέσιαιε εὐεργέτη μας ἀδελφικῶς
προσκυνοῦμεν

Εὐγενέσιαιε δὲν ἦτον δίκαιον νὰ σὲ
συγκυβερνήσωμεν μὲ γράμματα ἐπειδὴ
πάντα ἡ εὐγενεῖα του μᾶς προσφέρει τοὺς
εἰς τὰ γράμματά του πρὸς ἡμᾶς ἀσπα-
μιοὺς σας, ἡ εὐεργεσία ὅμως, τὸ σέβας
τὸ ὁποῖον χρεωστοῦμεν νὰ προσφέρωμεν
καθ' ἡμερινῶς εἰς τὴν εὐγενεῖαν σας μᾶς
παρακηρῆ νὰ σὲ βαρύνωμεν συχνὰ καὶ πα-
ρακαλοῦμεν μὴν μᾶς σιναριστιῆς, καὶ πρὸ
πάντων διότι ἐφθασε αὐτοῦ ὅπου καὶ ὁ
κύριος Δημήτριος Σεμητέλος ἐπι-
σκεπται ὅστις βέβαια ἀπὸ διαβάμμα-
τα κακοποιῶν καὶ κακοδελητῶν τῆς πα-
τριδος ἀνθρώπων δὲν ἐμβασεν ἕως τῶρα
τὰ ὅσα χρεωσπεῖ εἰς τὸ χωρίον μας ἀπὸ
παλαιὰ σιναριστιῶν του δηλαδὴ ἕως εἰς τὰ
1831· καὶ τῶρα μᾶς γράφει, νὰ τοῦ στεί-
λωμεν ἕν ἐξωφλητικὸν ἀφίτηνιός του εἰς
τὴν προέρεσίν του νὰ κάμῃ δι' αὐτὸς σι-

χασθῆ καὶ νὰ δείξωμεν καὶ ἡμεῖς τὴν ἀ-
δοῦτητά μας καὶ τὴν ἀγάπην ὅπου πρὸς
ὄλους τοὺς ἀπόντας ἔχωμεν ἀπεφασίσαμεν
καὶ τοῦ τὸ στέλνωμεν παρακαλόντας τον
νὰ κάμῃ, εἰς τὸ πτωχὸν τοῦτο χωρίον μας
ὅτι ἡθεῖα πρόβια καὶ χάρις ἐμπνέει εἰς
τὴν φιλάγαθον ψυχὴν του, παρακαλόντας,
ὅτι ἡ θεῖα πρόβια καὶ χάρις ἐμπνέει εἰς
βολὸν νὰ σιναρῆ εἰς τὸ κοιτὸν ἀπ' ὅσα δια-
λαμβάνει τὸ κατάσιχον (ὡς ἡ κόπια ὁ-
ποῦ προλαβόπος διὰ τοῦ κύριου Μίσιου σὰς
ἐσιτάλην προσθέτιος καὶ χρονικὸν διά-
φορον εἰς αὐτὰ ἐπειδὴ ἦτον ἀπερασμένα
ἕως τὸν παρ' ἐλθόντα ἔθρονον τοῦ 835) μὲ
τὸν ὁποῖον καὶ σὰς βαρύνωμεν παρακαλόν-
τας σας κάμειτε κάθε δυνατὸν νὰ ἐνεργήσε-
τε εἰς τὴν ἀποπληρομήν του, ὑποχρεώνον-
τάς του φιλικῶς καὶ πατριωτικῶς νὰ μὴν
καταδεχθῆ νὰ ἀφήσῃ ἀποζημιώτων τὴν φί-
λην πατρίδα του εἰς τὴν ὁποῖαν δι' κά-
μει εἶναι πρὸς βοῦθεαν τῶν πτωχῶν, δὲν
τοῦ μένει καὶ κανένα παράπονον ἀπὸ ἡ-
μᾶς, διότι οὔτε ἀδιαφορήσαμεν οὔτε ἐ-
συντροξάσαμεν εἰς τὴν καταδρομὴν τοῦ οἴ-
κου του ὡς λέγει, αὐτὰ ὅλα του ἠκολούθη-
σαν Ζώσης τῆς μακαρίτισσας πενθερᾶς
του, ἀλλ' ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς του τοὺς ὁ-
ποῖους δὲν ἠμποροῦσαμεν ποτε ἡμεῖς νὰ
ἐμποδίσωμεν ἢ Μακαρίτισσα Ζῶσα ἢ θέ-
λουσα, ἢ βιαίως τοὺς ἔδωκεν πράγματα
καὶ γρόσια τὶ θὰ τοὺς ἐλέγαμεν καὶ μετὰ
θνήσκοντες ἂν ἄρταζαν καὶ τὸ πᾶν οἱ αὐτοῖ.
μὲ ποῖα ἔγγραφα νὰ τοὺς ἐμποδίσωμεν
καὶ εἰς ποῖαν περίστασιν, διὸ καὶ γράφω-
μεν καὶ τοῦ ἰδίου ὅπου δὲν τοῦ μένει κα-
νὲν παράπονον δικαίωμα νὰ παραποιηθῆται
ἀπὸ ἡμᾶς, διότι οὔτε παρ' ἀλόγος τοῦ ἐ-
ριζάμεν οὔτε καθὼς ἀπὸ κοροφῶν μᾶς ἐ-
γραφεν ἀλλὰ ἕως τὰ 1831· κατὰ τὸν προ-
πατριωτικὸν καὶ σιναρῆ τρόπον τοῦ χωριοῦ
μας καὶ πῶρον ἐπαύσαμεν, σὰς βαρύνωμεν
λοιπὸν μέσον τῆς εὐγενείας σου καὶ σὰς
σιτέλωμεν περικλιμαμένα γράμματά του μὲ
τὸ ἐξωφλητικὸν παρακαλόντας σας ὡς ἄ-
νω νὰ κάμῃτε κάθε δυνατὸν ἐνεργήσας
εἰς τὴν καλὴν ἀποστολήν του καὶ ὅτι κά-
μειτε εἶναι δεξιὰ εἰς ἡμᾶς καὶ ἀμετάσθε-
πτα εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα περὶ αὐτοῦ σας
γράφει ἐμπειταμένα καὶ ἡ εὐγενεῖα του,
περικλιμαμένην εἰς τὸ γράμμα του ἔχωμεν

καὶ κόπια τῆς διαθήκης τοῦ μακαρίου Χριστοδοῦλου κούρια διὰ τὸν λάσον του ὁποῦ μᾶς τὴν ἐξήτησεν καὶ παρακαλοῦμεν νὰ συναεργήσεται καὶ δι' αὐτὸν ὅπως ἡ θεῖα πρόβια σᾶς φωτίσῃ.

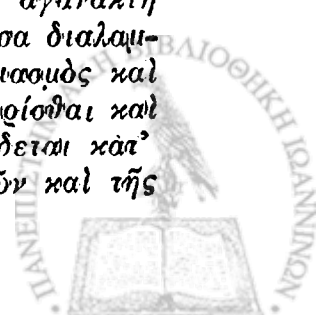
1836 ἀπριλίον 15 Μαραδένδροι.

Τὴν αὐτὴν δὲ ἡμέραν ἀποστέλλουν καὶ εἰς τὸν Σεμτέλα τὴν κατωτέρω ἐπιστολὴν, διὰ τῆς ὁποίας ἀποστέλλουν καὶ τὸ ἐξωφλιτικόν :

Τορέστιον. τὴν εὐγενεῖαν σας ἀδελφικῶς προσκυνοῦμεν.

Δὲν σᾶς ἀπεκρήθημεν ἕως τὴν ἄρα εἰς τὸ ἀπὸ τὰς 28 ἀπριλίον παρελθόντος ἔτους ἀπίγραφον ὅπου εἰς τὰς 10 δικευθρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐλάβαμεν νομίζοντας διὰ μετὰ τὸ φθάσιμον αὐτοῦ τῆς κυρίας φράγγινας θὰ μᾶς ἀποκριθῆται εἰς ὅσα μὲ τὴν ἰδίαν εἰς πλάτος, κοινὸς καὶ μερικῶς σᾶς ἐγράψαμεν, ἀλλ' ἐπειδὴ, βλέπωμεν διὰ περιμένεται ἀπόκρισίν μας εἰς τὸ ἀπὸ ὡς ἄνω ἀπίγραφον ὅπου ἐλάβαμεν (τὸ οὐχὶ ποτὲ προτίτυπον) ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐπληροφορήθημεν πρὸ πάντων διὰ τὴν ἐφεῖρην ἡμῶν ὑγείαν σας, ἣν ὁ κύριος νὰ διαφυλάτῃ μακροχρόνιον διὰ τὴν εὐτωχεῖαν τοῦ πτωχοῦ τούτου χωρίου μας, εἶδομεν ἐν ταῦτῳ καὶ τὸν πρὸς αὐτὸ ζῆλον πατριωτικὸν καὶ ἐκ ψυχῆς ἀγάπην ὁποῦ τρέφεται διὰ τὴν ἀνόρθωσίν του, ἀλλ' ἀκόμη ἐπιμένεται πεισματωειδῶς, εἰς ἐκεῖνο τῶν 4 Μαΐου 534 γράφῃ σας νομίζοντάς το ὡς παράλογον καὶ ἀδικητικόν, τὸ σῆξιμον πρὶν αὐτοῦ τοῦ ἔτους, διότι τὰ ὑποστατικά ἐκαταχωροῦντο, ἀρπάζοντο καὶ ἐλεῖλατοῦντο ἀπὸ τοὺς ἄρπαγας καὶ ζουρπάδες μπαζιανὰκιδές σου, καὶ συγγενεῖς σου, καὶ ἀποδίδεται τὸ βᾶρος εἰς ἡμᾶς λέγοντας διὰ ἀδιαφορήσαμεν εἰς τοῦτο τὸ κάμωμά των καὶ κολήνωμεν ἀναγγαίον νὰ σᾶς εἰπῶμεν περὶ τοῦτου, ἐὰν παραπονήσῃ, Κύριε, πρὶν τοῦ θανάτου τῆς Μακαρίστιας μπαζάκερας ἢ ὅποια ἀπόθαιε εἰς τὸ 1829 φεβρουαρίου 20. λατῆναις διότι τὴν ἡμποροῦσαμεν ὅ' ἐροῦμεν νὰ κάμωμεν ἐνῷ αὐτὴ ἢ θέλουσα ἢ βιαίως καὶ μὲ συμβουλὴν κἀνεὸς κακοποιῶν χωριανοῦ μας ἔδωσεν γόρβια καὶ πράγματα τῶν γαμ-

βῶν τῆς ποῖος ἡμποροῦσε νὰ τὴν ἐμποδίσῃ, ἐὰν δὲ μετὰ τὸν θάνατόν τῆς ἀρπάζαν καὶ τὸ πᾶν οἱ ἴδιοι μὲ τὴν φῶς νὰ τοὺς κατατρέξωμεν καὶ εἰς ποῖαν περισσασιν, δὲν ἡμπορεῖτε λοιπὸν κατ' οὐδένα λόγον καὶ δικαίωμα ν' ἀποδώσῃται τὸ βᾶρος εἰς ἡμᾶς, οὐδὲ νὰ νομῆζεται ὡς ἄδικα καὶ ἄλογα τὰ σῆξιμά σας, διότι ἡμεῖς κατὰ τὸν προπατορικὸν μας τρόπον ἐροήγαμεν αὐτὰ ἐπάνω εἰς τὴν δύναμιν τοῦ καθ' ἐνός, μάλιστα ἐνθυμούμενοι καὶ ὅσα μᾶς ἐγραφεσ μετὰ τὸν μισειμὸν τῆς φαιμελείας σου ἀπὸ κοροφούς, τοῦ ὁποίου βέβαια ἔχεις κόπια καὶ παραίτια νὰ ἴδῃς καὶ ἔπειτα δὲν σᾶς ἐροήγαμεν πλέον ἡμεῖς εἰς ἄλλα δύο δευτέρια μετὰ τὸν θάνατον τῆς μακαρίστιας δηλ. ἕως τὰ 1831 καὶ πλέον ὅχι μὴ λοιπὸν λέγῃς διὰ ἀφοῦ μᾶς ἔκαμεσ ἐπιτρόπους καὶ ἐπροσάλαβαμεν τὰ ὑποστατικά σας θὰ πληρόσης δόσημον καθ' ὅτι εἶναι ἀνάρμοστον πρὸς τὴν εὐγενεῖαν σου καὶ τὸ ἄλλον νὰ λέγῃς διὰ βλέπεισ ἀντίφασιν εἰς τὰ γράμματά μας καὶ διὰ νὰ λήρῃ ἢ αὐτομεταξί μας ἀντίφασιν, δόλος καὶ δισωφέσκεια (ἐνῷ δὲν ὑπῆρξαν ποτὲ) καὶ νὰ γένη ἢ συγχώρησις τῶν παρ' ἐλθόντων διὰ νὰ λάβῃ τόπον ἡ-φιλεῖα καὶ ἢ ἀληθεῖα, ἀδελφικῆς πατριωτικῆς ἀγάπης ζητεῖται νὰ σᾶς σιαλθῇ ἀπὸ μέρος μας ἐν ἐξωφλιτικὸν περὶ τῶν ἐπιφοροισιμένων ἐπιλόγων γρόεους εἰς τὸν χωρὶν σας καὶ διὰ νὰ δίδωμεν τὴν ἀδωσίαν μας, καὶ τὴν ἐκ ψυχῆς ἀγάπην ὁποῦ τρέφωμεν πρὸς ὅλους τοὺς ἀπότας ἐν γένει καὶ πρὸ πάντων πρὸς τὴν εὐγενεῖαν σας ἐκατέλεσαμεν τοῦτο καὶ ἴδοῦ ὁποῦ σᾶς πέμπεται μετὰ τοῦ παρόντος μας μέσου τοῦ εὐγενούς Κυρίου Γ. Ρηζάκη, ἀφήμοντας σας πλέον νὰ κάμῃται εἰς τὸ δυστυχές σου τὸ χωριὸν μας διὰ ἢ θεῖα πρόβια καὶ χάρις ἐμπνεύσῃ εἰς τὴν φλόγατον ψυχῆν σας τὸ ὁποῖον καὶ περιμένωμεν ὅσον τάχιστα πρὸς ἀνακουφισμὸν τοῦ γρόεου του παρακαλόματος σας νὰ μὴν κωαδεχθῆται νὰ σῆξῃ οὐδὲ ὀβολὸς εἰς τὸ κοινὸν (διὰ νὰ ἀγανακτῇ ἢ ὀσφάνια ἐναντίον σας), ἀπ' ὅσα διαλαμβάνει τὸ κατὰσῆχον, ὡς λογαριασμοὺς καὶ διὰ τὸ παρ' ἐμοὶ πρὸς διὰ προαιεῖσθαι καὶ ὅτι σᾶς φωτίσῃ ὁ κύριος νὰ δίδεται κατ' ἔτος πρὸς βοήθειαν τῶν πτωχῶν καὶ τῆς



παιρίδος ἐκεῖνο καὶ δεχόμεθα χωρὶς τὴν παρωμοιοῦσαν ἀντίστασιν μένοντας εὐχάριστοι καὶ εὐγνώμονες.

Δὲν σὰς ἐκτενόμεθα παρὰ τὴν δυστυχίαν τοῦ χωρίου μας καὶ τὴν κατὰστασιν εἰς τὴν ὁποίαν ἔφθασαν οἱ περισσότεροι τῶν κατοίκων του διότι ἡμεῖς βέβαιον ὅπου σὰς ἐπληροφόρησεν ὁ κύριος Χριστόδουλος γγούζιτας καὶ οἱ πρὸ ὀλίγον περὶσσοι ἐπιεῦθεν χωριανοὶ μας μετὰ τῆς κυρίας φράγγενας ἐκ τῶν ὁποίων εἰς ἧτο καὶ ὁ Μπέζιος καὶ ἀγνοοῦμεν τί μετ' οὐτοῦ ἐπραξες. Εἶδαμεν ἔτι νὰ μᾶς γράφεις εὐγενέστατε, ὅτι διὰ νὰ λάβῃ τὸν προῶτον βαθμὸν τὸ Μαραδένδρι πρέπει νὰ πάρωμεν τὸν ὁρθὸν δρόμον ἀφήροντας ὁ καθείς ἡμῶν τὸ ἰδιαιτέρον συμφέρον, διότι τάχα εἰς αὐτὸ καταγιγνώμεθα νὰ καταβάλλομεν τὸν ἑαυτὸν μας καὶ νὰ ἀδιαφοροῦμεν ἢ νὰ ἐπιφοροῦμεν ἄλλους εἰς τοῦτο ποῖος δὲν τὸ ἐγνωρίζῃ ὅτι εἶναι διαβολὴ κακοποιῶν τινῶν καὶ κακοτελῆων τοῦ χωρίου μας οὕτινες καθήμενοι δὲν κάμουν ἄλλο παρὰ νὰ γράφουν καὶ νὰ ἰστοροῦν αἰσχροῦ καὶ κακὰ πρὸς ἀπόντας κάμοιτας τοὺς ὄχι μόνον νὰ μισήσουν τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους των, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ οὐσιώδες, τὸ ὁποῖον εἶναι ἢ πατρὶς, ἐκοίταμεν ἀναγκαῖον νὰ σὰς εἰπῶμεν καὶ περὶ τοῦτον καὶ πρὸς βεβαιώσιν σας παρατηροῦμε τὸ ἀντίγραφον (ὅπου προλαβόντος ἐστάλη εἰς τὸν Κύριον ῥιζάρον) ἀπὸ τὸν μπεκαγιά, ὅπου χρεωστῆ καὶ ἀπὸ ποίους χρεωστῆτε ἀπὸ τὰ ῥηξίματα ὅπου ἐγένοντο πρὸ τῶν 830 καὶ ὅπου γίνονται τὴν ὥρα καὶ ἀπὸ πόσα σαπέματα οπιτισῶν, πωλημένων (ἀφοῦ δὲν ἐκβῆκαν τὰ χρέη των) τὰ ἐφοροῦνται πάλιν ἡμεῖς καὶ οὕτως πάλιν ἡμεῖς οἱ ὅποιοι εἴμαμεν σήμερον εἰς τοῦτο τὸ δυστυχὲς χωρίον ἐλπίζομεν ὅτι δὲν εἶναι κανεὶς μετὰ κακὴν ψυχὴν διότι καὶ νὰ ἀδιαφορήσομεν ἢ καὶ νὰ ἐπιφοροῦμεν τοὺς ἄλλους, κατεβάλλοντας τὸν ἑαυτὸν μας δὲν ἔχομεν καμίαν διαφορὰν, ἐπειδὴ πάλιν ἡμεῖς καὶ αὐτοὶ θὰ τὰ πληροῦσομεν, καθὼς διὰ πολλὰ οπιτία σάπια ἐκάμαμεν ἕως τὴν ὥρα καὶ θὰ κάμωμεν τὸν ὁρθὸν καὶ δίκαιον λοιπὸν δρόμον ἀπεφασίσαμεν καὶ ἐπῆραμεν πρὸ χρόνων διὰ νὰ

ἠμπορέσωμεν νὰ εἰδῶμεν αὐτὸ νὰ ἐπαναλάβωμεν εἰς τὰς ἡμέρας μας, τὸ ὁποῖον καὶ γλύγορα ἐλπίζομεν νὰ τὸ ἰδῶμεν ἔχοντας προστάτην καὶ συνεργὸν τοῦ Γ. ῥηζάρον (καὶ τὴν εὐγενεῖαν σας) ὑπὲρ τοῦ ὁποῖου καθ' ἡμερῶν ἀντηγεῖ ἡ ἐκκλησία μας ἀπὸ τὰς φωνὰς τῆς τουφεκῆς νεολαίας τὸ «Κύριε φύλακτε πολυχρόνιον τὸν ἐθεοργῆτην μας».

.....καὶ μένομεν πρόθυμοι οἱ ὡς ἀδελφοὶ σας χωριανοὶ Μαραδένδριται.

1835 ἀπριλίου 15 Μαραδένδριον

Διὰ τοῦ παρόντος ἐξωφλιτικῶν γραμμάτων γίνεται δοῖλον ὅτι ἡ κοινότης τοῦ χωρίου μας ἔχουσα λογαριασμὸν μετὰ τοῦ κυρίου Δημητρίου Σεμιτέλου ἀπὸ ῥηξίματα δευτεριῶν καὶ ἄλλα ὡς εἰς τὸ κατὰστασον φαίνονται, σήμερον ἐξωφλίξῃ μετ' αὐτοῦ διὰ τῶν παρ' εὐθεθέντων ἡμῶν καὶ μένει ὁ ῥηθὲς κύριος Δημήτριος Σεμιτέλος ἐξωφλισμένος ἐλεύθερος καὶ ἀκαταζήτητος εἰς αἶονα τὸν ἅπαντα αὐτὸς καὶ οἱ διάδοχοί του ἴσους ἡμῶν καθὼς καὶ ἀπὸ τοὺς διαδόχους μας, ἀπὸ κάθε λογαριασμὸν ἀναφερομένων εἰς τὸ κοινὸν ὁποῖας δήποτε αἰτίας καὶ περιστάσεως παρελθόντων δωσαμάτων καὶ πρὸς ἐνδειξίν τούτου, ὅλων δεδώκαμεν τὸ παρὸν μας εἰς χεῖρας τοῦ βεβαιωμένου, παρ' ἡμῶν καὶ μαρτυρούμενον παρὰ τῶν ἐγκοιτων τοῦ Βιλαετιοῦ μας ἵνα ἔχει τὸ κύρος καὶ τὴν ἰσχύον καὶ ἔστω. 1836 ἀπριλίου Μαραδένδρι

Χριστόδουλος κοιτοδῆμος
Σακελλάριος Μιχαλάκης βασιζώκα
Παπ' Ιωάννης σιήλος γγούζια
Καροῖς νιης(;) γιάννη βλαχου
Κωσιαντῆς Σακελλάριου Γεωργίου τῆς
Γεωργίου Καϊζαδίμας

κωσιαντῆς τζούκολα
Χριστόδουλος Κόνιαρης
Παπαζῆς Σακελλάριου Γιάννης κοιτῆς
Ἰωάννης κοιτῆς

διέφωτος Ἰωάννου σπανοῦ
Χρῆσι. Ιω. οκτάκα

Ἀλέξιος Παπάρογλου μαρτυρῶ τὴν
γνησιότητα τῶν ἄνω ὑπογραφῶν
Χριστόδουλος οἰκονόμος ὁμοίως
Ἀθανάσιος σιόπης ὁμοίως

Ο Γ. Ριζάκης εις απάντησιν ἀποστέλλει τὴν ἐξῆς εἰς ὑμῶν ἐπιτιμητικὴν ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς Μοναδενδοίτας:

Ἄριθ. 15191.

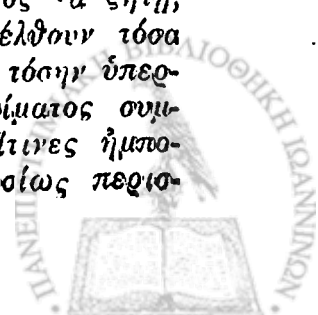
Πρὸς τοὺς περιποθήτους μοι χωριατοὺς Μοναδενδοίτας τὸν ἀκριθὸν ἀπασιμόν.

Εἶμαι εἰς ἀπάντησιν τῆς τιμίας τῶν 15 τοῦ παρελθόντος ἀπριλίου καὶ ἐχάρην διὰ τὸ αἴσιον τῆς ποθητῆς μοι ὑγιείας σας. Ἔβρον τὸ ἐγκλειστον ἐξωφλητικὸν σταλὲν μοι διὰ τὸν κῆρ Δημήτριον Σημητέλον καὶ μετὰ τὸ νὰ μὴν ἦναι ὡς λέγω κατὰ τὴν ἀβησίον του δὲν τὸ ἐδέχθη κατ' οὐδένα τρόπον καὶ εὐρίσκειται εἰς χεῖρας μου ὡς χασιόν ἀχρησιον καὶ ἀνίσχυρον. — Ἐπειδὴ δὲ διὰ τὴν τρεχομένην μεταξὺ ὑμῶν καὶ τοῦ διαλληφθέντος κῆρ Δημη. σημητέλου διαφορὰν, διὰ τὰ παρ' αὐτοῦ ζητούμενά σας ἐν εἶδει χρέους εἰς τὸ χωριὸν ἀπὸ ῥιξίματα καὶ τόκους καὶ κεφαλιώτικα γρῶσ. 20969 «20» κατὰ τὸν σιαλίεντα λογαριασμόν σας νὰ σᾶς πληρώσῃ ἀρχίζοντες ἀπὸ 1820 μέχρι τοῦ 1836, ἐπιφορτίσασθε τὸ βῆρος εἰς ἐμὲ, δίδοντες μοι τὸ ἐλεύθερον ἐγκρίων τὴν διαφορὰν σας κατὰ τὴν φύσιν τοῦ πράγματος νὰ σᾶς συμβιάσω καὶ νὰ σᾶς ἐξιόσω, καὶ τὸ ὅποιον παρ' ἐμοὶ κρατῆ ἦτον πολλὰ εὐκόλιον νὰ συμβιθασθῆτε καὶ νὰ ἐξισασθῆτε χωρὶς τίνος μεσάζοντος, ὅταν μὴ πλεονεκτηοῦντες δὲν ἠθέλετε ἐξοκύλη ἀπὸ τὸν ὀρθὸν λόγον, μ' ὅλον τοῦτο ἐπειδὴ καὶ μοι ἐδώσατε τοῦτο αὐτὸ βῆρος, ἐγὼ κινουμένος ἀπὸ πατριωτισμὸν τὸ ἐδέχθη μετὰ δυσασκεσίαν μου διὰ νὰ μεσολαβήσωμεν, ὅπου νὰ ἐξωρλήσῃτε μετὰ τοῦ αὐτοῦ κῆρ Δημ. Σημητέλου καὶ νὰ εἰσαχθῆ αὐθις ἢ ἀμοιβαία ἀγάπη ἀμοιότρων, τῶν μερῶν, ὅταν ἡ τιμιότης σας ἠθέλετε ἔλθει εἰς αἰσθησὶν γνωρίσῃτε τὸ σφᾶσμα σας, πλεονεκτηοῦντες, ἢ ἀμελήσαντες ἐπράξατε, καὶ μετὰ συγχωρῆτε φίλοι συμπαιριῶνται ἂν μετὰ τὴν ἰδίαν σας οὐκίω, διότι ἐγνώρισα τὸ ἄδικον τὸ ὅποιον προξενῆτε πρὸς αὐτόν, καὶ διὰ νὰ σᾶς τὸ παραστήσω, ἰδοὺ σᾶς κάμω μίαν σύνομον περίληψιν πρὸς πληροφορίαν σας, τὸ ὅποιον ἢ δὲν τὸ γνωρίζετε, ἢ δὲν τὸ θέλετε νὰ τὸ γνωρίσει, καὶ σᾶς ἐκφράζομαι ὡς ἀκολούθως.

αὐτὸν ἡ τιμιότης σας ἀπερνᾶτε εἰς τὸν λογαριασμόν ἀπὸ 1820, μέχρι τοῦ 1825, ἐν ᾧ χρόνῳ ἐμίσεισεν ἡ φαιμελία του αὐτοῦθεν ἐτήσιον δῶσιμον τόκους ἐπὶ τόκους καὶ τὸ παραδοξότερον κεφαλιώτικα, τὸ ὁποῖον αὐτὸ μόνον εἰς τὴν βλαχομπογδαρίαν πληρῶνουν διὰ τοὺς χοίρους, γρ. 2081,19 τὰ ὅποια εὐρίσκω κακῶς ἀπερασιμένα εἰς τὸν λογαριασμόν σας καὶ ζητούμενα νὰ πληρωθῶν εἰς καιρὸν ὅπου ὡς ἐβεβαιώθη ἀκριθῶς πρὶν 5 ἡμέραις τῆς ἐπιτεῦθεν ἀποδημίας τῆς φαιμελίας του ἐπλήρωσεν αὐτὴ ὅλα τὰ ἀνήκοντα ῥιξίματα χωρὶς νὰ ἀφήσῃ χρέος εἰς τὸ χωριὸν οὔτε ἓνα ὀβολόν, καὶ ἂν ὁ τότε βεκύλης τοῦ χωρίου ὁποῖος καὶ ἂν ἠθέλεν εἶσθαι τὰ ἐσφειτέρισε ποῖος ὁ λόγος νὰ τὰ καθυποβάλλητε τῶρα νὰ τὰ πληρῶνῃ καὶ ἐκ δευτέρου, τὸ ὅποιον λογίζεται ὡς ἀνοσιούργημα,

βον ἀπὸ 1825 μέχρι τοῦ 1831, τὸν καθυποβάλλετε νὰ πληρώσῃ ῥιξίμον κατ' ἕτος γρῶσ. 900—810—770—1000—1050—920—870 εἰς διάσπῃμα ἐπὶ χρόνων συμποσούμενα γρῶσ. 6320.— τῷ ὄντι ὑπερμισθρον ὡς πρὸς τοὺς παρελθόντας χρόνους καὶ δι' αὐτὰ ἀπερνᾶτε τόκους ἐπὶ τόκους μέχρι τοῦ 1836 ἔτους γρ. 14.260. τοῦτο παρομοιάζει μετὰ τὴν παρομοίαν ὅπου λέγει, «ἢ ἄλουπῶν ἑκατὸν χρόνων καὶ τὸ ἄλουπόπουλον ἑκατὸν δέκα».

Γ'. Ἐκάμειτε μεγαλῶτατον σφᾶσμα διότι μετὰ τὴν ἀποδημίαν τῆς φαιμελίας του καὶ ζῶσα ἢ πεπνερά του, καθημέρη ἢ Μακαρίτισσα εἰς τὸ ὀσπήτιον, καὶ ἀπολαμβάνουσα τοὺς καρπούς τῆς ἰδιοκτητοῦ του γῆς, τὴν ἐζητήσατε, νὰ σᾶς πληρώσῃ καὶ δὲν σᾶς ἐπλήρωσε τὸ ἐτήσιον ῥιξίμον διὰ τὴν νὰ μὴν ἀναφεροῦντε πρὸς τὸν οὐκίω καὶ νὰ κάμῃτε τὴν ζήτησιν τὸ καθ' ἕκαστον ἔτος χωρὶς νὰ ὑπόκειται εἰς κανάνε τόκον; αὐτὸς ἦτον καὶ εἶναι εἰς κατὰστασιν ἀμέσως νὰ πληρώσῃ, ἐπειδὴ κατὰ φυσικὸν λόγον ὅς τις ἔχει νὰ λαμβάνῃ ἐκεῖνος, εἶναι καὶ εἰς χρέος νὰ ζητῆ, καὶ νὰ μὴν ἀφίστητε νὰ παρέλθουν τόσα χρόνια καὶ νὰ τὸν προσθέσῃτε τόσην ὑπερβάλλουσαν τιμὴν ἐτήσιον δοσίματος συμπαροβαλλομένην μετὰ ἄλλους ὅτινες ἠμποροῦν ἴσως νὰ ἔχουν δοκαπλασίως περισ-



ότερα κήματα δὲν πληρώνουν τὰ ἡμῖς, καὶ ἴδ' ἀπὸ 1834, μὲ δύνω γραμματά σας ὧν τὸ ἀντίγραφο βλέπετε ἔσωθεν τὸν ἔγραφετε παρακαλῶντας τὸν νὰ σὰς στείλλῃ τὸ χρέος τὸν ὡς μὲ τὴν προλαβοῦσαν σας ἀπὸ 1831, τὸν ἔγραφετε τὸν ὁποῖον συνίσταται ἀπὸ γρ. 13.500, καὶ εἰς τὸν λογαριασμὸν σας βλέπω ἀντίφασιν, ὅτι τὸ 1834 τὸν γράφετε νὰ σὰς στείλλῃ τὰ διαληφθέντα τὰ ἐν ἐκείνῳ διαλειφθέντα, ἔχετε ἀπερασμένα γρ. «18,322» μίᾳ συμφωνίᾳ διόλου παρόλογος μὲ τὰ γραφόμενά σας. λοιπὸν κύριοι λαβὼν ἤδη ἐγὼ τὴν ἐπιστάσιον κατὰ τὸν ἀνθρόπιον διορισμὸν σας καὶ παρακαλῆτε διὰ μέσον μου νὰ δωθῇ τὸ τέλος τῆς διαφορᾶς καὶ τῆς διαφωνίας σας, ἔκρινα εὐλογον ὅτι ὁ κύριος Δημήτριος Σημητέλος νὰ πληρώσῃ εἰς τὸ χωρίον καὶ μίαν καὶ μόνην φροσὴν φιλία «χίλια τῆς Ἀγροῦσινας» διὰ τὰ παρελθόντα καὶ μέλλοντα, τὸ πρόβλημα τοῦτο ἢ τιμωρίας του τὸ ἐδέχθη εὐχαρίστως χαρίζομενός μοι χωρὶς παντελῶς νὰ ἀντιπεῖν ἐπὶ τοιαύτῃ προτάσει ὅτι νὰ τῷ σιαιθῇ ἔνα τακτικὸν ἐξωφλητικὸν γράμμα μαρτυρημένον καὶ βεβαιώμενον ἀπὸ τὰ ἀνήκοντα ὑποκείμενα, δηλ. ἀπὸ τὸν παῦτον. ὅς τις ὁ κύριος Μ. Μίσσογλους ἕως τὸν ὑστερον νὰ διαλαμβάνῃ ὡς ἀκολούθως.

«ἀπὸ τὸ μέρος σας καὶ τῶν διαδόχων σας μένον ἑλεύθερα τὰ ὑποστατικά του αὐτὸς καὶ οἱ διάδοχοί του, εἰς τὸ ἐφεξῆς τόσον διὰ τὰ ἀπερασμένα, ὅσον καὶ διὰ τὰ μέλλοντα δοσίματα ὁποιασδήποτε ἀξίας καὶ περιοριστάσεως ὑποσχομένοι νὰ ἀκούετε εἰς κάθε καιρὸν τὴν θέλησίν του, περὶ τοῦτων τῶν κτημάτων». ἀφ' οὗ τοῦτο τὸ γράμμα ἐκτελεσθῇ καὶ τοῦτο πέμψητε κατ' εὐθείαν πρὸς τὸν ἴδιον, τότε ἐτοιμῶς καὶ χωρὶς ἀναβολῆς καιροῦ θέλουν σὰς σιαιθῇ τὰ ἀνωτέρω φροσῆνια χίλια δι' ὁποῖον μέσον κρίνετε πρὸς συμφέρον σας, καὶ ἂν ὑπ' ἀμελείας του, ἢ ἄλλως εὐαδίας (;) περιοριστάσεως ἠθέλει θέλησῃ νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἀνωθεν πληρωσῆν, ἐγὼ σὰς ὑπόσχομαι, καὶ εἶμαι ἐτοιμὸς ἐν παντὶ καιρῷ καὶ τόπῳ νὰ σὰς τὰ ἀποκρίνωμαι, ἢ τὸ ἰσχυρὸν αὐτῶν νὰ σὰς τὸ στέλλω ἐξαλειψάτω, κατὰ πρόωτην σας διαταγήν, οὕτως ἔκρινα κύριοι καὶ ἂν μείνετε εὐχαριστιημένοι ἔ-

χε καλῶς, εἰ δὲ μὴ εἶσθε οὐκωποαῖον. καὶ τότε παύουν αἱ μεταξὺ σας φιλονικεῖαι καὶ διχόνοιαι, καὶ εἰσχωρεῖ αὐθις εἰς τὰς ψυχὰς σας, ἡ ἀδελφικὴ καὶ πατριωτικὴ ἀγάπη, ὅθεν διὰ νὰ ἡμαὶ πάντα πρόθυμος εἰς τὸ νὰ ὑπερασπίζονται οἱ ἀπόντες συμπαιριῶνται μὰς μὲ γεναιότητα τὴν δυστυχισμένην πατριίδα, ἐν ἣ εἶδον κατὰ πρόωτον τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, μὴν τοὺς παροξύνετε μὲ τοιοῦτους χαμερπεῖς τρόπους καὶ σκληρύνεται ἡ καρδιά των καὶ ἂν ἔχουν νὰ προσφέρουν τι ἀποσκοπιεῖται πρὸς βοήθειαν τῆς πατριδος ἐμποδίζονται ἀσημονοῦντες, σὰς συμβουλεύω λοιπὸν Κύριοι ἀφίσατε τὸν καθ' ἕνα εἰς τὴν προαίρεσίν του καὶ μὴν ζητῆτε δυνασικῶς τὸ ὁποῖον δύναται νὰ κάμῃ τινὰς ἀποθελήτως, διότι ἕνας καλὸς συμπαιριότης μὰς, ὅς τις, πρέει πατριωτικόν, ὡς ἐγγώρσα εἶναι καὶ ὁ κύριος Σημητέλος καὶ δὲν τὸ καταδέχεται νὰ φανῇ εἰς τὴν φίλην του πατριίδα ἐπιλήσιον, ὡς καὶ μόνον σας ἂν ἠθέλητε κρίνῃ τὸ πρῶγμα ἀπαθῶς βλέπετε ὅτι δὲν θέλει νὰ ἀποξενωθῇ ἀπ' αὐτήν, ἀλλὰ θέλει καὶ τὸ ἐπιθυμεῖ νὰ ἀκούηται τὸ ὄνομά του εἰς τὸ δυστυχισμένον χωρίον μὰς.

Περὶ τοῦ γραμμῆρος μου ὁποῦ μοι γράφετε εἶναι πάντος περσιόν, διότι τοιαύτας δόξας ἐγὼ οὔτε τὰς ζητῶ οὔτε τὰς θέλω, ἀλλὰ μόνον ἐπιθυμῶ ὅτι νὰ ἐνδόσετε τὴν προθυμίαν σας εἰς τὴν κρείττονα τῆς σχολῆς ἀποκατάστασιν, τοῦτο μόνον θέλω μοι εὐχαριστιεῖ.

σὰς παρακαλῶ δι εἰς τὸ ἐξῆς, οἱ σιγγενεῖς μου ἢ καὶ ὁποῖος ἄλλος πατριωτικὸς εἶναι νὰ μὴ μὲ ἐνοχλῇ μὲ τὰ γραμματά του, ὡσάν ὁποῦ ἐγὼ ἔκαμα πρὸς ὄλους τὸ ὀφειλόμενόν μου χρέος.

Πρὸς τοῦτοις σὰς λέγω καὶ τοῦτο ὅτι ὅσον τὸ δυνατόν νὰ φέρεσθε σιγγενεῖς πρὸς τὰς χήρας τὰς πτωχὰς, καὶ πρὸς τὰ ὀρφανὰ, ἕως διον νὰ γίνων τὰ τέκνα των ἐνήλικα ὁποῦ νὰ ἠμπορέσουν νὰ γίνων ἱκανὰ νὰ ἀναδεχθῶν τὸ βῆρος τῆς κτερονήσεως των, καὶ τῶν οἰκων των διότι καθὼς ἴδον, εἰς ἕνα λογαριασμὸν μοι εἶχε σιαιθῇ ἴδον δι πολλὰ δοπήτια χηρῶν καὶ ὀρφανῶν ἐπωλήθησαν ἐξ αἰτίας τοῦ χρέους καὶ εἶναι ἀμαρτία νὰ τοὺς ἀ-

ποξενώσσειε παλῶντας τὴν ἰδιοκτησίαν
των, τῇ ἀληθείᾳ πόσον ἀπλαγχρον ἔργον
εἶναι τὸ τοιοῦτον ἐν τοῦ ὁποίου προκύπτει
μεγάλη καταστροφή εἰς τὸ χωρίον μου.

Ἐν τοῦτοις ἀδελφικῶς ἀπαταζόμενός
σας μένω πρόθυμος δούλος

τῇ 3ῃ Ἰουνίου 1836 Τριέσιον

Γεώργιος Ῥιζάρης

Τὸ πρωτότυπον τῆς ἐπιστολῆς ταύτης
εὐρίσκειται εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς Ἐθνολογι-
κῆς καὶ ἱστορικῆς Ἐταιρείας Ἀθηνῶν καὶ
ἔχει ὠροθιὸν 15191.

Ἡ ἀπάντησις τῶν Μονοδενδριτῶν πρὸς
τὸν Γ. Ριζάρην, εἶναι λεπτομεροῦς εἰς ὅλα
τὰ σημεῖα, χωρὶς νὰ ἀπομακρύνεται ἀπὸ
τὸν προσήκοιπα πρὸς τὸν εὐεργέτην σεβα-
σμὸν καὶ ἀποτελεῖ τὴν ἔκφρασιν τῆς ἀγα-
νακτισεῶς των διὰ τὴν καταπάτησιν τοῦ
δικαίου των.

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη τῶν Μονοδενδριτῶν
πρὸς τὸν Γ. Ριζάρην ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ
κ. Ι. Νικολαΐδου.

Ἡ ἀπάντησις αὕτη τῶν Μονοδενδρι-
τῶν ἔκαμε δυσάρεστον ἐντίπωσιν εἰς τὸν
Γ. Ριζάρην, ὅπως ἔγραψεν οὗτος πρὸς τὸν
Μιχαῆλ Μίσιον, καὶ ἀποστέλλουν πρὸς αὐ-
τὸν τὴν ἀπὸ 3 Ἰανουαρίου 1837 ἐπιστο-
λὴν, ἣ ὁποία ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ κ. Ι.
Νικολαΐδου.

Ὁ Σεμιτέλος ἀρνεῖται, καὶ πάλιν νὰ
καταβάλῃ τὸ χρέος του διότι τὸ ἔξωφλητι-
κὸν δὲν τὸ υπέγραψε καὶ ὁ Μιχαῆλ Μί-
σιος, καὶ τοῦτο ἐθεωρήθη ὡς αἰτία νὰ μὴ
ἔχη τὸ ἔξωφλητικὸν κύρος, παρ' ὅλον ὅτι
ἦτο ὑπογεγραμμένον ἀπὸ ὅλων τούς λοι-
ποὺς κατοίκους.

Μετὰ τῆς ἀπὸ 3 Ἰανουαρίου 1837 ἐ-
πιστολῆς ὀψεσπάλῃ καὶ τὸ ἔξωφλητικὸν, ὅ-
πως τὸ ἐξήτησεν ὁ Σεμιτέλος, ἀλλὰ μέχρι
τῆς 20 Μαρτίου 1838 δὲν ἔλαβον ἀπάντη-
σιν οἱ Μονοδενδριῖται, ὁπότε ἀναγκάζον-
ται ν' ἀποστεύουν πρὸς τὸν γαμβρὸν αὐ-
τοῦ Θεόδωρον Δούμαν τὴν ἐξῆς ἐπιστο-
λὴν:

Πρὸς τὸν ἐπιτιμῆτατον κύριον Θεόδω-
ρον Δούμα εἰς Τριέσιον

τῇ 20 Μαρτίου 1838 Μαραδένδρι

Εἰς τὰς 3 Ἰανουαρίου του 1837 ἔτους
παρελθόντος ἐστειλάμεν τὴν ἐξόφλησιν

τοῦ εὐγενεσιάτου Δ. Σεμιτέλου κατὰ τὴν
αἰτησίαν του διὰ μέσου τοῦ εὐγενεσιάτου
Γ. Ριζάρη, ὅσις ἀπὸ Κορυφῆς εἰς τὸ πρὸς
τὴν εὐγενεῖάν του τὸν κύριον Μιχαλάκη Μί-
σιον μᾶς ἔγραψε ὅτι τὴν ἔσειτε εἰς τὴν
ἐπιτιμῆτά σας καὶ ὅτι πλέον πρέπει νὰ
συνεννοηθῶμεν μετὰ τὴν ἐπιτιμῆτά σας.
περὶ τοῦτου ὅμως σχεδὸν χρόνος παρήλ-
θεν καὶ ἀπάντησιν καμμίαν δὲν ἐλάβομεν
τὴν αἰτίαν δὲ ἀγνοοῦμεν ὅθεν τόσα βιαζό-
μενοι ἀπὸ τὰς ἀνάγκας μας σὰς ὑπεθυ-
μίζομεν παρακαλοῦντες σας τὰ μᾶς σταλ-
θῶσιν ὅσον τάχιστα, ὅσα ἡ εὐγένειά του
ἤθελε προαιρεθῆ νὰ δόσῃ, εἰς τὴν πτω-
χὴν πατρίδα του. ἥτις γνωρίζουσα τὸν εὐ-
γενῆ χαρακτήρα, τὴν καλοκέραιον ψυ-
χὴν του, τοῦ ἐπειπε τὴν εἰρημένην ἐξό-
φλησιν, ἀφήσασά τον εἰς τὴν αὐτοπροαι-
ρεσίαν διάκρισίν του, καὶ εἶναι πεπεισμέ-
νη ὅτι θέλει ἀπολάβῃ ἀπὸ τὴν εὐγένειάν
του ὑπὲρ τὰς ἐλπίδας της. Ἐν ταυτῷ πα-
ρακαλοῦμεν καὶ τὴν ἐπιτιμῆτά σας νὰ
μεσιτεύσῃτε ὥστε νὰ λάβῃ τέλος ἡ ὑπόθε-
σις αὕτη ὅσον τάχιστα καὶ θέλετε ὑποχρε-
ῶσαι καὶ ἡμᾶς καὶ τὰς χήρας, καὶ πτω-
χὰς τοῦ χωρίου μας, διότι θέλουσιν ἀπαλ-
λαχθῆ ἀπὸ τοῖς ἐτησίους τόκους τῆς πο-
σότητος τὴν ὁποῖαν ἡ εὐγένειά του θέλει
προσφέρει εἰς βοήθειαν καὶ νὰ εἰδῶμεν
κάλλιον ἀνακούφισιν τῶν ὄσων πάσχει ἡ
πτωχὴ πατρίς του προσμένοντες τὴν ἀ-
πάντησίν σας ὅσον τὸ γρηγορότερον μένο-
μεν τῆς ἐπιτιμῆτός σας οἱ ὡς ἀδελφοί
σας χωριανοὶ Μαραδενδριῖται.

τὴν εὐγενεῖάν του τὸν κύριον Δ. Σεμιτέ-
λον ἀδελφικῶς προσκυνοῦμεν. πολὺ μᾶς ἐ-
λύπησεν ὁ θάνατος τῆς φιλιότητος κόρης
του, ἥτις ὡς μᾶς ἔλεγαν ἐκπαιδευμένη
καὶ ἔχουσα πρὸς τὴν παιδείαν κλίσιν ἐ-
δείκνυε ὅτι ἤθελε κατασταθῆ ποιη-
θῆναι βλεπός. ἀλλ' ὁ σκληρὸς θάνατος τὴν ἤρ-
πασε ἀπὸ τὰς ἀγκάλας τῶν σιενωτέρων
συγγενῶν της καὶ ἐματαίνουσε ὅλας τὰς
ἐλπίδας των ἃς εἶναι ὅμως ζωὴ καὶ εὐ-
τυχία ἀκλόνητος εἰς τοὺς λοιπούς.

Χριστόδουλος Κούνιαρης
Μιχαλάκης Χριστ. Βασιζώνας
Κωνσταντῆς Καπρῆς
δημήτριος ἀλεξίου μακούσης
Χριστόδουλος Σεμιτέλος



Θεόδωρος Κομπογιάννη
 Ἰωάννης Μ. Στεΐδης
 Ἰωάννης Ἀναστ. Τζούτζικουλα
 κωσιαντῆς Σακελλαρίου
 Ἰωάννης Γ. Παναζῆς
 Γεώργιος Καϊζιαδίμα
 σίλος Γκούτζια ἔλευνέριος Γ. σιοφίλ
 Ἰωάννης Χρόνη Χριστόδουλος Ἰω. νεοτὸ
 κωσιαντῆς Ἰωάννου Σακελλάριος
 Παπαῖος Ἰωάννης Παναγιώτης Βασιλάδης
 Γεώργιος Κοιτοδίμου Γεώργιος Ρούση
 Δημήτριος ζωγράφος

Ἀλλὰ οὐδεμίαν ἀπόκρισιν ἔλαβον καὶ
 τὴν 11ην Ἰανουαρίου 1839 ἀποστέλλουν
 καὶ ὄλην ἐπιστολήν πρὸς τὸν Θεόδωρον
 Δοῦμαν τὴν ἑξῆς:

Πρὸς τὸν Ἐντιμώτατον Κύριον Θεό-
 δωρον Δοῦμαν

τῆ 11 Ἰανουαρίου 1839 Μαραδένδρι

Εἰς τὰς 20 Μαρτίου τοῦ παρελθόντος
 εἶους σὰς ἐγράψαμεν καὶ σὰς ἐπαρακα-
 λούσαμεν διὰ τὴν ἐξωφλιεῖν τοῦ Κυρίου
 Δημητρίου Σευτιέλου, ἡ ὁποία μέσον τοῦ
 εὐγενεσιάτου Γεωργίου ῥιζάου ἐστάλη
 πρὸς τὴν ἐντιμότητά σας, ὡς μᾶς ἔγραφε
 καὶ διὰ πλεόν νὰ συνεννοηθῶμεν μετὰ τὴν
 ἐντιμότητά σας. τὴν περιλαβὴν τῆς περι-
 ῆς ὁ λόγος γραφῆς μᾶς δὲν ἀμφιβάλλο-
 μεν, ἐπειδὴ καὶ εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν σὰς
 ἐσωκλείσαμεν γράμμα μᾶς πρὸς τοὺς ἐπι-
 τοβλοῦς τοῦ μαγαζιτοῦ Διορισίου Πα-
 πᾶ—ρούση, παρὰ τῶν ὁποίων ἐλάβομεν
 τὴν ἀπάντησιν· παρὰ δὲ τῆς ἐντιμότητός
 σας ἕως σήμερον ἀπόκρισιν δὲν ἐλάβο-
 μεν καὶ ποία εἶναι ἡ αἰτία ἀγροῦμεν.
 διὸ καὶ διὰ τοῦ ταπεινοῦ μᾶς λαμβάνο-
 μεν τὸ θάο'ρος νὰ σὰς ξαναβροῦνόμεν
 παρακαλοῦντες σας πρῶτον νὰ μᾶς ἀπο-
 κριθῆτε περὶ τῆς διαληφθείσης ὑποθέσε-
 ως τοῦ εὐγενεσιάτου Δημητρίου Σευτιέ-

λου, διότι ἡ ἀσχηματὴς αὕτη προξενεῖ ὄχι ὀ-
 λίγην ζημίαν. καὶ δευτέρον τὰ ἐσωκλη-
 ομένα νὰ τὰ ἐγχειροσθεῖτε ὡς αἱ ἐπιγραφαι-
 των, καὶ μᾶς ὑποχρεῶνεται· σὰς ταπεινο-
 προσυνοῦμεν περιμένοντες ταχεῖαν ἀπό-
 κρισίν σας οἱ πρόθυμοι εἰς τοὺς ὁρισμούς
 σας

χωριστοὶ Μαραδένδριται

Κωσιαντῆς Σακελλαρίου
 Ἰωάννης Κοιτοδίμου
 Χριστόδουλος Ἰωάννου Σκόβα
 Γεώργιος Ἀναστασίου Τζούτζικουλα
 Θεόδωρος Κομπογιάννη
 Χριστόδουλος Γεωργ. Κόνιαρη
 Παναζῆς Σακελλαρίου
 Κωσιαντῆς Καρῆς
 Σιήμος γκούτζια
 Γεώργιος Κομπογιάννη
 Γεώργιος Ἰωάν. βλάχου

Παρηγγίδεν ἀρετὸς καιρὸς, ματαίως
 περιμένον οἱ Μονοδένδριται ἀπάντησιν ἀ-
 πό τὸν Θ. Δοῦμαν, διὰ τοῦτο προσφεύγουν
 καὶ πάλιν πρὸς τὸν Γ. Ριζάου, εἰς τὸν
 ὁποῖον γράφουν τὴν Ἰουνίου 1840 ἐπι-
 στολήν, τὴν ὁποῖαν ἐδημοσίευσεν ὁ κ. Ι.
 Νικολαΐδης, καὶ εἰς τὴν ὁποῖαν παραπο-
 νοῦνται διότι ἐγχεῖς δὲ κατὰ συνέπειαν
 τοῦτου ἐγράψαμεν ἕν καὶ δύο γράμματα
 πρὸς τὴν ἐντιμότητά του, ὅλλὰ μέγα τοῦ-
 δε καμμία ἀπάντησιν δὲν ἐλάβομεν καὶ
 τὸν παρακαλοῦν νὰ τοὺς συμβολεῖσθαι τι
 πρέπει νὰ κάλουν, διότι ἡ ὑπόθεσις αὕτη
 τοὺς καταταράττει.

Οὗτος συνέστησεν εἰς τὸν Σευτιέλου
 νὰ ἐξωφλήσῃ τὸ γρέος του, ὡς φαίνεται
 πιθανὸν καὶ ὅπως ἔχαμεν οὗτος διότι εἰς
 τὸν Κώδικα τοῦ Μονοδένδριου δὲν ὑπάρ-
 χει μετὰ ταῦτα ἄλλο ἀντίγραφον ἐπιστο-
 λῆς σχετικῆς μετὰ τὸ ζήτημα τοῦτο.





ΣΤΑΥΡΟΥ ΙΩΣ. ΠΑΠΑΔΑΤΟΥ

ΑΙ ΣΛΑΥΙΚΑΙ ΔΙΕΙΣΔΥΣΕΙΣ ΕΝ ΑΓΙΩ ΟΡΕΙ*

Ἡ μονὴ τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος καὶ αἱ δύο Σκῆται, μέχρι τοῦ ἔτους τούτου, δὲν εἶχον τύχει αὐτοτελοῦς ἀναγνωρίσεως τῶν προνομίων των, ἀφ' ἑνὸς μὲν διότι ἡ Μονὴ πρὸ ὀλίγου χρόνου εἶχε περιέλθει εἰς χεῖρας τῶν Ρώσων, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι αἱ Σκῆται δὲν ἔχουσι πο-ὲ αὐτοτελεῖς προνομίας. Προσέτι δὲ οἱ Ρῶσοι πρὶν ἢ καταλάβουσι τὴν Μονὴν Ἁγίου Παντελεήμονος, ἀπέροισαν τὸν εἰσαχθέντα ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος Κανονισμόν καὶ οὐδεμίαν προθυμίαν πρὸς συμμόρφωσιν ἐπεδείκνυον. Ἐπειδὴ δὲ ταῦτα ἐγένοντο τῇ προτροπῇ τῆς μεγάλης Ρωσσίας, ἠθέλησεν αὕτη, τὴν στιγμήν τῆς πτώσεως τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας νὰ ἐπωφεληθῇ ὑπὲρ τῶν ὑπηκόων της τῶν προνομίαν τῶν λοιπῶν μονῶν.

Διὰ τοῦ τρόπου λοιπόν τούτου, πᾶσα διάταξις αὐτοκρατορικῆ ἢ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, ἀφορῶσα εἰς προνομίας οἰασθήποτε Μονῆς, ἐπεξετείνεται καὶ εἰς τὴν Ρωσικὴν κατασιᾶσαν Μονὴν τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος. Ἀσφαλῶς ἐπὶ τῶν Σκητῶν οὐδεμία ἐπεβάλλετο προστασία, πλὴν ἡ διατύπωσις τοῦ ἄρθρου τούτου παρεῖχεν λαβὴν πρὸς δημιουργίαν συμφερούσης διὰ τοὺς Ρώσσους καταστάσεως.

Ἡ πρώτη αὕτη διεθνῆς πράξις, κατοχυρώνουσα προνομίας εἰς ὑπηκόους μιᾶς δυνάμεως ἐντὸς ἐδάφους κατωκημένου ὑπὸ πολλῶν μειονοτήτων, ἀποτελοῦσῶν ἰδιόρρυθμον μοναχικὴν πολιτείαν, ἣτις ἐκ παραδόσεως αὐτεκυβερνάτο ἐπὶ χιλιετηρίδα περίπου καὶ ἣτις πνευματικῶς ὑπήγετο εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην, ἀποτελεῖ μίαν μαύρην σελίδα εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς μεγάλης χώρας τοῦ Βορρᾶ, διότι φερομένη αὕτη, ὡς προστατεύουσα τοὺς χριστιανικοὺς πληθυσμοὺς τῆς χερσονήσου τοῦ Αἴμου, τοὺς ὑποδούλους τῇ Ὀθωμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ, τὴν στιγμήν τῆς ἐκδηλώσεως τοῦ ἐνδιαφέροντος, ἄφησε τούτους ἀνυπερασπίστους, ἐνδιαφερθεῖσα μόνον διὰ τοὺς ὁμογενεῖς της, ἵνα δυνηθῇ μελλοντικῶς καὶ ἀφομειώσῃ ἢ ἐξανδραποδίσῃ αὐτοὺς (1).

Ἀπετέλεσεν εὐτύχημα διὰ τὴν τύχην τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ἡ διακρίβωσις ὑπὸ τῶν μεγάλων δυνάμεων τῶν πραγματικῶν προθέσεων τῆς Ρωσσίας, τόσον ἐν Ἁγίῳ Ὄρει ὅσον καὶ ἐν τῇ ΝΑ. Εὐρώπῃ, μάλιστα δὲ τῆς Ἀγγλίας, ἣτις βλέπουσα τὴν Ρωσικὴν διείσδυσιν εἰς τὸ Αἰγαῖον καὶ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν, ἐφοβεῖτο μείωσιν τῶν κυριαρχικῶν ἐπὶ τῶν θαλασσῶν δικαιωμάτων της. Ὁ Ἀγγλικὸς τύπος ἤρχισε καταφερόμενος κατὰ τῆς Συνθήκης τοῦ Ἁγίου Στεφάνου καὶ τοῦ Πρεσβευτοῦ Ἰγνάτιεφ. Ὁ Μαρκήσιος Σώλεβεφ τὴν 1ην Ἀπριλίου 1878 ἔλεγεν, ὅτι ἡ Συνθήκη αὕτη ἀπειλεῖ τὰς διεθνῆς σχέσεις καὶ τὸ τελικὸν ἀποτέλεσμα τῆς πρὸς Ἁγίου Ὄρους διατάξεως, θὰ εἶναι ἡ κατάρτησις τῆς Ρωσικῆς αὐτοκρατορίας εἰς τὰ μέρη καὶ τὰ παράλια ὅπου κυριαρχεῖ ὁ Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς, ἐπὶ βλάβῃ ὅχι μόνον αὐτοῦ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἀλλὰ παντὸς Κράτους ἔχοντος εἰς τὴν Μεσόγειον συμφέροντα (2).

Οἱ ἐπαχθεῖς οὗτοι ὄροι τῆς Συνθήκης τοῦ Ἁγίου Στεφάνου, εὐτυχῶς μετερρυθμίσθησαν κατόπιν πρωτοβουλίας τῆς Ἀγγλίας, διὰ τῶν ἀποφάσεων τοῦ Συνεδρίου τοῦ Βερολίνου τοῦ ἰδίου ἔτους (3), εἰς τὸ ὁποῖον κατανοήσασαι τὸν σκοπὸν

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου σελ. 499.

1. Βλ. Χρ. Νάλτσα: Συνθήκη Ἁγίου Στεφάνου σελ. 22.

2. Μεταξάκης σελ. 47.

3. Βλ. Σκπεριάδη: Μ.Δ.Δ.Α. 1925 σελ. 80.



τῶν Ρωσικῶν ἐνεργειῶν αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις, κατὰ τὰς γενομένας συζητήσεις ἀντέδρασαν εἰς τὴν ἐπανάληψιν τοῦ ἀρθροῦ τούτου, προέβησαν δὲ μετὰ μακρὰς συζητήσεις εἰς διατύπωσιν γενικοῦ ἀρθροῦ, οὗτινος ἡ διατύπωσις ὀφείλεται εἰς τὸν ἀντιπρόσωπον τῆς Ἰταλίας Οἶβρι (1).

64. Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΟΥ ΒΕΡΟΛΙΝΟΥ ΤΗΣ 1)13 ΙΟΥΛΙΟΥ 1878

Ὡς εἶδομεν, ἡ Συνθήκη τοῦ Ἁγίου Στεφάνου ἦτο προκαταρκτικὴ, ἐμέλλε δὲ ἀργότερον νὰ ὑλογραφῆ ἡ ὀριστικὴ Συνθήκη Εἰρήνης. Πρὸς τοῦτο τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ Γερμανοῦ Καγκελάριου πρίγκηπος Βίσμαρκ, συνεκλήθη τὴν 1)13 Ἰουλίου 1878 τὸ ἐν Βερολίνῳ Συνέδριον (2).

Πλὴν τῶν λοιπῶν ἐκκρεμῶν ζητημάτων, αἵτινα ἀτετέλεσαν θέματα ρυθμιστέα ὑπὸ τοῦ παρόντος Συνεδρίου, θὰ ἐρρυθμιζέτο ὀριστικῶς καὶ τὸ ζήτημα τῶν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει ξένων μειονοτήτων. Πρὸς τοῦτο ἡ Ρωσσία εἰς τὸ συνέδριον προσεπάθησε διὰ παντὸς τρόπου νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν συμφερόντων τῆς καὶ δὴ τὴν κατοχύρωσιν τῶν δικαιωμάτων τῶν Ἁγίῳ Ὄρει μοναχῶν τῆς. Εἰς τὰς προσπαθείας αὐτὰς τῆς Ρωσσίας ἀντέδρασαν ὡς ἦτο φανερόν, αἱ λοιπαὶ Μεγάλαι Δυνάμεις καὶ οὕτω ἡ Ρωσσία ἠτρηθήκε νὰ περιορίσῃ τὰς ἀξιώσεις τῆς, ἐξελθοῦσα τελικῶς ἡττημένη.

Εἰς τὴν Συνθήκην αὐτὴν περιλαμβάνετο διάταξις, ρυθμιζούσα τὴν τήρησιν τῶν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει Μοναχικῶν μειονοτήτων, ἧτις, ὡς εἶδομεν, ὀφείλεται εἰς τὸν ἐν τῷ Συνεδρίῳ ἀντιπρόσωπον τῆς Ἰταλίας Οἶβρι. Αἱ διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ τούτου, γενικαί οὔσαι, διασφαλίζουν τὰ κτηθέντα προνόμια ὑπὸ τῶν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει Μονῶν, ἀνευ οὐδεμιᾶς ἐξαιρέσεως καὶ φιλετικῆς διακρίσεως. (3) Οὕτω διὰ πρώτην φοράν ἐλάμβανεν ὀριστικὴν πλέον μορφήν ἡ διεθνὴς ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους προστασία. Καίτοι αὕτη ὑπὸ τῶν Ρώσων δὲν ἐγένετο σεβαστὴ, ἀτετέλεσε τὴν ἀπαρχὴν τῆς μελλοντικῆς ὀριστικῆς κατοχυρώσεως τῶν προνομίων τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ἧτις κατοχύρωσις εἶχεν ὡς ἀμεσον ἀποτέλεσμα τὴν ἐκδήλωσιν τοῦ Ρωσικοῦ ἐνδιαφέροντος διὰ τὴν τήρησιν τῶν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει ἐπικύοντων, ἐν ἰσῆ μοῖρα πρὸς αἰονόητοις Ἐυρωπαϊκῶν Κρατοῦ.

Ἀξίον παρατηρήσεως εἶναι, ὅτι οὐδεὶς τῶν Σλαυικῶν λαῶν (Σέρβων ἢ Βουλγάρων) ἐπέδειξε τὸ ἐλάχιστον ἐνδιαφέρον διὰ τὴν τύχην τῶν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει ὁμοεθνῶν των, ἀφήσαντες αὐτοὺς εἰς τὴν τύχην των καὶ εἰς τὰς ἀρέξεις τῆς Τσαρικῆς Κυβερνήσεως.

Ἐν τῷ Συνεδρίῳ τούτῳ, εἰλάμβανε μέρος καὶ ἡ Ἑλληνικὴ ἀντιπροσωπεία, πλὴν οὐκ οὐκ μόνον διὰ τὸ Ἅγιον Ὄρος δὲν ἐξεδήλωσεν ἐνδιαφέρον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ λοιπὰ ἐκκρεμῆ Ἑλληνικὰ ζητήματα (4).

Οἱ ὅροι τῆς Συνθήκης καὶ μάλιστα τὸ ἀφορῶν τὸ Ἅγιον Ὄρος ἀρθρον, οὐδεμίαν ἀμεσον ἐπίδρασιν εἶχεν ἐπ' αὐτοῦ, διότι οἱ Ἁγιορεῖται μοναχοὶ ἐξηκολούθησαν ρυθμιζόντες τὰς σχέσεις αὐτῶν μεταξὺ των κατὰ τὰ ἀνέκαθεν κρατοῦντα, ὡς πρὸς τὴν ἐλευθέρην δὲ εἰσοδῶν τῶν ξένων μοναχῶν οὐδεμίαν μέχρι τότε προεβλήθη ἀντίδρομὸς ἐκ μέρους των.

1. Μιχαήλης σελ. 47.

2. Βλ. Νάλισα Συνθήκη Ἁγίου Στεφάνου σελ. 71, Ὑπὸ τὸν τὸμ. β' σελ. 323 Κ. Παπαρηγοπούλου τὸμ. ΣΤ' σελ. 353, Λάσκαρη: Διπλωματικὴ Ἱστορία Βυζαντίου σελ. 201, Ἐσπερὸν τὸμ. β' σελ. 105 ἐπομ. καὶ Κατοῦρα σελ. 32, Λεπτομερεῖαι τῶν ὁρῶν τῆς Συνθήκης ταύτης.

3. Τὸ ἀρθρον τοῦτο ἐπ' ἀριθμ. 8 παρ. 8 εἶχει ὡς ἑξῆς: «Οἱ μοναχοὶ τοῦ Ἁγίου ὄρους καὶ αἱ ἀποκαταστάσεις, θὰ διατηρησῶσι τὰ παρυχωρηθέντα εἰς αὐτοὺς προνόμια καὶ δικαιώματα, ἀπολαμβάνοντες ἀνευ οὐδεμιᾶς ἐξαιρέσεως, πλήρως ἰσότητος διαταγμάτων καὶ προνομίων. Τὸ πλεονεκτήσιον βλ. εἰς Ἐκθέσιν τ. IV (1908) σελ. 191 ἐκ.

4. Λεπτομερῆς ἐξομοίωσις τῶν γεγονότων βλ. εἰς Νάλισα: Συνθήκη Ἁγίου Στεφάνου σελ. 64 ἐπομ.



Διὰ τὴν Ρωσσίαν τὸ Συνέδριον τοῦ Βερολίνου, ὑπῆρξεν ὀλέθριον, διότι ὡς γνωστόν, δὲν ἐπραγματοποιήθησαν αἱ βλέψεις αὐτῆς, πλὴν ὅμως ἐξέθρεψεν αὐτὴ αἰσθημᾶ ἐκδικήσεως ἐναντίον τῶν λοιπῶν Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων (1).

Ὡς πρὸς τὸ Ἅγιον Ὄρος ἀνεζήτει τὴν εὐκαιρίαν, ἵνα ἐπαναλάβῃ τὰς πρὸς κυριαρχίαν ἐπ' αὐτοῦ ἐπιδιώξεις της, ἅς ὀλίγον ἔλειψε νὰ πραγματοποιήσῃ εἰς τὴν Πρεσβευτικὴν Συνδιάσκεψιν τοῦ Λονδίνου τοῦ ἔτους 1913 (2)

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν Δ'

ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ ΥΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΝ

65. Η ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ

Ὡς ἀνωτέρω (παρ. 33) ἀνεφέραμεν, τὴν 2αν Νοεμβρίου 1912, ὁ Ἑλληνικὸς Στόλος ὑπὸ τὸν Ναύαρχον Κουντουριώτην ἀπλευθέρωσε τὸ Ἅγιον Ὄρος καὶ Ἄγημα ὑπὸ Ἀξιωματικὸν ἀνελθὸν εἰς Καρυὰς, ἀνεπέτασε τὴν Ἑλληνικὴν Σημαίαν καὶ ἐγκοτέστησεν οὕτω τὴν Ἑλληνικὴν κυριαρχίαν ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Ἀμέσως συνέπεια τῆς ἀπελευθερώσεως ἡ οὐ ἢ de facto ἐνσωμάτωσις τοῦ Ἁγίου Ὄρους εἰς τὸ Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος, τοῦ ὁποῦλου ἄλλωστε ἀποτελεῖ καὶ γεωγραφικὸν τμῆμα (3).

Διὰ τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ Ἁγίου Ὄρους ὑπὸ τῶν Ἑλληνικῶν δυνάμεων, ἐδίδετο ὀριστικὸν τέρμα εἰς τὰς ἐπιβουλάς τῶν Ρώσων κατακτητῶν, οἵτινες πλέον δὲν ἠδύναντο νὰ προτάξωσι τὸ αἰτιολογικὸν τῆς προστασίας τῶν Χριστιανικῶν πληθυσμῶν τῶν ὑποδούλων εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν.

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀμέσως ἀπέστειλεν ἐκεῖσε Ἀστυνομικὴν δύναμιν πρὸς τήρησιν τῆς τάξεως ἀφ' ἑνός καὶ ἐπιβολὴν τῆς Κρατικῆς ἰσχύος ἀφ' ἑτέρου, εἰς οὐδεμίαν ὅμως ἀνάμειξιν εἰς τὴν ἐσωτερικὴν διοίκησιν τοῦ Ἁγίου Ὄρους προέβη, σεβασθεῖσα τὸ ἔκπαλαι ἐκεῖσε ἰσχυρὸν Μοναχικὸν πολίτευμα (4).

Τὰ κυριαρχικὰ ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους δικαιώματά της, ἡ Ἑλλὰς σιωπηρῶς διετήρησε μέχρι καὶ τῆς Συνθήκης τῆς Λωζάννης, διότι μέχρι τότε οὐδεμία διεθνὴς προῆξις ἀναγνωρίζουσα ταῦτα ἐγένετο, μόνον δὲ διὰ τῆς Συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου-σιωπηρῶς περιλαμβάνετο τὸ Ἅγιον Ὄρος, ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ νέου Ἑλληνικοῦ Κράτους (5).

66. ΠΡΕΣΒΕΥΤΙΚΗ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΙΣ ΤΟΥ ΛΟΝΔΙΝΟΥ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1913

I. Εἰσαγωγικά

Τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Ἁγίου Ὄρους ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ καὶ

1. *Driacet—Lhéritier* τομ. III σελ. 609. Νάλτσα σελ. 87.

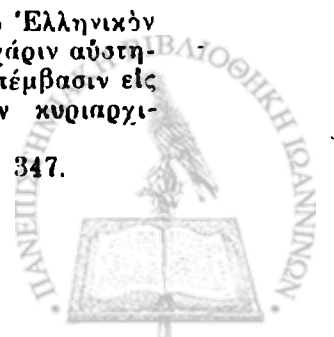
2. Κατωτέρω παράγραφος 66.

3. Τοῦτο λεπτομερῶς κατεδείξαμεν εἰς παρ' 3.

4. Πρβλ. Α. Κούσιαν ἐνθ. ἀνωτ. ὅπου ἀναφέρει ὅτι «ἀπὸ τῆς 2ας Νοεμβρίου 1912 ὅτε ὁ νικηφόρος ἡμῶν στόλος καιαλύσας τὰς Τουρκικὰς ἀρχάς, ἀνεπέτασεν ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους τὴν κυανόλευκον, οἱ δὲ Ἁγιορεῖται ἔσπευδον νὰ ὑποβάλωσιν ὑποταγὴν εἰς τὸν Βιουλιά τῶν Ἑλλήνων Γεώργιον Α' ἔκτοτε ἡ Χερσόνησος τοῦ Ἄθω, μεθ' ὅλων τῶν ἱερῶν Σηνήματων της, ὑφείχθη δικαίῳ πολέμου εἰς τὴν Ἑλληνικὴν κυριαρχίαν, ἥμας ἀνεγνωρίσθη σιωπηρῶς διὰ τῆς Συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου, διὰ τῆς ὁποίας συμπεριελήφθη, ἀνευ ἐπιφυλάξεως τινός, ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς Ἑλλάδος καὶ τὸ Ἅγιον Ὄρος».

Ὁμοίως βλ. Δ. Πετριμάκαν: Τὸ Μοναχικὸν πολίτευμα κ.λ.π. σελ. 162. «Τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος ἐν τοσοῦτῳ περὶωρισθῆ εἰς τὴν ἐν Καρυαῖς ἐγκαθίδρυσιν Ἀστυνομίας χάριν αὐστηρῶς καὶ μόνον τῆς Δημοσίας Τάξεως...ἀπέφυγε μάλιστα ἐπιμελῶς οἰανδήποτε ἐπέμβασιν εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τοῦ Ἁγίου Ὄρους, καίτοι ἐπιμόνως προσεκλήθη πρὸς ἀσκήσιν τῶν κυριαρχικῶν της δικαιωμάτων».

5. Παβλ. Λύσκάρην: Διπλωματικὴ Ἱστορία τῆς Εὐρώπης 1814—1914 σελ. 347.



τὴν ἀναγνώρισιν τῆς Ἑλληνικῆς κυριαρχίας ἐπ' αὐτοῦ, ἔστω καὶ σιωπηρῶς, ἢ Τσαρική Ρωσσία ἐθεώρησεν ὡς σοβαρὸν ἐμπόδιον διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῶν ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους βλέψεόν της καὶ ἐσκέφθη, ὅτι ἐφ' ὅσον ἡ Ἑλληνικὴ κυριαρχία δὲν εἶχεν εἰσέτι διεθνῶς ἀναγνωρισθῆ, ἦτο δυνατὴ πᾶσα ἐκ μέρους της ἀντίδρασις, πρὸς τὸν τελικὸν σκοπὸν τῆς ἀπομακρύνσεως ἐκείσε τῶν Ἑλληνικῶν ἀρχῶν καὶ τῆς διαφοροποιήσεως τοῦ Ἁγιορειτικοῦ καθεστῶτος. Ἐπειδὴ ὁμοῦ δὲν ἦτο δυνατὴ ἡ ἀπομάκρυνσις τῶν Ἑλληνικῶν ἀρχῶν ἐκ τοῦ Ἁγίου Ὄρους καὶ ἡ ἄρσις τῆς σιωπηρᾶς ἀναγνώρισεως τῆς Ἑλληνικῆς κυριαρχίας ἐκ μέρους τῶν λοιπῶν δυνάμεων, ἀνευ σοβαρᾶς καὶ δεδικαιολογημένης αἰτίας, ἐσκέφθη νὰ μεταβάλῃ τὸ Ἁγιον Ὄρος εἰς χῶρον ἀνεξάρτητον, ἔχοντα αὐτοτελῆ διεθνῆ ὑπόστασιν καὶ τοῦτο ἵνα μελλοντικῶς κατωρθώσῃ καὶ κυριαρχήσῃ ἐπ' αὐτοῦ, ἀφοῦ βεβαίως πρῶτον παύσει ἡ Ἑλὰς νὰ ἀσκῆ ἐπ' αὐτοῦ ἐπιρροήν τινα καὶ τὰ κυριαρχικά της δικαιώματα.

II. Ἡ Συνθήκη τοῦ Λονδίνου τῆς 17 Μαΐου 1913.

Διὰ τοῦ ἀρθρου 5 τῆς Συνθήκης τοῦ Λονδίνου, ἣτις ἐρρύθμιζε τὰς τύχας τῶν ἀπελευθερωθέντων ὑπὸ τοῦ Τουρκικοῦ ζυγοῦ ἐδαφῶν, ὠρίετο, ὅτι ἡ Τουρκία καὶ αἱ Σύμμαχοι Δυνάμεις ἐμπιστεύονται εἰς τὰς Μεγάλας Δυνάμεις τὴν αροντίδα νὰ ἀποφασίσωσι περὶ τῆς τύχης πασῶν τῶν Ὀθωμανικῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου Πελάγους ἐκτὸς τῆς Κρήτης καὶ περὶ τῆς Χερσονήσου τοῦ Ἁγίου Ὄρους.

Ἐκ τῆς διατάξεως ταύτης προέκυπτεν ἡ ὑποχρέωσις τῆς Ἑλλάδος περὶ καθορισμοῦ τοῦ Ἁγιορειτικοῦ ζητήματος μετὰ τῶν συνυπογραψάντων τὴν Συνθήκην εἰδικῶς δὲ μετὰ τῆς Βουλγαρίας, ἣτις εἶχε στρατὸν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει, καθ' ὃν χρόνον ὑπεγράφετο ἡ Συνθήκη καὶ διεξεδίκει ἐπ' αὐτοῦ δικαιώματα (1). Διὰ τοῦ ἀρθρου τούτου παρεμερίζοντο ὀριστικῶς τὰ Ρωσικὰ ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους δικαιώματα.

III. Τὸ Πρωτόκολλον τοῦ Λονδίνου.

Βλέπουσα ὄθεν ἡ Ρωσσία τὴν ὀριστικὴν καταστροφὴν τῶν ἐπεκτατικῶν μέχρι τοῦ Αἰγαίου σχεδίων της, διὰ τῆς ἐνσωματώσεως τοῦ Ἁγίου Ὄρους εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Βασίλειον, ἔρριψεν ἀμέσως τὴν ἰδέαν τῆς ἀνάκηρύξεως τούτου εἰς αὐτόνομον πολιτείαν, ἵνα δυνηθῆ οὕτω μελλοντικῶς καὶ κυριαρχήσῃ ἐπ' αὐτοῦ. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτο ἤρχισε κινουμένη δραστηριῶς. Τὸ σύνθημα τῆς ἐξορμήσεως ἔδωκε τὸ ἐν ἔτει 1912 ἐκδοθὲν βιβλίον τοῦ Α. Δημητριάδου: Περὶ τοῦ Ἁγίου καὶ τῆς Διιθνοῦς αὐτοῦ θέσεως, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνέπτυξε τὰς ἀπόψεις του περὶ τῆς λύσεως τοῦ Ἁγιορειτικοῦ ζητήματος, οἵτινες δὲν ἦσαν ἄλλο τι εἰμὴ ἢ ὑπὸ τῆς Τσαρικῆς Κυβερνήσεως ἀκολουθουμένη γραμμὴ (2).

Ὅθεν εἰς τὴν συνδιάσκεψιν τοῦ Λονδίνου τὴν ἀποτελουμένην ἐκ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἕξ (6) Μεγάλων δυνάμεων, ἡ Ρωσσία προέτεινε τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ Ἁγίου Ὄρους, πρότασις ἣτις εὗρεν ἀτήγησιν καὶ ἐγένετο ἀποδεκτὴ, διότι οὐδεμία τῶν συμβαλλομένων δυνάμεων ἠδυνήθη νὰ προΐδῃ τοὺς σκοποὺς τῆς Ρωσσι-

1. Βλ. Μεταξάκην σελ. 177.

2. Περὶ τοῦ βιβλίου τοῦ Δημητριάδου καὶ τῶν λοιπῶν ἐνεργειῶν αὐτοῦ βλ. Συμρονάκην σελ. 149, ἰδίᾳ δὲ Ἰσίδωρον μονοχόν: Ἀπάντησις εἰς τὸν Α. Δημητριάδου ἢ περὶ διεθνοποιήσεως τοῦ Ἁγίου Ὄρους: Πλὴν τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Δημητριάδου ἡ Ρωσσία τότε, μὴ δυναμένη διὰ λόγους καθαρῶς πολιτικούς νὰ ἀποσπάσῃ τὴν συγκατάθεσιν πρὸς διεθνοποίησιν τοῦ Ἁγίου Ὄρους, τῆς Ρωσικῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος, ἐξήγγειρε τοὺς Ρωσσοὺς κελλιῶτας καὶ προέτρεψεν αὐτοὺς εἰς τὴν ὑπογραφὴν ὑπομνήματος ὅπερ αὕτη ὑπέβαλλεν εἰς τὴν Συνδιάσκεψιν τοῦ Λονδίνου. Βλ. Κτενᾶν: Ἄπαντα σελ. 512—518 καὶ Μεταξάκην σελ. 103 ἐπὶ. Πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ἔργου τῶν Ρώσσιων Κελλιωτῶν ἀφίχθη ἐν Ἁγίῳ Ὄρει ὁ Γραμματεὺς τῆς ἐν Κοινῷπύλῃ Ρωσικῆς Πρεσβείας Βόρις Σάβιτς Σεραφίμοβ Βλ. Κτενᾶν σελ. 518.



κῆς προτάσεως, ὑπογραφέντος σχετικοῦ πρωτοκόλλου, δυνάμει τοῦ ὁποῦ τοῦ Ἅγιον Ὅρος ἀνεκηρύσσεται εἰς πολιτείαν αὐτόνομον καὶ ἀνεξάρτητον (1).

Δυνάμει τοῦ πρωτοκόλλου τούτου τὸ Ἅγιον Ὅρος θὰ εἶχε αὐτονομίαν ἀνεξάρτητον καὶ οὐδετέραν, μὴ ἐξαρτώμενον ὑπὸ οὐδεμιᾶς τῶν Μεγάλων Δυνάμεων. Θὰ διοικῆται ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου (Πρωτάτου ἢ Συνάξεως), θὰ διατηρῆ ἐξωπλισμένα σκάφη καὶ Ἀστυνομικὴν δύναμιν. Καθωρίζοντο δὲ ἐν συνεχείᾳ τὰ δικαιώματα τῶν εἰσερχομένων ξένων μοναχῶν (2).

Διὰ τοῦ ὑπογραφέντος πρωτοκόλλου ἀνεξωπυροῦντο καὶ πόλιν αἱ ἐπὶ τοῦ Ἅγιου Ὁρους Ρωσικαὶ βλέψεις, πλὴν ἡ Ρωσσία δὲν ἦτο ἀπολύτως ἱκανοποιημένη ἐκ τῆς ἀποφάσεως τῆς Συνδιασκέψεως, διότι δὲν ἐπραγματοποιήθησαν οἱ διὰ τοῦ βιβλίου τοῦ Δημητρίου ἐκφρασθέντες πόθοι. Οἱ Ρῶσοι ἐπίστευον, ὡς τουλάχιστον βεβαίως ὁ ἐν Πετροπόλει τότε Ἑλληὴν Πρεσβευτὴς Ψύχας «εἰς τὴν ἐφαρμογὴν ἐν Ἅγιῳ Ὁρει ἰδίου καθεστῶτος αὐτονομίας, διατελοῦσης ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν ὀρθοδόξων Κρατῶν». Πρὸς τοῦτο ἡ Ρωσικὴ Κυβέρνησις διὰ διαβημάτων τῆς πρὸς τὸν Ἑλληνα Πρεσβευτὴν, ἐζήτη παρὰ τῆς Ἑλλάδος, ὅπως ἀποσύρῃ τὴν φρουρὰν καὶ προβῆ ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῆς Ρωσσίας εἰς τὸν καθορισμὸν τῶν γεωγραφικῶν ὁρίων τοῦ Ἅγιου Ὁρους, προέτεινε δὲ τὴν εἰς χρόνον εὐθετον ἐξέτασιν τῶν ἐπιβαλλομένων μεταρρυθμίσεων τοῦ ἐσωτερικοῦ κανονισμοῦ (3).

Καὶ ἐνῶ αἱ Ρωσικαὶ προσπίθεται εὗρισκον ἀντιμέτωπον τὴν σθεναρὰν ἀντίδρασιν τῶν μεγάλων δυνάμεων Ἀγγλίας—Ἰταλίας—Γερμανίας καὶ Αὐστρίας, αἵτινες διέγνωσαν τοὺς πραγματικοὺς σκοποὺς τῆς Ρωσσίας, μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ σχετικοῦ πρωτοκόλλου, ἐξ ὑποβληθέντων ὑπομνημάτων ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος, Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ λοιπῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν, διὰ τὸ Ἅγιον Ὅρος ἐνδιαφερομένων, ὁ Ἑλληὴν Πρωθυπουργὸς προέβαιεν εἰς κατηγορηματικὰς πρὸς τὴν Ρωσσίαν διαβεβαιώσεις «ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς οὐδετερότητος τοῦ Ἅγιου Ὁρους ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν ὀρθοδόξων δυνάμεων ἤθελεν διατηρηθῆ, τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα ἤθελεν ἀπομακρυνθῆ καὶ ἤθελεν ἀρχίσῃ ἡ ὀρθόδοξις τοῦ Ἅγιου Ὁρους (4)», βάσει δὲ τῶν διεβεβαιώσεων αὐτῶν ἡ Ρωσικὴ Κυβέρνησις ἐζήτη

1. Βλ. Α. Βαμβέτσου ἐνθα ὄνωτ. σελ. 6—7, Δ. Πετρακάκου τὸ Μοναχικὸν πολίτευμα σελ. 160—161, Περιοδικὸν Ἄθως 1921 τεῦχος Ε—ΣΤ σελ.

2. Τὸ κείμενον τοῦ ὑπογραφέντος πρωτοκόλλου, ἀνακοινωθὲν πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν κατὰ μῆνα Νοέμβριον 1913 εἶχεν ὡς ἀκολούθως, ἐν μεταφράσει:

... Τὸ Ὅρος Ἄθω θέλει ἔχει αὐτονομίαν ἀνεξάρτητον καὶ οὐδετέραν. Τὸ Συμβούλιον (Πρωτάτου ἢ Συνάξεως) ἀποτελούμενον ἐκ τῶν εἴκοσι ἀντιπροσώπων τῶν εἴκοσι Μονῶν μετὰ τῶν ὁποίων εἶναι διανεμημένοι πᾶσαι αἱ γαῖαι τῆς Χερσονήσου τοῦ Ὁρους Ἄθω, θὰ μείνῃ ἐπιφορτισμένη μετὰ τὴν διοίκησιν κατὰ τὴν προαιωνίαν συνθήκην τοῦ Ἅγιου Ὁρους. Τὸ Συμβούλιον τοῦτο θὰ διαθέτῃ Ἀστυνομικὴν δύναμιν διὰ τὴν τήρησιν τῆς τάξεως καὶ τῆς Δημοσίας Ἀσφαλείας καὶ θὰ ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐνασχῆ τὴν ἀστυνομίαν τῶν παρῶν του. τῆ βοήθεια ἐλαφρῶν σκαφῶν ἐξαιρουμένων τῶν ὑποβρυχίων. Ὁ ἀριθμὸς τῶν πηρεσιῶν τούτων σκαφῶν δὲν δύναται νὰ ὑπερβαίῃ τὰ δύο. Ἐκάτερον τούτων θὰ εἶναι ὀπλισμένον μετὰ τηλεβόλα 7 τὸ πολὺ ἑκατοστομέτρων διαμετρήματος, ἀλλ' ἀνευ ἐγκαταστάσεως πρὸς βολὴν τορπιλῶν ἢ τοποθέτησιν ναρκῶν. Ἀπαγορεύεται εἰς τὰ πολεμικὰ πλοῖα ὄλων τῶν δυνάμεων νὰ σταθμεύουσιν ἢ νὰ σταματῶσιν εἰς τὰ ὕδατα τῆς Χερσονήσου, ἐκτὸς περιπτώσεως ἀνωτέρας βίας.

Αἱ ὀρθόδοξοι θρησκευτικαὶ κοινότητες ὄλων τῶν δυνάμεων, θὰ ἔχωσι τὸ δικαίωμα νὰ ἐνοικιάζωσι γαῖας πρὸς ἐγκατάστασιν τῶν μοναχῶν των. Οἱ νέοι οὗτοι ἐγκαθιστάμενοι μοναχοί, δέον νὰ λαμβάνωσι παρὰ μιᾶς τῶν εἴκοσι Μονῶν ἰδιοκτητριῶν ὄλων τῶν γαιῶν τοῦ Ὁρους Ἄθω τὸν ἐν χρήσει τίτλον καὶ ὁμολογὸν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων εἶναι δεκτὴ ἡ ἐγκατάστασις αὐτῶν. ἧτις πάντως ἀνήκει εἰς τὴν ἀποκλειστικὴν δικαιοδοσίαν τῆς ἐσωτερικῆς διοικήσεως καὶ ὑπόκειται εἰς τὰ ἄρχαία τοπικὰ ἔθιμα.

Βλ. τοῦτο ἐν πρωτοτύπῳ ἐν Ἰωακείμ Ἰβηρήτου: Ἄθως (1921) σελ. 160 ἐπ. καὶ Βαμβέτσου, σελ. 40.

3. Βαμβέτσος σελ. 5.

4. Βαμβέτσος σελ. 8—9.



ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Νοεμβρίου 1913 (3) ἂν δέχεται, ὅπως ἐκτελεσθῶσιν αἱ σχετικαὶ πρὸς τὴν ὀροθέτησιν διαβεβαιώσεις, ὅπως ἐπιβληθῇ ἐπὶ τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος, ὅπως ἀσκήσῃ ἰσοπολιτεῖαν ἔναντι τῶν Ρώσων μοναχῶν καὶ ὅπως ἐπιφορτίσῃ τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνα Πρεσβευτὴν, νὰ ἀρχίσῃ μετὰ τοῦ Ρώσου συναδέλφου του διαπραγματεύσεις διὰ τὴν ἐξεύρεσιν ἑνὸς Modus vivendi ἀφορῶντος τὴν ὀργάνωσιν τῆς Χωροφυλακῆς, τῆς δικαιοσύνης καὶ ἄλλων πρακτικῶν ζητημάτων (4).

Κατὰ μῆνα Νοέμβριον ἡ Ρωσικὴ Κυβέρνησις διὰ σημειώματός της ἐγνώριζε πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν, ὅτι ἐὰν αὕτη παρενέβαλε δυσκολίας, ἡ Ρωσσία παρὰ τὴν ἐναντίαν ἐπιθυμίαν της, θὰ ἠναγκάζετο νὰ ἐγείρῃ «ζητήματα ἀρχῆς σοβαρώτερα, τὰ ὁποῖα θὰ ἦτο προτιμώτερον νὰ μὴ θιγῶσιν ἐν σιγῇ, καθ' ἣν ἡ Ἑλλὰς εὐρίσκειτο ὑπὸ τὸ κράτος μιᾶς προφανοῦς πολιτικῆς ἐξέλιξεως καὶ ὅτε διεκυβεύοντο τὰ συμφέροντα αὐτῆς» (1).

Ἐπιδιώξις τῆς Ρωσικῆς Κυβερνήσεως, ἦτο ἡ διὰ παντὸς τρόπου παρεμπόδισις ἀσκήσεως κυριαρχικῶν δικαιωμάτων ἐκ μέρους τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Εἰς διάβημα τοῦ διευθυντοῦ τῶν πολιτικῶν ὑποθέσεων τοῦ Ρωσικοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν πρὸς τὸν Ἑλληνα Πρεσβευτὴν Δραγούμην, τὴν 8ην Ὀκτωβρίου 1913, ἐτονίζετο, ὅτι «Ἡ Ἑλλὰς δὲν ἐπρεπε νὰ διατηρῆσθῃ ἐπὶ τοῦ Ἁθῶ κυριαρχίαν, διότι ἐνῶ ἡ Τουρκία ἦτο ἀνεκτὴ, ὡς ἀλλόθρησκος, ἡ Ἑλλὰς δὲν θὰ ἦτο ἀνεκτὴ, καθ' ὃ δύναμις ὀρθόδοξος, ἐνῶ τὸ Ἅγιον Ὄρος εἶναι προσκείμενον τῆς ὅλης ὀρθοδοξίας, τὴν πρὸς τὸ ὅποιον εὐσέβειαν τῶν Ρώσων ἔδει νὰ σεβασθῇ ἢ διπλωματία» (2).

Τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο καίτοι πτωχόν, εὕρισκεν ἀπήχησιν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, διότι φοβουμένη Ρωσικὰς ἐνεργείας εἰς βάρος τῆς Ἑλλάδος καὶ μὴ οὔσα πλήρως ἐνημερωμένη ἐπὶ τῶν πραγματικῶν σκοπῶν τῶν Ρωσικῶν προτάσεων, ἐδέχετο συζητήσεις, ἀποβλεπούσας εἰς τὴν αὐτιονόμησιν τοῦ Ἑλληνικωτάτου αὐτοῦ τμήματος (3). Οὕτω ἐν Πετρούπολει ἤρχισαν συνεινοήσεις μεταξὺ Ρωσικῆς Κυβερνήσεως, καὶ τοῦ Ἑλλήνου Πρεσβευτοῦ, τὸ πόρισμα (4) τῶν ὁποίων συνοψίζεται ὡς ἑξῆς: α) Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐγγυᾶται τὴν διατήρησιν τοῦ de facto καθεστώτος, τὴν Ρωσσίας μὴ ζητούσης μεταβολὴν τῶν Σκητῶν εἰς Μονὰς καὶ τῶν Κελλίων εἰς Σκήτας.

β) Παροχὴ ἠθικῆς προστασίας ἐκ μέρους τῶν ὀρθοδόξων κρατῶν, μὴ ἀσκουμένης ὅμως ὑπὸ εἰδικῆς τινός ἐπιτροπῆς ἐδρευούσης ἐν Καρυαῖς ἢ ἀλλαχοῦ καὶ ἀσκούσης δικαιώματα ἐποπτείας ἢ ἐλέγχου ἐπὶ τοῦ καθεστώτος, ἀλλ' ὑπ' αὐτῶν τῶν οἰκείων Κυβερνήσεων.

γ) Ἰδρυσις τοπικῆς ἀστυνομίας ἀνεξαρτήτου τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος.

δ) Ἀπονομὴ ποινικῆς δικαιοσύνης ὑπὸ τῶν Δικαστηρίων τοῦ τόπου τοῦ ἐγκλήματος καὶ ε) Ὁροθέτησις τοῦ Ἁγίου Ὄρους εἰς τὴν τομὴν τοῦ Ξέρξου καὶ

3. Πρὶν ἢ ἀνακοινωθῶσιν ἐπίσημως αἱ ἀποφάσεις τῆς Συνδιασκέψεως.

4. Βαμβέτσος σελ. 9. Πράγματι δὲ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐξουσιοδότησε τοῦτον κατὰ μῆνα Φεβρουάριον 1914, ἵνα ἀρχίσῃ διαπραγματεύσεις περὶ τῆς ὀργανώσεως τῆς Χωροφυλακῆς καὶ λοιπῶν ζητημάτων, πλὴν ὅμως ὁ ἐκτραγεῖς πρῶτος παγκόσμιος πόλεμος ἐματαίωσεν εὐτυχῶς ταύτας. Βαμβέτσος σελ. 11—12.

1. Βαμβέτσος σελ. 9.

2. Βαμβέτσος σελ. 11.

3. Σχολιάζων τὴν τακτικὴν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ὁ Βαμβέτσος (σελ. 1) λέγει ὅτι: ὁ Μυστικισμὸς ὁ ὁποῖος διέκρινε τὴν ὑπὸ τοῦ Βενιζέλου διαχειρίσιν τῶν ἐξωτερικῶν ζητημάτων ἐπέχυσε μέχρι σήμερον (1917) τέλειον σκότος ἐπὶ τοῦ Ἁγιορειτικοῦ προβλήματος καὶ ἀπέκρυψεν ἀπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ κοινοῦ τὴν σκληρὰν πραγματικότητα ὡς πρὸς τὴν τύχην τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Βλ. καὶ σελ. 9—14—15.

4. Ὡς τοῦτο ἀνέφερε τὴν 7—11—1913. ὁ Ἑλληνα Πρεσβευτὴς πρὸς τὴν Κυβερνήσιν του. Βαμβέτσος σελ. 12—13.



σύστασις ἔκεισε Ἑλληνικοῦ Τελωνείου, ἀντὶ τοῦ μέχρι τοῦδε ἐν Δάφνῃ τοιούτου.

Κατὰ μῆνα Μάρτιον 1914 ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ρῶσσος Πρεσβευτὴς ἐπέδιδε πρὸς τὸν Ἑλληνα συνάδελφόν του Πανᾶν, σημειώματα ἀφορῶντα τὴν ρύθμισιν τῶν ἀνακυψάντων Ἀγιορειτικῶν ζητημάτων (1). Ταῦτα ἐν μεταφράσει ἐστάλησαν εἰς τὴν Ἱερὰν Κοινότητα καὶ ἐρρίφθησαν εἰς τὸ ἀρχεῖον αὐτῆς (2) χωρὶς νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν, ὅτι μόνον διότι ἦσαν παράλογοι αἱ τοιαῦται ἀξιώσεις τῆς Ρωσσίας ἀλλὰ καὶ διότι ἡ Ἱερὰ Κοινότης εἶχε διατυπώσει τὰς ἀπόψεις τῆς εἰς τὰ ὑποβληθέντα τῇ Πρεσβευτικῇ Συνδιασκέψει ὑπομνήματα αὐτῆς (3).

Τὴν 23ην Ἰουλίου 1914 ὁ Γῶσσος Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ ὁ διευθυντὴς τῶν πολιτικῶν ὑποθέσεων τοῦ αὐτοῦ Ὑπουργείου, ἔλεγον εἰς τὸν Ἑλληνα Πρεσβευτὴν Δραγούμην «*Νὰ μεταβληθῇ τὸ ἐν Ἀγίῳ Ὄρει καθεστῶς, νὰ ἀποσταλῇ καὶ πάλιν Ἐπίτροπος (Ἐξαρχος) τοῦ Ἀγίου Ὄρους εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ νὰ ἀνακληθῇ ὁ ἐκεῖ Ἀξιωματικὸς τῆς Χωροφυλακῆς, ὅστις εἶχε ἀποσταλῇ πρὸς διοργανώσιν τῆς Ἀστυνομικῆς ὑπηρεσίας τοῦ Ἀγίου Ὄρους*» (4). Αὕτη ἦτο καὶ ἡ τελευταία Ρωσικὴ ἐνέργεια, διότι ὁ ἐκραγεὶς Παγκόσμιος πόλεμος, διέκοψεν ὀριστικῶς πλεόν τὴν πορείαν τῶν διαπραγματεύσεων, τοῦ ζητήματος παραμείναντος ἐκκρεμοῦς, μέχρι τῆς ρυθμίσεώς του ὑπὸ τῶν συνθηκῶν τῶν Σεβρῶν καὶ τῆς Λωζάννης.

IV. Τὸ πνεῦμα καὶ οἱ σκοποὶ τῆς Ρωσικῆς προτάσεως.

Ἐξ ὧν ἀνωτέρω ἐν ἀδραῖς γραμμαῖς διελάβομεν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν λοιπῶν μαρτυριῶν τῆς ἱστορίας καθίσταται δῆλον, ὅτι ὁ μοναδικὸς σκοπὸς τοῦ Ρωσικοῦ ἐνδιαφέροντος ἐν τῇ ΝΑ Εὐρώπῃ, ἦτο ἡ ἐπικράτησις αὐτῆς ἐν αὐτῇ. Ὅλαι αἱ προσπάθειαι πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον κατηυθύνοντο καὶ πᾶσα Ρωσικὴ ἐνέργεια ἐλατήριον εἶχε τὴν πραγματοποίησιν τοῦ σκοποῦ τῆς τούτου. Διὰ τοῦτο ἡ Ρωσσία προσεπάθη ὅπως ἐπωφεληθῇ πάσης παρουσιασθησομένης εὐκαιρίας.

Ἦτηθεῖσα τὸν Ἰούλιον τοῦ 1878 ἐν τῷ Συνεδρίῳ τοῦ Βερολίνου καὶ ἀπολέσασα ἐκ τῶν χειρῶν τῆς τὸ ἀσφαλὲς δι' αὐτὴν Ἀγιον Ὄρος, καρεδόκει τὴν πρόσφορον στιγμὴν πρὸς ἐπανάληψιν τῶν ἐνεργειῶν τῆς. Ἡ στιγμὴ αὕτη δὲν ἤργησε νὰ παρουσιασθῇ, διότι οἱ ἀπελευθερωτικοὶ τῆς Ἑλλάδος ἀγῶνες, ἔφερον ταύτην κυρίαρχον ἐπὶ τοῦ Ἀγίου Ὄρους καὶ συνεπῶς ἀνατρέπουσαν τὸ ἐξωτερικὸν Ἀγιορειτικὸν καθεστῶς. Διὰ μίαν εἰσέτι φοράν, ἡ Ρωσσία βλέπουσα τὴν καταστροφὴν τῶν σχεδίων τῆς, ἐσκέφθη τὴν μόνην τότε ὑπάρχουσαν δυνατὴν λύσιν, τὴν διεθνοποίησιν τοῦ Ἀγίου Ὄρους.

Ὅθεν, μὴ σφρασθεῖσα τὴν ἀπόφασιν τῶν λοιπῶν Μεγάλων Δυνάμεων, τὴν ληφθεῖσαν ἐν τῇ Συνθήκῃ τοῦ Λονδίνου καὶ μὴ ἀναγνωρίζουσα οὐσιωδῶς τὴν Συνθήκην τοῦ Βουκουρεστίου τοῦ 1913, δι' ἧς τὸ Ἀγιον Ὄρος περιελαμβάνετο εἰς τὰ νέα ὄρια τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπικρατείας, παρώτρυνε τὰς Μεγάλας Δυνάμεις εἰς τὴν ὑπογραφὴν, ἐν ἀγνοίᾳ καὶ ἐλαφρῇ συνειδήσει τοῦ γνωστοῦ Πρωτοκόλλου,

1. Κατὰ τὴν ἐπίδοσιν τῶν σημειωμάτων τούτων ὁ Ρῶσσος Πρεσβευτὴς ἀνεκοίνωσε πρὸς τὸν ἡμέτερον Πανᾶν, ὅτι ὁ Ρῶσσος ἀντιπρόσωπος ἐν Ἀγίῳ Ὄρει θὰ εἶναι *Commissaire* καὶ οὐχὶ Πρόξενος, θὰ συνεργάζηται δὲ μετὰ τοῦ Ἑλλήνου Ἐπιτρόπου ἐπὶ πάντων τῶν γενικωτέρας φύσεως ζητημάτων τῶν σχετιζομένων μὲ τοὺς Ρῶσσους μοναχὰς καὶ τὰ Ρωσικὰ ἰδρύματα, θὰ ἐλοπετεύῃ δὲ διὰ τὴν εἰς τὴν Χωροφυλακὴν τοῦ Ἀγίου Ὄρους κατάτοξιν Ρῶσσοων Χωρῶν, ἴσους κατὰ τὸ δυνατόν ἀριθμοῦ πρὸς τοὺς Ἑλληνας. Τὸ κείμενον τῶν σημειωμάτων ἐν πρωτοτύπῳ βλ. εἰς Βαμβέτσον σελ. 41, ἐν μεταφράσει δὲ εἰς Κτενᾶν: Ἀπαντα σελ. 888 ἐπ.

2. Ὡς τοῦτο ἀναφέρει ὁ Χρ. Κτενᾶς εἰς Ἀπαντα σελ. 8*8 σημ. 2.

3. Ἀπαντα τὰ ὑπομνήματα συνετάχθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Χριστοφόρου Κτενᾶ ὅστις τότε ἦτο Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος.

4. Βλ. Βαμβέτσον σελ. 11 σημ. 14.



τὸ ὁποῖον θὰ ἦτο ἡ ἀφετηρία τῆς μελλοντικῆς ὀριστικῆς κυριαρχίας αὐτῆς ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους.

Ἡ Ρωσσία δὲν ἐνδιαφέρθη καὶ πάλιν διὰ τοὺς Χριστιανοὺς τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ὅπως καὶ εἰς τὰ προηγουμένας Συνθήκας τοῦ Ἁγίου Στεφάνου καὶ Βερολίνου. Τὸ ἐνδιαφέρον της πάντοτε ἐξικνεῖτο μέχρι τῶν ὄριων τῶν συμφερόντων της. Καὶ εἰς τὴν παροῦσαν στιγμήν τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Ρωσσίας καθιστῆ γνωστόν, τὸ ἐπίσημον Σλαυικὸν ὄργανον «*Ρωσικὴ Σημαία*» τὸ ὁποῖον ἀναγράφει, ὅτι «*Ἡ Ρωσσία ὑπελόγιζε νὰ ἀνακτήσῃ ἴδιον λιμένα ἐν Καβάλα, παραχωρουμένης εἰς τὴν Βουλγαρίαν. Μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ὁμως κατάκτησιν αὐτῆς, ἡ Ρωσσία εἶδεν ἑαυτὴν καὶ πάλιν ἐν τῇ ἀνάγκῃ νὰ σκεφθῆ περὶ τῆς βάσεως ἐν τῇ Μεσογείῳ, τοιαύτη δὲ δὲν ὑπελείπετο ἄλλη, πλὴν τοῦ ὄρου τῶν Καρυῶν εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Πρὸς κατάληψιν αὐτοῦ ἐχρειάζετο ἀφορμή, τοιαύτη δὲ ἐδημιουργήθη διὰ τῆς αἰτήσεως ἐνὸς Μοναστηρίου τοῦ Ἄθω, ζητήσαντος τὴν προστασίαν τῆς Ρωσσίας» (1).*

Ἡ Ρωσικὴ Σημαία δὲν ἐδημοσίευε τὸ ἄρθρον αὐτὸ μόνον διὰ νὰ φανερώσῃ τὸ Ρωσικὸν ἐνδιαφέρον καὶ τὰς Ρωσικὰς βλέψεις ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Ἀπώτερος σκοπὸς ἦτο ἡ ὑποκλίσεις τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος τῶν ἑκατομμυρίων τῶν Σλαύων πιστῶν, οἵτινες ἐθεώρουν τὸ Ἅγιον Ὄρος ὡς ἱερὸν προσκήνυμα, ἡ δημιουργία δὲ εὐμενοῦς ρεύματος ὑπὲρ τῶν Ρωσικῶν ἀπόψεων, ἡδύνατο νὰ ἐξαναγκάσῃ τὰς ὑπολοίπους Μεγάλας Δυνάμεις εἰς τὴν ἀποδοχὴν των.

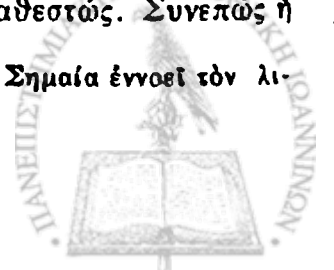
Τὸ σφάλμα ὁμως τῆς Ρωσικῆς Σημαίας εἶναι καὶ λίαν ἐμφανὲς ἀλλὰ καὶ κακὴθες. Αἰτεῖται τὴν προστασίαν ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους τῆς Ρωσσίας, διότι ἐπιθυμεῖ ταύτην ἢ μία τῶν εἴκοσι Ἱερῶν Μονῶν καὶ παρορᾷ κακοβούλως τὴν ἐπιθυμίαν τῶν Δέκα Ἐννέα ὑπολοίπων, αἵτινες ἠξιοῦν τὴν Ἑλληνικὴν προστασίαν. Τὴν Ρωσικὴν Σημαίαν δὲν συνεκίνησεν ἡ ἀπροθυμία τῶν Βουλγάρων πρὸς ὑποστήριξιν των, οὐδὲ ἡ ἐπίδοσις τοῦ ψηφίσματος τῶν Ἱερῶν Μονῶν εἰς τὸν Ἑλληνα Βασιλέα, ὑπὸ τοῦ Πρωτοεπιστάτου Κλήμεντος, Σέρβου μοναχοῦ.

Δυστυχῶς τὰ μεγάλα συμφέροντα προϋποθέτουσι μεγάλην ἀδιαντροπίαν, θράσος καὶ αὐθάδειαν.

Κύριος λοιπὸν σκοπὸς τῶν Ρωσικῶν ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἐνεργειῶν, ἦτο ἡ ἀπομάκρυνσις τῆς Ἑλληνικῆς κυριαρχίας καὶ ἡ ἀνάθεσις κηδεμονίας ἐπ' αὐτοῦ εἰς τὴν Τσαρικὴν Ρωσσίαν καὶ ἡ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀφομίσσις του πρὸς ταύτην, διὰ τῶν γνωστῶν μεθόδων τῆς ἀποστολῆς στρατιῶν μοναχῶν, ἀγορᾶς μοναχικῶν κτημάτων καὶ καταλήψεως Μονῶν. Ἐὰν τὸ Πρωτόκολλον τοῦ Λονδίνου ἐφημοζέτο, εἰς διάστημα ὀλιγώτερον τῆς δεκαετίας τὸ Ἑλληνικὸν στοιχεῖον θὰ ἐξέλειπε τοῦ Ἁγίου Ὄρους καὶ ὁ ζωτικώτατος οὗτος χώρος θὰ ἀπέβαλε τὸν Ἑλληνικὸν του χαρακτῆρα, ὃν ἐπὶ χιλιετηρίδα διετήρησεν. *Εὐτυχῶς, ὅτι ἡ εἰδησις περὶ διεθνοποιήσεως ἐπέπεσεν ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ὡς ἀπειλὴ μελλοντικῆς πανάου.* Αἱ ψυχαὶ τῶν μοναχῶν ἐσχίρτησαν ἀπὸ ἀγανάκτησιν καὶ ὁ φόβος τῆς ἐπανόδου εἰς τὴν ἐπάρατον δουλείαν, εἰς ἣν ἐπὶ πέντε αἰῶνας σκληρῶς ἐδοκιμάσθησαν, ὠδήγησεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἐπίμονον ἀντίδρασιν, ἧς ἀποτέλεσμα ἦτο ἡ ἀποστολὴ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ Πρωτοκόλλου καὶ ἡ ἀτονία τῶν διατάξεων αὐτοῦ ἐκ τοῦ σάλου τοῦ Α' Παγκοσμίου Πολέμου.

Σημειωτέον, ὅτι αἱ Ρωσικαὶ ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους προνομίαι, κατοχυρωθεῖσαι διὰ τῶν συνθηκῶν τοῦ Ἁγίου Στεφάνου καὶ τοῦ Βερολίνου, οὐδένα κίνδυνον διέτρεχον, διότι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, εὐθύς ἀμέσως μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ἔσπευσε νὰ εἰδοποιήσῃ τοὺς Ἁγιορείτας μοναχοὺς, ὅτι προτίθεται νὰ σεβασθῆ τὸ ἔκπαλαι κρατοῦν ἐκεῖσε Μοναχικὸν καθεστῶς. Συνεπῶς ἡ

1. Βλ. Μεταξάκη σελ. 49. Ὁ ὄρμος τῶν Καρυῶν ἢ Ρωσικὴ Σημαία ἐννοεῖ τὸν λιμένα τῆς Δάφνης Ἁγίου Ὄρους, ἧτις εἶναι τὸ ἐπίνειον αὐτῶν.



Ρωσική πρότασις, ἀφ' ἑνὸς μὲν δὲν ἐρείδεται ἐπὶ λογικῶν βάσεων καὶ δεδικοιολογημένων αἰτιῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐμαρτύρει τοὺς πραγματικοὺς Ρωσικοὺς σκοποὺς λίαν ἐμφανῶς, τοῦτο δὲ ὑπῆρξε διὰ τὴν Ἑλλάδα εὐτύχημα, διότι ἀποκαλυφθεῖσα εἰς τὰς ἐνεργείας τῆς ἡ Ρωσσία, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀποσύσῃ τὰς ἀντιδράσεις τῶν Ἀγιορειτῶν μοναχῶν, οἵτινες μόνον παλαίσαντες τελικῶς ἐνίκησαν.

67. ΑΙ ΕΚ ΜΕΡΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΤΗΣ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΕΩΣ

I. Ἡ Ἐκκλησία

Ὡς κεραυνὸς ἐπέπεσεν ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἡ εἶδησις, ὅτι ἡ Ρωσικὴ Κυβέρνησις ὑπέβαλεν εἰς τὴν Πρεσβευτικὴν Συνδιάσκεψιν πρότασιν αὐτονομίσεως τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Ὁξυνοῦστατοι καὶ διορατικοὶ οἱ ἰθύνοντες παρὰ τῇ Ἱερᾷ Κοινοτότητι Πατέρες, ἠτένιζον τὴν οὐχὶ μακρὰν τῆς προτάσεως ταύτης, εὐρισκομένην ὑποδούλωσιν τοῦ Ἁγίου Ὄρους εἰς τοὺς Χριστιανοὺς τοῦ Βορρᾶ.

Ἀμέσως συνελθοῦσα ἡ Ἱερὰ Κοινότης τὴν 19 Αὐγούστου]3 Σεπτεμβρίου 1913, συνέταξεν ὑπόμνημα πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς ἐν Λονδίῳ Συνδιασκέψεως τῶν Πρεσβευτῶν Σερ. Ἐδουάρδ Γκρέϊ, ἐν τῷ ὁποίῳ λίαν λεπτομερῶς καὶ ἐμπεριστατωμένως ἀνελύοντο αἱ διέπουσαι τὸ Ἀγιορειτικὸν καθεστὼς διατάξεις καὶ τὰ ἔθιμα, οἱ σκοποὶ τῆς διατηρήσεώς του καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς ὑπαγωγῆς του εἰς τὴν ὀρθόδοξον Ἑλλάδα (1). Εἰς τὸ ὑπὸ στοιχεῖον Δ' Κεφάλαιον «Ἀνωμαλίας ἐκ τῆς συγκυριαρχίας προκύψουσαι» ἐκτίθενται τὰ τρωτὰ τῆς συγκυριαρχίας καὶ ἐκφράζεται ὁ πόθος τῆς παραμονῆς τοῦ Ἁγίου Ὄρους εἰς τὴν ἐλευθερώσασαν Ἑλλάδα. «Ἀφοῦ λοιπὸν—λέγει τὸ ὑπόμνημα—ἡ κατακτητρία Τουρκία οὐδὲν δικαίωμα ἐπεμβάσεως εἶχεν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει, οὐ μάλιστα ἐσεβάσθη τὸ ἀρχαῖον τῆς αὐτοδιοικήσεως καθεστὼς, πῶς θὰ λάβωσι τοιοῦτον οἱ οὐδαμόθεν ἀποκτήσασαι τοῦτο ὀρθόδοξοι Κυβερνήσεις, ἐξ ὧν μάλιστα ἡ προτείνασα τὴν συγκυριαρχίαν Ρωσσία ὑποστηρίζῃ τὰ ἐπὶ τῷ Ἄθῳ κεκτημένα πνευματικὰ δικαιώματα τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριαρχείου;» Καὶ περαιτέρω. «Ἡ τελεία μετὰ τῆς Ἑλλάδος προσάρτησις εἶναι ἡ μόνη σωτήριος διὰ τὸν Ἱερὸν ἡμῶν τόπον ὁδός. Τὸ μόνον σωτήριον διὰ τὸν Ἱερὸν ἡμῶν τόπον μέσον, ἂν ὄντος εἰλικρινῶς ἡ διπλωματία ἐνδιαφέρεται διὰ τὴν ἐξάσκησιν πράγματι ἐν αὐτῷ, τῆς ὑφ' ὅλας τὰς ἀπόψεις γνησίας Χριστιανικῆς Ἀρετῆς, ἐστὶν ἡ μεταβίβασις εἰς τὴν δορηκτήριαν Ἑλλάδα ὅλων τῶν δικαιωμάτων τῆς προκατόχου κατακτητρίας Τουρκίας, μετὰ τῆς παρακλήσεως μόνον ἢ τῆς συστάσεως, ὅπως σεβασθῇ τὸ πανάρχαιον προνομιακὸν καθεστὼς τοῦ Ἱεροῦ ἡμῶν τόπου καὶ τηρήσῃ αὐτὸ ἀπαραχάρακτον πρὸς βίον τῶν μοναχῶν ὄντος ὅσιον. Οὐδεμία ταύτης ἄλλη ὁδός φέρει εἰς τὴν ἡσυχίαν καὶ σωτηρίαν ἡμῶν...».

Παραδόξως, ὡς παρακατιόντες, θέλωμεν παρατηρήσει, ὁ Ρῶσσοσ ἀντιπρόσωπος τῆς Μονῆς Ἁγίου Παντελεήμονος ὑπογράφει τὸ ὑπόμνημα τοῦτο (2). Φαίνεται, ὅτι εἰσέτι δὲν εἶχον ἀποσταλεῖ αἱ ἀκριβεῖς ὁδηγίαι περὶ τῶν Ρωσικῶν ἐπιδιώξεων ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους καὶ τῆς ἀκολουθητέας πολιτικῆς ὑπὸ τῶν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει Ρωσικῶν Σκηνωμάτων καὶ μάλιστα ὑπὸ τῆς κυριάρχου Μονῆς τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος. Ταύτας ἠγνῶει καὶ ἡ Ἱερὰ Κοινότης, διότι πλήρη γνῶσιν τῶν Ρωσικῶν ἐνεργειῶν καὶ προθέσεων ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἐλάμβανεν ἐκ τοῦ ὑποβληθέντος πρὸς τὴν Πρεσβευτικὴν Συνδιάσκεψιν ὑπομνήματος τῶν Ρώσσοων Κελλιωτῶν.

Ἡ Ἱερὰ Κοινότης ἐν συνεχείᾳ διὰ Ἱερῶν Ψηφισμάτων καὶ Ὑπομνημάτων παντὶ σθένει, προσεπάθησε νὰ ἀποτρέψῃ τὴν διεθνοποίησιν τοῦ Ἁγίου Ὄρους

1. Βλ. Σμυρνάκην σελ. 191 ἐπὶ. Ὡς καὶ «Ἀναίρεσις» ὑπομνήματος Ρώσσοων Κελλιωτῶν κλπ. συνταχθεῖσαν ὑπὸ Ἀρχιμανδρίτου Χρ. Κτενά.

2. Ὁ τῆς τοῦ Ρωσικοῦ Ἱερομόναχος Ἀγαθάγγελος.



καὶ ἐπέδιωξε τὴν ὑπαγωγὴν αὐτοῦ εἰς τὴν «δορηκτηρίαν» Ἑλλάδα. Ὅθεν σειρὰ δλόκληρος ἐκδοθεισῶν Ἱερῶν Ἀποφάσεων, διαδηλώνει τὸν πόθον τῶν Ἀγιορειτῶν πατέρων καὶ ζωηροὺς παρέχει μέχρι σήμερον ἡμῖν τοὺς παλμοὺς τῆς καρδίας των διὰ τὴν ἐνσωμάτωσιν τοῦ Ἱεροῦ των τόπου μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος.

Περίληπτικῶς ἀναφέρομεν τινὰ τούτων, διότι ἡ ἔκτασίς των δὲν ἐπιτρέπει τὴν δημοσίευσίν των. Ἄλλωστε τὸ περιεχόμενον ἀπάντων δὲν παρουσιάζει διαφοράς, δύναται δὲ πᾶς τις ἐπιθυμῶν νὰ ἀνεύρη ταῦτα εἰς εἰδικὰς ἐκδόσεις (1).

1. Ἱερὸν ψήφισμα τῆς διπλῆς συνάξεως τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τῆς 3 Σεπ-βρίου 1913 ὑποβληθὲν πρὸς τὸν Βασιλέα τῶν Ἑλλήνων καὶ τὰς Κυβερνήσεις τῶν τῶν ὀρθοδόξων Κρατῶν καὶ τὰ μέλη τῆς ἐν Λονδίῳ Πρεσβευτικῆς Συνδιασκέψεως (2).

2. Ὑπ' ἀριθμ. 24—9—1913 ἔγγραφον Ἱερᾶς Κοινότητος πρὸς τὰς Κ' Ἱερᾶς Μονᾶς.

3. Ἡ ἀπὸ 2—10—1913 Συνεδρία τῆς Α' Ἱερᾶς Συνάξεως.

4. Ἡ ἀπὸ 4 10—1913 Συνεδρία τῆς Δ' Ἱερᾶς Συνάξεως.

5. Τὸ ὑπ' ἀριθμ. 292 ἀπὸ 6—10—1913 ἔγγραφον Ἱερᾶς Ἐπιστασίας πρὸς τοὺς Ὑπουργοὺς Ἐξωτερικῶν Ρωσσίας, Σερβίας, Ρουμανίας, Μαυροβουνίου καὶ τοὺς Ἐξωχωτάτους Πρόεδρον καὶ μέλη τῆς ἐν Λονδίῳ Πρεσβευτικῆς Συνδιασκέψεως.

6. Ὑπ' ἀριθμ. 293]1913 ἔγγραφον τῆς Ἱερᾶς Ἐπιστασίας πρὸς τὸν Οἰκουμηνικὸν Πατριάρχην Γερμανόν.

7. Ὑπ' ἀριθμ. 294 ἀπὸ 6—10—1913 ἔγγραφον Ἱερᾶς Κοινότητος πρὸς τὸν Πρωθυπουργὸν Ἐλευθέριον Βενιζέλον.

Χαρακτηριστικὸν τῶν ἐγγράφων τούτων εἶναι ἡ ἐκδήλωσις ἀγανακτήσεως ἐκ μέρους τῶν μοναχῶν διὰ τὰς δολίας προθέσεις τῆς Τσαρικῆς Ρωσσίας καὶ ἐνδιαφέροντος διατηρήσεως τοῦ δικαιώματος τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως πρὸς ἐνσωμάτωσιν τοῦ Ἁγίου Ὄρους μετὰ τῆς δορηκτηρίας Ἑλλάδος. Ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Μονῆς Ἁγίου Παντελεήμοντος, μὴ ἔχων εἰσέτι σαφεῖς ἐντολὰς καὶ ὁδηγίας δὲν ὑπέγραψε μὲν τὸ ὑποβληθὲν Ἱερὸν Ψήφισμα καὶ τὴν συνεδρίαν τῆς Δ' Ἱερᾶς Συνάξεως, ὅμως τὰ πλεῖστα τῶν ὑπολοίπων σχεδὸν ὑλογράφει. Ἐπίσης τὰ πλεῖστα τῶν Ἱερῶν τούτων ἐγγράφων ὑπογράφουσι καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν δύο ἑτέρων Σλαβικῶν Μονῶν.

Παραλλήλως πρὸς τὰς ἐνεργείας αὐτὰς τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τὸ Οἰκουμηνικὸν Πατριαρχεῖον διὰ τοῦ ἀπὸ Ἰουνίου 1913 Ὑπομνήματός του πρὸς τὴν Πρεσβευτικὴν Συνδιάσκεψιν, πρῶτον ὑπεστήριξε τὰ δίκαια τῶν Ἀγιορειτῶν καὶ ὑπέδειξε τοὺς κινδύνους τῆς Ρωσικῆς προτάσεως (3).

II. Ἡ στάσις τῆς Ἑλληνικῆς πολιτείας.

Ἐνῶ ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία καὶ τὸ Ἅγιον Ὄρος, ἀπεγνωσμένας κατέβαλλον προσπαθείας, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις οὐδεμίαν ἀντίδρασιν προέβαλεν εἰς τὰς Ρωσικὰς ἀξιώσεις, συμφωνοῦσα κατ' ἀρχὰς μὲ τὴν ἀνακέρυξιν τοῦ Ἁγίου Ὄρους εἰς αὐτόνομον πολιτείαν. Τὴν ὅλην πολιτικὴν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως

1. Βλ. εἰς Βιβλιογραφία τὰς σχετικὰς ἐκδόσεις.

2. Βλ. Τὸ Ἱερὸν Ψήφισμα τοῦ Ἁγίου Ὄρους καὶ τὰ συναφῆ ἐπίσημα ἔγγραφα, Θεσσαλονικη 1913. Ὑπόμνημα Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὄρους ὑποβληθὲν τῷ Πατριάρχῳ Γερμανῷ Ε'. Ἐπίσης βλ. καὶ τὰ ἐν παραρτήματι δημοσιευθέντα ἐπίσημα ἔγγραφα εἰς Μεταξάκην σελ. 185 ἐπομ.

3. Τὸ ὑπόμνημα τὸ ὑποβληθὲν ὑπὸ τοῦ Οἰκουμηνικοῦ Πατριαρχείου εἰς τὴν Πρεσβευτικὴν Συνδιάσκεψιν βλ. εἰς Μεταξάκην σελ. 186 ἐπ. καὶ εἰς ἔφημερίδα «Νέα Ἡμέρα» τῆς 11—9—1913.

ἐπεσκοπίσαμεν ἀνωτέρω καὶ φανεράν κατεστήσαμεν τὴν ἐπιδειχθεῖσαν ἀβελτηρίαν τῶν ἰθυνόντων. Δὲν δυνάμεθα βεβαίως νὰ γνωρίζωμεν τὰς ἀκριβεῖς προθέσεις τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, διότι αὐταὶ οὐδέποτε, ἐπισήμως τουλάχιστον, ἀνεκοινώθησαν, πλὴν γεγονὸς εἶναι, ὅτι αὕτη φοβουμένη περιέλευσιν τοῦ Ἁγίου Ὄρους εἰς ἑτέραν ἐπικράτειαν (1) προετίμα τὴν αὐτονόμησιν αὐτοῦ. Πάντως γεγονὸς μὴ ἐπιδεχόμενον ἀμφισβήτησιν, εἶναι ἡ ἄγνοια τῶν ἰθυνόντων περὶ τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει καταστάσεως καὶ περὶ τῶν πραγματικῶν σχολῶν τῆς Ρωσικῆς προτάσεως (2).

« Ἄλλ' ἡ ἄγνοια τῶν Ἀθηνῶν περὶ τοῦ Ἄθω — γράφει ὁ Ἰωακείμ Ἰβηρίτης (3) — εἶναι φρικωδῶς ἀπίστευτος, ὥστε δὲν θὰ φανῆ εἰς κανεῖα παράδοξον, ἂν μάθῃ, ὅτι πρῶην Πρωθυπουργὸς μεγάλην διπλωματικὴν αἴγλην περιβεβλημένος (4), συνίστα εἰς τὴν Ἀγιορειτικὴν ἐπιτροπὴν, ἐμφανισθεῖσαν ἐνώπιόν του, ὅπως ζητήσῃ τὴν Κυβερνητικὴν προστασίαν κατὰ τῆς διεθνοποιήσεως τοῦ Ἁγίου Ὄρους, νὰ εἴπῃ εἰς τοὺς πατέρας τοῦ Ἁγίου Ὄρους, νὰ μὴν ἀνησυχῶσιν ἐκ τῆς Ρωσικῆς κατοχῆς τοῦ Ἁγίου Ὄρους — τοῦτο γὰρ ἐσήμεναι διεθνοποιήσεις — διότι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις θὰ ἐπιβλέπῃ τὴν Μοῦνην τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἀστυνομικῶς ἀπὸ τὴν Χαλκιδικὴν ».

68. Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΟΥ ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΥ ΤΗΣ 10ης ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1913

Διὰ τῆς ὑπογραφείσης τὴν 23ην Ἰουλίου — 10ην Αὐγούστου 1913 Συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου, καθωρίζοντο τὰ ὅρια τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ τοιούτου τῆς Βουλγαρίας. Καίτοι δὲν ἐγένετο ρητὴ μνεῖα εἰς τὸ κείμενον τῆς Συνθήκης περὶ τῆς παραχωρήσεως τοῦ Ἁγίου Ὄρους εἰς τὴν Ἑλλάδα, συνήγετο ἐμμέσως ἐκ τῶν γεγονότος, ὅτι περιήρχετο εἰς αὐτὴν ἅπασα ἡ περιβάλλουσα τὸ Ἅγιον Ὄρος Ἑλληνικὴ Μακεδονία καὶ συνεπῶς καὶ τὸ Ἅγιον Ὄρος, ἐφ' ὅσον ἀποτελεῖ ἀναμφισβήτητον συνέχειαν τοῦ Μακεδονικοῦ χώρου.

Τὸ ἄρθρον 5 τῆς Συνθήκης καθώριζεν ὅτι «τὰ μεταξὺ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Βασιλείου τῆς Βουλγαρίας σύνορα, ἀκολουθοῦσι τὸ ἐξῆς διάγραμμα συμφώνως τῷ καταρτισθέντι ὑπὸ τῶν οἰκείων στρατιωτικῶν ἀντιπροσώπων πρακτικῷ τῷ προσηροτημένῳ εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμ. 9 Πρωτόκολλον τῆς 25ης Ἰουλίου — 7ης Αὐγούστου 1913 τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ Συνδιασκέψεως. Ἡ ὁροθετικὴ γραμμὴ ἀναχωρεῖ ἀπὸ τῶν Νέων Βουλγαροσερβικῶν συνόρων ἐπὶ τῆς κορυφογραμμῆς τοῦ Ὄρους Μπέλλες καταλήγουσα εἰς τὰς εἰς τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Νέστου» (5).

69. Η ΣΥΝΤΑΞΙΣ ΤΟΥ ΘΕΜΕΛΙΩΔΟΥΣ ΧΑΡΤΟΥ

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Ἁγίου Ὄρους ὑπὸ τοῦ Τουρκικοῦ ζυγοῦ, ἐπεβάλλετο ἡ ἀναθεώρησις τῶν διεπόντων αὐτὸ κανονισμῶν, προσηροσμένων εἰς τὴν δημιουργηθεῖσαν μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν νέαν κατάστασιν, πλὴν ὅμως αὕτη,

1. Ἡ Βουλγαρία εἶχεν προτείνει εἰς τὴν Ρωσίαν τὴν ἀπόδοσιν τοῦ Ἁγίου Ὄρους εἰς τὴν Ρουμανίαν, ἵνα ἀπαλλαγῇ τῶν πιέσεων αὐτῆς ἐπὶ τῆς Σιλιστρίας, Μεταξάκης σελ. 31.

2. Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις περιελθοῦσα ἄταξ εἰς τὸν κατήφορον τῆς κατ' ἀρχὴν Ἑλληνορωσικῆς διαπραγματεύσεως, ὡς μόνην σάνίδα σωτηρίας εἶχε τὰς ἀποφάσεις τῆς Πρεσβευτικῆς Συνδιασκέψεως καὶ ταύτας ὅμως παρανοηθεῖσας εἰς βλάβην τῆς Ἑλληνικῆς ἀπόψεως, ὥστε νὰ γίνεται σοβαρὸς λόγος περὶ τῆς Ἀγιορειτικῆς Ἰθαγενείας καὶ Ἀγιορειτικῆς Σημείας... Ἡ ὑπηρεσία τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν, οὐχὶ μόνον ἠγγόει τὴν θέσιν αὐτῶν (τῶν ζητημάτων) ἀλλ' οὐδὲ κἂν εἶχεν ἀντίτυπον τοῦ ἐν ἰσχύει κανονισμοῦ τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Βαμβέτσος σελ. 20.

3. Ἀγιορειτικὴ πολιτεία, περιοδικὸν Ἄθως 1921 Τεύχ. Ε — ΣΤ' σελ. 34)5.

4. Ἐννοεῖ τὸν Ἐλευθέριον Βενιζέλον.

5. Βλ. Δ. Πετρακάκον: Τὸ μοναχικὸν πολίτευμα, σελ. 162, Χρ. Κτενῶν: Ἄπαντα σελ. 515. Γρ. Κατσαρέαν σελ. 66.



δὲν ἦτο δυνατὴ, διότι ὡς εἶδομεν ἐπεκρέμετο ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους, τὸ πρωτόκολλον τῆς Πρεσβευτικῆς Συνδιασκέψεως τοῦ Λονδίνου, περὶ διεθνοποιήσεως τοῦ Ἁγίου Ὄρους, τὸ ὁποῖον μὴ ἐφαρμοσθὲν λόγῳ τοῦ ἐπακολουθήσαντος Ἀ' Παγκοσμίου Πολέμου, ἀπετέλει διαρκῆ ἀπειλήν. Συνέπεια τούτου ἦτο καὶ ἡ δι' ἀδρίστον χρόνον ἀναβολὴ τῆς ἀναθεωρήσεως τῶν Γενικῶν Κανονισμῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους (1).

Ὑπὸ τῶν Ἀγιορειτῶν μοναχῶν ὅμως διαρκοῦντος τοῦ πολέμου τούτου ἐθεωρήθη σκόπιμον, πρὶν ἢ ἐκτελεσθῆ τὸ Πρωτόκολλον τοῦ Λονδίνου καὶ ἐπιληφθῆ ἢ Συνδιάσκεψις τῶν Πρεσβευτῶν τοῦ ζητήματος τῶν Κανονισμῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους, νὰ ἀνασυντάξωσι τοὺς ἐν ἰσχύϊ Γενικοὺς Κανονισμοὺς προσαρμοζόντες αὐτοὺς εἰς τὴν αὐτονομίαν του.

Οὕτω ἐν ἔτει 1918 μετεκάλεσαν οἱ Ἀγιορεῖται ἐξ Ἀθηνῶν εἰδικὸν νομικὸν σύμβουλον τῇ συνεργασίᾳ τοῦ ὁποίου συντάχθη τὸ σχέδιον τοῦ «Θεμελιώδους Χάρτου» ὑποβληθὲν εἰς ἑκτακτικὸν Τριπλῆν Σύναξιν, εἰς ἣν συνεζητήθησαν καὶ ἐψηφίσθησαν περὶ τὰ 100 ἄρθρα. Τῶν ὑπολοίπων ἡ συζήτησις ἀνεβλήθη ἐπ' ἀδρίστον.

Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι ἀπὸ Νομικῆς ἀπόψεως ἡ διατύπωσις καὶ ἀκριβολογία τοῦ Θεμελιώδους Χάρτου, εἶναι τελειωτέρα τῶν Γενικῶν Κανονισμῶν πλὴ ὅμως ὡς ἐν τῇ εἰσηγητικῇ ἐκθέσει αὐτοῦ ἀνομολογεῖται. «*Βάσιν ἢ ἐργασία αὕτη ἔσχε τὸ Πρωτόκολλον τοῦ Λονδίνου τοῦ 1913 εἰς πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν διεθνὴ ἐμφάνισιν τῆς αὐτονόμου πολιτείας*». Ὡς ἐκ τούτου ἐν τῷ πρώτῳ ἄρθρῳ αὐτοῦ ἀνεγράφετο ὅτι: Τὸ Ἅγιον Ὄρος ἀποτελεῖ αὐτόνομον, ἀνεξάρτητον καὶ οὐδετέραν πολιτείαν, συμφώνως ταῖς διατάξεσι τῆς ἐν Λονδίῳ Συνθήκης τοῦ 1913. Διὰ τοῦ ἄρθρου 5 ὁ Θεμελιώδης Χάρτης καθιέρου ἰδίαν Ἀγιορειτικὴν ὑπηκοότητα (2).

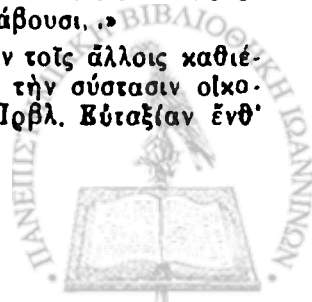
Ὁ Θεμελιώδης Χάρτης οὐδόλως ἐφηρημόσθη, διότι μετὰ τὴν μεταπολίτευσιν εἰς τὴν Τσαρρικὴν Ρωσσίαν, οὐδεὶς πλέον ἐνδιαφέρετο διὰ τὴν ρύθμισιν τοῦ ἐκκρεμοῦντος Ἀγιορειτικοῦ ζητήματος, οἱ δὲ μοναχοὶ ὑπὸ Ἐθνικοῦ συμφέροντος κινούμεναι, δὲν ἦσαν πρόθυμοι νὰ ἀνακαινίσωσι τὸ ζήτημα τοῦτο. Σιωπηρῶς λοιπὸν παραμερίσθη ὁ Θεμελιώδης Χάρτης, μέχρι δὲ τῶν Συνθηκῶν τῶν Σεβρῶν καὶ τῆς Λωζάννης, τὸ πρωτόκολλον τοῦ Λονδίνου δὲν ἐφηρημόζετο μὲν, πλὴν διατηρεῖτο ἐν ἰσχύει τυπικῶς.

Κρίνοντες ἐνταῦθα τὴν σύνταξιν τοῦ Θεμελιώδους Χάρτου παρατηροῦμεν, ὅτι αὕτη ἐγένετο εἰς χρόνον ἀδόκιμον ἀφ' ἐνός καὶ ἀφ' ἐτέρου οὐδὲν ἔμελλε νὰ προσφέρῃ εἰς τὸ Ἀγιορειτικὸν ἐκκρεμὲς ζήτημα, μᾶλλον δὲ ζημίας θὰ ἐδημιούργη, διότι βάσις αὐτοῦ ἦτο τὸ Πρωτόκολλον τοῦ Λονδίνου καὶ συνεπῶς ὑπὸ τῶν συνταξάντων ἀνεγνωρίζετο ἡ ἰσχύς αὐτοῦ, δι' ἣν πρὸ 5 ἐτῶν ἠγωνίσθησαν ὑπερανθρώπως καὶ τὸ ὁποῖον νῦν ἐπαναφέρεται ἐκ τῆς ἀφανείας εἰς τὸ προσκύνιον. Οἱ Ἀγιορεῖται, ἐφ' ὅσον ἠθελον νὰ ἀνασυντάξωσι τοὺς κανονισμοὺς τοῦ 1911, ἔδει νὰ μὴ λάβωσιν ὑπ' ὄψιν τῶν οὐδομῶς τὰς ἀποφάσεις τῆς Πρεσβευτικῆς Συνδιασκέψεως, ἄλλως ἔδει νὰ ἀφίσωσι προσωρινῶς εἰσέτι τὴν ἐκκρεμότητα συνεχιστέμενην. Ἡ ἀνακήρυξις τοῦ Ἁγίου Ὄρους εἰς πολιτείαν αὐτόνομον, ἀνεξάρτητον καὶ οὐδετέραν καὶ ἡ καθιέρωσις ἰδίας Ἀγιορειτικῆς ὑπηκοότητος, παρεῖχεν εἰς τὴν

1. Βλ. Α. Εὐταξίου: Προσοχὴ εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος, μέρ. Β' Κεφ. ΙΙ.

2. Τὸ ἄρθρον 1 τοῦ Θ. Χ. ἔχει οὕτω: «Τὸ Ἅγιον Ὄρος τοῦ Ἄθω περιλαμβάνον τὴν ὀμόνυμον Χερσόνησον, ἀποτελεῖ αὐτόνομον, οὐδετέραν καὶ ἀνεξάρτητον πολιτείαν». Τὸ δὲ ἄρθρον 5 «Καθιεροῦται αὐτοτελὴς Ἀγιορειτικὴ ὑπηκοότης, ταύτης ἀπολάβουσι,»

Ὁ Θ. Χ. περιεῖχε διαφόρους καινοτομίας διὰ τὸ Ἅγιον Ὄρος. Σὺν τοῖς ἄλλοις καθιέρου τὴν πρόσληψιν ἐνός Νομικοῦ καὶ ἐνός Οἰκονομικοῦ Συμβούλου καὶ τὴν σύστασιν οἰκονομικοῦ Συμβουλίου, προσέτι δὲ τὴν εἰσαγωγὴν Δασικῆς Νομοθεσίας. Πρβλ. Εὐταξίαν ἐνθ' ἄνωτ. καὶ Κτενᾶν: Ἄπαντα σελ. 369.



Ρωσσίαν τὸ δικαίωμα πρὸς ἐφαρμογὴν καὶ τῶν λοιπῶν ἐν τῇ Πρεσβευτικῇ Συνδιασκέψει ἀποφασισθέντων.

Τῶν βεβιασμένων καὶ ἀκαίρων τούτων τῶν Ἀγιορειτῶν ἐνεργειῶν, τὰ ἀτυχῆ ἀποτελέσματα, ἔμελε νὰ προλάβῃ ἡ Κομμουνιστοποίησης τῆς Τσαρικῆς Ρωσσίας.

70. Η ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΙΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ ΔΙΑ ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΤΩΝ ΣΕΒΡΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΛΩΖΑΝΝΗΣ

Διὰ τοῦ ἀρθρου 13 τῆς ὑπογραφείσης ἐν Σέβραις τὴν 28 Ἰουλίου | 10 Αὐγούστου 1920 Συνθήκης. «Περὶ προστασίας τῶν ἐν Ἑλλάδι μειονοτήτων», ἀνεγνωρίζετο ἡ Ἑλληνικὴ κυριαρχία ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους, μὲ τὴν ὑποχρέωσιν τῆς διατηρήσεως τῶν ἐκ παραδόσεως δικαιωμάτων καὶ ἐλευθεριῶν, ὧν ἀπολάβουσιν αἱ μὴ Ἑλληνικαὶ Μοναστηριακαὶ Κοινότητες (1).

Συνέπεια τῶν διατάξεων τούτων ἦτο ἡ διεθνὴς ἀναγνώρισις τῆς Ἑλληνικῆς κυριαρχίας ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους καὶ συγχρόνως ἡ προστασία τῆς ἐν αὐτῇ μειονότητος. Αἱ διατάξεις τῆς Συνθήκης αὐτῆς ἔλαβον ὀριστικὴν μορφήν, διὰ τοῦ ἐν Λωζάννῃ τὴν 24—7—1923 ὑπογραφέντος Πρωτοκόλλου (2).

Ἡ πλήρης ἀναγνώρισις τῆς Ἑλληνικῆς κυριαρχίας ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ὀριστικὴν μορφήν ἔλαβε διὰ τῆς Συνθήκης τῆς Λωζάννης τῆς 24ης Ἰουλίου 1923, δι' ἧς ἀνεγνωρίσθησαν πλήρως τὰ νέα ὄρια τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπικρατείας.

Βάσις τῆς προστασίας τῶν ξένων μειονοτήτων, εἶναι αἱ διατάξεις τοῦ ἀρθρου 62 τῆς Συνθήκης τοῦ Βερολίνου τοῦ ἔτους 1878, συνισταμένα εἰς τὴν διατήρησιν τῶν πλεονεκτημάτων, δικαιωμάτων καὶ προνομίων τῶν Ἀγιορειτῶν μοναχῶν, ὡς καὶ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἦτοι εἰς τὴν ἐλευθερίαν προσλήψεως νέων μοναχῶν ὁμογενῶν των, τὴν ἐλευθερίαν ἀσκήσεως τῶν θρησκευτικῶν των καθηκόντων, τὸ ἀνεξάρτητον τῆς διοικήσεως τῶν οἰκονομικῶν τῆς Μονῆς καὶ τῆς αὐτοδιοικήσεως τῶν Μονῶν των, ἐντὸς βεβαίως τῶν πλαισίων τῶν διατάξεων τοῦ Κ. Χ.

Ἡ διάταξις αὕτη τῆς Συνθήκης τῶν Σεβρῶν, περιληφθεῖσα εἰς τὴν περὶ μειονοτήτων συνθήκην, ἐδημιούργησε νομικῶς ἀμφίβολον Ἀγιορειτικὴν μειονότητα, διότι ὁ τρόπος τῆς ἀνανεώσεως τῶν προστατευομένων διὰ τῆς Συνθήκης ταύτης μερῶν, ὡς καὶ αἱ συνθηκαὶ ἐγκαταβιώσεως τῶν μὴ Ἑλλήνων Ἀγιορειτῶν μοναχῶν, δὲν συνιστῶσι τὰ στοιχεῖα τῆς ἐννοίας τῆς μειονότητος (1).

Πάντως διὰ τῆς Συνθήκης τῆς Λωζάννης ἡ Ἑλληνικὴ κυριαρχία ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἀνεγνωρίσθη *de jure* καὶ οὐδεμία πλέον δύναται ἐν τῷ μέλλοντι νὰ γεννηθῇ ἀμφισβήτησις ὡς πρὸς τὴν Ἑλληνικότητα τούτου.

71. Η ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΙΣ. Ο ΝΕΟΣ ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ

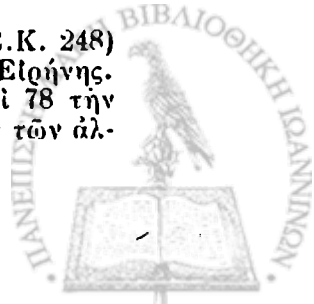
Εὐθὺς ἀμεσῶς μετὰ τὴν ὀριστικὴν πλέον ἀναγνώρισιν τῆς Ἑλληνικῆς κυριαρχίας ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους, διὰ τῆς Συνθήκης τῆς Λωζάννης, συνεστήθη ἐν

1. Τὸ ἀρθρον 13 τῆς ἐν λόγῳ Συνθήκης ἔχει ὡς ἀκολούθως: «Ἡ Ἑλλὰς ὑποχρεοῦται νὰ ἀναγνωρίσῃ καὶ διατηρήσῃ τὰ ἐκ παραδόσεως δικαιώματα καὶ ἐλευθερίας, ὧν ἀπολάβουσιν αἱ μὴ Ἑλληνικαὶ Μοναστηριακαὶ Κοινότητες τοῦ Ἁγίου Ὄρους, κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθρου 62 τῆς Βερολινίου Συνθήκης τῆς 13ης Ἰουλίου 1878.

Ἡ Συνθήκη ἐκυρώθη διὰ τοῦ Ν.Δ. τῆς 29—9—1923 «περὶ κυρώσεως τῆς ἐν Σέβραις ὑπογραφείσης Συνθήκης περὶ προστασίας τῶν ἐν Ἑλλάδι μειονοτήτων. (Φ.Ε.Κ. 311)30—10—1923). Βλ. Α. Μαλαγαρδῆν: Γενικὴ Κωδικοποίησης τ. Α' σελ. 320.

2. Ἡ Συνθήκη τῆς Λωζάννης ἐκυρώθη διὰ τοῦ Ν.Δ. τῆς 25—8—1923 (Φ.Ε.Κ. 248) 25—8—1923 «Περὶ κυρώσεως τῆς ἐν Λωζάννῃ συνομολογηθείσης Συνθήκης περὶ Εἰρήνης.

1. Βλ. κατωτ. εἰς Μέρος Β' κεφ. Α' καὶ ἴδια εἰς τὰς παραγράφους 52 καὶ 78 τὴν ἐννοιαν τῆς Ἀγιορειτικῆς μειονότητος καὶ τὸν τρόπον εἰσόδου πρὸς ἐγκαταβίωσιν τῶν ἀλλογενῶν μοναχῶν.



Ἅγιω Ὄρει πενταμελῆς ἐπιτροπῆ ἐξ Ἀγιορειτῶν Πατέρων, ἥτις προέβη εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ νέου Καταστατικοῦ Χάρτου, ἀποτελουμένου ἐξ 188 ἀρθρῶν τὸ τελευταῖον τῶν ὁποίων ὀρίζει, ὅτι ὁ Κ. Χ. θὰ τεθῆ ἐν ἰσχύϊ ἀπὸ τῆς ἐγκρίσεως ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος καὶ τῆς ἐπικυρώσεώς του ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας (1). Πράγματι δὲ ὁ συνταχθεὶς Καταστατικὸς Χάρτης, ἐπεκυρώθη ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας διὰ τοῦ ἀπὸ 10|16 Σεπτεμβρίου 1926 Ν. Δ/τος.

Ἡ Ἑλληνικὴ πολιτεία, ἐλευθέρα οὖσα εἰς τὴν ρύθμισιν τοῦ Ἀγιορειτικοῦ καθεστῶτος, ἐθεώρησεν ἑαυτὴν ὑποχρεωμένην νὰ σεβασθῆ τὸ ἔκπαιλαι ὑπάρχον καθεστῶς (2). Πρὸς τοῦτο παρεχώρησε πλήρη αὐτοδιοίκησιν, διὰ τῆς ἀναγνωρίσεώς του εἰς ἰδιαιτέραν Κοινότητα, ἔχουσαν ἔναντι τῶν λοιπῶν αὐτοδιοικουμένων ὀργανισμῶν, ἐξουσίας ἐπηρεησμένης καὶ ἰδιαζούσας (3).

Τὴν παραχωρηθεῖσαν αὐτοδιοίκησιν ἡ Ἑλληνικὴ πολιτεία, κατωχύρωσε συνταγματικῶς, ἵνα οὕτω προστατεύσῃ ταύτην ἀπὸ τυχόν ἀντίθειον θέλησιν τοῦ κοινῶς Νομοθέτου (4). Τοῦτο βεβαίως δὲν συνεπάγεται ἀπόλειαν ἢ μείωσιν τῆς κυριαρχίας τῆς Ἑλληνικῆς πολιτείας ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ἐφ' οὗ τὴν κυριαρχίαν τῆς ἀσκει ἀπόλυτον (5), πλὴν ὅμως αὐτοδεσμευθεῖσα καὶ σεβομένη τὰς κατὰ τὸ παρελθὸν ἐκφρασθείσας βουλήσεις τῆς, δὲν δύναται νὰ προχωρήσῃ πέρα τῶν καθορισθέντων ὁρίων, δυναμένη μόνον νὰ ἐφαρμόσῃ τὴν εἰς τὴν λοιπὴν ἐπικράτειαν ἰσχύουσαν νομοθεσίαν, εἰς θέματα μὴ εἰδικῶς, ὑπὸ τῶν ἀνωτέρω νομοθετημάτων ρυθμιζόμενα (1).

Τὸ παρὰ τῆς πενταμελοῦς ἐπιτροπῆς συνταχθὲν καὶ ψηφισθὲν τὴν 10ην Μαΐου 1924 ὑπὸ τῆς Διπλῆς Ἑκτάκτου Ἱερᾶς Συνάξεως, Σχέδιον τοῦ Κ.Χ., ἐκύρωσεν ἡ Ἑλληνικὴ Πολιτεία διὰ τοῦ Ν. Δ. τῆς 10|16 Σεπτεμβρίου 1926 (2). Τὸ Ν.Δ. συνταχθὲν ὑπὸ ἐκπροσώπων τοῦ Κράτους, τῆς Ἀγιορειτικῆς Πολιτείας καὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ ἀνταποκρινόμενον πλήρως εἰς τὰς διατάξεις τοῦ ὑπὸ ἐπικειμένην τότε ἐφαρμογὴν, συντάγματος τοῦ 1926, ἀποτελεῖ τὴν κυρίαν βάσιν τοῦ Νομοθετικοῦ Ἀγιορειτικοῦ Καθεστῶτος, ἔχον ἔναντι τοῦ Κ.Χ. ἐπηρεησμένην τυπικὴν δύναμιν (3). Τοῦτο μαρτυροῦσι καὶ αἱ διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 1 αὐτοῦ, καθ' ἃς «κυροῦται ὁ Κ. Χ. τοῦ Ἁγίου Ὄρους... ἐφ' ὅσον δὲν ἀντίκειται πρὸς τὰς ἀκολούθους διατάξεις». Συνεπῶς τὸ Μοναχικὸν καθεστῶς τοῦ Ἁγίου Ὄρους σήμερον, ἐδράζεται ἐπὶ τοῦ Ν. Δ. τῆς 10|16 Σεπτεμβρίου 1926 καὶ ἐπὶ τῶν μὴ ἀντικειμένων εἰς τὰς διατάξεις του, διατάξεων τοῦ Κ. Χ., τὸ ἐνιαῖον κείμενον τῶν ὁποίων ἀποτελεῖ «ἐξαιρετικὸν δίκαιον» ὡς ἀντλοῦν τὴν ἰσχύον αὐτοῦ ἐξ αὐτοῦ τοῦ Συντάγματος, μὴ δυνάμενον οὕτω νὰ τροποποιηθῆ, εἰμὴ καθ' ὄν τρόπον τὸ Σύνταγμα ὀρίζει (4).

1. Βλ. λεπτομερῆ ἐξιστόρησιν τοῦ τρόπου συντάξεως τοῦ Κ. Χ. εἰς Π. Πετραζάκον ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 107—108.

2. Πρβλ. Δ. Πετραζάκον ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 162 «Ἀπέφυγεν μάλιστα (Ἡ Ἑλληνικὴ Πολιτεία) ἐπιμελῶς οἰανδήποτε ἐπέμβασιν εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τοῦ Ἁγίου Ὄρους καίτοι ἐπιμόνως προεκλήθη εἰς τὴν ἀσκησιν τῶν κυριαρχικῶν τῆς δικαιωμάτων.

3. Βλ. λεπτομ. τοῦ αὐτοδιοικητοῦ εἰς Π. Παναγιωτάκον ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 99.

4. Βλ. ἀρθρα 106—110 Συντάγματος 1926, ἀρθρα 109—112 Συντάγματος 1927 καὶ ἀρθρον 103 Συντάγματος 1952. Ἐπίσης βλ. τὸ ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς καταρτίσεως τοῦ Κ.Χ. καταρτισθὲν σχέδιον κηρύσματος εἰς Α. Εὐταξίαν: Προσοχὴ εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος σελ. 49.

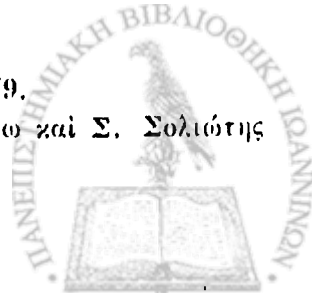
5. Πρβλ. *ad hoc* ἐρμηγείαν τοῦ Συμβούλου Ἐπικρατείας Σ. Σολιώτη εἰς Θ. ΜΠ. σελ. 67. Ὁμοίως Ι. Γιούπην εἰς Α.Ε.Κ.Α. ἐτ. Α' σελ. 18, Π. Παναγιωτάκον ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 106 ἐπ. Η. Κυριακόπουλον: Ἑλληνικὸν Διοικητικὸν Λίγατον ἐκδ. Β' τ. Β' σελ. 130.

1. Πρβλ. Σ. Σολιώτην ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 72.

2. Φ.Ε.Κ. 309|1926.

3. Βλ. Π. Παναγιωτάκον ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 107 σημ. 2 κα: 108|9.

4. Βλ. Ι. Ἡλιάκην: Οἱ Ἀγιορειτικοὶ Θεσμοὶ σελ. 18—19. Οὕτω καὶ Σ. Σολιώτης σελ. 72. Πρβλ. καὶ Π. Παναγιωτάκον ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 109.



Δημιουργείται όμως τὸ ζήτημα, κατὰ πόσον ὁ Κ. Χ. καὶ τὸ Ν.Δ. τῆς 10/16 Σεπτεμβρίου 1926 ἔκλουν τὴν ἰσχύιν των ἐκ τοῦ Συντάγματος, ἐφ' ὅσον αἱ πρῶται περὶ Ἁγίου Ὁρους διατάξεις περιέχονται εἰς τὸ Σύνταγμα τοῦ ἔτους 1927. Εἰς τὴν καταφατικὴν ἀπάντησιν μᾶς ὀδηγεῖ τὸ γεγονός, ὅτι τόσο ὁ Κ.Χ. ὅσον καὶ τὸ Ν.Δ. τῆς 10/16 Σεπτεμβρίου 1926 πληροῦσιν ἀπάσας τὰς Συνταγματικὰς προϋποθέσεις τῆς συντάξεως, ἐγκρίσεως καὶ ψηφίσεως (5) καὶ οὕτω οὐδὲν προϋπότερον δημιουργεῖται, διότι αἱ διατεκνώσεις αὗται οὐχὶ τυχαίως ἐτηρήθησαν, ἀλλ' ἵνα πληρωθῶσιν ἐκ τῶν προτέρων αἱ ἀπαιτήσεις τῶν ἀρθρῶν τοῦ ἐπὶ δημοσίευσιν εὐρισκομένον καὶ προσωρινῶς ἰσχύσαντος Συντάγματος τῆς 22ας Σεπτεμβρίου 1296, οὗτινος αἱ διατάξεις ἐπανελήφθησαν εἰς τὰ ἀρθρα 109—112 τοῦ Συντάγματος τοῦ 1927 (6).

Τὴν συμφώνως πρὸς τὸ ἀρθρον 111 τοῦ Συντάγματος 1927 ἐπικύρωσιν τοῦ Κ.Χ. ἐπὶ τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων, κατὰ τὰ κοινῶς παραδειγμένα, ἀνακληροῖ πλήρως ἡ Νομοθετικὴ ἐπικύρωσις διὰ Νομοθετικοῦ Διατάγματος (1).

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω σαφῶς προκύπτει, ὅτι ὁ Κ.Χ. καὶ τὸ Ν.Δ. τῆς 10/16 Σεπτεμβρίου 1926, εὐρίσκονται ἐν ἀρμονίᾳ πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος καὶ ἀποτελοῦσιν ὁμοῦ Νομοθετικὸν κατασκεῦασμα, ἀπ' εὐθείας ἐξ αὐτοῦ ἀρμόνιος τὴν ἰσχύιν του, ἡδὲξημένης δηλαδὴ τυπικῆς δυνάμεως, μὴ δυνάμενον τὰ τροποποιηθῆ, εἰμὴ μόνον ὅπως τὸ Σύνταγμα ἐν ἀρθρῳ 103 παρ. 3 δοῖζει.

Τὸ σχέδιον τοῦ Κ. Χ. ὑπέγραψαν οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν δέκα ἐννέα Ἱερῶν Μονῶν, τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Μονῆς Ἁγίου Παντελεήμονος ἀρνηθέντων ὑπογραφήν (2).

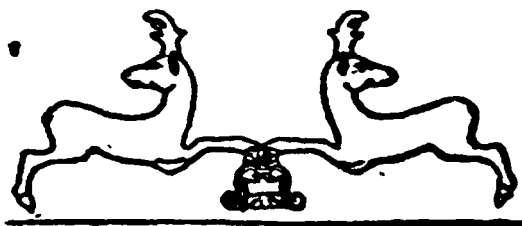
(Συνεχίζεται)

5. Πρὸς ἀρθρον 44 ἐδαφ. Β.Ν.Δ. καθ' ὃ... ἡ ἰσχύς τοῦ παρόντος Ν.Δ. ἄρχεται ἀπὸ τῆς ἐπομένης τῆς ἰσχύος τοῦ δημοσιευθησομένου Συντάγματος.

6. Βλ. Π. Παναγιωτάζον σελ. 109 σημ. 2. Ἐπίσης Θ. Τσαῖτσον—Μ. Βολονάκην εἰς Α.Ε.Κ.Δ. ἔτος Δ. σελ. 213. Ὁμοίως βλ. ἐπ' ἀριθμ. 143/1926 ἀπόφασιν Ἐσφτείου Θεσσαλονίκης, αὐτόθι.

Βλ. Ν. Ν. Σαριπόλου: Ἑλληνικὸν Συνταγματικὸν Δίκαιον τ. Β' σελ. 233 ἐπομ. καὶ Π. Παναγιωτάζον ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 109 σημ. 2.

2. Εἰς ἀναγνώρισιν τοῦ Κ. Χ. ἡ Μονὴ Ἁγ. Παντελεήμονος προέβη κατὰ τὸ ἔτος 1940, ἀντιληφθεῖσα τὸ μάταιον καὶ ἀλογοῦν τῆς στάσεώς της ταύτης. Πάντως καίτοι δὲν ἀντιγράφει τὸν Κ. Χ. διετήρησεν παρὰ τῇ Ἱερᾷ Κοινότητι ἀντιπρόσωπον, λαμβάνοντα μέρος εἰς πάσας τὰς ἐνεργείας καὶ ὑπογράφοντα τὰ βᾶσει τῶν διατάξεων τοῦ Κ.Χ. συντασσόμενα πρακτικὰ καὶ ἔγγραφα.





ΣΠΥΡΟΥ ΜΟΥΣΕΛΙΜΗ

ΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ ΤΗΣ ΜΠΟΥΝΤΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΝΗΓΥΡΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑ-ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ

Στή ρίζα του βουνού που ορθώνεται απάνου από τη λίμνη της Αχερουσίας, ή όποια τώρα αποξηράνθηκε κι έγινε ένας άπεραντος γόνιμος κάμπος σπαρμένος με βαμβάκια, καλαμπόκια, ρίζια και κηπευτικά, και κοντά στις όχθες της, σταλίζει στον ήλιο, βροπιωμένο μονδιασμένο κι έθρειπωμένο, χωρίς πατά και ψάλη, το μέχρι χιές έχομένο, πλούσιο και περιλαμπρο μοναστήρι της αγιά—Παρασκευής της Μπούντας, το όποιο τον περισσότερο καιρό κηδερονόταν από καλογοιές ήγονμένες, γιατί γυναίκα ήταν κι ή αγία για την όποια είχε γίνει.

Πώς κι ονομάζεται ή τοποθεσία έτσι, δεν ξέρω. Μπούντα έμεις λέμε τον πλεονορίτη, από τον όποιο και το ρήμα μπουνιάζω.

Από πάνω του ανηφορίζουν οι γυνές πλαγιές του βουνού με κάτον κάτον άριές βελωνιδιές, που οι άρχαία χόρνια ο κολασμένος από τους Θεούς Σίσιφος κύλαε την πέτρα της τιμωρίας, και κάτον άπλώνεται πράσινη θάλασσα ο κάμπος του Κάτου Φαναριού.

Μπροστά από το 1923, που άπαιλοτριώθηκαν τα χιήματά του και το βίο του διασκορπίστηκε στους πετανέμους ή περιοισία του άποτειλοούνταν απάνου από διό χιλιάδες ριζάρια έλιές, χιλια στρέμματα παχιά χωράφια στον κόσμο του κάμπου, άφησε εκείνα που είχαν άφιερωμένα οι άράδες του Μαργαριτιού, ιδιοχίτες του Φαναριού, που δέκα, που δέκα πέπε στρέμματα, οε κάθε χωριό, γιατί ήταν πολν θανατογορό το μοναστήρι, κι οι Τοῦχοι το σκιάζονταν, λακκινιές άλογα, κοπάδια γελάδια κι άμέτοηρα γιδοποδβατα.

Μέσα στο διοικητικό, ύπηρετικό κι εργατικό προσωπικό του φιλοξενόταν κάθε μέρα, έρωγαν ψωμί, πάνω από τριάντα ρουμαίιοι, ξένοι, διαβάτες. Το καζάνι με το φαί δεν έβγαινε ποτε από τη σια και ο φούορος για το ψήσιμο του ψωμιού βρισκονταν δίόενα άναμμένος.

Ός το 1913 που λευτερώθηκε ο τόπος λειτούργαε έδω και Σχολαρχείο και συντηροούνταν δασκάλοι και μαθητές, από το μοναστήρι.

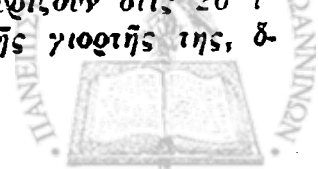
Σήμερα όσοι το επισκέφονται αντιχρίζουν κελιά ξέσκεπα, χιόρια έθρειπωμένα τοίχους σπουοισμένους, γελαδομάντρια έρημα, μάντρες άδειες παρατημένα άχούοια κι άλλα μπαταλιασμένα οικήματα. Από τα καποφόρα δέντρα του σώζονται άκόμα τοῦφες τοῦφες και δασάκια, οι φραγκοσυνιές γιατί προσπατεύονται από τα βελόνια των φύλλων και δεν ενγώνουν τα γομάοια να τις φάν.

Η κατοχή 1941—44 άποσχόλασε οτι σρημάδι είχε άπομείνει από προύτερα.

Από γερασμένα κηπαίοσια παρασιέκουν στο πλεονό της εκκλησιās ταπεινωμένα και λυπημένα. Θυμιούνται τα παρασμένα και γέρονιν το κεφάλι καταφρονεμένα, οα να ιτρέπονται τον κόσμο που τα κοιτάζει.

Υπόγειο παράδοση και πιστεύει ο λαός πως ή Ρουμαία Αγία Παρασκευή θανατοώθηκε στον τόπο αυτόν έδω, όπου είναι και θαιμένη.

Για αυτό και τα περισσότερα χωριά της περιφερείας, άκόμα και τ' απάνου από την Κακή Σκάλα της Παραμυθιάς γιοοιάζουν και πανηγυρίζουν στις 26 ή Αλωνόση, τη μέρα της γιοοιής της, ο



πως: τὸ Ζερβοχώρι (πρῶτα Δραγουμή, ἀπ' ὅπου κατὰγεται ἡ ἰστορική οἰκογένεια τοῦ Ἰωάννα Δραγουμή), τὸ Τσαγγάρι, ἡ Γράσοδειη (τώρα Καταμάχη), ἡ Βελανιδιά, τὸ Κεράσοβο, ἡ Σαλονίκη, ἡ Λαμπανίτου (τώρα Ἐλαταριά), τὸ Πόποβο κί' ἄλλα παρεξώτερα — πού νά τὰ ξέρω ὅλα — πού τὰ περισσότερα δὲν ἔχουν οὔτ' ἐκκλησιά τῆς Ἁγίας.

«Τὸν καιρό τοῦ διωγμοῦ, λέει ἡ παράδοση (ἡ βιογραφία τῆς ἀναφέρει τὸς ἔζησε στὰ χρόνια τοῦ Ρωμαίου Αυτοκράτορα Ἀτωνίου Πίου, 162 μ.Χ. προκατόχου Μάρκου Αὐρηλίου καὶ ἐμαρτύρησε περιοδεύοντας καὶ διαδίνοντας τὸν Χριστιανισμό στὸν τόπο πού ἦταν βασιλιάς ὁ Ταράσιος) τὴν πῆραν τὴν Ἁγία ξηρατώνοντας, παρ' τ' ἐδῶ, πῶρ' τ' ἐκεῖ οἱ Ρωμαῖοι σπουδαῖοι, ὡς πού τὴν ἔφτασαν σιτὴν ἀκρῆ τῆς Ἀχερουσίας λίμνης.

Μότι ζήλωσαν οἱ στρατιῶτες κί' ἐτοιμάστηκαν νά τὴ σφάξουν ἀρπάχτηκε ἐκεῖνη ἀπ' ἓνα κίονι πού ἔλαχε μπροστά τῆς.

Ἡ πέτρα μαλάκωσε κί' ἔγινε σὰ γλῶσσὸ τριῶ ἀπὸ τὴν τσαντίλα. Οἱ κόκοροι τῆς καὶ τὰ δάχτυλα τῶν χειρῶν μπῆραν στὸ λιθάρι καὶ φαίνονται καὶ σήμερα τὰ σημάδια.

Τὸ κορμί ἔπεσε σὲ σχισματιὰ τῆς γῆς πού ἔλαχε στὴ ρίζα τοῦ λιθαριοῦ καὶ τὸ κεφάλι πῆταξε στὴ Ρώμη, στοῖς γονεούς τῆς. ἀφοῦ σταμάτησε γιὰ λίγο στὴ Σπλιάντζα, στὴ θέση πού χτίστηκε ἀργότερα ἡ Ἁγία Ἐλένη.

Τὸ αἷμα καθὼς ἔσταζε στὸ δρόμο ὅπου τὸ κεφάλι, πάγωσε καὶ στὴ στεριά καὶ στὴ θάλασσα, κί' οἱ γονεοὶ τῆς πῆραν αἷμα τὸ αἷμα κί' ἤρθαν στὸν τόπο πού τὴ σκότωσαν.

Τὸ κορμί τῶν θανάτων οἱ Χριστιανοί. Τὸ κεφάλι τοῦ γύρισε ἀργότερα ἔμειν' ἀδαφτο κί' ὅταν ἔχτισαν τὴν ἐκκλησιὰ τῶν θανάτων στὸν τοῖχο, πού φαίνεται καὶ σήμερα, γιατί εἶν' ἀπ' ἔξω.

Κόσμος, κουτσοί, σπραβοί, γκαβοί ἔρχονται ἐδῶ στὴ γιορτὴ τῆς καὶ φεύγουν γεροί. Δὲν εἶναι πολὺς καιρὸς (1952) πού ἤρθε μιὰ κοπέλλα ζουρλή ἀπὸ τὸ Σκάνδαλό καὶ τὴν ἀλλὴ μέρα ἔφυγε φρόνιμη καὶ καλή.

Ἀπὸ τὸν τάφο τῆς ἔβγαλε νερὸ πού γιάτρευε τοὺς ἀρρώστους. Ἐπειδὴς ὁμοῦ κάποτες ἤρθεν ἓνας Ταῦροκος κί' ἔλουσε τὸ κρηριασμένο ζαγάρι τοῦ χαιθίμε, ἀν καὶ τὸ σκυλί γέρευε.

Τὸ λιθάρι πού ἀγκάλιασε ἡ ἁγία ἦταν ἄλλο τόσο, ἄλλα λιγότερε ἀπὸ τὸν κόσμο πού τὸ παίρει γιὰ φυλαχτό.

Ἄλλη παράδοση λέει πὸς ὁ βασιλιάς πού τὴ θανάτωσε εἶχε τὴν ἔδρα του σιτὴν πόλη πού ἦταν τὸ Κασσιό (Παρδοσία).

* * *

Ἀπὸ τὰ πατηγῶρα πού γίνονται σιτὴν περιφέρειᾳ τοῦ Φαναριοῦ, τοῖα εἶναι τὰ κυριότερα, πού συγκεντρώνουν πάνου ἀπὸ χίλιους νομάτους, τῆς Παραγίας πού γίνονται τὸ δεκαπενταύγουστο σιτὴ Γλυκὴ, κάτω ἀπὸ τοὺς ἥσοιους τῶν πλατανιῶν σιτὴς ὄχιες τοῦ Ἀχέροια, τοῦ Παντελεήμονα σιτὴς 27 τ' Ἀλωνάση κάτω κί' αὐτὸ ἀπὸ τοὺς ἥσοιους δέντρων πού μοιάζουν μὲ τὴν λιτὰ σιτὴν ἀκρῆ τοῦ Κασσιοῦ καὶ τῆς ἁγίας — Παρασκευῆς τῆς Μπουντίας ἀνήμερα τοῦ Παντελεήμονα.

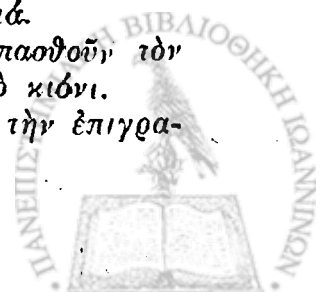
Ἀπὸ βραδὶς τὴν παραμονὴ τῆς γιορτῆς πλῆθος κόσμου καὶ πρὸ πάντος γυναικόκοιτα στρωμνίζονται μέσα σιτὴν ἀπλόχωρη ἐκκλησιὰ, ὅπου καὶ διανυκτερεύουν, ἀφοῦ πρῶτα κάμουν γονατιστὲς μετάνοιες κί' ἀσπαστοῦν μὲ μεγάλη εὐλάβεια τὴ μαρμαρωτὴ πλάκα πού σκεπάζει τὸν τάφο τῆς Ἁγίας. Δὲν ὑπάρχει ἄνθρωπος ἀπὸ τοὺς πατηγῶρα καὶ γιορτασιτὲς πού θὰ φύγει χωρὶς νά προσκυνήσει κί' ἀσπασθεῖ τὸν τάφο.

Τὰ κόκκαλα τῆς Ἁγίας, τὰ ἱερὰ λείψανα, βροσκοῦνται μέσα σιτὴ σχισματιὰ, ὅπως λέν. Ἀπάνου τῆς ἔχει καιασκουασθεῖ στυλότοιχος πού βρασιάει τὸ μέσο τῆς στέγης τοῦ ραοῦ.

Σύριζα τοῦ στυλότοιχου ἀπλώνεται ἀπὸ Ἀνατολὴ πρὸς Δύση ἐνεπίγραφη ἐπιτάφια ἀπὸ ἄσπρο μαρμαρο πλάκα ἔχοντας σιτὴν Ἀνατολικὴ μεριὰ τὸ θαυματουργὸ κίονι πού τὴν ἡμέρα τῆς γιορτῆς εἶναι σκεπασμένο μὲ ἀναιμμένα κερτιά.

Οἱ προσκυνητὲς ἀφοῦ ἀσπασθοῦν τὸν τάφο φέρουν καὶ μιὰ γύρα τὸ κίονι.

Ἡ ἐπιτάφια πλάκα φέρει τὴν ἐπιγραφή



ΤΑΦΟΣ
ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ
ΔΗΕΚΕΦΑΛΙΣΘΗ
ΔΙΑ ΣΗΕΚΟΥΛΑΤΟΥΡΑ
ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΩΝΙΟΥ
ΕΤΕΘΗ ΔΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ
ΤΗΣ ΚΑΛΟΓΡΙΑΣ ΣΟΛΟΜΟΝΗΣ
ΤΟΝ ΑΥΓΟΥΣΤΟΝ ΤΟΥ 1921

Φεύγοντας ἀπ' ἐδῶ στίς 26 ἰ. Αὐγούστου 1957 ἀγάθησα σὶδν Παπαθανάση ἐφημέριον Κοινοβουλίου —Πρόεδρος τὰ σηκώσσει τὴν πλάκην τοῦ τάφου καὶ τὰ ἰδεῖ τὶ ἐπιτάχει σὶδ ἐσωτερικῶ. Τοῦτος μούσειλε τὴν παρακάτω ἐπιστολή:

«Σπῆρο,

Σὺς πληροφοροῦ ὅτι δταν σεῖς φεύγατε ἐπὶ τὸ καὶ ἄλλους νὰ με βοηθήσουν νὰ μπορέσω νὰ σηκώσω τὴν πλάκην ἀπὸ τὸν τάφο. Τοῦτο ἦτο φῆσει ἀδύνατον. Διεπίστασα μόνον τὸ ἐξῆς: "Ὅτι ἰτάρχει μιὰ ὀπή, ἢ ὅποια ὅπως ἢ παρὰδοσις λέγει ἔβγαξε ἰαματικῶ νερὸ καὶ ἐπληροφόρηθη 99% ὅτι μέσα εἰς τὸν τάφο ἐπιτάχουν ὀστῆα, ὅπως μού διεπίστασε ὁ ἱερεὺς τῆς ἐνορίας καὶ ἄλλοι προσεῖτοι.

ἱερεὺς Ἀθηνάσιος Κασκάνης»

Στὴν πρόσση τοῦ σιυλοιοῦ ποὺ κοιτάει πρὸς τὸν τάφο ἐπιτάχει τοιχογραφία τῆς Ἀγίας σὲ φυσικὸ μέγεθος, καθισμένης ἐπὶ θρόνου, κί' ἀπὸ τὴ μιὰ καὶ τὴν ἄλλη μεριά τῆς εἰκόνας μικρὸς τοιχογραφίης ποιητικῶν, ἢ μὲν ἀριστοῦ τὴν Ἀγία παρουσιάζομένη σὶδ βασιλιά, ἢ δὲ δεξιά Ρωμαῖο σιυλιῶν ποὺ βασιλεύει σὶδ χεῖρα τὴν κεφαλὴ τῆς. Στὴν ἄκρη ὁ τοῖχος ἀντὶ γιὰ τὸ κεφάλι τῆς Ἀγίας ἔχει μικρὸ ἐξόγκωμα.

Ἡ ἐκκλήσιον μὲ σινηθισμένη ξυλοσιέγη ὑποβασιαζομένη ἀπὸ δνδ παραλλήλων σιυλοιοῦνς τριουλοσιαιη, τριχογχη, δηλ. μὲ τρία ἱερά, διαχωρισμένα μετὰ τὸν με μεσοσιου, εἶναι σκέτη κί' ἐδῶ τῶ τῆς σιμμεριῆς ἐποχῆς, χωρὶς ἐπιρεσιου, σιολίδι καὶ διαμερισμα.

Ἀπὸ τὰ τρία ἱερά, τὸ μεσιῖο ποὺ εἶναι καὶ μεγαλύτερο ἀνήκει σὶδν ἁγία—Πρωσκεινὴ καὶ οἱ τοῖχοι σκελινοῦνται μὲ τοιχογραφίης ἁγίων τῆς Βυζαντινῆς πνευμασιουσιαιης, τὸ ἀριστοῦ σὶδν ἱερομασιουρα Φωκῆ καὶ τὸ δεξιὸ, φυσικῶ ἀπ' τ'

ἄλλα δνδ, σὶδν ἁγία—Πασιελεῖμοῖα.

Σὶδ δῆλεδον τοῦ κῆριον τοῦ ποὺ ἀπλῶνεται κατὰ μέγεθος τοῦ μεσιῖου ἱεροῦ εἶναι λίγῶ φυσικῶ ἀπὸ τ' ἄλλῶ δνδ.

Ἐπὶ τοῦ ἀριστοῦ σιουλοιοῦ ἐπιτάχουν τοιχογραφίης, μεγάλες εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ, τῆς Πρωσκεινῆς καὶ ἄλλων ἁγίων. Σὶδ δῆλεδον δὲ μετὰ τὸν δνδ ἁριστοῦ τοῦ ἀριστοῦ ἱεροῦ ἢ ἐπιτάχουν:

ΤΟ ΧΙΛΙΟΣΤΟ ΩΚΤΑΚΟΣΙΟΣΤΟ
ΩΓΛΟΗΚΟΣΤΟ ΤΡΙΤΟ ΕΤΟΣ ΑΠΟ
ΧΡΙΣΤΟΥ ΗΣΤΟΡΙΘΗ ΤΟ ΤΕΜ-
ΠΛΟΝ ΤΟΥΤΟ ΕΠΙΟΝΟΜΑΖΟΜΕΝΩ
ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΕΡΟΜΑΡΤΥΡΟΣ ΦΩ-
ΚΑ ΔΙ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΗΓΟΥ-
ΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΑΡΧΙΜΑΝΑΡΗΤΟΥ
Κ' ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΕΚ ΣΟΥΒΛΑΣΙ
ΑΡΧΙΕΡΑΤΕΥΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΦΙ-
ΛΕΣΤΑΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΠΑΡΑ-
ΜΥΘΙΑΣ Κ' ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΕΞ ΑΝ-
ΧΙΛΛΟΥ ΕΝ ΜΗΝΙ ΙΟΥ:8:1883:
ΧΕΙΡ ΓΕΡΩΓΙΟΥ Ν' Κ' ΔΡΙΜΙ:
ΠΕΛΑΓΙΑ ΜΟΝΑΧΗ ΑΠΟ ΓΑΝΟΥ-
ΖΙ

Μετὰ τὸν δνδ λέξεων δὲν ἀφήνεται κῆριον χωρὶς.

Ἀπὸ τὸ βράδι ὡς τὸ πρωτὶ, τὰ βραδία, τὰ τριουλοδία κί' οἱ χοροὶ δὲν σιυλοιοῦν κατὸν ἀπὸ τὴ μεγάλη σιυλοιοῦ τῆς μεσιῖου κῆριον.

Ἡ ἀγία βρῶσκει ὄλονς ξυνηθισμένους, χοροσινῆς, πρῶσκεινῆς καὶ πασιηροσινῆς.

Τὶ χωσιουμένη ἀγία!

Ἡ ἁγία, ὁ κῆριον πρὸς τὴ Μήλιτη (μῆκος ἢ ἀρχαῖα Μήλια) καὶ τὴν Τροισκίδα σκελινοῦ ἀπὸ μαλακὴ χαμηλὴ κί' ἀρχαῖα, σὶδ νὰ βγαίνει ἀπὸ τὴ γῆ, δνδ κῆριον, ποὺ σιυλοιοῦσκει σὶδ διάσιμα τῆς τῆς.

«Ἐδῶ εἶν' ἢ πόλη κί' ὁ λαὸς τῶν Κι (μεσιῖου δνδ

σκέσινο σῆνρεφο, πῆκῶ τὸ τόπο δνδ (σκελινο)

(Ὀδῶ. Α. 14—15)

Κάτιον ὁ ἄλλος κῆριον (ἢ ἄλλοις Ἀχρῶσιον λίμνη) φυσικῶ ξυνηθισμένους, πρῶσιον δνδ δέχεται τοῦς πολλοῦς πασιηροσινῆς, ποὺ ἀπὸ τῆς ξυνηθισμένης ἀπὸ τὰ χωσιῖα τοῦς, ξυνηθισται ἄλλοι κῆριον, ἄλλοι καβάλλα σί' ἄλλοι καὶ τὰ

ισαζιέρια και μεριχοί νεοί και Φαναρήρια
πυλινγκάια, οιά ποδήλατα.

Καιδιάρες καιφαντισμένες (καιλοζοϊ-
μένες. Γίνεται από ταύρος—άντιω, και-
φαντιάσι = ζώ οάν ταύρος) μοναχοκόρες,
με μάτια οάν του υπόστολου και μονήρα
οάν το πετώνι, γιατί ο τόπος του Φαναρι-
οῦ δέν πάρα έχει γειά, και παιδεμένες
πολυμελιών οικογενειών, σκοτωμένες από
το ιακτι και το δικέλι, και γυραϊζες βα-
ριοπόδαρες, που όσο να σηκώσουν το ένα,
νά τ' αλλάξουν, τρών τα μηρούγκια τ' άλ-
λο, και προιοκοκοίλες, οάν να είναι σιό μη-
να τους, να το κάμουν, κι' άντρες ήλι-
καυμένοι, άντφοοίζοντας ζυγώνουν σιό μο-
ναστήρι.

Συγγενείς καιρειουῖται με άλλους
παρεξότερους και φίλους, που είχαν και-
φω να ιδουῖθον, γυραϊζες φιλιούνται, ισούφ
ισούφ, κι' άγκαλιάζονται με δικές (έδω
το δικός σημαίνει συγγενείς) και γυρω-
μες κι' άδειφοποιτές αλλάζον φιλιά και
γλυκοκοιθέντες με άλλασγινές.

—Νά φιληθούμε, να σχωρεθούμε, λέν
οί μερόκομες, γιατί του χρόνου ποιός ξέ-
ρει πόσες θάοθουμε σιό πανηγύρι. Για
ζούμε για πεθαίνουμε και σ' άλλον τόπο
πάμε. Κι' ή άλλη σζοντιάει την πρώτη
και της λέει:

—Κάμε τω' εκεί, μπύο! σπάρα από τον
τόπο σου, μαζωιά να γένει. Δέν κοιτάει έ-
μας ο Χάρος. Έχει άλλου το μάτι.

Πολλές οί ισούρες, περισσότερες ά-
πό τα παιδιά. Φυτιώνουν οάν τα μανιτά-

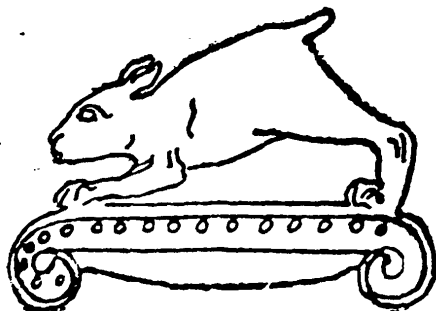
ρια και ρωμώνουν γλήγορα οάν να τις
τραβάει ο διάολος από τα μαλλιά. Γενικά
ο θηλυκόκοσμος υπερέχει των άσρενικών.
Δέ βρίσκουν λαωμό, πρόχαρες και γλυ-
κόλογες πειαχιές κι' άρεχιάτες. Δέ στέ-
κονται οε μιά μεριά. Από την έκκλησιά
στην άλλη. Άπ' εκεί στην πηγή, που το
νερό της, στην άζρη του κάμπου, δέν
ισοιφνάει, γιατί βραίνει μάτι από τη γη
και δέν έρχεται άπ' άνήφορο. Και πάλι
στην εκκλησιά κι' όλο τα ίδια.

Οί φωνές των μικροπωλητών και πω-
λητηριών, που με καιτιλιασμένα μάτια ά-
πό την άϋπνία και τη νύοια, διαλαλούν
τα έμπορευματά τους, ξεχωρίζουν μεσ'
σιή γλαλοή οάν τραγούμποροι οιά καιπρο-
κούδευνα βιάχουν κοπαδιού.

Γερόντιοι και γερότισσες, καιπουδες
και βάδες, δέν πάρα ύπάρχουν σιό Φανά-
ρι γιατί έχουν τον Άδη κοντά και τρέ-
χουν βιαστικά να πιάσουν θέση. Ός τα
περήρια, τα έξηρια φτάνουν και τον κό-
θον. Δέν φτάνουν τα χρόνια του κόρα-
κα.

Άλλοι πάλι, οιά πεζούλια κοιθειτιά-
ζουν και σιζητιούν άρθανίτικα.

Μετά τη λειπουργία έπειδή το μέρος
του μοναστηριού δέν χωράει, όλοι άνέ-
χογιοι παραπανούλα, έξω από το μονα-
στήρι, όπου με χορούς και τραγούδια συ-
νεχίζεται το πανηγύρι ως τ' απόγειομα που
γερίζουν τ' απόσκια και προνιάει πασαέ-
ρας για το χωριό του.





ΓΙΑΝΝΗ ΣΑΡΑΛΗ

ΤΟ ΖΑΓΟΡΙΣΙΟ ΣΠΙΤΙ*

Γον

ΤΑ ΣΙΦΕΡΑ ΤΟΥ ΣΠΗΤΙΟΥ

Τῆς κοινῆς: Σιὸ μαγειροτό, καθὼς εἶπαμε πρὸ πάνω, ἀπαραίτητα εἶναι τ' ἀμπάρια σιὰ ὅποια φηλάγεται τὸ ἀλεύρι. Ἄμμι ἀνοίξει κανεὶς τὸ σπέλασμα τῶν ἀμπαριῶν, θὰ δῆ σιὸ ἀπάνω μέρος τοποθετημένο τὸ σκαφίδι, πὸν πιῶρει ὅλη τὴν ἀπάνω ἐπιφάνεια τοῦ ἀμπαριοῦ. Τὸ σκαφίδι σιηρίζεται σιὸς ὑποδογῆς, πὸν σχηματίζον γιὰ τὸ λόγο αὐτό, τὸ χωρίσμα ἢ καὶ τὰ χωρίσματα τοῦ ἀμπαριοῦ, καθὼς εἶναι διηρημένο σὲ δύο καὶ τρία ἀκόμη μέρη, ὅπου σιὸ καθένα ἀπὸ αὐτὰ μπαίνει καὶ τὸ εἶδος τοῦ ἀλεούρι. Ἡ ἀξη, τὸ σταρένιο, τὸ καλαμποκίσιο ἀλεύρι. Ἔτσι ἢ νοικοκυρά, ὅταν θέλῃ γὰ ζυμάση, ἀνοίγει τὴ μικρὴ πορτίου πὸν εἶναι σιὸ φάτσα τοῦ ἀμπαριοῦ σιὸ κάτω κάτω μέρος, τὸ μάτι καθὼς τὸ λένε, καὶ παίρνει τὸ ἀλεύρι πὸν θέλει καὶ τὸ ρίχνει σιὸ σκαφίδι. Ἀπαραίτητο γιὰ τὸ ζύμμα, εἶναι καὶ ἡ ξύλωνη κοριάλα, πὸν ἀναδεύον πρὸ πάντων τὸ προζύμι, κατὰ καθὼς εἶναι τὸ νερό, δὲν εἶναι εὐκόλο γὰ ζυμωθῆ ἀμέσως μὲ τὰ χέρια.

Τὸ σκαφίδι, τὸ πρὸ πάλι, εἶναι κινούμενο ἀπὸ κομὸ δέντρον, πὸν πελεκῆται ἀνάλογα, ἢ καὶ ἀπὸ χοιτρὸς μονοκόμματα σανίδες.

Μέσα σιὸ ἀμπάρια φηλάγεται σιηρίζως καὶ τὸ πλαστήρι, πὸν εἶναι κί' αὐτὸ φτιαγμένο ἀπὸ μονοκόμματο ξύλο χωρὶς ἔκταση ποικιλία καὶ εἶναι πάρα πολὺ λεῖο, ὥστε ν' ἀνοίγονται τὰ φύλλα γιὰ τὶς πίτες καὶ νὰ μὴ χαλοῦν κατὰ τὸ ἀνοιγμα, λεπτὰ καθὼς γίνονται, σὰ χαρτί.

Ἄλλα σῆνεργα τοῦ ζυμάματος εἶναι οἱ διάφορες σίτες, ἢ πικρόσιτα, πὸν μ' αὐτὴ σιίζουν (κοσκινίζουν) τὸ ἀλεύρι

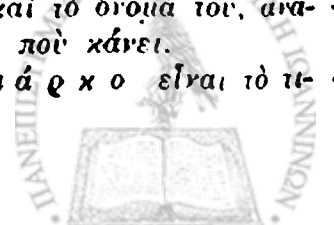
πὸν θὰ γίνουν τὰ φύλλα (τὰ πέτρα καθὼς τὰ λένε) γιὰ τὶς πίτες, γιὰ τὶς λειτουργίες, καὶ γιὰ ὅτι ἄλλο ἐκλεκτό. Ἡ ἀροσιτα, ὅμοια μὲ τὴν προηγούμενη κινούμενη καὶ αὐτὴ μὲ σῆμα, ἀλλὰ ἀραιότερο. Μ' αὐτὴ κοσκινίζεται τὸ ἀλεύρι γιὰ τὸ καθημερινὸ ψωμί. Τέτοιες σίτες ὑπάρχουν σιηρίζως περισσότερες ἀπὸ δύο, ἀραιότερες ἢ πικρότερες, ἀνάλογως. Μιὰ τέτοια πρὸ ἀραιὰ σίτα εἶναι καὶ τὸ λεγόμενον κόσκινον τὸ ὅποιο ποικίλλει κατὰ τὴν κατασκευὴν. Ἀπαραίτητο γιὰ τὶς λειτουργίες εἶναι καὶ τὸ γλαστρό. Ἡ ξύσιτα, εἶναι ἓνα εἶδος σιδερένιας κοριάλας πὸν κινεῖται σὲ κωνικὸ ὀρθογώνιο τρίγωνον μὲ τὴ βίαση τοῦ κάτω κορτεροῦ. Μ' αὐτὴ ἢ νοικοκυρά, σὺν τελειῶση τὸ ζύμμα, θὰ ξύσῃ τὸ σκαφίδι γιὰ τὰ φέρον ἐπιτελῶς τὰ ζυμάρια καὶ θὰ πλύνῃ κατόπι τὸ σκαφίδι.

Τῆς ψιῆς: Τὸ πρὸ μεγάλο εἶναι τὸ σινὶ (σινί). Εἶναι χάλκινο, ὅπως καὶ ὅλα τ' ἄλλα καὶ εἶναι ἀπολίτως μὲ ἐπίπεδη ἐπιφάνεια καὶ μὲ πολὺ μικρὸ χεῖλος ὀλόγρον, (κόδρο). Σιὸ σινὶ θὰ ψηθοῦν οἱ πίτες ὅλων τῶν εἰδῶν. Ἐπειδὴ δὲν κάνει κοιλιά, οἱ πίτες γίνονται ὁμοιόμορφες σιὸ πάχος καὶ ψηφονται σιὸ σινὶ καλύτερα γιὰ τὸ λόγο αὐτό. Τὰ πολὺ μεγάλα σινιά, πὸν εἶναι καὶ πλιότερα, φέρον σιηρίζως καὶ διάφορες παραστάσεις καὶ χαραχτὰ σχέδια. Τὰ μεγάλα αὐτὰ σινιά χρησιμοποιεῖται καὶ γιὰ τραπέζι, ὅταν θέλων γὰ φάει κοριὰ σιὸ τῆξι ἢ σιὸ μάσι ἐπάνω καὶ δὲ βολειόταν ὁ σιηρίζως (σφράς). Τὰ σινιά τότε τ' ἀκοποῦσαν σὲ ἓνα σιδερένιο τρίποδα. Ἀκόμη τὸ σινὶ χρησιμοποιεῖται καὶ γιὰ δίσκος.

Ἄλλα ψιῆς εἶναι τὰ μικρότερα, πὸν παίρνει τὸ καθένα καὶ τὸ ὄνομά του, ἀνάλογα μὲ τὴ δοκίμα πὸν κάνει.

Τὸ καρτοκιάρο εἶναι τὸ πρὸ

* Συνέχεια ἐκ τοῦ 108ου τεύχους σελ. 331.



ψηλὸν πὸν θὰ γίνῃ τὸ κανίσκι πὸν θὰ πᾶμε σιὸ γάμο, οἱ νταβάδες, μικρότερα τσιριά πὸν φκιάχνουμε τὸ ψητὸ σιὸ φουόρο ἢ τὸ γάστρο, κ.λπ.

Τὰ νταβέτσια, μικρότερα τσιριά, σιὸ ὅποια ψήνουν συνηθῶς ψωμί καὶ ἔχουν τὸ μέγεθος μιᾶς συνηθισμένης κονιοῦρας ψωμιοῦ, μεγαλύτερα ἢ μικρότερα.

Ὁ γάστρος, εἶναι καμωμένος ἀπὸ σίδηρο καὶ πολλὰ σπάνια ἀπὸ σιδερολαμαρίνα. Ὁ δεύτερος αὐτὸς δὲν εἶναι καλῆς ποιότητος καὶ δὲν ψήνει καλά. Εἶναι γάστρος τῆς ἀνάγκης καὶ πολλὰ σπάνια τὸν συναντοῦμε. Ὁ γάστρος ἔχει μέγεθος τόσο, πὸν νὰ μπορῇ νὰ σκεπάσῃ καὶ τὸ μεγαλύτερο τερεὶ ἢ καὶ σινί. "Ὁχι βέβαια καὶ τὰ πάρα πολλὰ μεγάλα σινιά, κεῖνα πὸν εἶπαμε πρὸ πάνω, πὸν τὰ χρησιμοποιοῦσαν γιὰ τραπέζι (σουφραῖ), μὲ τὴ βοήθεια τοῦ τριπόδα. Ἔχει σχῆμα στρογγυλὸ βαθουλό, σὰν ἕνας μικρὸς τροῦλλος, πὸν σιὸ κάτω μέρος καταλήγει ἕνα σιεφάνι ἀπὸ λαμαρίνα γιὰ νὰ μπορῇ ἢ σιάχη μὲ τὴν ὅποια σκεπάζεται νὰ σιέχη καὶ νὰ μὴ πέφτῃ. Σιὸ ἄνω μέρος τῆς βαθουλῆς τῆς ἐπιφανείας εἶναι καοφωμένη ἢ λαβὴ ἀπ' τὴν ὅποια τὸν πιάνουμε. Μὲ τὸ γάστρο θὰ ψήνουν οἱ πίτες, τὰ μοριανιά, οἱ νταβάδες, οἱ κονιοῦρες καὶ ὅταν εἶναι ἀνάγκη, ἕνα βιαστικὸ ψωμί γιὰ νὰ περάσῃ ἢ οἰκογένεια ὅσπον νὰ ζυμῶσῃ, ὅποτε θ' ἀνάψῃ τὸ φουόρο. Ὁ γάστρος θὰ καῖ σὴ γωνιὰ τοῦ μαγεριοῦ (τοῦ ἔξω μαγεριοῦ ὅταν ἐπάρχουν δύο) πὸν εἶναι καμωμένη πρὸν μεγαλύτερη ἀπὸ ὅτι εἶναι τοῦ μαριζάτου ἢ τῆς καλῆς κουζίνας. Στὴ γωνιὰ αὐτὴ ἢ νοικοκυρὰ θὰ βάλῃ ἀσκεπὰ ξύλα, πουράρια, δευάτια ἀπὸ κλήματα, θὰ τ' ἀνάψῃ καὶ θὰ τὰ σκεπάσῃ μὲ τὸ γάστρο γιὰ νὰ καῖ ἀπὸ τὴ φλόγα. Ὁ γάστρος καθὼς καίεται αὐτὰ τὰ ξύλα, θεομαίνεται ἰόσο πρὸν, πὸν γίνεται κατακόκκινος. Ἀφοῦ πεσεῖ ἢ φοπιὰ καὶ καοῦν καλὰ τὰ ξύλα, παραμερίζει ἢ νοικοκυρὰ τὰ κάθουνα ἀπλῶνιστὰς τὰ σιὴ γωνιὰ, σὲ τρόπο πὸν νὰ πυρῶνεται ὅλο τὸ τσιρι πὸν προκεται νὰ ψῆσῃ, βάζει κατὰ τὴν πυροσιὰ ἐπάνω σιὸ κάθουνα, ἀκουμπᾷ τὸ τσιρι ἐπάνω καὶ τὸ σκεπάζει μὲ τὸν καμένο ὑστερα γάστρο. "Ἔτσι τὸ τσιρι, βρῖσκειται ἀνάμεσα σὲ δὺο φωτιὰς καὶ ψήνεται πο-

λὸν εὐκόλα καὶ τὸ φαγητὸ ἢ τὸ ψωμί γίνεται πρὸν ῥόστιμο καὶ παίρνει καὶ καλὸ χροῶμα κατὰ τὸ ψήσιμο.

Ἡ λαμαρίνα: Εἶναι ἕνα τετραγωνο κομμάτι καλῆς ποιότητος λαμαρίνας σιὴν ὅποια ψήνουμε τὰ φύλλα γιὰ τὶς πίτες, ἀφοῦ τὴν κάρνουμε ὅπως ἀκριβῶς τὸ γάστρο. Πυρακτωμένη καθὼς εἶναι, υἴλις ἀπλῶσουμε ἐπάνω τ' ἀνοιγμένα φύλλα, ψήνονται ἀμέσως. Τὰ φύλλα αὐτὰ τὰ ψημένα θὰ μποῦν ἀνάμεσα ἀπὸ τὴν «ἀναδεμῆ» σὲ δὺο τρεῖς σειρὰς, ἀνάλογα μὲ τὸ πάχος πὸν θέλουμε νὰ δώσουμε σιὴν πίττα καὶ γίνεται μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ πρὸν ἀφράτη καὶ δὲ λαοπῶνει, ὅπως γίνεται ὅταν τὰ φύλλα εἶναι ἄψητα. Τὰ ἄψητα φύλλα θὰ μποῦν μονάχα σιὸ κάτω μέρος πὸν ἐφάπτεται μὲ τὸ τσιρι καὶ σιὸ ἐπάνω.

"Ἄλλα σύνεργα τῆς κουζίνας εἶναι οἱ μασσιὰδες, ὁ μικρὸς καὶ ὁ μεγάλος. Ὁ μικρὸς, εἶναι ἢ λεγόμενῃ τοιμπίδα, καμωμένη ἀπὸ σίδηρο ἢ καὶ προῦνιζο, πολλές φορὰς. Αὐτὴ ἢ μικρὴ ἀπαραίτητα θὰ βρῖσκειται κοπὰ σιὸ τζάκι τοῦ μαριζάτου ἢ τοῦ μαγεριοῦ καὶ ἀναδεύουμε τὴ φωτιὰ, ψήνουμε τὸ τερεὶ, πυρῶνουμε τὸ μαγατάκι ψωμί καὶ ὅτι ἄλλο ἀνάλογο. Ὁ μεγάλος μασσιὰς, πὸν ἔχει μῆκος δὺο μέτρα, εἶναι τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ καμωμένο ἀπὸ σίδηρο, τὸ ὅποιο σιὸ ἕνα ἄκρο εἶναι κερὸ γιὰ νὰ μπορῇ νὰ μπῆ μέσα σ' αὐτὸ ἕνα ξύλο γιὰ νὰ μὴ καίῃ τὴν νοικοκυρὰ ὅταν τραβάῃ τὰ κάθουνα τοῦ φουόρου καὶ συγχρῖζει τὰ ψωμιά. Τὸ ἄλλο ἄκρο τοῦ μασσιὰ αὐτοῦ καταλήγει σὲ ἕνα εἶδος λαβῆς, γιὰ νὰ μπορῇ νὰ πιάνῃ τὰ τσιριά ἢ τὰ ξύλα πὸν θέλει ἢ νοικοκυρὰ.

Σχετικὰ σύνεργα τοῦ τζακιοῦ εἶναι ἢ φκιάρα, ἕνα εἶδος σιδερένιας κουτάλας μὲ ἐπίπεδη ἐπιφάνεια τὴ στρογγυλὴ κατάληξί τῆς καὶ χρησιμεύει κ' αὐτὴ γιὰ τὸ συγγρῖσμα τῆς φωτιᾶς, τὸ σπᾶσιμο τῶν καρνδιῶν, τὸ μάζειμα τῆς σιάχης καὶ τὸ παραχώμα τῆς φωτιᾶς καὶ γιὰ ὅτι δῆποτε τέτοιο. Πολλὰς φορὰς σιὸ πλάι σιὸ σαχτολόγο, βρῖσκειται κορμασμένη ἀπὸ ἕνα κορμί καὶ ἢ σκάρα, ἀν δὲ βρῖσκειται σὲ εἰδικὴ θέση. Ἀνάλογα βέβαια μὲ τὴ συνηθῆμεα κάθε σπιτιοῦ καὶ τὸ νοικοκυριό του. Στὴ σκάρα, ψήνονται οἱ μοριζόδες, τὸ τερεὶ, πυρῶνεται τὸ ψωμί κ.λπ.



Ἀπὸ τὸ ἰζάκι δὲ λείπει πάντα καὶ τὸ τοσικάλι (ασικάλ). Ἐνα εἶδος χάλκινου καναπιουῦ, πὸν βροσκοῦνται πάντα κοντὰ στὴ φωτιά κρυφῶς τοὺς χειμερινοὺς μῆνες, γιὰ νὰ ἔχη τὸ σπῆτι κάθε σιγμὴ ζεστό νερό. Στὴ γωνιά τοῦ ἰζακιοῦ, βροσκοῦνται καὶ τὸ σίδερο. Ἐνα εἶδος σγάρας δορογώνιας πὸν πιάνει ὄλο τὸ πλάγιος τοῦ ἰζακιοῦ. Στὸ σίδερο αὐτὸ ἀκουμποῦν τὰ ξύλα καὶ πρὸ πάντων τὰ κούτσουρα γιὰ νὰ καίονται καλύτερα. Τὸ ἕφος του φτάνει σιὸς 10 πόντους. Οἱ 2 τετραγώνες βέγγες τοῦ σίδερου, οἱ μεγαλύτερες, πὸν σχηματίζουν τὸ δορογώνιο τετραπλευρο καταλήγουν σὲ ἓνα εἶδος λαθῆς καὶ γιὰ νὰ πιάνη κανεὶς τὸ σίδερο καὶ νὰ τὸ μετακινηθῆ δρον θέλει, καὶ γιὰ νὰ εἶναι πιδ ἄμωρο καὶ νὰ μὴ δίνη τὴν ἐντύπωση μιᾶς ἀπλῆς προσοιᾶς.

Ἄλλα σίφερα τοῦ σπιτιοῦ πὸν βροσκοῦνται σιδ μαγειριὸδ ἢ τὸ κελλάρι, ἀνάλογο μὲ τὴ συνήθεια τοῦ σπιτιοῦ καὶ τὸ γῶρο πὸν διαθέτει, εἶναι οἱ διάφορες προσοιᾶς ἢ σιδηροσιᾶς καθὼς τις λένε ἄλλοῦ, μικρὸς καὶ μεγάλες, ἢ ἄλλα μπακίρια, δπως τὸ καζάνι ἢ τὸ χαρανί, ἢ μπαγοάσια, τὸ κακάθι, ὁ σιοῦζλος, δλα τοῦτα εἶναι χάλκινα, οἱ καρσῆτες, ὁ σκίφος, τὰ λιγένια, οἱ λιγκέρες, εἶδος ταγιῶν μὲ βαθὺ κῶδρος καὶ μὲ χέρια, οἱ πλόσκαες, τὸ κλειδοπίνακο, ξύλινο σιρογγυλὸ δοχεῖο πὸν κλείνει ὥστε νὰ ἐφαρμύζη ἀπόλντα, ὁ πιπιολόγος, ἓνα σιρογγυλὸ βαθουλὸ τερεκεδέριο κοντὶ πὸν βάνουν τις πίτες γιὰ τὰ παηγύρια ἢ τὸ ταξίδι, οἱ σκονιέλες κ.ἄ. Στὴν κονζῆνα βροσκοῦνται πάντα καὶ ἡ πιατοθήκη, δπως σ' ὄλα τὰ σπῆτια, μὲ τὰ πιήτια, τις λίμπτες καὶ τὰ σάνια.

Οἱ παλιὲς λίμπτες, πὸν ἦσαν ἓνα εἶδος πιάτον βαθιοῦ, σήμερα ἀντικαταστήθησαν μὲ τὰ διάφορα ξυαρέ. Ἦσαν πῆλινες καὶ ἔφεραν διάφορα σιολίδια χρωματιστά, δπως καὶ τὰ λαένια. Πολλὲς ἀπ' αὐτὲς εἶχαν ἀξιδόλογο κεντρίδια καὶ πρὸ πάντων τὰ λαένια σιὰ δποῖα ὁ ἀπλοῖκος τεχνίτης, ἀνάλογο μὲ τὸ κέρφι του τὴ σιγμὴ πὸν τὸ χάραζε, ἔδινε ὄλη τὴ δροσιὰ τῆς γνηχῆς του καὶ τὸ γούστο του. Πολλὰ ἀπὸ τὰ λαένια αὐτά, πὸν σπανίζουν σήμερα, ἔχουν ἐξαίρετες λαϊκὲς ἀφελεῖς παρασιᾶσεις. Ὅλα τοῦτα φκιαχρόνισαν σιὸς Καλαροῦ-

τες καὶ ἔφταναν ὡς τὴν Ἰταλία, γιὰ νὰ ξαναγυρίζουν μὲ διάφορες ἰταλικὲς ἐπιγραφές καὶ περονοῦσαν γιὰ ξένα. Τὰ χρωματὰ τους ἦσαν ἀνεξίτηλα καὶ τόσο ταίριασμα.

Τὰ σάνια, πὸν ἦσαν κ' αὐτὰ ἓνα εἶδος λίμπτας χάλκινης, ἔφεραν τις περοσοῖτες φορὲς διάφορα χαραχτὰ σχέδια καὶ τὰ εἶχαν σὲ μεγάλη χρήση σιὰ παηγύρια. Ὅλες οἱ ἐκκληροῖες πὸν συνήθιζαν νὰ κάνουν τραπέζι εἶχαν πολλὰ ἀπὸ αὐτὰ γιὰ τὴν ἡμέρα τοῦ παηγυριοῦ. Σ' αὐτὰ σεροβιζόταν τὸ φαγητό.

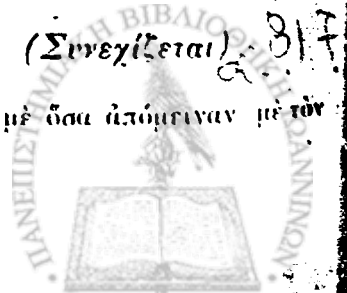
Ἐκπὸς ἀπὸ τ' ἄλλα συνηθισμένα σκεῆ πὸν εἶναι τόσο κοντὰ στὴ κονζῆνα βροσκοῦνται κανεὶς καὶ σήμερα ἀκόμη μερικὰ ὑπολείμματα τοῦ παλιοῦ νοικοκυριοῦ τῶν Ζαγοροῖσιων, τὴ ἰζούμα π.χ. πὸν εἶναι ἓνα μεγάλο πέτρινο γουδί. Τὴ ἰζούμα, τὴ βάζαν συνήθως σὲ μιὰ γωνιά τοῦ μαγειριοῦ μέσα σιδ γῶμα καὶ τὴ σκεπάζαν μὲ μιὰ λεία πλάκα ἀπὸ πάνω. Ἐδῶ κοπανίζαν τὸν καφέ, τὸ ἀλάτι καὶ δι ἄλλο σκετικὸ. Τὸ κοπάνισμα ἢ σιούμπισμα γίνεται μὲ τὸ γουδοχέρο, πὸν λέγεται σιούμπος καὶ εἶναι ἢ σιδερένιος ἢ πέτρινος.

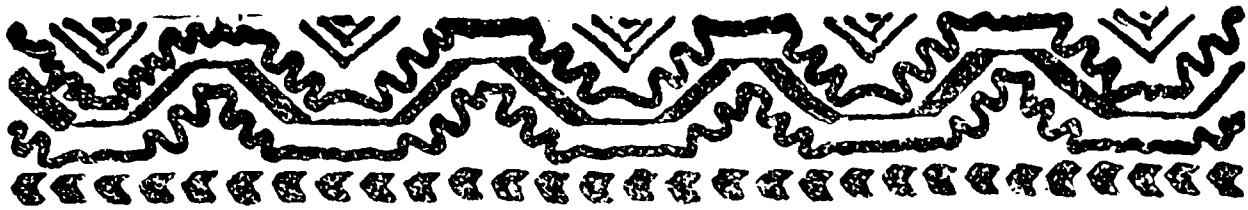
Ἀπὸ τὰ πιδ σάνια παλιοκαιροῖσια σίφερα εἶναι καὶ τὰ παγούρια πὸν βάζαν τὴ ρακὴ καὶ ἔχουν διάφορα σχήματα καὶ μεγέθη καὶ εἶναι καυωμένα ἀπὸ πηλό, δπως οἱ λίμπτες πὸν εἶπαμε πιδ πάνω ἢ ἀπὸ καλάϊ. Αὐτὰ τὰ τελεταῖα εἶναι τὰ καλύτερα καὶ τὰ σπανιότερα. Τὸ παγούρι τὸ κρομοῦσαν μὲ ἓνα λογοῖ καὶ τὸ παίονταν μαζί τους οἱ ἄντρος σιὰ ταξίδια, σιὰ παηγύρια κ' δρον ἄλλοῦ. Πολλὰ ἀπ' αὐτὰ τὰ παγούρια, πὸν ἔχουν τὸ σχῆμα μιᾶς μισοῆς ξύλινης πλόσκαας, εἶχαν ἐπάνω καὶ διάφορες χαραχτὲς παρασιᾶσεις καὶ σχέδια ἢ συνηθέστερα ἐπιγραφές μὲ χρονολογία τῆς κατασκευῆς τους.

Ὅλα αὐτὰ χάθησαν κατὰ τὸν πρῶτο Εὐρωπαϊκὸ πόλεμο. Ἡ ἔλλειψη τοῦ κασιτέρον τὰ ἔκανε περιζήτητα καὶ πωλήθησαν γιὰ καλάϊ(1).

(Συνεχίζεται) 317

1. Τὸ ἴδιον ἔγινε μὲ ὄσαι ἀπόμειναν μὲ τὸν τελεταῖο πόλεμο.





ΠΑΡΑΣΚΕΥΑ Ι. ΜΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΑΡΑΜΥΘΙ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΣΤΟΙΧΗΜΑ ΜΕ ΤΑ ΨΕΜΜΑΤΑ

Ζούσε μιὰ μπάμπω μὲ τὰ τρία παιδιὰ της. Χωροφία δὲν εἶχαν, πρόβατα δὲν εἶχαν, τίποτα δὲν εἶχαν.

Τίχαινε, καταλλαγοῦ, καὶ ὄρεξη γιὰ δουλειὰ νὰ μὴ ἔχουν! Ἔ! ξάπλωναν πᾶσα μέρα στὸ καλὶθι τους, καὶ κανένας δὲν ἔλεγε στὸν ἄλλον «σὴρω»!

Κάλωτε, ὁ πιὸ μέγανος μαθαίνει πὼς στὸ τάδε μέρος βροῖσεται ἕνας χαντζῆς. Κι' αὐτὸς ὁ χαντζῆς βάνει στοίχημα μὲ τὰ ψέμματα. Λέει:

—Ἔσκασε ὁ Διάβολος! Βοήκα δουλειὰ τῆς ἀρεσκιάς μου... Θὰ πάω νὰ τὸν ἀνταμιώσω, θὰ τὸν κερδίσω—οὔου! νᾶστε καλὰ!— καὶ θὰ γίνουμε ὄλοι πλούσιοι. Μιὰ καὶ στὸν τόπο!

—Σὰ δὲ βαιοῖσαι νὰ περπατήσεις, πᾶμε!... Κι' ἔπειτα μὴ θαρρεῖς, τὰ ψέμματα δὲν εἶναι μικρὴ δουλειὰ... Ἔχε τὸ νοῦ σου!

Πάει. Ἀνταμιώνει τὸ χαντζῆ.

—Στὴν ἀκρὴ τοῦ κόσμου κάθεται, ἀδερφέ; Ἔμαθα πὼς βάνεις στοίχημα μὲ τὰ ψέμματα.

—Ναὶ, βάνω.

—Τότε νὰ φκιασομε χαρτιά, ἂν πῶ τρανήτερα ψέμματα, θὰ πάρω τὸ χάνι σου. Ἄν πεῖς, θὰ γίνω σκλάβος σου

—Καλὰ!

Λέει τὸ παιδί, λέει ὁ χαντζῆς, κερδίζει ὁ χαντζῆς. Ἔ! τὸ πῆρε σκλάβο καὶ τὸ ποίησε σὲ κάτι καρβουνιαριέους γιὰ ἕναν παρὰ. Τεμπέλης καὶ δίχως ψέμματα, σ' ἔναν κόσμο σὰν τὸ δικό μας, ἦταν γιὰ νὰ τὸν φᾶν τὰ κοράκια ζωντανόν!

Καρτεράει ἡ μάννα του νὰ γυρίσει, καρτεροῦν τ' ἀδελφία του —ποῦ νὰ φανεῖ! Τότε κρένει ὁ μεσιός:

—Τάμαδες, μάννα; Ὁ ἀδερφός μας πάει σκλάβος... Θὰ κινήσω κι' ἐγώ. Μπορεῖ νὰ χαθῶ, μπορεῖ νὰ τὸν φέρω.

Ἔ! Κάμποσο τὸν καρτερέσκιν κι' αὐτὸν νὰ γυρίσει... .

Λοιπόν, ὁ μικρότερος ἀδερφός εἶπε τότε:

—Ὅπως σὲ βλέπω καὶ μὲ βλέπεις, μάννα, πάει κι' ὁ μεσιός! Μὴ στεναχωριέσαι, θὰ πάω καὶ θὰ σοῦ τοῦς φέρω ἐγώ... τοῦς κανακάρηδες σου.

—Ἄμποτες, γυνέ μου!

Ἔτσι, κίνησε καὶ βγήκε στὴ στοάτα καὶ στὸ περπατήμα κι' ὁ μικρότερος. Πάει, πάει—οὔφ! καὶ πούφ!, πᾶφ! καὶ πούφ!—ξημερώνει μιὰ μέρα κι' ἀνταμιώνει τὸ χαντζῆ.

—Καλημέρα, χαντζῆ!

—Καλημέρα, τὸ παιδί!

—Ἦρθα γιὰ σένα. Καρτέρα λίγο νὰ ξανασάνω, καὶ τὰ λέμε...

Ἔμαθα, βάνεις στοίχημα μὲ τὰ ψέμματα.

—Καὶ βέβαια!

—Ἄς κάνουμε χαρτιά. «Τοῦτο, τᾶλλο, τὸ παρᾶλλο ἢ θὰ σὲ πάρω τι ἔχεις καὶ τι δὲν ἔχεις, ἢ θὰ μὲ πάρεις σκλάβο σου...».

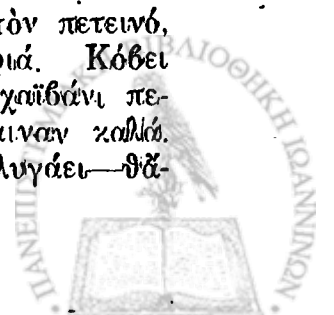
Σύμφωνοι; —Σύμφωνοι!

—Ἀοχιναῖ! λέει ὁ χαντζῆς.

—Ὅσοοχι! Πρῶτα μιλάει ὁ νοικοκύρης, ἔπειτα ὁ ξένος κι' ὁ μουσαφιρίης!

Ἀοχιναῖ ὁ χαντζῆς: —

—Ὁ παέρας μου ἦταν μιλωνᾶς. Μιὰ μέρα φρόχτωσε στὸν πετεινὸ διὰ τσουβάλα σπᾶρι νὰ τὰ πάει στὸ μύλο νὰ τ' ἀλέσει. Στὸ δρόμο βάζε τὸ φρότωμα. Πιάνει, κόβει τῶνα πλατάρι τοῦ πετεινοῦ. Ἔρχεται στὸ μύλο, τὸ ἀλέθει καί, ὅπως κάμουν οἱ μιλωνᾶδες, γεμίζει τὰ τσουβάλια μὲ παραπανήσιο ἀλεύρι! Φορτώνει τὸν πετεινὸ, τῶρα βάζε ὀπὸ τὴν ἄλλη μεριά. Κόβει καὶ τὸ δεύτερο πλατάρι. Τὸ χαϊβάνι πετοῦσε. Κάμποσο δρόμο πῆγαιναν καλλῶ. Ἔπειτα ἄρχισε ὁ πετεινὸς νὰ λυγάει—θᾶ-



σπανε την πλάτη του. Πιάνει ο πατέρας την ούρα του πετεινού και την τραβάει, με όση δύναμη είχε, προς τα πίσω κι' έτσι ο πετεινός τσίπωσε, κι' έφτασαν στο σπίτι.

Πές κι' εσύ τώρα.

— Έγώ, χαντζή, όσα είπες τα πιστεύω. Είναι όλα αλήθεια! Άκου να δεις μ' έμένα.

Όταν γεννήθηκε ο πατέρας μου, ήμουνα δώδεκα χρονώ. Τρέχα, μου φωνάζ' η μάνα μου, νάβρεις νουνό να βαφτίσουν με τον πατέρα σου.

Σηκώνουμε κι' εγώ, μιά και δυό, και τραβάω για το Θεό. Έ! Σάν κάμεις κουμπάρο, κάτι ν' αξίζει. . . Πάω, πάω, όπως δέ βαριάμαι να περπατώ, ποιός ξέρει πόσο πήγα σκέφτηκα: μιά πώς θ' ανέβω στον ουρανό; Κλώνομαι, γυρνιούμαι σά οβούρα, ψάχνω στίς τσέπες μου, βρίσκω ένα σπόρο από κολοκυθιά. Δέ χάνω καιρό, τον σπέρνω και βγαίνει μιά θεόρατη κολοκυθιά. Από φύλλο σε φύλλο ανεβαίνω στο Θεό. Τον βρίσκω, ετοιμάζονταν να κινήσει για τ'όργωμα.

— Καλημέρα, Θιέ μου!

— Καλημέρα, το παιδί μου!

— Ηλίθα να σε πάρω να πάμε να βαφτίσεις τον πατέρα μου.

— Σίγες να πείς τη θιά να σοῦ δώσει λιόλαδο. Δέ θά σε καρτερέσω. . . Το δρόμο τον ξέρεις, έλα μόνος σου.

Παίρνω το λιόλαδο, πάω στην κολοκυθιά να κατέβω, τη βρίσκω φαγωμένη. Την είχε φάει ένα γουμάρι που έβοσζε κεί, πρόφιο πριν από τρία χρόνια. Ρωτιέμαι: Ήμουνα καμιά φορά θάφτης, ή δέν ήμουνα; Θιμηθήκα: ήμουνα. Βγάζω ένα κομμάτι σάμμα, τ' απολνώ απ' τον ουρανό, ξετιλίγεται, ξετιλίγεται, δέ φτάνει. Το τραβώ βρίσκω τη μέση, το κόβω, το χάνω διπλό. Διπλό έφτανε και περρίσσειε. . . Κατεβαίνω. Τρέχω να πάω στο σπίτι μου, βρίσκω ένα μνήμα άδειο. Μπρέεε! Άδειο είναι; Ήταν για χασομέρια; Μπαίνω μέσα! . . . Δέ χαζούσα. Πιάνω, κόβω τα ποδάρια μου! Δίψασα. Έκει κοντά έπρεχε ένα ρυάκι — να μη βγώ, λέω, απ' το μνήμα, κόβω το κεφάλι μου και το πετάω να πει. Τότε, σάν πέταξα το κεφάλι μου, σκέφτηκα: Τι κάθουμαι; Δέν θά προ-

λάβω τα βαφτίσια του πατέρα μου! Βγαίνω, πρέχω, τρέχω — δέ μ' είδες χαντζή να τρέχω, ούτε σύ, ούτε και κάνας άλλος — λοιπόν, πρέχω, τρέχω, τρέχω, φτάνω σε μιά καρδιά. Πάνω στην καρδιά άλλωνίζαν. Χόπ! Χόπ! Χόπ! τάλογα μιά μαζεύονταν, μιά απολιοῦνταν. Το στάσι έμενε, τάχυρα έπεφταν.

Άκούω να λένε: Ά! είδτε έναν άνθρωπο με δίχως ποδάρια. Γυρνά τόσο δρόμο, παίρνω τα ποδάρια μου, χάνω να φύγω, σκορτάφτω στο κεφάλι μου, παίρνω και το κεφάλι μου. Τότε βλέπω καταγής ένα χαρτί πεσμένο. Το σηκώνω το διαβάξω, έγραφε: Το παιδί να πάρει απ' το χαντζή τι έχει και τι δέν έχει!

— Μεγάλο ψέμμα! φωνάζει ο χαντζής. Τέτοιο πράγμα ούτε έγινε, ούτε και θά γίνει ποτέ!

— Τότε, διάβασε δώ τι γράφει τουτο το χαρτί που υπογράψαμε κι' οί δυό μας: «Τούτο, τάλλο, το παράλλο, ή θά σε πάρω τι έχεις και τι δέν έχεις, ή θά με πάρεις σκλάβο σου». Έσὺ είπες όλο αλήθειες, εγώ είπα ένα ψέμμα, όπως τ' ομολόγησες. Το λοιπόν, κέρδισα! Κι' άφαι κέρδισα, θέλω να μοῦ φέρεις και τα δυό άδέσφια μου, είτε τάχεις, είτε δέν τάχεις. . .

Κρέμασε το κεφάλι του ο χαντζής και κίνησε να πάει να φέρει και τα δυό άδέσφια του. Φτάνει στους καρβουνιαρέους τους λέει:

— Πάρτε πίσω τους δυό παράδες που μοῦ δώσατε, κι' αφήστε τα δυό άδέσφια που σάς πούλησα!

— Μωρέ, ψάχναμε να σε βρούμε, τοί άπαντεῖν οί καρβουνιαρέοι, για να ξεροποθούμε απ' τους χαρομοφάδες που μετς πούλησες. Δέ θέλαμε να κάμουμε άλλον κόσμο! Πάρτους, και άμειτε στο καλό σας. . .

Άντάμωσαν τα τρία άδέσφια, πήρε ο χαντζής τα μάτια του, έφυγε.

Λέει ο τρίτος άδεσφός:

— Το χάνι είναι πιά δικό μας. Έπειδής δέν τα καταφέρατε καλά, σάς βάνω μιά τιμωρία: να πάτε και να φέρετε τη μάνα μας, για να ζήσουμε όλοι άντάμα! Μπρός! περπατάτε! . . .

Κίνησαν μέρες τών μερών, τσουβαλιάστηκαν όλοι στο χάνι. Περνοῦσαν ταξειδιώτες, έτρογαν, έπιαν, κοιμοῦνταν, άφιναν

ΤΟΥΡΚΟ - ΠΕΡΣΟ - ΑΡΑΒΙΚΕΣ ΛΕΞΕΙΣ ΣΤΟ ΓΙΑΝΝΙΩΤΙΚΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟ ΙΔΙΩΜΑ

Β'.

βαξηφές (ού) = καθήκον, υπηρεσία: στα ά. βεξηφέ υπόθεση, χρέος, μισθός.

βάϊ—βάϊ = μπό—μπό! τι κακό! όβλοίμινο! στα π. έβάχ, έπίφ., φόβου, πόνου και θαιμασμού και τ. βάϊ ιδ. σ.

βακήτ (του) = καιρός, περίοδο: «κιρούς κι βακίτια έχομι να σι ιδούμι!» «να πιάσουμε τούτου του β—» στα ά. βάκτ, καιρός, χρόνος.

βακούφικο (του βακούφ'κου) = άκίνητο, άφιερωμένο σε άγαθοεργό σκοπό: στα ά. βακφ' ιδ. σ.

βάλαϊ —μπίλαϊ = όρκος: μα τον Θεό: στα ά. βαλαχί, όρκίζομαι στο Θεό.

βαλής (ού) = στα ά. ιδ. λ. ιδ. σ.

βανταλούκια (τά) = έπιπλα και κενή: στα τ. άβανπαλίκι —ια, ιδ. σ.

βατεύω (βατεύου) = έπιβαίνω για

συνουσία, στα ζωα στα ά. βάτι πατώ με τα πόδια, έπιβαίνω γυναίκας.

βεζόης (οί βιζής) = στα ά. βυζίρ ιδ. σ.

βεκίλης (ού βικίλ'ς) = στα ά. βεκίλ ιδ. σ.

βερέμης (ού βυρέμς) = στα ά. βερέμ, ιδ. σ.

βερεσιέ = στα τ. ιδ. λ., ιδ. σ.

βετοϋλι (του βιτοϋλ') = σφράγιο (βόδι ή καταίκι) που δε συμπλήρωσε άκόμα το ένα έτος: στα ά. μπετούλ, παρθένος (δες και ιταλ. βιτέλο).

βιζνές (ού) = κρατικό ταμείο: στα ά. βεζνέ ιδ. σ. και ζυγιαστήρι μεταλλικού νομίσματος.

βιλαέτι (του βιλαέτ) = στα ά., ιδ. λ., ιδ. σ.

βιργί (του) = φόρος έπιτηδεύματος: στα ά. βεργιγού, φόρος, τέλος.

βουκουάτια (τά) = άνακατέμματα, υπερδραμές, γεγονότα: «μήν τα ρουτās! είχαμε ένα σουρό β—» στα ά. βουκουάτ, ιδ. σ.

βούριτσα (ή) = στα τ. φούρτσα, ιδ. σ.

βούτα (ή) = το γνωστό βυτίο περιπαιμάτων στις φυλακές: στα τ., φούτα, βυτίο και κατόρα ή χαϊδευτικό: «να σ' πές' καλή β—».

βουτσέλλα (ή βιτσέλλα) = βαρελάκι για νερό: στα τ., φουτσι, βυτίο.

Γ'.

γαζέπι (του γαζέπ) = βροχή με θιέλλα, θειουπόντ', κατακλιμός: στα ά., γαζάμπ, θιμός, άγανάκτηση.

γαϊτάνι (του) = στα τ., ιδ. λ. ιδ. σ.

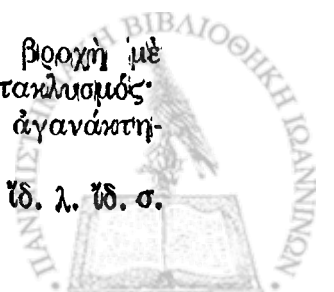
* Συνέχεια από το προηγούμενο σελ. 526.

κάμποσο παχί. Πέρασα κι' εγώ: Τι έχω έ να φάω;

—Έχουμε απ' όλα τα καλά, μοϋ ά-αντοϋν.

—Φέριτε μου φέρι!

Σίγ' άρχισα να τρώω απ' το πρωί το φράδο τέλειωσα. Ήταν τόσο νόστιμα τα ραγιτά; Όχι! Τόση ώρα έκαμαν για να σιβαλήσουν την παραγγελιά μου... Πά-ι καλά που δεν σπραβοκατάτια καμιά ραγκωσιά. Αν λάχαινε και δεν είχα νερό προστά μου, ώσπου να μοϋ φέρουν, θα νίγιονια: στα σίγοιρα —και τώρα ποιδς ά σās έλεγε τούτο το παραμύδι;



γαργάρα (ή) = στά α. ιδ. λ. ιδ. σ.
 γαρμπίς (ού) = στά α. ιδ. λ. ιδ. σ.
 γιαβάσι — γιαβάσι = σιγά-σιγά: στά τ., ιδ. λ., ιδ. σ.
 γιαβέρις (ού γιαβέρ'ς) = ύπασπι-
 στής: στά π. γιαβέρ, ιδ. σ.
 γιαβιούμ = αγαπητό μου, αγαπη-
 μου: στά τ., ιδ. λ. αγαπητό μου παιδί.
 γιαγλίσι (του) = λάθος: στά τ.,
 ιδ. λ. ιδ. σ. «γιαγλίσι όλντού», παροιμια-
 κή φράση που προσπαθεί να δικαιολογήσει
 μια βαρεία ανεπανόρθωτη ζημιά, βλάβη,
 κλπ.
 γιαγλή (του) = μίγμα λάσπης για
 άλλομα τοίχων: στά τ., ιδ. λ. παχύς, πλού-
 σιος, ξιγγάτος.
 γιαζίκ (του) = ντροπή, αίσχος και
 σάν επικύρημα: στά τ. ιδ. λ., βλάβη, κρι-
 μα.
 γιακᾶς (ού) = στά τ., ιδ. λ. ιδ. σ.
 γιαμπουρλούκια (τά) = ρού-
 χα, σκεπάσματα άτομικά: στά τ. γιαγ-
 μουλούκι παναφόρι, αδιάδροχο.
 γιαλλαντζής (ού) = ψεύτης:
 στά τ. ιδ. λ., ιδ. σ.
 γιαλλαντζή (ντολιά) = στά τ.,
 γιαλαϊτζή, εκείνος που γλείφει.
 γιαάνκεσσιτζής (ού) = λοποδύ-
 της: στά τ., ιδ. λ. ιδ. σ.
 γιαννίτσαριος (ού γιανίτσα-
 ρους) = άνθρωπος ώμος και τυραννικός:
 στά τ., γιενι—πιασρή, καινούργιος στρα-
 τός. ιδ. σ.
 γιαουρντής (ού) = έβραϊός: στά
 α., τζουχόντ και γιεχουντί ιδ. σ.
 γιαπαντζής (ού) = ξένος, μη
 ντόπιος: στά τ., ιδ. λ., ό μη σύμμαχος, ό
 μη συγγενής και ιδ. σ.
 γιαπί (του) = στά τ., ιδ. λ. ιδ. σ.
 γιαραμάς = στη φράση: «μπέσι
 παρά γιαραμάς» πέντε παράδες δέν κάνει.
 γιαραμπής (ού) = ό Θεός: στά
 α., για φραμπί!, Θεέ μου!
 γιαραᾶς (ού) = πληγή, έλκος: στά
 τ., ιδ. λ., ιδ. σ.
 γιαρίν = στη φράση: «μπού γκιούν
 γιάριν», σήμερα αύριο, αυτές τις μέρες,
 σε προσπάθεια ματαιώσεως ύποχρέωσης
 κτλ., με ύποκριτική αηθλητικότητα: στά τ.
 ιδ. λ., ιδ. σ.
 γιασάκ = απαγόρευση προσέγγι-

σης, ένουγείας, κι' αυτό τό απαγορευμένο
 στά τ. ιδ. λ., ιδ. σ.

γιασιά! = ζήτω! στά τ. ιδ. λ. ιδ. σ.
 γιασμαάκι (του) = στά τ. ιδ. λ.,

ιδ. σ.

γιαστίκι (του γιαστίκι) = ή μα-
 ξιλαροθήκη, τό κλουφι: στά τ., ιδ. λ.,
 προσκέφαλο.

γιαταγάνι (του) = στά τ., ιδ. λ.
 ιδ. σ.

γιατάκι (του) = στά π. για-
 τάκ ιδ. σ.

γιατσι (του) = οι πρώτες ώρες
 της νύχτας, και τό αντίστοιχο μπαγλάτι-
 σμα του χότζια: στά τ. ιδ. λ., 1½ ώρα με-
 τά τή δύση του ήλιου.

γιαχνί (του) = στά τ., ιδ. λ. ιδ. σ.

γιαχου! = ω! έσύ!, έ! φίλε! στά
 α. ιδ. σ. και ω Θεέ!

γιελέκι (του γυλιέκι) = στά τ.,
 ιδ. λ., ιδ. σ.

γιεντέκι (του γιντέκι) = αλογο
 χρησιμοποιούμενο για φόρτωση: στά τ.,
 γιεντέκι ιδ. σ.

γιεσιίρης (ού γισίρης) = αιχμά-
 λωτος: στά α. γισίρη, ιδ. σ.

γιετίμιζο (του γιατίμ'κου) = όφ-
 φανό, άπροστάτευτο: στά α. γιετίμι ένιαί-
 ος, μοναδικός, άσφραγός.

γίζος (ού γίκους) = σωρός που
 σχηματίζουν τα τακτοποιημένα σε μια γω-
 νιά του δωμάτιου: στραωσία του κρεβ-
 βατιού: στά τ. γιοίκι έσμάρι όπου φυλάνε
 τα στρώματα, παπλώματα, κατά τή μέρα.

γιλντίξια (τά) = τά γνωστά λου-
 λοΐδια: στά τ, άστέρι.

γινάτι (του γινάτ') = στά α., ινάτ,
 ιδ. σ.

γιορντάνι (του γουρντάν) = περι-
 δεραϊκό κόσμημα: στά π. γκερντάν, λαι-
 μός.

γιουβαρλάκια (τά) = στά τ.,
 γιουβαρλάκι, στρογγυλός.

γιουζμπάσιης (ού γιούζμπαις)
 = έκατόνταρχος, λοχαγός: στά τ. γιοιζ
 έκατό, μπάσι, κεφάλι.

γιουκλαμάς (ού) = έπιθεώρηση
 στρατού, σε παρόταξη: στά τ., ιδ. λ. ιδ. σ.

γιουμπροϋκι (ταί γιουρμπούκι)
 = τελωνείο: στά τ., ιδ. λ., ιδ. σ.

γιουνάνος (ού γιου ή γκιονά

νους) = Έλληνας· γιουνάν'κου στα χρόνια της Τουρκοκρατίας, τὸ ελεύθερο βασιλείον· στα τ. γιουνάν ἰδ. σ.

Γιουοργάνας (οὐ) = ἐπώνυμο· στα τ., γιουοργάν, τὸ σκέπασμα, τὸ πάλωμα· κι' ὁ —ās, πού λέγεται καὶ γιουοργαντζής· παπλωματῆς.

γιούργια! = ἐμπρός! ἀπάνω τους! ἔξοδος! στα τ. ἰδ. λ., ἰδ. σ

γιούχα! = στα τ., ἰδ. λ., ἰδ. σ.

γκανάθ (τοῦ) = λαθραία, κλοπιμαία ἀπόκτηση· στα ἄ. γκαναήμ, λάφυρο, λεία, λιμούρα.

Γκαναθιάρης (οἱ Γκαναθιάρης) = ἐπώνυμο στὸ Νησί· ἀπὸ τὸ τ. γκανάθ.

γκαναθίμ = δὲς γκανάθ (ἢ κατὰ-ληξη —ίμ, ἐβραϊκή).

γκάϊντα (ἡ) = στα τ. γάϊντα ἰδ. σ.

Γκανῆς (οὐ) = ἐπώνυμο ἐβραϊκὸ· στα ἄ. γανή, πλούσιος, εὖπορος.

Γκαραμάνας (οὐ) = ἐπώνυμο· στα ἄ. καραμάν, μελαμῶς.

γκαταῖ (τοῦ) — ἡλιθ. τοῦ ἄ. κατηρέ· βελούδο, φέλλα.

γκάντινα (ἡ) = γυναίκα ὀγκώδης καὶ ἀγαλμα ψηλῆ· ἔτσι λέγαμε καὶ κατὰ ὀγγαοῦξικες φοιράδες τοῦ Τουρκ. Στρατοῦ· στα τ. κατίν, γυναίκα, δέσποινα.

γκεζᾶς (οὐ γκιζᾶς) = δικαστικὸ πρόστιμο· στα π. γκεζᾶ, αὐτὸς πού δαγκάνει.

γκεζεράω (γκιζιράου) = γκεζερίω, περιδιαβάω· στα τ. γκεζμέκι περιφέρομαι ἀεργος, περιπατῶ.

γκελῆς (οἱ) = ἄρτος τοῦ ταβλιού· πάν εἶσαι χτυπημένος καὶ δὲν ἔρχεται τὸ ἄρι νὰ ξαναβάλῃς τὸ ποῦλι σου· στα τ. κελμέκι ἔρχομαι, γκελμεμέκι δὲν ἔρχομαι· ἱστορῆ γκελμεέν.

γκέμια (τὰ) = στα τ., γκέμ, χαλνός.

γκειοῖ! = πίσωσ στα τ. ἰδ. λ. ἰδ. σ.

γκιαῖ (τοῦ) = μικρὴ πῆττα πού κάουμ ἀπὸ τὰ περικοσέματα τῶν πέτρων μελιότερης· στα π., γαγκιάχ, ἀπρόσμενο, ἀσπάντεχο, ἀπρόδοπτο.

γκιαούφι (οὐ γκιαούφ'ς) = παφθορά τοῦ κιαφίρι (δὲς λέξη).

γκιεριγκιέφ (τοῦ) = τελάρο κενήματος· στα τ., ἰδ. λ., ἰδ. σ.

γκίζα (ἡ) = μισήθηρα ἀποβουτυρω-

μένη· στα ἄ., γιντὰ ἢ ζηζά, τροφή, φαγητό, πρόγευμα.

γκιζντάν (τοῦ) = φιλακή· στα π. ζιντάν, ἰδ. σ. σκοτεινὸς τόπος.

γκιντέρι (τοῦ γκιντέρ) = καῦμός, μαράζι· στα ἄ. γκεντέρ λύπη.

γκιργκλιάγκος (οὐ γκιργκλιάγκους) = τὸ λαγύγγι· στα τ. γιριτλάκ ἰδ. σ.

γκίτ! = Φεύγα· στα τ. ἰδ. λ. ἰδ. σ.

γκίτ—γκιέλ (τοῦ) = αἶρε κι' ἔλα· στα τ. ἰδ. λ., ἰδ. σ.

γκίντι = πρῶτο συνθετικὸ ἀπειλῆς ἢ βροισιᾶς ἢ καὶ μόνο του, ἐπαναλαμβανόμενο γκιντι—γκιντι· συνοδεύει ἐπίσης τὸ γαοργάλισμα (γκουντούλμα κατὰ τὸ Γιαν. ἰδ.) μικρῶν παιδιῶν· στα τ. γκιντι, περιφρ. μαρὲ ἄνθρωπος! μαστροπός, κερατᾶς καὶ γιτσιιρμέκι γαργαλάω.

γκιορντάν (τοῦ) = δὲς γιορντάνι.

γκιουβέτσι (τοῦ γκιουβέτσι) = στα τ. ἰδ. λ., φουρνιστο.

γκιουζέλ (ἐπιθ.) = ὠραῖος· στα τ. ἰδ. λ., ἰδ. σ

γκιουλῆς (οὐ) = στρογγυλὴ σφαῖρα κανονιοῦ· στα τ. ἰδ. λ., σφαῖρα, μπόμπα

γκιούλ—μπεχάρ (τοῦ) = παιγνίδι ταβλιού· στα π. γκιούλ ρόδο, μπεχάρ ἄνοιξη.

γκιούλς (ἡ) = ροδόνερο· στα τ. π. γκιούλ ρόδο σου (-γιου) νερό.

γκιούμ (τοῦ) = χάλκινο δοχεῖο μεταφορᾶς νεροῦ στα ἄ. γκιουχοῦμ ἢ κουρκοῦμ ἢ κουμκοῦμ, ὑδρία χάλκινη.

γκιουοϋλντι (τοῦ) = θόρυβος, πάταγος, πατιρντί· στα τ., ἰδ. λ., ἰδ. σ.

γκοτζιάμ = ἕνας τόσος δὰ μεγάλος, φηλός· γκοτζιάμ πιδί, κορίτσι· στα τ. γκοτζιά· ἰδ. σ. καὶ γέροντας.

Γκοτζιαμάν—ης (οὐ Γκοτζιαμ'ς) = ἐπίθετο, καὶ στὴ θῆση τοῦ γκοτζιάμ ἐπιτατικά· στα τ., ἰδ. λ. ὑπερμεγέθης.

γκόπσια = καβάλλα στὸ σβέρμο· στα τ. γκότσι, μετανάστευση, ἀναχώρηση, ὄλλαγή κατοικίας.

γκουμπῆς (οὐ) = θόλος· στα ἄ., ἰδ. λ., ἰδ. σ.

γκόπσια = καβάλλα στὸ σβέρμο· στα τ. γκότσι, μετανάστευση, ἀναχώρηση, ὄλλαγή κατοικίας.

γκουμπῆς (οὐ) = θόλος· στα ἄ., ἰδ. λ., ἰδ. σ.

γκόπσια = καβάλλα στὸ σβέρμο· στα τ. γκότσι, μετανάστευση, ἀναχώρηση, ὄλλαγή κατοικίας.

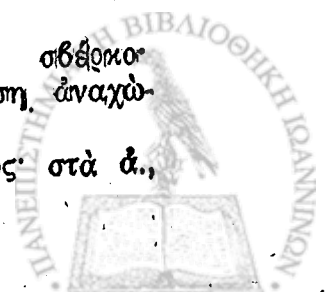
γκουμπῆς (οὐ) = θόλος· στα ἄ., ἰδ. λ., ἰδ. σ.

γκόπσια = καβάλλα στὸ σβέρμο· στα τ. γκότσι, μετανάστευση, ἀναχώρηση, ὄλλαγή κατοικίας.

γκουμπῆς (οὐ) = θόλος· στα ἄ., ἰδ. λ., ἰδ. σ.

γκόπσια = καβάλλα στὸ σβέρμο· στα τ. γκότσι, μετανάστευση, ἀναχώρηση, ὄλλαγή κατοικίας.

γκουμπῆς (οὐ) = θόλος· στα ἄ., ἰδ. λ., ἰδ. σ.





ΠΑΡΛΣΚΕΥΑ Ι. ΜΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ

Ο ΧΡΙΣΤΟΣ, Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΚΙ' Ο ΓΕΩΡΓΟΣ

Μακεδονική παράδοση για τὸ Χριστὸ τῆς Ἐπαρχίας Βοῦου - Κοζάνης)

Μιά γυναίκα στὸν ἀργαλειὸ ὕφαινε.

Πατοῦσε τὴν πατήτρα, ἀνοίγαν τὰ μυτάκια τὸ στόμα, ἔριχνε τὴ σαῖτα, χτύποῦσε τὸ χτένικαί μετὰ... ἔκοβε τὸ ὑφάδι!

"Αἴντε, πάλι τὰ ἴδια...

Περνάει ὁ Χριστός, τὴ βλέπει πὺ τυραννιοῦνταν.

—Γυναίκα, τῆς λέει. Γιατί κόβεις τὸ ὑφάδι; Πάντα τὴν πατήτρα ν' ἀνοίξῃ τὸ στόμα, ρίξε τὴ σαῖτα, χτύπα τὸ χτένι.

Πάτα τὴν ἄλλη πατήτρα, ρίξε ἀπὸ τὴ μερογιά τῆς τὴ σαῖτα, χτύπα τὸ χτένι — ὥσπου νὰ σώσις... Μὴ κόβεις τὸ ὑφάδι!

Κάνει ἡ γυναίκα κατὰ τὴν ὁμοίειά Του, μιὰ χαρὰ ἦταν! Ἡ δουλειὰ τώρα φτιουοῦσε...

Ἄρχίζει νὰ τραγουδάῃ!

—Ἀφήνω γειά! λέει ὁ Χριστός.

—Ὡρα Σου καλή, Ἀφέντη μας...

Ἀφιερώνεται στὸ Λαό: Τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν

Ἐέχασε νὰ πῆ: «Εὐχαριστῶ»!

Ἀπὸ κεῖ, γίνεται ὁ Χριστὸς πάππος ἑκατὸ χρόνῳ καὶ τραβάει στὸ γεωργό. Τὸν βροῖσκει, ὄργωνε.

—Ὡωω! Μπάλλο! Ὡωωω! Καλέσ'!

Φώναζε στὰ βόδια.

—Κάλλως κἀμινεις! Χαιρετάει ὁ Χριστός.

—Κάλλως ἦρθες! ἀπαντάει ὁ γεωργός.

—Ἔεσε! λέει ὁ Χριστός. Τόβαλα λίγο στὸ «γχεζέρομα» σήμερα.

—Θὰ εἶσαι ἀπὸ μακροῦ, πάππο! Ἐένος φαίνεσαι...

—Ἢμαι ὀτὸ πολλὰ κοντὰ καὶ φαίνουμαι ἀπὸ μακροῦν; Εἶμαι ὁ πὺ δικὸς καὶ φαίνουμαι ξένος;

—(Παράξενος γέρος, ἀχάσα!)

Λέει: "Ε! δὲν ἔτυχε ν' ἀνταμώσουμε, πάππο!

γκουντλιοῦμαι (γκουντλιοῦμι) = δὲς γκινπί.

γκούρ—γκούρ = ἐπίμονος καὶ ἐνοχλητικὸς θάουβος: «μᾶς σιήκουσις τῶν μυαλό: γκούρ-γκούρ-γκούρ» στὰ τ., ἰδ. λ. βοοβοριγμός.

γκουριμπέτι (τοῦ γκουριμπέτ) = ξενιτειά: στὰ ἀ. ἰδ. λ., ἀποδημία, διαμονή, ὄχι θεληματικά, μακριὰ ἀπὸ τὴν πατρίδα.

Γκουριτζῆς (οὔ) = ἐπώνυμο γκιοριτζῆ, Γεωργιανός.

γομάρι (τοῦ γομάρ) = στὰ ἀ, χμιάρ—ἀ. ἰδ. σ.

γοντζιές (οὔ γοντζιές) = μισοανοιγμένο μπουμποῦκι ἀρωματικοῦ τριαντάφυλλου: στὰ π., ἰδ. λ., κάλυκας.

γουῖριλῆς (οὔ) = αὐτὸς πὺ φέρνει καλὴ τύχη, γούρι: στὰ τ., οὔγούρ, καλὸς οἰανός, εὐτυχία καὶ κατάληξη -λή, ἰδ. σ.

γούρ-γούρ = δὲς γκούρ-γκούρ γουριγούρα (ἦ) = π.χ. «μουφριες γουροῦρα τοῦ κεφάλι» ταραχὴ, ἀνακάτεμα, ζάλη, σίγχιση ἀπὸ τὸ γούρ-γούρ.

γούρι (τοῦ γούρ) = στὰ τ., οὔγούρ, δὲς γουῖριλῆς.

γουρσούζης (οὔ γουρσοῦζ) = τὸ ἀντίθετο τοῦ γουῖριλῆς (δὲς λέξη) ἀπὸ τὸ οὔγούρ μὲ τὴ στερητικὴ κατάληξη -σίξ.

γούσι (τοῦ γούσι) = στὰ τ. γουρούσι ἰδ. σ.

Δ'.

Δαγκλῆς (οὔ) = ἐπώνυμο: στὰ τ., ὄρειός, ὄρεισίβιος ἀπὸ τὸ νπάγ ὄρος, βουνό, (μπάγ—λή).

δεφτέρι (τοῦ ντιφτέρι) = στὰ ἀ, ντιφτέρι ἰδ. σ.

δράμι (τοῦ δράμι) = στὰ ἀ, ντιφτέρι ἰδ. σ. (δραχμή).

(Συνεχίζεται)

Κι' «έσπασαν» τὰ βόδια με τὴ βουκέντρα.

Γέλισε ὁ Χριστός. Εἶχαν ἀνταμώσει πολλές φορές οἱ δύο τους —μέρες τοῦ Θεοῦ πού πέρασαν. Γιατί ἐτοῦτος ὁ χωρὰς ἦταν πολὺ καλὸς ἀνθρώπος... Μὰ οὔτε τότε τὸν εἰνοῶσε, οὔτε τώρα τὸν κατάλαβε!

—Στέκει καὶ τὸν βλέπει. Πάει, πάει ὁ γεωργός, τελειώνει τὴν αἰλακιά, δίνει μιὰ καὶ σηκώνει τὸ ἀλέτρο ψηλά, γυρνάει τὰ βόδια, ἔρχεται πάλι ἀπὸ κεῖ πού κίνησε, ξαναγυρνάει τὰ βόδια, μπίξει τὸ ὑνί.

—“ὦωω! Μπάλιο! “ὦωω! Καλέσ’! Νὰ σῶση, αἴντε—αἴντε, καὶ τούτη τὴν αἰλακιά.

—Γιατί δουλεύει ἔτσι, τὸν ρωτάει ὁ Χριστός.

—Ἔτσι δουλεύουμε!

—Τὸ ξέρω! Μὰ ἐσὺ νὰ δουλεύης ἀλλοῶς...

Παράξενος ὁ γέρος, ἀμα τί!

—Πῶς ἀλλοῶς;

—Καλὰ πᾶς! “Ἄς σῶσουμε τὴν αἰλακιά...

Κινοῦν. Ὁ γεωργὸς κρατῶντας τ' ἀλέτροι, δικάει στὸ γεωργὸ ὁ Χριστός.

Σῶνουν τὴν αἰλακιά, κάνει νὰ σηκώσει ὁ γεωργὸς τ' ἀλέτροι, βάνει τὸ χέρι ὁ Χριστός στὸν ἄμμο του, τὸν ἀμποδάει.

—Γύρνα τὰ βόδια καὶ μπίξε ἐδῶ τ' ἀλέτροι κι' ἀρχίνα ἀπὸ δῶ τὴν αἰλακιά. Ἄπο κεῖ πού θὰ σῶνεις, ἀπὸ κεῖ θ' ἀρχηνᾶς!

—Μπορέεε! λέει ὁ γεωργός. “Αἴντε, κατάλαβα!

—Σὰν κατάλαβες σ' ἀφήνω γειά!

—Στὸ καλὸ πάππο, στὸ καλὸ, ὁ Θεὸς νὰ σὲ βλογᾷ!

Καὶ τὰ μάτια του βούρκοσαν.

Καὶ τὰ μάτια του βούρκοσαν.

Ξέρω καὶ θὰ σοῦ πῶ γιατί βούρκοσαν τὰ μάτια του. Πόσα δὲν εἶχε σκεφτεῖ γι' αὐτὸ τὸν πάππο. «Παράξενος, καὶ παράξενος!» Καὶ νά, πόσο τρανὸ καλὸ τοῦ ἔκαμε...

Τὰ κατάλαβε ὁ Χριστός, ρωτᾶς; “Ἄν τὰ κατάλαβε!

“Ὀλα, γιέ μου, τὰ καταλαβαίνει ὁ Χριστός. Καὶ μέσα μας διαβάσει.

Περνοῦν μέρες, βγαίνει πάλι ὁ Χριστός σὰν πάππος νὰ προλατῆση στὸν κόσμο.

Διαβαίνει ἀπὸ τὴ γυναῖκα, τὴ βρίσκει νὰ ὑφαίνει. Τὴ ρωτάει:

—Ποιὸς σ' ἔμαθε νὰ ὑφαίνης ἔτσι;

—Μοναχὴ μ' κι' ἀτὴ μ'!

Σηκώνει τὰ χέρια ὁ Χριστός:

—“Ἔεε! γυναῖκα,... βλογημένη νᾶσαι— νὰ δουλεύης, νὰ δουλεύης καὶ προκοπὴ νὰ μὴ κάμνης!

Πηγάει καὶ στὸ γεωργό. Τὸν βρίσκει:

—“ὦωω! Μπάλιο! “ὦωωω! Καλέσ’!

—Κάλλος κάμνεις!

—Κάλλος ἤρθες!

—Εἶμαι λίγο παρόξενος γέρος καὶ νὰ μὲ συμπαδᾶς, παιδί μου. Θὰ σὲ ραπήσω κάτι!

—Ρῶτα, πάππο!

—Ποιὸς σ' ἔμαθε νὰ ὀργώνης ἔτσι;

—“Ἐνας πάππος σὰν κι' ἐσένα! “Ὀρα του καλή, ἂν ζᾷη, κι' ἂν πέθανε, ὁ Θεὸς νὰ τὸν σχωρήσῃ... Ἄπο μεγάλη τυρανία μ' ἔβγαλε. Δὲ μ' ἔκοβε ἐμένα τὸ μυαλό! Καὶ τί ἦταν; Ἐνα τίποτα, πατέρα μου...

Τὰ μάτια τοῦ πάππου βούρκοσαν ἀκούγοντας τοῦτα τὰ λόγια.

“Ἐ, θὰ σᾶς πῶ πάλι: Ὁ Χριστὸς τόσα μᾶς κάμνει, ἕνα εὐχαριστῶ ἀπὸ μᾶς δὲν ἀκούει, ἕνα καλὸ νὰ πράξουμε νὰ εὐχαριστηθῆ, δὲ βλέπει...

Καὶ μόνο τσιζ! νὰ κάμῃ τὸ καλὸ ἀπὸ τὸν ἀνθρώπο, τόσο χαίρεται πού βουρκογουν τὰ μάτια Του.

Μὲ βουρκομένα μάτια σήκωσε τότε ὁ Χριστὸς τὰ χέρια Του στὸν Οὐρανὸ καὶ παρακάλεσε:

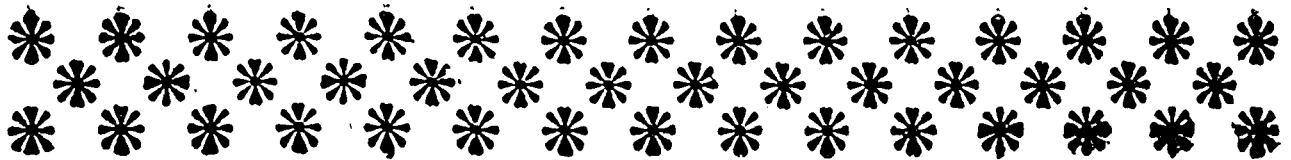
—Θεέ καὶ Πατέρα Μου! Ρίξε τὰ καλά Σου πάνω σὰ χωράφια γιὰ νὰ γεμισοῦν τ' ἀμαρτία...

Κι' ἐσένα, ἄντρα, ὁ κόπος σου νὰ πιάνη, ἢ δουλειά σου ν' ἀποφοίνεται.

Ἄπο σένα νὰ καρτεροῦν τὸ σπίτι. Ὁ δικός σου, ὁ ἴδιός σου νᾶναι ἢ δική Μου ἢ Εὐλογία!

Καὶ χάθηκε ἕνα κι' ἕνα...





KAREL JAROMIR ERBEN

ΤΣΕΧΟΣΛΟΒΑΚΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Ο ΜΑΚΡΥΣ, Ο ΦΑΡΔΥΣ ΚΙ' Ο ΘΡΥΨΑΛΟΜΑΤΗΣ

Ζούσε ένας βασιλιάς πού ήταν πιά γέρος και δέν είχε παρὰ ένα παιδί μονάχα.

Κάποτε φώναξε κοντά του τὸ μοναχοπαιδί του αὐτὸ και τοῦ εἶπε:

— Ἀγαπημένο μου παιδί! Ἔρξεις καὶὰ πὺς ὁ φτιασμένος καρπὸς πέφτει, γιὰ νὰ κάμει τόπο σὲ ἄλλονε. Κι' ἐγὼ γέρασα, κι' ἴσως σὲ λίγο δὲ θὰ ζῶ πιά(1). Ὅμως, προτιοῦ μὲ θάρεις, καὶμὸ ἴδχω νὰ δῶ τὴ μελλούμενη κόρη μου, τὴ γυνάικα σου. Παντρέψου, παιδί μου!

Καὶ τὸ βασιλόπουλο εἶπε:

— Ἀπὸ καρδιάς θάθελω νὰ κάμω τὸ θέλημά σου, πατέρα, μὰ δέν ἔχω νύφη, δέν ξέρω καμιά.

Τότε ὁ γέρο—βασιλιάς ἔβαλε τὸ χέρι του στὴ τσέπη, ἔβγαλε ἕνα χρυσὸ κλειδί και ἰδῶσε σὲ γυνί.

— Πήγαινε πάνω σὶόν πύργο, σὶὸ ψηλότερο πάτωμα, κύτταξε τὰ τριγυριὰ του, κι' εἰπειτα ἔλα και πὲς μου ποιά διαλέξεις.

Τὸ βασιλόπουλο δίχως νὰ χάσει καιρὸ πήγε. Ποιὲ στὴ ζωὴ του δέν εἶχε ἀνέθει κεῖ πάνω, οὔτε και εἶχε ἀκούσει ποιὲ τί βρισκονταν αὐτοῦ.

Ὅταν ἔφτιασε σὶὸ ψηλότερο πάτωμα, εἶδε στὴν ὄροφή μιὰ μικρὴ σιδερένια πόρτα, σὰν καταπαχτή. Ἦταν κλειδωμένη τὴν ξεκλείδωσε μ' ἐκεῖνο τὸ χρυσὸ κλειδί, τὴ σήκωσε και πέρασε σὶὸ ἔβγα της.

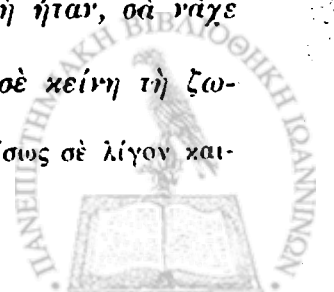
Ἐάνοιξε μιὰ μεγάλη σιδερένη οἶκος, μὲ ὄροφή γαλάζια, σὰν οὐρανὸς σὲ νύχια ἀουγγέφιαστη, πλουτισμένος μ' ἀσημένια ἄσπρα πού ἔλαμπαν μὲ πάτωμα ἕνα μεταξωτὸ καταπόσινο χαλί, και γύρω—τριγύρω σὶὸν τοίχους δώδεκα ψηλὰ παράθυρα μὲ χρυσὲς κορνίζες, δπου σιοῦ καθενὸς τὸ κορναλλένιο ἰζάμι ἦταν ζωγραφισμένη μὲ τὰ χρώματα τοῦ οὐράνιου ἰόξου μιὰ κόρη, φορῶντας βασιλικὸ στέμμα σὶὸ κεφάλι της— ἄλλη σὲ κάθε παράθυρο, και μὲ ξέχωρη φορεσιά, και ὁμορφότερη ἢ μιὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἴσο πού τὸ βασιλόπουλο δὲ μπορούσε νὰ ξεκολλήσει τὰ μάτια του ἀπὸ πάνω της. Κι' εἶσι καθὼς τὶς ἔβλεπε συνεπαρμένο, μὴ ξέροντας ποιά νὰ διαλέξει, ἄρχισαν κεῖνες οἱ κόρες νὰ σαλεύουν σὰ ζωιανές. γύριζαν και τὸν κύτταζαν, χαμογελοῦσανε, θαρρεῖς και θὰ μιλοῦσαν.

Σύντηχα, πρόσεξε τὸ βασιλόπουλο πὺς ἕνα ἀπὸ κεῖνα τὰ δώδεκα παράθυρα ἦταν σκελασμένο μ' ἕνα ἄσπρο πανί, πάνω—κάτω. Παραμέρισε τὸ σκέπασμα νὰ δεῖ τί εἶχε πίσκωθὲ του, και εἶδε μιὰ κόρη μὲ ἄσπρη φορεσιά, μὲ ἀσημένια ζώνη ζωσιμένη και μὲ στέμμα σὶὸ κεφάλι της μοργαριταρένιο.

Ἦταν ἀπ' ὅλες ἡ ὁμορφότερη, δικὼς θλιμμένη και γλαυκὴ ἦταν, σὰ νάχε βγει ἀπ' τὸν τάφο.

Τὸ βασιλόπουλο ἴδρα πολλὴ σιάνθηκε μὲ θάμπος μπροστὰ σὲ κείνη τὴ ζω-

1. Κατὰ λέξη μετάφραση: «Καὶ τὸ κεφάλι μου ὠρίμασε πιά και ἴσως σὲ λίγον καιρὸ ὁ ἥλιος θὰ πάψει νὰ τὸ φωτίζει».



γραφιά. Και καθώς την κτύπαζε, ή καρδιά του πόνεσε και είπε: «Αυτήν θέλω να πάρω και καμμιάν άλλη».

Μόλις ειπώθηκε ο λόγος, έσκυψε ή κόρη το κεφάλι της, κοκκίνησε σαν τριαντάφυλλο και στη στιγμή χάθηκεν όλες εκείνες οι ζωγραφιές.

Στεγνά πού ήρθε κάτω κι' ανάφερε στον πατέρα του τι είχε δει, και ποιά κόρη διάλεξε, ο γεροβασιλιάς έσμιξε τα φρύδια του, έπεσε σε συλλογή και είπε: «Ασχημα έπραξες, παιδί μου, πού φανέρωσες ό,τι ήταν κρυφό, και σε κίνδυνο μεγάλο μπήκες με το λόγο πού ξεσιόμισες. Έιούτη ή κόρη βρίσκεται στους όρισμούς κάποιου μάγου κακού, σε πύργο σιδερένιο φυλακισμένη. Όποιος πάσχι-σε να τη λευτερώσει από χει, δέ γύρσε μέχρι τα τώρα. Όμως δ,τι έγινε δέν ξε-γίνεται. Ό λόγος ό δοσμένος είναι νόμος. Πήγαινε, δοκίμασε την τύχη σου, και άμποτε με το καλό να γυρίσεις πάλι στο σπίτι σου»!

Τό βασιλόπουλο άφησε γειά στον πατέρα του, καθάλησε το άλογό του και κίνησε να βρει κείνη τη νύφη.

Κι' έτuche να περάσει από ένα μεγάλο δάσος, κι' όλο το διάβαινε, μέχρι πού έχασε πιά το δρόμο. Κι' έτσι καθώς παραδέχνε με τ'άλογό του ανάμεσα στα σύδεντρα, στους βράχους και στα βαλποτόπια, μη ξέροντας από πού να βγει, άκουσε πίσω του κάποιον να φωνάζει: «Έ, κατεράιτε»!

Τό βασιλόπουλο γύρισε κι' είδε έναν ψηλό άνθρωπο πού με βιά έρχονταν το κατόπι του. «Περιμένετε και πάστε με μαζί σας, κι' αν με κρατήσετε στη δουλειή σας, δέ θα το μετανοιώσετε»!

«Ποιός είσαι;» ρώτησε το βασιλόπουλο, «και τι ξέρεις να κάνεις»;

«Λέγουμαι Μακρός και ξέρω να μακραίνω. Βλέπετε, μήπως, σ' εκείνο το πανύψηλο έλατο μιá φωλιά; Έγώ θα σας την κατεβάσω κείνη τη φωλιά δίχως να ναι ανάγκη να σκαφαλώσω ως εκεί πάνω».

Κι' άρχισε ο Μακρός να μακραίνει το κορμί του, γοργά να μεγαλώνει πολυ, μέχρι πού έγινε τόσο ψηλός, όσο το έλατο. Έπειτα άδραξε τη φωλιά κείνη, και την ίδια στιγμή πάλι μαζεύτηκε και την έδωσε στο βασιλόπουλο.

«Καλά ξέρεις τη δουλειά σου μα τι να τις κάμω τις φωλιές, αν δέν μπορείς να με βγάλεις έξω από τούτο το δάσος»!

«Χυ! Εύκολο πράμα αυτό!», είπε ο Μακρός, κι' άρχισε ξανά να μακραίνει, μέχρι πού έγινε τρεις φορές πιο ψηλός από το ψηλότερο πεύκο του δάσους! Κτύπαζε γύρω και είπε: «Κείθε είναι ο κοντονότερος δρόμος για να βγούμε από το δάσος». Έπειτα μαζεύτηκε, πήρε το άλογο από τα λουριά του και τραβήξε μπροστά, και πούν το καταλάβει το βασιλόπουλο, άφησαν πίσω τους το δάσος.

Στα πόδια τους τώρα άπλωνε φαρόνς—πλαιύς ένας κάμπος και πίσω από κείνον τον κάμπο όρθωναν γκριζα βράχια, σαν τοιχιά μιās τρανής πολιτείας, και βουνά δασά.

«Εκεί, αφεντικό, έρχεται ο σύντροφός μου» είπε ο Μακρός κι' έδειξε μιá διπλανή μεριά του κάμπου, «κι' αυτόν θάπρεπε να τον πάστε στη δουλειή σας, σι' αλήθεια, θα σας ήταν χρειαζούμενος».

«Πέταξέ του μιá φωνή ναρδει, να δώ τι είδος άνθρωπος είναι».

«Αφεντικό, είναι κάμποσο μακρούς», είπε ο Μακρός, «μόλις θα μ' άκουγε, και όρες θ' άγοούσε ώσπου ναρδει, γιατί πολλά πράματα κουβαλάει μαζί του Καλλίτερα να πεταχτώ να τον πάρω».

Και τότε πάλι ο Μακρός τεντώθηκε ι' αφήλου, τόσο πού το κεφάλι του χάθηκε στα σύννεφα, έχανε δυό—τρια βήματα, πήρε το σύντροφό του στους ώμους του και τον άπιδωσε μπροστά στο βασιλόπουλο.

Ήταν ένας λεβέντης, τριτάγωνος βαρέλας.



«Ποιὸς εἶσαι τοῦ λόγου σου;», ρώτησε τὸ βασιλόπουλο, «καὶ τί ξέρεις νὰ κάμεις»;

«Ἐγὼ, ἀφεντικό, λέγουμε Φαρδὺς καὶ ξέρω νὰ φαρδαίνω».

«Γιὰ νὰ σὲ δῶ, λοιπὸν».

«Ἀφεντικό, φεγγάτε γογγύρα πίσω σὶτὸ δάσος!», φώναξε ὁ Φαρδὺς κι' ἄρχισε νὰ φρουσκώνει.

Τὸ βασιλόπουλο δὲν κατόλαβε γιὰτὶ ἔπρεπε νὰ φύγει ὅμως, βλέποντας τὸ Μακρὸν νὰ χυμᾶει ἀλαφριασμένος σὶτὸ δάσος, σπιρούνιασε τὸ ἄλογό του κι' ἀμολύθηκε μὲ βιά ἑοπίσω του. Μόλις πὺν πρόλαβε νὰ φύγει, ὁ Φαρδὺς λίγο ἀκόμη καὶ θὰ τὸν τσάλιαζε μαζὶ μὲ τὸ ἄλογό του, γογγὰ κι' ἐπίγορα πρὸς ὅλες τὶς μεριές μεγάλωνε ἡ κοιλιὰ του. Εἶχε γειύσει ξάφνου τὸν τόπο, σὰ νὰ κύλησε αὐτοῦ δὰ ὀλάκερο βουσό. Ὑστερα ὁ Φαρδὺς ἔλαψε νὰ φρουσκώνει κι' ἄρχισε νὰ ξεφρουσκώνει, ὥσπου τὰ δάσηπῆραν νὰ λυγίζον κι' ἔγινε πάλι τέτοιος πὺν ἦταν καὶ πρὶν.

«Μωρὲ κνηγητὸ πὺν μούκαρες!», τοῦπε τὸ βασιλόπουλο. «Ὅμως ἕνα λεβειάνθρωπο σὰν κι' ἐσένα δὲν τὸν βροσκοῖς κάθε μέρα· ἔλα μαζὶ μου».

Καὶ τράβηξαν ἔπειτα τὸ δρόμο τους.

Ὅταν σίμωσαν σ' ἐκεῖνα τὰ βράγια, ἀντάμωσαν κάποιον πὺν εἶχε τὰ μάτια του δεμένα μ' ἕνα μαντήλι.

«Ἀφεντικό, αὐτὸς εἶναι ὁ τρίτος σύντροφός μας», λέει ὁ Μακρός, «κι' αὐτὸν θάπρεπε νὰ τὸν πάρειτε σὶτὴ δούλεψή σας· σὶ' ἀλήθεια, δὲ θάπρωγε ἀνθρώπελα τὸ φρωμί σας».

«Ποιὸς εἶσαι;» ρώτησε τὸ βασιλόπουλο, «καὶ γιὰτὶ ἔχεις τὰ μάτια σου δεμένα; Δὲ θὰ βλέπεις τὸ δρόμο σου».

«Τὶ λέτε, ἀφεντικό; Τ' ἀπίθειο ἴσα—ἴσα, ἐπειδὴ βλέπω περιοσότερο ἀπ' ὅσο χροιάζεται, πρέπει νὰ τᾶχω ἐγὼ δεμένα τὰ μάτια μου. Μὲ δεμένα μάτια βλέπω ὅπως βλέπουν οἱ ἄλλοι μ' ἀνοιχτά. Σὰν τὰ λύσω, τὸ βλέμμα μου ὅλα τὰ διαπερνᾶ πέρα γιὰ πέρα. Σὰν κροφῶσω τὰ μάτια μου πάνω σὲ κάτι, πιάνει φρωτιά, κι' οἱ δὲ μπορεῖ νὰ κρεῖ, θούραλα γίνεται. Γι' αὐτὸ καὶ μὲ λένε Θουραλουμάτη».

Ἐπειτα γύρισκατὰ τὸν ἀντικρονὸ βράχο, ἔλιωσε τὸ μαντήλι καὶ σήλωσε πάνω του τὰ πρὸτὰ μάτια του. Ὁ βράχος ἄρχισε νὰ σκάζει καὶ νὰ πετιοῦνται κομμάτια του πρὸς ὅλες τὶς μεριές, μέχρι τοῦ, σὲ μιὰ σιγιμούλα μονάχα, δὲν ἔμεινε ἀπὸ δαῦτον παρὰ ἕνας μικρὸς σωρὸς ἄμμος. Στὸν ἄμμο μέσα κάτι ἔλαμπε, σὰ φρωτιά. Ὁ Θουραλουμάτης πῆγε, τὸ πῆρε καὶ τῶφρε σὶτὸ βασιλόπουλο. Ἦταν χρυσάφι καθάριο.

«Βορὲ! Βορὲ! Ἐσὺ εἶσαι ἕνας λεβέντης πὺν δὲν ξεπληρῶνεται μὲ λεπά!» εἶπε τὸ βασιλόπουλο. «Τρελλὸς θᾶναι ὅποιος δὲ θάθελε νὰ σ' ἔχει σὶτὴ δούλεψή του. Μ' ἀφοῦ ἔχεις ἴσοο δυνατὸ μάτι, γιὰ κῆτιω καὶ πὲς μου ἂν εἶναι μακροτὰ ὡς τὸ σιδερένιο πύργο, καὶ τί γίνεται τὴώρα μέσα τοῦ»;

«Ἄν ταξιδεύατε, ἀφεντικό, μόνος σας», ἀπάντησε ὁ Θουραλουμάτης, «ἴσως οὔτε σ' ἕνα χρόνο δὲ θὰ φτάνατε ὡς ἐκεῖ· ὅμως μαζὶ μας θὰ φτάσετε σήμερο κίβλας. —Τούτη τῆ σιγιμὴ μᾶς εἰσιμάζουν αὐτοῦ τὸ δεῖπνον».

—Καὶ τί κάνει ἐκεῖ ἡ νύφη μου;

—Σιδεροκαγκέλωτη

σὲ μιὰ κούλια ν—ἀρηλή

ἕνας μάγος τὴν κρατεῖ.

Καὶ τὸ βασιλόπουλο εἶπε: «Ὅποιος εἶναι καλός, ἄς μὲ βοηθήσει νὰ τὴ λευτερώσω».

Καὶ ὅλοι τους νὰ τὸ βοηθήσουν ὑποσχέθησαν.



Ἔτσι τοῦ παρασιτάθηκαν ὁδηγοὶ σὲ κεῖνα τὰ γκοῖζα βράγια, διαβαίνον-
τας ἀπὸ τὸ ἀνοιγμα πὸν ἔκαμε ἀνάμεσά τους μὲ τὰ μάτια του ὁ Θουβαλομάτης,
κι' ἀπὸ κεῖνα τὰ βράγια σὲ ψηλὰ βουνὰ καὶ βαθειὰ δάση, ὡς πέρα καὶ πέρα.
Κι' ὅταν σιὸ δρόμο τύχαιε ἐμπόδιο τὸ παραμέριζαν μὲ μιᾶς οἱ τρεῖς ουντροφοὶ.

Τὴν ὥρα πὸν ὁ ἥλιος πῆγαινε νὰ βασιλέψει, ἄρχισαν τὰ βουνὰ νὰ χα-
μηλώνουν, τὰ δάση ν' ἀραιώνουν καὶ τὰ βράγια νὰ γάνονται μέσᾳ σὲ ρεῖκια(2).

Ὅταν πιά ἦταν ἔτοιμος νὰ βασιλέψει, ἔανοίξε τὸ βασιλόπουλο προ-
σιὰ του, ὄχι μακρὰ, τὸ σιδερένιο πύργο· κι' ὅταν βασίλευε πιά, περονοῦσε τὴ
σιδερένια γέφυρα τῆς μεγάλης πόρτας του· κι' ὅταν βασίλευε γιὰ καλὰ, ἡ σι-
δερένια γέφυρα σηκώθηκε ἀπὸ μὲνῃ της, οἱ πόρτες ἔκλεισαν μονομιᾶς, καὶ τὸ
βασιλόπουλο κι' οἱ οὔτροφοὶ του βρόδθηκαν σκληρωμένοι σιὸ σιδερένιο πύργο.

Σὰ γύρισαν κι' ἔρριξαν μὰ ματὰ στὴν ἀλλή, ἔβαλε τὸ βασιλόπουλο τὸ
ἄλογό του σιὸ σταῦλο —κι' ἦταν γι' αὐτὸ ὅλα ἔτοιμασμένα ἀπὸ πρῖν—, κι' ἔ-
πειτα πῆγαν σιὸν πύργο.

Στὴν ἀλλή, σιὸ σταῦλο, σιὴ σάλα τοῦ πύργου, καθὼς καὶ σιὰ δωμάτια,
ἔβλεπαν μέσα σιὸ μούχρωμα κόσμο πολὺ, πλούσια ριτιμένο, κι' ἀφέντες καὶ ὕ-
πηρέτες, μὰ κανεῖς τους δὲ σάλανε, ἦταν ὅλοι τους μαρομαρωμένοι.

Προσπέρασαν κάμποσα δωμάτια καὶ μπῆκαν στὴν τραπεζαρία. Αὐτὴ ἦταν
φωτοπερίχνη, σιὴ μέση ἓνα τραπέζι, πάνω του καλὰ φαγιά, πισιὰ ὅσα χροιά-
ζονται, καὶ στρωμένο γιὰ τέσσερις ἀνθρώπους.

Περίμεναν, περίμεναν, γιατί νόμισαν πὼς κάποιος θὰ φαίνονταν πιά,
μὰ ὅταν γιὰ ὥρα πολλὴ τοῦ κάκου περίμεναν, κἀθίσαν κι' ἔφαγαν, καὶ ἤπιαν
ὅσο βασιοῦσε ἡ καρδιά τους.

Ἀποσώνοντας, ἔφεραν τὰ μάτια τους γύρω νὰ ἰδοῦν ποῦ θὰ κοιμοῦνταν.
Κεῖνη δὰ τὴ στιγμὴ ἀνεπάτηχα ἀνοίξε ἡ πόρτα, καὶ σιὸ δωματίο μπῆκε ὁ μά-
γος, ἓνας γέρος καιπουριασμένος μὲ μακρὸν μαῦρο φόρεμα, τὸ κεφάλι γουλι
ἀπ' τὴ φαλάκρα, μὲ γκοῖζα γένεια πὸν ἔφταναν ὡς τὰ γόνατα, καὶ μὲ πρία
σιδερένια στεφάνια σιὴ μέση του, ἁπλῆς γιὰ ζῶνῃ. Ἀπὸ τὸ χέρι κρατοῦσε μιὰ
πανέμορφη, μιὰ περτάμορφη κόρη, ἀπορονημένη. Αὐτὴ φοροῦσε ἀσημένια ζῶ-
νῃ, καὶ εἶχε μαρομαρωμένο στέμμα σιὸ κεφάλι της, ὅπως ἦταν χλαμὴ καὶ θλιμ-
μένη, σὰ νάχε βγεῖ ἀπ' τὸν τάφο. Τὸ βασιλόπουλο ἀμέσως τὴν γνώρισε, ἀνα-
σπίστησε καὶ πῆγε νὰ τὴν προῦλαπήσει, ὅπως ποιοῦ μπορέσει νὰ ξεστομίσει
λέξη, ἀκούστηκε νὰ λέει ὁ μάγος: «Ἔρω γιατί ἦρθες, τὴ βασίλισσα αὐτὴ θέ-
λεις νὰ πάρεις ἀπὸ δῶ. Λοιπὸν, νάτη. Ἄς γίνει ἔτσι, πάστην, ἂν τρεῖς νύχτες
ἀγάδα μπορέσεις νὰ τὴ φυλάξεις δίχως νὰ σοῦ φύγει. Ἄν σοῦ φύγει, θὰ μαρ-
μαρώσεις μαζί μὲ τοὺς ὑπηρέτες σου, ὅπως καὶ ὅλοι ὅσοι ἦρθαν πρῖν ἀπὸ σένα».
Ἐπειτα ἔδειξε σιὴ βασίλισσα ἓνα κἀθισμα νὰ καθίσει, κι' ἔφυγε.

Τὸ βασιλόπουλο δὲ μποροῦσε τὰ μάτια του νὰ ξεκολλήσει ἀπὸ τὴν κόρη
ἐκείνη, τόσο ὁμορφη ἦταν. Ἄρχισε, λοιπὸν, νὰ τῆς μιλάει, τὴ ρωτοῦσε διάφο-
ρα πράματα, μὰ κεῖνη δὲν ἀπαντοῦσε, οὔτε καὶ χαμογέλασε ποτέ, οὔτε καὶ κῆ-
ταξε κανέναν τους, σὰ νάταν ἀπὸ μάρμαρο. Τότε τὸ βασιλόπουλο κἀθισε πλάι
της κι' ἔβαλε πείσμα νὰ μὴ κλείσει μάτι ὅλη τὴ νύχτα, μὴ τοῦ φύγει. Καὶ γιὰ
μεγαλύτερη οἰγουριά ὁ Μαγὸς τεντώνθηκε σὰ λουρὶ κι' ἔφερε μὲ τὸ κομὶ του
γύρω—γύρω τὰ τοιχία τοῦ δωματίου, φράζοντάς τα πικρὰ κι' ἀπανωτά. Ὁ
Φαροῦς κἀθισε σιὴν πόρτα, φούσκωσε καὶ τὴ βούλωσε, ἔτσι πὸν οὔτε ποντίκι δὲ
μποροῦσε νὰ ξεγλιστρούσει. Κι' ὁ Θουβαλομάτης πλάι σὲ μιὰ κολῶνα σιὴ μέση
τοῦ δωματίου σιάνηκε, σκοπός.

Μὰ σὲ λίγο μιὰ νύστα ἄρχισε νὰ τοὺς πιάνει ὅλους, κι' ὁ ὕπνος τοὺς πῆ-

2. Ἐρεῖζη, φυτὸ θαινωδες.



ρε και κοιμήθηκαν άκέρια τή νύχτα, σά νά τούς πέταξαν σέ άπαιτα νερά. Τό πρωί, ξεμερώνοντας ή μέρα, τό βασιλόπουλο ξύπνησε προΐτο, όμως σύγκαιρα λές και τοῦ ξυπηξε κάποιος ένα μαχαίρι στήν καρδιά —ή βασίλισσα είχε γαθει. Ἀμέσως ξυπνάει τούς ύπηρέτες, τούς ρωτάει τί νά κάνουν;

«Μή νοιάζεστε, αφεντικό, καθόλου», εἶπε ὁ Θουβαλουάτης και κίταξε έξω ἀπ' τό παράθυρο μ' ένα μάτι σάν τρυπάνι, γιατί, νά! τή βλέπω κιόλας! Ἐκατό μίλλια μακρονά ἀπό δῶ εἶναι ένα δάσος, στή μέση τοῦ δάσους εἶναι μιὰ γέρινη βαλανιδιά, και στής βαλανιδιάς τήν κορφή ένα βαλανίδι —κι' αὐτό τό βαλανίδι, εἶναι αὐτή. Ἄς με φοσιωνθεῖ ὁ Μακρός σιούς ὄμους του και θά τήν πάρουμε».

Κι' ὁ Μακρός ἀμέσως τόν φοσιώνθηκε, τεντώνθηκε και πήγε, κάθε δρασκελιά και δέκα μίλλια, ἐνῶ ὁ Θουβαλουάτης τοῦ ἔδειχνε τό δρομιο. Δέν πέρωσε οὔτε δος καιρός χρειάζεται για νά κάνεις μιὰ φορά τρέχοντας τό γύρο τοῦ σπιτιοῦ σου, και είχαν ἔρθε κιόλας. Ὁ Μακρός ἔδωσε σιό βασιλόπουλο τό βαλανίδι:

«Ἀφεντικό, ἀφήστε το νά πέσει καταγῆς».

Τό βασιλόπουλο τό ἄφησε και τήν ἴδια στιγμή ή βασίλισσα στέκονταν δίπλα του.

Ἐκεῖ πού ἄρχισε ὁ ἥλιος νά φανερόνεται πλω ἀπ' τὰ βουνά, ἀνοῖξε με βρόντο διάπλατα ή πόρτα και ὁ μάγος μπήκε σιό δωμάτιο χαμογελώντας με κάκια. Ὅμως, διαν εἶδε τή βασίλισσα, και σούφρισε, μουμουόρισε κάτι και: τσάγκ! ένα ἀπό τὰ σιδερένια σιεφάνια πάνω του ἔσπασε και τινάχτηκε πέρα. Ἐπειτα πήρε τήν κόρη ἀπό τό χέρι και τήν πήγε μακρονά.

Ὁλόκληρη κείνη τή μέρα τό βασιλόπουλο δέν είχε τί νά κάμει, ἔφερε γύρα ὄλο τόν πύργο, μέσα κι' έξω, και ξεγλειτοῦσε με τὰ δσα παράξενα ἔβλεπε.

Παντοῦ, λές σέ μιὰ μόνο στιγμήλα νάχε σιαμπήσει ή ζωή.

Σέ μιὰ σάλα εἶδε κάποιιο βασιλόπουλο πού κρατοῦσε σηκωμένο με τὰ δινά του χέρια ένα μαχαίρι τοῦ κινηριοῦ, σά νάθελε νά σκόσει κάποιον στή μέση, μα ή μαχαίριά δέν κατέβηκε, μαρμάρωσε. Σ' ένα δωμάτιο Ἰπότης ήταν μαρμαρωμένος, σά νάφρευγε γεμῆτος τὸ δρομιο προσιὰ σέ κάποιον και σκοιτάφιοντας σιό καιὼφλι πήγε νά πέσει, μα δέν ἔπεσε.

Κάτω ἀπ' τήν καινοδόχο τοῦ τζακιοῦ, ένας ύπηρέτης κάδονταν, κρατοῦσε σιό ένα του χέρι καιμῆτι ψητοῦ ἀπό τό δεῖπνο, και με τό ἄλλο ἔφερε σιό σίβια του μιὰ μπουκιά, όμως δέν πούκαμε, προσιὰ σιό σίβια του ή μπουκιά κι' αὐτός μαρμάρωσε. Και πολλούς ἄλλους ἀκόμα εἶδε ἐκεῖ μαρμαρωμένους, τόν καθένα ὅπως ήταν κι' ὅπως βρίσκονταν τή στιγμή πού ὁ μάγος εἶπε: «Μαρμαρώστε!»

Μα και πολλά ὄμορφα ἄλογα εἶδ' ἐκεῖ μαρμαρωμένα, και ήταν ἔρημα και νεκρά δια μέσα και γύρω σιόν πύργο. Εἶχε δέντρα, μα δίγως φύλλα. Εἶχε λειθάδια, μα δίγως χοιτάρι. Εἶχε ποτάμι, μα δέν ἔτρεχε. Πουθενά οὔτε νά κελαδεῖ πουλάκι, οὔτ' ένα λουλουδάκι, τῆς γῆς παιδάκι και σιό νεράκι οὔτ' ένα δά φασάκι. Τό πρωί, τό μεσημέρι και τό βράδυ τό βασιλόπουλο, με τούς συντρόφους του, βόηκε σιόν πύργο καιό και περίσσο φαί: τὰ φαγιά ἔρχονταν μόνο τους, τό κρασί γέμιζε τίς κοῦπες μόνο του.

Ὅταν τέλειωσαν τό δεῖπνο, ἀνοῖξε πάλι ή πόρτα κι' ὁ μάγος ἔφερε τή βασιλοπούλα για νά τή φτιάξει τό βασιλόπουλο. Και μ' ὄλο πού ὄλοι τους ἰθάλαν πείσμα νά μη κοιμηθοῦνε, σέ τίποτα δέν ὄφέλησε αὐτό, ξανά κοιμήθηκαν.

Τὰ χαράματα ξυπνώντας τό βασιλόπουλο, εἶδε ή βασίλισσα ἔλειπε —τινάχτηκε και τράβηξε τό Θουβαλουάτη ἀπό τόν ὄμο: «Ἐ, σήκω ἐσύ, Θουβαλουάτη! Μήπως ξέρεις πού εἶναι ή βασίλισσα»;

Ἐκεῖνος ἔριψε τὰ μάτια του, κύνταξε μιὰ καὶ εἶπε: «Τὴ βλέπω κιόλας. Δυὸ χιλιάδες μίλλια μακρονὰ εἶναι ἓνα βουνό, καὶ μέσα σὶδ βουνό ἓνας βράχος, καὶ μέσα σὶδ βράχο ἓνα ἀξείμητο πειράδι —καὶ τὸ πειράδι αὐτὸ εἶναι αὐτή!»!

—«Ἄν μὲ πάει ὁ Μακρὸς ἴσαι' ἐκεῖ, θὰ τὴν πάρουμεν».

Ὁ Μακρὸς ἀμέσως τὸν φοριώθηκε, τεντώθηκε καὶ πῆγε—κάθε βῆμα του καὶ εἴκοσι μίλλια. Μετὰ κάρφωσε ὁ Θουραλουμάτης τὰ πωρὰ μάτια του σὶδ βουνό, καὶ τὸ βουνό θουράλιασε, ὁ βράχος μέσα του χίλια κομμάτια σκίσηκε, καὶ σιὸς σωφὸς ἀνάμεσα ἓνα πολὺτιμο πειράδι ἄστραψε.

Τὸ πῆσαν καὶ ἴδφερσαν σὶδ βασιλόπουλο.

Καὶ καθὼς τὸ ἄφησαν νὰ πέσει καταγῆς, νάτηνε πάλι ἡ βασίλισσα πὸν ἔσπεκε αὐτοῦ.

Ὅταν ἔπειτα ὁ μάγος ἦρθε καὶ τὴν εἶδε, ἀπ' τὸ θυμὸ του ἄστραψαν τὰ μάτια του καὶ τσάγκ! ξανά ἓνα σιδερένιο σπεφάν! πάνω του ἔσπασε καὶ τινάχτηκε πέρα. Γκρίνιασε κάτι καὶ πῆρε τὴ βασίλισσα ἀπ' τὸ δωμάτιο.

Ὅμοια κείνη τὴ μέρα δλα πέρασαν σάν ἐχτιές. Μετὰ τὸ δεῖπνο ὁ μάγος ξανάφερε τὴ βασίλισσα, κύνταξε τὸ βασιλόπουλο ἴσα μέσα σὶδ μάτια καὶ εἶπε κοροῖδεντικά: «Γιὰ νὰ δοῦμε, ποιὸς—ποιόν; Ἐσὺ θὰ νικήσεις ἢ Ἐγὼ»; Καὶ πάνω σ' αὐτὸ ἔφυγε.

Τὼρα πιά ἦταν πὸν ὅλοι βάλανε τὰ δυνατὰ τὸς ν' ἀντισταθοῦνε σὶδν ὕπνο. Δὲν ἤθελαν οὔτε νὰ καθήσουν κῶν, βάλθηκαν νὰ περάσουνε τὴ νύχτα τὸς περπατώντας, ὅμως ἀδιαφόρεια, μάγια τὸς εἶχανε κάμει: ὁ ἓνας ὕπερ' ἀπ' τὸν ἄλλονε κοιμήθηκαν περπατώντας!

Ἡ βασίλισσα καὶ πάλι τὸς ἔφυγε.

Ὅπως καὶ πρὶν, τὸ πρωὶ ξύπνησε πρῶτο τὸ βασιλόπουλο, καὶ σὰ δὲν εἶδε ἐκεῖ τὴ βασίλισσα, ξύπνησε τὸ Θουραλουμάτη: «Ἄντε, Θουραλουμάτη σῆκω, γιὰ δὲς πῶ εἶναι ἡ βασίλισσα!»!

Ὁ Θουραλουμάτης ὄρα πολλὴ κύνταξε ἔξω: «ᾠ! ἀφεντικό», λέει, «μακρονὰ εἶναι, μακρονὰ! Τριακόσια μίλλια μακρονὰ εἶναι μιὰ μαύρη θάλασσα καὶ σὶτὴ μέση αὐτῆς τῆς θάλασσας, σὶδν πάτο, βροῖκεται ἓνα κοχύλι, καὶ μέσα σὲ κείνο τὸ κοχύλι χοιτὸ δαχτυλίδι —καὶ τὸ δαχτυλίδι αὐτὸ εἶναι αὐτή! Ὅμως μὴ νοιάξετε, καὶ παρ' ὄλ' αὐτὰ θὰ τὴν πάρουμε! Σήμερα, ὡστόσο, πρόπει ὁ Μακρὸς νὰ κοιβαλήσει καὶ τὸ Φαρδύ, θὰ τὸν χορειασιτοῦμεν!»!

Ὁ Μακρὸς πῆρε, σὶδν ἓνα του ὄμο τὸ Θουραλουμάτη, σὶδν ἄλλονε τὸ Φαρδύ, τεντώθηκε καὶ πῆγε —κάθε βῆμα του καὶ τριάντα μίλλια.

Ὅταν ἦρθαν σὶτὴ μαύρη θάλασσα τοῦ ἔδειξε ὁ Θουραλουμάτης πὸν ἔπρεπε νὰ ψάξει μέσα σὶδ νερὸ γιὰ κείνο τὸ κοχύλι, ὁ Μακρὸς ἄπλωσε τὸ χέρι του, ὅσο μποροῦσε πὶδ πολὺ, ὅμως δὲν ἔφτιασε τὸν πάτο.

«Προσμένετε, σντιρόφοι, γιὰ προσμένετε λιγάκι καὶ θὰ σᾶς βοηθήσω», εἶπε ὁ Φαρδύς καὶ φούσκωσε ἴσιτα—ἴσιτα τὴν κοιλιά του. Ἐπειτα ξάπλωσε σὶδ περιγιάλι κι' ἄρχισε νὰ σουφάει τὸ νερὸ. Σὲ μιὰ ἰσοῦλκια σιγμουλά τὰ νερὰ χαμήλωσαν πὸν ὁ Μακρὸς εὐκόλα ἔφτιασε τὸν πάτο κι' ἔβγαλε τὸ κοχύλι ἔξω ἀπὸ τὴ θάλασσα. Πῆρε ἀπὸ μέσα του τὸ δαχτυλίδι, φοριώθηκε σιὸς ὄμοιους τὴν παρῆα του καὶ δόθηκε σὶδ χοροχοροισιό. Μὰ κάμποσο δύσκολο τοῦ ἔρχονταν νὰ τρέχει μὲ τὸ Φαρδύ πὸν εἶχε πιωμένη μισὴ θάλασσα. Σ' ἓναν ἀπλόχωρο κάμπο, λοιπόν, τὸν ἴναξε ἀπὸ τὸν ὄμο του καταγῆς. Βρόντηξε σὰ νὰ πέταξες ἓναν ἀσκό, ψηλὰ ἀπὸ πύργο, καὶ σὶτὴ σιγμὴ ὀλάκερος ὁ κάμπος σκεπάστηκε ἀπὸ νερὰ, σὰ μιὰ μεγάλη λίμνη. Ὁ ἴδιος ὁ Φαρδύς μὲ δυσκολία βγήκε ἀπὸ μέσα τῆς.

Σὶδ μετὰξὺ τὸ βασιλόπουλο περνοῦσε πιά πολὺ φοβερὸς ὄρες σὶδν πύργο.

Τὸ φῶς τοῦ ἡλίου πῆρε νὰ φαίνεται πίσω ἀπὸ τὰ βουνὰ κι' οἱ ὑπερῆτες του δὲν εἶχαν γυρῶσει ἀκόμα. Κι' ὅσο πὶδ φλογισμένους οἱ ἀχτινες ἀνέβαι-



νάν, τόσο μεγάλωνε ή αγωνία του.

Θανατερός ιδρωτίας μούσκενε τώρα το μέτωπό του.

Νωρίς έπειτα πρόβαλε ο ήλιος στην ανατολή, σά μιά σιερή πυρωμένη λουρίδα. Στή στιγμή άνοιξε ή πόρτα με τρανό βρόντο, και σιό κατώφλι παρουσιάστηκε ο μάγος. Κύταξε γύρω σιό δωμάτιο, και βλέποντας πώς ή βασίλισσα δέν ήταν εκεί, κάγχασε φριχτά και μπήκε σιό δωμάτιο. "Όμως, εκείνη δά τή στιγμή: τοίγκισο! το παράδρο έγινε κομμιάτια και το χουσό δαχτυλίδι έπεσε καταγής, κι άμέσως νάτην ή βασίλισσα πού σιέκουμπαν πάλι αυτου.

Ο Θουβαλουμάτης βλέποντας τι γίνεται σιόν πύργο και σέ τι κίνδυνο βρισκουμπαν το άφεντικό τους, το είπε σιό Μακρού. "Ο Μακρούς έκαμε ένα βήμα και πέταξε το δαχτυλίδι από το παράδρο μέσα σιό δωμάτιο. "Ο μάγος ούρλιασε από θυμό πού σείστηκε ο πύργος, και κείνη τή στιγμή τσάγκ! το τρίτο σιδερένιο σιεράνι έσπασε πάνω του και τινάχτηκε πέρα. "Ο μάγος έγινε κοράκι και πέταξε από το θοιμματισμένο παράδρο έξω.

Και τότε άμέσως ή πεντάμορφη κείνη κόρη μίλησε κ' εύχαρίστησε το βασιλόπουλο πού τή λεντέρωσε, κοκκίνησε σάν τριαντάφυλλο, και σιόν πύργο και γύρω σιόν πύργο ξαφνικά όλα ζωντάνεψαν:

Έκείνος πού κρατουόσε σιή σάλα ένα μαχαίρι σηκωμένο, το κατέβασε μ' όρμη, τόσο πού σφύριξε ο άγέρας, κι έπειτα το ξανάβαλε σιή θήκη του. Έκείνος πού είχε σκοπιάνει σιό κατώφλι, έπεσε καταγής και άμέσως σηκώθηκε πάλι άρπάζοντας τή μύτη του για νά δει αν έμεινε άκέρια. Έκείνος πού κάθουμπαν κάτω από τήν καπνοδόχο του τζακιού, έβαλε κείνη τή μουκιά το ψητό σιό σιόμα του και ξακολούθησε νά τρώει. Κι' έσο ο καθένας άποτελείωσε δυι είχε άρχισει κι' απ' όπον το είχε σιαμαίσει. Σιούς σιαύλους χαρούμενα χτυπούσαν τα πόδια τους και γλιμίντριζαν τ' άλογα τα δέντρα γύρω σιόν πύργο προσίνιζαν σάν άγρόμπελες, σιά κειβάδια πολύχρωμα λουλούδια γέμισαν, ψηλά σιόν άγέρα ένας κορυδαλλός πήρε νά τραγουδάει, και σιό γοργό ποτάμι κολυμπούσαν κοπάδια μικροίτσικα γραζάκια.

Παντου ζωή, παντου χαρά!

Σύγκαιρα, πολλοί μεγαλοαφεντιάδες μαζεύτηκαν σιό δωμάτιο όπου ήταν το βασιλόπουλο, κι' όλοι το εύχαριστουόσαν πού τοις είχε λεντέρωσει.

Μά είπε: "Έμένα δέ στέκει νά μ' εύχαριστάτε. "Αν δέν ήταν οι πιολι μου ύπηρέτες, ο Μακρούς, ο Φαροδός κι' ο Θουβαλουμάτης, θά πάθαινα κι' εγώ τα ίδια μ' εσάς".

Κι' άμέσως ύστερα ξεκίνησε νά πάει σιό σπίτι, σιόν πατέρα του το γεροβασιλιά, μαζί με τή νύφη του και με τοις ύπηρέτες του, το Μακρού και το Θουβαλουμάτη, με συνοδεία όλους εκείνους τοις μεγαλοαφεντιάδες. Σιό δρομιο βρήκαν το Φαροδόν και τον πήραν κι' αυτον μαζί τους.

Ο γεροβασιλιάς έκλαιγε απ' τή χαρά του πού το μοναχοπαίδι του σιάθηκε τόσο τυχρόν νόμιζε πώς δέν θά το ξανάβλεπε.

Γρήγορα μετά έγινε ένας τρανός γάμος πού κράτησε τρεις βδομάδες κι' όπον οι μεγαλοαφεντιάδες πού τοις λεντέρωσε το βασιλόπουλο ήταν όλοι τους καλεσμένοι.

Τελειώνοντας ο γάμος, ο Μακρούς, ο Φαροδός κι' ο Θουβαλουμάτης είπαν σιό νέο βασιλιά πώς θά πήγαιναν πάλι σιόν κόσμο νά βρούν δουλειά.

Ο νέος βασιλιάς θάληθε νά τοις κάμει νά μένουν κοντά του. "Όλα θά σάς τα δώσω, όσα μέχοι πού νά πεθάνετε θά χροισιόητε, δέν είναι άνάγκη νά κάνετε τίποτα! Μά σ' αυτουνούς μιá τέτοια τεμπέλικη ζωή δέν άρεζε—πήραν τήν άδειά του κι' έφυγαν, κι' από τότε κάπον διαβατεύουν σιόν κόσμο.

Κατά λέξη μετάφραση από τα Τσέχικα: ΚΑΡΟΛΟΣ ΤΣΙΖΕΚ
Λογοτεχνική διατύπωση: ΠΑΡΑΣΚ. Ι. ΜΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΙΣ ΚΑΙ ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΣΙΣ

LIVIO A. LACCI

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ*

3. ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟΝ

Ἡ ἐποικὴ διάρθρωσις τῆς Ἠπειροῦ εἶναι ἀκριβῶς ἐκείνη ἢ ὁποία ἀνευρίσκεται εἰς κάθε πτωγὴν χώραν, ἢ ὁποία στερεῖται σχεδὸν ὁδῶν, ἢ ὁποία ἀριθμῆται μόνον τρία μικρὰ ἀστικά κέντρα (συνχεντρῶνόντα 17% τοῦ πληθυσμοῦ) καὶ περὶ τὰ χίλια χωρία κάτω τῶν 300 κατοίκων κατὰ μέσον ὄρον. Δὲν ὑπάρχουν σχεδὸν πούθεν αἱ ἀπαραίτηται προῦτοθεσίαι διὰ τὴν λειτουργίαν καταστημάτων ἀρχοῦντως εἰδικευμένων καὶ προσφερόντων εἶδη ἄλλα ἢ τὰ ἀπολύτως ἀπαραίτητα διὰ τὴν πλέον στοιχειώδη καθημερινὴν ζωὴν.

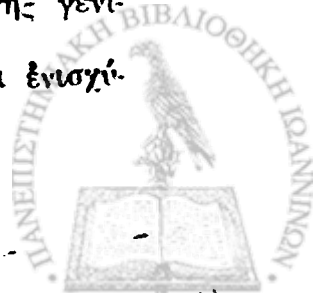
Ἡ κατάστασις οὕτῃ ἐδημιούργησεν ἀναγκαίως μίαν καθαρὰν οἰκονομίαν ἐπιβιώσεως, ἅπου αἱ ἀνταλλαγῆαι εἶναι μειωμέναι εἰς τὸ ἐλάχιστον, ἅπου ἡ χρησιμοποίησις τοῦ ρευστοῦ χρήματος εἶναι ἐλάχιστα διαδεδομένη καὶ ἅπου τὸ ἐμπόριον ἀφήσεται εἰς τὴν πρωτοβουλίαν τῶν παραγωγῶν καὶ τῶν καταναλωτῶν, ἀντὶ τὰ ἐσκήται ἀπὸ μίαν τάξιν ἐνδιαμέσων.

Ἐφ' ὅσον ἡ Ἠπειρος παραμείνῃ ὡς ἔχει σήμερον, ἡ ἐμπορικὴ τῆς διάρθρωσις θὰ μείνῃ ἀναλλοίωτος, διηλ. πολὺ δατανηρὰ καὶ ὀλίγον ἀποτελεσματικὴ. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν τὸ πρόγραμμα προβλέπει πόσον εἰς τὸν γεωργικὸν ὄρον καὶ εἰς τὸν βιομηχανικὸν τομέα, τὴν ἀνάπτυξιν μίαν εἰδικευμένων παραγωγῶν αἱ ὁποῖαι νὰ ὑπερβάλουν κατὰ πολὺ τὰς ποικίλας ἀνάγκας καὶ νὰ διοχετεύωνται κατὰ μέγα μέρος εἰς τὰς ἀγορὰς τῶν ἀστικῶν κέντρων τῆς Ἑλλάδος καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Τὸ προϊόν ἐξ αὐτῶν τῶν ἐξω—περιφερειακῶν πωλήσεων θὰ χρησιμοποιηθῆ διὰ τὴν ἀγορὰν εἰς ποσότητας ὀλονέν μεγαλυτέρας, τῶν ἀναγκαίων ἐμπορευμάτων δι' ἓνα συνεχῶς αὐξανόμενον πληθυσμόν, τοῦ ὁποίου τὸ βιοτικὸν ἐπίπεδον δὲν θὰ παύσῃ νὰ βελτιοῦται. Ἐν ἄλλοις λόγοις, τὸ πρόγραμμα ἀποβλέπει εἰς τὴν μεγίστην ἀνάπτυξιν τῶν ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν συναλλαγῶν. Ἐἶναι προφανές ὅτι τὸ ἰσχυρὸν ἐμπορικὸν σύστημα πρέπει νὰ τροποποιηθῆ ριζικῶς διὰ νὰ ἀνταποκρίνεται εἰς τὰς νέας, ὄλω, διαφορετικὰς τῶν σημερινῶν, ὁπαιτήσεις.

Αἱ μεγάλαι βιομηχανικαὶ ἐπιχειρήσεις θὰ ἔχουν ἀσφαλῶς τὰς ἰδίας αὐτῶν ἐμπορικὰς ὑπηρεσίας. Τοιοῦτοτρόπος δὲν θὰ ὑπόξουν, ὡς πρὸς αὐτάς, σοβαρὰ προβλήματα. Δυσκολίαι θὰ παρουσιασθοῦν διὰ τὸ ἐμπόριον πῶν γεωργικῶν προϊόντων καὶ διὰ τὸ λιανικὸν καὶ χονδρικὸν ἐμπόριον τῶν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰσαγομένων καταναλωτικῶν εἰδῶν βιομηχανικῆς προελεύσεως. Ἡ ἐμπορεία πῶν γεωργικῶν προϊόντων συνδέεται μὲ τὸ πρόβλημα ἐφαρμογῆς συστήματος διαχειρίσεως ἰδιαιτέρου εἰς τὰς βιομηχανίας διατροφῆς, εἰς πόσον ὥστε αὐταὶ νὰ συντελοῦν εἰς τὴν σταθεροποίησιν τῶν γεωργικῶν τιμῶν καὶ τῶν κύκλων ἀνταλλαγῆς γενικῶς, πρὸς ὄφελος τῶν γεωργῶν.

Πρὸς ταῦτα θὰ πρέπει ὅπως αἱ δημόσιαι ἀρχαὶ καὶ αἱ Πράττειναι ἐπιση-

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου σελ. 530.



ουν, διὰ τῶν καταλλήλων μέτρων, τὴν ἴδρυσιν συνεταιρισμῶν καὶ συνδέσμων περαιτέρω δημοσία ἐπέμβασις δὲν φαίνεται ἐνδεικνυμένη, διότι ὁ ἐμπορικὸς πομὲνς προσαρμόζεται γενικῶς ἀρχετὰ ταγέωζ εἰς τὰς μεταβαλλομένας συνθήκας ἐὰν ὁ μηχανισμὸς ἐπιλογῆς τῆς ἀγορᾶς λειτουργῆ ἑλευθέρως.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς εἰσαγωγικὰς καὶ τὸ ἐμπόριον λιανικῆς πωλήσεως, ἡ ὠθησις θὰ πρέπει νὰ δοθῆ κυρίως ἀπὸ τὰς Τροπέζας. Αἱ ἀπηρεσίαι προωθήσεως ἐπιχειρήσεων αἱ ὁποῖαι λειτουργοῦν συνήθως παρὰ ταῖς Τροπέζαις, θὰ πρέπει νὰ ἐγκαταστήσουν γραφεῖα τῶν εἰς τὴν Ἑπειρον διὰ νὰ προσφέρουν τὴν τεχνικὴν τῶν βοήθειαν εἰς τοὺς ἤδη ἐγκατεστημένους τοιούτους οἱ ὁποῖοι θὰ θελήσουν νὰ τροποποιήσουν τὰς ἐγκαταστάσεις τῶν καὶ τὰς μεθόδους πωλήσεως. Ἡ χρηματοδότησις θὰ πρέπει ἐπίσης νὰ ἐξασφαλισθῆ ἐξ ὀλοκλήρου ἀπὸ τὰς Τροπέζας, αἱ ὁποῖαι θὰ δυνηθῶν ἀσφαλῶς νὰ ἐξεύρουν τοὺς ἀναγκαίους πόρους ἀπὸ τὰ ρευστὰ ἀποθέματα τὰ ὁποῖα θὰ σχηματισθῶν πιθανῶς εἰς τὴν Ἑπειρον λόγῳ τῆς ἐκεῖ συγκεντρώσεως δημοσίων δαπανῶν, μικροῦ ὕψους διὰ τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, ἀλλὰ σημαντικῶν διὰ τὴν οἰκονομίαν αὐτῆς τῆς πτωχῆς καὶ μικρᾶς περιοχῆς. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον τὸ πρόγραμμα δὲν προβλέπει εἰδικὰς πιστώσεις διὰ τὸν ἐμπορικὸν τομέα.

4. Η ΒΙΟΤΕΧΝΙΑ

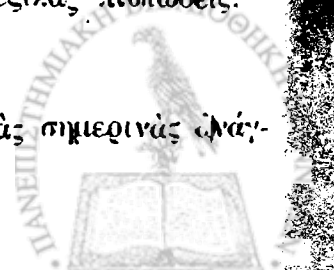
Ἡ διάρθρωσις τῆς βιοτεχνίας ἀντικατοπτρίζει τὴν διάρθρωσιν τοῦ ἐμπορίου. Πράγματι, καὶ οἱ δύο αὐτοὶ τομεῖς προσφέρουν ἀπηρεσίας καὶ ἐμπορεύματα εἰς μίαν ἀγορὰν τῆς ὁποίας αἱ ἀνεπάρκειαι καὶ τὰ ὄρια περιεγράφησαν εἰς τὸ προηγουμένον κεφάλαιον. Ὑπάρχει ἐν τούτοις, μία καλλιτεχνικὴ βιοτεχνία ἐπιδεκτικὴ ἀναπτύξεως, ἐξειδικεύσεως καὶ τελειοποιήσεως ὥστε νὰ φθάσῃ εἰς τὰ ἐπίπεδα καλλιτεχνικῆς βιοτεχνίας ἄλλων περιφερειῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ νὰ ἐξάγῃ εἰς σημαντικὰς ποσότητας εἶδη ἐπιπλώσεως (τάπητες, κλινοσκεπάσματα, διακοσμητικὰ ἀντικείμενα ἐξ ἀργύρου, χαλκοῦ ἢ κασιπέρου, σκευαζόμενα ξύλου) ἢ ἐνδύσεως (φοῦστες, χειροποίητα ὑφάσματα, κοσμήματα).

Ὑπάρχουν ἤδη χειροτεχνικαὶ σχολαὶ καὶ ἱκανὸς ἀριθμὸς ἀρχετὰ ἐιδικευμένων ἐργαστηρίων, ὅπου ἀπασχολοῦνται ἐπιδέξιοι καὶ ὑπομονητικοὶ χειροτέχναι, ἱκανοὶ νὰ συγκεντρωθοῦν, ὅπως τὸ ὅπαιτεῖ ἡ ἐργασία τῶν. Δὲν ὑπάρχουν ὅμως καλλιτεχνικαὶ σχολαὶ οὔτε ὄργανισμοὶ πωλήσεως καὶ ἐμπορικῆς ἐκμεταλλείσεως τῆς χειροτεχνικῆς παραγωγῆς. Ἡ ἐπιτυχία τῆν ὁποῖαν εἶχον κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ὡρισμένα προϊόντα τῆς Ἑλληνικῆς χειροτεχνίας εἰς τὰς μεγάλαις πόλεις τῆς Ἑλῶπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς, θὰ ἔπρεπε νὰ ἐνθαρρύνῃ τὰς προσπάθειαις εἰς αὐτὸν τὸν τομέα. Ἐξ ἄλλου ἡ Ἑπειρος θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπιχειρήσῃ νὰ εἰσαχθῆ ἀμέσως εἰς τὸ κίνημα τῶν διεθνῶν συναλλαγῶν (παρόμοιον κίνημα ἤρχισεν ἤδη μὲ τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Σουηδίαν), καὶ νὰ περᾶ ἀπὸ διαμέσου τῶν Ἀθηνῶν.

Αἱ προβλεπόμεναι ἐπεδύσεις εἰς τὸν βιοτεχνικὸν τομέα εἶναι πολὺ μετριοπαθεῖς: ὀλιγώτερα τῶν 31 ἐκατομμυρίων διὰ 10 ἔτη, ἐξ ὧν 9 μόνον εἰς βάρος τοῦ Κράτους διὰ νὰ χρηματοδοτήσῃ μέρος τῶν δαπανῶν ἀνανεώσεως τῶν μοντέλων, τὴν δημιουργίαν χειροτεχνικῶν σχολῶν, τὸν ἐκσυγχρονισμὸν τῶν ὑπαρχουσῶν σχολῶν καὶ τὴν διαφήμισιν εἰς τὰς ἀγορὰς τοῦ ἔξωτερικοῦ. Ἡ πώλησις τῶν προϊόντων καὶ ἡ ἀγορὰ τῶν προϊόντων ὕλων θὰ πρέπει νὰ ἀνατεθοῦν ὁμοῦ εἰς ἓνα συνεταιρισμὸν, ὁ ὁποῖος θὰ δύνανται καλλίτερον ἀπὸ τοὺς μεμονωμένους χειροτέχναις νὰ χρησιμοποιῆ τὴν κρατικὴν βοήθειαν καὶ τὰς Τροπέζικὰς πιστώσεις.

5. ΜΕΤΑΦΟΡΑΙ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΙ

Τὸ μεταφορικὸν σύστημα ἀνταποκρίνεται καὶ αὐτὸ εἰς τὰς σημερινὰς ἀνά-



κας έμπορικῶν ἀνταλλαγῶν καὶ μετακινήσεως τοῦ πληθυσμοῦ. Σιδηρόδρομοι δὲν ὑπάρχουν· τὸ ἥμισυ μόνον τῶν χωριῶν συνδέονται δι' ὁδῶν βατῶν, μέγας ἀριθμὸς τῶν ὁποίων δὲν εἶναι χρησιμοποιήσιμοι εἰς ὅλας τὰς ἐποχὰς ἢ μὲ οἰονδήποτε καιρὸν καὶ δὲν ἀντέχουν εἰς τὰς ἐπ' αὐτῶν μετακινήσεις μεγάλων φορτηγῶν αὐτοκινήτων. Εἰς τὴν πραγματικότητα, αἱ ἀμαξίται ὁδοὶ ἀντιπροσωπεύουν 800 περίπου χιλιόμετρα, ἔξ ὧν 389 χιλιομ. εἶναι ἐθνικαὶ ὁδοὶ ὁδοσπρώματος πλάτους 6 μέτρων καὶ κλίσεως μὴ ὑπερβαίνουσης 6%. Ἐκ τῶν Ἐθνικῶν ὁδῶν μόνον 260 χιλμ. εἶναι ἀσφαλτοστρωμένα καὶ 50 χιλιομ. ἐπιχειρεῖται ἡ πλήρης ἀνακατασκευὴ. Ὑπάρχει ἓνας μόνον λιμὴν (Προβέζα) τοῦ ὁποίου αἱ ἀποβάθραι ἐπιτρέπουν τὴν προσέγγισιν πλοίων 4.500 τόννων· ὁ λιμὴν αὐτὸς στερεῖται πᾶντως μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ διὰ τὴν φόρτωσιν καὶ ἐκφόρτωσιν, ντόκς καὶ ἀποθηκῶν.

Εἰς τὴν Ἑγουμενίτσα, διεξάγονται ἐργασίαι αἱ ὁποῖαι θὰ ἐπιτρέψουν τὴν προσέγγισιν τῶν πλοίων συνδέσεως μετὰ τοῦ Brindisi. Ὑπάρχει ἐπίσης ἓνα μικρὸν ἀεροδρόμιον μὲ πίσταν ἐπενδεδυμένην διὰ χαλυβδίνων πλακῶν· (Ἰωάννινα) ὅπου δύνανται μόνον νὰ προσγειωθοῦν ἀεροπλάνα τύπου DC 3.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς τηλεπικοινωνίας ὅλα τὰ χωρία συνδέονται τηλεφωνικῶς, ἀλλ' ὠρισμένα μόνον ἀπὸ αὐτὰ ἔχουν παχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ ὁ τηλεγράφος δὲν ὑπάρχει παρὰ μόνον εἰς τὰς πόλεις καὶ τὰς κωμοπόλεις.

Εἰς τὴν Ἑπειρὸν αἱ μεταφοραὶ εἶναι τεχνικῶς δύσκολοι. Λόγω τῆς μορφολογίας τῆς περιοχῆς ἢ κατασκευῆ ὁδῶν εἶναι δαπανηρὰ ἢ συντήρησις τῶν δύσκολος, καὶ αἱ μεταφοραὶ ἀργαὶ καὶ ἀκριβαί. Ἡ ἀφθονία βροχῶν, ἡ ὁποία ἠμπορεῖ νὰ εἶναι λίαν εὐνοϊκὸς παρήγορον διὰ τὴν γεωργίαν, θὰ ἔχη πάντοτε ἀρνητικὰ ἀποτελέσματα εἰς τὰς μεταφοράς. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς διεθνεῖς μεταφοράς ἡ Ἑπειρὸς θὰ εὐρίσκεται ἀκόμη ἐπὶ πολλὴν εἰς μειονεκτικὴν θέσιν λόγω τῆς ὁποιαζομένης τῆς ἀπὸ τὰς φυσικὰς δι' αὐτὴν ἀγορᾶς τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης. Εἶναι ἐν τοῦτοις ἀπαραίτητον διὰ τὴν καλὴν ἐφαρμογὴν τοῦ προγράμματος νὰ διευκολυθοῦν αἱ μεταφοραὶ ἐμπορευμάτων καὶ ἐπιβατῶν καὶ νὰ μειωθῇ τὸ σκότος τῶν. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον πρέπει νὰ δοθῇ ἰδιαιτέρως προσοχὴ εἰς αὐτὸν τὴν τομέα καὶ νὰ πραγματοποιηθοῦν μεγάλα ἔργα καὶ σημαντικαὶ ἐπενδύσεις.

Τὸ πρόγραμμα προβλέπει τὴν διαμείωσιν καὶ τὴν αἰσθητὴν βελτίωσιν ὁρισμένων νομαρχιακῶν ὁδῶν, καθὼς ἐπίσης καὶ τὴν κατασκευὴν μερικῶν νέων τμημάτων, συνολικοῦ μήκους 1.000 χιλμ. ἐναντι συνολικῆς δαπάνης 600 ἑκατομμυρίων δραχμῶν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς Ἐθνικὰς ὁδοὺς, τὸ πρόγραμμα εἰσφέρει πλήρως τὸ πρόγραμμα τοῦ Ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων, μὲ μόνην διαφορὰν ὅτι προβλέπει τὴν διαπλάτυνσιν τῆς ὁδοῦ Ἑγουμενίτσας—Ἰωαννίνων (Προβενά—Θεσσαλονίκη). Θὰ ἔπρεπε ἐπίσης νὰ καταταγοῦν εἰς τὰς Ἐθνικὰς, αἱ νομαρχιακαὶ ὁδοὶ Ἑγουμενίτσας—Προβέζης καὶ νὰ ἐκτελεσθοῦν μερικαὶ δευτερευούσης ἐργασίαι. Διὰ τὰς Ἐθνικὰς ὁδοὺς ἡ προβλεπομένη δαπάνη ἀνέρχεται εἰς 1.160 ἑκατομ. δραχμῶν.

Ἀναφορικῶς μὲ τοὺς λιμένας, θὰ πρέπει νὰ ἐκτελεσθοῦν ἔργα ἐξοπλισμοῦ, διαπλατύνσεως καὶ διαμορφώσεως (ἐπὶ πλέον τῶν ὅσων ἐκτελοῦνται ἤδη εἰς Ἑγουμενίτσαν). Ἡ Προβέζα θὰ προικισθῇ μὲ μίαν βιαμηχανικὴν ἐνδοχώραν. Ἡ Ἑγουμενίτσα θὰ εἶναι ὁ προσκραφότερος λιμὴν διὰ τὴν μεταφορὰν ἐπιβατῶν καὶ εὐπαθῶν προσφίμων. Δοθέντος ὅτι αὐταὶ αἱ δύο τοποθεσίαι εἶναι λιμῆνες φυσικοὶ, τὰ ἐκτελεσθησόμενα ἔργα δὲν θὰ πρέπει νὰ συνεπάγονται ὑπερβολικὴν δαπάνην· ὑπολογίζονται εἰς 150 ἑκατομ. δραχμῶν. Θὰ χρειασθοῦν 250 ἑκατομ. ἐπὶ πλέον διὰ τὴν ἀνακατασκευὴν τοῦ ἀεροδρομίου Ἰωαννίνων· προκειμένου τοῦτο νὰ γίνῃ προσιτὸν καὶ εἰς ἄλλα ἀεροσκάφη ἐκτὸς τῶν DC 3, ἐφ' ὅσον ταῦτα (τῶν ὁποίων ἡ κατασκευὴ ἔχει σταματήσῃ ἀπὸ δετίας) προαφίξονται νὰ ἐκλείψουν, καὶ διὰ



τήν κατασκευήν εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Ἰατρῆς ἑνὸς νέου αεροδρομίου ὅπου νὰ δύ-
νανται νὰ προσγειωθοῦν ταχέα αεροσκάφη μέσης ἀκτίνος δράσεως (τύπου Καρα-
βέλλας), τὰ ὁποῖα δὲν θὰ ἠδύναντο παρὲν νὰ προσγειωθοῦν ἢ νὰ ἀπογειωθοῦν ἐν
μέσῳ τῶν ἀπατόμων ὁρέων τὰ ὁποῖα περιτοιχίζουσι τὰ Ἰωάννινα.

Δαπάναι ποσοῦ 40 ἑκατομ. δραχμῶν προβλέπονται διὰ τὰ Ταχυδρομικὰ
γραφεῖα τῶν χωρίων καὶ διὰ τὴν ἐπέκτασιν τοῦ τηλεγραφικοῦ δικτύου. Αἱ ἀναγ-
καῖαι ἐπενδύσεις εἰς τὸν τομέα τῶν μεταφορῶν καὶ ἐπικοινωνιῶν ἀνέχοιται ἐπο-
μένως συνολικῶς εἰς 2.200 ἑκατομ. δραχμῶν (συνολικῶς εἰς βάρος τοῦ Κράτους,
ἐκτὸς 30 ἑκατομ. προοριζομένων διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς τηλεφωνικῆς ὑπηρεσίας).
Τὸ ποσὸν αὐτὸ εἶναι μόλις κατώτερον αὐτοῦ τὸ ὁποῖον προβλέπεται διὰ τὸ σύν-
ολον τοῦ γεωργικοῦ προγράμματος, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐμβάλλει ἀναμφισβήτητως εἰς
σκέψεις, ἀλλ' ὑπογραμμίζει ἐπίσης τὴν καθυστέρησιν ἢ ὁποῖα ὑπάρχει εἰς τὸν το-
μέα αὐτὸν καὶ τὴν ἀνάγκην ταχείας ἀντιμετωπίσεώς της.

6. ΚΟΙΝΩΝΙΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΑΙ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΑΙ ΚΟΙΝΗΣ ΩΦΕΛΕΙΑΣ

Ἡ ἐγκατάλειψις, ἡ ἀπομόνωσις καὶ ἡ οικονομικὴ καθυστέρησις ὅπου ἐκρα-
τήθη ἡ Ἡπειρος ἐπὶ αἰῶνας, ἐμπόδισαν τὴν ἐκεῖ δημιουργίαν οικονομικῆς καὶ
κοινωνικῆς ὑποδομῆς· δὲν πρόκειται μόνον διὰ τὰ μεγάλα δημόσια ἔργα ὅπως αἱ
ὁδοὶ καὶ οἱ λιμένες, ἀλλ' ἐπίσης διὰ τὰς δημοσίας καὶ ἰδιωτικὰς πραγματοποιήσεις
αἱ ὁποῖαι συναπαρτίζουσι, κατὰ τρόπον ὀλιγώτερον θεσμητικόν, τὸ κοινωνικὸν ὑ-
πόβαθρον μιᾶς χώρας: κατοικίαι, ὑγειονομικὴ καὶ νοσοκομειακὴ διογάνωσις, δι-
ογάνωσις τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τῆς ἐργασίας.

Εἶναι διὰ πείρας γνωστὸν ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξασφαλισθῇ μία σίγ-
χρονος καὶ σύμφωνος πρὸς τὸν προορισμὸν τῆς διάδοχως τῆς παραγωγῆς, παρὰ
μόνον ἐὰν ἡ κοινωνικὴ διάδοχωσις τῆς χώρας ἔχει φθάσει εἰς ἕνα ἀντίστοιχον
στάδιον ἐξελίξεως. Ἐὰν τοῦτο δὲν συμβαίνει, τὰ δημόσια ἔργα δὲν θὰ χρησιμο-
ποιηθοῦν καθ' ὃν τρόπον ἐπεθύμουν οἱ συντάκται τοῦ προγράμματος καὶ δὲν θὰ
ἀργήσουν νὰ χάσων τὴν ἀξίαν των· ἐπὶ πλέον, ἡ ἰδιωτικὴ περικοπολογία δὲν θὰ
ὑποστηρίξῃ ἀρκούντως τὰς πραγματοποιήσεις τοῦ δημοσίου τομέως, εἰς τρόπον
ὅστε τὸ παραγωγικὸν σύστημα δὲν θὰ εἶναι οὔτε ἰσορροπικόν οὔτε προσηρμοσμέ-
νον εἰς τὰς ἐπιδιώξεις του (Fonctionnel). Πρέπει ἐπομένως νὰ ἐκσυγχρονη-
σθῇ ἡ κοινωνικὴ διάδοχωσις τῆς Ἡπέρου, νὰ συμπληρωθῇ διηλ. κυρίως τὸ πάγιον
κοινωνικὸν κεφάλαιον τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ εἶχε σχηματισθῇ κατὰ τὸ παρελθόν· διὰ
νὰ πραγματοποιηθῇ ὁ σκοπὸς αὐτὸς αἱ ἀπαιτούμεναι προσπάθειαι θὰ φανοῦν ἰ-
σως ὑπερβολικαὶ ἐν σχέσει μὲ τὰς προβλεπομένας ἐπενδύσεις εἰς τοὺς κυρίως πα-
ραγωγικοὺς τομεῖς.

Αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὸ οικονομικὸν κεφάλαιον ἐπενδύσεις ἐπιβάλλονται
ἐν μέρει ἀπὸ τὴν δημογραφικὴν πρόοδον καὶ ἐν μέρει ἀπὸ τὴν ἀνάγκην ἀνακα-
τανομῆς τοῦ πληθυσμοῦ μεταξὺ ὁρεινῶν καὶ πεδινῶν περιοχῶν· τὸ πρόγραμμα
πρέπει ν' ἀσχοληθῇ ἰδιαιτέρως μὲ τὰ ἰστικά κέντρα. Θὰ ἔπρεπε ἐπίσης νὰ ἀνοι-
κοδομηθοῦν πολλαὶ ἐκ τῶν ὑπαρχουσῶν οἰκιῶν, αἱ ὁποῖαι ὑπολείπονται τῶν προ-
καθορισμένων ἀπαιτήσεων (Nomes). Θὰ πρέπει ἐπίσης νὰ κατασκευασθοῦν ὑ-
δοαγωγεῖα εἰς πολλὰ χωρία, νὰ βελτιωθῇ τὸ ἀποχετευτικὸν σύστημα τῶν πόλεων,
νὰ ἐπεκταθῇ ἡ οἰκιακὴ χρῆσις ἠλεκτρισμοῦ εἰς τὸ σύνολον σχεδὸν τῶν κατοικη-
μένων κέντρων. Μολονότι πρόσφατα στοιχεῖα δὲν εἶναι διαθέσιμα, εἶναι δυνατόν
νὰ βεβαιωθῇ ὅτι κατὰ μέγιστον ὅρον, 10% τῶν οἰκιῶν φωτίζονται δι' ἠλεκτρι-
σμοῦ.

Διὰ τὴν ἱκανοποίησιν τῶν τεραστίων ἀναγκῶν θὰ ἔπρεπε νὰ ἀφιερωθῇ
εἰς τὸν τομέα τῶν καταναλωτικῶν ἀγαθῶν (ἔστω καὶ διαρκῶν) ἕνα πολὺ μεγάλο

μίσθος τῶν διαθεσίμων παραγωγικῶν πόρων, οἱ ὅποιοι ἰσχυρῶς δὲν εἶναι πολὺ ἀφθονοὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐὰν ὑπάρχῃ ἕνας τομεὺς ἐπιδεκτικὸς περιορισμοῦ (εἰς τρόπον ὥστε νὰ αὐξηθῇ ἢ ἀποταμίευσις δι' ἐπενδύσεις) εἶναι ἀκριβῶς ὁ τομεὺς τοῦ οἰκισμοῦ, ὁ ὁποῖος δὲν δύναται νὰ ἀναπτυχθῇ ἀξιολόγως ἄνευ οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως τοῦ δημοσίου τομέως.

Ἡμπορεῖ ἐπομένως τὸ Κράτος νὰ ἐφαρμόσῃ μίαν οἰκονομικὴν πολιτικὴν ἀποσκοποῦσαν εἰς τὸν καθορισμὸν τοῦ ὄγκου τῶν ἐπενδύσεων εἰς τὸν τομέα αὐτὸν εἰς ἐπίπεδον κατώτερον μεταξὺ τοῦ ἐλαχίστου ὁρίου τῶν ἐκ τῆς δημογραφικῆς προσόδου καὶ τῶν μετακινήσεων τοῦ πληθυσμοῦ ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ προγράμματος ἀναγκῶν ἀφ' ἑνός, καὶ ἀφ' ἑτέρου τοῦ μεγίστου ὁρίου τὸ ὁποῖον ἀντιπροσωπεύει ἡ ζήτησις οἰκῶν ὑπὸ ἐνδεχόμενον καθοστῶς ἐλευθέρως ἀγορᾶς. Φαίνεται ὅτι εἶναι ἐνδεδειγμένον ὅπως τὸ Κράτος ἐκλέξῃ λαμβάνον ὑπ' ὄψιν ὅτι, εἰς ὅτι ἀφορᾷ τὸν οἰκισμὸν, ἐπίδρασις εἰς τὸν πιστωτικὸν τομέα ἐπιτρέπει σταθεροποιήσιν τῶν διακαμάνσεων τῆς γενικῆς ζητήσεως εἰς τρόπον ὥστε νὰ διατηρηθῇ ἡ ἀνάπτυξις τῆς εἰς τὸν ἀναγκαῖον ρυθμὸν διὰ τὴν καλὴν ἐπέκτασιν τοῦ προγράμματος. Ἐξ ἄλλου τὸ οἰκιστικὸν πρόγραμμα δύναται νὰ ἀπορροφήσῃ τὰ προσωρινὰ πλεονάσματα εἰς ρευστόν, τὰ ὁποῖα ἐνδέχεται νὰ προκίψουν διὰ τῆς συγκεντρώσεως δημοσίων δαπανῶν καὶ νὰ χρησιμοποιηθῇ διὰ τὴν πραγματοποιήσιν τῆς περισσώτερον ἐπιθυμητῆς γεωγραφικῆς κατανομῆς τῆς ἀπασχολήσεως καὶ τοῦ εἰσοδήματος.

Αἱ ἐπενδύσεις διὰ τὴν οἰκοδόμησιν νέων οἰκῶν εἰς τὰς ζῶνας ἀξιοποιήσεως καὶ ἐποικισμοῦ ἔχουν ἤδη περιληφθῇ εἰς τὸ γεωργικὸν πρόγραμμα. Διὰ τὰς ὑπολοίπους οἰκοδομίας, δὲν κατέστη δυνατόν νὰ δοθῇ ἀκριβῆς ἐκτίμησις, ἀκριβῶς διότι ὁ τομεὺς αὐτὸς πρόκειται νὰ χρησιμοποιηθῇ ὡς ἀσφαλίστικη δικλεις διὰ τὴν σταθεροποιήσιν τοῦ ρυθμοῦ ἐφαρμογῆς τοῦ προγράμματος καὶ διὰ τὴν ἐξουδετέρωσιν τῶν ὑπροόπτων ἀποκλίσεων. Περὶ ταῦτα, εἰς τὸν συγκεκριμένον πίνακα τῶν διὰ τὴν οἰκονομικὴν καὶ κοινωνικὴν ἀνάπτυξιν τῆς Ἡπείρου προτεινομένων ἐπενδύσεων (πίναξ 0), ἐσημειώθησαν ἐν ὑποσημειώσει τὰ κατώτατα ὅρια δαπανῶν τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ προβλεφθοῦν διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς δημογραφικῆς προσόδου. Συνολικῶς, ἐπροτάθησαν οἰκοδομαὶ ἀξίας 680 ἑκατομμ. διὰ τὰς ζῶνας ἀρθεύσεως καὶ 850 ἑκατομμ. διὰ τὴν ὑπόλοιπον περιοχὴν.

Αἱ δαπάναι δι' ὑδραγωγεία (τὰ ὁποῖα εἶναι πρὸ πάντων ἀπαραίτητα εἰς τὰ ἐπὶ τῶν ἀσβεστολιθικῶν ὄροπεδίων εὐρισκόμενα κέντρα), ὑπελογίσθησαν εἰς 100 ἑκατομμ. δραχμῶν. Αἱ δαπάναι διὰ τὰς ἀποχετεύσεις προβλέπονται εἰς 15 ἑκατομμ. Ἡ οἰκιακὴ ἠλεκτροδότησις, διὰ τὴν ὁποῖαν θὰ πρέπει νὰ προσφύγωμεν ἀμέσως εἰς τοὺς σταθμοὺς τῆς βορειο—κεντροβλακῆς Ἑλλάδος χωρὶς νὰ ἀναμεινωμεν τὴν κατασκευὴν τοῦ σταθμοῦ τοῦ Ἀχελῶου, ἀπαιτεῖ 250 ἑκατομμύρια. Τὸ ποσὸν αὐτὸ περιλαμβάνει ἐπίσης τὴν ἐξοπλιστικὴν τῶν μικρῶν βιομηχανικῶν ἐγκαταστάσεων. Συνολικῶς αἱ ἐπενδύσεις εἰς τὸν οἰκιστικὸν τομέα ἀνέρχονται εἰς 1.215 ἑκατομμ. δραχμῶν, μὴ λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῶν προβλεπομένων οἰκοδομῶν εἰς τὸν ἀγροτικὸν τομέα.

Ἡ ὑγιεινὴ κατάστασις τοῦ πληθυσμοῦ φαίνεται πολὺ ἱκανοποιητικὴ, ἀλλ' αὐτὸ ὀφείλεται εἰς τὴν νεότητά του καὶ ὄχι εἰς τὸν ὑγειονομικὸν καὶ νοσοκομειακὸν ἐξοπλισμὸν. Εἰς τὴν πραγματικότητα, ἐλλείπουν 3.000 κλῖναι περίπου καὶ ὁ εἰς τὰ ὄρεϊνά χωρία διεσπαρμένος πληθυσμὸς δὲν διαθέτει κινητὰ ἰατρεῖα καὶ ἰατροσταθμοὺς βοηθειῶν εἰς ἱκανὸν ἀριθμὸν. Ἐπενδύσεις 300 ἑκατομμυρίων δραχμῶν προβλέπονται διὰ νοσοκομεία καὶ φαρμακεία. Συμπληρωματικὸν ποσὸν 20 ἑκατομμ. θὰ εἶναι ἀναγκαῖον διὰ τὴν οἰκοδόμησιν τῶν ἀπαραίτητων κτηνιατρικῶν κλινικῶν προκειμένου, συμφώνως πρὸς τὸ πρόγραμμα, νὰ ἀναπτυχθῇ ἡ κτηνοτροφία τῶν ἀνωτέρων ποιικιλῶν, εὐαισθητοτέρων ἀπὸ τὰ ἀνθεκτικὰ ζῶα τῶν Ἡπείρου-



τικῶν ποικιλιῶν, καὶ ἀπαιτουσῶν ἐπομένως μεγαλυτέρας φροντίδας. Θὰ πρέπει ἐξ ἄλλου νὰ ἀφιερωθοῦν 2 ἑκατομμ. διὰ τὴν ἰδρυσιν ὑπηρεσίας ὑγειονομικῆς ἐπιτηρήσεως, ἢ ὅποια θὰ ἐλέγχει τὰ βρώσιμα προϊόντα τὰ προοριζόμενα διὰ τὴν ἐσωτερικὴν ἀγορὰν καὶ τὴν ἐξαγωγήν. Συνολικῶς αἱ ἐπενδύσεις εἰς τὸν ὑγειονομικὸν τομέα ἀνέρχονται εἰς 332 ἑκατομμύρια.

Τέλος, θὰ πρέπει νὰ καταβληθῇ τεραστία προσπάθεια εἰς τὸ πεδίον τῆς ἐκπαιδεύσεως. Ἐπεδιώχθη δικαίως κατὰ τὰ τελευταῖα δέκα ἔτη ἡ βελτίωσις τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως· τὰ σχετικὰ ὅμως προγράμματα θὰ πρέπει νὰ συνεχισθοῦν καὶ νὰ ἐπεκταθοῦν διότι (δοθέντος ὅτι οἱ μαθηταὶ των, ἐξ αἰτίας τοῦ πολέμου καὶ τῶν συνεχῶν ἐμφυλίων ἐριδῶν, μειωμένης ἀριθμητικῆς δυναμικότητος τάξεων, ἔχου' ἤδη ὑπερβῆ τὴν ἡλικίαν τοῦ δημοτικοῦ σχολείου) ὁ παιδικὸς πληθυσμὸς ἠδὲ ἤδη καὶ συνεχίζει νὰ αὐξάνεται παχέως λόγῳ τῆς πολὺ μεγάλης μειώσεως τῆς παιδικῆς θνησιμότητος. Ὁ σχολικὸς πληθυσμὸς σημειώνει σημαντικὴν ἀνοδοὺν ἢ ὅποια πρέπει νὰ ἀντιμετωπισθῇ. Πρέπει νὰ οἰκοδομηθοῦν νέα αἴθουσαι διὰ τοὺς νέους μαθητάς· ἄλλαι αἴθουσαι χρειάζονται διὰ τὴν μείωσιν τοῦ ἀριθμοῦ μαθητῶν κατὰ τάξιν, ὁ ὁποῖος σήμερον εἶναι ὑπερβολικὸς (41 μαθηταὶ κατὰ μέσον ὄρον)· χρειάζονται ἐπίσης διὰ τὴν ἀντικατάστασιν ἰκανοῦ ἀριθμοῦ ὑπαρχουσῶν αἰθουσῶν αἱ ὅποια δὲν ἀνταποκρίνονται πλέον εἰς τοὺς συγχρόνους ὄρους ὑγιεινῆς καὶ ἀνέσεως, οἱ ὅποιοι ἐπισημαίνονται ἀπὸ ἰατροὺς καὶ παιδαγωγούς. Πρέπει τέλος, νὰ ἐμπλουτισθῇ ὁ σχολικὸς ἐξοπλισμὸς καί, εἰς πολλὰ χωρία, νὰ ἐξασφαλισθῇ καλλιτέρα στέγασις τῶν διδασκάλων. Αἱ ἐπενδύσεις θὰ πρέπει νὰ ἀνέλθουν εἰς 300 ἑκατομμ. δραχμῶν.

Ἐὰν κατ' ἀρχὴν ἡ κατάστασις τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως εἶναι ἀποκετὰ καλὴ δὲν συμβαίνει τὸ ἴδιον μετὰ τὴν νηπιαγωγεῖα καὶ μετὰ τὰς παρμα—σχολικὰς ὁργανώσεις αἱ ὅποια εἶναι ἀνύπαρκτοι ἢ σχεδόν. Θὰ πρέπει νὰ λειτουργήσουν νηπιαγωγεῖα ἰκανὰ νὰ δεχθοῦν 10.000 νήπια, νὰ δημιουργηθοῦν παιδαγωγικὰ κέντρα ἐξοπλισμένα μετὰ κινητὰ σχολεῖα (διὰ νὰ τεθῇ εἰς τὴν προσωρινὴν διάθεσιν τῶν παιδιῶν τῶν ὄρεινῶν χωρίων ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον σχολικὸν ὑλικόν). Θὰ πρέπει νὰ ὁργανωθοῦν μόνιμοι καὶ περιοδεύουσαι βιβλιοθήκαι, ἰατρο—παιδαγωγικὰ κέντρα, κέντρα προνοίας καὶ ἀναψυχῆς, διὰ τοὺς μαθητάς καὶ τὰς οἰκογενεῖας των καὶ τέλος, τοῦλάχιστον τέσσαρες παιδικαὶ κατασκηνώσεις, παραθαλάσσιαι ἢ ὄρειναι. Ἀυτὰ τὰ διάφορα σχέδια ἀντιπροσωπεύουν πρόσθετον δαπάνην 59 ἑκατομμυρίων δραχμῶν.

Διὰ τὴν μέσιν ἐκπαίδευσιν δὲν κατεβλήθησαν προσπάθειαι βελτιώσεως ὁπως εἰς τὴν στοιχειώδη τοιαύτην. Πολλὰ σχολικὰ κτίρια εἶναι παλαιά· κάθε τάξις ἔχει κατὰ μέσον ὄρον 72 μαθητάς· τὸ πλεῖστον τῶν ὑπαρχόντων σχολείων παρέχουν φιλολογικὴν μόρφωσιν κατ' ὄν χρόνον ἢ ζήτησις προσανατολιζέται ὄλονεν καὶ περισσότερον πρὸς τὴν τεχνικὴν ἐκπαίδευσιν· τέλος, ὁ ἴσριθμὸς τῶν μαθητῶν ἀποφοίτων, τοῦ δημοτικοῦ σχολείου οἱ ὅποιοι ἠμποροῦν νὰ εἰσαχθοῦν εἰς τὰ γυμνάσια, εἶναι πολὺ περιορισμένους ἐλλείψει θέσεων. Ἐκτὸς τῶν μέτρων διὰ τὴν κάλυψιν αὐτῶν τῶν ἀνεπαρκειῶν, θὰ πρέπει νὰ ἀντιμετωπισθῇ καὶ εἰς τὴν μέσιν ἐκπαίδευσιν ἡ ἐκ τῆς δημογραφικῆς προσόδου αὐξήσις τοῦ σχολικοῦ πληθυσμοῦ. Ἡ αὐξήσις αὕτη θὰ εἶναι ἀκόμη περισσότερον αἰσθητὴ κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν πέντε τελευταίων ἐτῶν ἐφαρμογῆς τοῦ προγράμματος. Αἱ σχετικαὶ ἐπενδύσεις δύνανται νὰ ἐκτιμηθοῦν εἰς 150 ἑκατομμ. δραχμῶν.

Πρέπει, τέλος, νὰ ἀναπτυχθοῦν αἱ ἐπαγγελματικαὶ σχολαί, νὰ δημιουργηθοῦν νέα καὶ νὰ μεταρρυθμισθοῦν αἱ ἤδη ὑπάρχουσαι αἱ ὅποια συχνὰ δὲν διαθέτουν ἰδίας αἰθούσας διδασκαλίας. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν των ἀνέρχεται σήμερον εἰς 1.600· θὰ πρέπει νὰ φθάσῃ τοῦλάχιστον 10.000 προκειμένου νὰ εἶναι διαθέσιμοι ὄρμητοὶ εἰδικευμένοι ἐργάται διὰ τὴν καλὴν λειτουργίαν τοῦ συστήμα-

τος παραγωγής εις τὸ ὅποιον ὑπαβλέπει τὸ πρόγραμμα. Διὰ τὰς ἐπαγγελματικὰς σχολὰς αἱ ἐπενδύσεις θὰ εἶναι τοὺλάχιστον 50 ἑκατομμ. δραχμῶν. Τὸ σύνολον τῶν ἐπενδύσεων τοῦ σχολικοῦ τομέως ἀνέρχεται εἰς 559 ἑκατομμύρια.

Αἱ διὰ τὰς κοινωνικὰς ὑπηρεσίας καὶ τὰς ὑπηρεσίας κοινῆς ὠφελείας προβλεπόμεναι εἰς τὸ βον κεφάλαιον δαπάναι ἀνέρχονται εἰς 2.106 ἑκατομμύρια, ἐξ ὧν ποσὸν 850 ἑκατομμ. προορίζεται διὰ τὸν ἰδιωτικὸν οἰκισμὸν καὶ εἶναι ἐπιδεκτικὸν αὐξήσεως.

7. Τ Ο Υ Ρ Ι Σ Μ Ο Σ

Μέχρι σήμερον ἡ Ἠπειρος ἔμεινε οὐσιαστικῶς ἀποξενωμένη ἀπὸ τὴν τουριστικὴν κίνησιν διότι εὐρίσκεται μακρὰν τῶν μεγάλων διεθνῶν δρομολογίων, διότι δὲν ἔχει οὔτε ὁδοὺς οὔτε τουριστικὸν ἐξοπλισμὸν, διότι τὸ ἀπὸ καὶ αὐστηρὸν τοπίον τῆς δὲν προσελκύει τοὺς τουρίστας καί, τέλος, διότι ὅλα σχεδὸν τὰ κτίρια καὶ τὰ καλλιτεχνικὰ καὶ ἱστορικὰ τῆς μνημεῖα κατεσπράφησαν κατὰ τὴν διάρκειαν πολέμων καὶ πολιτικῶν ἀγῶνων ἀκόμη καὶ τῶν προσφάτων.

Ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ὀδικοῦ δικτύου καὶ ἡ ἔνταξις τῆς Ἠπείρου εἰς τὸν ὀδικὸν ἄξονα Ἰταλίας—Ἑλλάδος τὴν ὁποίαν θὰ ἐξασφαλίσῃ συντόμως τὸ πορθμειὸν Ἡγουμενίτσα — Brindisi, θὰ ἐπιφέρουν ἀπὸ πολλὰς ἀπόψεις βασικὰς ἀλλαγὰς εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν. Θὰ πρέπει κατ' ἀρχὴν, νὰ προβλεφθῇ ὁ κατάλληλος ἐξοπλισμὸς διὰ τὴν ὑποδοχὴν τῶν διερχομένων ταξιδιωτῶν. Ἡ παρουσία δμως αὐτοῦ τοῦ κύματος τῶν ταξιδιωτῶν θὰ ἐδικαιολόγῃ ἐπίσης παραλλήλους προτοβουλίας αἱ ὁποῖαι θὰ ἐπληροφύρουν τοὺς τουρίστας διὰ τὰς ὠραιότητας τῆς περιοχῆς καὶ θὰ τοὺς παρῶθουν νὰ παραμείνουν ἐντὸς τῆς αὐτῆς περιοχῆς.

Ὁρισμέναι παραθαλάσσιοι τοποθεσίαι τῆς Ἠπείρου θὰ ἠμποροῦσαν νὰ γίνονιν ἡ φυσικὴ προέκτασις τῶν τουριστικῶν περιοχῶν τῆς Κερκυρας. Ἀναφέρονται ἰδιαιτέρως ἡ Πάργα καὶ ἡ Προέβεζα, διότι παρουσιάζουν καθ' ἑαυτὰς πλεονεκτήματα, ἡ πρώτη ἕναν ἐξαίρετον λιμένα διὰ θαλαμηγούς καὶ ἡ δευτέρα μεγάλη παραλία καὶ τὴν ἄμεσον γειτνίασιν ἱστορικῶν καὶ ἀρχαιολογικῶν τόπων ὅπως ἡ Νικόπολις καὶ τὸ Ἄκτιον. Τὰ Ἰωάννινα ἐκτὸς τῆς γοητείας τῶν τοπίων του καὶ τῶν ρομαντικῶν ἀναμνήσεων του, ἠμπορεῖ νὰ καταστῇ ἕνας φυσικὸς σταθμὸς τῶν διερχομένων ταξιδιωτῶν καὶ τὸ σημεῖον ἀναχωρήσεως δι' ἐκδρομὰς εἰς τὰ περιβάλλοντα ὄρη: Γκαμήλα καὶ Τζουμέρκα διὰ τοὺς ἀλπινιστὰς καὶ τὴν κοιλάδα τοῦ Βίκου τῆς ὁποίας ἡ μεγαλοπρόσπεια, ἡ ποικιλία καὶ ἡ ὠραιότης τῶν χρωμάτων ἠμπορεῖ νὰ συναγωνισθῇ τὰ πλέον διάσημα Canyons (φύραγγες) τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Τέλος, αἱ περιοχαὶ Βίκος—Γκαμήλα καὶ Μετσόδου (μικρὰ πόλις μεγάλου λαογραφικοῦ ἐνδιαφέροντος) εἶναι κατάλληλοι διὰ τὰ χειμερινὰ σπόρ.

Τέλος, ἡ Ἠπειρος παρουσιάζει πορῶποθέσεις ἰδιαιτέρως εὐνοϊκὰς διὰ δύο δραστηριότητας αἱ ὁποῖαι προκαλοῦν ὀλονὲν καὶ περισσώτερα τουριστικὰ ρεύματα: τὸ κυνήγιον καὶ τὴν ἀλιείαν. Δοθέντος ὅτι ἡ περιοχὴ ἀποτελεῖται κατὰ 80% ἀπὸ ἀκαλλέργητα καὶ δυσπρόσιτα ὄρη, ἀπὸ ἐσωτερικὰς λίμνας καὶ παραθαλασσίους λιμνοθαλάσσης, παρουσιάζει ἀφρονίαν κυνηγίου, μονίμου ἢ ἀποδημοῦντος, ἀνύπαρκτον πλεόν εἰς τὰς ἄλλας περιοχὰς τῆς Εὐρώπης καὶ κυρίως τὴν Ἰταλίαν ὅπου τὸ κυνήγιον καὶ ἡ ἀλιεία διενεργήθησαν εἰς ὑπερβολικὴν ἔκτασιν ἀπὸ δικαιοσύνη. Οἱ ὄρεινοὶ χεῖμαρροι εἶναι πλούσιοι εἰς πέστροφας καὶ ἄλλα εἶδη ψαμιῶν ἰχθύων αἱ ὑψηλαὶ καὶ βραχῶδεις παραλίας προσφέρονται διὰ τὴν ὑποβρύχιον ἀλιείαν. Ἐπὶ πλεόν, ὑπάρχει ἤδη ἕνα ἰχθυοτροφεῖον τὸ ὁποῖον προμηθεύει γόνους ἰχθύων εἰς ὅλους τοὺς ἑλληνικοὺς ποταμοὺς. Ἡμπορεῖ ἐπίσης νὰ ἀπαγορευθῇ τὸ κυνήγιον εἰς ὠρισμένα μέρη διὰ τὸν ἐκ νέου ἐμπλουτισμὸν διὰ ζῶων τῶν περιοχῶν ἐκείνων ὅπου τὸ κυνήγιον εἶναι ἐλεύθερον.



Ὁ ξενοδοχειακὸς ἐξοπλισμὸς τῶν τόπων διελεύσεως καὶ διαμονῆς εἰς τὸν ἄξονα Ἑγουμενίτσας— Ἀθηνῶν θὰ πρέπει νὰ συμπληρωθῇ τὸ ταχύτερον διὰ νὰ ἀρχίσῃ χρησιμοποιούμενος συγχρόνως μὲ τὴν ἐναρξίν λειτουργίας τοῦ πορθμείου Brindisi.

Ἡ διαρρυθμίσις τῶν ἄλλων τόπων δύναται χρονικῶς νὰ κλιμακωθῇ. Αἱ προβλεπόμεναι ἐπενδύσεις δὲν εἶναι σημαντικά, ἐὰν ἀφαιρεθοῦν ἀπὸ τὸ τουριστικὸν πρόγραμμα διὰ νὰ περιληφθοῦν εἰς τὸ πρόγραμμα τῶν συγκοινωνιῶν, αἱ ὁδοὶ τουριστικοῦ ἐνδιαφέροντος· πρόκειται διὰ 66 ἑκατομμύρια δραχμῶν, ἐξ ὧν 19 ἑκατομμ. μόνον εἰς βάρος τοῦ Κράτους.

8. Η ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΑΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ

Ἐν συνόψει, αἱ προτεινόμεναι ἐπενδύσεις διὰ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ προγράμματος ἀνέρχονται εἰς 11.197 ἑκατομμύρια δραχμῶν δι' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς δεκαετίας, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ 51,9% (ἀπλ. τὸ ἡμῶν) θὰ εἶναι εἰς βάρος τοῦ Κράτους καὶ τῶν δημοσίων ὀργανισμῶν, τὰ 12,5% θὰ χορηγηθοῦν ἀμέσως ὑπὸ ἰδιωτῶν ἀμέσως ἐνδιαφερομένων διὰ τοὺς διαφόρους παραγωγικοὺς τομεῖς, τὰ 20,6% θὰ συγκεντρωθοῦν ὑπὸ μορφήν δανείων καὶ Τραπεζικῶν ἐνισχύσεων καὶ τὸ ὑπόλοιπον 15% θὰ ἀντιπροσωπεύῃ συμμετοχὰς ἢ βοήθειαν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ἡ κατανομή τῶν ἐπενδύσεων μεταξὺ τῶν διαφόρων τομέων παραγωγῆς, αἱ πηγαὶ χρηματοδοτήσεως καὶ αἱ ἡμερομηνίαι ἐκτελέσεως ἐμφαίνονται συνοπτικῶς εἰς τὸν πίνακα 0 τοῦ προγράμματος.

Ἡ παράλληλος μελέτη τοῦ προγράμματος Ἠλείρου καὶ τοῦ προσωρινοῦ πενταετοῦς προγράμματος ἀναπτύξεως τῆς Ἑλλάδος ἐπιβάλλει ἀμέσως δύο παρατηρήσεις: κατ' ἔτος, αἱ προτεινόμεναι ἐπενδύσεις διὰ τὴν Ἠπειρον ἀντιπροσωπεύουν 4,5% τῶν προβλεπομένων ἐπενδύσεων δι' ὅλην τὴν Ἑλλάδα· ἀλλὰ ἡ σχέση τῶν ἀντιστοίχων πληθυσμῶν εἶναι ἐπίσης τῆς αὐτῆς τάξεως. Εἰς τὸ πρόγραμμα Ἠλείρου, ἡ ποσοστιαία κατανομή τῶν ἐπενδύσεων κατὰ τομέα (τελευταία στήλη τοῦ πίνακος-0) συμπίπτει περίπου μὲ τὴν κατανομήν ἢ ὅμοια ὑπάρχει εἰς τὸ Ἐθνικὸν πρόγραμμα. Δύναται ἐπομένως νὰ ἐξαχθῇ τὸ συμπέρασμα ὅτι τὰ προβλήματα τῆς Ἠλείρου δὲν διαφέρουν πολὺ ἀπὸ τὰ προβλήματα τοῦ συνόλου τῆς χώρας καὶ ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ ἀντιμειωπιθοῦν καὶ νὰ λυθοῦν δι' ἀναλόγων ἐπενδύσεων. Πράγματι τὸ πρόγραμμα δὲν ἀποβλέπει εἰς τὸ νὰ κάμῃ τὴν Ἠπειρον μίαν πρότυπον περιοχὴν παραγωγικότητος καὶ εὐημερίας, διότι, τόσον ἀπὸ τεχνικῆς ἀπόψεως ὅσον καὶ ἀπὸ ἀπόψεως περιβάλλοντος, αἱ βασικαὶ προϋποθέσεις αἱ ὁποῖαι θὰ ἐδικαιολόγουν ἓνα παρόμοιον πρόγραμμα δὲν εἶναι συγκεντρωμένα. Σκοπὸς ἐπομένως εἶναι νὰ ἀνυψωθῇ ἡ Ἠπειρος εἰς ἓνα μέσον ἐπίπεδον καὶ κρίνεται ὅτι ἡ ἐπιδιώξις αὐτὴ εἶναι ρεαλιστικὴ καὶ ἱκανοποιητικὴ.

Τὸ πρόγραμμα συνελήφθη καὶ καταστρώθη κυρίως πρὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ πενταετοῦς Ἐθνικοῦ προγράμματος. Ἐπομένως αἱ σημειωθείσαι ἀνωτέρω συμπτώσεις δὲν ὑπῆρξαν ἠθενήμεναι ἀλλὰ προῆλθον φυσικώτατα ἀπὸ τὴν λογικὴν τῶν πραγμάτων. Τοῦτο δὲν σημαίνει, τοῦλάχιστον διὰ τὰ πρῶτα ἔτη ἐκτελέσεως, ὅτι τὸ πρόγραμμα Ἠλείρου ἠμπορεῖ νὰ ἐνταχθῇ εἰς τὸ Ἐθνικὸν τοιοῦτον, ὡς ἐὰν ἐπρόκειτο δι' ἓνα ἰδιαίτερον κεφάλαιον αὐτοῦ τοῦ τελευταίου. Πράγματι, τὸ Ἐθνικὸν πρόγραμμα τὸ ὁποῖον συντίθεται ἀπὸ διάφορα σχέδια γεωργικῆς μεταρρυθμίσεως, βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως καὶ τεχνικῆς καὶ κοινωνικῆς ὑποδομῆς, δίδει εἰς τὴν Ἠπειρον θέσιν πολὺ ὀριακὴν. Αἱ εἰδικῶς διὰ τὴν Ἠπειρον προβλεπόμεναι ἐπενδύσεις, ἀντιπροσωπεύουν εἰς τὴν πραγματικότητα ἓνα ποσοστὸν ἐπὶ τοῦ συ-

νόλου κατά πολύ κατώτερον πῆς ἀναλογίας μεταξὺ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἡπειροῦ καὶ τοῦ πληθυσμοῦ ὅλης τῆς Ἑλλάδος.

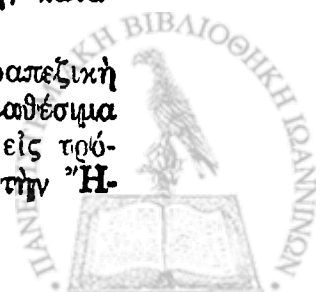
Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ Ἡπειρος εἶναι μία μικρὰ περιοχὴ καὶ τὰ προβλήματα τῆς εἶναι κατ' οὐσίαν περιορισμένης σημασίας. Ἐπομένως, ἡ ἔγκρισις τοῦ προγράμματος Ἡπειροῦ ἐν τῷ συνόλῳ του δὲν ἀπαιτεῖ παρὰ δευτερευούσας τροποποιήσεις τοῦ Ἐθνικοῦ προγράμματος καὶ δὲν συνεπάγεται οὐδεμίαν μεταβολὴν τῆς οἰκονομικῆς του διαδιώσεως.

Ἡ διαπίστωσις αὕτη εἶναι ἰδιαιτέρως σημαντικὴ. Πράγματι, εἰς τὸ Ἐθνικὸν πρόγραμμα σημειοῦνται αἱ ἐνδεχόμεναι ἔθνικαὶ καὶ διεθνεῖς πηγαὶ χρηματοδοτήσεως διὰ τὴν ὀλοκληρωτικὴν χρηματοδότησιν τῶν δαπανῶν. Ἐὰν τὸ πρόγραμμα Ἡπειροῦ ἐνταχθῇ ἀκριβῶς μέσα εἰς τὰ πλαίσια τῆς γενικῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς Ἑλλάδος, ἡ χρηματοδότησις του δὲν παρουσιάζει δυσκολίας. Ἡ λύσις αὕτη εἶναι ἱκανοποιητικὴ, ὅχι μόνον διότι δὲν ὑπάρχει ἀποταμίευσις εἰς τὴν Ἡπειρον καὶ ἐπομένως δὲν ὑπάρχει σχηματισμὸς κεφαλαίου (οὔτε πρέπει νὰ ὑπολογίζῃ κανεὶς ἀποκλειστικῶς εἰς τὰ ἔξωθεν προερχόμενα κεφάλαια), ἀλλὰ καὶ διότι ὑπάρχει κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ βεβαιότης ὅτι δὲν θὰ παραστῇ ἀνάγκη ἀναδραμῆς εἰς ἐκτάκτους μεθόδους χρηματοδοτήσεως αἱ ὁποῖαι ἐνδέχεται νὰ προκαλέσουν κίνδυνον πληθωρισμοῦ.

Τοῦτο πάντως δὲν ἀποκλείει τὸ ἐνδεχόμενον σχηματισμοῦ ἐντὸς τῆς περιοχῆς, κατὰ τόπους καὶ προσκαιρως, ὑπερβολικῶν συγκεντρώσεων ρευστοῦ χρήματος, αἱ ὁποῖαι θὰ ἐκινδύνευον νὰ ἔχουν τὰς οἰκονομικὰς συνεπείας τῶν κυρίως πληθωριστικῶν φαινομένων· θὰ ἦτο δυνατόν π.χ. νὰ προκαλέσουν μίαν ὑψοσιν τιμῶν τοιαύτην ὥστε αἱ ἐκτιμήσεις δαπανῶν τοῦ προγράμματος θὰ διεψεύδοντο καὶ αἱ προτεινόμεναι ἐπενδύσεις θὰ ἔπανον νὰ εἶναι ἀποδοτικά.

Ἡ ὑπερβολικὴ αὕτη συγκέντρωσις ρευστοῦ χρήματος δυνατόν νὰ προσέρχεται ἀπὸ τὸν ἀδιαμόρφωτον χαρακτῆρα τῆς οἰκονομίας καὶ ἀπὸ τὰς ἐντόνους προστιθὰς αἱ ὁποῖαι ἐκδηλοῦνται εἰς τὴν Ἡπειρον εἰς τὰς κινήσεις πληθυσμοῦ νομισματικῶν κεφαλαίων καὶ ὑλικῶν ἀγαθῶν. Σημαντικὸν μέρος τῶν ἐπενδύσεων θὰ ἔχουν τὴν μορφήν μεταφορᾶς ὑλικῶν ἀγαθῶν ἐξ ἄλλων περιοχῶν ἢ ἐκ τοῦ ἔξωτερικοῦ. Ἐνα ἄλλο μέρος θὰ συνίσταται εἰς ἐργασίαν καὶ παροχὰς ὑπηρεσιῶν ἐκ μέρους μὴ κατοικοῦντων τὴν Ἡπειρον, οἱ ὁποῖοι θὰ πραγματοποιήσουν μέρος τοῦλάχιστον τῶν χρηματικῶν κερδῶν τῶν ἐκτὸς τῆς περιοχῆς· καὶ ἕνα ἄλλο μέρος θὰ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν ἐργασίαν τὴν ὁποῖαν θὰ ἐπιτελέσουν δι' ἴδιον αὐτῶν λογαριασμὸν ὠρισμένοι ἐπιβαλλόμενα ὑπὸ τοῦ προγράμματος (αὐτο—ἀπασχόλησις), ἰδιαιτέρως οἱ γεωργοί, πρῶγμα τὸ ὁποῖον δὲν θὰ προκαλέσῃ χρηματικὰς συναλλαγὰς. Τὸ πλεόν σημαντικὸν ὅμως μέρος θὰ ἀντιπροσωπεύῃ ἡ ἐργασία τῶν κατοικούντων εἰς Ἡπειρον μισθωτῶν καὶ τὰ ἀγαθὰ τὰ πωλούμενα ἀπὸ τοπικοὺς παραγωγούς. Κατ' οὐσίαν, τὸ σύνολον σχεδὸν πᾶν εἰς χρῆμα ἀναγκαίων κεφαλαίων διὰ τὴν ἐναρξιν ἐφαρμογῆς τοῦ προγράμματος θὰ πρέπει νὰ προσέλθῃ ἔξωθεν, ἀλλὰ μέρος μόνον θὰ διοχετευθῇ (ἐν τῷ πλαισίῳ τῶν ἐπενδύσεων τοῦ προγράμματος) ἐκτὸς τῆς περιοχῆς. Τὸ ὑπόλοιπον προῶρισται νὰ εὔρεθῇ αἰφνιδίως εἰς χεῖρας ἐνὸς πληθυσμοῦ ὁ ὁποῖος μέχρι σήμερα δὲν εἶχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀποταμιεύῃ καὶ νὰ ἐπενδύῃ εἰς τίτλους, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει καμμίαν παράδοσιν ἐπὶ τῆς ὁποίας νὰ στηριχθῇ (ἐκτὸς τοῦ ἀποθησαυρισμοῦ) καὶ ὁ ὁποῖος θὰ ἔχῃ ἀσφαλῶς τὴν τάσιν ἐπὶ πολὺ ἀκόμη νὰ ὑψιερῶνῃ μέγα μέρος τῶν εἰσοδημάτων του εἰς τὴν κατανάλωσιν.

Τὸ πρῶγμα δὲν θὰ ἦτο σοβαρὸν ἐὰν ὑπῆρχε εἰς τὴν Ἡπειρον τραπεζικὴ δργάνωσις ἱκανὴ νὰ ἀπορροφήσῃ ταχέως τὰ περισσεύοντα χρηματικὰ διαθέσιμα τῶν καταναλωτῶν καὶ νὰ μεταφέρει εἰς ἄλλας περιοχὰς τῆς Ἑλλάδος εἰς τῶν ὥστε νὰ ἀποφευχθῇ, ἢ τοῦλάχιστον νὰ περιορισθῇ, ὁ σχηματισμὸς εἰς τὴν Ἡ-



πειρον τραπεζικού χρήματος τὸ ὁποῖον θὰ ἐπολλαπλασιασθεῖ ἐν συνεχείᾳ τὰ νομισματικά διαθέσιμα διὰ τῆς «πυροπόδου» τῆς πίστεως. Ἀλλὰ πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν θὰ ἔπρεπε νὰ ὑπάρξη εὐρύτατον τραπεζικὸν δίκτυον, ἐφ' ὅσον τὰ προβλεπόμενα ἔργα θὰ κατανεμηθοῦν εἰς ὅλην τὴν περιοχὴν. Δυστυχῶς, ἡ τραπεζικὴ ὀργάνωσις τῆς Ἠπείρου εἶναι μόλις κατὰ τι ἄνωτέρα τῆς στοιχειώδους· ἀρκεῖ νὰ υπομνησθῇ ὅτι τὰ περισσότερα χωρὶα δὲν ἔχουν καὶ ταχυδρομικὸν γραφεῖον καί, ἐπομένως, δὲν διαθέτουν Ταχυεπιτοκίων.

Ἐν ὅσῳ δὲν θὰ καταστῇ δυνατόν νὰ συγκεντρωθῶν ἡ ἀποταμιεύσις μέσῳ ἐνὸς ἀρκούντως ἐκτεταμένου τραπεζικοῦ συστήματος καὶ ἐν ὅσῳ μία ἐντατικὴ παραγάνδα δὲν θὰ παρακινή πρὸς ἀποταμιεύσιν, μέγα μέρος τῶν χρηματικῶν διαθέσιμων τῶν καταναλωτῶν θὰ χρησιμεύσῃ διὰ τὴν ἀγορᾶν εἰδῶν καταναλώσεως καί, μερικῶς, θὰ διατεθῇ δι' ἐπενδύσεις παραδοσιακῶς εἰς τὴν περιοχὴν: νομίσματα εἰς χρυσόν, γαῖας, οἰκίας καὶ κτήρη ἐπιλεγόμενα φυσικά, μεταξὺ ἐκείνων αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀμέσως διαθέσιμοι, δηλ. μεταξὺ τῶν ὑπαρχουσῶν ἤδη.

Ἐξ ἄλλου, ἡ συσσώρευσις νομισματικῶν διαθέσιμων θὰ εἶναι ταχύτερα τῆς αὐξήσεως τῆς παραγωγῆς, τόσον εἰς τὴν γεωργίαν ὅσον καὶ εἰς τὴν βιομηχανίαν, διότι τὰ ἀναλαμβανόμενα ἔργα δὲν θὰ ἀποδώσιν εἰμὴ μετὰ πάροδον ἀρκετοῦ χρόνου. Αἱ δημόσιαι ἐπενδύσεις εἰς τὰς συγκοινωνίας καὶ τὰς κοινωνικὰς ὑπηρεσίας θὰ χρειασθοῦν ἀκόμη περισσότερον χρόνον προτοῦ ἐκδηλωθῶν αἱ ἐπιδημίαι τῶν ἐπὶ τῆς παραγωγικότητος. Οὔτε εἶναι δυνατόν νὰ ὑπολογίσῃ κανεὶς εἰς τὴν ταχείαν εἰσροὴν ἔξωθεν εἰδῶν καταναλώσεως καὶ ἐξοπλισμοῦ, διότι ἡ ἐμπορικὴ ὀργάνωσις θὰ ὑπολείπεται ἀκόμη ἐπ' ἀρκετὸν χρόνον τῆς ἀποστολῆς τῆς καὶ διότι τὰ μεταφορικὰ μέσα, ὁμοίως ἀνεπαρκῆ, θὰ ἐπιπλάσσονται κατὰ προτεραιότητα εἰς τὴν μεταφορὰν τῶν ὑλικῶν τὰ ὅποια εἶναι ἀναγκαῖα διὰ τὴν ἐπέλευσιν τῶν ἔργων τοῦ προγράμματος. Τέλος, δὲν θὰ ἐπιδιωχθῇ βεβαίως ἡ διευκόλυνσις τῆς καταναλώσεως εἰς μίαν περιοχὴν ὅπου κινητοποιοῦνται ὅσαι αἱ ὑπάρχουσαι δυνάμεις διὰ τὸν προσανατολισμὸν τοῦ διαθέσιμου κεφαλαίου πρὸς τὰς ἐπενδύσεις.

Ἐναντι, ἐπομένως, σημαντικῶν νομισματικῶν διαθέσιμων καὶ μίας ἰσχυρᾶς τάσεως πρὸς τὴν καταναλώσιν ἢ πρὸς ἐπενδύσεις εἰς εἶδη ἤδη ὑπάρχοντα ἐντὸς τῆς περιοχῆς, θὰ ὑπάρξουν πολὺ περιορισμένα διαθέσιμα ἀγαθῶν πάσης φύσεως. Αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ κατάστασις ἡμπορεῖ νὰ προκαλέσῃ τοσαύτας ἀνόδους τιμῶν καὶ φαινόμενα πληθωριστικῶν χαρακτῆρος.

Αἱ δυσκολίαι αὗται εἶναι δυνατόν νὰ ὑπερπηδηθῶν διὰ διαφόρων μέτρων οικονομικῆς πολιτικῆς, συγκεκομημένως:

- α) διὰ τοῦ ἀυστηροῦ ἐλέγχου τῶν χρηματικῶν δαπανῶν,
- β) διὰ τῆς ἐνθαρρύνσεως καὶ τῆς ὑποστηρίξεως τῶν δραστηριοτήτων αἱ ὁποῖαι δὲν ἀπαιτοῦν χρηματικὰς δαπάνας, δηλ. τῆς αὐτο-ἐπασχολήσεως,
- γ) διὰ τοῦ ἀυστηροῦ ἐλέγχου τῆς πίστεως καὶ ἐνδεχόμενος, διὰ τῆς ἐφαρμογῆς διακριτικῶν μέτρων,
- δ) διὰ τῆς ἐνθαρρύνσεως τῆς ἀποταμιεύσεως,
- ε) διὰ φορολογικῶν μέτρων ἐκτάκτου χαρακτῆρος.

Ἡ ἐφαρμογὴ τῶν σημείων (α), (β) καὶ (γ) ἀπαιτεῖ τὴν ὑπαρξίν ὀργανισμοῦ ἐπιφορτισμένου μετὰ τὸν συντονισμὸν τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ προγράμματος. Δὲν εἶναι ἀδύνατον νὰ δημιουργηθῇ πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἴδιος ὀργανισμὸς, εἴν τὸ ἑλληνικὸν δημόσιον δίκαιον ἢ λόγοι διοικητικῆς πρακτικῆς ἀντιτίθεντο εἰς αὐτὴν τὴν λύσιν. Ἡ πλέον εὐστοχος λύσις θὰ ἦτο ἡ δημιουργία ἐνὸς ὀργανισμοῦ τοῦ τύπου Tennessee valley Authority, τῶν ἰταλικῶν ENTI di riforma, τῶν γαλλικῶν ὀργανισμῶν παραφερειακῆς οικονομικῆς ἀναπτύξεως ἢ ἀκόμη ἐνὸς ὀργανισμοῦ μετὰ ἰδιόμορφον καθεστῶς· πάντως τὸ πρόγραμμα Ἠπείρου εἶναι περιορισμένης σημασίας καὶ θὰ ἤρκει ἡ σύστασις ἐνὸς συντονιστικοῦ συμβουλίου ὑπὸ τὴν

αίγίδα του Υπουργού Συντονισμού. Θα έπρεπε βεβαίως αι αποφάσεις του να έχουν υποχρεωτικήν χαρακτήρα δια τας ιδιωτικές πραξίας, τους πλειοδότης έργων του ιδιωτικού τομέως και τους βιομηχάνους οι οποίοι θα ανεγείρουν μεγάλας εγκαταστάσεις.

Ο σχηματισμός αποταμιεύσεως θα ήμπορούσε να γίνη κυρίως δια της εκδόσεως ενός αναγκαστικού δανείου ταῦ οποίον οι τίτλοι θα ανέλαμβάνοντο άμέσως από ένα συγκρότημα τραπεζών και θα διετίθετο εις τὸ κοινόν κατὰ τὰς ανάγκας. Ἡ ἔκδοσις συνήθως ἢ ταχυδρομικῶν δημοσίων ὁμολογιῶν δὲν θὰ ἦτο πλήρως ἐνδεδειγμένη ἀπὸ ψυχολογικῆς ἀπόψεως· πρέπει νὰ καταστή ἀπολύτως σαφές, ὅτι τὸ προϊόν τοῦ δανείου προορίζεται διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ προγράμματος καὶ οἱ ἐγγραφόμενοι εἰς αὐτὸ πρέπει νὰ εἶναι βέβαιοι ὅτι προσφέρουτες τὰς αποταμιεύσεις των θὰ λάβουν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ προγράμματος καὶ θὰ γίνων οὐσιαστικῶς οἱ κύριοι τῆς περιοχῆς των. Προκειμένου αἱ ὁμολογίαι νὰ φθάσιν εἰς χεῖρας τοῦ κοινού, θὰ ἔπρεπε νὰ διανεμηθοῦν ὄχι μόνον παρὰ τῶν τραπεζῶν (αἱ ὁποῖαι, ὡς γνωστὸν, δὲν θὰ ἤσουν), ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ Ταμεῖα ἐπιχειρήσεων αἱ ὁποῖαι καταβάλλουν μισθοὺς εἰς τοὺς ἐργάτας καὶ πληρώνουν τοὺς τοπικοὺς προμηθευτάς. Δὲν πρέπει νὰ λησμονῆται ὅτι ἡ υπερβάλλουσα χρηματικὴ ρευστότης ἡμπορεῖ νὰ ἐξουδετερωθῆ ἂν δεσμεύεται ἐξ ὑπαρχῆς (τὸ ἰδεῶδες θὰ ἦτο νὰ πληρώνονται μισθοὶ καὶ τιμολόγια μερικῶς εἰς χροῖμα καὶ μερικῶς εἰς ὁμολογίας) καὶ ὅτι ἂν ἀφίνεται νὰ διανέμεται μετὰ τὸν πληθυσμὸν εἶναι ἐν συνεχείᾳ δύσκολον νὰ ἰξυμεθῆ καὶ νὰ συγκεντρωθῆ. Εἶναι ἀσφαλῶς ἀνοφελές νὰ ἀναζητηθῆ εἰς τὰ Ταμεῖα τῶν ἐμπόρων ἂν αὕτη εὐρέθη εἰς χεῖρας των μετὰ τὴν πραγματοποίησιν τῶν πωλήσεων καὶ ἐπομένως, μετὰ τὴν αὐξήσιν τῶν τιμῶν καὶ τὴν ἐκδήλωσιν τῶν πληθωριστικῶν φαινομένων.

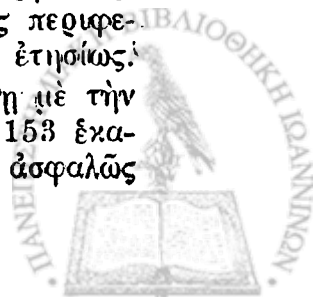
Βεβαίως, ἡμποροῦν νὰ ἀντιμετωπισθοῦν καὶ ἄλλοι τρόποι σχηματισμοῦ ἀποταμιεύσεως. Δὲν ἀποκλείεται μία καλὴ προπαγάνδα πλησίον τῶν ἐργαζομένων καὶ τῶν προμηθευτῶν νὰ τοὺς πείσῃ νὰ τοποθετήσουν τὰ χρήματά των εἰς μετοχὰς ἰδιωτικῶν ἐταιρειῶν, αἱ ὁποῖαι ἐγκαθιστοῦν τὰς βιομηχανίας των εἰς τὴν Ἡπειρον.

Τέλος, ὁ τομεὺς τοῦ οἰκισμοῦ ἡμπορεῖ νὰ παίξῃ ἓνα ρόλον ἐν προκειμένῳ, θέτων εἰς κίνησιν τὸν πολλαπλασιαστικὸν μηχανισμόν, ἂν ἀριθμῆ μέγαν ἀριθμὸν αὐτο—ἀπασχολομένων, ἂν δηλ. οἱ ἐργάται προέρχονται ἀπὸ τὰς οἰκογενεῖας αἱ ὁποῖαι θὰ ἐπωφεληθοῦν τῶν οἰκιῶν, ὑπὸ συνεταιριστικὴν ἢ ἄλλην μορφήν, καὶ ἂν ἐξακολουθῆ νὰ χρησιμοποιῆ εὐρέως τὰ τοπικὰ ὕληκα καὶ ἰδίως τὸν ἀσβεστόλιθον.

Τὸ Κράτος καὶ αἱ τοπικαὶ διοικήσεις θὰ ἠδύναντο, ἀπὸ τῆς πλειΐας των, νὰ μειώσουν τὰ χρηματικὰ διαθέσιμα τῶν καταναλωτῶν δι' ἐκτάκτων φορολογικῶν μέτρων, διὰ τῆς φορολογίας π.χ. τῆς αὐξήσεως τῆς ἀξίας τῶν οἰκινήτων (οἰκιῶν, οἰκοπέδων, γεωργικῶν γαιῶν), ἢ ὁποῖα θὰ προέλθῃ ὑπὸ τὰς ἐκ τοῦ προγράμματος δημοσίας ἐπενδύσεις. Τέλος θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ ἐφαρμοσθοῦν οἱ ὑπάρχοντες φορολογικοὶ νόμοι μὲ μεγαλυτέραν αὐστηρότητα.

Ἐὰν αἱ προβλήματις ἐπιβεβαιωθῶντο, αἱ προτεινόμεναι ἐπενδύσεις θὰ πρέπει νὰ ἐπιφέρουν μίαν ἀληθῆ ἐπανάστασιν εἰς τὴν παραγωγικὴν διάρθρωσιν τῆς Ἡπειρου καὶ ἓναν πολλαπλασιασμόν τοῦ εισοδήματος τῆς περιοχῆς, πέραν τῆς ἐξαφανίσεως τῆς ὑποαπασχολήσεως, τῆς μειώσεως τῆς ἐνεργείας εἰς τὸ ἐλάχιστον τεχνικὸν ἐπίπεδον καὶ τῆς σημαντικῆς αὐξήσεως τῆς παραγωγικότητος τῆς ἐργασίας.

Κατὰ τὰς πλέον αἰσιοδόξους ἐπιτιμήσεις, ἡ σημερινὴ ἀκαθάριστος περιφερειακὴ παραγωγή εἶναι τῆς τάξεως τοῦ ἐνὸς δισεκατομμυρίου δραχμῶν ἑτησίως. Εἶναι δύσκολον νὰ ὑπολογισθῆ ἰσχυρῶς πὸ ἴσος εἰς τὸ ὁποῖον θὰ φθάσῃ μετὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ προγράμματος. Τὸ γεωργικὸν εἰσόδημα ὑπελογίσθη εἰς 1.153 ἐκατομμύρια (εἰς ἀγοραίας τιμὰς)· τὸ εἰσόδημα τῶν ἄλλων τομέων θὰ εἶναι ἀσφαλῶς



άνωτερον, ἐφ' ὅσον ἡ ἀπασχόλησις εἰς τὴν γεωργίαν θὰ ἀντιπροσάπειν τὸ ἡμῶν τῆς συνολικῆς ἀπασχολήσεως καὶ ἐφ' ὅσο. ἡ γεωργία δίδει τὸ χαμηλότερον κατὰ κεφάλην εἰσόδημα. Συνολικῶς, τὸ ἀκαθάριστον περιφερειακὸν προϊόν θὰ πρέπει νὰ ὑπερβῇ τὰ 3 δισεκατομύρια δραχμῶν καὶ νὰ διανεμηθῇ εἰς ἓνα πληθυσμὸν ἠϋξιμένον περίπου κατὰ 30%. Τὸ κατὰ κάτοικον προϊόν (τὸ ὁποῖον θὰ ἠμποροῦσε νὰ συμπέσῃ μὲ τὸ εἰσόδημα ἐάν, ὅταν παρατηροῦν τὰ ἔκτακτα ἔργα καὶ αἱ ἔκτακτοι μεταφοραὶ κεφαλαίων ἔξωθεν λόγῳ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ προγράμματος, εἰσαγωγαὶ καὶ ἔξαγωγαὶ ἰσορροποῦν) θὰ ἤρηναιτο ἐπομένως νὰ ὑπερβιπλασιασθῇ ἐν σχέσει μὲ τὸν σημερινὸν ἐριθμὸν. Ἡ Ἠπειρος θὰ ἀπείχε ἀκόμη πολὺ ἀπὸ τοῦ νὰ εἶναι μία ἀνεπτυγμένη περιοχή καὶ τὸ ἐπίπεδον ζωῆς θὰ ἔμεινε κατώτερον τοῦ ἐπιπέδου εἰς τὸ ὁποῖον ἔχει φθάσει τὸ σύνολον τῆς Ἑλλάδος καὶ κατώτερον τοῦ μέσου ἐπιπέδου τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης. Ἀλλὰ θὰ ἔχουν τεθῆ αἱ βάσεις μιᾶς νέας ἐξορμήσεως διότι τὸ κεφάλαιον θὰ δίνεται ἐπὶ τέλους νὰ συγκεντρωθῇ ἐντὸς τῆς περιοχῆς καὶ διότι θὰ ἔχουν πραγματοποιηθῇ τὰ ἔργα ὑποδομῆς εἰς τρόπον ὥστε αἱ νέαι ἐπενδύσεις θὰ δυναθῶν, κατὰ μέγαλον ποσοστὸν, νὰ προσανατολισθῶν πρὸς τοὺς ἀμέσως παραγωγικοὺς τομεῖς.

ΧΡΥΣ. ΚΟΣΣΕΡΗ

(Εἰδικοῦ ἐπὶ τῆς Κοινот. Ἀναπτύξεως
τοῦ Προγράμ. Ἀναπτύξεως Ἠπείρου)

Η ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ

Ἡ ἐφορμογὴ τῆς Κοινοτικῆς Ἀναπτύξεως ἐν τῇ Ζώνῃ Πειραματισμοῦ καὶ Ἐπιδείξεως, ὡς παράγοντος ἀξιοποιήσεως τῶν δραστηριοτήτων τοῦ Προγράμματος

1. Ὡς εἶναι γνωστὸν, ἡ διαδικασία τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως ἀκολουθεῖ τὸν κύκλον (ἐπενδύσεις— αὐξήσις παραγωγικότητος— αὐξήσις εἰσοδήματος— αὐξήσις ὀφταμιεύσεων, ἐντεῦθεν μεγαλύτεραι ἐπενδύσεις, ἠϋξιμένη παραγωγικότης— ἠϋξιμένον εἰσόδημα κ.ο.κ.). Παρατηρεῖται ὅμως καὶ τοῦτο τυγχάνει ἰδιαιτέρας ἐφαρμογῆς διὰ τὰς ὑποαναπτίξτους χώρας καὶ διὰ τὰς ὑποαναπτίξτους περιοχὰς τῶν ἐπὶ ἀνάπτυξιν χωρῶν, ὅτι ἡ ἀπορροφήσις —ἀξιοποίησις τῶν ἐπενδύσεων καὶ ἰδίως ἡ αὐξήσις τῆς παραγωγικότητος, ἡ ἐπιδιωκομένη ἐνταῦθα διὰ τῆς νόθευσεως καὶ ἐφαρμογῆς εἰς τὴν παραγωγικὴν διαδικασίαν συγχρονισμένων μεθόδων τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τεχνολογικῆς ἀναπτύξεως, ἐξαρτᾶται μέγαλον, ἐκτὸς ἄλλων λόγων, καὶ ἐκ τῆς ἀναλόγου συμπεριφορᾶς καὶ ἀντιδράσεως τοῦ ἀνθρώπινου παράγοντος». Ἡ συμπεριφορὰ αὕτη ἐν συνεχείᾳ ἀποτελεῖ συνάχτησιν τῆς σιτάθμης τοῦ μορφωτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ πληθυσμοῦ, τῆς ὑφισταμένης ἐν τῇ χώρᾳ κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς δομῆς, τῶν πολιτιστικῶν συνθηκῶν αὐτῆς (κοινοτήρας), καθὼς ἐπίσης τῆς ὑπάρξεως ἢ ἐλλείψεως κινήτρων, ὑποκινούντων τὴν συμμετοχὴν τοῦ πληθυσμοῦ εἰς τὴν προσπάθειαν ἀναπτύξεως. Ἀπὸ τὰ κίνητρα ποὺ καθορίζει ἡ ψυχολογία ὡς ὑποκινούντα τὰς πράξεις τῶν ἀνθρώπων —ἐνστιχτον αἰτοσυντηρήσεως, αἰσθημα δημιουργίας, ἀγάπης, ἀνάγκη ἀναγνωρίσεως— ὡς ἰσχυρότερον θεωρεῖται σήμερον ἡ ἀνάγκη δικαίας καὶ ἐπαρκοῦς ἀπολαψῆς τῶν παραγομένων ἀγαθῶν. Οὕτω ἐν προκειμένῳ ἡ οἰκονομικὴ διαδικασία καθίσταται μελ-

λον κοινωνική τοιαύτη, επιδιώκουσα την μεθοδικήν αξιοποίησιν τοῦ ἀνθρωπίνου παράγοντος, μετὰ τὸ ἀντικείμενον τῆς ὁποίας ἀσχολεῖται ὁ θεσμός τῆς Κοινοτικῆς Ἀναπτύξεως, περὶ ἧς διεξοδικώτερον κατωτέρω.

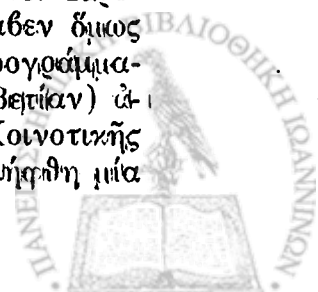
2. Ἡ παρουσίαις ἐνταῦθα τῆς ἀξίας καὶ σπουδαιότητος τοῦ ἀνθρωπίνου παράγοντος ὡς συντελεσταῦ ἀναπτύξεώς του, θὰ ἰσοδυναμῆι μετὰ καθαρὰν κοινοτοπίαν. Δὲν μπορῶ ὅμως νὰ ἀντιστῶ εἰς τὸν πειρασμὸν καὶ νὰ μὴ ἀναφέρω, λόγῳ τῆς μεγάλῃς σπουδαιότητος τοῦ θέματος, ὡς παράδειγμα τὴν ἀνάπτυξιν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν καὶ ἐν συγκρίσει πρὸς ἄλλας χώρας καὶ ἰδιαιτέρως πρὸς τὴν Βραζιλίαν. Αἱ Η. Π. καίτοι ἐξεκλήθησαν μετὰ τὰς ἰδίας βιάσεις πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν, ἐν τοῦτοις ἐπραγματοποίησαν διάφορον βαθμὸν ἀναπτύξεως, ὀφειλόμενον κυρίως εἰς τὴν διαφορὰν τοῦ ἀνθρωπίνου ὕψους καὶ τῶν πολιτικῶν, κοινωνικῶν καὶ πολιτισμικῶν συνθηκῶν πὸν ἐδημιούργησαν. Τὸ παράδειγμα τοῦτο μειώνει τὴν ἀξίαν πὸν ἀπεδίδοτο ἄλλοτε εἰς τὴν συσχέτισιν τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, μετὰ τὴν ὑπαρξίν ὡρισμένων πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν καὶ ἰσχύει πλήρως μεταφερόμενον εἰς τὴν Εὐρώπην, διὰ τὰς χώρας λ.χ. τῆς Ἑλβετίας, Νορβηγίας καὶ Σουηδίας, αἱ ὁποῖαι, καίτοι μειονεκτοῦν εἰς φυσικῶν πλοῦτον ἔναντι πολλῶν ἄλλων γειτονικῶν τῶν χωρῶν, κατέστησαν ἐν τοῦτοις πλουσιώτεροι χάρις εἰς τὴν ὑπεροχήν καὶ αξιοποίησιν τοῦ ἀνθρωπίνου παράγοντος.

3. Δὲν θὰ ἐπιχαλεσθῶ τὴν πρακτικὴν τοῦ ἀνατολικοῦ συνασπισμοῦ ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ θέμα τοῦτο, διότι ἡ ἐφαρμογὴ τῆς εἰς τὸν ἐλεύθερον κόσμον θὰ ἀπεικινύετο καταστροφικῆ διὰ τὸ κλίμα καὶ τὴν κουλτούραν του.

4. Ἡ σημασία δημιουργίας ποιοτικῶς ἀνωτέρου ἀνθρωπίνου δυναμικοῦ καὶ ἢ κατάλληλος ἀξιοποίησις του, καταλαμβάνει σήμερον ὅλως ἰδιαιτέραν θέσιν, ἐὰν ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ εἰσόδημα ἐκ τῶν γνωστῶν πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν λ.χ. γεωργίας, πρώτων ὑλῶν, βιομηχανίας μειοῦται διαρκῶς, πρὸς ὄφελος ἐκείνου τοῦ προσερχομένου ἐκ τῶν ἀνθρωπίνων ὑπηρεσιῶν. Κάθε προσπάθεια ξεκινᾷ ἀπὸ τὸν ἀνθρώπον, ἀναλαμβάνεται καὶ ἐκτελεῖται ὑπ' αὐτοῦ καὶ χάρις αὐτοῦ, βοηθουμένου ὑπὸ τῶν μέσων, τὰ ὁποῖα καὶ πάλιν ὁ ἴδιος ἐδημιούργησε.

5. Ἡ ἀναγνώρισις τῆς ἀρχῆς, ὅτι ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις τῶν ὑποαναπτύσσων λαῶν, προσλαμβάνει τὴν μορφήν κοινωνικῆς διαδικασίας, τοῖσ' ἀρχισπον κατὰ τὴν ἀρχικὴν περίοδον, ἠνάγκασε τὰ Ἡνωμένα Ἕθνη καὶ τοὺς ἄλλους ξένους Διεθνεῖς Ὄργανισμούς, εἰς τοὺς ὁποίους ἔχει ἀναπεθῆ τὸ ἔργον τῆς ἀναπτύξεως τῶν ὑποαναπτύσσων λαῶν, νὰ συμμορφωθοῦν πρὸς τὴν ὄρχην αὐτὴν καὶ νὰ υἱοθετήσουν καὶ ἐφαρμόσουν εἰς περισσοτέρας τῶν 40 χωρῶν προγράμματα προσαρμοσμένα πρὸς τὰς ἰδιαίτους αὐτῶν συνθήκας, γνωστὰ ὡς τοιαῦτα κοινοτικῆς ἀναπτύξεως. Τὰ προγράμματα αὐτὰ δίδουν μεγαλυτέραν ἐμφρασιν ἐπὶ τῆς ἐκπαιδευτικῆς κυρίως διαδικασίας, διὰ τῆς ἐνθαρρύνσεως καὶ ἐνισχύσεως τῶν ἀνθρωπίνων ἐπενδύσεων (Human Investments) ἐπὶ τῶν κεφαλαιουχικῶν τοιούτων. Ἐπιδιώκεται οὕτω νὰ ἀναπτυχθῆ ἡ ἰκανότης καὶ ἡ θέλησις τῶν λαῶν νὰ προσαρμοσθοῦν πρὸς τὰς σημερινὰς συνθήκας τῆς ταχείας κοινωνικῆς ἀλλαγῆς ἧτις εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς παρουσίας τεχνολογικῆς ἀναπτύξεως.

6. Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ θεσμοῦ τῆς Κοινοτικῆς ἀναπτύξεως, πολλὴ γνώριμον εἰς τὴν παλαιότεραν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος, ἀνενεώθη ὑπὸ τοῦ Προγράμματος τοῦ Ἀμερικανικοῦ Ἰδρύματος Ἐγγὺς Ἀνατολῆς καὶ τελευταίως ὑπὸ τοῦ οἰονεῖ Προγράμματος Κοινοτικῆς Ἀναπτύξεως «Πρόνοια διὰ τῆς Ἐργασίας». Ἐλαβεν ὁμοῦ συστηματικὴν μορφήν διὰ τῆς πειραματικῆς ἐφαρμογῆς ταῦ προτύπου προγράμματος Κοινοτικῆς Ἀναπτύξεως Χριστιανιστοῦ (εἰς τὸ ὁποῖον ὑπηρετήσα ἐπὶ Βερτίαν) ἀποτέλεσμα τοῦ ὁποίου ὑπῆρξεν ἡ ἵδρυσις καὶ ἡ διαίσις τῆς Ἐπιτροπῆς Κοινοτικῆς Ἀναπτύξεως τοῦ Βασιλικοῦ Ἑθνικοῦ Ἰδρύματος καὶ ὑπὸ τῆς ὁποίας ἀνελήθη ἡ μία



καθολική προσπάθεια διαδόσεως και εφαρμογῆς τῆς φιλοσοφίας τῆς εἰς δόξαν ἔχον τὴν ἐπιχράτειαν.

7. Κατανοῶν τὴν μεγάλην σημασίαν τοῦ περιβάλλει ὁ ἄνθρωπος παλάμων εἰς τὴν παραγωγικὴν διαδικασίαν, ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, κατὰ τὴν ἐξαγγελίαν τοῦ ὅσπου οἰκονομικοῦ καὶ κοινωνικοῦ προγράμματος τῆς χώρας, ἐξήγησε τὴν ἐπιτυχίαν του ἀπὸ τὴν συμμετογῆν τοῦ πληθυσμοῦ εἰς αὐτὸ καὶ ἐξήγησεν ἀπὸ τὸν λαὸν τὴν θεομὴν συμπαραστάσιν του.

Ὁ Διοικητὴς τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος Καθηγητῆς κ. Ζολώτας, ὑπεραιτιώμενος ἐσχάτως τοῦ θεσμοῦ τῆς περιφερειακῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, ἀνέφερε μεταξύ ἄλλων, ὅτι μίᾳ ἐκ τῶν μεγαλύτερων δυσκολιών εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ γεωργικοῦ προγράμματος τῆς χώρας, ἀπεδείχθη καὶ τὸ γεγονός, ὅτι δὲν κατορθώθη νὰ ὑπερηδηθῆ ἡ δυσπιστία καὶ ἀταξία τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ, εἰς τὴν προσπάθειαν ἀναπτύξεώς του καὶ ὅτι αὕτη δὲν πρόκειται νὰ ἐπιτύγη, ἐὰν δὲν ἐξασφαλίσωμεν τὴν δόξαν συμμετογῆν καὶ συμπαραστάσιν του εἰς τὰ προγράμματα ἀναπτύξεως.

Ὁ ἑμπειρογνώμων τῆς Κοινοτικῆς Ἀναπτύξεως τοῦ Ο.Η.Ε. κ. Van—Der Plas, ἐπισκεφθεὶς τὴν Ζώνην τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1959, ἀνέφερε μεταξύ ἄλλων, εἰς τὴν ὑποβληθεῖσαν ἐκθεσίαν του, ὅτι τὸ Πρόγραμμα ἤρχισε νὰ συνλαμβάνῃ τὴν φαντασίαν τῶν κατοίκων πολλῶν Κοινοτήτων καὶ εἰσηγείται τὴν ἐπιχειρούσαν ἐφαρμογὴν τῆς Κοινοτικῆς ἀναπτύξεως, ὡς βασικῆς μεθόδου διὰ τὴν ἐπιτυχήν ἐπιτέλεσιν τοῦ Προγράμματος.

8. Τὸ Πρόγραμμα τῆς Ζώνης δὲν ἦτο δυνατόν νὰ παραγωγίσῃ τὴν σπουδαιότητα τοῦ ἀνθρώπινου παράγοντος, ὡς βασικῆς προϋποθέσεως διὰ τὴν ἀσφαλῆ καὶ ταχύτεραν ὁδόδοσιν τῶν δύο ἄλλων παραγόντων τῆς διαδικασίας ἀναπτύξεως, ἦτοι τοῦ τεχνικοῦ καὶ οἰκονομικοῦ. (ὅπως ἡ τεχνικὴ προετοιμασία ὑπὸ τῆς οἰκονομίας, ἀμφότεραι ἐπηρεάζονται ὑπὸ τῆς κοινωνιολογίας) καὶ διὰ τοῦτο ἔδωκεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἰδιαιτέραν προσοχὴν εἰς τὸ κεφάλαιον αὐτὸ τῆς ἀξιοποιήσεώς του, διὰ τῆς καθιερώσεως καὶ εφαρμογῆς ἐνὸς εὐνοϊτάτου ἐκπαιδευτικοῦ προγράμματος. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐτολοθέτησεν ἐντὸς τῆς Ζώνης, σὺν τοῖς ἄλλοις, ἰκανὸν ἀριθμὸν ὑπαλλήλων καὶ κυρίως γεωπόνων τῶν γεωργικῶν ἐφαρμογῶν καὶ διδασκαλιστῶν τῆς Ἀγροτικῆς Οἰκονομικῆς. Ἰδίως καὶ λειτουργοῦν ἐντὸς τῆς Ζώνης 22 Κέντρα ἐπιμορφώσεως ἐνγύμων, ἀπερῶσεν ὑπηρεσίαν διαφωτισέως τοῦ πληθυσμοῦ διὰ κινηματογραφικοῦ συνεργείου καὶ προβαίνει εἰς ἄλλας σιναφείας ἐνεργείας. Ἀποβλέπει δὲ διὰ πάντων τούτων νὰ προσελκύσῃ καὶ ἐπιτύγῃ τὴν ἐνεργὸν συμμετογὴν καὶ ὑποστήριξιν τοῦ τοπικοῦ πληθυσμοῦ πρὸς πραγμάτων καὶ ἀξιοποίησιν τῶν ὑπ' αὐτοῦ τιθεμένων ὑντιξεμενικῶν σκοπῶν.

9. Ὡς ἀνεφέρθη ἐν ἀρχῇ, ἡ μεθοδικὴ ἀξιοποίησις τοῦ ἀνθρώπινου παράγοντος ἀποτελεῖ τελευταίως ἀντικείμενον τοῦ θεσμοῦ τῆς κοινοτικῆς ἀναπτύξεως. Κατὰ τὸν ὁρισμὸν τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν, ἡ κοινοτικὴ ἀνάπτυξις θεωρεῖται ἡ διαδικασία ἐκείνη, κατὰ τὴν ὁποίαν αἱ προσπάθειαι τοῦ πληθυσμοῦ, ἐνώνονται με ἐξέλιξιν τῶν Κρατικῶν ὑπηρεσιῶν, ἵνα ἐπιτευχθῆ ἡ αὔξησις τοῦ οἰκονομικοῦ, κοινωνικοῦ καὶ πολιτιστικοῦ ἐπιπέδου τῶν Κοινοτήτων, αἱ ὁποῖαι ἐντασσόμεναι οὕτω εἰς τὴν Ζώνην τοῦ ἔθνους, συμβάλλουν ἀποτελεσματικῶς εἰς τὴν ἐθνικὴν πρόοδον. Με ἀπλά λόγια, ἡ Κοινοτικὴ ἀνάπτυξις ἐπιδιώκει τὴν συμμετογὴν τοῦ πληθυσμοῦ εἰς τὴν προσπάθειαν ἀναπτύξεώς του, διὰ τῆς ἐνθαρρύνσεως τῆς αὐτοβοήθειας καὶ ἀλληλοβοήθειας.

10. Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς Κοινοτικῆς ἀναπτύξεως εἰκόσκει λίαν πρόσφορον ἔδαφος ἀναπτύξεω εἰς τὸ Πρόγραμμα τῆς Ζώνης, ἰδιαιτέρως κατὰ τὴν παρούσαν φάσιν τῆς πλήρους δοσέως του. Διότι τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐφαρμογῆς τῆς μεθό-

δου της Κοινοτικής 'Αναπύξεως, είναι πιο σημαντικά, όταν αυτή συνοδεύεται ταυτοχρόνως, υπό παροχής υλικής και τεχνικής βοήθειας, ήτις επεκτείνεται πέραν των δυνάμεων του πληθυσμού και ό όποιος ούτω θά την αξιοποίηση αποτελεσματικώς επιτυγχάνων την αυτοβοήθειάν του. Match to the pump (Δέλεο προς περαιτέρω ανάπτυξιν) κατά χαρακτηριστικήν έκφρασιν των New dealers. Έκείνο τὸ ὅποιον θά χρειασθῆ ἐν προκειμένῳ εἶναι ὅπως τὸ Πρόγραμμα τὴν ἐφαρμογήν κατὰ πρόπον συνειδητόν, συστηματικόν καὶ οργανωμένον καὶ προσπαθήσῃ νὰ ὠφεληθῆ ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερο ἀπὸ τὴν πείραν ἄλλων παρομοίων προγραμμάτων ἐφαρμοσθέντων ἢ ἐφαρμοζομένων ἐν Ἑλλάδι ἢ ἀλλοῦ καὶ εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην περίπτωσιν μὲ ἡν ἀνάγκη τῆς πρῶτης μορφῆς.

Ἡ Κοινοτικὴ Ἀνάπτυξις, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸν πληθυσμόν, ἐμφανίζεται ὡς ἐκπαιδευτικὴ καὶ ἀφγανωτικὴ διαδικασία.

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΦΟΡΤΙΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

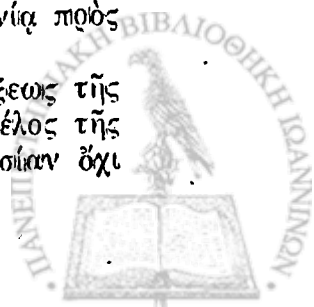
11. Τελεολογικὸς σκοπὸς τῆς μεθόδου τῆς Κοινοτικῆς Ἀναπτύξεως εἶναι ἡ ἐπιμορφωσις, κατὰ τὰ κατωτέρω ἐπιτιθέμενα, τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ, καθὼς ἐπίσης καὶ τῆς κατηγορίας ἐκείνης τῶν προσώπων (Δημῶσοι καὶ μὴ ὑπάλληλοι καὶ λειτουργοὶ ἐπίσημοι καὶ φυσικοὶ ἡγέται τῆς Κοινότητος), μεθ' ὧν εὐρίσκονται εἰς ἀμεσον ἔπαφὴν καὶ ἐξάρτησιν, λόγω λειτουργικῆς ἢ ἄλλης τινὸς συμβατικῆς σχέσεως.

Εἰδικώτερον διὰ τῆς συμπληρωματικῆς αὐτῆς ἐπιμορφώσεως τῶν κατοίκων τῆς Ζώνης, δεόν νὰ ἐπιδιώκεται ἡ προσαρμογὴ των, ἐκδιγλουμένης κυρίως διὰ τῆς ἀλλαγῆς συμπεριφορᾶς, νοσηροπίας καὶ τρόπου ἐνεργείας των πρὸς τὴν ἀνάγκη τῆς ταχείας κοινωνικῆς ἀλλαγῆς διὰ τῆς υἰοθετήσεως καὶ ἐφαρμογῆς, ὡς ἀνεφεύκῃ ἀνωτέρω, συγχρονισμένων ἐπιστημονικῶν μεθόδων, ἀποθλεπουσῶν εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν οικονομικῶν καὶ κοινωνικῶν των συνθηκῶν. Ἡ ἐκπαίδευσις αὕτη θεωρεῖται τοσοῦτον ἀπαραίτητος, ἵνα ἐπιτύχῃ τὴν ποιοτικὴν βελτίωσιν τοῦ ὁμολογουμένως χαμηλοῦ μορφωτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ πληθυσμοῦ, ἡ ὁποία καὶ μᾶς ἐνδιαφέρει ἐνταῦθα περισσότερο (ἀλλαγὴ νοσηροπίας, προθυμία καὶ ἰκανότης προσαρμογῆς) παρὰ ἡ ἀπλὴ ἐκτέλεσις υἰλικῶν ἔργων. Ἀρ' ἑτέρον ἔχει ὡς σκοπὸν νὰ καλλιεργήσῃ καὶ ἐπιτύχῃ τὴν ἀγωγὴν του ὡς πολίτου, ὡς ἔχοντος δικαιώματα, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ὑποχρεώσεις, ἐξ ὧν ἀπορρέει τὸ καθήκον του νὰ συνεργασθῆ καὶ ἐνεργήσῃ συλλογικῶς, ἐὰν καὶ ὅπου πρῶτα ἀνάγκη μετὰ τῶν λοιπῶν μελῶν τῆς Κοινότητος πρὸς ἐπίτευξιν μεγαλυτέρου ἀποτελέσματος, εἰς τὴν σημερινὴν κοινωνικὴν μορφήν τῆς ἀνθρωπίνης ἀλληλοεξαρτήσεως.

12. Ἐν συνεχείᾳ, διὰ τοῦ προγράμματος ἐκπαιδεύσεως ἐπιδιώκεται νὰ ἐξασφαλισθῆ ἡ ἀνάγκη τῆς ἀλλαγῆς ἐκ μέθους τοῦ πληθυσμοῦ, ἀλλὰ καὶ ἡ συγχρονὸς ὑπόδειξις πραγματοποιήσεώς της (διὰ τῆς παροχῆς τῶν ἀπαραιτήτων τεχνικῶν γνώσεων), ἡ δημιουργία εὐνοϊκοῦ κλίματος ἐντὸς τῆς Κοινότητος διὰ τῆς ἀξίσεως τῆς θελήσεως τοῦ πληθυσμοῦ, καλλιεργουμένης καταλλήλως, ὅπως μετὰσχη καὶ συμβάλῃ εἰς τὰς ἐργασίας ἀναπύξεως διὰ τῆς ἐνεργοῦ συμμετοχῆς του εἰς τὰς δαπάνας ἢ ἄλλως πως τῶν ἐργασιῶν τοῦ Προγράμματος.

Τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐκπαιδευτικῆς προσπαθείας πρέπει νὰ τείνῃ πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς ἀξίσεως τῆς διαρκοῦς ἰκανότητος τῶν κατοίκων, εἰς τὸ νὰ αὐτοβοηθηθοῦν, μὲ προοπτικὴν νὰ ἐπιτύχουν τοὺς ἀντικειμενικοὺς σκοποὺς, τοὺς ὁποίους αὐτοὶ ἔθεσαν καὶ οἱ ὁποῖοι θά πρέπει νὰ εὐρίσκονται ἐν πλήρει ἁρμονίᾳ πρὸς τὸ γενικὸν κυβερνητικὸν οικονομικὸν καὶ κοινωνικὸν πρόγραμμα.

13. Ἡ ἀνάγκη ὁργανώσεως τοῦ πληθυσμοῦ μὲ τὸν σκοπὸν ἀναπτύξεως τῆς συνεταιρικῆς ἰδέας καὶ συλλογικῆς δράσεως, ἡτις ἀποτελεῖ τὸ δεύτερον σκέλος τῆς διαδικασίας τῆς Κοινοτικῆς Ἀναπτύξεως, καταλαμβάνει ἰδιαίτησιν σημασίαν ὅχι



τόσον διότι οί κάτοικοι οί όποιοί ενεργοῦν ἀπό κοινοῦ εἶναι εἰς θέσιν νά παραλο-
λουθοῦν καί ἐπιτυγχάνουν ἀποτελεσματικώτερον τά κοινά συμφέροντά των ὅσον
διότι αἱ σημεριναί συνθήκαι ἀναπτύξεως ἀπαιτοῦν πολλάκις νέον προσανατολισμόν
τῶν ὑπαρχόντων συστημάτων καί θεσμῶν ἢ τήν δημιουργίαν νέων τοιούτων (π.χ.
δημιουργία νέας μορφῆς συνεταιριστικῆς διάρθρωσεως), ἱκανῶν νά διευκολύνουν τήν
ἐκδήλωσιν τῆς Κρατικῆς δραστηριότητος πρὸς τόν πληθυσμόν, ὡς λ.χ. παροχή με-
γάλων πιστώσεων πρὸς Γ.Ο.Ε.Β. — Τ.Ο.Ε.Β. καί ἄλλους συναφεῖς Ὀργανι-
σμοὺς διὰ τήν ἐκτέλεσιν καί συντήρησιν μεγάλων ἔργων. Ἡ συνεταιριστικὴ ἢ συν-
λογικὴ ἐκμετάλλευσις ἀγροτικῶν πτωχῶν ἐπιχειρησεων ἐπὶ πλέον, καθίσταται ἀναγ-
καία σήμερον, ἵνα ἐπιτευχθῇ μείωσις τῶν ἐξόδων παραγωγῆς, μεγαλυτέρα παρα-
γωγικότητος (διὰ χρησιμοποίησεως μεγαλυτέρου μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ, συγχρο-
σμένων κτιριακῶν ἐγκαταστάσεων κλπ.) καί δεινολύσεις τῆς διαδικασίας μετα-
σχηματισμοῦ, ἐμπορίας καί ἐξαγωγῆς. Τὰ προβλήματα αὐτὰ θὰ τεθοῦν μοιραίως
εἰς τήν ὑπὸ ἀνάπτυξιν Ζώνην.

14. Ἐπὶ πλέον ὁ ἀγροτικὸς πληθυσμὸς θὰ πρέπει νά διαφωτισθῇ κατὰ
πρῶτον λόγον ἐπὶ τῆς σπουδαιότητος τῶν ἐκτελούμενων μεγάλων κυβερνητικῶν ἔρ-
γων ὑποδομῆς καί ἰδίως τῶν ἐγγείων βελτιώσεων καί πρὸς τήν ἀνάγκην τῆς χρη-
σιμοποίησεως καί ἀξιοποιήσεως των κατὰ τὸν πλέον ἐπωφελεῖ πρόπον, συμ-
πληρῶν ἐν ἀνάγκη ὁ ἴδιος τὰς ἀκαραιτέτους βοηθητικὰς ἐργασίας, ὅσον
καί ἐπὶ τῆς ἀξιοποιήσεως καί καλῆς συντηρήσεως αὐτῶν. Ἀφ' ἐτέρου, ἡ ἀνύλη-
ψις πρωτοβουλίας ἐκ μέρους τῶν κατοίκων διὰ τήν ἐκτέλεσιν μικρῶν ἔργων εἰς
τὴν Κοινότητα, πραγματοποιημένων διὰ τοπικῆς διάρθρωσεως, κυρίως δι' ἐθελοντικῆς
ἐργασίας καί τοπικῶν πόρων διὰ τὴν ἀνίκησιν τοῦ ἐν γένει βίαιου ἐπιπέδου
των, θὰ πρέπει νά περιληφθῇ εἰς τὸν κῆλον τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ τούτου προγράμ-
ματος.

15. Ἡ ἐκπαίδευσις τῶν ἀγροτῶν εἰς τὴν φιλοσοφίαν τῆς Κοινοτικῆς Ἀ-
ναπτύξεως, θὰ αὐξήσῃ τὸ ἐνδιαφέρον συμμετοχῆς των εἰς τὴν διαχείρισιν τῶν
κοινῶν προβλημάτων των, θὰ δημιουργήσῃ ἠγετικά στελέχη καί ἐν γένει θὰ προε-
τοιμάσῃ τὸ κλίμα, διὰ τῆς βαθιερδῶν ἀνάγκων τοῦ μορφωτικοῦ ἐπιπέδου τῶν πολιτῶν
καί τῆς ἀγωγῆς τοῦ πολίτου, διὰ τὴν εἰσαγωγὴν καί ἐφαρμογὴν ἐν καιρῷ εἰς τὴν
διοίκησιν, τοῦ τρίτου βαθμοῦ αὐτῆς, ἥτοι πῆς αὐτοδιοικήσεως ἀπὸ τῆς σημερινῆς
διοικητικῆς ἀποκεντρώσεως, κατὰ τὸ πρότυπον τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, τῆς
Ἀγγλίας, Ὁλλανδίας, Σουηδίας κ.λ.π.

Ὅσον καλλιεργεῖται ἡ ἰδέα καί ἐνισχύεται ὁ προσανατολισμὸς τῶν κατοί-
κων πρὸς τὴν πρακτικὴν τῆς αὐτοδιοικήσεως, κατὰ τοσοῦτον οὗτοι συνειδητοποι-
οῦν, ὅτι τὸ ἔργον ἀναπτύξεως, εἶναι ἰδική των εὐθύνη καί ἀπομακρύνονται βαθ-
μῶδον τῆς ἐσφαλμένης ἀντιλήψεως, ὅτι τὰ πάντα πρέπει νά προσερχοῦνται ἀπὸ τὸ
Κράτος.

16. Ἡ ἐπιτυχὴς ἐφαρμογὴ τῆς Κοινοτικῆς Ἀναπτύξεως, ἐπεκτεινομένη
ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς ὅλον τὸν τὴν χώραν, θὰ σημάσῃ τὴν χρησιμοποίησιν καί
ἀξιοποίησιν μεγάλου μέρους τοῦ σημερινοῦ ἀργοῦ ἢ ὑποαπασχολουμένου ἀγροτικοῦ
δυναμικοῦ, τὸ ὁποῖον ὑπολογίζεται ὅτι ἀνέρχεται σήμερον εἰς 250 ἑκατομμύρια ἡ-
μερομίσθια ετησίως ἀνά τὴν Ἑπιχράτεια, κυρίως διὰ διοχετεύσεως του εἰς ἔργα
τοπικῆς διάρθρωσεως ἐπὶ ἐθελοντικῆν προσφορᾶν.

17. Ὁ διδάσκαλος εἰς τὸ σχολεῖον θὰ πρέπει νά προετοιμάσῃ ἀπὸ τοῦδε τὸ
ἀνάλογον κλίμα καί μετὰ τὴν κατάλληλον ἀγωγὴν, νά διαμορφώσῃ τοὺς αὐθιγὰς
ἀγρότας, εἰς τρόπον ὅστε νά συνειδητοποιήσῃν καί προσανομῶσθῃν πρὸς τὰς νέ-
ας δημιουργουμένας συνθήκας καί ἐργασθοῦν ὑπὸ τὸ πνεῦμα αὐτῶν. Οὕτω θὰ βοη-
θηθῇ μέγਾਲος ἡ προσπάθεια τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ ἔργου τῶν σκευῶν τῶν ἐξωσχο-
λικῶν ἀγροτοπαίδων καί ἀγροτονεανίδων, τὸ ἐφαρμοζόμενον ὑπὸ τοῦ προγράμμα-

τος τῶν γεωργικῶν ἐφαρμογῶν καὶ τὸ ὅποιον σημειώνει σταθερὰν πρόοδον πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη.

18. Ἡ ἐπιμόρφωσις τῶν Γραμματέων τῶν Κοινοτήτων (ἐκ τῶν 300 περίπου Κοινοτήτων τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων εἰς περισσότερας τῶν 100 τοιούτων δὲν ὑπάρχει Γραμματεὺς ἀπόφοιτος Γυμνασίου), διδασκάλων καὶ λοιπῶν ἡγετικῶν στελεχῶν εἰς τὴν Ἑστίαν τοῦ Βασιλικοῦ Ἰδρύματος, εἰς τὴν φιλοσοφίαν τῆς Κοινοτικῆς Ἀναπτύξεως θὰ σιγέβαλλε μεγάλως εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ ἐπιζητούμενου προοδευτικοῦ πνεύματος καὶ τοῦ καταλλήλου κλίματος εἰς τοὺς κόλπους τῆς Κοινοτικῆς.

Ἐφέλιμον ἔργον ὁμοίως θὰ παρείχετο εἰς τὴν προσπάθειαν αὐτὴν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ζώνης διὰ τῆς ἐξοικειώσεώς του πρὸς τὸ πνευματικὸν καὶ λοιπὸν διδασκτικὸν ἔργον τὸ σχετικὸν μὲ τὴν ἐπιμόρφωσιν εἰς τὴν μέθοδον τῆς Κοινοτικῆς Ἀναπτύξεως τοῦ ἐκδιδομένου ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς Κοινοτικῆς Ἀναπτύξεως τοῦ Βασιλικοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος.

19. Τέλος, ὁ φῖσει καὶ θέσει φορεὺς τῆς ὡς ἄνω ἐκπαιδευτικῆς προσπάθειας ἀποδεικνύεται σήμερον ὁ ὑπάλληλος —δημόσιος καὶ μὴ— κυρίως ὁ δρῶν εἰς τὸ ἐπίπεδον τῆς Κοινοτικῆς, ὁ ὁποῖος, λόγῳ τῆς ἀμέσου λειτουργικῆς ἐπαφῆς καὶ ἐξαστήσεως μὲ τὸν πληθυσμὸν τῆς Κοινοτικῆς, ἀσκεῖ ἀμεσον καὶ ἀποτελεσματικὴν ἐπιρροὴν ἐπ' αὐτῶν.

Παράλληλος καὶ ἐξ ἴσου ἀποτελεσματικὸς ἐμφανίζεται ἐν προκειμένῳ καὶ ὁ ρόλος τῶν φῖσει καὶ θέσει κοινοτικῶν ἡγετῶν, ἕνεκα τῆς ἐπιδράσεως, ἣν ὁμοιοῦν ἐπὶ τῶν συνδημοτῶν των.

Ἐντεῦθεν ἡ ἀνάγκη ἐπιμορφώσεως τῶν Δημοσίων Ὑπαλλήλων καὶ τῶν ἐπισήμων —φυσικῶ κοινοτικῶν ἡγετῶν, ἵνα καταστοῦν οὗτοι ἀποτελεσματικοὶ φορεῖς τῆς φιλοσοφίας τῆς Κοινοτικῆς Ἀναπτύξεως. Εἰδικώτερον διὰ τῆς ὡς ἄνω ἐπιμορφώσεως ἐπιδιώκεται νὰ παραιοχηθῇ εἰς αὐτούς:

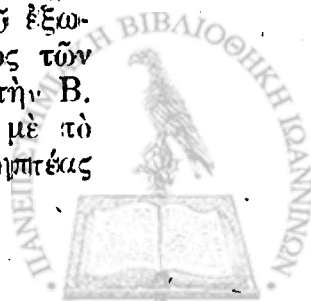
α) ἑναογέστερος προσανατολισμὸς ὡς πρὸς τοὺς σκοποὺς, τὰς ἀρχάς, τὴν μεθοδολογίαν καὶ τὰ προβλήματα τῆς Κοινοτικῆς Ἀναπτύξεως.

β) ἡ δυνατότης νὰ ἀποκτήσουν τὴν κατάλληλον δεξιότητα εἰς τὸ νὰ σινεργάζονται μετὰ τῶν κατοίκων, νὰ τοὺς βοηθοῦν εἰς τὴν ἐπίλυσιν τῶν τοπικῶν των προβλημάτων διὰ τοῦ συντονισμοῦ καὶ προαγωγῆς προγραμμάτων, διὰ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ πνεύματος αὐτοβοηθείας καὶ ἀλληλοβοηθείας εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐνθαρρύνονται καὶ ἐναπύσσονται αἱ πρωτοβουλίαι καὶ αἱ ἱκανότητες τοῦ τοπικοῦ πληθυσμοῦ.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ

20. Καὶ ἐνῶ μέχρι τοῦδε ἀνεγνωρίσθη ἡ ἀνάγκη τῆς διαφωτίσεως τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ καὶ καθωρίσθησαν οἱ κύριοι φορεῖς καὶ τὸ περιεχόμενον τοῦ ἐπιμορφωτικοῦ προγράμματος, δὲν ἀνεφέρθη ἐν τοῖτοις ἡ μεθοδολογία διὰ τῆς ὁποίας οἱ ὡς ἄνω φορεῖς ἤτοι οἱ ὑπάλληλοι οἱ δρῶντες εἰς τὴν Κοινότητα θὰ ἐπιτύχουν τὴν ἐπιτυχῆ μεταβίβασιν εἰς τὸν ἀγροτικὸν πληθυσμὸν τόσον τῆς φιλοσοφίας τῆς Κοινοτικῆς Ἀναπτύξεως, ὅσον καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν καὶ ἐπαγγελματικῶν των γνώσεων.

Διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς μεθοδολογίας αὐτῆς θὰ ἀπαιτηθῇ ἡ ἐπιμορφωσίς των, ἵνα καταστοῦν ἱκανώτεροι νὰ ἀντιμετωπίσουν ἐπιτυχέστερον, τὸ πρόβλημα τῆς ἀνθρωπίνης προσεγγίσεως (Human Approach). Εἰς ἄλλας χώρας τοῦ ἑξωτερικοῦ ἡ μεθοδολογία αὕτη ἀποτελεῖ ἀντικείμενον ἰδιαίτερας ἐπιμορφώσεως τῶν ὑπαλλήλων τῶν ἐπιφορησμένων μὲ τὸ ἔργον αὐτό. Σημειῶ ἁπλῶς, ὅτι εἰς τὴν Β. Ἀμερικὴν, ὑπάρχει ἰδιαίτερος κλάδος ὑπαλλήλων, ὁ ὁποῖος ἐπιφορτίζεται μὲ τὸ καθήκον τῆς διαφωτίσεως τῶν ἐνδιαφερομένων, ἐπὶ τοῦ ἔργου ἢ τῆς ἀναληψτέας



προσπαθείας. Μόνον μετὰ τὸ πέρας τῆς διαδικασίας αὐτῆς, θὰ ἀκολουθήσῃ ἔπειρος ὑπάλληλος τῆς ἰδίας ὑπηρεσίας, ὁ ὁποῖος θὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου ἢ τῆς προσπαθείας ὑπὸ τὴν ἰδιότητα τοῦ τεχνικοῦ ἢ διοικητικοῦ ὑπάλλληλου. Ἡ χώρα μας φυσικὰ δὲν ἀντέχει ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς ποιαύτην πολυτέλειαν. Εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν μεθοδολογίαν αὐτὴν ἀποκτοῦν κυρίως οἱ ὑπάλλληλοι τῶν γεωργικῶν ἐφαρμογῶν, ὑφιστάμενοι εἰδικὴν ἐπιμόρφωσιν εἰς τὴν Λάρισα. Ἡ σημασία τῆς ὡς ἄνω μεθοδολογίας καταδεικνύεται ἰσχυρὰ τὸ ὁμολογουμένως πολύτιμον ἔργον τὸ ὁποῖον ἐπέτυχον καὶ ἐπιτελοῦν τὰ τελευταῖα χρόνια οἱ ἐφαρμογῆς εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ γεωργικοῦ προγράμματος τῆς χώρας. Ἡ φιλοσοφία τῆς Κοινοτικῆς Ἀνάπτυξως ταυτίζεται ὑπολύτως μὲ τὸ ἰδεολογικὸν περιεχόμενον τῶν γεωργικῶν ἐφαρμογῶν καὶ μὲ τὴν μεθοδολογίαν τῶν εἰς τὴν ἰσχυρὰ ἀντιμετώπισιν τοῦ ἀνθρώπινου παρήγοντος, διαφέρουν ὅμως καθ' ὅσον ἡ Κοινοτικὴ Ἀνάπτυξις ἀγκαλιάζει ὅλα τὰ προβλήματα καὶ τὰς δραστηριότητας τῆς Κοινότητος καὶ οὐχὶ μόνον τὰ γεωργικὰ τοιαῦτα καὶ ἀπευθύνεται δι' ἐνέργειαν καὶ δράσιν πρὸς τὸ σύνολον τῶν πολιτῶν, διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν, προώθησιν καὶ ἐπίλυσιν τῶν προβλημάτων αὐτῶν ἀντὶ πρὸς προοδευτικὰς μειονομένας μονάδας.

21. Ἡ ὑνεύρεσις γεωπόνων προοριζομένων διὰ τὰς ἐφαρμογὰς καὶ ἰδίως ἡ συνεχὴς παραμονὴ τῶν εἰς αὐτὰς δημιουργεῖ πολλὰς δυσκολίας καὶ δυσφορίαν ἐκ μέρους τῶν. Τελευταίως παρατηρεῖται προτίμησις τούτων πρὸς τὰς ἐγγείους βελτιώσεις, ἀντὶ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ ἔργου τῶν ἐφαρμογῶν καὶ τοῦτο, διότι ἐπεκράτησε καὶ ἐνταῦθα, τὸ συμβαῖνον σήμερον εἰς Ἀμερικὴν καὶ ἀλλαγῶν, ὅπου ὁ ἀνθρώπος καὶ ἰδιαίτερος ἡ νεολαία ἐντυπωσιάζεται καὶ ἐκτιμᾷ περισσότερο τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ παραγομένου τεχνικοῦ παρὰ τοῦ πνευματικοῦ ἢ ἠθικοῦ ἔργου. Ἡ ἐνέργεια τοῦ τρακτέρ π.χ. ἢ ἄλλου μεγάλου γεωργικοῦ μηχανήματος ἐντυπωσιάζει τὸν νεαρὸν ἀγροτόπαιδα, ἐνῶ δὲν ἐνδιαφέρεται νὰ ἐκτιμήσῃ τὴν ἀτομικὴν ἢ κοινωνικὴν συμπεριφορὰν καὶ διαγωγὴν τοῦ συμπολίτου του εἰς τὴν Κοινότητα.

22. Τὴν μεθοδολογίαν αὐτὴν συμπληρωμένην καὶ προσαρμοζομένην πρὸς τοὺς ἀντικειμενικοὺς σκοποὺς τοὺς ἐπιδιωκόμενους διὰ ταῦ προγράμματος τῆς Ζώνης, θὰ ἦτο εὐχῆς ἔργον νὰ ἀποκτήσουν κατὰ πρῶτον οἱ γεωπόνοι καὶ ἐκ δευτέρου ὅλοι οἱ ἄλλοι ὑπάλλληλοι οἱ δρῶντες εἰς αὐτὴν (δασολόγοι, κτηνίατροι, διδάσκαλοι, ἰατροὶ κλπ.). Ἐκ τῶν γεωπόνων τῆς Ζώνης μὲ ἐξαιρέσιν ἑνός, καίτοι οὗτοι εἶναι ἐπιφορτισμένοι μὲ καθήκοντα ἐφαρμογῶν, δὲν ἔχουσι τὴν σχετικὴν ἐπιμόρφωσιν καὶ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ μειονεκοῦν τῶν ἄλλων συναδέλφων τῶν, τῶν ὑπηρετούντων ἐκτὸς τῆς Ζώνης. Ἡ ἀνάγκη αὕτη ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω ὅτι δὲν ἔχει διακρύψει τῆς προσοχῆς τῶν ἀρμοδίων τοῦ Προγράμματος καὶ τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ἰδιώζον καθεστῶς καὶ δημιουργεῖται εἰς τὴν Ζώνην (συνεχῆς ἀναέσις τοῦ προσωπικοῦ κ.λ.π.).

23. Ἡ παρουσίαις ἐνταῦθα τοῦ θέματος τῆς ἐπιμορφώσεως τῶν ὑπάλλληλων διὰ τῆς καταλλήλου μεθοδολογίας —ὡς οἰοεὶ τεχνικοῦ θέματος— ἔστω καὶ ὑπὸ περιορισμένην ἔκτασιν, θὰ ἐξέφειγε τοῦ σκοποῦ τῆς παρουσίαις, ἀλλὰ ἡ σπουδαιότης καὶ ἡ μετ' ἐμφάσεως ἀναγνώσεως τῆς ἐφαρμογῆς τῆς, μὲ ὑποχρεῶναι νὰ παράσχῃ μίαν συγκεκριμένην εἰκόνα δι' ἐκείνους καὶ δὲν θὰ ἤρκοιντο εἰς τὴν ἀρηρημένην καὶ ὀρίστον μείαν τῆς λέξεως μεθοδολογία.

Καίτοι τὸ ἔργο τῆς ἀνθρωπίνης προσεγγίσεως (Human Approach) διὰ τὴν πώλησιν τῶν ἰδεῶν (κατὰ ἀμερικανικὴν ἔκφρασιν), ἀνάγεται κυρίως εἰς τὴν προσωπικότητα καὶ τὸν προσωπικὸν χειρισμὸν τοῦ πωλητοῦ, ἐν τούτοις ἡ ἐπιμόρφωσις τῶν διαγωγιστων ὑπάλλληλων, ἐπιτυγχαναμένη καὶ βοηθουμένη διὰ τῆς νοσητικῆς καὶ ἐφαρμογῆς τῆς πείρας καὶ τῶν διδασμάτων τῆς κοινωνιολογίας, παιδαγωγικῆς καὶ ψυχολογίας, μεγάλως συμβάλλουν εἰς τὴν καλλιτέραν καὶ ἀποτελεσματικωτέραν προσέγγισιν τοῦ ἀνθρώπου (ἀγορασίου).

Παρατίθενται κατωτέρω τὰ κύρια σημεῖα, τὰ ὁποῖα οἱ διαφορισταὶ ὑπάλ-
ληλοι οἱ δρώντες εἰς τὴν Κοινότητα, θὰ πρέπει νὰ λάβουν ὑπ' ὄψιν, τόσον κατὰ
τὸ ἀρχικὸν στάδιον τῆς προσπάθειάς των, ὅσον καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐκτε-
λέσεως αὐτῆς.

ΑΡΧΑΙ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΝ ΤΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ
(ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΒΕΛΤΙΩΣΕΩΝ)

24. Ἀναφέρεται ὅτι ἡ ἐπιμόρφωσις τοῦ διαφοριστοῦ ὑπαλλήλου (Extension Worker), τὸν ὁποῖον θὰ ἀποκαλῶ τοῦ λοιποῦ συμβατικῶς «Κοινοτικὸν Ἐργάτην», λαμβανόμενον ἐνταῦθα ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς παροχῆς τῶν ὑπηρεσιῶν του, οὐχὶ πρὸς τὸ νομικὸν πρόσωπον τῆς Κοινότητος, ἀλλὰ πρὸς τὸ σύνολον τῶν κατοίκων πού ἀποτελοῦν τὴν Κοινότητα, ἔχει ὡς ἀντικείμενον νὰ αὐξήσῃ τὰς γνώσεις, τὴν ἰκανότητα καὶ τὴν ἐπιτηδειότητά του, εἰς τὸ νὰ μελετήσῃ καὶ ἀντιμετώπισῃ τὸ ὅλον πρόβλημα καὶ τὸν μηχανισμόν πού διέπει τὴν διαδικασίαν τῆς κοινωνικῆς ἀλλαγῆς, ὑπὸ τὸ ὡς ἄνω ἐκπεθὲν πνεῦμα ἧτοι τῆς προσαρμογῆς τοῦ αἰσθητοῦ πρὸς τὰς σημερινὰς συνθήκας.

Λίαν ἐνδεικτικῶς καὶ ὅλως παραδειγματικῶς σημειῶνω μερικὰς ἀρχάς, σχέσιν ἔχούσας μὲ τὴν διαδικασίαν τῆς ἀλλαγῆς (εἰσαγωγή βελτιώσεων) καὶ τὰς ὁποίας ὁ Κοινοτικὸς Ἐργάτης θὰ πρέπει νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν του, ἵνα ἐπιτύχῃ εἰς τὴν προσπάθειάν του, ἰδιαίτερος κατὰ τὸ στάδιον ἐκκινήσεως:

α) Ὅταν ἡ ἀλλαγή θίγῃ καθιερωμένας ἀξίας καὶ συμφέροντα, δεόν νὰ ἀναμένεται ἀντίστασις.

β) Ὅταν ἡ ἀλλαγή θίγῃ τὸ γόητρον ἢ τὴν ἐπιρροὴν ἀτόμων, ομάδων ἢ κοινοτήτων ἢ τὴν οικονομικὴν σταθερότητα, τότε τὰ θιγόμενα μέρη θὰ ἀντιστρατευθοῦν.

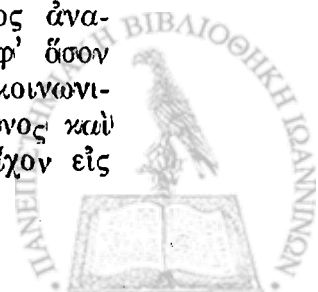
γ) Οἱ κάτοικοι συνήθως ἀντιτίθενται εἰς ἀλλαγὰς τὰς ὁποίας δὲν κατανοοῦν, ἔλλειψει ἐπαρκoῦς διαφορίσεως ἢ ὅταν πιέζωνται διὰ τῆς βίας νὰ προβοῦν εἰς τὴν ἀλλαγὴν.

δ) Τὸ πότε θὰ ἀρχίσῃ, θὰ ἐπιταχύνῃ θὰ ἀναβάλλῃ, θὰ τετρατίσῃ τὴν διαδικασίαν τῆς ἀλλαγῆς εἶναι θέμα πραγματικὸν καὶ ἀνάλογον μὲ τὴν συγκεκριμένην περίπτωσιν. Πολλοὶ παραδέχονται ὅτι ἡ ταχεῖα προσπάθεια διὰ τὴν ἀλλαγὴν συνεπιφέρει καὶ ἀνάλογον ἀντιπολίτευσιν. Ἄλλοτε ἡ πάροδος χρόνου ἐπιτρέπει τὴν κινητοποιήσιν δυνάμεων καὶ ἄλλοτε δίδει χρόνον εἰς τοὺς ἀντικειθιμένους νὰ κλητιδράσουν.

ε) Εἰς μίαν κοινότητα ὅπου οἱ κάτοικοι ὅλοι μαζὶ καθορίζουν τοὺς ἀντικειμενικοὺς τῶν σκοποῦς καὶ ἐργάζονται πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτήν, ἀναπτύσσονται αἱ ἰκανότητές των καὶ μεταβάλλεται ἡ συμπεριφορὰ των, πρὸς πραγματώσιν τῶν κοινῶν αὐτῶν σκοπῶν, ὅποτε ἡ Κοινότης ὡς ἓν ἐνιαῖον σύνολον, προσαρμόζεται πρὸς τὴν ἀλλαγὴν ἣτις λαμβάνει χώραν.

στ) Ὅτι οἱ κάτοικοι εἶναι ἰκανοὶ νὰ προβοῦν εἰς τὴν ἀλλαγὴν πρὸς ἐπίλυσιν τῶν προβλημάτων των, τὸ εἶδος τῆς ἐπερχομένης ἀλλαγῆς (λ.χ. συμπερικροφῆς ἢ καὶ θεσμῶν).

ζ) Τὴν σπουδαιότητα τῆς συμμετοχῆς τοῦ ἐνδιαφερομένου ἰδιώτου ἢ ὁμάδος εἰς τὴν διαδικασίαν τῆς ἀλλαγῆς. Ἡ ἀνάγκη καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ ἀνθρώπου νὰ συμμετάσχη εἰς αὐτήν, στηρίζεται ἐπὶ τοῦ γεγονότος, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀναπτύσσεται, ἐξελίσσεται καὶ ἐκπληροῖ τὸν κοινωνικὸν προσορισμόν του, ἐφ' ὅσον συμμετέχει εἰς τὴν οὐθμίωσιν τῆς τύχης τῆς ζωῆς του, ἄλλως καθίσταται κοινωνικῶς ἀπομεινωμένος καὶ καταδικασμένος εἰς ἀφάνειαν (ὁ μὴ ἐνδιαφερόμενος καὶ συμμετέχων εἰς τὰ κοινὰ ἐκαλεῖτο ἀπὸ τοὺς Ἰσραηλῆας Ἰσραηλῆας, πού εἶχον εἰς



τὸ ἑπακρον ἀναπτύξει τὸ αἰσθημα τῆς πολιτικῆς ἀγωγῆς, ἰδιώτης, ἐξ οὗ ὁ γαλλικὸς ἢ ἀγγλικὸς ὄρος Idiot (ἀνόητος).

η) Ἡ κοινωνικὴ ἐνότης ὑποτελεῖ τὸν καλλίτερον τρόπον διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῆς ἀλλαγῆς. Τὰ παρεμβαλλόμενα ἐμπόδια διὰ τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἀλλαγῆς εἶναι ψυχολογικῆς καὶ κοινωνικῆς φύσεως.

ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΠΡΟΣ ΤΑΣ ΚΑΘΙΕΡΩΜΕΝΑΣ ΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΝ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ

25. Ὁ Κοινοτικὸς Ἐργάτης παραλλήλως, προσπαθῶν νὰ εἰσαγάγῃ τὴν ἀλλαγὴν μεταξὺ τοῦ πληθυσμοῦ, πρέπει νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν μὴπως αὕτη ἀντίκειται εἰς τὸ σύστημα ἀξιών καὶ τῆς ἐν γένει κουλτούρας καὶ νὰ ἀντιληφθῇ τὴν πηγὴν τῆς τυχόν ἀντιδράσεως. Μεταξὺ τῶν ἀξιών αὐτῶν ἀναφέρονται:

Ἡ ἀξιοπρέπεια καὶ ἡ ἠθικὴ ἀξία τοῦ ἀτόμου. Ἡ προίκισις τοῦ ἀτόμου μὲ ἰκανότητος καὶ δυνατότητας διὰ τὴν ῥιθμισιν τῆς ζωῆς του. Τὴν ἀνάγκην ἐνὸς κοινωνικοῦ κλίματος, τὸ ὁποῖον ἐνθαρρύνει τὴν ἀνάπτυξιν τῆς προσωπικότητος τοῦ ἀτόμου. Τὴν αὐτοβοήθειαν ὡς οὐσιώδη βᾶσιν οἰοδηγήσατε προοραμματος βαρθείας.

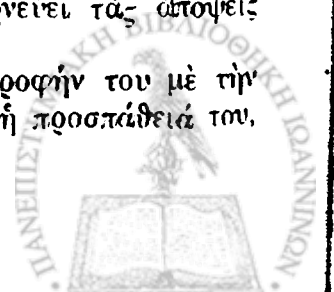
Ὁ Κοινοτικὸς Ἐργάτης, ἐπιδιώκων ἃ ἐπιτύχῃ τὴν συγκατάθεσιν τῆς Κοινότητος, ὀφείλει νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν του καὶ σεβασθῇ καὶ τὰς ἀτομικὰς διαφορὰς, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀλληλοεξάρτησιν τῶν μελῶν τῆς σημασίνης Κοινότητος. Δέον νὰ ἀκολουθῆται ἐν προκειμένῳ αὐτὸ ποὺ ἀποκαλεῖται «ἐνότης εἰς δημιουργικὴν διαφορὰν». Σύμφωνα ἐν προκειμένῳ ὁ Βιολόγος καὶ Φιλόσοφος J. Huxley, ὅστις ἐπικαλεῖται, ὅτι ὁ ὅλον ἐν ἀξαναίμενος διαφορισμὸς εἰς τὴν φυσικὴν διανοητικὴν προικοδοτήσιν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων (ἀποτέλεσμα τῆς θεωρίας τῆς ἐξελίξεως) ἀποκλείει τὴν ἐπιβολὴν ὁμοιομοῦρου μεταχειρίσεως. Ἡ ἰατομικὴ ἐλευθερία εἶναι δυνατὴ μόνον εἰς τὴν Κοινότητα ἐκείνην εἰς τὴν ὁποίαν ὑπάρχει ἐνότης καὶ ἰσωνορισμὸς κοινῶν ἀξιών.

26. Ἐν συνεχείᾳ ὁ Κοινοτικὸς Ἐργάτης, ἵνα διευκολυνθῇ καὶ ἐπιτύχῃ ἀσφαλέστερον εἰς τὴν προσπάθειάν του, θὰ πρέπει νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν του τὸν ρόλον τὸν ὁποῖον παίζει ἡ ἡγεσία ἐν τῇ Κοινότητι — φύσει ἢ θέσει — ὡς ἐκ τοῦ ἐπιηρεασμοῦ τῶν μελῶν τῆς Κοινότητος ἐξ αὐτῆς καὶ θὰ πρέπει νὰ ἐπιδιώξῃ νὰ ἀνεύρῃ καὶ ἐναδείξῃ ἡγετικὰ ὑπεύθυνα στελέχη, χρησιμοποιῶν πρὸς τοῦτο σχετικὴν τεχνικὴν, ἵνα ἐπιτύχῃ ἀκολούθως τὴν συνεργασίαν καὶ ἀξιοποίησιν των. Ἐντεῦθεν ἡ ἀνάγκη ἐπιμορφώσεως τῶν ἡγετικῶν στελεχῶν εἰς τὴν φιλοσοφίαν τῆς Κοινοτικῆς Ἀναπτύξεως.

Ἡ σπουδαιότης τῆς ἡγεσίας εἰς τὴν διαδικασίαν τῆς ἀλλαγῆς μεγάλως καταφαίνεται εἰς σχετικὴν ἔρειναν ἐσχάτως πραγματοποιηθεῖσαν ὑπὸ τῶν Ἀμερικανῶν Καθηγητῶν τῆς Ἀγροτικῆς Κοινωνιολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Αἰόβας George Beal καὶ Everest Rogers. Ἡ ἔρεινά των ἠπεκαλλεῖται ὅτι ἀπὸ τοῖς ἀγρόταις μιᾶς Κοινότητος ποὺ εἶχον δεχθῆ μίαν ἀλλαγὴν (βελτίωσιν) 22% ἐξ αὐτῶν ἦσαν ἡγεταί, τοὺς ὁποῖους ἠκολούθησαν τὸ 46% τοῦ ὑπολοίπου πληθυσμοῦ τῆς Κοινότητός των.

27. Ἐπειδὴ ἡ συνεχὴς ἐργασία τοῦ Κοινοτικοῦ Ἐργάτου μεθ' ὅλων τῶν μελῶν τῆς Κοινότητος καὶ δι' ὅλας τὰς περιπτώσεις εἶναι τεχνικῶς ἀδύνατος, οὗτος θὰ διευκολυνθῇ εἰς τὸ ἔργον του, ἐπιδιώκων καὶ ἐπιτυχῶν ἐπαφὰς μὲ μίαν ἀλαγομελῆ ἐπιτροπὴν ἢ ὑποεπιτροπὴν, ἡ ὁποία καὶ θὰ διεξηγεῖται τὰς ἀπόψεις καὶ τὰς θελήσεις τῆς ὁλότητος.

28. Περαιτέρω ὁ Κοινοτικὸς Ἐργάτης κατὰ τὴν ἀναστροφὴν του μὲ τὴν Κοινότητα δὲν θὰ πρέπει νὰ παραγνωρίσῃ, ἐὰν θέλῃ νὰ ἐπιτύχῃ ἡ προσπάθειά του, τὰς κάτωθι γενικὰς ἀρχάς, αἱ ὁποῖαι ἀναφέρονται ἐνδεικτικῶς:



α) 'Αποκατάστασις προσωπικῶν ἐπαφῶν μεθ' ὄλων τῶν κατοίκων καὶ κυρίως εἰς δημοσίας συγκεντρώσεις, ἢ ὅποια ἀπατελεῖ τὸ Α καὶ τὸ Ω τῆς διαδικασίας τῆς ἀνθρωπίνης προσεγγίσεως. Ταῦτις καὶ προσαρμογὴ τοῦ πρὸς τὴν ζωὴν τῶν κατοίκων τῆς Κοινότητος καὶ τῶν συνθηκῶν τοῦ περιβάλλοντος. Δημιουργία καὶ ἀποκατάστασις κλίματος ψυχικῆς ἐπαφῆς μετὰ τῶν κατοίκων τῆς Κοινότητος, ἵνα καρδηθῆ ἡ ἐμπιστοσύνη καὶ ἡ ἀγάπη των. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἔχει τοσοῦτον μᾶλλον ἰδιαιτέραν σημασίαν, καθ' ὅσον ὁ ἀνθρωπιστῆς Κοινοτικός Ἐργάτης ἔχει περισσοτέρας πιθανότητας νὰ γίνῃ ἐποδαχτὸς καὶ εἰσακουσθῆ ὑπὸ τῶν κατοίκων παρὰ ὁ ψυχρῶς ὀρθολογιστῆς τοιοῦτος. Διότι, ὅπως ὁ Ψυχίατρος—Κοινωνιολόγος Alexander Leighton ἀναφέρει, αἱ πράξεις τῶν ἀνθρώπων ὑποκινοῦνται καὶ ἐπηρεάζονται συνήθως περισσότερον ἀπὸ κίνητρα πολιτισμικά (μίμησις τῶν πράξεων καὶ ἄλλων) καὶ συναισθηματικά, παρὰ ἀπὸ ὀρθολογιστικά. Π.χ. πολλές φορές ἡ ἐπιλογή φίλων μας ἢ τοῦ οἰκογενειακοῦ μας ἰατροῦ ἢ ἄλλου ἐπιστήμονος ὑποκινοῦται ἐκ προσωπικῆς συμπαιδείας πρὸς τὸ Α πρόσωπον, παρὰ ἀπὸ ἀντικείμενικὴν ὀρθολογιστικὴν ἐξέτασιν τῆς περιπτώσεως.

β) Οἱ κάτοικοι ἔχουν ἀπόλυτον καὶ κυριαρχικὸν δικαίωμα νὰ ἀποφασίζον κατὰ τὸ δοκοῦν περὶ τῆς τύχης των (δικαίωμα αὐτοδιαθέσεως). Νὰ μελετήσῃ τὴν ὑφισταμένην δομὴν τῆς Κοινότητος, διότι ἐξ αὐτῆς θὰ βοηθηθῆ νὰ κατανοήσῃ τὴν στάσιν καὶ συμπεριφορὰν ὁρισμένων ἐκ τῶν μελῶν τῆς ἐναντι τοῦ προτεινομένου ἔργου. Π.χ. ἐν ὄψει ἀρδευτικῶν οἱ ἔχοντες μεγάλον κλῆρον κάτοικοι ἐφαρμοζόντες ἐκτατικὴν καλλιέργειαν, πιθανὸν νὰ ἀντιδράσῃν. Ἀνάλογον ἀντίδρασιν ἴσως ἐπιδείξῃν καὶ οἱ τιγὸν κτηνοτρόφοι, οἱ χρησιμοποιοῦντες τὴν ἔκτασιν αὐτὴν ὡς βοσκήν. Διαφορετικὴ ὅμως θὰ εἶναι ἡ ἀντίδρασις τῶν πτωχοτέρων κατοίκων μὲ μισρὸν κλῆρον, οἱ ὅποιοι καὶ θὰ ἐνδιαφεροῦν διὰ τὴν ἀρδευσιν ἵνα ἐπιτύχῃν ἐντατικὴν καλλιέργειαν.

γ) Νὰ ἀνεύρῃ τὰ πρόσωπα, τὰ ὅποια συνδέονται μὲ τὰ προβλήματα λειτουργικῶς ἢ ἐξ ἄλλης σχέσεως.

δ) Νὰ δέχεται τὴν ἀντίδρασιν ἢ ἐχθρότητα τῶν κατοίκων.

ε) Νὰ μὴ ἐπιβάλλῃ ποτὲ τὰς ἀπόψεις τοῦ κηδεμονεύων τοὺς κατοίκους.

στ) Νὰ προσπαθῆ νὰ ἐπιτυγχάνῃ ὥστε αἱ ρεπτόμεναι ἰδέαι, αἱ προβαλλόμεναι εἰσηγήσεις καὶ αἱ λαμβανόμεναι ἀποφάσεις νὰ φαίνωνται ὅτι προέρχονται ἀπὸ τὴν πλευρὰν καὶ ὅτι εἶναι ἔργον αὐτῶν τούτων τῶν κατοίκων. Εἰς τὴν τελευταίαν περίπτωσιν ἀναλαμβάνοιεν μίαν οἰονεὶ ἠθικὴν ὑποχρέωσιν πρὸς ἐκτέλεσιν των.

ζ) Νὰ ἀποφεύγῃ τελείως νὰ κἀνῃ κριτικὴν.

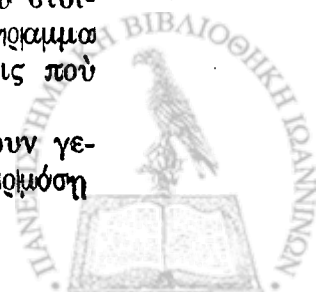
η) Νὰ μεταχειρίζεται καὶ ἀκολουθῆ τὴν ἐνδεδειγμένην μέθοδον, ἥτις σύγκειται ἐκ τριῶν φάσεων:

1) Ἐρευνα, 2) Ἀνεύρεσις τῶν στοιχείων, 3) Προγραμματισμός.

Ὁ Προγραμματισμὸς σήμερον εἶναι γνωστὸς εἰς τὸ ἐξωτερικὸν καὶ ἴσως τῆς μόδας ὡς διαδικασία τῶν 3 P Problem Policy Program ἥτοι ἀνεύρεσις τοῦ προβλήματος, χάραξις ἀκολουθητέας πολιτικῆς, ἐκτέλεσις τοῦ προγράμματος.

θ) Τὸν προγραμματισμὸν δεόν νὰ ἀκολουθήσῃ ἢ δημιουργία εὐνοϊκοῦ κλίματος καὶ κοινότητος σκοπῶν, εἰς τοὺς κόλπους τῆς Κοινότητος, διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῆς θελήσεως τῶν κατοίκων νὰ ἐργασθοῦν ἐν συνεργασίᾳ πρὸς τὴν προώθησιν καὶ ἐκτέλεσιν τῶν προγραμματισθέντων, διότι ἀνευ τοῦ δευτέρου αὐτοῦ στοιχείου, ὁ προγραμματισμὸς δὲν θὰ εἶχε κανὲν νόημα καὶ οἰονδήποτε πρόγραμμα θὰ ἐσοκονίζετο στὰ χρονοντοίλαπα, ὅπως συμβαίνει εἰς πολλὰς περιπτώσεις πού δὲν ἀκολουθεῖται ἡ διαδικασία αὐτή.

29. Μετὰ τὴν παράθεσιν τῶν ὡς ἄνω γενικῶν ἀρχῶν, αἱ ὅποια ἔχουν γενικὴν ἐφαρμογὴν καὶ χρησιμότητα διὰ κάθε ὑπάλληλον καλούμενον νὰ ἐφαρμόσῃ



τήν φιλοσοφίαν αὐτήν, θὰ ἐπεθύμουν δι' ὀλίγω νὰ ἀναφέρω πῶς καθορίζεται ὁ εἰδικὸς ρόλος καὶ τὰ εἰδικώτερα καθήκοντα τῶν Κοινοτικῶν Ἐργατῶν, πού δροῦν ἐντὸς τῆς Ζώνης τοῦ Προγράμματος.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΩΣ ΚΑΘΟΔΗΓΗΤΟΥ

30. Ἡ ἀποστολή τοῦ ἐγκαυῖθα ἔγκειται νὰ βοηθήσῃ τὴν Κοινωνία νὰ συνειδητοποιήσῃ τὰς μὴ ἀμέσως κατανοητὰς ἀνάγκας τῆς καὶ ἐν συνεχείᾳ νὰ ἀνεύρῃ τὰ μέσα καὶ ἐργασθῇ ἐν συνεργασίᾳ πρὸς τὴν ἀντιμετώπισιν τούτων.

Ἰπὸ τὴν ὡς ἄνω ιδιότητά του

α) ἐνθαρρύνει τὴν ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν

β) εἶναι πάντοτε ἀντικειμενικὸς

γ) θεωρεῖ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὡς μέλος τῆς Κοινότητος λαμβανομένης ὡς συνόλου, χωρὶς νὰ δείχνῃ προτιμήσεις εἰς ὠρεσμένα ἄτομα ἢ ομάδας

δ) κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων τοῦ δὲν προβαίνει ποτὲ εἰς προτάσεις ἢ συστάσεις. Μὲ τὸ νὰ προτείνῃ μίαν λύσιν ἀφνεῖται τὴν ἀξίαν τῆς ἀρχῆς ἢ ὁποία παραδέχεται, ὅτι αἱ κοινότητες προοδεύουν καὶ ἀναπτύσσονται καθ' ὁ μῆρον ἀγωνίζονται νὰ ἐπιτύχουν τῶν κοινῶν προσπαθειῶν των. Ὁ Κοινοτικὸς Ἐργάτης ὁ ὁποῖος ἐπιδιώκει ἀναγνώρισιν διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ, δὲν πρέπει νὰ ἀνήκῃ εἰς τὴν κατηγορίαν αὐτὴν τῶν ἱταλλῶν.

ε) Νὰ προσπαθῇ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἐξωτερίκευσιν τῆς δυσαρρεσκείας τῶν μελῶν τῆς Κοινότητος, ἐὰν ὑπάρχῃ, καθὼς ἐπίσης καὶ τὴν ἐκφρασιν τῶν ἀπόψεών των. Ἐν συνεχείᾳ νὰ ἀποδεσμεύῃ τὰς δημιουργικὰς δυνάμεις καὶ τὴν ὑπάρχουσαν καλὴν θέλησιν πρὸς πραγμάτωσιν δημιουργικοῦ ἔργου.

στ) Νὰ ἐνθαρρύνῃ τὴν ὀργάνωσιν τῶν μελῶν τῆς Κοινότητος καὶ νὰ προωθῇ τὰς σχέσεις μεταξὺ ομάδων καὶ τοῦ συνόλου τῶν κατοίκων τῆς Κοινότητος. Νὰ ἐνεργῇ πάντοτε ὡς καταλύτης, καθιστῶν τὸν ἑαυτὸν πον περιττόν, τὸ ταχύτερον δυνατόν.

η) Νὰ ἀναγνωρίζῃ τὰ σφάλματά του καὶ τὴν ἐνδεχομένην ἀτυχίαν του. Ὁ καλὸς Κοινοτικὸς Ἐργάτης μαρτυρεῖ περισσότερα ἀπὸ μίαν ἀτυχίαν παρὰ ἐπιτυχίαν.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΙΛΙΚΟΥ

31. Ὡς τοιοῦτος θὰ πρέπει νὰ παρέχῃ στοιχεῖα ἐκ τῆς ἐρεῦνης, ἀπὸ τὴν τεχνικὴν πείραν, συμβουλίας ἐπὶ μεθόδων τὰς ὁποίας ἡ Κοινότης ἐνδεχομένως ἔχει ἀνάγκην. Θὰ πρέπει νὰ γνωρίζῃ πάντοτε, ὅτι ἡ πρόοδος εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν εἰς οἰανδήποτε Κοινότητα, δὲν μπορεῖ νὰ προχωρήσῃ πέραν τοῦ βαθμοῦ κατανοήσεως καὶ θελήσεως τοῦ μέσου πολίτου. Ὁ Κοινοτικὸς Ἐργάτης μπορεῖ νὰ βοηθήσῃ τὴν Κοινότητα νὰ κἀτῃ μίαν διάγνωσιν —ἀπογραφὴν τοῦ φυσικοῦ καὶ ἀνθρωπίνου δυναμικοῦ τῆς. Μπορεῖ νὰ μεταδίδῃ εἰς τοὺς κατοίκους στοιχεῖα καὶ τὴν πείραν ἐκ πειραμάτων γενομένων εἰς γειτονικὰς Κοινότητας. Μίαν διωξ βασικὴν ἀρχὴν δὲν πρέπει νὰ ἀγνοῇ, τὴν πείραν τοῦ ἀγρότου διὰ θέματα ἀναγόμενα εἰς τὰς ταπικὰς συνθήκας καὶ ἐπιπτώματα εἰς τὸ ἄμεσον περιβάλλον του.

32. Ἡ ἀξιολόγησις τῆς ἐργασίας του καὶ ἐκείνης τῶν κατοίκων εἶναι τέλος ἀπαραίτητος. Ἡ διὰ τῆς μεθόδου αὐτῆς γενομένη αὐτοκριτικὴ, θὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἐπανεκτίμησιν τῆς καταστάσεως καὶ τὸν ἀνάλογον ἐπαναπροσανατολισμὸν διὰ τὸ μέλλον ὑπὸ τὸ φῶς καὶ τὴν πείραν τῶν πεπραγμένων.

33. Ἐδεδώρησα ἀπαραίτητον νὰ παραύχω τὸ μίνιστον πού μοῦ ἐπετρέπετο, ἀναφορικῶς μὲ τὴν μεθοδολογίαν καὶ τὸν εἰδικὸν ρόλον τοῦ Κοινοτικοῦ Ἐργάτου, τοῦ δοκόντος εἰς τὴν Κοινότητα, μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι ἴσως ἀποδειχθῇ χρήσιμος εἰς ὅσους ἐπιδιώκουν νὰ μεταφέρουν ἐπιτυχῶς τὴν ὡς ἄνω φιλοσοφίαν

της Κοινοτικής Αναπτύξεως και τας τεχνικὰς των γνώσεις εις τὸν πληθυσμὸν, πρὸς τὴν μορφωτικὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἐξήρῳσιν τοῦ ὁποίου ἀποβλέπουν. Ἄς μοῦ ἐπιτραπῆ ὅμως νὰ σημειώσω ὅτι, ὅσον καὶ ἐὰν βοηθηθῆ ὁ Κοινοτικὸς Ἐργάτης εἰς τὴν προσπάθειάν του ὑπὸ τῆς ὡς ἄνω ἀναφερθεῖσης μεθοδολογίας, τὸ ἔργον του δὲν θὰ εὐδοκῆ, ἐὰν ὁ ἴδιος δὲν αἰσθάνεται καὶ δὲν τρέφει ἀγάπην καὶ σεβασμὸν διὰ τὸν συνάνθρωπόν του, τὸν ὁποῖον συμβατικῶς ἐτάχθη νὰ ὑπηρετήσῃ. Ἐκεῖ ἔγκειται τὸ κλειδί τῆς ἐπιτυχίας. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἡ τοποθέτησις τῶν Κοινοτικῶν Ἐργατῶν εἰς τὸ πρόγραμμα, προϋποθέτει ἀρχικὴν ὡς καὶ μεταγενεστέρα ἐπιλογὴν, ἕως ὅτου ἐξευρεθοῦν κατὰ τὸ δυνατόν τὰ κατάλληλα πρόσωπα, διὰ τὴν ἰδιοστολίην αὐτήν, διότι ἂν αἱ γνώσεις μποροῦν νὰ μποῦν στὸ μυαλό, δὲν μπορεῖ νὰ μῆ μιὰ ζεστὴ καρδιὰ ποῦ χρειάζεται ἐν προκειμένῳ διὰ νὰ ὑπηρετήσῃ τὸν συνάνθρωπόν της.

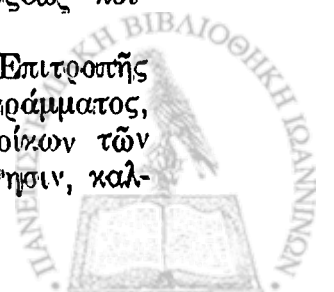
ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ

34. Διὰ τῶν ἀνωτέρω, ἐπεχειρήθη νὰ ἐξετασθῆ δι' ὀλίγων καὶ νὰ καταδειχθῆ ἡ ἰδιαίτερα σημασία ποῦ ἔχει διὰ τὸ Πρόγραμμα, ἡ ἀξιοποίησις τοῦ ἀνθρωπίνου παράγοντος, οἱ φορεῖς καὶ τὸ περιεχόμενον τῆς ἐπιμορφωτικῆς προσπάθειας τοῦ προγράμματος καὶ ἡ μεθοδολογία ἐπιτελεύσεώς της. Ἄς μοῦ ἐπιτραπῆ ἴδῃ νὰ ὑποβάλω ὑπὸ τὴν κρίσιν καὶ πρὸς περαιτέρω ἐξέτασιν μερικὰς σκέψεις ἀφορῶσας εἰς τὸ θέμα τῆς συνθέσεως τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀναφορικῶς μὲ τὸν ρόλον της εἰς τὸ Πρόγραμμα τῆς Ζώνης.

Προβαίνω εἰς τοῦτο μὲ μεγάλην διστακτικότητα καὶ ἐπιφυλακτικότητα διότι φοβοῦμαι πὼς ἴσως θεωρηθῶ ὅτι ὑπερακοντίζω τὸ ἀντικείμενον τὸ ὁποῖον ἐκλήθη νὰ πραγματευθῶ. Ἐπιθυμῶ ἐν τούτοις νὰ διαβεβαιώσω τὰ Μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς, πὼς ἡ πρότασις μου αὕτη προέρχεται ἀπὸ τὴν πίστιν, ὅτι ἴσως αὕτη συμβάλῃ νὰ προσφερθῆ ὠφελιμώτερον ἔργον εἰς τοὺς σκοποὺς τοῦ Προγράμματος.

35. Ἐὰν θεωρηθῆ βασικὴ καὶ γίνῃ ἀποδεκτὴ ἡ διατυπωθεῖσα ἀρχή, ὅτι ὁ πληθυσμὸς τοῦ τόπου θὰ πρέπει νὰ τηρῆται ἐξ ὑπαρχῆς ἐνήμερος τῶν ἀντικειμενικῶν σκοπῶν τοῦ Προγράμματος καὶ μετέχει ἐνεργῶς εἰς τὸν προγραμματισμὸν τούτων, τότε προβάλλει ἡ σκέψις, μήπως θὰ ἔπρεπε ἀντιπρόσωποι τοῦ πληθυσμοῦ αὐτοῦ τῆς Ζώνης, ὡς λ.χ. γίνοιτο ἢ θέσει ἡγέται των ἢ καὶ ἀντιπρόσωποι τῶν παραγωγικῶν των τάξεων, νὰ μετέχον ἐἴτε ὡς τακτικὰ μέλη, εἴτε ὡς παρατηρηταί, ὑπὸ συμβουλευτικὴν πάντοτε ιδιότητα εἰς τὰς ἐργασίας τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς; Τὸ ἔργον των θὰ συνίστατο εἰς τὸ νὰ μεταφέρουν εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν μίαν ἀνάγλυφον εἰκόνα τοῦ φυσικοῦ καὶ ἀνθρωπίνου δυναμικοῦ τῆς ὑπαίθρου (ἀπόψεις, δυνατότητας, βαθμὸς προαιρέσεως καὶ δεσμεύσεως τῶν κατοίκων ἔναντι τῶν μελετωμένων νὰ πραγματοποιηθῶν προσπαθειῶν). Ἀντιστρόφως θὰ ἐπληροφόρουν τὸν πληθυσμὸν ἐπὶ τῶν ἀντικειμενικῶν σκοπῶν καὶ τῶν πραγματικῶν δυνατοτήτων τοῦ Προγράμματος. Ἡ ὁμοιβαία αὕτη ἐνημέρωσις καὶ ἀνταλλαγὴ ἀπόψεων θὰ καθίστα δυνατός τὰς ἀναγκαίας μεταβολάς, τροποποιήσεις ἢ ἰσναπροσαρμογὰς τοῦ Προγράμματος πρὶν ἢ τοῦτο λάβῃ τὴν τελικὴν του μορφήν ἢ καὶ κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐφαρμογῆς του καθισταμένου οὕτω περισσύτερον εὐκάμπτου καὶ ρεαλιστικότερου. Ἄρ' ἐτέρου πιθανὸν νὰ ἤρξανε τὸν βαθμὸν τοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ τῆς συμμετοχῆς τοῦ λαϊκοῦ στοιχείου, τὸ ὁποῖον παρατηρεῖται ἀναπτυσσόμενον ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει ἡ συναίσθησις εὐθύνης καὶ ἐπιδιώξεως κοινῶν σκοπῶν.

36. Ἐπὶ πλέον ἡ ἐπαρὴ τῶν λαϊκῶν μελῶν τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς μετὰ τοῦ πληθυσμοῦ, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐκτελέσεως τοῦ προγράμματος, πραγματοποιουμένη εἴτε δι' ἴπ' εὐθείας ἐπαφῶν μεθ' ὄλων τῶν κατοίκων τῶν Κοινοτήτων, εἴτε διὰ πῶν Ἐπιτροπῶν των, θὰ ἐδημιούργει τὴν συναίσθησιν, καλ-



λιεργοιμένην ἐντέλῳ ὑπὸ τῶν ὑπαλλήλων μας, ὅτι ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις τῶν ἀποτελεῖ εὐθύνην καὶ ἔργον ἰδικόν των καὶ ὅτι ἡ ἐπιτυχὴς ἐκτέλεσις τοῦ προγράμματος, ἐξαρτᾶται ὅτι τὴν ὀλοήνηγον συμμετοχὴν των καὶ ὅτι ἀντὶ τῆς θέσεως τοῦ θεατοῦ θὰ πρέπει νὰ πᾶρουν ἐκείνην τοῦ προτεργάτου, τῆς ὑποστολῆς τοῦ Κράτους περιοριζομένης νὰ βοηθήσῃ κατὰ τὸ μέτρον τοῦ δυνατοῦ τὰς προσπάθειάς των. Ἡ τοιαύτη μεταβολὴ τῆς νοσηροπίας των ὡς πρὸς τὴν εὐθύνην τῆς ἀναπτύξεως των θὰ διευκολύνετο μεγάλως διὰ τῆς καθιερώσεως τοῦ συστήματος τῆς συμμετοχῆς των εἰς τὸ Πρόγραμμα κατὰ τὸν προεπιβέβητα τρόπον. Καὶ τοῦτο, διότι θὰ παρήγε τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι τὸ Κράτος δὲν προγραμματίζει καὶ ἀποφασίζει περὶ τῆς τύχης των, ἐρῆμην τῶν ἐνδιαφερομένων, ἀλλὰ τοὺς συμβουλεύεται πρὸ πάσης ἀποφάσεως καὶ ἴσως οὗτοι ἔτσι νὰ ἐφιλοτιμοῦντο διὰ τὴν περαιτέρω προώθησιν καὶ ἐκτέλεσιν του. Παρὰ τὴν ἡμεῖοιτο ἡ κοπιτικὴ καὶ ἡ τυχὸν ἀντίδρασις των, ἐφ' ὅσον διὰ τῆς ἀμέσου ἢ ἐμμέσου συμμετοχῆς των εἰς τὰ ἀποφασιζόμενα θὰ εἶχον ἀμέσον ἀντίληψιν τῶν προγραμματιζῶν δεδομένων.

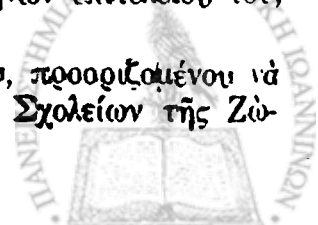
37. Ἡ κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἀναφερομένη συμμετοχὴ τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ τόπου εἰς τὰς ἐργασίας τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς, ἔχουσα πάντοτε συμβουλευτικὸν χαρακτήρα, θὰ περιορίζετο μόνον εἰς τὰς συνεδριάσεις καθορισμοῦ πολιτικῆς καὶ γενικῶν γραμμῶν τοῦ Προγράμματος καὶ οὐχὶ εἰς θέματα τεχνολογικῆς διοικητικῆς ἢ ἐκτελεστικῆς φύσεως. Ὁ δὲ ἀριθμὸς των, θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι λίαν περιορισμένος ἥτοι εἰς ἕξ ἐκάστου τομέως Κοινότης — Παραθαλάσσιον — Ζαγορίον. Ἄς μοῦ ἐπιτρέψῃ νὰ πιστεῖω πῶς θὰ ἤξιζε τὸν κόπον νὰ ἐπιχειρηθῇ, ἔστω καὶ πειραματικῶς, ἡ ἀποκατάστασις τῆς γαφύρας αὐτῆς, πὺν θὰ ἦννε τὸ Πρόγραμμα μὲ τὴν ὑπαίθεσον ἀπ' εὐθείας ἐπὶ ἀμοιβαία ὠφελεία, ἵνα τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ πειραματισμοῦ αὐτοῦ χρησιμεύσῃ ὡς προηγουμένον διὰ τὸ μέλλον, ἐάν καὶ ἐφ' ὅσον τὰ περιοριστικὰ προγράμματα ἐπεξεταθοῦν εἰς ἄλλα διαμερίσματα τῆς χώρας. Τὸ ἐπιχείρημα ὅτι εἰς τὴν Τοπιτικὴν Ἐπιτροπὴν Ἠλείου ὑπάρχει ἀντιπροσώπευσις τοῦ λαϊκοῦ στοιχείου, δὲν ἀναρρεῖ, κατὰ τὴν γνώμην μου, τὴν σπουδαιότητα τῆς συμμετοχῆς των εἰς τὴν Ἐκτελεστικὴν Ἐπιτροπὴν, διότι αἱ περιπτώσεις αὗται εἶναι διαφορετικαί.

ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΙΔΙΑΙΤΕΡΩΝ ΚΑΘΗΚΟΝΤΩΝ

38. Σινοψίζων τὰς παρατηρήσεις μου, θὰ ἤθελα νὰ ὑποβάλω ὑπὸ τὴν ἀρμοδίαν κρίσιν τὰ κάτωθι σημεῖα, τὰ ὁποῖα θεωρῶ ὅτι θὰ πρέπει νὰ ἀποτελέσωσιν τὸ ἀντικείμενον τῆς κυρίας προσπάθειάς μου, καθ' ὅσον ἀφορᾷ πὸν τομέα τῆς Κοινοτικῆς Ἀναπτύξεως τοῦ Προγράμματος, ἵνα τυχόν τῆς ἀρμοδίας ἐγκρίσεως καὶ ὑποστηρίξεως.

α) Νὰ βοηθήσω εἰς τὴν ὁργάνωσιν ἐνὸς Σεμιναρίου, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ λάβῃ χώραν εἰς Ἰωάννινα, Κόνιτσαν ἢ ἀλλαγῶν ἀνάλογως τῶν ὑπηρεσιακῶν ἀναγκῶν, διὰ τὴν ἐπιμόρφωσιν ὅλων τῶν ὑπαλλήλων τῶν ἐργαζομένων ἐντὸς τῆς Ζώνης, ἐπὶ τῶν ἀρχῶν καὶ τῆς μεθοδολογίας τῆς προσεγγίσεως τῶν κατοίκων τῆς Κοινοτικῆς, ὑπὸ τὸ πρῶμα τῆς ἀνάγκης τῆς κοινωνικῆς ἀλλαγῆς κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἀναφερομένα καὶ ἀνταποκρινομένης πρὸς τὰς σημερινὰς συνθήκας καὶ τὰς ἐπιδημίας τοῦ Προγράμματος. Πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἔχω εἶδει εἰς προπαρασκευαστικὰς ἐπαφὰς μετὰ τῶν ἀρμοδίων παραγόντων (Ἐπολιτῶν ἐφαρμογῶν) τῆς ἐνταῦθα Ἐπιθεωρήσεως Γεωργίας καὶ μετὰ τοῦ Διευτοῦ Ἐφαρμογῶν τοῦ Ἐργασίου Γεωργίας κ. Μουσοῦρου, ὁ ὁποῖος εἶναι πρόθυμος νὰ μᾶς διαθέσῃ δύο εἰδικούς ἐπὶ τῆς ἐπιμορφώσεως τῶν ἐφαρμοστικῶν, ἐκ τοῦ ἐξ Ἀθηνῶν ἐπιτελείου του, διὰ τὴν ἐνίσχυσιν τῆς προσπάθειάς αὐτῆς.

β) Εἰς τὴν ὁργάνωσιν ἑτέρου παρεμφεροῦς Σεμιναρίου, προοριζομένου νὰ ἐπιβοηθήσῃ τὴν ἐπιμόρφωσιν, ὅσων ἐκ τῶν Διευθυντῶν τῶν Σχολείων τῆς Ζώνης.



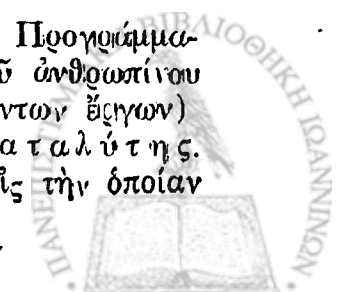
νης διευθύνουν τὰ Κέντρα Ἐπιμορφώσεως Ἑνηλίκων, καθὼς ἐπίσης καὶ τῶν λοιπῶν Μορφωτικῶν Παραγόντων, διὰ τὴν ἀνεύρεσιν καὶ ὑπόδειξιν τῆς προσφορωτέρας χρησιμοποιοιτέας μεθόδου, διαμενῆς νὰ βοηθήσῃ τὴν καλλιπέραν ὁδόδοσιν τοῦ σπουδαίου αὐτοῦ θεσμοῦ τῆς ἐπιμορφώσεως τῶν ἐνηλίκων. Ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου, λόγῳ τῆς ἰδιαιτέρας σημασίας του, ἔγω ὑποβάλλει καὶ χωριστὴν ἔκθεσιν ἀναφέρων τὰς ἀτόψεις μου. Ὅπως συνοπτικῶς θὰ ἐπεθύμουν νὰ ἐπαναλάβω ἐνταῦθα, διὰ τὴν ἐνότητα τοῦ θέματος, ὅτι τὰ Κέντρα Ἐπιμορφώσεως Ἑνηλίκων δὲν πρέπει νὰ λειτουργήσουν ὡς σχολεῖα μεταδόσεως ξηρῶν τεχνικῶν γνώσεων, ἀλλὰ νὰ πράξουν τοῦτο σύμφωνα μὲ τὸ πνεῖμα καὶ τὴν μεθοδολογίαν τῆς Κοινοτικῆς Ἀναπτύξεως, τῆς ἀναφερομένης ἀνωτέρω. Καὶ δεύτερον θὰ πρέπει νὰ ἀποδοθῇ ἰδιαιτέρα προσοχὴ καὶ συνέχεια εἰς τὸ θέμα τῆς μετακλήσεως ἐν Ἑλλάδι, τοῦ Εἰδικοῦ ἐκείνου ὅστις θὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν μελῶν κινηματογραφικοῦ συνθεσίου, Ἑλληνικῆς τινος Κρατικῆς ἢ μὴ Ἑπιμελείας (π. χ. τοῦ Βασιλικοῦ Ἑθνικοῦ Ἰδρύματος ἢ τοῦ Κέντρου Παραγωγικότητος) τὸ ὁποῖον νὰ ἐξοικειωθῇ εἰς τὴν παραγωγὴν εὐθιγῶν καὶ καταλλήλων φιλμς πρὸς προβολὴν εἰς τοὺς κατοικοὺς δι' ἐκπαιδευτικοὺς σκοποὺς, σηματοδοτουμένων εἰς τῆς Ἑλληνικῆς πραγματικότητος, ὡς λ. χ. τῆς Ζώνης ἢ ἄλλων περιοχῶν τῆς χώρας, ὅπου λαμβάνουν χώραν προγράμματα ἀναπτύξεως. Τοῦτο καθίσταται ἀπαραίτητον, καθ' ὅσον τὰ προβαλλόμενα σήμερον ἐν τῇ Ζώνῃ φιλμς, σηματοδοτημένα εἰς χώρας μὲ διαφορετικὴν κουλτούραν καὶ διαφορετικὰς οικονομικὰς καὶ κοινωνικὰς συνθήκας ἀπὸ τὰς ἰδικὰς μας, οἰδόλω προσφέρονται νὰ ἐξυπηρετήσουν τοὺς σκοποὺς τοὺς ὁποῖους ἐπιδιώκομεν.

γ) Εἰς τὸ ἐκπαιδευτικὸν ἔργον τῶν παρτικῶν μηνιαίων συσκέψεων τῶν ὑπαλλήλων τῆς Ἐπιθεωρήσεως εἰς τοὺς ὁποῖους περιλαμβάνεται καὶ τὸ προσωπικὸν τῆς Ζώνης, εἰς τὴν διάδοσιν καὶ ἐφαρμογὴν τῶν ἀρχῶν καὶ μεθοδολογίας τῆς ἐργασίας των, ὡς Κοινοτικῶν Ἐργατῶν.

δ) Νὰ ὑποβοηθῆσω τοὺς ὑπαλλήλους τοῦ Προγράμματος, συμμετέχων μετ' αὐτῶν ἐπὶ τόπον εἰς τοὺς τομεῖς δράσεώς των, ὅπως θέσουν εἰς πρακτικὴν ἐφαρμογὴν τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐπιμορφώσεώς των, ἤτοι τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν μεθόδον τῆς Κοινοτικῆς Ἀναπτύξεως (μετάδοσις τοῦ πνεύματος ἀναλήψεως πρωτοβουλίας καὶ συνεργασίας ἐκ μέρους τῶν κατοίκων εἰς προσπάθειαν αὐτοβοηθείας καὶ ἀμοιβαίας βοηθείας). Ἀποκατάστασιν ὁμῶν ἐπαφῶν διὰ δημοσίων συγκεντρώσεων μετ' ὅλων τῶν κατοίκων τῆς Κοινότητος πρὸς συζήτησιν τῶν προβλημάτων, τὴν τέχνην τῆς ὁργανώσεως καὶ τῆς ἐν γένει ἐπιτυχούς διεξαγωγῆς τῶν τοιούτων συγκεντρώσεων, καταρτισμὸν ἐπιτροπῶν ἐκ τῶν μελῶν τῆς Κοινότητος, διὰ τὴν κατάρτισιν προγραμμάτων ἀναπτύξεώς της καὶ παρακολούθησιν καὶ ὑποβοήθησιν ἐκ μέρους τῶν ὑπαλλήλων καὶ ἐμοῦ διὰ τὴν ἐκτέλεσίν των. Ὁ καταρτισμὸς ἐνὸς προγράμματος ἀναπτύξεως τῆς Κοινότητος, προϋποθέτει προηγουμένην ἔρευναν καὶ λεπτομερῆ ὁπογραφὴν τοῦ φυσικοῦ καὶ ἀνθρωπίνου δυναμικοῦ της. Ἡ ἔκθεσις Mentras (Κοινωνιολογικὴ Μελέτη ἔξ Κοινοτήτων τῆς Ζώνης) παρέσχε διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν μεθοδολογίαν καὶ τεχνικὴν ἀναλήψεως τοιαύτης κοινωνιολογικῆς ἐρευνῆς, ἀπαραίτητον προϋποθέσεως διὰ τὴν παραιτέρω διαδικασίαν τοῦ οικονομικοῦ προγραμματισμοῦ. Δύναται δὲ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ὑπόδειγμα διὰ τοὺς μελλοντικοὺς Ἑλληνας ἐρευνητὰς ἐπὶ παρομοίου ἀντικειμένου.

ε) Εἰς τὴν παρακολούθησιν τῆς προόδου τῶν ἐργασιῶν τοῦ Προγράμματος καὶ ἐπεμβαίνων ὅσας αὐταὶ προσκρούουσιν εἰς ἀντίδρασιν τοῦ ἀνθρωπίνου παράγοντος (λ. χ. θέματα ἀναδασμοῦ ἢ μὴ ὀξισοποίησεως ἐκτελεσθέντων ἔργων) ἢ εἰς τεχνικὰς ἢ διοικητικὰς ἄλλας δυσκολίας, ἐνεργῶν πάντατε ὡς κατὰ τὴν ἐσ.

στ) Εἰς τὴν ἐπιλογήν μιᾶς ἢ δύο Κοινοτήτων τῆς Ζώνης, εἰς τὴν ὁποίαν



νά συγκεντρωθοῦν αἱ ἐνταπικαὶ προσπάθειαι ὅλον τῶν ἐκεῖ τοποθετημένων ὑπαλλήλων καὶ ἐμοῦ, ἵνα ἐπιτευχθῇ ἢ κατὰ τὸ δυνατόν συστηματικὴ ἐπίτευξις τῶν ἀντικειμενικῶν σκοπῶν τοῦ Προγράμματος, οὕτως ὥστε ἡ Κοινότης αὕτη νὰ ἀποτελέσῃ ὑπόδειγμα διὰ τὰς λοιπὰς Κοινότητας τῆς Πευραματικῆς καὶ Ἀποδεικτικῆς Ζώνης.

ζ) Ἡ ἐνημέρωσις τοῦ προσωπικοῦ τοῦ ὑπηρετοῦντος εἰς τὰ Γραφεῖα Ἰωαννῶν τοῦ Προγράμματος ἐπὶ τῶν ἀντικειμενικῶν σκοπῶν τοῦ Προγράμματος, τῶν ὀργῶν καὶ τῆς μεθοδολογίας ἐπιδιώξεως τῶν σκοπῶν του, θὰ συνετέλει εἰς τὴν καλλυτέραν ἀπόδοσιν τῆς ἐπιτελικῆς τῶν ἐργασίας. Οὕτω π.χ. αἱ ραδιοφωνικαὶ ἐκπομπαὶ τὰ ἐκλαϊκευτικὰ ἔντυπα, τὰ δελτία ἐνημεροφύτου, αἱ διαλέξεις καὶ αἱ λοιπαὶ δραστηριότητες τοῦ Προγράμματος θὰ ἐμφοροῦνται περισσότερο καὶ περιλαμβάνουν περισσότερο τονισμένην τὴν φιλοσοφίαν καὶ μεθοδολογίαν τῆς Κοινοτικῆς Ἀναπτύξεως.

η) Ἡ παρακολούθησις ἐκ μέρους τῶν ἡμετέρων ὑπαλλήλων τῆς μεθόδου ἐργασίας τῆς Διεκκλησιαστικῆς Ὑπηρεσίας, ἣτις δὲν εἶναι παρὰ ἡ ἐφαρμογὴ ἐνὸς οἰονεὶ προγράμματος Κοινοτικῆς Ἀναπτύξεως ἐν τῇ πράξει, θὰ προσέφερεν ὠφέλιμον ἔργον εἰς αὐτούς.

θ) Εἰς τὴν ἔρευναν εἰς τὰς γειτονικὰς Κοινότητας τῆς Ζώνης πρὸς διαπίστωσιν τοῦ βαθμοῦ ἐπηρεασμοῦ τῶν ἀπὸ τῆν ἐφαρμογῆν τοῦ Προγράμματος, καὶ παρασκευὴν τοῦ κλίματος πρὸς ἐνδεχομένην ἐπέκτασιν εἰς αὐτάς.

ι) Νὰ φροντίσω οὕτως ὥστε νὰ καταστήσω τὴν παρουσίαν μου ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον περιπτῆν, ἐνεργῶν ὑπὸ τὴν προαναφερθεῖσαν ἐπισημοῦ τοῦ κατὰ τὸ δυνατόν, ἄλλως θὰ σημαίη ὅτι τὸ ἔργον καὶ ἡ προσπάθειά μου θὰ ἔχη ἀποτύχει.

39. Θεωρῶ ἀπαραίτητον νὰ ἀναφέρω ἐνταῦθα ὅτι τὰ ὑπὸ κρίσιν ὑποβαλλόμενα σημεῖα εἰς τὸ τέλος τῆς παρουσίας, προέρχονται ἀπὸ τὰς παρατηρήσεις ἐκ τῆς προκαταρκτικῆς μου ἐπαφῆς μετὰ τὴν Ζώνην, ἀπὸ τὰ διδάγματα καὶ τὴν πείραν τῆς ἐφαρμογῆς ἐν Χρυσοπολίει (Καβάλλας) Προγράμματος Κοινοτικῆς Ἀναπτύξεως ἐπὶ τριετίαν καὶ ὑπὸ τὴν πείραν τῆς εἰς Β. Ἀμερικὴν σχετικῆς ματεκπαιδεύσεώς μου. Φυσικά, τὸ θέμα δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐξαντληθῇ εἰς τὰ στενὰ ὄρια τῆς παρουσίας· ἀνέφερα ἀπλῶς τὰ σημεῖα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα θὰ δώσουν λαβὴν διὰ μίαν περαιτέρω ἐξέτασιν καὶ κριτικὴν μετὰ τὴν ἐπιθυμίαν πάντοτε νὰ παραχθῇ δημιουργικὸν ἔργον.

40. Περαιῶν, ὡς μοῦ ἐπιτραπῆ νὰ ἀναφέρω, ὅτι λόγω τῆς ἐξαιρετικῆς σπουδαιότητος ποὺ κατέχει σήμερον τὸ θέμα «ὁ παράγων ἄ-θεωπος» εἰς τὴν διαδικασίαν τῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας, δὲν μᾶς ἐπιτρέπεται ὡς Ἕλληνες νὰ ὑποτιμῶμεν τὰς δυνατότητάς μας μετὰ τὴν ἐπίκλησιν τοῦ γνωστοῦ μύθου τῆς «Ψωροκόσταινας», ὁλλὰ θὰ χρειασθῇ νὰ συνειδητοποιήσωμεν τὴν ἐνέργειαν ποὺ κρύβεται μέσα μας καὶ νὰ τὴν διοχθεύσωμεν πρὸς παραγωγὴν δημιουργικοῦ ἔργου, θεωροῦντες ὡς θέμα ἐπιπολίτου προτεραιότητος τὴν καθολικὴν ἐκπαίδεισιν τοῦ πληθυσμοῦ μας (ἀθροασιατικὴν, τεχνικὴν, ἐπαγγελματικὴν, πολιτικὴν), ὥστε νὰ εἴμεθα συντόμως εἰς θέσιν νὰ τοῦ ἐμπιστευθῶμεν τὸ ἔργον τῆς ἀναπτύξεώς του.



ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

A. ΓΕΡΟΝΤΙΚΟΥ

N. ΜΑΚΙΑΒΕΛΛΗΣ

(Εισαγωγή. — Απόδοση τοῦ 18ου κεφ. τοῦ Ἑγεμόνα καὶ τοῦ 2ου τοῦ: Istoria Fiorentina).

Οἱ Ἄγγλοι τὸν διάβολο τὸν λένε Γέρο—Νίτ. Ποιὸς θὰ φανταζόταν τώρα, ὅτι αὐτὸ τὸ παραγκῶμι δὲν εἶναι τίποτα ἄλλο παρὰ μιὰ μακρυνὴ ἀπήχηση ἀπὸ τῆ θύελλα ποὺ ξεσήκωσε τὸν 16ον αἰῶνα, στὶς ψυχὰς τῶν εὐσεβῶν Πουριτανῶν, τὸ ἔργο τοῦ Νικολò Μακιαβέλλι. Οἱ Καθολικοὶ δὲν τοῦχουν παραγκῶμια· ὅταν ὄχι τὸ ἔργο του εἶδε τὸ φῶς ἰσχυολήθησαν μ' αὐτὸ μὲ ἀγανάκτηση καὶ ἡ Ἁγία Ἐδρα καὶ ὁ Index, καὶ ἀναθεμάτισαν τὸ κείμενο, πρὸς ἐμπνευστὴς του στάθηκε σὲ πολλὰ —τραγικὴ εἰρωνία— ὁ Πάπας Ἀλέξανδρος Βοργίας καὶ τὸ σοῖ του. Μὰ καὶ ἡ κάθε ἐποχὴ ποὺ σέβεται τὸν ἑαυτὸ της, ἰδιαίτερα ἐκεῖνες ποὺ ἀνόητα τὶς λένε μεταβατικὰς ἐποχές, στὴ γὰρ τοῦ σοφοῦ Φλωρεντινοῦ ἐννοεῖ νὰ στεγνώσῃ τ' ἀπλυτὰ της. Ἡ ἐποχὴ μας ἡ ἴδια, βαρεῖα κι' αὐτὴ ἀπὸ εὐθύνες, χωρὶς βέβαια γι' αὐτὸ νὰ φταίῃ ἐκεῖνος, τὴν λέξι μακιαβελλισμὸς πιπιλίζει κάθε στιγμή, καὶ μὲ αὐτὴν κοιτᾶει νὰ στυγματίσῃ πρόσωπα, ομάδες, ἢ λαοὺς. Ὅταν τὸ 1914 ὁ γερμανὸς Καγκελάριος Μπέτμαν Χόλβεκ, ἐδικαιολόγησε τὴν εἰσβολὴν στὸ Βέλγιο μὲ τὴν γνωστὴ φράση: «ἡ ἀνάγκη δὲν γινώριζει νόμους», ὁ Μακιαβέλλης δέησε τὰ περισσότερα ὑναθέματα, ἂν καὶ ἀσφαλῶς κανένας δὲν πίστευε ὅτι δὲν θὰ γινόταν ὁ Ἄος παγκόσμιος πόλεμος, ἂν δὲν εἶχε γράφει αὐτὸς τὸν Ἑγεμόνα. Τὸ πλῆθος τὸ ἀμέτρον τῶν πνευματικῶν τοῦ ἀπογόνου, καθὼς καὶ τὸ ἄπειρο πλῆθος τῶν πνευματικῶν προγόνου του, δείχνουν ὅτι ἡ θεωρία του ἔχει, πολὺ μακρὰ στὴν ἱστορία, καὶ πολὺ βαθεῖα στὴν ἀνθρώπινη σάρκα, τὶς ρίζες της, καὶ ὅτι δὲν στάθηκε αὐτὸς ὁ Ἀδάμ τοῦ ἄλλου αὐτοῦ προπατορικοῦ ἀμαρτήματος. Αὐτὸς ἀρκέστηκε στὸ νὰ τὸ διαπιστώσῃ καὶ νὰ ὀποτυπώσῃ, μὲ ὠμὴ εἰλικρίνεια, τὸ ὅτι κανεὶς ἰσὺο κείνου ποὺ ἔθεσαν ὡς σκοπὸ τους τὴν κυριαρχία, δὲν ἀρνήθησαν ὡς μέσα τὴν ἀσκηση τῆς βίας. Ὅποτε, αὐτὸ ποὺ μὲ μοναδικὴ ὀξυδέρκεια εἶχε συλλαβεῖ, τὸ κατάγραψε χωρὶς φτιασιδία. Καὶ πόλησε νὰ πῆ ὅτι, ὅταν ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου ἀπαλλαγῇ ἰσὺο τὸν ἐξωτερικὸ καταναγκασμὸν, ὅταν δηλαδὴ ὁ ἀνθρώπος εἶναι κατὰ τὸν νομικὸ ὅρον *legibus solutus*, ἐκδηλώνεται αὐτὸς, ἔάν τὸ συμφέρον του τὸ ἀπαιτεῖ, μὲ τὴν ὠμότητα τοῦ ζῶου, ποὺ ἀγωνίζεται γιὰ τὴν ὑπαρξιν. Ἐπειδὴ ὅμως φαίνονται καὶ εἶναι πράγματι ἀπάνθρωπα τὰ μέσα ποὺ ὁ Μ. προτείνει γιὰ τὴν ἐπιτυχία, πρέπει νὰ ἰσναγνωρισθῇ ὅτι ἡ θεωρία του πάσχει ἰσὺο δύο σοβαρὰς γιὰ μιὰ θεωρία ὠρῶσαιες: «τὴν μονομέρεια καὶ τὴν στατικότητα. Τὴν μονομέρεια, γιὰτὶ βλέπει τὸν κόσμον μὲ νατουραλιστικὸ μονάχα μάτι σὰν χειροῦργον ποὺ ἰσνοίγοντας ἰσνεχῶς ἀποστήματα καὶ κόβοντας σάπια ἀνθρώπινα μέλη, χάνει στὸ τέλος τὴν ἔνοια τῆς σάρκα τῆς γιομάτης ὑγείας· τὴν στατικότητα γιὰτὶ πίστευε ὅτι εἶδε τὴν αἰώνια οὐσία τῆς ἰσνθρώπινης φύσης καὶ παραγνώρισε τὸ ὅτι ὄλος ὁ ἀγῶνας τοῦ ἀνθρώπου, γιὰ κείνο ποὺ ὀνομάζουμε πολιτισμὸς —φιλοσοφικὰ συστήματα, θρησκευτικὰ δόγματα, οἱ θεωρίες γιὰ τὸ Δίκαιο καὶ τὴν Πολιτεία, ἡ Οἰκονομικὴ, ἡ Τέχνη— δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ δυναμικὰς ἐκδηλώσεις τῆς πάλης τοῦ ἀνθρώπου, γιὰ νὰ βγῇ ἀπὸ τὴν ζωολογικὴ ἰσνομοταξία, ποὺ σ' αὐτὴν ἡ ἴδια του ἡ ἐπιστῆμη τὸν ἔχει κατατάξει, γιὰ νὰ

σχοτώση δηλαδή μέσα του τὸ ζῶο. Ἡ ἐντύπωση, ὅταν διαβάξῃς Μακιαβέλλη, ὅτι αὐτὸς πιστεύει πὼς γράφει γιὰ τὴν αἰωνιότητα, σὲ γιομίζει μὲ κείνην τὴν κρυφὴ ἀνησυχία, μὲ κείνη τὴν ἐποχουσιτικὴν ταρσχή, πὺν νοιῶνται κανεὶς διαβάζοντας τὸ περίφημο ποίημα πὺν χρησιμεύει σὰν εἰσαγωγή στὰ Ἔκθη τοῦ Κασοῦ. Τὸ ποίημα αὐτὸ μὲ τὸν τίτλο: Préface, εἶναι μιὰ βιοθεωρία πὺν θὰ τὴν προσυτάγραφε πρόθημα ὁ Μακιαβέλλη.

«Προπατῶμε χρουόμενα σὲ λαοπεροὺς δροβουο».

«Ἐν ὁ βιασμοῦ, τὸ δηλητήριο, τὸ μαχαίρι, ἢ πωκαγια δὲν ἔχουν ἀκόμη σμαδέψει τὴν οἰκτοῖή μας μοῖσα, εἶναι γιατί —ἀίμοιο— εἶναι δειλὴ ἢ ψυχή μας».

λέει ὁ ποιητής.

«Οἱ ἄνθρωποι εἶναι κασοὶ», ἰσχυρίζεται ὁ μεγάλος ἱστορικός. Πιστεύει ἔτσι, ὅτι δὲν ἔπαρχει εἰλιδα γιὰ τὸν ἄνθρωπο, καὶ ὅτι κατὶ τὸ φορητὸ ἔχει συντελεσθὴ γιὰ πάντα εἰς βάρος τῆς ἀνθρώπινης ἀξιοπρέπειας.

Ἡ βασικὴ ὀταισοδοξία τοῦ Μακιαβέλλη, καὶ ἡ πίστη του ὅτι οἱ παρατηρήσεις του ἔχουν αἰώνια ἀξία, ἔχουν ὡς αἰτία τὸν ἰδιότυπο φανατισμὸ του πὺν δὲν τὸν ἀφήνει νὰ ἰδῇ μὲ συγκραταβατικὴ ἐπιείκεια τὶς ἀνθρώπινες πράξεις οὔτε νὰ τὶς ἀξιολογήσῃ στὴν ἱστορικὴ τὸς ροή. Παίρνει τὰ ἄτομα ὅπως τὰ βλέπει καὶ τὰ ρίχνει νὰ ἀλεστοῖν μέσα στὸν μῦθο τῆς ἱστορίας, γιατί τὸ ἀντικείμενο τῆς λατρειας του δὲν ἔχει κασοὶ νὰ περιμένῃ. Ἀντικείμενο δὲ τῆς λατρειας τοῦ δὲν εἶναι ἓνα δόγμα ἢ ἓνα φιλοσοφικὸ σύστημα, εἶναι ἡ ἔννοια τοῦ Κράτους, εἴτε καθερνιέται ἀπὸ τὸν ἓνα εἴτε καθερνιέται ἀπὸ τοὺς πολλοὺς. Τὸ ἔξιομα: «salus patriae suprema lex esto», εἶναι τὸ πιστεῖο τοῦ Μακιαβέλλη. Κανένα ἠθικὸς ἐνδοιασμὸς δὲν νοεῖται οὔτε καὶ γίνεται ἀνεκτός, ὅταν εἶναι βλαβερός γιὰ τοὺς σκοποὺς πὺν θέτει ἡ Πολιτεία. Κανένα μέσο δὲν ἀπορρίπτεται προκειμένου νὰ εἰνοῖσῃ τὴν προαγωγή τῶν σκοπῶν αὐτῶν. Ἄρχει νὰ διαβάσῃ κανεὶς τὴν μὴζοῖν πραγματεία τοῦ Μακιαβέλλη: Περιγραφή πὰν τρόπου πὺν χρησιμοποίησε ὁ Δούκας Βαλεντῖνο, γιὰ νὰ ἔξοντῶσῃ τὸν Βιτελλότσο Βιτέλι, γιὰ νὰ καταλάβῃ πόσο θαυμάζει τὴν φοβερὴ μηχανὴ πὺν ἔστησε ὁ Βοργίας, γιὰ νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ ἓναν ἄνθρωπο πὺν στέχονταν ἐμπόδιο στὸν μεγάλο σκοπὸ, πὺν εἶχε τάξει στὸν ἑαυτὸ του, καὶ πόσο ὀριστικὸ εἶναι τὸ διαζήγιο ἀνάμεσα στὴν τακτικὴ τοῦ Κράτους καὶ τὴν ἠθικὴ πράξη, γιὰ τὸν μεγάλο Φλωρεντῖνο.

Τὶ λογιῆς λοιπὸν ἀποκαλυπτικὸ τέρας ἦταν στὴ χοικὴ του ζοῖν ὁ ἄνθρωπος αὐτός, πὺν ἔδωκε τὸ ὄνομα του σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς πὺν ἐποχουσιτικὲς λέξεις τοῦ λεξικοῦ μας καὶ πὺν γι' αὐτὸν ὁ μεγάλος ἱστορικός Μακιαβέλλη ἔγραψε πὼς εἶναι: ἓνα αἰνιγμα σχοτεινὸ καὶ ἀνατροχιαστικὸ, ἓνα κοῖμα ἀπὸ κάθε λογιῆς ἀπρέπεια καὶ ἀπὸ ἀντιφάσεις κάθε λογιῆς. Βρῖσκει κανεὶς σ' αὐτὸν ἀλτρουῖσμο καὶ ἐγαπάθεια, καλοπῖνη καὶ κακία, τὸν σατανικὸ δόλο καὶ τὴν ἀφέλεια οἰκτροῦς πτόσεις καὶ μεγαλειώδη ἀνάταση, τὴν σιχαμερὴν καλακία καὶ τὸ ἠρωτικὸ φρόνημα».

Γεννήθηκε στὴν Φλωρεντία τὸ 1469, ὀπὸ οἰχογένεια λαϊκὴ, μὰ εἰκατάστατη, πὺν εἶχε προσφέρει ἰπηρεσίες στὸ Κοινό. Ἐξῆσε σὲ μιὰ ἐποχὴ πὺν, στὴν Ἰταλία, οἱ τέχνες καὶ τὰ γράμματα τῆς Ἀναγέννησης ἀρχισαν νὰ δύνουν τοὺς πὺν λαμπροὺς τοὺς καρποὺς. Ἀπὸ πολιτικὴ ὀμως πλευρά, ἡ Χερσοῖσμος γινόνταν στρατιωτικὴ λεία τῶν βορείων βαρβάρων, Γερμανῶν, Ἰσπανῶν καὶ Γάλλων καθὼς καὶ τοῦ σιχαμεροῦ τῶν μισθοφόρων, πὺν ἔσερναν πίσω τοὺς κάθε λογιῆς Κοινοτιέροι, μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Σφόρτσα. Ἐπηρετήσε μὲ δημοκρατικὸ πάθος, μὰ μὲ ἀνοικτὸ μάτι, τὴν Πόλη του, μετὰ ἀπὸ τὴν ἔξωση τῶν Μεδίκων, στὴν βασικωτέρη γραμματεία τῆς, καὶ τὴν ἀντιπροσώπευσε στὶς κριώτερες αἰνές τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, συντάσσοντας τὶς θαυμάσιες ἐκείνες Legazioni τὶς ἐκδόσεις πὺν τόσο γοῖτευσαν τὸν Μακιαβέλλη. Τὸ 1512 μὲ τὴν ἐπιστροφή τῶν Μεδίκων χάνει τὴν θέ-

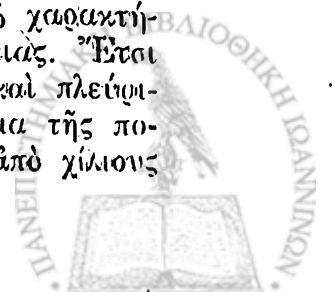
ση του, και άφοῦ βασανίστηκε, ὕπερα ἀπὸ ἐντολή τοῦ Καρδινάλιου, πού ἔγινε ὕπερα ὁ Πάπας Λέων ὁ δέκατος, ζῆ στήν ἐξοχή μιᾶ ζωῆ σταθερῶσεων και —εὐτυχῶς— χωρίς πρακτικὴ ἐνασχόληση. Εὐτυχῶς: γιατί τότε γράφει τὰ βασικώτερα ἔργα του.

Ὁ Μακιαβέλλης εἶναι μεγάλος και σάν στοχαστής και σάν στιλίστας. Σάν στιλίστας θυμίζει τὸν Θουκυδίδη. Ἔχει τὴν λιτότητα, τὴν πυκνότητα, τὴν ἐπιγραμματικὴ φράση τοῦ μεγάλου Ἀθηναίου ιστορικοῦ. Ἡ λέξη του δὲν εἶναι ποτὲ μάταιο ατολίδι, εἶναι ὀρθοτεκτονικὸ ὑλικὸ ἀναγκαῖο. Δὲν εἶναι ἡδυσμα, ἀλλὰ ἔδυσμα τὸ ἐπίθετό του. Καὶ ἴσως γι' αὐτό, ἡ λιπόσπασκη φράση του ἔχει τὴν ἀλόκοτη ὑποβλητικότητα τῆς γύμνιας, και θυμίζει, μὲ τὶς προεκτάσεις της, τὸν δυναμισμὸ τῆς μοντέρνας γλυπτικῆς. Σάν στοχαστής θυμίζει τὸν Πολύβιο, ἰδιαίτερα μὲ τὴν πίστη του στὸν παιδαγωγικὸ ρόλο τῆς ἱστορίας και μὲ τὴν γιομάτη ἐπιφύλαξη στάση του ἀπέναντι στήν ἀξία τῆς ἀνθρώπινης ἠθικῆς. Φαίνεται πῶς, σάν ἀπὸ πῆλο Δαναῖδων, ἀντλεῖ τὴν πολιτικὴ του σοφία ὑπὸ τὴν ἑξῆς φράση τοῦ μεγάλου Ἀχαιοῦ: «Ταῖς ψυχαῖς πολλὰκις ἐπιφύονται τσιαῖται μελανία και σπρεδόνες, ὥστε μηδὲν ἀσεβέστερον ἀνθρώπου, μηδὲ ὀμότερον ἀποτελεῖσθαι τῶν ζῶων».

Φταίει τώρα ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἂν τόλμησε νὰ κάμη κατάδυση στὰ βῆθη τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς και νὰ γυρίσῃ μὲ λάφυρο τὸ κομμάτι της ἀκριβῶς πὸν μυρίζει κτηνωδία; Φταίει γιατί τόλμησε νὰ τὸ ἐπιδείξῃ εἰς πείσμα κάθε ὑποκρισίας, και νὰ ἰσχυρισθῆ, εἰς πείσμα κάθε ἠθικῆς διδασκαλίας, ὅτι ἡ κοῦρτα τοῦ πολιτισμοῦ εἶναι στὸν ἄνθρωπο ἀπλῆ φωλιά γιὰ τὸ θηρίο πὸν κρύβει μέσα του; Ὅπως και νᾶναι, κανένας ἀπὸ τοὺς σημερινοὺς ψασάδες τοῦ βῆθους δὲν ἐπικίσε ποτὲ στὰ ἐπιστημονικὰ του δίχτυα ψάρι τόσο ἀποκρουστικὸ, μὰ και τόσο σπαρταριστό.

Ὁ ἴδιος ὁ Μακιαβέλλης στάθηκε, μέσα στὰ πλαίσια βέβαια μιᾶς ἐποχῆς ὅπως ἡ Ἀναγέννηση, ἐξαιρετος οἰκογενειάρχης και ἐξαιρετος πολίτης. Ἀγαποῦσε τοὺς δικούς του και τὴν πόλη του, τὴν θανασιστή ἐκείνη πολιτεία, πὸν τῆς ὄρωναν τὰ σπλάγνα τὰ πολιτικὰ πάθη, μὰ πὸν μέσα στὰ τείχη της ἀνθίζαν συγχρόνως ὅλες οἱ τέχνες, ἔσκιζε ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ, ὠρίμαζε ἡ Κυβερνητικὴ και ἀντηχοῦσε ἡ φωνὴ τῶν Σαβοναρόλα. Ἡ τυφλὴ του ἐκφρασία στή Φλωρεντία μὰ και στήν Ἰταλία, πὸν ἦταν τότε κέντρο τοῦ ἔθνους, —ἐνῶ ἡ κίνασπροφή μὲ τοὺς ἀρχαίους ιστορικοὺς εἶχε διδάξει πὸν Μακιαβέλλη ποιά ἦταν ἡ δύναμη της. ὅταν ἦταν ἐνωμένη κάτω ὑπὸ τὸ σκῆπτρο τῆς Ρώμης—, αὐτὴ ἡ ἀρσίσωση στάθηκε ἡ κορηίδα ἡ σπειρὴ ὅπου γεννήθηκε και μορφώθηκε ἡ πολιτικὴ του θεωρία: στυγνότερα στὸν Ἡγεμόνα —ὅπως θὰ φανῆ ἀπὸ τὸ περίφημο 18ο κεφάλαιο πὸν δίνουμε παρακάτω—, μὲ τὴν περιοκρόνηση γιὰ τὴ μάζα και τὴν παραδοχὴ τῆς ὀρχῆς ὅτι ἡ ἐπιτυχία, ὅταν εἶναι γιὰ τὸ καλὸ τῆς Πολιτείας, εἶναι ἀγαθὸ ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὰ μέσα πὸν χρησιμοποιήθηκαν γιὰ νὰ ἐπιτευχθῆ, και μαλακώτερη στὰ: Σχόλια στήν πρώτη Δεκάδα τοῦ Τίτου Λιβίου, ὅπου ἡ μάζα ξανακερδίζει τὴ θέση της, ὅπου ὅμως, πωρὰ τὶς ἐξάρσεις, οἱ ἴδιοι περίπου τρόποι ἐπιβολῆς τῆς κυριαρχίας θαυμάζονται στήν Ρωμαϊκὴ Πολιτεία, και σινικαῶνται στὸ στυλολογικὸ δημοκρατικὸ ὄργανο τῆς ἐποχῆς του.

Ἡ ζωὴ στήν ἐξοχή και ἡ συγγραφικὴ ἐργασία δὲν ἦταν ἀσφαλῶς ἐκεῖνο πὸν προεῖζονταν γιὰ τὸν ἄνθρωπον αὐτὸ πὸν διαφύσε γιὰ πολιτικὴ δράση και πὸν πάθος του ἦταν ἡ Πόλη του, ἡ γεμάτη μαρτύρια και μεγαλεῖο. Καὶ ὁ χαρακτήρας του δὲν μπόρεσε νὰ βαστάξῃ τὴν φοβερὴ δοκιμασία τῆς ἀδράνειας. Ἔτσι σιγά-σιγά ἡ περήφανη δημοκρατικὴ ὀργή του ἄρχισε νὰ κἀνῃ νερὰ και πλείωσε ταπεινά τοὺς Μεδίκους γιὰ νὰ μαρσῆσῃ νὰ ξαναδουροισθῆ σπὸ ρεῖμα τῆς πολιτικῆς δράσης. Μὰ οἱ Μεδικοὶ δὲν τοῦχαν ἐμπιστοσύνη, και, ὕπερα ἀπὸ χίλιους



δισταγμούς δέχτηκαν να του δώσουν μια θέση που ἀχρήστευε όμως τὸν δυναμισμὸ του. Τὴν πῆρε, γιὰ νὰ μπορέση νὰ ζῆσῃ, σὰν κατεινωμένος ἀθλητής. Μὰ ὅταν, φεύγοντας οἱ Μεδικοί, ἢ νέα δημοκρατικὴ Φλωρεντία, μὴ ἔχοντας πιά ἐμπιστοσύνη στὸν ἀποστάτη, τοῦ πέταξε ἕνα κόκκαλο, σὰν σὲ σκυλί, γιὰ νὰ μὴν πεθάνῃ. σωριάσθηκε ὁ μεγάλος στοχαστής.

Τὴς 22 Ἰουνίου 1527 ὁ γιὸς του Πέτρος γράφει ἕνα γράμμα στὴν Πίζα, στὸν φλωρεντινὸ δεκηγόρο καὶ συγγενῆ του Φραντζέσκο Νέλλι. Τὸ γράμμα αὐτὸ ἐκτὸς ὅτι τὰλλα, μᾶς διαφοροτίζει ὡς πρὸς τὴς ἐπιτυχίες τῆς ἰαπωνικῆς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

«Ἀγαπημένε μου Φραντζέσκο, δάξονα γίνωιν τὰ μάτια μου τώρα πού εἶμαι ἀναγκασμένος νὰ σοῦ ἀναγγέλω τὸ θάνατο, στὴς 22 αὐτοῦ τοῦ μηνῆ τοῦ Νικολὸ Μακιαβέλλι, τοῦ πατέρα μου. Πέθανε ἀπὸ φοβεροῦς πόνους, πού τοὺς προκάλεσε κάποιον φάρμακο, πού πῆρε τὴς 20. Σωμολογήθηκε τὴν κάθε του ἁμαρτία στὸν ἀδελφὸ Ματθαῖο, πού τὸν συντρόφευε ὡς τὴν τελευταία του στιγμὴ. Ὁ πατέρας μας, τὸ ξέρεις πολὺ καλά, μᾶς ἄφησε στὴν πιὸ μαύρη φτώχεια. Μὲ τὸ στόμα, θὰ σοῦ πῶ περισσότερα».

Ἔτσι ἄφησε τὸν γοῦκὸ αὐτὸ κόσμον μιὰ ὅτι τὴς ἐξοχώτερες διάνοιες πού τίμησαν αὐτὴ τὴ γῆ μὲ τὴν λάμψη τοῦ πνεύματος καὶ τὸ ἔπλωμα τῆς καρδιάς.

Ὁ Ν. Μακιαβέλλης ἄφησε ἔργο σημαντικώτατο. Χωρὶς καθόλου νὰ ὑποτιμᾷ κανεὶς τὴν ἀξία τοῦ ποιητικοῦ τοῦ ἔργου, σὰν πεζογράφου κυρίως πρέπει νὰ τὸν ἐξετάσῃ. Τὰ σπουδαιότερα ἔργα του εἶναι: 1) ὁ Ἑγεμόνας, 2) Σχόλια στὴν πρώτη Δεκάδα τοῦ Τίτου Λιβίου, 3) Περὶ τῆς Τέχνης τοῦ πολέμου καὶ 4) Φλωρεντικῆς ἱστορίας.

Παρακάτω δίνουμε σὲ μετάφραση δυὸ χαρακτηριστικὰ ἀποσπάσματα ὅτι τὸ πεζὸ του ἔργο: ἕνα κεφάλαιο ὅτι τὴς Φλωρεντινῆς Ἱστορίας, καὶ τὸ ἡνωμαστὸ 180 κεφάλαιο ὅτι τὸν Ἑγεμόνα. Στὴς μεταφράσεις πάσχισα νὰ μείνω ὅσο τὸ δυνατόν πιστὸς στὸ κείμενο, ὄχι μονάχα ἀπὸ τὴν ἀποψη τῶν νοημάτων, μὰ καὶ ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς ἐσωτερικῆς ὑφῆς τοῦ λόγου. Θὰ ἦταν γελοῖο νὰ θέλῃ κανεὶς νὰ παραγεμίσῃ μὲ φοίματα καλλιτεχνικὰ τὴν ἐξάίτια ἐκείνη καὶ νευροδίκη σάρα, καὶ νὰ ἀραιώσῃ τὸ δυνατό αὐτὸ κομμὶ μὲ τὸ νερὸ τοῦ πηγαδιοῦ του. Πρέπει νὰ τὸ πάροουμε ὁπόραση, ὅτι ἀπέναντι τῶν μεγάλων κειμένων, ὅταν ἐπιχειροῦμε νὰ τὰ ἀποδώσουμε, ὁ σεβασμὸς εἶναι τὸ βασικὸ συναίσθημα πού πρέπει νὰ μᾶς συνέχῃ καὶ ὅτι, ὅσο κι' ἂν εἶναι ἀναλυτικῆς οἱ νεώτερες γλώσσες, δὲν μποροῦμε, γιὰ εὐκολία δικῆς μας, νὰ ἀποδίδουμε μὲ δυὸ σελίδες μιὰ σελίδα τοῦ παλαιοῦ κειμένου.

Ο ΗΓΕΜΟΝΑΣ (Τὸ 180 κεφ)

Quomodo fides a principibus sit servanda

Μὲ ποιὸ τρόπο οἱ Ἑγεμόνες χρωστοῦν νὰ εἶναι συνεπεῖς στὴν καλὴ πίστη

Τὸ πόσο εἶναι ἀξιόπαινος ἕνας Ἑγεμόνας, διὰν σέβεται τὸν δοσμένο λόγον καὶ ζῆ μὲ τὴν εὐθύτητα, ὄχι μὲ τὴν πανουργία, ὁ καθένας μπορεῖ νὰ τὸ καταλάβῃ μολοντοῦτο, ἢ πείρα μᾶς δείχνει ὅτι, σὸν καιρὸ μας, πρόκοψαν πολὺ ἐκείνοι οἱ Ἑγεμόνες, πού ἀδιαφρόησαν γιὰ τὴν καλὴ πίστη, καὶ πού μὲ τὴν πορηγία μοροῦσαν νὰ γυρίσουν τὰ μυαλὰ τῶν ἀνθρώπων, νικῶντας εἴτοι σὶδ τέλος αὐτοῦσπὸν σηρίζησαν σὶδ δίκη.

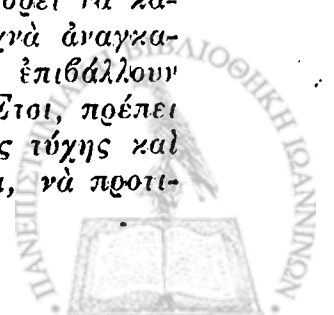
Πρέπει λοιπὸν νὰ ξέρετε πὸς ὑπάρχουν δύο τρόποι νὰ πολεμᾷ κανεὶς: ὁ ἕνας, μὲ ὕπλο τὸν νόμο, ὁ ἄλλος μὲ μέσο τὴ βία. Ὁ πρῶτος ταιριάζει στὸν ἄνθρωπο, ὁ δεύτερος ταιριάζει σὶδ ἄγρια ζῶα μὰ ἐπειδὴ συχνὰ μὲ τὸν ποῶτιο

δὲν πεινχαινομε τίποτα, εἶναι ἀνάγκη νὰ βάλουμε τὸν δεῦτερο σὲ ἐνέργεια. Γι' αὐτὸ ἕνας Ἡγεμόνας πρέπει νὰ εἶναι ἰκανὸς νὰ δράσῃ καὶ σὰν ἄνθρωπος καὶ σὰν θεοῦ. Αὐτὸ τοῦτος Ἡγεμόνας τὸ δίδαξαν, μὲ τρόπο βέβαια, οἱ συγγραφεῖς οἱ ἀρχαῖοι γράφοιτας ὅτι καὶ ὁ Ἀχιλλεύς καὶ πολλοὶ ἄλλοι πρίγκιπες παλαιοὶ εἶχαν γιὰ παιδαγωγὸν τὸν Χίρωνα τὸν Κένταυρο. Αὐτὸ θέλει νὰ πῇ ὅτι τοὺς ἀνάθερε κάποιος, πὺν ἦταν συγχρόνως ἄνθρωπος καὶ ζῶο, γιὰτὶ εἶναι ἀνάγκη ὁ Ἡγεμόνας νὰ μπορεῖ νὰ δράσῃ σύμφωνα μὲ τὶς ἐπιταγὲς καὶ τῆς μῆς φύσεως καὶ τῆς ἄλλης· γιὰτὶ ἡ μῆς χωρὶς τὴν ἄλλη δὲν δίνει ἔργο πὺν διαρκεῖ.

Ὅπως λοιπὸν ἕνας Ἡγεμόνας ὑποχρεωμένος νὰ μπορῇ νὰ δράσῃ καλὰ καὶ σὰν ζῶο, ἄς πασκίσῃ νὰ μοιάσῃ τῆς ἀλεποῦς μᾶζι καὶ τοῦ λέοντα· τὸ λιοντάρι δὲν σκοτίζει γιὰ θηλειὲς καὶ παγίδες, ἡ ἀλεποῦ δὲν τὰ βάζει σιὰ φανερὰ μὲ τὸν λύκο. Πρέπει νὰ εἶναι ὁ Ἡγεμόνας ἀλεποῦ γιὰ νὰ μωρτίζει τοὺς κρυφοὺς κινδύνους, καὶ λιοντάρι, γιὰ νὰ μπορῇ νὰ τρομάξῃ τοὺς λύκους. Αὐτοὶ πὺν σταματοῦν μονάχα σιὸ λιοντάρι, δὲν ξέρουν τί τοὺς γίνεται. Ἔτσι λοιπὸν, ἕνας Ἡγεμόνας φρόνιμος δὲν χρωσιάει νὰ σέβεται τὴν καλὴ πίστη, διὰν αὐτὸ κιντυνοῦει νὰ τοῦ βγῇ σὲ κακό, καὶ ἀτόνισαν οἱ λόγοι πὺν τὸν ἔκαναν νὰ τὴν σεβαστῇ. Ἄν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἦταν καλοὶ, μῆς τέτοια διδασκαλία δὲν θὰ εἶχε θέση μὰ ἐπειδὴ εἶναι κακοὶ, καὶ δὲν θὰ σταθοῦν τίμια ἀπέναντι σου, οὔτε καὶ ἐσὺ χρωσιᾶς νὰ εἶσαι ἀπέναντι τοὺς τίμιος. Οὔτε κι' ἔλειψαν ποτὲ ἀπὸ ἕναν Ἡγεμόνα βᾶσιμοὶ λόγοι γιὰ νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ἀπιστία. Ἀπὸ τὴ νέα ἱστορία θὰ μπορούσαμε νὰ παρουσιάσουμε ἄπειρα παραδείγματα μῆς τέτοιας συμπεριφορᾶς, καὶ νὰ δείξουμε πόσες συνδῆκες καὶ πόσες ὑποσχέσεις δὲν βγῆκαν σὲ τίποτε ἀπὸ τὴν κακὴ πίστη τῶν Ἡγεμόνων· καὶ κείνος πὺν στάθηκε ἰκανώτερος νὰ παίξῃ τὴν ἀλεποῦ, δὲν βγῆκε καθόλου ζημιωμένος. Μὰ τὴ φύση τῆς ἀλεποῦς πρέπει νὰ ξέρῃς καλὰ νὰ τὴν φτιασιδώνῃς, καὶ νὰ εἶσαι μᾶζι μεγάλος ὑποκριτῆς καὶ ἄδειος ἀπὸ εὐλιχθῆνεια· γιὰτὶ εἶναι οἱ ἄνθρωποι τόσο ἄπλοῖκοι καὶ τόσο ὑπάκουοι σις ἀνάγκες τῆς κάθε ὥρας, ὥστε, ὅποιος ξέρει νὰ ἀπατήσῃ, θὰ βρῇ πάντα κάποιον, πὺν νὰ εἶναι ἔτοιμος νὰ ἀπατηθῇ.

Δὲν μπορῶ νὰ κούρω ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ πρόσφατα παραδείγματα. Ὁ Ἀλέξανδρος ὁ Υἱὸς δὲν ἔκαμε ποτὲ τίποτε ἄλλο, δὲν σκέφτηκε ποτὲ τίποτε ἄλλο, παρὰ τὸ πῶς νὰ ἀπατήσῃ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ πάντα βρῆκε ὑποκείμενα γιὰ νὰ ἀσκήσῃ αὐτὴν τὴν τέχνη. Καὶ δὲν εἶχε ποτὲ τὸν ὅμοιό του στὴν ἰκανότητα νὰ τηρῇ λιγώτερο τὶς ὑποσχέσεις, πὺν μὲ τὴν μεγαλύτερη δυνατὴ πεισιχθῆνεια καὶ μὲ τοὺς βαρύτερους ὄρκους εἶχε δώσει. Καὶ ὅμως, ὅλες του οἱ ἀπίτες πήγαιναν ποῖμα, γιὰτὶ ἤξερε καλὰ μὲ τί κόσμο εἶχε νὰ κἀμῃ.

Σ' ἕναν Ἡγεμόνα δὲν εἶναι λοιπὸν ἀναγκαῖο νὰ ἔχῃ πραγματικὰ ὅλα τὰ προσόντα, πὺν παραπάνω ἀναφέρω, εἶναι ὅμως ἀπαραίτητο νὰ φαίνεται πῶς τᾶχει. Καὶ μάλιστα, θὰ τολμήσω νὰ πῶ αὐτό: ὅτι διὰν τὰ ἔχει καὶ εἶναι πάντα συνεπὴς σ' αὐτὰ, τὸν ζημιώνουν, διὰν ὅμως φαίνεται μόνον πῶς τὰ ἔχει, τοῦ βγαίνουν σὲ καλὸ ὅπως ἀκριβῶς τὸ νὰ φαίνεσαι σπλαχνικός, πιστὸς σιὸ λόγο, φιλόανθρωπος, ἀκέραιος σιὸν χαρακτῆρα καὶ γιομᾶτος εὐσέβεια εἶναι καλύτερο ἀπὸ τὸ νὰ εἶσαι: μὰ νὰ ἔχῃς τὴν ψυχὴ σου κατὰ τέτοιο τρόπο γυμνάσει, ὥστε, ὅταν σοῦ χρειαστῇ, νὰ μὴν εἶσαι τέτοιος, νὰ μπορῆς, καὶ νὰ ξέρῃς, ν' ἀλλάξῃς ἀμέσως πορεία. Καὶ γὰρ πάντα τοῦτο σιὸ τοῦ: ὅτι ἕνας Ἡγεμόνας καὶ ἰδιαιτέρω ἕνας νεόκοπος Ἡγεμόνας, δὲν μπορεῖ νὰ κάμῃ, ὅτι κάνει τοὺς ἀνθρώπους νὰ θεωροῦνται καλοὶ, μὰ εἶναι συχνὰ ἀναγκασιμένος, γιὰ νὰ διατηρῆσῃ τὴν ἐξουσία, νὰ ἐνεργῇ ἀπίθεται ἀπὸ ὅτι ἐπιβάλλουν ἡ καλὴ πίστη καὶ ἡ καλωσύνη, ὁ ἀνθρωπισμὸς καὶ ἡ δημοκρατία. Ἔτσι, πρέπει νὰ εἶναι πάντα ἔτοιμος ψυχικὰ, νὰ πλῆξῃ σύμφωνα μὲ τοὺς ἀνέμους τῆς τύχης καὶ τὶς προπὲς τῶν ἀνθρώπων πραγμάτων καλ, ὅπως παραπάνω εἶπα, νὰ προτι-



μάει τὸ καλὸ διὰ μισοῦ, μὴ γὰρ ξέρῃ γὰρ μητὴ σοῦ κακοῦ τὸ δόξω, διὰ εἶναι ἀνάγκη.

Πρέπει, συνεπῶς, γὰρ προσέχει ἕνας Ἡγεμόνας πολὺ, γὰρ μὴ τοῦ βγαίῃ ἀπ' τὰ χεῖλη του ποτὲ λόγος, πῶς γὰρ μὴ φαίνεται ζυμωμένος μὲ τις πέριτε ἀρε-
τές, πῶς παραπλῆνως ἔχουμε ἀναφέρει, γὰρ γὰρ φαίνεται πάντα, διὰ τὸν βλέπει
καρεῖς καὶ τὸν ἀκούει, κρυφωμένος ἀπὸ τὸν ἀνθρωπισμὸς, τὴν ἀνερωσιότητα τοῦ
χαρκαῖα, τὴν καλὴ πίστη, τὴν καλωσύνη καὶ τὴν εὐσέβεια. Αὐτὴ προσέντων
ἢ τελευταία ἀρετὴ, πρέπει γὰρ φαίνεται πῶς πάντα κρυφώνει τις πράξεις τῶν,
Γιατὶ ὁ κῆρυξ γενικὰ σὲ κρίνει ἀπὸ ἐκεῖνο πῶς φαίνοσαι, ὅχι ἀπὸ κείνο πῶς
κάνεις· γὰρ ὁ καθένας ἔχει τὴν ἐκαστοῦ γὰρ ἰδίῃ, λίγοι θυμῶς ἔχουν τὴν ἐκ-
αστοῦ γὰρ κατὰ τὸν. Ἔτσι ὁ καθένας σὲ βλέπει ὅπως φαίνοσαι, λίγοι θυμῶς
ροῦθον τι πραγματικὰ εἶσαι καὶ αὐτοὶ οἱ λίγοι δὲν τοῦθον ἢ ἀντιδικῶν
μὲ τὴν γνώμη τῶν πολλῶν, πῶς ἔχουν γὰρ ἀπάδα τους τὴν κοινὴν ἐξουσία καὶ
δύναμη: καὶ κρίνει τις πράξεις τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἰδιαίτερα τῶν Ἡγεμό-
νων, πῶς γὰρ αὐτοὺς δὲν ὑπάρχει δικαιοσύνη, γὰρ γὰρ βροῦς τὸ δικαίον σου, γὰρ
γὰρ κοινὸς μονάχα τὸν βαθμὸς τῆς ἐπιτοχίας.

Ἄς κοιτάξῃ λοιπὸν ὁ Ἡγεμόνας γὰρ ἐπιτοχίῃ, γὰρ γὰρ διατηρηθῇ
τὸ Κράτος τὰ μέσα πῶς θὰ χρησιμοποιήσῃ θὰ κριθῶν πάντα τιμητικὰ καὶ θὰ
παινεθῶν ἀπὸ τὸν καθένα· γὰρ ὁ ὅλος ξέρει γὰρ βλέπει μονάχα ἐκεῖνο πῶς
φαίνεται καὶ τὸ ψηλαφητὸ ἀποτέλεσμα τῶν πράξεων, καὶ σὲν κῆρυξ δὲν ὑπάρ-
χει ἄλλο πῶς ὅλος. Καὶ τῶν δικῶν δὲν πέριτε λόγος, διὰ οἱ πολλοὶ ἔχουν
πῶς γὰρ σιγηθῶν. Κάποιος Ἡγεμόνας τῶν τωρινῶν κριθῶν, πῶς δὲν εἶναι φρό-
νιμος γὰρ τὸν ἀναφέρουμε, ἔχει πάντα σὲ χεῖλη τὴν εὐσέβεια καὶ τὴν καλὴ πίστη,
μάστιγαν οὐσία, ἐχρηστέεται φροσύνη καὶ τὸ ἕνα καὶ τὸ ἄλλο, καὶ ἄν, ἀλήθεια, τὴ
εἶχε σεβαστῆ, πολλὰς φροῦς θάγε γύρω καὶ τὴ φήμη του καὶ τὸ Κράτος του.

[Στὸν τρίτο κῆρυξ τῆς Κόσιας, ἐκεῖ πῶς κριθῶνται οἱ λαῖμαργοι, ὁ
Δάντης, βροῦσοντας τὸν περίφημο φράζα πῶς οἱ Φλωρεντινοὶ τὸν Ἐριαν Χοῖρο,
τὸν φροῦει γὰρ τὴν τύχη, τὴν μεταθανάτια ἐννοεῖται, κῆρυξ ἐπίσημον σιμπα-
τριωτῶν τους, τοῦ Φαρινάτα, τοῦ Ρουττιζοῖτσι, τοῦ Ἀρσίγιο, καὶ ἄλλων... ἐθὺ
τοῦς βροῦς παρακίτω σὲ πῶς χειρότερο διὰ τὴν μέρος, ἀπαντᾷ ὁ Χοῖρος.
Κι' ἀλήθεια τοῦς βροῦσει δῖνος. Μαζὶ μ' αὐτοὺς καὶ τὸν περίφημο Μόσσα ντεῖ
Λιμπέρτι. Αὐτὸν τὸν βροῦσιμα, στὸν 80 κῆρυξ ἐκεῖ πῶς τυραγνισθῶνται ὅ-
σοι ἔστειραν τὴν δικαιοσύνη καὶ γύρωσαν μὲ φρόνους καὶ σιμπατριές οἰκογένειες καὶ
σιμπατριές.

«Καὶ ἕνας ἄλλος, λέει, Δάντης, μὲ κριθῶντα χεῖρα, σιμπατριές στὸν το-
λὸν ἀγέρας τὰ διὰ κριθῶντα του μπράτσα, ἔτσι πῶς τὸ αἷμα τοῦ λέεινε τὴν δικαιο-
σύνη: Σαναθιμήσαν καὶ τὸν Μόσσα, αὐτὸν πῶς, ἀλήμονο, εἶπε: Πρῶτα πῶς
ἔγινε κριθῶντα εἶπε αὐτὸ πῶς σιμπατριές σιμπατριές γὰρ τῆς Τοσκάνης τὸν κῆ-
ρυξ. «Ναί, τοῦ λέει ὁ Δάντης, καὶ γὰρ τὸ σὲ σου, κριθῶντα.»

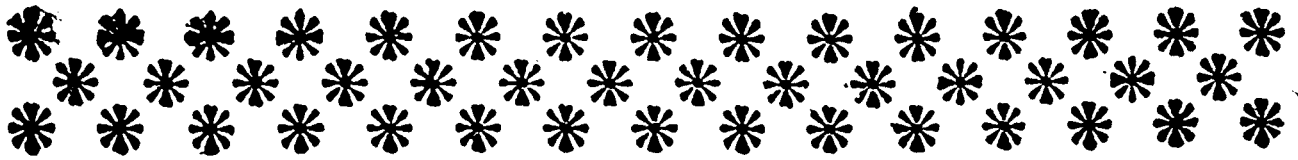
Ἄς δοῦμε τώρα πῶς, σὲ τις Istoric Fiorentine, σὲ πῶς εὐκαιρία ὁ
Μόσσα εἶπε τὸ περίφημο: Caro ha cosa fatta].

ΦΛΩΡΕΝΤΙΝΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ: Βιβλίο II Κεφ. 3.

«Ζοῦσαν σὲ τὴν Φλωρεντία ἀνάμεσα σὲ ἄλλες, πολὺ δυνατές, οἰκογένειες,
οἱ Μποντινιάντι καὶ οἱ Οὐμπέρτι· κοινὰ σ' αὐτὲς οἱ Ἀμιντέι καὶ οἱ Δονάτι.
Καὶ μέσα σὲ τὸ σὲ τῶν Δονάτι, μιὰ ἀρχόντισσα γῆρα καὶ πλοῦσια, πῶς εἶχε μιὰ
κῆρυξ οὐμορφιάτη. Καὶ εἶχε βάλει αὐτὴ σὲ μναλὸ τῆς γὰρ τὴν παντοφύνη μὲ τὸν
οἰκίον Μποντινιάντι, νέον εἶχε καὶ ἀρχηγὸ τῆς οἰκογένειας πῶς αὐτὸ τὸ

ὄνομα. Μὰ εἴτε ἀπὸ ἀμέλεια, εἴτε γιὰ πείθει πὼς βροσκοτιαν πάντα σὲ καιροῦ, δὲν τὸ εἶχε πῆ σὲ κανέναν μὰ νὰ πὸν ἡ τύχη τῶφρε νὰ ἀρραβωνιάσῃ ὁ οἰκτιρὸς Μπονοντελμόντι μιὰ κοπέλλα ἀπὸ τὸ σπῆτι τῶν Ἀμιντέϊ. Τὸ πῆρε βαρειά αὐτὸ τὸ προῶμα ἡ Κυρία. Καὶ πιστεύοντας πὼς, μὲ τοῦ κοριτσιοῦ τῆς τὴν ὁμορφιά, θὰ μποροῦσε, ὅσο ἦταν ἀκόμη καιρὸς, νὰ χαλάσῃ αὐτὸ τὸ γάμο, βλέποντας μιὰ μέρα τὸν οἰκτιρὸ Μπονοντελμόντι πὸν ἔρχοντιαν μονάχος πρὸς τὸ σπῆτι τῆς, κατέβηκε στὴν μπασιά τοῦ ἀρχοντικοῦ, σέροντας μαζί τῆς τὴν νέα· καὶ ἐνῶ αὐτὸς περνοῦσε, τοῦ βγήκε προσιὰ λέγοντας: Χαίρομαι, σὶ ἀλήθεια, πολὺ πὸν ἀποφάσεις νὰ πάρῃς γυναικα, μολονότι σὰν τὰ μάτια μου γιὰ σένα εἶχα φυλάξει τὴν κόρη μου τούτη· καί, σποῶχροντας ξαφνικὰ τὴν πόρτα, τοῦ τὴν ἔδειξε. Ὁ ἀρχοντας, βλέποντας τῆς νέας τὴν ὁμορφιά, πὸν ἦταν σπάνια καὶ λογαριάζοντας πὼς οὔτε ἡ προῶκα, οὔτε τὸ σπῆτι τῆς ἦταν μικρότερα ἀπὸ τῆς νέας, πὸν λόγο τῆς εἶχε δώσει, ἀπὸ τέιοιο ἀπότομο ἄναψε πάθος νὰ τὴν ἀποχίση, ὥστε, χωρὶς νὰ σκεφτῆ οὔτε τοῦ ὀνόματός του τὴν τιμὴ, οὔτε στὴν προσβολὴ πού, ἀθειῶντας τὸ λόγο του, ἔκανε στὴν οἰκογένεια τῆς ἄλλης, οὔτε σὶς σὺμφορές πού, ἀπ' αὐτὴ τὴν πράξη, μποροῦσαν νὰ τὸν βροῦν, εἶπε: «ἀφοῦ τὴν φύλαξες γιὰ μένα, θὰ ἤμουν ἕνας ἀχάριστος, ὄντας ἀκόμη σὲ καιροῦ, νὰ τὴν ἀρνηθῶ». Καί, χωρὶς νὰ χάσῃ καθόλου χρόνο, ἔκαμε τοὺς γάμους. Ἀμα ἡ πράξη τούτη μαθεύτηκε, φρόνιασε τὸ σπῆτι τῶν Ἀμιντέϊ, μὰ καὶ οἱ Οὐμπέρι, πὸν συγγένεια σιενὴ τοὺς ἔδενε μαζί του καὶ ἀφοῦ μαθεύτηκαν αὐτοὶ μὲ ἄλλους πολλοὺς, δικούς τους κι' αὐτοὺς καὶ ἀπὸ τὸ ἴδιο σόϊ, ὅλοι βρέθησαν σύμφωνοι, πὼς τέιοια προσβολὴ δὲν ἦταν βολειό, χωρὶς μεγάλη ντροπὴ, νὰ ὑποφέρουν, καὶ πὼς, ὄχι μὲ ἄλλη ἐκδίκτηση, παρὰ μονάχα μὲ τὸν φόνο τοῦ Μπονοντελμόντι, μποροῦσαν νὰ βροῦν τὸ δικηνο τους. Καὶ ἐπειδὴ μερικοὶ μιλοῦσαν γιὰ τὶς σὺμφορές, πὸν θ' ἀκολουθοῦσαν μιὰ τέιοια πράξη, ὁ Μόσκα Λαμπέρι εἶπε ὅτι ὅποιος σκέφτηται πολλὰ μαζί, δὲν κάνει ποτὲ τίποτα, ἐκφράζοντας τὴ σκέψη του μὲ αὐτὴ τὴ σὺντομη καὶ γνωστὴ σήση: Προῶμα πὸν ἔγινε, παίρνει τέλος. Ἔτσι, σ' αὐτὸν ἀνάθεσαν τὸ ἔργο τοῦ φόρου, καὶ σὶν Σιτάτα Οὐμπέρι, σὶν Λαμπεριοῦτιο Ἀμιντέϊ καὶ σὶν Ὀδερίγο Φιφάντι. Αὐτοί, τὸ πρῶτὴ τῆς μέρας τοῦ Πάσχα, κλείστηκαν σὶὰ σπῆτια τῶν Ἀμιντέϊ, σὶὸ δρόμο πὸν φέρνει ἀπ' τὸν Ἅγιο Στέφανο στὴν Παληὰ Γέφυρα, καὶ καθὼς ὁ οἰκτιρὸ Μπονοντελμόντι περνοῦσε, καθάλλα σὲ ἄσπρο ἄτι, τὸν ποταμὸ, καὶ σκεφτόνταν ἴσως ὅτι μιὰ προσβολὴ ξεχνιέται ἴσο εὐκόλα ὅσο μιὰ ὑπόσχεση γιὰ γάμο, τοῦ ῥίχτηκαν στὴ γέφυρα ἐμπρός, κάτω ἀπ' ὁ ἄγαλμα τοῦ Ἄρη, καὶ τὸν σκότωσαν. Αὐτὸ τὸ φονικὸ χῶρισε ὀλόκληρη τὴν πόλη: ἄλλοι πῆγαν μὲ τοὺς Μπονοντελμόντι, ἄλλοι μὲ τοὺς Οὐμπέρι. Καὶ ἐπειδὴ ἦταν δυὸ ἰσάκια δυνατὰ καὶ πλούσια σὲ σπῆτια, πύργους καὶ ἀνθρώπους, πολεμοῦσαν χρόνια πολλὰ χωρὶς τὸ ἕνα νὰ μπορῆ νὰ ξερριζώσῃ τὸ ἄλλο. Καὶ ἡ ἔχθρα τους, χωρὶς νὰ κλείνῃ μὲ εἰρήνη, ἠούχαζε πού καὶ πού μὲ σὺμφωνίες, ἀνάμεσα σὶὰ δυὸ μέρη. Ἔτσι, σὺμφορνα μὲ τὶς περιστάσεις, ἄλλες φροές σὺδαυλισμένη λαμπάδιαζε, ἄλλες, φαινόταν πὼς εἶχε σβύσει.





ΚΩΣΤΑΣ Ν. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

ΠΟΛΕΜΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

(1940 - 41)

Δέν πέθανε ό Κρέων
μπορεί και νά κοιμήθηκε μονάχα
στής καστανιάς τόν ίσχιό
μέ τ' άστρο τής αύγής
και τά ποιήλιά του δάσους συντροφιά
κι ένα μεγάλο τριαντάφυλλο
στό στήθος.

Φώς τά πέταλα τ' άλόγου του
φώς και τά ξανθά μαλλιά
στό λείο μέτωπο
ώς άνέμιζαν στ' άντροίγια χέρια του
γαλάζια φλάμπουρα τής λευτεριάς
καθώς συνήθιζε νά διασκελάη
άπάτητες βουνοκορφές
πίνοντας τό φώς του φεγγαριού
άντάκια μέ τά έλατα.

Δέν πέθανε ό Κρέων.
Τό λέει κι ό γέρο—Νάσαινας
μέ τό πλατύ ζωνάρι
πού σέρνει πρώτος τό χορό
στ' "Αϊ—Λιά τό πανηγύρι
κι όρθός ό γίγντο στα πλευρό
πού τρέμει τό δοξάρι
νά βγει άχός λυπητερός
τής άληθριάς τής όμορφιάς
καινούργιο μοιρολόγι.

ΕΠΑΝΟΔΟΣ

Μας είπανε πώς έφυγε
έψες τό βράδυ
κι είχε τά μάτια του ύγρα
γεμάτα δάκρυα
ώς καρτερούσε τήν άγαπημένη του

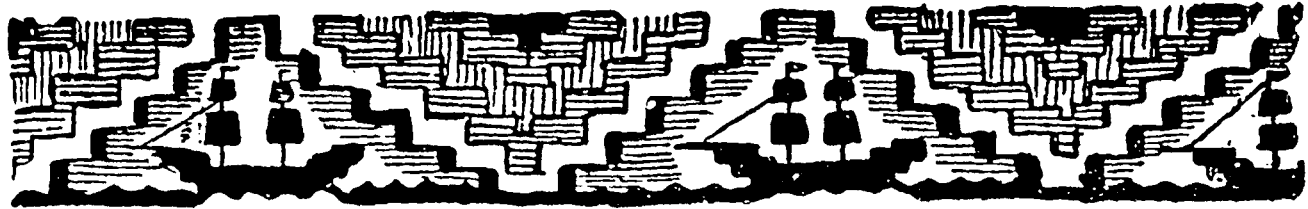
ν' άπλώση τά χέρια της
στό μέτωπο
και τά σγουρά μαλλιά
κι αυτός νά ψιθυρίση λίγους στίχους
για τήν πορεία του
και τή δική της
πιο πέρα άπ' τά μαύρα σύννεφα
και τήν ώρογιαμένη θάλασσα.

Ράδινος ό ήλιος τής έσπέρας
γλίστησε άθόρυβα
διακριτικά
τό τελευταίο χαίρε νά του είπη
μ' ένα θεομό φιλή
στό έφηβικό του πρόσωπο.

Έπειτα
όπως σιμβαίνει μ' αυτές τις ιστορίες
ένas μεγάλος φακέλλος
μέ κόκκινες σφραγίδες
και άριθμούς έπίσημους
θά πάρη τό δρόμο του χωριού
στήν πατρική τή στέγη:
Είμαι τό άπολυτήριο τής Σχολής
—λίαν καιώς διαγωγή κοσμημάτων—
μία αίτηση διορισμού
γράμματα σισταπικά
και του πατέρα οι σιμβουλές
σε κίτρινο έξώφυλλο γραμμένες.

Νά τά διαπλώσ' ή μάννα
—στά δάκρυα μουσκεμμένα—
βαθειά μέσ' τήν κασέλα
μέ τά νυφιάτικα στολίδια της
νά κάνουν συντροφιά
τή γαϊτανάτη τήν ποδιά
τήν άσημένα ζώνη
ένθίμια ένός καιρού
καθώς άνίπαντρες κοπέλλες
χορεύοντας τραγούδια τής χαράς
τήν έφεδιν σ' άντρούς τά χέρια.





ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ ΔΑΠΟΛΑ

ΠΕΡΙΠΑΤΟΙ ΑΝΑΜΕΣΑ ΑΠΟ ΑΙΩΝΕΣ ΚΑΙ ΤΟΠΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

Α'

Ἡ ἀδυσώπητη Μοῖρα ἐξέδωκεν ἐπὶ τέλους τὴν ἀμετάκλητην ἐπιμηγορία τῆς καὶ κατεδίκασε τὴν Ρώμην. Ὁ Δίας καὶ οἱ ἄλλοι Θεοὶ τοῦ Καπιτωλίου δὲν εἴμποροῦσαν πλὴν νὰ προστατεύσουν τὴν πρωτεύουσα μιᾶς ἐξησθηνιμένης Αὐτοκρατορίας. Τὰ νέφη τοῦ λιθωνοῦ πού προσέφεραν οἱ Λατίνοι μονόμαχοι μὲ τὰ αἱματόβροχτα χέρια τους, μάταια ἐψώνονταν πρὸς θεότητα πού εἶχαν ἤδη κλονισθῆ ἀπὸ τὰς συνεχεῖς προσόδους τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῶν νεοφανῶν Πλωτωνικῶν θεωριῶν. Οἱ ποταμοὶ τῶν αἱμάτων τῶν μαρτύρων πού κατέκλυζαν τὰς ἰσθμὲνες τῶν Ἱπποδρομιῶν καὶ οἱ ποσειεῖς οἱ ὁποῖες ὑψώνοντο ἀπὸ τὰς κατακόμβας ὑπέσκαφαν ἐκ βιάθρων τὸν θρόνον μιᾶς Αὐτοκρατορίας πού ἐκυβέρνησε τόσοις Εὐρωπαῖζοις καὶ Ἀσιατικοῖς λαοῖς.

Ὁ Κωνσταντῖνος πού ἐβασίλευε κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὑπέστη τὴν ἐπιβολὴν τῆς νέας θρησκείας. Προετοιμασμένος πλὴν ἀπὸ τὴν συμπάθεια πού ἔνοικε γιὰ τὸ Ἑλληνικὸ πνεῦμα, ἴσως δὲ καὶ ἀπὸ τὴν Μακεδονικὴν καταγωγὴν του, κατενόησε πολὺ ἔνωρις ὅτι γιὰ νὰ σωθῆ ἡ Αὐτοκρατορία του ἐχρειάζετο μιᾶς πρωτεύουσας πλησιέστερη πρὸς τὸν Δοίναβη καὶ πρὸς τὸν Περσικὸν ἐχθρόν. Μιᾶς πρωτεύουσας ἱκανῆς νὰ προστατεύσῃ τὴν Μεσόγειον ἀπὸ τὰς εἰσβολὰς τῶν Βαρβάρων τοῦ Βορρᾶ πού εἶχαν γίνῃ ἀπειλητικῆς. Καὶ διέλεξε τὸ Βυζάντιον.

Βυζάντιον, Κωνσταντινούπολις, Σταμπούλ, σχηματίζουν ἓνα μαγικὸ τρίπτυχον τοῦ ὁποῖου ἡ ἱστορία θὰ παραμείνῃ χαράγμενη μὲ χρυσὰ γράμματα μέσα εἰς τίς

σελίδες τῆς ἀφιερωμένης εἰς τὸν παγκόσμιον πολιτισμὸ καὶ στὸν σχηματισμὸ τῆς Εὐρώπης μας.

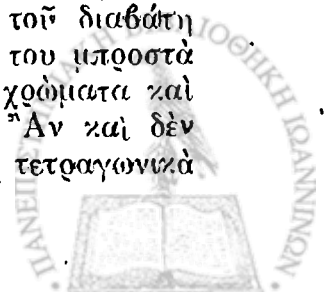
Τὸ Βυζάντιον κατέπληξε τὸν κόσμον ἐπὶ ἔνδεκα συνεχεῖς αἰῶνες.

Ἡ Σταμπούλ ἔθεσε τέρομα στὴν περιφιμότερη ἐποποιία τῆς ἱστορίας γιὰ νὰ γίνῃ ἡ ἀπαρχὴ μιᾶς νέας ἐποχῆς.

Ἄλλὰ τί λοιπὸν ἀπέμεινε ἀπὸ τὴν δόξαν καὶ τὸσον μεγαλεῖον; Τεῖχη, πέτρες, πλίνθοι καὶ ἡ ἱστορία τους. Ἄλλὰ καὶ αὐτὰ εἶναι ἀρκετὰ γιὰ νὰ κάμουν νὰ ξεσηδήσῃ γιὰ μιὰ στιγμὴ ἡ πολιτάρχος ζωὴ τῆς ἐποχῆς τῶν Παλαιολόγων ἢ τῶν Κομνηνῶν, τῶν Σουλτάνων θεμελιωτῶν Αὐτοκρατοριῶν, τῶν ἐνδόξων Βεζύρηδων, τῶν Γενιτσάρων καὶ τῶν Σπαρχίδων καὶ νὰ μᾶς χαρίσουν μιὰ εἰδυλιακὴ πνευματικὴ περιλάλησιν, ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς σχολιοῦς δρόμους τῆς Σταμπούλ αὐτῆς πού ὑπῆρξεν ἄλλοτε τὸ Βυζάντιον.

* * *

Ἐλέγη πολλὰς φορὰς ὅτι πρέπει νὰ βλέπῃ κανεὶς τὰ τοπεῖα τῆς Ἀνατολῆς ἐξ ἀποστάσεως κάτω ἀπὸ τὴν πλήμυρα τῆς ὑψοσφαίρας καὶ τοῦ ἡλίου τῆς, ἐπάνω ἀπὸ τοὺς σωροὺς τῶν ἐρειπωμένων σπιτιῶν τῆς καὶ τὴν λάσπην τῶν ἀνατολίτικων δρόμων τῆς. Πρὸ δέκα ἐτῶν θὰ μπορούσαμε, ἴσως, νὰ ποῖμε τὸ ἴδιον καὶ γιὰ τὴν Πόλιν. Αὐτὸ ὅμως δὲν ἐπαληθεύει πιά. Ἄν δὲ ἀπέμειναν ἀκόμη παρ' ὄλες τίς προσπάθειες τῶν ἀρχαιολόγων καὶ τῶν φιλοτέχνων δαιδάλαιοι δρόμοι καὶ βόρβορος, τὸ βλέμμα ἐν τοῖτοις τοῦ διαβάτη προσηλώνεται, σὲ κάθε βῆμα του μπροστὰ σὲ κάποιαν εἰκόνα μὲ ζωηρὰ χροῖματα καὶ μὲ φαντασία συναρπαστικῆ. Ἄν καὶ δὲν βλέπομεν σήμερον μπροστὰ σὲ τετραγωνικὰ



μικρά πλάμα που τὰ σκιάζουν αἰχμηροὶ μιναρέδες ἢ ἐμπρός σὲ περιφραχτοὺς χώρους πῶς μόλις φωτίζονται, γηραιούς καὶ γενειοφόρους Τούρκους μὲ πρόσωπο καφτάνι καὶ μὲ ἄσπρο σαρίκι, μπορούμε ἐν τοῦτοις νὰ ἀντικρούσωμε. Γενοβέζικα σπίτια τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος, μὲ τὶς μεσαιωνικὰς τοὺς ἐπάλξεις καὶ τὰ σιδερένια κάγκελλα, μὲ αὐλὲς περιτρογυρισμένες ἀπὸ ἀψίδες καὶ περίεργα Καραβάν —σεράγια πὺν προκαλοῦν κατάπληξι μὲ τὶς κινωτοτερεῖς τοὺς κλίμακες καὶ τοὺς σχισμένους τοίχους, ἐπάνω στὰ ὁποῖα καὶ τώρα ὅπως καὶ ἄλλοτε ὁ ἥλιος ρίχνει τὴν χροσὴν τὸν βροχῆ.

Τώρα Πέρσαι, μελαχροinoί, μὲ σκούφους ἀστραγάρινους καὶ Ἀραβες τῆς Χετζάζης μὲ πολύχρωμες «γκελεμπιές» δὲν συμπεριλαμβάνονται πιά στὸ πλαίσιο τῶν μικροκαταστημάτων, ὅπου ἄλλοτε ἐπερίμεναν τὸν ἰδιότροπον πελάτην τοὺς καθισμένοι μὲ νοχέλια γιὰ νὰ τοῦ ἐπιδείξουν τὰ βαριφρασκωμένα μὲ χυνοδάτουζ τάπητες τραπέζια τοὺς, τὰ γιαταγάνια τῆς Δαμασκοῦ, τὰ πελώρια πιστόλια τὰ στολισμένα μὲ πετροῦδια πολίτεια, καὶ τέλος τὰ χίλια ἐκεῖνα ἑτερόκλητα ἀντικείμενα πὺν ἦσαν γερμανικῆς προελεύσεως ἄλλα πὺν εἶχαν ἐν τοῦτοις τὴν σφραγίδα τῆς Ἀνατολῆς.

Πέρασε πιά γιὰ πάντα ἡ γραφικὴ ἐκείνη ἐποχὴ πὺν πικνοπεριφερόμενα πρατήρια, γεμῆτα ὅπῳ τουρκικὰ εἶδη, κομμητεχνήματα, μακροῦς γισσεμίνινες καὶ κεχουπαρένιες πίτες, κομπολόγια μαργαριταρένια ἢ φινιδισένια (ἀπὸ ἐλαφραντόδοντο) κιβωτίδια ἀπὸ ξύλο ἀρωματικό, μπερὰ παλοῦτσια χρυσοστόλιστα, ἢ ἀσημοστόλιστα ἐτραβοῦσαν δυνατὰ τὸν πόθο τοῦ Εὐρωπαϊοῦ, πὺν περιεπλανᾶτο γιὰ πρώτη φορὰ εἰς τὴν παλιὰ Σταμποῦλ.

Τώρα γιὰ νὰ φθάσωμε εἰς τὰ παλαιὰ Ἀνάκτορα ἢ στὴν Κορνήν τοῦ Σουλτάν Ἀχμέτ περνοῦμε ἀνάμεσα ἀπὸ πλατεῖες δειροφυτευσμένες λεωφόρους πὺν ἔχουν χαραχθῆ ἴποτε μὲ τὴν πυρκαϊὰ καὶ κάποτε μὲ τὴν μέριμναν τῆς ριμοτομίας.

* * *

Ὁ Σωκράτης, ὁ Πλάτων καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἐθεωροῦσαν τὴν ἀλήθειαν ὡς μίαν ἰδέαν αἰώνιον. Ἀληθινὸ εἶναι τὸ κάθε τι πὺν παραμένει ἀμετάβλητο καὶ πᾶν ὅ,τι

δὲν σὺλλαμβάνει ἡ διάνοιά μας. Ὁ χρόνος δὲ αὐτοὺς δὲν ἦτο ἡ πραγματικότης, ὅλλ' ἡ ἀενάως κινουμένη εἰκόνα τῆς αἰωνιότητος. Ἡ ἱστορία τοῖς δικαιοῦναι. Τὰ μνημεῖα πὺν παραμένουν ὑψωμένα ἀκόμη ἐμποδίζουσι τοὺς αἰῶνες καὶ τὴν κατάντησι νὰ ἐξαφανίσουν τὸ ἀρχαῖον Βυζάντιον. Παραμένουν γιὰ νὰ διακονίζουσι τὴν ἀθηναικὴν ἰδέαν τοῦ Βυζαντινοῦ πνεύματος, τὸ ὁποῖον ἐπιηρέασε τόσον ἐπιωφελῶς τὸν σύγχρονον πολιτισμὸν χορηγοποιηθὲν ὡς ὑπόβαθρον καὶ ὡς ἀφετηρία. Τὰ μνημεῖα αὐτὰ, οἱ χιλιόχρονοι κέραμοι, οἱ προαιώνιοι λίθοι οἱ τόσον περίτεχνα ἐπεξεργασμένοι, συνέβαλαν πολὺ εἰς τὴν ἀνασπῆσιν τῆς Ἑλλήνων φιλοσόφων καὶ εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς τιμῆς τοῦ Βυζαντίου τὸ ὁποῖον διάφοροι μέτριοι ἱστορικοὶ ἐσυκοφάντουσι μὲ τὴν ἐπωνυμίαν: Bas Empire. Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ ὁ διάκοσμος καὶ ἡ ἱστορία τῶν Βυζαντινῶν οἰκοδομῶν ἀνακαλοῦν εἰς τὴν μνήμην τὰ λαμπρότερα κεφάλαια τῆς μακρᾶς ἐποποιίας τῶν Αὐτοκρατόρων καὶ τῶν Βασιλισσῶν πὺν διεδέχθησαν ἀλλήλους εἰς τὸν θρόνον τοῦ Κωνσταντίνου. Τὰ κάτασπρα μοναστήρια, τὰ ἐκκλησιάκια μὲ τὶς πολυτοκίλλες ἀψίδες ὑψώνονται ἀσάλευτα ἀκόμη σπὸ ἴδιο ἔδαφος ὅπου διεδραματίσθησαν τόσα περίφημα γεγονότα, ὅπου ἔζησαν δοξασιμένες προσσωπικότητες, ὅπου συνεκρούσθησαν τόσες μανίες, καὶ τόσες τραγωδίαι, ὅπου παρελαύνουσι ἀκόμα σὰν σκιές ἡ Θεοδώρα ὁ Ἰουστινιανός, ἡ Ζωὴ ὁ Βασίλειος καὶ αἱ ἄλλαι περιδοχομορφαὶ πὺν ἀναμοχλεύουσι τὴν τέφραν τῶν αἰῶνων πὺν πέρασαν.

Στὸν περίβολον αὐτὸν τοῦ Ἰπποδρόμου πὺν κατεστράφη καὶ ἀνηγέρθη ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἴδιον Σεπτίμιον Σευήρον, ἀνάμεσα ἀπὸ τὰς ἐπαναστάσεις τῶν Πηθελίων καὶ τὶς ἑξῆς ἀντιζηλίαις ἔσθυσαν οἱ διοικητικὰς παραδόσεις τῆς ἀρχαίας Ρώμης καὶ ἐχάθησαν οἱ Οἴκοι τῶν Πατοικίων πὺν εἶχαν κυβερνήσει τὸν κόσμον. Ὅταν μετέφεραν τὴν πρωτεύουσάν τοὺς εἰς τοὺς ἐπτά λόφους πὺν δεσπόζουσι δύο θαλασσῶν, ἐνὸς πορθμοῦ, ἐνὸς μοναδικῷ λιμένος καὶ ἰδίως δύο Ἠλείων, ὁ Κωνσταντίνος καὶ οἱ διάδοχοί του εἶχαν πιστέψει ὅτι ἐπραγματοποίησαν κατ' ἀρχὴν τὸ ὄνειρον μιᾶς παγκοσμίου μοναρχίας ἀφοῦ περισυνέλεξαν

τὴν κληρονομίαν τῆς ἰσχυροτέρας διοικήσεως πού ὑπῆρξε ποτὲ ἐπάνω στὴ γῆ. Ἡ οἰκιστρία λίγο ἔλειψε νὰ γίνῃ πραγματικότης. Ἐν τούτοις ἡ ἱστορία ξοναπῆρε τὸν κανονικὸ δρόμο τῆς. Καὶ ἀργότερα, ὅταν τὸ ἀτέραντον αὐτὸ οἰκοδόμημα διελύθηκε πέτρα πρὸς πέτραν, δὲν εἶχεν ἀπομείνει πιά εἰς τοὺς ἐκφυλισμένους προίγκητας (= ἡγεμόνας) πού ἐκάθητο ἐπάνω εἰς ἐφθαρμένον θρόνον, τίποτε ἄλλο παρὰ ἡ σκιά ἐνὸς μεγάλου ὀνόματος. Οἱ μάταιες λαμπρότητες μιᾶς ἀσιατικῆς μοναρχίας καὶ τὰ αἰσχρὰ μιᾶς δουλικῆς διημαγωγίας εἶχαν παραδόξα μειώσῃ στὰ μάτια τῶν γιγνηφόρων βαρβάρων τοῦ διαδόχου τῶν κυριάρχων τοῦ κόσμου. Ἦλθε μάλιστα στιγμή πού δὲν εἶχεν ἀπομείνῃ ἀπὸ τὸ αὐτοκρατορικὸ φᾶσμα παρὰ μόνον μιὰ ἀκαθόριστη ἀνταίγεια ἐνὸς ἐσθραμένου μεγαλείου. Ἐπλανᾶτο τότε ἐπάνω εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν μόνον μιὰ ὄχρη ἀμφιλύκη δόξας. Ἡ Ρώμη πού εἶχεν ἀποκληρωθῆ διεμορφώθηκε καὶ πάλιν σὲ μιὰ νέαν μεγαλειότητα μὲ τοὺς Ποντίφηρες τῆς, ὅταν τὸ Βυζάντιον εἶχεν ἀπομείνῃ πιά πόλις φαντασμάτων.

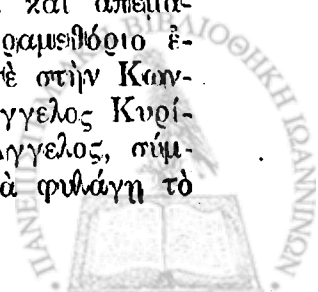
Σήμερα οἱ ἀπαντήσεις τῆς νεώτερης ζωῆς καί, ὡς τὸ ποῦμε, ἡ ἀνατροπικὴ ἐπιρροή τῆς σύγχρονης πνευματικῆς ἀδιαφορίας ἀπειλοῦν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὰ παρᾶξένα αὐτὰ ἐρεῖπια τῶν θαμμένων λαῶν.

Ἴσως μοῦ προβάλλητε ὡς ἔνστασιν τὴν εἰσβολὴν τῶν φιλῶν. Θὰ σᾶς ἀπαντήσω κατηχηματικὰ ὅτι ἡ παλιρροία τῶν ἰδεῶν παραμένει καὶ ἐδῶ ὅπως ἄλλωστε καὶ παντοῦ ἄλλοῦ, ἡ μεγαλύτερη καταστροφικὴ δύναμις τῶν ὑπολειμμάτων τοῦ παρελθόντος, τὰ ὅποια ὅμως εἰμποροῦν πολλάκις νὰ μᾶς κάμουν νὰ μαντεύσωμεν τὸ μέλλον. Ἄς εὐχηθῶμεν λοιπὸν ὅπως οἱ ἐλάχιστοι ἀναμνήσεις πού μᾶς ἀπέμειναν μὴ ὑποστοῦν πλέον τὴν ἐπίθεσιν τῆς πλημμυροῦδος αὐτῆς καὶ ὅπως πνεῦμα φοτισμένο ἀναλάβῃ νὰ προστατεῦσῃ τοὺς ἀπαράμιλλους θησαυροὺς πού ἐμφανίζονται τὴν πόλιν μας σὰν κόσμημα τοῦ Μεσογειακοῦ πολιτισμοῦ.

Β'

Ἄς ἀπὸ τὰ ὑψώματα τοῦ Πέραν στρέψωμεν τὰ βλέμματα ἐκεῖθεν τοῦ Κερα-

τείου κόλπου πρὸς τὸ πανόραμα τῆς Σπαμπούλ, μᾶς συνέχει μεγάλη συγκίνησις εἰς τὸ ἀντίκρουμα τοῦ γιγαντώδους οἰκοδομήματος πού δεσπόζει τοῦ λόφου μὲ τοὺς κήπους τοῦ παλαιοῦ Σεραγιοῦ. Ὁ σκιερὸς αὐτὸς τετραγώνος ὄγκος πού τὸν σκεπάζει εἰς εὐχὰς χαμηλὸς τροῦλλος φαίνεται ὅτι καλύνει ἀβυσσον λαμπρότητος καὶ αἰθρίας. Ὁ κατασκευασμένος ἀπὸ γρανίτην κολοσσὸς αὐτὸς εἶναι ἡ ἀρχαία Βασιλικὴ τοῦ ἀνατολικοῦ Χριστιανισμοῦ, ἕνα ὄψο τὰ γηραιότερα μνημεῖα τοῦ κόσμου πού μόλις προδίδει τὰ γηρατεῖα του. Τὰ μάρμαρα τοῦ ναοῦ τῆς Θεῖας Σοφίας ἔχουν διατηρήσει τὸ ζωηρὸν χρῶμα τους. Τὰ μωσαϊκά, τὰ ὁποῖα ἀπὸ κάμποσα χρόνια ἰκανὰ χέρια ἀποκαλύπτουν διαρκῶς, μεταδίδουν ἀκόμη τὴν παλῆά τους αἴγλη καὶ ἡ ὅλη κοπᾶστασις τοῦ κτιρίου ἐπιβεβαιώνει τὸν θρύλλον κατὰ τὸν ὁποῖον Ἄγγελος ἐπαγορεύει στοργικὰ γιὰ τὴν σπερεότητα τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας. Ἡ ἱστορία εἶναι περίεργη καὶ ὀξίξει τὸν κόπον νὰ τὴν θιμηθοῦμε: Ὅταν ἐκτίζετο ὁ ναὸς, σὲ κάποιον μεσημεριανὸ διάλειμμα τῆς ἐργασίας, ἀνετέθη στὸν γυῖον ἐνὸς ἐργάτη (= τοῦ πρωτομάστορα) νὰ φυλάγῃ τὰ σύνεργα. Τὴν ὥραν ἐκείνην παρουσιάστηκε κάποιος ἄγνωστος, ντυμένος στολή αἰλικῶν καὶ ἐρωτᾷ: Γιατί οἱ ἐργάτες ἐσπανάτησαν τὴν ἐργασίαν τους; Ὁ μικρὸς ἀπήντησε: Ἐπῆγαν γιὰ φαγί. — Τρέξε νὰ ταῖς φωνάξῃς, ἀπήντησεν ὁ ὄμοιος μὲ αἰλικόν. Ὅσον λείπεις, ἐγὼ θὰ φιλῶ τὸ σινεργεῖον. Σοῦ τὸ ὀρκίζομαι εἰς τὴν Σοφίαν τοῦ Θεοῦ εἰς τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα κτίζεται ὁ ναὸς αὐτός. — Ὁ Ἰουστινιανὸς, ὁ ὁποῖος ἔμαθεν ἀμέσως τὸ ἐπεισόδιον αὐτό, σὰν ἄνθρωπος ὀξυδερχῆς καὶ προβλεπτικὸς, ἀντελήφθη ὅτι συνέβαινε κάτι τὸ παρᾶξενον καὶ θαυμασιόν, ἴσως δὲ καὶ θείον σινεργεῖον, ἀφοῦ τὸ παιδί αὐτό, στὸ ὁποῖον παρουσιάσθησαν ὅλοι οἱ αἰλικοί, δὲν ἀνεγνώρισεν ἀνάμεσά τους τὸν ἄγνωστον πού τοῦ εἶχε μιλήσει. Τότε ὁ Αὐτοκράτωρ σκέφθηκε πολὺ φρόνημα καὶ ἀπεμᾶκρυνε τὸν μικρὸν σὲ μιὰ παραμεθῆριο ἐπαρχία γιὰ νὰ μὴ γυρίσῃ ποτὲ στὴν Κωνσταντινούπολιν. Καὶ ἔτσι ὁ Ἄγγελος Κυρίου, γιὰ τὸ ὄρισμένως ἦταν Ἄγγελος, σίμφωνα μὲ τὴν ὑπόσχεσίν του νὰ φυλάγῃ τὸ



ζήριον ἕως τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ παιδιοῦ, μὴ βλέποντάς το νὰ ἐπιστρέφῃ ἐπαγορευτικῶς ἀκόμη γιὰ τὴν στερεότητα τοῦ καθηρικοῦ ναοῦ τοῦ Ἰουστινιανοῦ.

Οἱ Ρῶσοι μοναχοί, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὸν δέκατον τρίτον καὶ δέκατον τέταρτον αἰῶνα ἐπισκέπτοντο τὴν Ἁγίαν Σοφίαν ἐπὶ γράμματα, ἐκσυνοδικῶς, νὰ προσκινήσῃ τὴν πύλα ἐπάνω εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε σταθῆ ὁ μυστηριώδης αὐτὸς φάλακας. Ἐνας μάλιστα ἀπὸ τοὺς προσκινήτῃς ἐκείνους, πρὶν βέβαια ἢ Ρωσσία καταργήσῃ τὴν ἐτομικὴν ἰδιοκτησίαν, ἐμφορούμενος ἀπὸ εὐλαβικῆς καλῆς πίστεως μᾶς διηγείται μεταξὺ ἄλλων, σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς πολυτίμες ἀφηγήσεις του, ὅτι κάτω ἀπὸ τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν, εὐρίσκειτο πηγῶδι πὺν συγγνωστοῦσε μὲ τὸν Ἰουδαϊκὸν ποταμὸν ὅπ' εὐθείας. Ἐνα πρὸς λοιπὸν ἢ φρουρὰ τῶν Ἀνακτόρων ἀνέστρεφεν ἀπὸ τὸ πηγῶδι ἐκεῖνο ἕνα θαυμασιὸν δοχεῖον. Οἱ Ρῶσοι σίντροφοι τοῦ ἀφίγητοῦ μαζ τὸ ἀνεγνώρισαν ἀμέσως λέγοντες ὅτι τοῦς εἶχε πέσει ὅτων ἐβαπτίζοντο εἰς τὸν Ἰουδαϊκὸν ποταμὸν. Ὁ ὀφελὴς καλόγηρος τοῦ Νοβογροδὸδ προσθέτει μὲ πιερότερον τόνον ὅτι οἱ Ἑβραῖοι δὲν ἐπέσθησαν εἰς τὰ λόγια τῶν Ρῶσσοι μοναχῶν καὶ ἀρνήθησαν κατηγορημοτικῶς νὰ ἀποδώσουν τὸ πολύτιμον ὄντικείμενον εἰς τοὺς... πρῶτους κατόχους του. Ἡ Ἁγία Σοφία περιστέφεται πάντοτε ἀπὸ μεγαλεῖον καὶ μυστήριον.

Οἱ περιηγητὰὶ πὺν περνοῦσαν ἀπὸ τὴν Σταμπούλ, ἀγαποῦσαν νὰ τῆς δίδουν εἰς τὰ χρονικὰ τῶν ταξιδιῶν των, ὀλλόλοτα ἐπίθετα πὺν διαπιστώνουν μὲ πῶνον αἰσθημα σεβασμοῦ ἐπισκέπτοντο αὐτὸν τὸν «ἐπιγειον παρῶδουσον», τὸ «δεύτερον στερέωμα», τὸ «ἄγλημα τῶν Χερουβείμ», τὸν «Θρόνον τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ», τὸ «αἷμα τοῦ κόσμου», τὸν «ἐν τῷ κόσμῳ μεγαλύτερον μετὰ τὸν Ἅγιον Πέτρον γιόν», εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἡ Μεγάλη Ἑκκλησία δὲν ἐκτίσθη ὅπως αἱ χυλιᾶδες τῶν μικρῶν ναῶν πὺν κατέκλιζαν τὶς συνοικίαι τῆς πόλεως τοῦ Κωνσταντινου. Ὁ ἄπειρος θόλος φαίνεται σὺν ἄβυσσος πὺν κρέμεται ἀπὸ τὰς αἰθέρας τοῦ στερέωματος. Εἰς τὰ χρησιμοποιηθέντα ὑλικά τῆς λιθοδομίας καὶ πλινθοδομίας του παρενεβλήθησαν καὶ Ἁγίων λείψανα. Ὁ λαὸς ἐπίστευεν ὅτι ὁ τροῦλλος τῆς ἔμεινε

μετέωρος ἐν θαύματι. Ὁ δὲ ἐπισκέπτης δὲν ἤμπορεῖ νὰ ὑψώσῃ πρὸς αὐτὸν τὸ βλέμμα χορῶς νὰ νοιώσῃ ἔντονα ῥίγη χαρῶς.

Οἱ 107 κίονες πὺν κοσμῶν τὸ οἰκοδόμημα εἰς τὸ ἐσωτερικὸν προέρχονται ἐν μέρει ἀπὸ τὰ λείψανα ὄλων τῶν φημισμένων ναῶν τῆς γῆς. Οἱ πρασινόχρομοι κορμοὶ πὺν ὑποβαστάζουν τὰς στοᾶς εἶναι δῶρον τῶν ὀρχόντων τῆς Ἐφέσου καὶ προέρχονται ἀπὸ τὸν ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος τὴν ὁποίαν εἶχε καύσει ὁ Ἡρόστρατος. Οἱ ὀκτὼ κίονες ἀπὸ πορφύρετον πὺν γειτονεῦσιν μὲ τοὺς πρῶτους, εἶναι λείψανα τοῦ ναοῦ τοῦ Ἡλίου τὸν ὁποῖον εἶχε κτίσῃ ὁ Ἀδρηϊανὸς εἰς τὸ Βαλβέζ. Οἱ ναοὶ λοιπὸν τῆς Παλμύρας, τῆς Κυζίκου, τῆς Ρώμης, τῶν Ἀθηναίων, τῶν Θηβῶν, τῆς Τρωάδος, τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ τῶν Κιννάδων κατέθεσαν τὴν σκυβολὴν των καὶ ἀπέσπειλαν πλοισίαν σὺλλογὴν κοσμητικῶν μαρμάρων. Τὰ λατομεῖα καθε γωνίας τῆς Ἀυτοκρατορίας εἰργασθησαν πολὺ γιὰ νὰ ὀποστεύουν τὰ ὀφαιότερα δείγματα πὺν ἀμιλλῶντο μὲ τὰ μάρμαρα τοῦ Βοσπόρου, τῆς Λακωνίας, τῆς Μαυρητανίας, τῶν Σιννάδων καὶ τῆς Πάρου. Αἱ μετώπαι, τὰ κιονόγραμμα, τὰ φυλλώματα, αἱ χίμαιραι καὶ οἱ Σταυροὶ μὲ τὸν ἀπερίγραπτον πλοῖτον των καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν κοσμητικῶν των, παρουσιάζουν τέτοιο θέαμα ἀνεπιτόκτου μεγαλοπρεπείας ὥστε τὸ βλέμμα μένει κατὰπληστο. Ὅταν ὀμως περῶσῃ ἢ πρῶτη ἐντίπαισις τοῦ θαύματος, τότε τὸ πνεῦμα μεταφέρεται κατανυκτικῶς πρὸς τὸ ἔνδοξο παρελθὸν τῆς μεγάλης Βασιλευσίας, ἢ ὁποία θὰ παραμείνῃ ἐπὶ δέκα αἰῶνες τὸ κυριότερον κῶσμημα τῆς μυθόδους Βυζαντινῆς ἐποποιίας. Καὶ τότε, σὺν σὲ μαζονὸν ὀντικατοπτρισμὸν θὰ ὑψοθοῦν ἀπὸ τὴν ἀρίδα νέρη λιθανοτοῦ, μέσα ἀπὸ τὰ ὀποία ἀπλώνεται ἢ φαντασμαγορία τῶν Συγγλητικῶν, τῶν ἀξιοματοῦχων τῶν Σχολῶν καὶ τῶν πολλῶν Ταγμάτων πὺν περιστοίχισαν τὸν Ἀυτοκράτορα κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς στέφους του. Ἀπὸ τὰ πλήθη ὀκαῖονται χυλιᾶδες φωνῆς καὶ τὰ καθιερωμένα «Κελεύσατε» καὶ «εἰς πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς χρόνους» ὀντηγαῦν κατὰ ὀπὸ τὸν θόλον πὺν εἶναι στολισμένο μὲ ἄστρα χρυσᾶ. Ἡ Ἀυτοκρατορικὴ πομπὴ προχωρεῖ καὶ ὁ Μονάρχης εἰσέρχεται εἰς τὸ Μιτατό-

ριον γὰ νὰ ἐπενδυθῆ τὸ Διβιτίδιον καὶ τὸ Τοιτσάκιον. Ἐπειτα ὁ Αὐτοκράτωρ πρὸς ἀκτινοβολεῖ ἀπὸ τὸ χρυσάφι καὶ τὶς πολύτιμες πέτρες, ἐξέρχεται καὶ κατευθίνεται μαζί με τὸν Πατριάρχη, πρῶτα πρὸς τὸν Σωλέα καὶ κατόπιν ἀνεβαίνει στὸν Ἀμβωνα, ἔχοντας πάλι στὸ πλευρὸ του τὸν Ἀρχιεγὸν τῆς Ἐκκλησίας καὶ φορεῖ τὴν καθαγιασμένη χλαμίδα πρὸς τὸ προσφάσει τὸ προσωπικὸν τοῦ Κουβοικλίου.

Λιτανίες καὶ παρακλήσεις ὑψώνονται πρὸς τὸν Θεὸν τὸν ὁποῖον ἐκτετεῖ τὸ Βυζάντιον. Καὶ ὅταν τελειώσῃ ἡ μακρὰ τελετὴ, ὁ Αὐτοκράτωρ κυρτωμένος ἀπὸ τὸ βάρος τοῦ Στέμματος καὶ τῶν διασήμων κατευθίνεται καὶ πάλιν πρὸς τὸ Μυτατόριον, ὅπου ἐπὶ τέλους κάθεται. Ἐκεῖ θὰ δεχθῆ τοὺς ἀξιωματικούς πρὸς γονατιστοὶ θὰ τοῦ φιλήσουν τὰ γόνατα. Οἱ Μάγιστροι, οἱ Πατριῆκοι, οἱ Στρατηγοὶ, οἱ Πρωτοσπαθάριοι, ὁ Λογοθέτης τοῦ Στρατοῦ, ὁ Δομέστιχος τῶν Ἐξκουβίτων καὶ ἄλλοι τιλοῦχοι πολιτικοὶ καὶ στρατιωτικοὶ, θὰ παρελάσουν ἀργὰ ἀργὰ στολισμένοι με χρυσὰ καὶ ἀργυρὰ κοσμήματα, μπροστὰ στὸν νέον Αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου πρὸς ἔχει χρυσὴν «ἐλ ἐφ Θεοῦ». Οἱ ψάλται καὶ αἱ φατρίαὶ (=οἱ Δῆμοι) τῶν Προσίνων καὶ τῶν Βενέτων ἐπενευρημοῦν τὸν ἐκλεκτὸν τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἡ ἐπιβλητικὴ τελετὴ θὰ ἐξελιχθῆται ἐνῶ κάτω ἀπὸ τὰ φῶτα χιλιάδων κανδηλῶν καὶ κηροπηγίων θὰ ἀκτινοβολοῦν ἢ ἀπὸ χρυσάφι ἀγνὸ Ἁγία Τράπεζα, καὶ οἱ ἀργυρὲς πλάκες δέκα τόνων βάρους πρὸς σκεπάζουν τοὺς τοίχους τῆς Ἀψίδος καὶ τοῦ Σωλέα. Τότε οἱ σεβάσιμοι Πατριάρχει πρὸς εἰκονίζονται στὰ μωσαϊκὰ τῶν τυμπάνων καὶ ἡ γιγαντιαία Θεοτόκος πρὸς ἀπολίζει τὸ τύμπανον τῆς μεγάλης ἀψίδος φαίνονται νὰ εὐλογοῦν καὶ αὐτοὶ τὸ ὄργιον τοῦ χρυσαφιοῦ, τοῦ ἀργύρου τῶν ἱμῶν καὶ τῶν φῶτων.

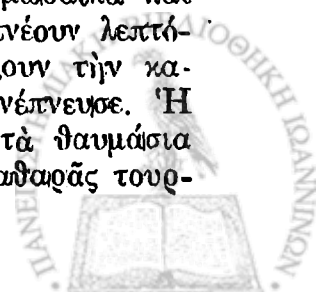
Ἀλλὰ τὰ φαντάσματα διαλύονται. Εὐτυχῶς. Διότι αἱ περιπλανήσεις αὐτὲς ἀνὰ τοὺς βυζαντινοὺς αἰθέρες κινδυνεύουσιν νὰ μᾶς παρασύρουν μακριά.

Ἄς ἀφήσωμεν λοιπὸν τὴν Ἁγίαν Σοφίαν καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς τῆν ἀνάμικτη με θρόνους καὶ καταπληκτικὰ ἐπεσόδια γιὰ νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν ἀπέραντη Πλατεία τοῦ Αὐγουσταίου πρὸς

διαχωρίζει τὸν Μέγαν Ναὸν ἀπὸ τὸ τέμενος τοῦ Σουλτάν Ἀχμέτ.

Ὁ στρατηγὸς Beylié ὁ ὁποῖος μᾶς ἀπεκάλυψε τόσα ἀγνωστα πράγματα γιὰ τὴν Βυζαντινὴ κατοικία μᾶς ἀφηγεῖται ὅτι τὸ Αὐγουσταῖον κατελάμβανεν ἓνα πολὺ μεγάλο τετράγωνο με διπλῆ σειρὰ ἀπὸ στοῆς στολισμένες με ἀγάλματα. Στὸ μέσον ὑπῆρχε μιὰ μεγάλη ἀψίδα: τὸ Μίλιον, τὸ ὁποῖον ἐθεωρεῖτο ὡς ἀφειτηρία ὄλων τῶν ὁδῶν πρὸς διέσχισαν τὴν Αὐτοκρατορίαν. Τὸ κολοσσιαῖον ἄγαλμα τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐφίππου καὶ με ρωμαϊκῆ στολῆ ἐδέσποζε τοῦ Αὐγουσταίου με τὸ ὕψος του. —Σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς πλευρὰς τοῦ Φόρου (= Ἀγορᾶς) αὐτοῦ καὶ κοντὰ στὸ παλάτι τῆς Χαλκῆς εἶχε κτισθῆ ἓνα Πανεπιστήμιον. Ὁ Κωδινὸς γράφει δι' αὐτὸ ὅτι ἦτο Ὁκτάγωνον με ὀκτὼ στοῆς. Κάτω ἀπὸ τὶς στοῆς του αὐτὲς ἐδίδασκαν οἱ κορυφαῖοι ὄλων τῶν ἐπιστημῶν ἀπὸ τοὺς ὁποῖους πολλὰς φορὰς ὁ Αὐτοκράτωρ ζητοῦσε τὰ φῶτα του. Οἱ διδάσκαλοι του διεδέχοντο ἀλλήλους ἀπὸ τοῦ 414 μέχρι οὗ 727 μ.Χ. Κατὰ τὸ δέκατον ὅμως ἔτος τῆς βασιλείας Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου, ἐπειδὴ δὲν ἐδέχθησαν νὰ ὑποκίψουν καὶ νὰ προσαρμολοθοῦν εἰς τὶς παρανομίας τοῦ Αὐτοκράτορος αὐτοῦ τοὺς ἔκαψε μαζί με τὸ κτίριον.

Σὲ μιὰ γωνία τοῦ Αὐγουσταίου ἐκεῖ πρὸς ὑψώνετο ἄλλοτε ἢ ἔδρα τῆς Βυζαντινῆς Γερουσίας (= Συγκλήτου) προβάλλει σήμερα ἡ Κρήνη τοῦ Σουλτάν Ἀμέτ, τὸ κομφοτέχνημα αὐτὸ τῆς Τουρκικῆς ἀρχιτεκτονικῆς με τὸ ὁποῖον γενναῖος Σουλτάνος ἐκόσμησε τὸ μέτωπον τῆς Σταμποῦλ, σὲ κάποια στιγμήν ἔρωτος, ὅπως ἀναφέρει ἓνας ταξειδιώτης πρὸς ἀγαποῦσε φαίνεται νὰ κἀμνη ποιῆσι. Τέσσαρες στρογγυλοὶ πηροῖσκοι, τέσσαρα μικρὰ κίονια, τέσσαρες ἐλαφροὶ θόλοι πρὸς καταλήγουν σὲ ἰσορροπία ἐπίχουσα βέλη. Ὅλα αὐτὰ στολισμένα με λεπτὰ κεντήματα, με κομψὲς κόγχες, ἐπάνω σὲ γαλανὸ φόντο με πολίχρωμα μωσαϊκὰ καὶ μελετημένα κοσμήματα ἀποπνέουν λεπτότητα καὶ χάριν, καὶ ἐκφράζουν τὴν καλαισθησίαν ἐκείνου πρὸς τὰ ἐνέπνευσε. Ἡ Κρήνη αὐτὴ εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ θαυμάσια τῆς Σταμποῦλ καὶ μνημεῖον καθαρᾶς τουρ-



κικῆς τέχνης. Ἦταν ἡ βρύσι πού ξεδιφούσε μέ τὸ ἀπειρευτο καὶ γάργαρα νερό της ἐκείνους πού περνοῦσαν τὴν «Αὐτοκρατορικὴν Πύλην». Ἡ Πύλη αὐτὴ ὀδηγεῖ στὸν περίβολον τῶν Ἀνακτόρων τῶν «Πατησσοῦ» καὶ ἀνακαλεῖ τὴν ἱστορίαν πέντε αἰῶνων γεμάτων ἀπὸ κατακτήσεις καὶ ἀποτυχίες. Ἱστορία ἡ ὁποία ἄρχισε μέ τὰς μανιώδεις ἐπιθέσεις τῶν Γεντιπάρων κατὰ τοῦ μοιραίου σήγματος πού εἶχε προκαλέσῃ τὸ γιγαντιαῖο πυροβόλον τοῦ Οὐρβανοῦ καὶ μέ τὴν κατάληψιν τῆς Κερκόπορτας ἀπὸ τοὺς ἀπογόνους τοῦ Ὁσμάν. Ἡ ἀνάμνησις αὐτὴ μᾶς φέρει μπροστά στὰ τεῖχη τοῦ Θεοδοσίου καὶ τοῦ Ἡρακλείου, τὰ ὁποῖα μόνον τῶν συνομιλοῦν ἔνδεκα αἰῶνων διάφορῃ ἐποποιῖα, μεστή ἀπὸ δόξες καὶ δυστυχίες, ἀπὸ ζοιὴ ἔντονη, ἀνηκούστου μεγαλείου ὁλλὰ καὶ ἀπὸ σελίδες αἱματηρῆς καὶ τραγώδεις πᾶν προκαλοῦν σίγη καὶ τρόμο.

Τεῖχη ἐτοιμόροπα, βράχοι ἐπίμονοι, πύργοι ἀκατάλητοι, ὑπάρχουν μάρτυρες ἡμερῶν δόξας καὶ λαμπρότητος. Βασιλέων ὅπως ὁ Θεοδόσιος, ἡ Ποιληγρία, ὁ Βασίλειος, ὁ Φωκάς, Λεκαπηνός, οἱ Κομνηνοὶ καὶ οἱ Παλαιολόγοι. Παρωμένοι ὄρθια γιὰ νὰ διακηρύττουν στὸν κόσμον ὅτι ἡ Βυζαντινὴ τέχνη εἶναι ἀθάνατη.

Τεῖχη γρανιτικά, ὀπτασίμωλα, ἡλικίας δέκε πέντε αἰῶνων ξετυλίγουν στὰ βλέμματά μας τὴν μεγαλειώδη ταινίαν τῶν ἐπιζῶν ἀγῶνων πού διεξήχθησαν μπροστά τους. Κρίνουν νὰ ἤγοῦν στὰ αὐτιά μας οἱ κρότοι τῶν καταπελῶν πού τὰ ἐπλητταν θανάσιμα καὶ τῶν βαρβάρων λιθοβόλων πού ἐφθάναν ἀπὸ ὅλες τὶς γωνιῆς τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας γιὰ νὰ οἰκειωποιοῦν τοὺς θησαυροὺς τῶν Κυρίων των. Εἶναι περισσότερο εὐγλωττα ἀπὸ ὅλα τὰ ἱστορικὰ δοκίμια. Εἶναι μιὰ γιγαντιαία κοσμηματοθήκη ἡ ὁποία περιβάλλει τὴν θεοφροῦρητη Πόλιν, τὴν Ἐπιτάλοφον, ἡ κοσμηματοθήκη πού προσπατεῖ τὴν Ἀγίαν Σοφίαν, τὸ Φετχιέ, τὰ μεγάλα Ἀνάκτορα, μέ τοὺς ἀνεκτίμητους θησαυροὺς, τὶς εἰκόνας τῆς Θεοτόκου καὶ ἄπειρα ἄλλα φημισμένα λείψανα πού ἐπακρῖθαι ἡ τότε βάρβαρη Δύσι. Προσπύργια Θεοδοσίου καὶ Ἡρακλείου κρύβουν ἀκόμα τὸ περιλά-

λητο Καχολιέ τοῦ ὁποίου ἡ ἠχώ τῶν ἐφειπομένων τοίχων καὶ τῶν γηρασμένων ἀψίδων πού ξεθόρρασαν ἀπὸ τὸ πέρασμα τῶν χρόνων, διαταράσσει τὶς ὥρες. Πότε φθιθυρίζει τὴν ἐποποιῖα τῶν φυλῶν, τοὺς θοιὰμλους καὶ τὶς δόξες καὶ πότε τὰ ἀτυχήματα καὶ τὶς ἀνεπανόρθωτες πτώσεις. Ἄλλοτε πάλιν ἀναδίδει ἤχους χροματιστοὺς πού ὑπενθυμίζουσιν λυγμοὺς καὶ φωνῆς ἀπελπισμένους. Ἐπέροχεται ἔπειτα ἡ βαθεῖα σιγαλιὰ... "Ὅλα σωμαίνουν τότε στήν ἀνωτολίτικη νύχτα πού ἀπλώνει τὸν ἀνάγγιχτο καὶ ἀέρινον πέπλον τῆς μέσα στῆ γαλήνη καὶ στῆ δορασιά. Τὸ πνεῦμα γοητευμένο ἀπὸ τόσο διάφορο μεγαλεῖο πού ἔσβυσε πᾶ ἀκρῆνει τὴ φαντασία νὰ χαθῆ σὲ ὄνειροπολήματα.

Μέσα ἀπὸ τοὺς θραυσμένους νύσθηρες νομίζει κανεὶς πὸς ἀντιχοῖν γκαλμωδίες οὐθιμικῆς ἀπὸ βαθεῖες φωνῆς καλογήρων καὶ ἡγοιμῶν πού ἐφθάναν ἄλλοτε ἐδῶ γιὰ νὰ ζητήσουν τὴν γαλήνην τῆς ψυχῆς των. Φειγαλέες σκιῆς ἀσκητῶν, κυρωμένες ἀπὸ τὰ γηρατειὰ καὶ τὴ νηστεία, πού ζοῦσαν μακριὰ ἀπὸ τὶς ραδιοφωνίες, τὸν φθόνον καὶ τὸ ὄνειδος τῆς σώζας προχωροῦν αἰλῆς κατὰ μῆκος τῶν ἀγιασμένων τοίχων. Τότε ἀκούσιμα παρυσύρεται κανεὶς μέσα στῆ δίνη τῶν χρόνων. Ξυπᾶ τὸ πνεῦμα καὶ ἄπληστο θέλει νὰ γνωρίσῃ τὸ ὀλιθινὸ καὶ τὸ ὄραϊο. Τὸ ἀναζητᾶει σὲ ὅλες αὐτοῦ τὶς μορφές. Ἀντιλαμβάνεται τὴν ἁρμονία τοῦ ὄνειρου καὶ τῆς πραγματικότητος. Καὶ τότε βλέπει μέσα ἀπὸ τοὺς μακρινοὺς ὁρίζοντες πού τοὺς φλογίζει ἡ φαντασία νὰ ξεπροβάλλῃ ἡ ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ τῆς Χώρας τῶν Ζώντων. Τὸ «Καχολιέ», μέ τοὺς πλομμισμένους θόλους του καὶ κατανοεῖ πὸς μερικοὶ λίθοι διακονίζουσιν τόσο μεγαλεῖο. Ἡ ἡμῖς συγκινεῖ καὶ καταπλήσσει, γιὰτὶ ἐπάνω του ἔχει τὴν ἀνεξίτηλη σφραγίδα τῆς βυζαντινῆς χλιδῆς καὶ μεγαλοπρεπειᾶς.

Δώδεκα αἰῶνες μᾶς χωρίζουν ἀπὸ τὴν ἐποχὴ πᾶν γιὰ πρώτη φορὰ ἡ γνωστὴ ἀπὸ τότε ὁμοιοκονία συνήρμοσε τὰς πλίνθους τοῦ φημισμένου αὐτοῦ μοναστηριοῦ γιὰ τὸ ὁποῖο ὁ Μπαρχίτης ἐξεδιπλόνησεν ὅλην του τὴν τέχνην καὶ ὅλην του τὴν περιουσίαν. Ἐκτοτε ἡ φήσις μέ τὰ ἀδυσώπητα στοιχεία τῆς καὶ ἡ φθορὰ τῶν αἰῶνων ὅποτε-

λείωσαν με κυνισμόν τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς. Σάν εὐγλωττοὶ μάρτυρες οἱ σειρῆς τῶν πλίνθων ἐναλλασσόμενες μετὰ τῆς σειρῆς τῶν λίθων ἀποκαλύπτουν τὴν μαεστρίαν τῶν ἐκτελεστῶν ποὺ ἦσαν πιστοὶ καὶ στοχαστικοὶ συνεργάτες τοῦ Μεγάλου Λογοθέτου Θεοδώρου Μετοχίτη. Ἡ δεξιότητά τους αὐτῇ συνέβαλεν εἰς τὸ νὰ ἐξωραϊζοῦται ἀκόμη περισσότερο τὸ ἤδη περίφημον αὐτὸ κειμήλιον τῆς Μαρίας Δούζας, τῆς διανοουμένης αὐτῆς χορηγήτριας κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἀλέξη Κομνηνοῦ.

Οἱ τοῖχοι φορτωμένοι ἀπὸ ὑπολείμματα θαιμιασίων τοιχογραφιῶν «ἐφ' ὑγροῖς» καὶ ἀπὸ πολίχρωμα μωσαϊκά, στὰ ὁποῖα τὸ χρυσάφι, οἱ ἀμέθιστοι καὶ ὁ γαγάτης σμίγουν μετὰ τὴν λαμπρότητα τῶν ροιμεινίων καὶ τῶν σμαράγδων προὐκάλεσαν τὸν θαυμασμόν τῶν Ντιλ, τῶν Κονταζῶφ καὶ τῶν Σμιθ. Οἱ μυριάδες αὐτῆς τῶν πολιτίμων πετραδιῶν καὶ τὰ μικροσκοπικὰ κρύσταλλα τὰ τόσον περίτεχρα χρωματισμένα καὶ ἐντοιχισμένα, ἀναδεικνύουν τὸ Καχοιῆ ὡς τὸ πρῶτον χαρακτηριστικὸ μνημεῖο τοῦ δεκάτου τετάτου βυζαντινοῦ αἰῶνος καὶ ὡς τὸ τρανώτερον ὑπόδειγμα τῆς Ἀναγεννήσεως τῶν Παλαιολόγων, τῆς τελευταίας ἀναίμακτης καὶ δρασσεως ἐνὸς ὑπερόχου χιλιόχρονου πολιτισμοῦ.

Στὸ Καχοιῆ οἱ εἰκόνες δὲν ἔχουν τίπον αἰσθηρὸν καὶ ἀπηργαιωμένον. Μία εὐφυῆς καινοτομία ἀπληκθέρωσε τὴν τέχνην ἀπὸ τὴν ἀζινησία. Σειρὰ ἀπὸ σκηνῆς τῆς ἱεῶς Γραφῆς σχηματίζουν τὶς θαυμάσιες σελίδες μέσα σπὶς ὁποῖες ξαναζεῖ σὲ ὅλη τῆς τὴν αἰγλήν ἢ βαθειὰ φιλοσοφία τοῦ Εὐαγγελίου. Οἱ ἐργάτες τοῦ Μετοχίτη μποροῦν νὰ καταταχθοῦν μετὰ τῶν πραγματικῶν προδρόμων τῆς Ἀναγεννήσεως. Διέκεισαν τοὺς κοιτικὸς ποὺ ἰσχυρίζοντο ὅτι ἡ βυζαντινὴ τέχνη προῆλθεν ἀπὸ τὸ ἔσχατον γῆρας τῆς Ρωμαϊκῆς. Ἐπέτρεψαν εἰς τὴν τέχνην αὐτὴν, ἡ ὁποία ἔως τότε εἶχε μείνη ἀκαμπτὴ καὶ κάπως ξηρὰ, νὰ ἐκφράσῃ, τῇ ζωῇ, νὰ ἀποδώσῃ τὴν ἐλαφρότητα στὰς κινήσεις καὶ τὴν φυσικότητα στὰ καταπράσινα τοπεία τῶν εἰκόνων. Ἡ ἐργασία τῶν ἐχρησίμευσεν ὡς μεταβατικὴ περίοδος μετὰ τῆς ἀρχαίας καὶ νεωτέρας τέχνης, ἐπέθεσε δὲ τὸν τελειωτικὸν

τῆς χαρακῆρα ἐπὶ τῆς ἐπιρροῆς τὴν ὁποῖαν εἶχεν ἀσκήσει τὸ Βυζάντιον κατὰ τὴν περίοδον τῶν νέων χρόνων. Σήμερον τὸ Καχοιῆ μέσα εἰς τὴν μόνωσιν ποὺ τὸ ἔχει βυθίση ἢ λήθη φαίνεται νὰ ἀπορῆ γιὰ τὴν ἡσυχία ποὺ βασιλεύει στὴν παλιὰ αὐτῇ συνοικία τῶν Βλαχερνῶν τῆς ὁποίας δεσπόζει.

Πόσες γενεές Ἀυτοκρατόρων καὶ Βασιλευσῶν ἔσβησαν ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς ἱεροὺς τοίχους τῶν Παλατιῶν τῆς περιοχῆς αὐτῆς, ἡ ὁποία γιὰ πολὺν καιρὸν ἐνομίζετο ὅτι ἦτο τὸ Ἐβδομιον, ἐνῶ αὐτὸ ὅπως εἶχε ἐξακριβωθῆ εὐρίσκετο στὸ σημερινὸν Μαροικῶρι. Οἱ ἱστορικοὶ ἀναφέρουν τὰ Ἀνακτορὰ τῶν Βλαχερνῶν μετὰ θαιμιασμόν.

Ἐνας ἀπὸ αὐτοὺς, ὁ Robert de Clari Χρονογράφος τῆς Σταυροφορίας τοῦ 1204 ἢ ὁποία κατέσπρωψε τὴν Κωνσταντινούπολιν, μᾶς λέγει ὅτι ἀδυνατεῖ κανεὶς νὰ περιγράψῃ τοὺς θησαυροὺς καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῶν Ἀνακτόρων τῶν Βλαχερνῶν, φαίνεται δὲ κατάπληκτος μπροστὰ σὲ τέτοια ἀμύθητα πλοῖτη ποὺ ἔβλεπε γιὰ πρώτη φορὰ στὴ ζωὴ του, γιὰτὶ δὲν πρόκειται νὰ λησιμονῶμεν ὅτι στὰς ἀρχὰς τοῦ 13ου αἰῶνος ἡ Δυτικὴ Εὐρώπη οὔτε ἐφάνταζετο καὶ σὲ ποιά ἕψη εἶχε φθάσει ὁ πολιτισμὸς στὴν ἀνατολικήν.

Τὰ Παλάτια αὐτὰ ποὺ προκαλοῦσαν τὸν θαυμασμόν τῶν Φράγκων ἦσαν περιπυργισμένα ἀπὸ πολλοὺς ναοὺς καὶ παρεκκλήσια ὀκρειωμένα κατὰ τὸ πλεῖστον στὴν Παναγιά.

Κοντὰ στὴ φημισμένη Κερκόπορτα, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν εἰσῶρμησαν κατὰ τὸ 1453 στὴν Κων)πολιν οἱ πρῶτοι Γενίτσαροι ὑπῆρχε μία ἐκκλησία: ἡ Παναγία ἢ Χαντζερωτίσσα. Δυστυχῶς ὅμως τίποτε δὲν ἀπομένει ἀπὸ τὴν παλαιὰν αὐτὴν λαμπρότητα, ποὺ πέρισσε πρὸς τὴν ἱστορίαν παρὰ μόνον ὁ σκελετὸς τοῦ Ἀνακτόρου τοῦ Κωνσταντινοῦ, τὸ Τεκφοῦρ Σεράγι καὶ τὸ Ἀγίασμα τῆς ἐκκλησίας τῶν Βλαχερνῶν, ποὺ μᾶς θυμίζει τὴν κατατρόπωσιν τῶν Περσῶν καὶ τῶν Ἀβάρων οἱ ὁποῖοι μαζὶ μετὰ τοὺς συμμάχους τῶν Σλαύους εἶχαν πολιορκήσει τὴν Πόλιν ἐπὶ Ἡρακλείου. Ἡ μεγαλειώδης αὐτῇ

νίκη αποδίδεται εἰς θαῦμα τῆς Παναγίας τῶν Βλαχερνῶν, εἰς τὴν ὁποίαν ἔκτοτε ἀφιερῶθη ὁ Ἀκάθιστος Ὕμνος μετὰ τὸ ἐπινίκιον: «Τῇ Ὑπερομάχῳ Στρατηγῷ τὰ νικητήρια...», πού ψάλλεται ἁκόμα καὶ σήμερα.

Ἀπὸ τὰ θαλάσσια τεῖχη πού ὑψώνοντο κατὰ μῆκος τοῦ Κερατείου δὲν μένουν παρὰ ἐλάχιστα λείψανα. Μερικοὶ Πύργοι παραμένουν ἀκόμη στὸ Φανάρι, τὸ ὁποῖον ἀπέβη ἀπὸ τριῶν καὶ ἡμίσεως αἰῶνων τὸ καταφύγιον τῆς Ὁρθοδοξίας.

Αὐτὴ ἡ γωνία πού ἔκειτο ἄλλοτε ἀνάμεσα σὲ διπλὴ σειρὰ ὀχυρωμένων τειχῶν θεωρεῖται ὡς λίκνον τῆς γενεᾶς τῶν Μεγάλων Δραγομάνων τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, τῶν Ὁσποδάρων καὶ τῶν Ποστελνίκων, οἱ ὁποῖοι ἐκυβέρνησαν τὴν Βλαχίαν καὶ τὴν Μολδαβίαν καὶ τῶν μεγάλων Αὐθεντῶν τοῦ Γένους. Ἡ γωνία αὐτὴ ἦτο ἐπὶ πλέον ἡ συνοικία τῶν μεγάλων ἀξιοκατοῦχων πού ἐλάμπρυναν τὴν ἱστορίαν τοῦ Πατριαρχείου ἄλλοτε μὲν μετὰ τὴν λεπτότητα μιᾶς θαιμιαστῆς διπλωματίας καὶ ἄλλοτε μετὰ πολιτικὴν χειροαφειμημένην ἀπὸ τοὺς περιορισμοὺς τῆς συνειδήσεως. Τὸ Φανάρι ἀπομένει πάντοτε γιὰ τὴν ὁμογενῆ Ὁρθοδοξίαν τὸ ἱερὸν θυσιαστήριον τὸ ὁποῖον ὀφείλει νὰ διαφυλάξῃ ζηλότυπα τὴν κληρονομίαν τῶν προαιωνίων παραδόσεων πού ἐκκληροδότησε στὶς σίγχρονες γενεές ὁ Βυζαντινὸς πολιτισμὸς. Κάθε φορὰ πού μιὰ πέννα θὰ προσπαθήσῃ νὰ διαγράψῃ τὴν ζωὴν τῆς Ρωμιοσύνης στὴν Πόλιν στὸ Φανάρι θὰ ἀναζητήσῃ πάντοτε τὴν ἔμπνευσι. Καὶ κάθε φορὰ αἱ ἀποχρώσεις πού δανείζεται θὰ προσβάλλουν μετὰ καταπληκτικὸν ρεαλισμὸν. Ποῖος δὲν ἐδιάβασε τίς ἀπολαυστικὰς σελίδες τοῦ Νικολάου Βασιλειάδη ὁ ὁποῖος τόσο παραστατικὰ ἔχει περιγράψει τὴν Κωνσταντινούπολιν; Τὸ Φανάρι ὁμῶς εἶναι ἐκεῖνο πού τοῦ ἔδωκε τίς πιὸ ζωηρὰς σκιαγραφίας. Τὸ περιγράφει μετὰ πόνον καὶ μετὰ ἀγάπη: «Τὸ μεγάλο κάστρο, μᾶς λέγει, χωρίζει τὸ Φανάρι μέσα καὶ ἔξω. Εἶναι Διπλοφάναρο. Μόλις σκοτεινιάξῃ ἡ μεγάλη πόρτα ἐκλείνει καὶ ἡ συνοικία ἔξω καὶ μέσα ἔπανε. Ὁ φρουρὸς Γενίπσαρος ἔπαιρνε δεκάρα καὶ ἀνοίγε τὴν πόρτα. Ἐξαίρεσις ἐγένετο μόνον τὸ Πάσχα. Τρεῖς μέρες καὶ τρεῖς νύχτες εἶχε

τότε τὸ Φανάρι πανηγῦρι. Ὁ Πατριάρχης ἐπλήρωσε γι' αὐτὸ εἰδικὴ ἄδεια. Καὶ οἱ Χριστιανοὶ ἐχώρευαν στὴν Πύλιν τοῦ Πατριαρχείου. Ἐχώρευαν ἐπίσης καὶ οἱ καλόγηροι στὸ Σιναΐτικο Μετόχι ἀπὸ ἔθιμο Βυζαντινὸ ὅπως ἐχώρευαν οἱ κληρικοὶ στὴν ἑορτὴν τῶν Ἁγίων Νοταρίων». Τὸν ἀληθινὸν συγγραφέα τοῦ Φαναρίου δὲν τὸν ἐνδιαφέρει μόνον τὰ μεγάλα γεγονότα. Μᾶς ἀποκαλύπτει τὸ Φανάρι κάτω ἀπὸ τὸ διζό του φῶς. Τὸν ἐνδιαφέρει ἡ ζωὴ τῆς γειτονιάς, οἱ καινῶδες, ἡ μπουγάδα, τὸ σίδερο, τὸ τριαντάφυλλο γλυκὸ καὶ πρὸ παντὸς τὰ καινῶματα τῆς περιφημῆς κεράτσας, τὸ προικονόμισμά της ἀκόμη. Εὗρηκε κάτω ἕνα χειρόγραφο πού διηγεῖται Πτωχοπόροδο. Εἶναι ἕνα Προικοσύμφωνο καὶ μᾶς τὸ παραθέτει ὁλόκληρο:

«Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, Ἀμήν.
 » Ἡ Κυρὰ—Δομνίκα τοῦ μακαρίτου Σι-
 » ὄου Γεωργιάκη χήρα δίδοντας τὴ μονα-
 » χοκόρη τῆς Ραλλοῦ νύφη καὶ εἰς στέ-
 » φανον ὅπως διατάξουν εἰ Γεραφαί, οἱ
 » Ἁγιοὶ Πατέρες καὶ οἱ Ἁγιοὶ Πάντες
 » τῆς ἁγίας Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου ἡ-
 » μῶν Εκκλησίας, δίδει πρῶτα τὴν εὐχὴν
 » τῆς. Γένοιτο.
 » Καὶ ἀπὸ ὅσα ἐλέησε ὁ Θεὸς μετὰ
 » νὰ ὀνομάζονται βιὰς καὶ περιουσία ἐ-
 » πί τῆς γῆς, δίδει ἡ Κυρὰ—Δομνίκα μι-
 » ἀν εἰκόνα τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου με-
 » ὀσημένιο κεφάλι καὶ χέρια. Καὶ ἕναν
 » Ἁγιὸν Ἐλευθέριον ἐπάνω εἰς ἰχθυάδα.
 » Δίδει τοῦ γαμβροῦ, ἔστοντας νὰ εἶναι
 » σιγήθεια μποξαλίσι, ἡγοιν ἄλλαξιὰ με-
 » ταξωτὴ καὶ βρακοζῶνα κεντημένη ἀπὸ
 » σύρμα, ὅπως καὶ μία σκοίφια γιὰ τὴ
 » νύχτα. Δίδει καὶ τῆς πολυγατημένης
 » νύφης, ἀπὸ ροῦχα τῆς νύχτας ἄσπρα,
 » δουζίνα μισὴ καὶ ἕνα στοῦμα μετὰ δύο
 » παπῶματα. Δίδει ἕνα τόπιον ἄσπρο
 » πανὶ τῆς Ἰγγλιτερας διὰ τὸ καλοορί-
 » ζικο πού μετὰ τὸ καλὸ θὰ ἔβη καὶ ἕνα
 » ἀμελέτητο μετὰ δύο χροοῦλια. Δί-
 » δει ἕνα σάκι φερμαῖσι καὶ ἕνα μποξιά
 » τζάρι. Δίδει ἕνα μαλαματένιο χαρῶλι.
 » Δίδει μιὰ γοῖνα σαμουῦρι, δῶρο τοῦ πο-
 » τὲ καινῶματῆ τῆς ἐκκλησίας καὶ θεῖου
 » μας Τζελεπῆ Νικολάκη. Δίδει ἕνα πο-

» λίτιμο τζάσι τῆς Περσίας με κρόσσια
 » ποιή ἦταν δῶρο τοῦ ἄρχοντος αὐθέντου
 » τῆς Βλαχίας, — Θεὸς συγχωρέσει τον-,
 » ἐκ τῆς φαιελίας μας. Καὶ τέλος δίδει
 » ὄλες τις εὐχὲς τῶν Ἀγίων Πατέρων
 » τῆς πίστεως νὰ εἶναι εἰς τὸ ὁσαίτιον
 » τῆς νύφης, ὅπως καὶ καθὼς προστά-
 » ζουν οἱ νόμοι καὶ οἱ Προφῆται.

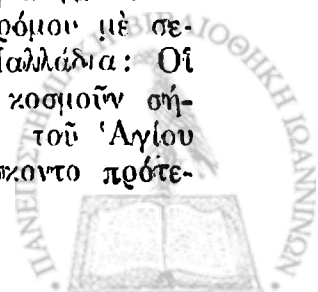
» Ὑπογράφομαι: ἡ ταπεινὴ δοῦλη τοῦ
 » Θεοῦ Δομνῆ. Καὶ ἐπικυρῶ ἐγὼ
 » ὁ γραμματεὺς καὶ προϊστάμενος τῆς
 » ἐκκλησίας Πάτερ Ἀναγίας».

Καὶ τώρα ἄς ἀφήσωμε τὸ Διπλοφάναρο καὶ τὸ Φανάρι καὶ ἄς ἀκολουθήσωμεν τὸν δρόμον ποὺ θὰ μᾶς φέρῃ ἐμπρὸς εἰς τὴν περιφημὴ βυζαντινὴ ἐκκλησίαν τῆς Ἁγίας Θεοδοσίας ποὺ μετωνομάσθη εἰς Γκιουλ Τζαμί, ἴσως γιὰ τὸν ὅταν οἱ Γενίτσαροι τοῦ Σουλτάνου Φατήχ εἰσέβαλαν εἰς τὸ ἐσωτε-
 ρικὸν τῆς πόλεως τὴν ἡύραν κατάφορη ἀπὸ ωραιότατα ἀνοιξιάτικα τριαντάφυλλα ποὺ τὴν ἐσπάλιζαν πρὸς τμήν τῆς μνήμης τῆς. Διότι ἡ μεγαλομάρτυς ἐώραξεν ἀκριβῶς τὴν 26 Μαΐου. Διπικώτερα πρὸς τὸν ἀνήφορον θὰ συναντήσωμεν τὴν μοναδικὴν ἐπίσης καὶ τρουλλωτὴν βυζαντινὴν ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας Μουχλιώτισσας. Καὶ παρέχει τὰ κομψότερα τεμένη καὶ τοὺς πρὸ ωραίους τουρμπέδες ὅπου θὰ θαυμάσωμεν τὸ δαμόνιον τάλαντον καὶ τὴν ἰδιοφυίαν τοῦ ἀθανάτου Σινάν. Τὸ Σελμιέ, τὸ Φατήχ, τὸ Σουλεϊμανιέ λογχίζουσι τὸν αἰθέρα μὲ τοὺς αἰχμηροὺς ὀβελίσκους των καὶ ξεχωρίζουσι διὰ τὴν ἐλαφρότητα τοῦ σχήματος καὶ τὴν σοβαρότητα τῶν γραμμῶν των. Ὅλα αὐτὰ εἶναι ἀντάξια ἀδελφία τοῦ ἐπιθλητικοῦ τεμένου τοῦ Σουλτάνου Ἀχμέτ, τὸ ὁποῖον μὲ τὸν μεγαλοπρεπῆ ὄγκον του καὶ τοὺς ἑξ μιναρέδες του δεσπόζει τῆς ἀπέραντης πλατείας τοῦ Ἰπποδρόμου, ποὺ ἦτο ἄλλοτε ἡ παλλομένη καρδιά τῆς ζωῆς τῆς πρωτευούσης τῶν Βασιλέων.

Μὴ φαντασθῆτε ὅμως ὅτι οἱ ἀγῶνες τοῦ Ἰπποδρόμου ὑπῆρξαν ἐπινόησις τοῦ Κωνσταντίνου ἢ κάποιου ἄλλου ἀπὸ τοὺς προκατόχους του. Φαίνεται ὅτι ὁ πρῶτος Ἰππόδρομος σὴν ἀρχαιότητα ἐκτίσθη ἀπὸ τὴν μάγισσαν Κίρκην, ὅτι ὁ μυθικὸς Ἰδοιτῆς τῆς Ρώμης Ρωμύλος ἔδωκεν εἰς τὰς πατρίδας (= τοὺς Δήμους ὅπως ἐλέγ-

χοντο εἰς τὸ Βυζάντιον) τὰ ἐκ παραδόσεως χρώματα καὶ ὅτι ὁ Βασιλεὺς τῆς Πελοποννήσου Οἰνόμαος ἔκαμε νὰ τρέξῃ τὸ πρῶτον τέθριππον. Τὰ χρώματα τῶν τεσσάρων φατριῶν ἀντιπροσώπευαν τὸ καθένα ἀντιστοίχως τὴν γῆν (πράσινον), τὴν θάλασσαν (βένετον), τὸν οὐρανὸν (λευκόν) καὶ τὸ πῦρ (ροῦσιον). Οἱ ἀρματοδρομίαι ἐσυμβόλιζαν τὴν ἀρματοδρομίαν τοῦ Ἡλίου. Τὸ Βυζάντιον τὸ ὁποῖον διεδέχθη τὴν πόλιν τῶν Καισάρων δὲν ἦτο φυσικὰ δυνατὸν νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ ἑνα πάθος τόσο βραδεία ρυθμιζόμενον σὲς συνήθειαι τοῦ πλήθους. Δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ ἐκκλησιασθῆμεθα ὅταν διαπιστώνομεν ὅτι γιὰ τὴν τάξιν τῶν πληθειῶν τοῦ Βυζαντίου ἡ πρὸ σημαντικὴ τελετὴ μετὰ τὴν στέψιν τῶν Βασιλέων ἦτο ἡ τελετὴ τῆς ἐκλογῆς τοῦ χρώματος ποὺ θὰ ἐξέλεγεν ὁ Βασιλεὺς κατὰ τὴν πρώτην του εἴσοδον εἰς τὸν Ἰππόδρομον. Ἡ προτιμησὶς του αὐτῆ θὰ ἔκρινε τὰ πεπωμένα τῆς βασιλείας του καὶ ἀποτελοῦσε ἀσφαλῶς τὴν πρώτην πολιτικὴν προῆξιν τοῦ Ἀυτοκράτορος. Στὸν Ἰππόδρομον δὲν ἔβλεπε κανεὶς μόνον ἀρματοδρομίαι, ἀλλὰ καὶ σκηνὲς κινήσιον ἀντικώπης καὶ δορκάδος; Κάποτε δὲ καὶ ὀνομαστὰ στασιαστικὰ κινήματα, ὅπως ἡ Στάσις τοῦ Νίκα ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ ποὺ ἔστρωσε μὲ 30.000 πτώματα ὀλόκληρον τὸν Ἰππόδρομον ἀπὸ τῶν κερκιδῶν μέχρι τοῦ στίβου. Στὸν τόσον αὐτὸν ποὺ ἦτο ἀφιερωμένος στὴ χάσά τὰ Διχαστήρια ἐξέδιδαν ἀποσάσεις ποὺ ἐξετελοῦντο ἐπὶ τόπον ἀπὸ τοὺς δημίους. Πολλὲς φορὲς ἡ αἰμος τῆς Σπίνας ἐθάφετο ἀπὸ κομμένα αἰτιά καὶ μύτες. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν ἐρίδων τῆς Βικονομαχίας Πατριῶσαι ποὺ ἀνῆκαν εἰς τὸ ἀρχαῖον ὄγμα ἐβασανίσθησαν καὶ περιήχθησαν εἰς τὸν Ἰππόδρομον καθισμένοι ἀνάστροφα ἐπὶ ὄνων ἐκτεθειμένοι εἰς τοὺς χλευασμοὺς τοῦ ὄχλου.

Ἀπὸ ἀρχαίους εἰδακλατρικοὺς ναοὺς καὶ ἀπὸ ἀρχαῖες Χριστιανικὲς ἐκκλησίαις καθὼς καὶ ἀπὸ δημόσιαις πλατεῖαις εἶχαν μεταφερθῆ ἄπειροι θησαυροὶ γιὰ νὰ στολίσουν τὴν Σπίναν τοῦ Ἰπποδρόμου μὲ σεβαστὰ ἀγάλματα καὶ ἱερὰ Παλλάδια: Οἱ τέσσαρες χάλκινοι ἵπποι ποὺ κοσμοῦν σήμερον τὴν μεγάλην εἴσοδον τοῦ Ἁγίου Μάρκου σὴν Βενετίαν εὐρίσκοντο πρότε-



χειρόσημην τὴν εἰκόνα τοῦ μεγάλου Σουλτα-
μάν καὶ νὰ ἀνέλθῃ στὰ ἀνώτατα ἀξιώμα-
τα τῆς Αὐτοκρατορίας γιὰ νὰ τελειώσῃ
τὴν σταδιοδρομίαν του κατὰ τρόπον τρα-
γικὸν μέσα στὰ χέρια τοῦ δημίου Καρα-
Ἰλῆ. Ὁ Ἰμπραήμ, ὁ ὁποῖος διετέλεσεν ἐ-
πὶ 12 ἔτη Μέγας Βεζύρης ἀνεδείχθη ση-
μαίνουσα προσωπικότης κατὰ τὴν περίο-
δον τῶν μεγάλων κατακτήσεων τῆς Αὐτο-
κρατορίας πού ἔφεραν «τὴν σημαίαν τοῦ
Προφήτου», τὸ «σαντζάκι σερήφ» πρὸ τῶν
θιῶν τῆς Βιέννης. Αἱ ἐναντίον τῆς Βαγ-
δάτης, τοῦ Βυβλῆς, καὶ τῆς Ταυρίδος πο-
ρεῖες οἱ μεγάλες θαλασσομαχίαι καὶ οἱ
θριάμβοι τοῦ Μπαρπαρὸς Χαϊρεττίν καὶ
τοῦ ἀδελφοῦ του Μπαμπά—Οὐρουῖς συνε-
τελέσθησαν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἰμπραήμ
Πασᾶ. Ἐξ αἰτίας τῆς δολιότητος τῆς Χου-
ρέμ Σουλτάνας, νομίμου συζύγου τοῦ Πα-
τησαᾶχ αἱ ἐπιτυχίαι τοῦ Μεγάλου Βεζύ-
ρου ἐξυμνηθέντες καὶ ἔτσι ὁ ὑπερήφαν-
ος καὶ παντοδύναμος αὐτὸς Ἰμπραήμ Πα-
σᾶς, τὸν ὁποῖον ὁ Αὐθέντης του ἐτίμα μὲ
τὴν φιλίαν του, ὑπέκυψε στραγγαλισθεὶς
μόνον καὶ μόνον γιὰτὶ ἐφιλοδόχησε νὰ γί-
νῃ σιγχυρίαρχος τοῦ θρόνου ὅπως συνέ-
βαινε καὶ ἐπὶ Βυζαντινῶν. Παρ' ὅλα αὐτὰ
ὁ Ἰμπραήμ Πασᾶς παραμένει ἐξέχουσα
φυσιογνωμίας τῆς ἐποχῆς τοῦ Σουλτανάτου.
τὸ δὲ Κονάκι του μέσα εἰς τὸ ὁποῖον
ἐδίδοντο μεγαλοπροπέστατες γιορτές, στίς
ὁποῖες προσήγογετο καὶ ὁ ἴδιος ὁ Σουλτά-
νος, δὲν πρέπει νὰ κατεδαφισθῇ γιὰ νὰ
δαιμονίξῃ τὴν μνήμην τοῦ τολμηροῦ αὐτοῦ
αὐλικοῦ ὁ ὁποῖος συνεδιάζε τὴν εὐφροσύ-
ναι τοῦ διπλωμάτου μὲ τὴν ὀξυδέρκειαν καὶ
τὴν γεναιότητα στρατιωτικοῦ ἀρχηγοῦ. Καὶ
τώρα στὸ Κονάκι αὐτὸ, τοῦ ὁποῖου ἡ ἀρ-
χιτεκτονικὴ καὶ ὁ πλούσιος διάκοσμος εἶ-
χαν τὴν σφραγίδα τοῦ τουρκικοῦ ρυθμοῦ
τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, καιρὸς εἶναι νὰ στα-
ματήσω τὸν ἀνὰ τοὺς αἰῶνας καὶ τὰ το-
πία πεοίπατόν μου.

Ἀπὸ τίς ὁμορφες εἰκόνας τοῦ παλαιοῦ
καιροῦ πού θέλησα νὰ σᾶς παρουσιάσω δὲν
μένει παρὰ μόνον ἡ θύμησι. Ἡ πανέμορ-
φη ὅμως Σταμποῦλ ὅσον καὶ ἂν ἐξελίσσε-
ται καὶ ὅσον καὶ ἂν παρασίρεται στὴν δί-

νην τῆς πολυθρόουβης νέας ἐποχῆς, θὰ δια-
τηρήσῃ πάντοτε ζηλότυπο τὸν δικό της ἀ-
κατάλυτο χαρακτήρα. Εἶναι προικισμένη
ἀπὸ τὴν παράδοσι καὶ τὴν ἱστορίαν μὲ ἓνα
ἐντελῶς ἰδιαίτερο πνεῦμα, γιὰτὶ ὅπως
λέγει καὶ ὁ ποιητὴς Γιαχγιᾶ Κεμάλ, σὲ κά-
ποια φράσι του: «εἶναι τὸ δημιούργημα
τοῦ Θεοῦ πού εἶναι ἐπὶ ἀναορίθητες χυ-
λιετηρίδες ὁ ἀρχιτέκτων τῆς Ἀνατολῆς».
Ἡ Σταμποῦλ εἶναι τὸ ἀριστούργημα τοῦ
θεοῦ καλλιτέχνη πού μὲ τὸ μαγικό του
χέρι στόλισε τὰ ἀκρογιάλια τοῦ Βασίλειου
μὲ ἀπειροὺς γραφικὸς κολπίσκους παι-
σιουμένους μὲ πράσινο φόντο καὶ γαλάζιο
τάπητα. Ἡ Σταμποῦλ θὰ διατηρήσῃ πάν-
τοτε τὸ ξεχωριστὸ ἐκείνο θέλημα τὸ τό-
σον γνωστὸν σ' ἐκείνους πού τὴν ἀφήνουν.
Ὅσον καὶ ἂν μακρυνθοῦν θὰ νοσταλγοῦν
πάντοτε τὸν οὐρανὸν τῆς, ὁ ὁποῖος γιὰ νὰ
ἀποχαιρετήσῃ κάθε βράδυ τὸν ἥλιο στὴ
δίσει του, λές καὶ μεταβάλλεται σὲ ἓνα ἐ-
ξίσαιο πυροτέχνημα. Τότε οἱ αἰωνόβιοι
τροῦλλοι τῶν τζαμιῶν καὶ τῶν Βυζαντινῶν
ἐκκλησιῶν, τιλιγμένοι σὲ γκριζα νεφελώ-
ματα διαγράφουν τίς ἀίμορες φάσμες τους
στὸ φλεγόμενον στερέωμα. Πανώροχα Σταμ-
ποῦλ. Οἱ Θεοὶ τοῦ Ὀλύμπου πού μὲ τὸν
χρησὶ τους σὲ ὑπέδειξαν στοὺς ταξειδιῶ-
τες τῆς Γαλατικῆς Νικαίας εἶχαν προβλέ-
ψει τὸν ὄλον σου. Στάθηκες ἡ γέφυρα
πού ἔνωσε δύο κόσμους ἀντίθετους. Ἦ-
σουν ὁ φλογερός πυρός πού μετελαμπα-
δευσε τὴν πιὸ κατάλληλη στιγμή στοὺς
ἀμαθεῖς τῆς Δύσεως τὰ μυστικὰ τῆς λαμ-
πρότερης Ἑλληνικῆς τέχνης καὶ τοὺς θη-
σαυροὺς τοῦ ἀφθιάστου Ἑλληνικοῦ Λόγου,
αὐτοῦ πού τόσον συνέβαλε στὸν σχηματι-
σμὸν τῆς Εὐρώπης καὶ στὴν ἀνάπτυξι τοῦ
σημερινοῦ πολιτισμοῦ. Σταμποῦλ. Εἶσαι
μιὰ πόλις θαιμιασία μέσα στὴν ὁποίαν κά-
θε πέτρα εἶναι θησαυρὸς ἀναμνήσεων,
κάθε γωνιά της ἓνα βιβλίον πού διηγεῖται
τὴν ἱστορίαν γενεῶν πού σβίνουν. Εἶσαι
μιὰ πόλις πού δὲν θὰ γεράσῃ ποτέ.

Σταμποῦλ. Θὰ θιμίζης πάντοτε τὴν
Κωνσταντινούπολιν.

Τὴν Κωνσταντινούπολιν πού ἀπεκάλυ-
ψε τὸ Βυζάντιον.





ΟΙ ΜΕΡΕΣ...

Οί μέρες πού έρχονται
πάντα κάτι καινούργιο μᾶς φέρνουν
—ἀνεκπλήρωτες ὑποσχέσεις,
πιθανά γεγονότα
μιὰ θύελλα πού δέν ξέσπασε.
Οί μέρες πού φεύγουν
πάντα κάτι μᾶς παίρνουν μαζί τους,
πάντα κάτι μᾶς ἀφήνουν.
—Κάποια ἀνάμνηση ἀτροφική,
κάποια ἐλπίδα πού φυλλορροεῖ,
ἐν' ἀκρωτηριασμένο ὄνειρο—
ἕνα κενό...
Κι' ἐνῶ οἱ μέρες μιὰ-μιὰ
έρχονται καί περνᾶνε,
ἐμεῖς περιμένουμε πάντα κάτι καλύτερο
κι' ἐλπίζουμε.

ΜΕΣΑΙΩΝΑΣ

Πάτησε τήν σκαντάλη ὁ ἀρχοντας
κι' ἔδειξε μέ τὸ δάχτυλο τὸ πτώμα
πού ἄφηγε τὸν τελευταῖο του σπασμό,
τονίζοντας μέ κυνισμό τὴ φράση:
«ἦταν ἐχθρὸς τῆς εἰρήνης!...».
Καὶ δέν μπορούσε νὰ ναι ἄλλοιῶς!
Τὶ ἤθελε νὰ φωνάξει τοῦτος 'δῶ
—σέ ὦρα μάλιστα ἐπισήμου περιπάτου—
πὼς τὸ παιδί του πέθανε
ἀπὸ τὸ κοῦο καὶ τὴν πείνα
κι' εἶν' ἀρρωστη ἡ γυναίκα του βαρειά!
Λίγο τὸ λές
τόση εὐθυμία καὶ τόση τάξη
μέ τὸν κρωγμὸ του νὰ χαλάσει!...

ΘΑΝΑΣΗΣ ΠΑΣΧΟΣ





ΝΙΝΑ ΚΟΚΚΑΛΙΔΟΥ - ΝΑΧΜΙΑ

Η ΚΕΡΑΣΙΑ

- Έγώ μπορώ και πιάνω φίδια.
- Πιάστα ντέ...
- Μπορώ και πιάνω βατράχια, χελώνες...
- Άντε...

— Μόνο νά, είναι εϊκολότερο με τὰ φίδια. Οί χελώνες κι' οί βατράχοι μπορεϊ και νά σε βρέξουν, δέν ξέρεις; Πότε. Για τὰ φίδια ξέρεις; Πότε θά σε δαγκώσουν...

— Μεγάλη γνώση ξ;

— Μοῦ τᾶμαθε ἡ Κερασία. Ἦρθε μιὰ μέρα στο κτήμα και μοῦ εἶπε νά πᾶμε νά πιᾶσουμε φίδια στ, ἄλωνα. Ἦρθε κι' ἕνα ἀπόγειμα νά πᾶμε για χελώνες. Τὸ βραδάκι για βατράχια. Ἡ Κερασία ἔλεγε πῶς τίποτα δέν πρέπει νά σκιάζεται κανεῖς κι' ὅταν ἔσκυβε στις φωληές τοῦ φιδιοῦ, τῆς κρατοῦσα τὰ μακρὰ της μαλλιά για νά μὴν πέφτουν στὰ μάτια της.

— Φοβάσαι;

— Ναί.

— Κουτέ... πρέπει νά μάθης. Τοῦτα δέν ἔχουν δηλητήριο. Μὴν πειρώξης τὴ φωληὰ τώρα πού ὀρχίζει και σκῆει ἡ ζέστα. Θά πετάξουν τὰ πονκάμισά τους και θά ἄρθουμε νά τὰ πάρουμε.

— Τι θά τὰ κάνουμε;

— Φυλαχτά. Ἄμα μεγαλώσεις και θέλεις νά σ' ἀγαπᾶνε, νά γίνεται τὸ δικό σου, νά φορᾶς κατᾶσαρκα ἕνα κομμάτι φιδιοποικῆμισο.

— Ἐσὶ φορᾶς;

— Ἐγὼ... ἐγὼ ἄμα βγάλω τὸ δικό μου ποικῆμισο θά μ' ἀγαποῦν ὅλοι...

Λοιπὸν ἡ Κερασία μ' ἔμαθε νά πιάνω φίδια, νά πᾶ παίζω στὰ χέρια μου ὅπως τὰ μαλλιά της. Οί γυναῖκες μοῦ φαίνεται πῶς τὰ ξέρουν ὅλα τὰ τέτοια ἔξ αιτίας τοῦ φιδιοῦ. Κάι σὺν κληρονομιά ἄς ποῦμε ἀπ' τὸ Θεὸ πού τις διάλεξε νά μάθουν τὰ μεγάλα πράγματα πρῶτες και νά τὰ διδάξουν σέ μᾶς.

— Γιατί ἄραγε...;

— Δέν ξέρω καλά, μὰ νομίζω γιατί εἶναι εὐαίσθητες πολὺ. Τὰ ὄραϊα και τὰ μεγάλα πράγματα ἡ ψυχὴ τῆς γυναῖκας τὰ παραδίνει στή γνώση. Ἡ Κερασία ἔλεγε πῶς τὰ κορίτσια εἶναι τὰ βιβλία τοῦ δασκάλου.

— Ἄσε τὰ μαλλιά μου.

— Λίγο ἄκόμα νά τὰ κρατήσω. Μοῦ φαίνεται πῶς ἂν ἀκοιμποῦσα τὸ κεφάλι μου στὰ μαλλιά σου θά κοιμῶμουνα. Νοιώθω ζῶλη.

Ἡ Κερασία τραβῆξε τὰ μαλλιά της ἀπ' τὰ χέρια μου και με κῆτταξε. Ἦμουν ψηλότερός της ἕνα κεφάλι. Εἶχα πῶς μεγάλα χέρια κι' ἡ φωνὴ μου πότε κλαυθούριζε σὰ νηχοπούλι πότε βράγγιαζε σὺν τοῦ ἀρραστεροῦ ψάλτη μας πού φουμάριζε καιλαμποκόφινλο τριμμένο.

— Κερασία, εἶναι ἀλήθεια πῶς ἡ γιαγιά σου ἦταν μάγισσα;

— Ἀλήθεια. Κι ἐγὼ θά γίνω μάγισσα.

— Μόνο σέ παρακαλῶ νά μὴν βγάλης τὸ ποικῆμισό σου για νά σ' ἀγαπᾶ-



νε οι άντρες. 'Εγώ θά σου βρω τὸ καλλίτερο φιδοποιγκάμισο καὶ βάλτο κατάσαρκα.

—Τὶ σὲ νοιάζει...

—'Αλήθεια τί μὲ νοιάζει... Μόνο, νά, ἤθελα νά σὲ πάρω πισοκάπουλα στ' ἄσπρο μου πουλάρι νά σου δείξω κι' ἐγὼ τὶς φωλιές τῶν πουλιῶν. Τ' αἰγὰ τους, ἅμα θέλεις σου κατεβάξω κανένα... Θά σου δείξω τὶς παγίδες νά τὸν ἀγριόγατο, τοὺς λαγούς...

—Οἱ φωλιές καὶ τὰ ζωντανὰ εἶναι τοῦ δάσους. Τ' ἀγαπῶ. Οἱ χελῶνες εἶναι τοῦ δρόμου τὰ βατράγια τοῦ βούρκου. Τὰ κυνηγῶ.

—Τὰ φίδια;

—Τὰ φίδια εἶναι τοῦ Θεοῦ. Μὲ κάνουν γνωστικά, μὲ μαθαίνουν νά φιλάγομαι, μὲ μαθαίνουν ὅλα τὰ πράγματα. Εἶναι ἡ ἰσχύη τῆς γνώσης... κατὰλαβες;

—Τὰ βατράγια τραγουδᾶνε τόσο ὡραῖα τὰ βράδια στὴ στέρνα τοῦ Σέλινα τοῦ περιβολᾶρη, μοῦ κάνουν σιτηροφία, μοῦ δίνου σιγουριά.

—'Όλοι ὅσοι τραγουδᾶνε δὲν εἶναι καλοί... 'Όσο γιὰ τὶς χελῶνες ζουβαλᾶνε τὸν τάφο στὴν πλάτη τους καὶ τὸν δείχνουν. 'Ο τάφος εἶναι ἓνα μυστικὸ τοῦ Θεοῦ, ἔτσι ξεδιάντροπα δὲν δείχνει κανεὶς τὰ μυστικά τοῦ Θεοῦ. 'Η γιαγιά μου ἡ μάγισσα μ' ἔμαθε νά συλλαβίζω τὰ γράμματα πάνω στοὺς ἀνθρώπους, τὰ ζῶα καὶ τὰ πράγματα... Μὰ γιατί γελάς ἀνόητε;...

—Γιατί εἴπετς τὸν κανόνα τῶν οὐσιαστικῶν... Οὐσιαστικά λέγονται...

—Ναί. 'Αμα ξεχάσης πῶς αἰτὰ λέγονται οὐσιαστικά τότε θά καταλάβης τὴν οὐσία τους.

—Κερασία μ' ὑφίνεις νά σὲ κρατῶ ἀπ' τὸ χέρι;

—'Αν φοβᾶσαι κρατά με.

—Φοβᾶμαι... ἐσένα.

—Πάλι κρατά με.

—Θάθελα νά παραβγαίναμε στὸ τρέξιμο. 'Ισως ξεζαλιζόμειν καὶ δὲν σὲ φοβόμουνα πιά.

Εἴμαστε κι' οἱ δυὸ ξυπόλητοι. 'Η Κερασία γάθηκε μπροστὰ καὶ τραβήξε γιὰ μιὰν ἀνηκρόρα ποίγαμε πεικοφιδέμει μὲ τὸ σχολεῖο. Πιάνονταν ὅπ' τὰ νεῖα δέντρα κι' ὄλο κι' ἀνέβαινε. Κάτω ἀπ' «τοῦ δάσκαλου τὸ πεῦκο» ξάπλωσε καὶ μὲ περίμενε. Τὸ πουγκάμισο τοῦ φιδιοῦ καὶ τῆς Κερασίας μεροδεύτηκαν στὰ ζαλισμένα μάτια μου κι' ὅπως ἔγεια νά ξαποστάσω κοντὰ τῆς, τὰ μαλλιά τῆς πνίχτηκαν στὸ λαιμό μου σὰ φίδια πὸν μ' ἔσφιγγαν...

'Η Κερασία κίττοξε ψηλά τὴ φωλιὰ τῶν πουλιῶν κι' ἐγὼ ἀνάλαφρος ἤθελα νά πῶ ἓνα τραγοῦδι. Θιμῆθηκα τὰ βατράγια. 'Η Κερασία μοῦκλεισε τὸ

—Πᾶψε. Θιμᾶμαι τὰ βατράγια καὶ τὶς χελῶνες. Τὸν τάφο... τὸ βοῦρκο... καὶ πάλι καὶ πάλι. Θάρθω μὲ τ' ἄσπρο πουλάρι σου στὸ δάσος. Δὲν θά πειράξης τὶς φωλιές θάναι σὰ νά πειράξης τοὺς ἑαυτοὺς μας. Οὔτε θά στήσης σῶμα μὲ τὸ ζεστὸ τῆς χέρι.

παγίδα τώρα πὸν τᾶμαθες ὅλα.

Δὲν κρατήθηκα καὶ καθὼς τὴν εἶχα πάνω στ' ἄλογό μου εἶπα ἓνα τραγοῦδι. Τὴν κίτταξα στὰ μάτια. Χαμογέλασε.

—Τραγοῦδα. Δὲν μοῦ θιμίζει τίποτα ἢ φωνή σου παρὰ τὴ δική σου φωνή.

—'Υποσχέσου πῶς δὲν θά βγαῖς ποτὲ τὸ πουγκάμισό σου... κι' οὔτε θά βῶνῃς φιδίσιο, ἐγὼ στὸ ὑπόσχομαι γιὰ μένα. Κανένας ἄλλος δὲν θέλω νά μ' ἀγαπάη. 'Εσὶ μόνο.

'Η Κερασία γέλασε. Ξεπεξέμασε καὶ μὲ τὰ γοργὰ τῆς δάχτυλα ξεγύμνωσε τὸ στήθος μου. 'Ενα κομιμάτι φιδοποιγκάμισο ἦταν κολλημένο κοντὰ στὴν καρδιά μου.

—Πότε.

—'Ω, μὴν ξεχνᾶς πῶς ἡ γιαγιά μου ἦταν μάγισσα. Ἰσχύει μόνο γιὰ μένα.

SI VOUS L'AVIEG COMPRIS

Ἦρθε μὲ τὰ σχιστὰ του μάτια μικρὰ καὶ γαλανὰ, τὰ ξανθὰ του μαλλιά, τὸ περποιημένο ντίσιμό του. Μιὰ γυαλιστερὴ τσάντα στὸ χέρι γιομάτη Ἐμπορικὲς ιδέες. Ἐνα γέλιο π' ἀγκάλιαζε ὅλο τὸ πρόσωπο κι' ὄσους τὸ κύπταζαν.

Μπῆκε στὴν πλατεία, ἀνακατῶθηκε στὴ βόλτα κι' ἀναφτέρωσε τὰ ποδοπατημένα ὄνειρα τῶν χοριτσιῶν στὰ λεπτὰ χαλίγια.

Ἐφτασε τὸ ὅτι δὲν ἦταν ἀπ' τὴν Ἐπαρχία. Εἶχε ἔρθει ἀπὸ κάποιο μέρος. Γνωρίστηκε τὴν ἴδια βραδυὰ μὲ τὴ νεολαία συνάντησε τὰ σκεφτικὰ βλέμματα μιᾶς σοβαρῆς δεσποινίδας καὶ ὑποσχέθηκε στὸν ἑαυτό του νὰ μεγαλογογήσει τὸ ἴδιο κεῖνο βράδυ καὶ νὰ διαλύσει κάθε σκέψη ἀπ' τὸ πρόσωπό της. Εἶχε ἕναν μοναδικὸ ἀλάθητο τρόπο νὰ συγκινῆ τὰ χορίτσια ποῦχαν διάγντο κάποιο ρομαντισμὸ ἀπάνω τους.

Περασμένη ἡ ὥρα. Οἱ καλοὶ ἄνθρωποι ἠσιχάζαν, οἱ ἀνήσυχοι ρέμβαζαν κι' οἱ καταχτητὲς κατασκόλευαν τοῖς φράχτες τῆς γειτονιάς.

Τὸ χορίτσι μὲ τὴ σοβαρὴ ἔκφραση, εἶχε ἀπλώσει τὰ πόδια στὰ κάγκελλα τοῦ μπαλκονιοῦ καὶ θαίμαζε τὶς γραμμὲς τους, καθὼς τὸ φεγγάρι τὰ φώτιζε καὶ τὰ ὠραιοποιούσε. Εἶχε μιὰν ἀκαθόριστη πεθυμιά γιὰ ἕνα ἀντρίτζιο χὰδι, μιὰ κουβέντα, ὅταν ἀκουσε τὴν ἀγνωστὴ φωνὴ πλούσια καὶ γιομάτη αὐτοπεποίθηση νὰ ξεκινᾷ ἐπ' τὸ μισογκρεμισμένο σανιδένιο φράχτη της καὶ νᾶρχεται κατ' εὐθείαν στ' ἀπλωμένα πόδια της. Δὲν ζουνήθηκε ἀπ' τὴ θέση της. Ὁ ἕκατὸ τὰ ἕκατὸ Ρωμηὸς τραγουδοῦσε Γαλλικὰ μὲ μιὰ ἐπιτηδευμένη προφορά κι' ἐπαναλάμβανε συχνὰ τὰ ρεφραίν τὸ Si vous l' avieg compris Τὰ βᾶτραχια τῆς γειτονικῆς στέρας δυνάμωναν τὴ μουσικὴ τους ὑπόκρουση, τὰ παρόδηρα τῆς γειτονιάς ἔτριξαν περιέργα κι' ἡ συνοδεία τῆς κιθάρας παραπονιόταν παρᾶφωνα.

Τὸ χορίτσι δὲν κατάλαβε πὼς μπορεῖ νάταν κείνος ὁ περαστικὸς πὸν κατατοπίστηκε τόσο γλήγορα στὶς γειτονιὲς καὶ τοὺς φράχτες κι' ὅταν στὸ δρόμο τὴν ἄλλῃ μέρα τὴ σταμάτησε καὶ μὲ τὸ πρόσωπο ὅλο ἀχτινοβολία τῆς εἶπε τὸ «Ἄν τὸ ἔχετε καταλάβει». Κατάλαβε πολλά, γέ-

λασε λίγο καὶ εἶπε πὼς ἕνας τέτοιος τύπος νὰ ξεμπαρκάρη κάθε τόσο δῶ πέρα, καμμιὰ μονοτονία πιά δὲν θὰ παρουσιάζη τὸ βολτάρισμα στὴ χαλικοστρωμένη πλατεία.

Ἐγινε καὶ τὸ σχετικὸ σοῦσουρο στὴ γειτονιά, τὴν πείραζαν ὅλοι καὶ τὸ βούλωσαν πάλι ὁμαδικὰ ὅταν κάθε βράδυ σχεδὸν ὁ τραγοιδιοστὴς ἐπισκεπτόταν κι' ἀπὸ ἕνα φράχτη πὸν φίλαγε χορίτσια καὶ βροντοφωνοῦσε τὸ «si vous l' avieg compris».

Ἄν τὸν εἶχαν νοιώσει.

Ποιὸς μποροῦσε νὰ τὸν νοιώσει;

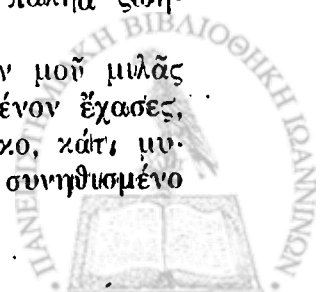
Χάθηκε ξαφνικὰ ὅπως εἶχε ἔρθει. Ἄφριξε πίσω του πολλὰ γέλια, μερικὰ ὄνειροπολήματα σὰν αὐτὰ ποῦ κουβαλοῦσε στὴν ὀδειατὴν γυαλιστερὴ του τσάντα κι' ἕνα δυσσερὸν ἀέρα πὸν τὸν ἀνάσαιναν τὰ χορίτσια στὸ σῦρε κι' ἔλα τῆς πλατείας μὲ τὴ σιωδεία τῆς Φιλαρμονικῆς τοῦ Δήμου.

Μείνανε δυὸ γνώρωμοι. Ἄνταμῶθηκαν κι' ἄλλες φορές καὶ τὸ πάντα γελαστὸ πρόσωπό του κατάφερνε νὰ ἀνασηκῶνῃ τὸ στοχασμὸ της καὶ ν' ἀκούη τις ἐκμισθηρεῖσεις του γιὰ τὶς καταχτήσεις τοῦ σίμπαντος. Ἀνάμεσα στὰ πολλὰ τῆς εἶχε πῆ πὼς ἦταν ἡ μόνη γυναίκα πὸν δὲν φίλησε καὶ πὸν πατέ δὲν θὰ φιλοῦσε γιατί... ἦταν ὁμορφὴ μὰ ἔμοιαζε τῆς ἀδελφῆς του κι' ἤθελε νὰ τῆς λείη τις σκέψεις του... Καλά, πολὺ καλά...

Πέρασε καιρὸς. Ἐνα ἀπόγευμα κατὰ τὸ σοῦρουτο-σπιναντήθηκαν στὸ πεζοδρόμιο ἑνὸς μεγάλου δρόμου. Δὲν ἦταν πιά ἡ ἐποχὴ τῆς Ἐπαρχιακῆς πλατείας. Δὲν ἦταν στὰ μέρη τους. Εἶχαν δυὸ τριὰ χρόνια νὰ ἰδωθοῦν. Ἦταν στὴ μεγάλη πολιτεία πὸν στὴν ἀναστάτωση καὶ τὴ φουρτὰνα ἔρχονται οἱ ἄνθρωποι γιὰ νὰ χαθοῦν γυριέοντας τὸ γλυτωμὸ τους.

Τὸ χέρι του τὴν ἔπιασε ἀπ' τὸ μπράσο. Κύτταξε τὰ μαῖρα πὸν φοροῦσε. Τὸ μαῖφο ἴκρος της. Κοντοστάθηκε. Τὸ χαμόγελο πλάτινε στὸ πρόσωπό του. Στὰ μισόκλειστα μάτια του ἔλαμπε ἡ παλιὰ ζωηρόδα.

«Καταλαβαίνο, εἶπε, μὴν μοῦ μιλάς γιὰ θάνατο. Κάποιον ἀγαπημένον ἔχασες, κι' ἀπόψε θέλω κάτι ὀλλοιώτικο, κάτι μυστηριώδικο, κάτι ἔξω ἀπ' τὸ συνηθισμένο



κύκλο τῶν γνωριμιῶν μου. Φτέρωσα ὅταν σέ εἶδα. Τί ἐποχή!».

«Δὲν πέτυχε φίλε μου τούτη τῆ φορᾶ».

«Εἶμαι τυχερός ἐγώ. Πέτυχα καὶ τούτη τῆ φορᾶ. Ἀκριβῶς ἐσένα συνλογισίουν γιατί ξέρω πῶς μπορείς νὰ μ' ἀκοῖς καὶ νὰ μὲ νοιώθης».

«Si vous l'avez compris».

«Ναὶ ἀκριβῶς... Τὸ σαλπίζω ὅπου βρεθῶ. Ἐοῦ μοῦ φαίνεται πῶς τῶνοιώσες».

«Λέγε».

«Εἶμαι λίγο πιωμένος»...

«Ἀπὸ γεννησιμιοῦ σου εἶσαι πιωμένος»...

«Ὅχι ἀπόψε εἶμαι λιγάκι... Ἀλλὰ δὲν εἶναι αὐτὸς ὁ λόγος πὺν θάθελα νὰ καθήσω στὰ φτερά ἐνὸς κύκνου, νὰ μὲ πάη σὲ πρωτόγνωρα μέρη πὺν νᾶναι ἀνακατεμένο τὸ βουητὸ τῆς ἀγριεμένης θάλασσας μὲ τῆ γαλήνη μιᾶς ἐγκατάλειψης πάνω στὸ παχὺ χορτάρι ἐνὸς ἀπέραντου λειβαδιοῦ. Στὸ βάθος νὰ πλανιέται ἡ σκέψη μου μὲ τὰ φτερά ἐνὸς ἀνεμόμυλου ξυλένιου. Μὴν νομῖσεις πῶς λέω ζουταμάρες. Ἔχουμε παραξενιές στὴν ψυχὴ μας. Ξέρεις τί εἶπε ὁ Οὐγκώ στὸν πρόεδρο κάποιου δικαστηρίου, πῶς τὸ πλατύτερο καὶ τὸ πιὸ μυστηριώδες κι' ἀνεξερείνητο εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου ἐνῶ ὁ πρόεδρος ἔλεγε τὸν οὐρανὸ τὸ Χάος κλπ. Ἐγὼ τὸ πιστεῖνω αὐτό. Μὰ... λεφτὰ ἔχω πολλά. Ἔκανα μιὰ δουλὴν σήμερα κι' ἔβγαλα ἓνα ἑκατομμύριον. ἔχω ὅπάνω μου 6 ἑκατομ. Τί νὰ τὰ κάνω ὁμως; Νοιώθω μοναχὰ τὸ βάρος τους ἀπόψε. Θέλω κάτι ἄλλοιώτικο κάτι ἀπαλὸ κάτι τέλειον. Θὰ μοῦ πῆς γιατί στὰ λέω αὐτὰ γιὰ τὰ λεφτὰ... Γιατί ξέρω πῶς μιὰ γυναίκα σὰν ἐσένα, νέα, ὁμορφη, ἔξυπνη μορφομένη, πὺν ξέρει τῆ ζωὴ μπορεί νάχη ὅποιον ἄντρα θέλει καὶ δὲν μπορεί νὰ νομίση πῶς θέλω νὰ τῆς κάνω ἐντίπωση. Ἄλλωστε ποτέ μου δὲν εἶχα τέτοια πρόθεση μὲ σένα. Θὰ πάω τώρα νὰ πάρω τῆ φιλενάδα μου. Ὅχι γιὰ νὰ ξοδέρω τὰ λεφτὰ μου. Θέλω κάτι συντροφικό. Μιὰ γωνιά ν' ἀκοιμητήσω τὸ κεφάλι μου στὴν καρδιά της, ν' ἀκοῖσω μουσικὴ, νὰ τῆς μιλήσω σιγανὰ γιὰ ὅλα ὅσα νοιώθω ἀπόψε κι' ἡ φιλενάδα μου δὲν εἶναι τὸ τέλειον... Σὲ παρακαλῶ ἂν θέλεις ἔλα νὰ περπατήσουμε κάτω ἀπ' αὐτὰ τὰ δέντρα... Μοῦ θυμίζουν κι' αὐτὰ μιὰ ἀ-

γαπημένη...».

Σήκωσε τὰ γελαστά του μάτια στὸν οὐρανὸ. Δὲν ἄφηκε τὸ κορίτσι νὰ πῆ κουβέντα καὶ πιάνοντάς τὴν ἀπὸ τὸ μπράτσο τὴν τραβῆξε κάτω ἀπ' τὰ... δέντρα... Δηλαδή δὺο τρεῖς ψωρολεῖνες μέσα στὶς λακκοῦδες τοῦ πεζοδρομίου... Πῶς μπορούσε κι' ἀπομονωνόνταν κι' ἔβλεπε δέντρα κι' ἀγαπημένες κείνα τὰ κλαδιά... Μέσα στὸ θόρυβο τῆς μεγαλοπόλης; Μυστήριο! Τὸ μυστήριο τοῦ Οὐγκώ.

Τὸ κορίτσι ἀσυναίσθητα ἔσχιζε γύρω του ματιές, στὸν κόσμο πὺν περνοῦσε καὶ κίτταζε κάπως παράξενα τὸ ζευγάρι τους.

«Τί κιττάεις γύρω σου τὸν κόσμο τὴν κοινωνία; Ὅταν ξέρης νὰ σταθῆς γερά καὶ ν' ἀτενίζης ὀλόγισια τὸν οὐρανὸ νᾶσαι βέβαιη πῶς θὰ γίνης τὸ βάθος πὺν θὰ στηριχθοῦν τὰ πόδια σου, ἀρκεῖ ἡ ψυχὴ σου νὰ σοῦ λέει ὁμορφα λόγια καὶ ἡ μουσικὴ τοῦ ἑαυτοῦ σου νὰ μὴ βουβαίνεται ποτέ. Ἀλήθεια. Δὲς τί νέοι πὺν εἶμαστε καὶ πόσα πράγματα ξέρομε. Μάθαμε ὅλη τῆ ζωὴ. Βοιπηχτήκαμε στὴν κοινωνία. Πληρωθήκαμε. Σπάσαμε τὰ φτερά μας. Κι' ὁμως σ' ἄλλα μέρη οἱ νέοι τῶν εἴκοσι χρόνων δὲν ξέρονν ἀκόμα τίποτα. Λένε πῶς ποθοῦν ν' ἀνέθουν στὰ φτερά ἐνὸς κύκνου καὶ νὰ πάνε κάπου ἄλλοῦ καὶ δὲν γελᾶει κανεὶς ἔτσι πὺν νὰ τοὺς πληρώση. Ἐμεῖς ὁμως, ὅταν ποῖμε κάτι τέτοιο θὰ δοῖμε τῆ γκοιμάτσα τῆς εἰρωνείας ἀκόμα καὶ στὸ μικρὸ παιδί, ἀκόμα καὶ στὸ δίχτυ γιὰ τὰ ψώνια μας...»

Ἐφυγε. Κοίταξε ψηλὰ τὸν οὐρανὸ. Τοῦ πρόσφερε τὸ γελαστὸ πρόσωπό του τὰ εἴκοσι χρόνια του καθισμένα στὰ φτερά τοῦ κύκνου. Τὴν ἀπορία του ἴσως γιὰ τὴν γκοιμάτσα ποῖκανε κι' ὁ ἴδιος ὁ οὐρανός. Εἶπε πῶς ἦταν λίγο πιωμένος. Γεννήθηκε πιωμένος, εἶπε τὸ κορίτσι...

Τὸν παρακολουθοῦσε μέχρι πὺν χάθηκε... Τελευταῖα εἶδε τῆ γυαλιστερὴ του τσάντα. Ἔκανε τὸν πλασιέ. Ἦταν κυρίως ἀδέκαρος. Ἦτσι ἔλεγαν οἱ πληροφορίες. Εἶχε πάντα ἓνα εἶδος σίγουρο νὰ πλασιάση τὸ «si vous l'avez compris» ἀκόμα κι' ἐκείνη τὴν ἐποχὴ πὺν τὰ ἑκατομμύρια ἀνακατώνονταν μὲ τὸ σάλιο καὶ τὰ φτηνὰ κανεὶς γιατί δὲν εἶχαν καμμιά ἀξία...

Ὅχι. Δὲν ἦταν πιωμένος κείνο τ' ἀπόγιομα.



Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸν «ΕΛΕΥΣΙΝΙΑΚΟ ΜΥΘΟ»

(Λόγος τῆς Θεᾶς Δήμητρας)

— ,Θ —

..... Σχιρτῆστε λόγγοι καὶ βουνά, πανηγυρίστε
τὸ θρίαμβό μου κι ὡς τὰ πέρατα τῆς γῆς
τροχιμισμένες θάλασσες ἤχηστε
ἐπ' τῆς γιορτῆς μου τοὺς φαιδροὺς παιᾶνες.
Κι ὅσες τὸν πόνο νοιώσατε τῆς ἴδιας τῆς πληγῆς,
χαροκαμένες, ὠγαλλιᾶστε, μάνες!

Χαμογειλᾶστε κι εὐωδιᾶστε, κῆποι,
— φοβέρα δὲν σᾶς σκιάζει πιά θανάσιμη
κι ἐκόπη τοῦ βραχνᾶ τὸ καρδιοχτύπι,
φισάει τῆς ἀνοιξῆς πνοή ἀνασπᾶσιμη—
Πιέτε δροσιά, γλοῦστε πάλι, τόποι,
καὶ τὴν τροελλὴ χαρά μου καθρεφτίστε!
Κι ἐσεῖς, ταλαίπωροι, εὐφρανθῆτε, ἀνθοῶποι,
καὶ μὲ τὸ ζεῖδωρο πιὸτὸ μεθίστε!

Μὲ φύλλα γλαυροπόσινα ντυθῆτε, ὦ δέντρα,
φωλιές νὰ πλέξουν τὰ ποιλιά ταίρι μὲ ταίρι.
Καὶ τὰ δαμάλια νὰ κεντᾶ ξανά ἢ βουκέντρα
καὶ νὰ μεστῶνουν οἱ καρποὶ τὸ καλοκαίρι.
Τοῦ τρύγου τὰ τραγοῖδια νὰ χυθοῦν στ' ἀμπέλια
καὶ στὸ ληνὸ νὰ γίνουν νέκταρ τὰ σταφύλια.
Καὶ παίζοντας οἱ κορασίδες μὲ ἀφέλεια
νὰ στάζουν ἔρωτα στὰ βυσσινιά τους χεῖλια.

Βουνά καὶ δάση ὁσύχναστα σὰν κοιμητήρια,
τινάξετε τὴ νύσση σας κι ἀχολογᾶτε
ὑπὸ γιορτάσιμους χοροὺς καὶ πανηγύρια.
Βοσκοί, τὰ ζωντανά σας σαλαγᾶτε,
μαυλᾶτε τὰ λαγωνικά σας, κνηγοί!
Τὸ πέλαγο αὐλακῶστε, τροχαντήρια
περᾶστε Συμπληγάδες κι ὀριενίσστε
στῶν Κόλχων τὴν ἀστείρευτη χρυσοπηγή.
Σκολεῖα, παλαιστρος, θέατρα, ἀοργαστήρια
βιψίζετε σὰν μελισσῶν κνιφέλες,



πολέμου σάλπιγγες ἤχηστε, τὰ ἐμβατήρια
βροντολαλάτε κι ὡς καπνίζουν οἱ θυμέλες!

Κι ἐσεῖς φιλόχορα παιδιά τῆς Ἐλευσίνας, πρῶτοι
ποῦ τὰ μεγάλα, τὰ ἱερὰ τιμᾶτε Διονύσια,
ἐλάτε νὰ σᾶς μάθω ἐγὼ καὶ τῶν σεμνῶν δογίων.
τὰ μυστικά, νὰ νοιώσετε μὲ τὴ δική μου ὁρμήνεια
τὸ παραμῦθι τῆς Ζωῆς στ' ἀπόκρουφα Ἐλευσίνια.
Λουστῆτε στὸ καθαριστὸ τῆς θάλασσας τὸ κῆμα,
ἀπὸ τὸ ρίπτο τῶν παιθῶν πλύνετε τὸ κορμί σας
καὶ τὴν Ψυχὴ μὲ προσευχὴς ἀγνίστε καὶ νηστείες.
Ἄραδιαστῆτε σιτὴ σειρὰ, μὲ τάξι ξεκινᾶτε
κι ὀλονυχτὶς βαδίζετε πρὸς τὸ σептὸ ναὸ μου
καὶ φέγγετε στὸ δρόμο σας μὲ τῶν δαδιῶν τὶς φλόγες.
Ἐνθουσιασμένοι ψέλνετε, μεθᾶτε, τραγουδᾶτε:
«Ἐὐοῖ εὐάν! Βάαχε κι ἐσὶ συγχόρευε μαζί μας!».
Στὸ Τελεστήρι μου προσπὰ σταθῆτε, προσκυνῆστε.
Εὐλαβικὰ προσεῖχεστε βουβοί, ὄνειροπαρμένοι.
Νὰ μὴ μολύνουν βέβηλοι τὸν ἱερὸ χορὸ μου!
Κι ὅσοι πιστοὶ τὸ μυστικὸ νογᾶτε, ἀκολουθᾶτε.
τὸ μάγο δογιοφάντη μου καὶ στ' Ἄδυτό μου μπᾶτε,
νὰ ἰδῆτε τ' ἀφανέρωτο, τὸ τρισεγάλιο θάμα,
νὰ πῆτε ἀπὸ τὴ βρύση μου, νὰ σβήσετε τὴ δίψα
τοῦ νοῦ σας κι ἀπ' τὰ χοϊκὰ δεσπὰ νὰ λυτρωθῆτε,
ἀνάλαφροι σὰν πνεύματα κι ἀγνοὶ σὰν περιστέρια
νὰ σμίξετε, νὰ ζήσετε μὲ τὴν Ψυχὴ τοῦ Κόσμου,
μακαρισμένοι κι ἀφθαρτοὶ τὰ Ἡλίσια νὰ χαρῆτε,
κρυφὰ νὰ κοινωνήσετε τὸ πῶς τρανὸ μυστήριον,
τὸ παραμῦθι τῆς Ζωῆς, τὸ νόμιον τοῦ Θανάτου,
πῶς ἀπ' τὴ σπάχη τῆς φθορᾶς ξαναγεννιέται ἡ φλόγα...

ΓΙΩΡΓΟΣ ΡΑΓΚΟΣ



ΤΟ ΚΛΕΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΑΛΓΟΣ ΤΗΣ ΡΩΣΣΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

ΣΗΜ.— Ἀπὸ τὸ τεύχος Μαρτίου 1946 τοῦ γαλλικοῦ περιοδικοῦ «Ἡ Ἐπιθεώρηση τοῦ Ἄλγους» (ρεβύ νταλορίσι), μεταφράζουμε γιὰ τοὺς ἀναγνώστες τῆς «Ἡπειρ. Ἐστίας», ἀπὸ γαλλικὴ μετάφραση, τῆς Ἀλῆς Ζιεὸ—Ντελάιττ, τὴν ὠραία αὐτὴ μελέτη τοῦ Μαξιμιλιανῶ Ρούντβιν, γιὰ τὸ ἰδιαίτερο χαρακτηριστικὸ τῆς Ρωσσικῆς Λογοτεχνίας.

Δ. Σ.

«Ἔσεῖς ποὺ μπαίνετε, ἐγκαταλείψτε κάθε ἐλπίδα». Αὐτὲς οἱ λέξεις τοῦ Νιάντε, θὰ μπορούσαν νὰ χαραχθοῦν σὰν ἐξηγηματικὸς ὑπότιτλος σὲ κάθε ρωσικὸ βιβλίο. Ὁ ἀναγνώστης ποὺ περιδιαβάζει στὴν κοιλάδα τοῦ Ζόφον, καταποτιζέται ἀπὸ τὴν ἀφρονία τοῦ ἄλγους(1).

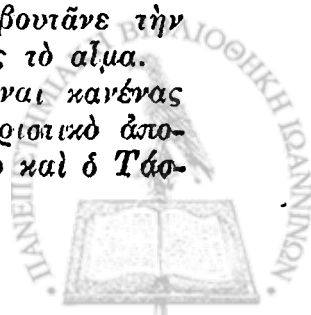
Ἡ Τραγωδία τῆς ρωσικῆς ζωῆς.— Ἡ ρωσικὴ λογοτεχνία εἶναι μιὰ πιστὴ μαρτυρία τῆς ἱστορίας τῆς Ρωσσίας. Στὴ φιλολογικὴ παραγωγή, ἡ ἀτυχία καὶ ἀδύνατη Ρωσσία ἀποκημόνευε τὴ θλίψη καὶ τὸ λυπηρό της. Στὸ τραγοῦδι της καὶ τὴν ἱστορία της βγάζει κραυγὲς ἀγωνίας. Ἡ ρωσικὴ λογοτεχνικὴ δημιουργία εἶναι τὸ ἄμεσο ἀποτέλεσμα τῶν ταλαιπωριῶν τοῦ λαοῦ της. Οἱ δυστυχίες τῆς Ρωσσίας εἶναι περισσότερο βαθεῖες, οἱ κραυγὲς τῆς ἀγωνίας της πρὸ πλατιῆς ἀπὸ οποιαδήποτε ἄλλη χώρα. Εἶναι ἡ λογοτεχνία μιᾶς χώρας ποὺ πάντοτε, παραπονεῖται, στενάζει, θλίβεται. Ἄν ἐκεῖ οἱ χαρὲς εἶναι σκληρὰ ἀγνωστες, εἶναι γιατί, πραγματικά, δὲν

μπορεῖ κανένας νὰ πῆ ὅτι ὑπάρχουν. Οἱ εὐχρόστες λεπτομέρειες ποὺ μπορεῖ κανένας σ' αὐτὴ νὰ βρῆ, συχνὰ κρύβουν ἐνὰ τραγικὸ φόντο, ποὺ ξαφνικὰ ἐμφανίζεται στὴν ἐπιφάνεια. Εἶναι ἀληθινὰ μιὰ πιστὴ ἀντανάκλαση τῆς ζωῆς καὶ τοῦ χαρακτῆρα τῆς γῆς καὶ τοῦ λαοῦ της. Ὅταν ὁ Γκόγκολ διάβασε σὶν Πούσκιν τὸ χειρόγραφο τῆς ρουβέλλας του «Πεθαμμένες Ψυχές», αὐτὸς ἀναφώνησε: —«Θέ μου! Πόσο θλιβερὴ εἶναι ἡ Ρωσσία μας!». Ἀργότερα, μιλοῦντας σὲ ἄλλους γιὰ τὴ ρουβέλλα αὐτὴ, ὁ Πούσκιν πρόσθετε: «Ὁ Γκόγκολ δὲν ἐφευρίσκει τίποτε εἶναι ἡ ἀπλὴ ἀλήθεια».

Ἡ Τραγωδία τῆς ρωσικῆς λογοτεχνίας.— Ἡ ἀναποδιασμένη τύχη ποὺ ἔπεφτε βαρεῖα ἀπάνου στὴ Ρωσσία, ἔχει κατὰ κάποιον τρόπο ἀμείλιχτα κνηγήσει τοὺς συγγραφεῖς της. Στους ρώσους ἐργάτες τοῦ πνεύματος, ἀντικατοπιρίζονται, ὄχι μονάχα ἡ ζωὴ καὶ ὁ χαρακτῆρας τῆς χώρας τους, ἀλλὰ ἐπίσης μερικὰ, καὶ ἡ ἴδια τους θλιβερὴ ζωὴ. Στὰ δημιουργήματα τῆς φαντασίας τους, ἀναπαράγουν τὰ προσωπικά τους βόσανα, λῦπες καὶ φρίκες. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς ἀφῆρουν τὴν ἐπιτύωση ὅτι βουτᾶνε τὴν πέτρα τους μέσα σὶν ἴδιο τους τὸ αἷμα.

Ἡ «δυστυχία τοῦ νὰ εἶναι κανένας ποιητῆς» δὲν εἶναι χαρακτηριστικὸ ἀποκλειστικὰ ρωσικὸ. Ἡ Σαπφὼ καὶ ὁ Τάσο-

1.— Ὁ σοβιετικὸς συγγραφεὺς Ἡλία Ἐρεν-μπουργκ, μᾶς ἔκανε πρόσφατα γνωστὰ ὅτι ὁ περίφημος «βασιλεὺς τοῦ παπουτσοῦ» Τσέχος Θωμᾶς Μπάττα, δίπλα ἀπὸ γνωμικὰ τοῦ εἶδους εἶναι «Ἄς εἴμαστε εὐθυμοὶ» ἢ «Τὰ παπούτσιά μας δὲν φριάνουν κάλους στὰ πόδια», ἐγκατέστησε στὶς βιτρίνες αὐτὴν τὴν προειδοποίηση: «Μὴ διαβάσετε ρωσικὰ ρομάντσα, σὰς στενοῦν τίς χαρὲς τῆς ζωῆς...»



σος είναι κλασικά παραδείγματα. Σὲ δὲ λες τὶς χώρες, οἱ συγγραφεῖς ἔπαιν τὸ μικρὸ ποιητὴ τῆς ζωῆς: Παντοῦ ἔχουν μο-λωπισθεῖ ἀπὸ τὶς κοφτερές τῆς γωνιῆς καὶ ξεσοιστεῖ ἀπὸ τὰ ἀπολωμένα τῆς ἀγκά-δια. Ἡ παγωμένη φτώχεια, ἡ δημόσια ἀ-διαφορία καὶ μιὰ κακὴ ὑγεία, εἶναι ἡ μοῖρα πολλῶν συγγραφέων, ἀλλοῦ καὶ σὴ Ρωσία. Στὴ χώρα θυῶς τῶν Τσάρων, οἱ ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων εἶχαν ὡς ἀντιμετωπίσουν προβλήματα καὶ κινδύνους ἰδιαίτερα ξεχωριστοὺς καὶ πού δὲν ἔχουν παρουσιασθεῖ σὲ κανένα ἄλλο σημεῖο τῆς ἰστορίας. Στὴ Ρωσία, τὸ γὰρ κανέ-νας ταλέντο, ἦταν μιὰ μεγάλη ἀτυχία. «Στὸ Διάβολο, ἀναφωνοῦσε ὁ Πούσκιν, χρυσῶ δι γεννήθηκα σ' αὐτὴ τὴ χώρα μὲ ταλέντο καὶ καρδιά». Τὸ λογοτεχνικὸ στά-διο, ἦταν, σὴν χώρα αὐτὴ εἰδικά, γεμῆτο κινδύνους: Κάθε ἄνθρωπος τῶν γραμμά-των ἦταν ἕσπας. Ἡ Κιθέρηση, μετα-χειριζόταν κάθε συγγραφέα σὰ φυσικὸ τῆς ἐχρῶ, καὶ σὴν τὸν ἔκανε νὰ δοκιμάζει τὸ ἄχος τοῦ βασιλοῦ τῆς χειροῦ.

Ὁ δάφνινος στέφανος, πὸ μέωπο ποι-λῶν μεταβαλλόταν σὲ ἀκάνθινὸ στέφανο.

Ἡ κοινωνικὴ δυσφορία σὴν ρωσικὴ λογοτεχνία.— Τὸ μῖσος πὸν ἐκδήλωναν οἱ ἐξουσιαστὲς αὐτῆς τῆς χώρας γιὰ τοὺς συγγραφεῖς, προερχόταν ἀπὸ τὸ δι, τοὺς θεωροῦσαν σὰν «λογοτεχνικοὺς ἐκδικητές». Οἱ Ρῶ-σοι συγγραφεῖς ἦταν ἐνθουσιώδη σηρίγμα-τα τοῦ ὄνειρου τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύ-νης. Στὴν πραγματικότητα, πολεμοῦσαν σ' ἓνα πεδίο μάχης ὄπου ἡ πέννα, ἦταν τὸ σπαθί.

Τὸν τελευταῖο αἰῶνα, τὰ ἔργα τους εἶναι ἐπιτορευομένα ἀπὸ ἓνα δυνατὸ κοινω-νικὸ ἔσπας. Περισσότερο ἀπ' ὅποιον ἄ-τε ἄλλοῦ χρησιμοποιεῖσαν σὰ φορεῖς τῶν ἰδε-ῶν. Ἐνα ἔθνος στερημένο ἀπὸ τὴν ἐλευ-θερία τοῦ λόγου καὶ τὴν ἐλευθερία τοῦ ἔπλου, ἦταν φυσικὸ νὰ λύσει τὰ κοινωνι-κὰ προβλήματα πὸν θὰ γινόταν μιὰ μέρα πραγματικότητα, σὴν λογοτεχνία του. Μιὰ τουδέλλια, μιὰ ἰστορία, ἓνα ποίημα, ἓνα δα-κίμιο, διαν εἴξερες νὰ διαβάσεις ἀνάμεσα σὶς γραμμὲς του, ἦταν ἓνα πολιτικὸ ματι-

φέσιο. Οἱ Ρῶσοι, ἔλιξαν δι θαυροισαν σὶδ ἔργο κάθε συγγραφέα ἀξίας, ἓνα και-νούργιο πρόγραμμα κοινωνικῶν καὶ πολι-τικῶν μεταρρυθμίσεων. Τὸν θεωροῦσαν σὰν ἓνα προφήτη πὸν θὰ γινόταν ὁδηγὸς τοῦ λαοῦ. Καί, πραγματικά, οἱ ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων σιάνθηκα, ἀπόστολοι, μά-τροες, ἡμίθεοι, πὸν γιὰ τὴν ὑπόθεση τῆς Ἀγίας Ρωσίας ἀντίκεινταν θαροσία, τὴ φυλακὴ, τὴν ἔξορία, τὸ θάνατο.

«Ἡ λύσσα καὶ ἡ ὑπερηφάνεια τοῦ νὰ εἶναι πειρασμένος καὶ καταπιγμένος, δὲν θὰ κατορθώσουν ποτε νὰ μὲ κάνουν νὰ λιποθυγήσω», γράφει ὁ Μαιελίνσκι. Κι ἀληθινά, εἶναι δύσκολο ὡς ἀναφέρει κανέ-νας, καὶ ἓνα μονάχα μεγάλο συγγραφέα πὸν ἡ ζωὴ νὰ μὴν ἦταν μιὰ σειρά ἀπὸ τρα-γωδίες, πὸν νὰ μὴν ἔχει καταδικασθεῖ σὲ θάνατο, σιανεῖ σὶδ ὄρυγετὰ τῆς Σιθηνίας ἢ σὲ κάποιο πειθαρχικὸ τάγμα, ἐπισπαστεῖ σὲ κάποια μακροπὴ ἐπαρχία ἢ καταδικα-σθεῖ σὲ σιωπὴ ἀπὸ τὴ λογοκοροσία. Ἀπὸ ὄ-λους τοὺς ἄνθρώπους τῶν γραμμάτων τοῦ κόσμου, οἱ Ρῶσοι ἀοιδιοῦν σίγγορα τὸ μεγαλύτερο ἀοιδιοῦ τῶν μαρτύρων. Ὁ Ἀ-λέξανδρος Χέοζεν ἰποιδόρσει δι, κατὰ τὴ διάοκεια τῆς βασιλείας τοῦ Νικόλαου II, τοῦ πὸν μπιώδη ἀντίπαλον τῆς ἐλευθε-ρίας τοῦ ἔπλου, πὸν ἔχει δεῖ ποτε ἡ Εὐ-ρώπη, τοεῖς ἀπὸ τοὺς πὸν διάοκτους ποιη-τές, ἐδολογορήθησαν ἢ σποιδώθησαν σὲ μο-νομαχία, τοεῖς ἄλλοι πέθαναν σὴν ἔξο-ρία, διὸ κατάντησαν τοελλοί, διὸ ἰπόκωσαν σὴν ἀδλιότητα καὶ ἓνας γάδηκε ἀπὸ τὸ γέ-ρι τοῦ δήμιου: Κι αὐτὰ, σὲ μιὰ περίοδο τοιάντια χρόνων.

Ὅσοι εἶχαν καταφέρει σὶδ ἔξωπει-κό, ἦταν λεία τῆς ἀπομόνωσης καὶ τῆς ἰσοταλγίας. Σιγνήδιζαν νὰ λέρε εἰρωνικά, ὄτι τὴν παρτίδα τους, ἀντιζέμιο τῆς σποιδῆς τους καὶ τῆς ἀγάτης τους, τὴν ἔβλεπαν πὸν καλλίτερο ἀπὸ μαζοιά. Ὁ Χέοζεν, ὁ δημιουρογὸς τοῦ λαῖκου ρωσι-καῦ αἰσθήματος, εἶχε βέβαια τὴ δυνατὴ-τητα, ἀπὸ τὸ Λονδίνο σὶδ ὄποιο εἶχε κα-ταφέρει, νὰ λέει σὶδους σμιτατοῖες του: «Ἐδῶ, σὴν ξένη γῆ, εἶμαι ὁ ἐλεύθερος λόγος σας». Ἡ φωνὴ του θυῶς, ἦταν φω-νὴ ἱεροκήρυκα σὴν ἔσπας. Οἱ Γάλλοι καὶ οἱ Γερμανοί, πὸν γιὰ πολιτικοὺς λόγους

είχαν εγκαταλείψει την πατρίδα τους, βρίσκων μια γεμάτη συμπάθεια ύποδοχή στην Έλβετία ή στο Βέλγιο. Δεν υπήρχε όμως ποιθενά μια ελεύθερη ολαβική χώρα που θα μπορούσε να δώσει ασυλο στους ρώσους εξόριστους και στην όποια να μην αισθάνονται τον έναν τους εντελώς ξένο.

Γι' αυτό πολλοί από τους συγγραφείς αυτούς, έμειψασαν τον ένθουσιασμό τους, έσπασαν πρόωρα την πέννα τους, ζήτησαν τη λήθη στο πιοτό, παραφορήσων ή αυτοκτόνησαν κηόλας. Στην τελευταία γενεά, οί απόπειρες αυτές είναι πολύ συχνές. "Αν οί νέοι αυτοί δεν έβαζαν μόνοι τους τέλος σπ η ζωή τους, γινόταν λεία της αυτοανάλωσης, που πιγάζει από τη στέρωση και την υπερχόπωση, στο τρομώδες παραλήρημα, που εκδηλώνονταν σά συνέπεια μιās ζωής καταχρήσεωv, ή ακόμα στην τρέλλα, άρρώστεια τόσο συχνή ανάμεσα στους ρώσους λογοτέχνες. Πολλοί μάλιστα πέθαναν, πριν ακόμα φτάσουν σέ πλήρη ανάπτυξη του ταλέντου τους. Η επικηόδεια κωδονοχοροσία κάθε φιλοδοξίας, ήχουσε ότων οί πρώτες αγτίδες της δόξας έφταναν στο μέτωπο, τό τόσο πολόν καιρό περιφρονημένο. «Οί αγαπημένοι των Θεών πεθαίνουν νέοι». Ο θάνατος φύλαξε από τη φυλακή, τον Πούσκιν, τό Γκόργκολ, τό Νάτσον, τον Τοιέκωφ, τον Μπιελίνσκι. Για τον πρόωγο θάνατο πολλών απ' αυτούς, δεν πρόπει να θεωρηθούv αποκλειστικά υπεύθυνες ή άδλιότητα της νεότητάς τους, οί στερήσεις που βασάνισαν τό μεγαλύτερο μέρος απ' αυτούς: γιατί αυτός, όφρείλειται κύρια στην άπότομη εκείνη μεταπήδηση, από τη διανοητικά άκαλλίεργητη κατάσταση, σέ μια φλογερή διανοητική δραστηριότητα. «Είναι πολόν φνοικό, λέει ό Μπροϋκνερ, μιá γενιά που βρέθηκε τόσο άπότομα ριγμένη σέ έπαφή μ' ένα άκρωτό από νέες ιδέες, να καταληφθει άπό ήλιγγο στο χείλος της άβύσσου και να χάσει την ίσορροπία».

Απαισιοδοξία της ρωσικής λογοτεχνίας.— «Λυπημός, σκεπτικισμός, εθωνεία, λέει ό Χέρζεν, είναι οί τρεις χορδές της ρωσικής λογοτεχνίας».

Απαισιοδοξία και σκεπτικισμός είναι οί γραμμές του ένθικου χαρακτήρα. Ο Ρώσος, είναι τό πνεύμα της άρνησης γενομένο σάρκα. «Αληθινά, λέει ό Ντισογιέφσκι, ή ρωσική ψυχή είναι ένας σκυθρωπός τόπος». Άλλοίμονο! Έχει πάντοτε του γαλουχηθεί, από τό γάλα εκείνου, που ό Νίτοε δρομάζει «οί μαστοί της θλίψης». Η βαδειά απαισιοδοξία διακρίνει τη ρωσική λογοτεχνία, καιά τον ήδιο τρόπο που διακρίνει και τη ρωσική ιδιοσυγκρασία. Τίς γραμμές αυτές του χαρακτήρα τίς βρίσκουμε, όσοδήποτε μακρυνά κι αν άνεβούμε στην ίστορία τους. Η παραπονετική νότια της ένθικής τους μουσικής, ή όξύτατη μελαγχολία των δημοτικών τους τραγουδιών, ή άμυρωπή θλίψη των θούλων τους, ό καταθλιπτικός πεσσιμισμός της λογοτεχνίας τους, είναι χαρακτηριστικές τους εκδηλώσεις. "Όλες οί χορδές της λύρας τους άποδίδουν τον ήδιο ήχο της διανοητικής θλίψης του ήθικου σκεπτικισμού, της πνευματικής άπελπισίας. Η μοναδική Μούσα την όποία έχουν επικαλεσθει οί ποιητές, είναι ή μούσα της Υποχορησίας. «Χρωσιώ την πρότη μου έμπνευση, σπ η Μούσα των λυγμών, σπ ό λυπημό, σπ όν πόνο», λέει ό ποιητής Νεκρουσόφ, κι αυτό μπορεί να εφαρμοσθει σχεδόν σέ όλους, κρατιώντας πάντα, έννοείται, σημείωση της ιδιαίτερης του καθένα ιδιοσυγκρασίας.

Απάρνηση σπ η ρωσική λογοτεχνία.— Τό άνώφελο της πάλης για τη ζωή κι ή ανάγκη της ύποταγής, αυτό είναι τό κυρίαρχο θέμα της λογοτεχνίας που μās άπασχολεί. Οί συγγραφείς, εκφράζουν την άπάρνησή τους απ' την έλπίδα, και την κούρασή τους, από τον κόσμο. Πολλοί απ' αυτούς, φέρουν τη σκέψη μας προς ένα μοναχό, που θέλει να παρσούρει, όλους τους άνθρωπους. ν' ακολουθήσουν την δική του παραλίση από τον κόσμο. Έπειδή ή ζωή δεν τους έδωκε ποτέ τίποτε, δεν μπορούν να συλλάθουν στο μυαλό τους δι είναι δυνατών να έχει χαρίσει σέ άλλους κάτι. Πολλοί από τους ήρωές τους με τη λυπητερή τους ταπεινοφροσύνη θυμίζουν τους παληούς "Αγιους

της θρησκευτικής εικονογραφίας. Ἡ πρόκληση πρὸς τὴ χαρὰ καὶ τὴν ἐπαράσταση τοῦ φυσικοῦ μας ἐγὼ, αὐτὴ πού εἶναι ἡ κυριαρχοῦσα νότια τῆς προσφαιώτερης λογοτεχνίας, εἶναι ξένα πρὸς τὴ ρωσικὴ ἰδιοσυγκρασία. Ἡ ἀτομιστικὴ αὐτὴ ἀμυνα, πού βροῆκε τὴν δυνατώτερη καὶ ἐντελέστερή της ἔκφραση στὴ ρουβέλλα τοῦ Ἀρτζιμπασιέφ, («Σάντι»), ἔχει τὴν καταγωγή της ἀπὸ τὴ φιλοσοφία τοῦ Μάξ Στίρνερ καὶ τοῦ Νίτσε. Εἶναι δύσκολο νὰ προῖδει κανένας πῶς θὰ μπορέσουν νὰ συμβιβαστοῦν οἱ διὸ αὐτὲς διαφορευτικὲς τάσεις: Αὐτό, ἀποτελεῖ μέρος τοῦ μεγάλου ρωσικοῦ ἀνίγματος.

Οἱ συγγραφεῖς, δὲ θεωροῦν τὴ ζωὴ σὰν τὸ ὑπέρτατο ἀγαθὸ τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Λερμοντόφ, τὴ χαρακτηρίζει σὰ μιὰ «κοιτὴ ἀσειδίτητα». Ὁ Τοιεκόφ, ὁ Νάτσον, ὁ Ἀντρέεφ δείχνουν τὴν ἀσθενικότητά της, τὸ κενὸ της, καὶ ἀκόμα πιὸ πολὺ: τὸ ἄνθητό της. Ὁ Νάτσον μάλιστα, σκέπτεται ὅτι, ὁ μόνος σκοπὸς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι τὸ μηδέν. Ὁ Τουργκένιεφ, μολονότι τὴν ἀγαπᾷ, σιὰ ἔργα του τονίζει θλιβερὰ τὴν ἐφήμερή της φύση.

Ὅμως, σὲ ἀντίθεση πρὸς αὐτὸ τὸ ταῖνιουμι βίτε, οἱ Ρῶσοι αὐτοὶ φοβοῦνται τὸ θάνατο, καὶ τὸ φόβο αὐτό, πού, σὲ ἕνα τέτοιο λάβ, ἴσο ἐντονα διανοητικὸ, εἶναι μιὰ ἔπιση ἰδέα, καὶ σὰ δαιμονοπληξία, τὸν βροῖσκει κανένας σὲ ὅλα σχεδὸν τὰ ἔργα τῶν πιὸ ἡνωσιῶν συγγραφέων. Διατρέχει τὰ κείμενα τῶν ἐφημερίδων καὶ τῶν ἔργων τοῦ Τοισιότι. Ἐκφράζεται εὐγλωττα σὲ μερικὲς σελίδες τῶν «Πεζῶν τραγοιδιῶν» τοῦ Τουργκένιεφ.

Ποίηση τοῦ ἀνθρώπινου πόνου σι τὴ ρωσικὴ λογοτεχνία.— Ὁ πόνος, εἶναι ἡ βάση τῆς ρωσικῆς λογοτεχνίας, τὸ ἴδιο ὅπως εἶναι καὶ ἡ οὐσία τῆς ζωῆς. Ἡ ποίηση τῆς ἀνθρώπινης λύπης, εἶναι τὸ λάιτ μοιθ ἰδίων καὶ ἰσίων τραγοιδιῶν, διηγήσεων καὶ δραμιῶν. Ἡ ἰκανότητα τοῦ νὰ ὑποφέρει κανένας, εἶναι τὸ κείμενο τῶν μεγάλων ἔργων. Ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ παθητικότητα, ἡ ταπεινότητα καὶ ἡ ἀνεκτικότητα (συμμεριεὶ καὶ πολυγκοτέρπνιε) τοῦ ἔθνους,

ἔχουν ἰδιαίτερα τονισθεῖ σιὰ γραπτὰ ἄλλων τῶν ἀντιπροσωπευτικῶν ἀνδρῶν τῆς Ρωσίας. Ὁ Νοστογιέφσκι, πού κατάλαβε ἴσο καλὰ τὴν καρδιά τῶν συμπατριωτῶν του, σὲ ἐντελῆ συμφωνία μὲ τὴν ἐθνικὴ ἰδιοσυγκρασία, ἀνικονύζει τὸν πόνο σὰ μιὰν εὐλογία, δείχνει τὶς παραφορὲς τῆς κατὰπτωσης καὶ τῆς ἀπελπισίας, περιγράφει τὸν καθαρό, χάση σιτὸν πόνο καὶ τὴ θλίψη.

Οἶκος γιὰ τὴν ἀνθρώπινη ὀδύνη σι τὴ ρωσικὴ λογοτεχνία.— Τὸ μεγάλο καὶ περιόδοξο ἀποτέλεσμα αὐτοῦ τοῦ πράγματος εἶναι ἡ συμπόνια γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα πού ὑποφέρει. Ὁ οἶκος, ὅπως ὅλοι τὸ ξέρουμε, εἶναι ἡ θεμελιωδέστερη γραμμὴ τοῦ ρωσικοῦ χαρακτῆρα εἶναι ἐπίσης τὸ κλειδί τῆς ἐθνικῆς λογοτεχνίας. Ὁ Γκόγκολ, ἦταν ὁ πρῶτος συγγραφέας πού ὑπόδειξε αὐτὰ τὰ χαρακτηριστικά: ἡ ἀνοχὴ καὶ ἡ δειλία, ἡ καλωσύνη καὶ ἡ τραφερότητα γιὰ τὸ φτωχό, τὸν ἀμαθῆ, τὸν ἀδύνατο καὶ γιὰ κείνους πού ἄγγιξαν τὴν ὑποστάση, τὴν κόλαση τῆς ζωῆς. Ἡ συμπόνια τους ἀπλώνεται καὶ σ' αὐτὰ ἀκόμα τὰ ζῶα. «Ὁ θάνατος ἐνὸς ἀλόγου, περιγραμμένος ἀπὸ ἕνα μεγάλο ρῶσο διηγηματογράφου, λέει ὁ Μπαζάν, εἶναι περισσότερο συγκινητικὸ ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ ὅποιου δήποτε αὐτοκράτορα». Ἡ γραμμὴ τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτῆρα βροῆκε τὴν τελειωτέρή της ἔκφραση σις ρουβέλλες τοῦ Νοστογιέφσκι. Μαθαίνουμε μέσα σ' αὐτὲς «τὴν φιλανθρωπία πού ξεπερνᾷ κάθε κατανόηση καὶ τὸν οἶκο πού εἶναι μιὰ τρέλλα σι τὴ σοφία τοῦτου τοῦ κόσμου». Ἀγαπάει περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους, γιὰτὶ ὑπόφερε περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Σ' αὐτόν, ὁ πόνος ἰκονογραφεῖ ἕνα φωτιστέφανο, ἀκόμα καὶ γύρω ἀπὸ τὴν ἀμαρτία, ἐξαγιάζει τὴν ἔνδεια ἀκόμα καὶ τὴν πιὸ ἀθλία, τὴν ἀσκήμια, καὶ τὴν πιὸ ποδισυχη. Σι τὸ ρωμάντισσο του «Ἐγκλημα καὶ τιμωρία», ὁ δολοφόνος, ἀγκαλιάζει τὰ πόδια τῆς διαίρας καὶ φωνάζει: «Δὲ γονατίζω προσιὰ σας ἀτομικά, ἀλλὰ σι τὸ ποδωπτό σας, προσιὰ σι τὴν ἀνθρώπινη ὀδύνη». Ὁ Νοστογιέφσκι, ἀνέβασε σι τὸ πιὸ ψηλὸ βαθμὸ γιὰ τὴν ἐνο-

χη ἀνθρωπότητα, τὴν εὐαγγελικὴν φιλο-
 θωπία, «τὴν εὐσεβῆ ἀπελπισίαν», ὅπως ἔ-
 γραψε ἕνας γάλλος κοιτικός, ὁ γὰρ Βογ-
 κέ. Γι' αὐτὸν, ὁ Χριστιανισμὸς, εἶναι συμ-
 πικνωμένον σις τρεῖς παραβολές: τοῦ λη-
 στή ποῦ μειωρεῖ, τοῦ ἄσωτου γυιοῦ καὶ
 τῆς πόρνης. «Ὀλη του ἡ θρησκεία ἀκουμ-
 πάει σὸ ἐξῆς μόνο ρητό: «Μὴ κοίνετε
 γιὰ γὰ μὴ κοιθῆτε, μὴ δικάζετε γιὰ γὰ
 μὴ δκασθῆτε· συγχωρεῖτε καὶ θὰ συγχω-
 ρηθῆτε» (Λοιζ. ΙΥ 37). Στὰ γραπὰ ἄλ-
 λων μεγάλων ρώσων, βροσκομε τὴν οὐ-
 σία τοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ εἶναι περιο-
 ρο δι πιστοποιεῖται ἐκεῖ τὸ γεγονὸς δι
 παρουσιάζων πολλὰς ἀναλογίαις μὲ τοὺς
 πρώτους Χριστιανούς. Ὁ Τουρκένιεφ,
 ἦταν ἄθεος, ἡ ζωὴ του ὅμως, σίγουρα ἦ-
 ταν πὸ ἀρεστὴ σὸ Θεὸ ἀπὸ τῆ ζωὴ πολ-
 λῶν ἄλλων πιστῶν. Ὁ Τολσιότι, ἔχει ἀνα-
 θεματισθεῖ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, οἱ ἀρχές
 του ὅμως, τοῦ δίνον τὸ δικαίωμα γὰ ἔ-
 χει τὸν τίτλο τοῦ ἀδελφοῦ Χριστιανοῦ, πε-
 ρισσότερο ἀπὸ πολλὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας.
 Ὁ Ρώσσο, δὲν ἔχει μάτια παρὰ μο-
 νάχα γιὰ τὸν πόνο. Καμμιά σκηρικὴ διορ-

φία, κανένα ὑλικὸ μεγαλεῖο δὲν τοῦ κά-
 ρει τὴση ἐπιτύπωση ὅσο ἡ ἀνθρώπινη ἀνάγ-
 κη. Τὸν ἀνθρώπο τὸν ἀναζητεῖ μονάχα
 στὴν ἀθλιότητα. Τὶ ἀναμνήσεις φέρει μα-
 ζὶ του ὁ Ντισοιογιέφσκι ἀπὸ τὸ Λονδίνο;
 Ὑποβλήθηκε ἀπὸ τὸ Γουεσιμίνοπερ Ἀμ-
 παί, ἀπὸ τὸν ἀγγλικὸ στόλο, ἀπὸ τοὺς θε-
 σμούς; ρωτιάει ὁ Μπροῦκνερ. "Ὡ! ὄχι!
 Μιὰ μικρὴ σκηρικὴ τῶν δρομῶν τοῦ Λονδί-
 νου τοῦ ἄφησε μιὰν ἀνεξάλειπτη ἐπιτύπω-
 ση: καθὼς ἔδινε ἕνα ἀσημένιο νόμισμα
 σ' ἕνα φτωχὸ κορπισάκι ντυμένο μὲ κουρέ-
 λια, αὐτὸ ἔφυγε βιαστικὰ μακριὰ ἀπὸ κά-
 θε μάτι, σὰν ἕνα ἀγρίμι, γιὰ γὰ κοίρει
 τὸ μικρὸ τῆς θησαυροῦ. Τὶ ἀναμνήσεις ἔ-
 χει ὁ Τολσιότι ἀπὸ τὰ ταξείδια του στὴ
 Δυτικὴ Εὐρώπη; ἔξακολουθεῖ ὁ Μπροῦκ-
 νερ. Στὰ ὄνειροπολήματά του ὁ σκεπτικὸς
 Ρώσσο λογίαζε τὸν ἐπαίτη μουσικὸ τῶν
 δρομῶν τῆς Λουκέρνης, ποῦ σ' αὐτὸν κα-
 νένας δὲν ἔδινε τίποτε. «Ναί, λέει ὁ
 Μπροῦκνερ, ἐπαναλαμβάνοντας τὰ λόγια
 τοῦ Ἡρόδοτου, οἱ Βάρβαροι ἔχουν μάτια
 σαύρας».

Μετάφραση: ΔΗΜ. ΣΑΛΑΜΑΓΚΑ





Γ. Ι. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

Ο ΘΥΜΕΛΙΚΟΣ ΘΙΑΣΟΣ ΣΤΗ ΝΙΚΟΠΟΛΗ

Τὸ Σάββατο βράδυ τῆς 22ας Ἰουλίου εἶχα τὴν εὐκαιρία νὰ παρακολογήσω σὶδ ἀρχαῖο θέατρο τῆς Νικόπολης τὴν παράσταση τῶν «Φοινισσῶν» τοῦ Εὐριπίδη (κατὰ μετάφραση Νίκου Ποριώτη) ἀπὸ τὸν ἡμικρατικὸν ὄργανισμὸν «Θυμελικὸς Θιάσος», πού τὸν διευθύνει ὁ κ. Λίνος Καρζῆς. Πολὺν τολμηρὸν ἦταν ἡ πρωτοβουλία τῆς Περιηγητικῆς Λέσχης τῆς Πρέβεζας νὰ μετακαλέσῃ Ἀθηναϊκὸν θίασον ἀρχαίας τραγωδίας σὶδ πρόχειρα ἐτοιμασμένον θέατρο τῆς Νικόπολης, χωρὶς νὰ γίνῃ πρῶτον ἡ πλήρης ἀναστήλωσίς του. Ἀλλὰ οἱ τεχνικὲς δυσχέρειες, διὰν ὑπάρχει ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν ὁργανωτῶν καὶ τὸ ἀνώτερο ἦθος τῶν ἐρμηνευτῶν τοῦ τραγικοῦ λόγου, δὲν εἶναι ἱκανὲς νὰ ἐμποδίσουν τὴν ἐπιτυχία τῆς παράστασης.

Καὶ δὲν εἶναι ὑπερβολικὸν νὰ ὑποστηρίξω, ὅτι ἡ ἀνατίθαση τῶν «Φοινισσῶν» σὶδ ἐρειπωμένον θέατρο τῆς Νικόπολης, (πού μόλις τὸ εἶχε ξεθάψει ἡ ἀρχαιολογικὴ σκαπάνη), ἔγινε μὲ τέτοια σοβαρότητα καὶ ἐπιμέλεια ἀπὸ τὸν κ. Λίνον Καρζῆ, ὥστε νὰ φιάσῃ τὸ ἐπίπεδον τῆς θεατρικῆς διδασκαλίας.

Τὸ κριτικὸν αὐτὸ σημείωμά μου δὲν πρόκειται νὰ ἀπλωθῇ σὲ λεπτομέρειες. Πάντοτε ἡ ἀνατίθαση μιᾶς ἀρχαίας τραγωδίας (σὲ θέατρο μάλιστα ἀκατάλληλον καὶ μὲ πενιχρὰ σκηνοθετικὰ ἢ σκηνογραφικὰ μέσα) προκαλεῖ ζωηρὰ συζητήσεις μεταξὺ τῶν εἰδικῶν γιὰ τὸν τρόπο ἐρμηνείας τοῦ παιζομένου ἔργου. Γιὰ ὅσους ἔχουν εἰδικὰ ἀσχοληθῆ μὲ τὸ παραπάνω θέμα, εἶναι γνωστὸν τὴν ἀντιπροσωπεύει σὶτὴν Ἑλλάδα ἡ κίνησις τοῦ Θυμελικοῦ Θιάσου τοῦ κ. Καρζῆ. Εἶναι γνωστὸς οἱ

ιδέες του γιὰ τὴν ἐρμηνεία τοῦ ἀρχαίου δράματος, (ἀναπνευστικὲς σὲ ἄρθρα του καὶ πραγματωμένες μὲ τὴ θεατρικὴν του προσπάθεια). Θὰ ἦταν ἄσκοπον νὰ ἐπαναλάβω τὰ γνωστὰ (σὶτους εἰδικούς) σημεία, σὶὰ ὅποια ἡ σκηρικὴ διδασκαλία μιᾶς ἀρχαίας τραγωδίας ἀπὸ τὸν κ. Λίνον Καρζῆ (σκηνοθέτη, μεταφραστὴ, χορογράφον, ἠθοποιὸν) διαφέρει ἀπὸ τὴ θεατρικὴν ἐρμηνεία τῆς τραγωδίας ἀπὸ τὸ Ἑθνικὸν θέατρο ἢ ἄλλους ὁργανισμοὺς ἀρχαίου δράματος. Γι' αὐτὸ θὰ περιορισθῶ νὰ δώσω τὴ γενικὴ μου ἐντύπωσιν ἀπὸ τὸ ἔφος τῆς παράστασης, γιὰτὶ πιστεύω ὅτι αὐτὸ εἶναι τὸ βασικὸν κριτήριον τῆς ἐπιτυχίας καὶ ὄχι οἱ ἀνούσιες λεπτομέρειες.

Μιὰ παράστασις σ' ἐπαρχιακὸν θέατρο, χωρὶς ἀρκετὲς δοκιμὲς, ὥστε νὰ γίνῃ τέλεια προσαρμογὴ τοῦ θιάσου σὶς κακοτοπιὰς ἐνδὸς μισοανασηλωμένου θεάτρου, εἶναι μοιραῖον νὰ παρουσιάσῃ κενὰ. Πάντως ὅμως ἡ διδασκαλία τῶν «Φοινισσῶν» κρατήθηκε μέσα σὲ ἀτιμωφαιρὰ θερησκευτικῆς ἔκτασης. Εἶναι γνώριμα τῆς ἐρμηνείας τοῦ κ. Καρζῆ νὰ μὴν κἀνῃ παραχωρήσεις σὶδ πνεῦμα τοῦ ἐκσυγχρονισμοῦ τῆς ἀρχαίας τραγωδίας, γιὰτὶ πιστεύει, ὅτι οἱ τολμηροὶ γεωτερισμοὶ σὶτὴ σκηνοθεσίᾳ καὶ τὴν ἐρμηνείᾳ ποθεύουν καὶ ἀλλοιώνουν τὴν γνήσια μορφὴν τῆς. Γι' αὐτὸ διατηρεῖ καὶ τὴν παραδεδομένην «σκευὴ τῶν ὑποκριτῶν» (προσωπεῖα, κοθόρονους κλπ.).

Μὲ τὰ πενιχρὰ μέσα, πού εἶχε σὶὰ χέρια του ὁ ἐμπνευστικὸς αὐτὸς ἱεροφάντης τοῦ Διονύσου σὶτὴ Νικόπολη, κατόρθωσε νὰ δώσῃ ὅλον τὸν τραγικὸν μεγαλεῖον τοῦ Θηβαϊκοῦ μύθου, πού ὁ Εὐριπίδης πέτυχε νὰ τὸν πλέξῃ ἀριστοτεχνικὰ μέσα

σιὰ σιενὰ πλαίσια μιᾶς μόνης τραγωδίας. Μποροῦν γὰ ἀγοῦνται σὶν Εὐριπίδῃ μερικοὶ στενοκέφαλοι κοιτικοὶ τὸ ὕψος, ἀλλὰ τὸ κατόρθωμά του σὶς «Φοίνισσες» τοὺς διαφεύδει.

Ἡ ἐρμηγεία τοῦ Εὐριπίδου ἀριστοουργήματος σὶν Νικόπολῃ, μὲ ξαραθύμισε τὰ λόγια τοῦ Γκαῖτε:

«Ὅσοι ἀγοῦνται τὸ ὕψος σὶν Εὐριπίδῃ ἢ εἶναι ἀνίκανοι οἱ ἴδιοι γὰ ὑψωθῶν ἢ εἶναι ἀγύστες ἀδιάντροποι».

Κι ἂν μποροῦσα γὰ σινοφίσω πρόχειρα σὶς ἐπιπτώσεις μου ἀπὸ τὴν παράσπαση, χωρὶς γὰ ἀδικήσω με τὴ σιενότητα τῆς κοιτικῆς μου, θάλεγα: «Ὅλοι οἱ ἠθοποιοὶ — ἄς με συγχωρήσουν πὺ δὲν ἔχω πρόχειρα τὰ ὀνόματά τω — ἔπαιξαν τὸ ρόλο τους με φνσικότητα καὶ δεξιότητες, σὰν πειθαρχημένα μέλη πολυόργανης ὀρχήστρας, πὺ ἐναρμονίζον τὸν ἦχο τους κάτω ἀπὸ τὴ διεύθυνση ἔμπειρου μαέστρου».

Ἡ Ἰοκάστη — ἂν δὲν ἦταν πάντα πειστική — πάλεψε εὐσυνείδητα γὰ μᾶς μεταδῶση ὀλη τῆ φρίκη τῶν συμφορῶν τῆς... Ὁραῖα ἔπαιξε ἢ Ἀντιγόνη με τὸ σεμνὸ καὶ ἀρενωπὸ ἦθος, ἢ σιορική ἀδελφὴ πὺ ἀρηφεῖ τὴν προσοιγὴ τοῦ Κρέοντα, γὰ γὰ μὴν παραλείψη ἱερὸ καθῆκον πρὸς τὸ νεκρὸ ἀδερφὸ τῆς Πολυνείκης. Ἡ ἴδια σιάθηκε παρήγαρος ἄγγελος δίπλα σὶν σιφοριασμένο τυφλὸ πατέρα τῆς, γὰ γὰ τοῦ γλυκάνῃ σὶς τελευταῖες μέρες τῆς ζωῆς του. Ἡ σκηρῆ, ὅπου ἀντιμετωπίζονται οἱ δνὸ ἀδερφοὶ, Ἐτεοκλῆς καὶ Πολυνείκης καὶ ἀνιλλάσσουν φριχτὲς ἀπειλές, ἀποδόθηκε δυνατὰ, μολονὶ κάτω σὶν ὑπόκριση ὑπῆρχε σίμφος. Ὁ Οἰδίπους σὶν ὀλιγόλογο ρόλο του ἦταν ἀπλότα φνσικός: Ὁ ξεπεσμένος βασιλιάς, πὺ σέρνει σὶν γέρικη ράχη του τὸ βάρος ἀσῆκωτης συμφορᾶς.

Ὁ Κρέων — κι διαν ἀπὸ φιλοσοφία

πρὸς τὸ γιὸ του Μθνοικέα ἀρνεῖται γὰ τὸν θνσιόση γὰ τὴ σωτηρία τῆς παιρῆδας κι διαν σντριβεται μετὰ τὴν αὐτοκτονία τοῦ γιοῦ του (πὺς μᾶς θνσιίζει αὐτὴ ἢ ἐθελουσία πορεία πρὸς τὸ θάνατο τοῦ Μθνοικέα τὴν αὐτοπροαίρετη θνσιία τῆς Ἰφιγένειας σὶν Ἀλλίδα!) — ἦταν μέσα σὶς ἀξιώσεις τοῦ ἀνιφατικοῦ ρόλου του.

Ἀλλὰ καὶ οἱ δνὸ Ἀγγελιαφόροι με πρσο παλιμῶδη καὶ ἐκφραστικὴ ἀπαγγελία παράσπαση τὰ ἔξω τῆς σκηρῆς διαδραματισθέντα! (Τὴ μάχη τῶν ἀνιπάλων σιορῶν μπρσσιὰ σὶα τείχη τῆς Θήβας, τὴ θανάσιμη μονομαχία Ἐτεοκλῆ—Πολυνείκη καὶ τὸ θάνατο τῆς Ἰοκάστης πάνω σὶα κορμιὰ τῶν σιοτωμένων παιδιῶν τῆς).

Ὁ Χορὸς τέλος τῶν Φοίνισσῶν, (δηλαδὴ γυναικῶν ἀπὸ τὴ Φοινίκη, πὺ τυχαῖνε γὰ φιάνουν σὶν Θήβα τὴν ὄρα πὺ ἢ πὸλη σφίγγεται ἀπὸ τὸν κλοιδ τοῦ σιορῶ τοῦ τῶν Ἀργείων), κινῆθηκε με πειθαρχία. Βηματισμός, χειρονομία, ἐκφραση πρσσιῶπου σνμπλήρωσῶν τὴν ἐρμηγεία τοῦ τραγικοῦ λόγου καὶ ἐναρμονίζοιταν με τὸ ρυθμὸ τῆς μουσικῆς. Κι ἐδῶ πρέπει γὰ ἔξάρω, πρσο σύμφωνη πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς τραγωδίας μὲ φάνηκε ἢ λιτὴ, δωρικὴ, μελωδικὴ γραμμὴ τῆς μουσικῆς τοῦ Ψάχου, πὺ χρησιμοποίησε ὁ κ. Καρζῆς. Ὅπως σὶν «Προμηθέα» καὶ σὶς «Ἰκέτιδες» τοῦ Αἰσχύλου, ἔτσι καὶ σὶς «Φοίνισσες» τοῦ Εὐριπίδῃ ὁ μακαρίτης Ψάχος ἀπὸδειξε, ὅτι μόνο με τὸ σνδυασμὸ τοῦ βυζαντινοῦ μέλους καὶ τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ θὰ μπορέσῶμε γὰ πλησιάζωμε τὸ ὕψος τῆς ἀρχαίας μουσικῆς, ἀπαρανῆτο σιοιχεῖο γὰ τὴν ἀναβίωση τῆς Τραγωδίας.

Κοιτολογῆς: Ἡ παράσπαση τῆς Νικόπολης ἦταν ἕνας νέος φρεπὸς σιαθμὸς σὶν δράση τοῦ Θυμελικῶ Θιάσου.

Γ. Ι. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ



ΜΑΡΜΑΡΑΔΕΣ ΤΟΥ ΠΑΛΙΟΥ ΚΑΙΡΟΥ

Στις πανάρχαιες πέτρες
 που ξεθάβει ή σκαπάνη,
 σκαλισμένες μ' ειλάβεια,
 με τη σμίλη της θείας ψυχής
 ταπεινών λιθοξόων,
 που με μέσα μικρά φανερώσαν
 μυστικά τ' ούρανοῦ
 σαν βωμιούς αντικρίζω
 της μεγάλης θεᾶς,
 της θεᾶς ὁμορφιάς.

Ἄρμονια, ρυθμός και ψυχή σᾶς κοσμοῦν,
 ὦ ἀθάνατες πέτρες,
 που δονεῖτε βαθιά
 τις χορδές της ψυχῆς μου,

κι ἀνεβαίνει ψηλά
 στ. οὔρανοῦ τούς ἀθέατους κόσμους,
 σαν ὠδή γλυκυτάτη, σπονδή τρισαγία.

Κι οἱ ψυχές τῶν ἀπλῶν λιθοξόων,
 φωτισμένες με φῶς θεῖκό
 της γλυκιᾶς ἁρμονίας,
 σαν ὠδές τραγουδοῦσαν
 πρὸς τ' ἀπέραντο Πάν.

Τὰ ροζάοικα χέρια σας
 ταπεινοὶ μαρμαράδες με θέορην ἀσπάζομαι
 κι εἰλογῶ στοργικά
 τὴν ἁγία ψυχή σας.

I. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΘΑΝΑΤΟΣ

Ληλατήθηκε σήμερα ὁ ὁμορφος κῆπος.
 Μαῦ γέμισαν τὰ χέρια με τὰ λουλούδια του.
 Προμαγμένη και λυπημένη για τόσους θανάτους
 παρακάλεσα νὰ σταματήσει τὸ φονικό χέρι...
 "Ὅμως, τὸ φονικό τοῦτο χέρι, διέγραψε
 μιὰν εὐγενικὰ γεμάτη καλωσύνη καμπύλη
 και μίλησεν ὁ κείος του.
 "Ὁχι. Δέν εἶναι θάνατος.
 Δέν εἶναι ποτὲ θάνατος ἢ προσφορά.
 Ὁ θάνατος θᾶρχονταν ἀπωδῆριστε ἀργότερα.
 Θὰ τᾶβρισκε γλωμισσιμένα και μαρμιένα
 νὰ τὸν περιμένουνε.
 Τῶρα εἶναι ἡ ζωή.
 Θ' ἀνταμείψει τὴν προσφορά τους ἢ γῆ
 και θὰ τούς στείλλει νέον ἀνθό.
 Μὴν ἀνησυχεῖτε. Θὰ προβάλλει νέος ἀνθός.
 Θὰ λιγίσουν στὸ βάρος οἱ κλώνοι τους...

Τίποτα δὲ θὰ χαθεῖ.
 Ἕνας διπλὸς πλοῖτος ζωῆς θὰ ξανάοθει σὲ λίγο.
 Μακάριοι οἱ δίνοντες.
 Ἡ γῆ τους, θὰ τούς καρφώσει
 στοὺς τραυματισμένους κλώνους
 τὸ παράσημο της εὐφορίας...

ΑΝΤΙΓΟΝΗ ΓΑΛΑΝΑΚΗ—ΒΟΥΤΡΛΕΚΗ



ΑΠΟ ΜΗΝΑ ΣΕ ΜΗΝΑ ΗΠΕΙΡΟΤΙΚΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΚΙΝΗΣΙΣ

ΕΠΙΚΗΔΕΙΟΣ ΣΕ ΠΑΛΗΣ ΑΜΑΡΤΙΕΣ

Τὸ ἑλληνικὸ τραγούδι βάλθηκε νὰ κυριέμη τὸν κόσμον. Αὐτὸ ὀφείλεται σὲ μιὰ συμφορὰ νέων μουσικῶν, ἰδιαίτερα ὁμῶς στὸν Χατζηδάκη. Καὶ μπορεῖ κανεὶς νὰ πῇ, χωρὶς καιμιὰ ὑπερβολή, ὅτι αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος πρόσφερε δύο σημαντικὰς ὑπηρεσίαις στὸν τόπον: Πρῶτα-πρῶτα ἐπροπαγάνδισε τὴν Ἑλλάδα, μὲ τοὺς ζηρούς ἢ τοὺς μελαγχολικοὺς, μὰ πάντα πρωτότυπους καὶ γεμάτους ἑλληνικὸ χρῶμα ρυθμοὺς του, σὲ ὅλα τὰ γεωγραφικὰ πλάτη· καὶ ὕστερον μᾶς ἀπάλλαξε, ἐμᾶς ἐδῶ, ἀπὸ τὸν ἐφιάλη τῶν μονότονων, τῶν μονόχρωτων, τῶν ἀηδιστικῶν τραγουδιῶν ποὺ τὸ συχρότερον θέμα τους ἦταν ὁ ἐρωτικὸς μαζοχισμὸς, ἢ κυριώτερόν τους ρίμα: θὰ στὸ πῶ —σ' ἀγαπῶ, ἢ λέξη: καρδιά, ἢ μυσταγωγική τους λέξη, καὶ ποὺ ἴντονάτοι βαρούτονοι μᾶς ἐσέρβιραν τὰ μονότονά τους μινόρε, γιὰ νὰ κάμουν περισσότερο καταθληπτικὴ τὴν ζωὴ μᾶς. Μὲ τὸν Χατζηδάκη καὶ τὴν παρέα του, μπῆκαν στὸ ἑλληνικὸ τραγούδι κέφι ἢ λύπη ἢ φῶς ἀληθινὰ καὶ ντάπια. Γι' αὐτὸ μᾶς ἀρέσει νὰ τὸ ἀκούμε. Καὶ κάτι ἄλλο ἀκόμα: μπῆκε ἡ συνείδηση ὅτι τὸ τραγούδι δὲν εἶναι μονάχα μελωδία, εἶναι καὶ λόγος. Αὐτὸ τὸ πράγμα εἶχε ξεχαστῆ. Γιὰ νὰ πειστήτε γι' αὐτὸ, διαβάστε τὰ τραγούδια τοῦ Χατζηδάκη καὶ σκεφτήτε τὸ κείμενον ἄλλων μοντέρνων τραγουδιῶν ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ μὲ ριτὰ μᾶς ἔπερπε ἡ ἐθνικὴ μας Ραδιοφωνία. Νὰ μερικὰ ποὺ δηλώνουν:

Νοσταλγία: Καὶ ντο ρε μι φα σὸν λα σι.

Αὐτὰ τὰ μάτια τάχεις σύ!

Καὶ ντο ρε μι φα σὸν λα σι,

*Ἦρθες στὸ νοῦ μου πάλι ἐσύ.

Ἐκδικητικότητα: Θὰ στὰ βγάλω τὰ δυὸ μᾶτια, θὰ στὰ βγάλω,

ἂν σὲ δῶ νὰ πᾶς μαρὸ μου μ' ἕναν ἄλλο

Τρα λα ρα, τρα λα ρά.

Αὐτοκριτική: Εἶσαι τὸ δρᾶμισι μου, εἶσαι τὸ νεῦρο μου, εἶσαι τὸ πάθος μου.

Τὸ τελευταῖο μου, τὸ μεγαλύτερο: εἶσαι τὸ λάθος μου

Τραλαρά, τραλαρά, τραλαρά, τραλαρά.

Αἰσιοδοξία: Ἡ ψυχὴ μου ποτὲ δὲ γυρνᾷ,

κι' ὁ καιρὸς ἄς περνᾷ.

Ἡ ἀγάπη συχνὰ μᾶς χαρίζει πνοή,

Εἶναι γλυκεῖα ἡ ζωὴ. Νοί, ἢ ζωὴ!

Αἰφνιδισμὸς: Ἀπότομα μοῦ τὴν κοπάνισες, ἀπότομα... κλπ.

Μὲ τέτοιας λογῆς λυρικά ἐπιδόρπια συμπληρώνονταν συνήθως τὰ μενοῦ τῶν νέων, τῶν ὁμιλιῶν, τῶν ξένων βιβλίων κτλ. Ὁ Χατζηδάκης, καὶ ὅσοι δουλεύουν σὰν κ' αὐτὸν, ἔμπαισαν ζωογόνον ἀγέρα σταυρὸς κλειστοὺς χώρους, ἕναν ἀγέρα «ὑγείας ἐμπορητικῶν καὶ νόσων ἀπελατικῶν», ὅπως ἡ εὐχή τῆς Ἐκκλησίας, ἂν μᾶς ἐπιτραπῆ νὰ ὀνομάσουμε νόσους τὴν ἀπελειωτὴ θρηνηδία ἀπάνου σὲ θλιβεροὺς, σαχλοὺς ἢ γελοίους στίχους ἢ τὰ μεσαιωνικὰ ἐρωτολογήματα, τὰ χωρὶς ἐλπίδα, ποὺ θυμίζουν σπὴν ἐποχὴ μας ἔρωτες εὐνούχων.



Χάριτες οφείλονται σ' αυτούς που μάς απαλλάξον από τα άνούσια αυτά λάχρνα και από νοσηρότητες άξίες τής πιό έξαλλης περιόδου του ρωμαντισμού, για να ξαναβιώσουν στον νεοέλληνα τὸ πηγάδι του κέφι και κάποια άμεσώτερη έπαφή με τήν έθελική του ψυχή.

Α. Γ.

ΚΡΑΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΒΟΡΕΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ

Τόσο οί προσωπικές έπαφές του διευθυντού μας και άλλων μελών τής έπιτροπής με άνθρώπους τών γραμμάτων και τής τέχνης στη Θεσσαλονίκη, όσο και γραπτές πληροφορίες— άπλές ειδήσεις, σημειώματα. άρθρα— που φτάνουν στα γραφεία μας, τείνουν να μάς πείσουν, πώς τὸ κρατικό θέατρο Βοθρείου Έλλάδος, που χαιρετίσθηκε σαν ένα μεγάλο ξεκίνημα για μιὰ αὐθύπαρκτη καλλιτεχνική ζωή τής «συμπρωτεύουσας» —όπως με τόση ευγένεια ονομάζουν τή Θεσσαλονίκη οί 'Αθηναίοι— σιγά-σιγά πάει να πάρη τή μορφή ενός καλλιτεχνικού παραρτήματος τής 'Αθήνας. Δηλ, ή 'Αθήνα ψέμματα λέει πώς θεωρεί τή Θεσσαλονίκη συμπρωτεύουσα, αλλά τή θεωρεί άπλώς μιὰ κι' αὐτή «έπαρχία» πρὸς έκμετάλλευση σαν όλες τīs άλλες. Διαφορετικά δέν θα έστελνε διαρκώς ανθρώπους της για να έπαιδρῶσουν τὸν οργανισμό παραγνωρίζοντας τούς Μακεδόνες ειδικούς, ή γενικώτερα πνευματικούς ανθρώπους, δέν θα έστελνε διαρκώς ανθρώπους της μὴ ειδικούς και μὴ πνευματικούς. Αὐτὸ ακριβῶς τὸ τελευταίο άποτελεῖ όχι άπλῶς παραγκωνισμό αλλά πρόκληση και αὐθάδεια.

Η «Ηπειρωτική Έστία», που αίσθάνεται στεναυς τούς δεομους της με τή Θεσσαλονίκη, θεωρεί υποχρέωσή της να καταγγείλη όλα αὐτά όσο είναι ακόμα καιρός και παρακαλεῖ τὸν φίλο της κ. Σ. Καραντινὸ να ὑψώση τὸ αίσθημά του και να αντίσταθῆ στις διάφορες πιέσεις. Μπορούμε να τὸν βεβαιώσουμε ότι ή Θεσσαλονίκη, τὸν περιβάλλει με έκτίμηση και με αγάπη. "Ας ανταποκριθῆ στην έκτίμησή της προβάλλοντας ένα δικτατορικό «ΟΧΙ» στους παράσιτους τής δημοσίας κουζίνας. Για μιὰ τέτοια ἄρνηση ίσως δέν ἀρκεί μόνο ή χρυσή ασπίδα τής αίσιοδοξίας, με τήν όποιαν είναι ὠπλισμένος ὁ κ. Καραντινός. Τα πράγματα πείθουν, ότι έπιβάλλεται νάρθῆ σε στενωτῆ έπαφή με τούς πνευματικούς κύκλους τής Θεσσαλονίκης και να άντλήση απ' αὐτούς

Θεσσαλονικιώτικη πείρα, αν θέλη να ἴδῆ τὸ έργο του να καρποφορήση.

ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ

"Υστερα απ' τὸν μέτριο θεατρικό χειμῶνα τής περιόδου 1960—61, όπου ή βαθύτατη έσωτερική κρίση τής ελληνικής σκηνης έκανε σπαραδικά τήν εμφάνισή της, σε πρόσωπα και πράγματα, έχουμε τήν καλοκαιρινή σαιζόν με έκτυπα τα χαρακτηριστικά τής ούσιαστικής κάμψης όχι μονάχα ποιοτικά, αλλά και έμπορικά, Τώρα πια ή κρίση άπλώθηκε σε όλα σχεδόν τα θεάτρα και οί άλλαιγές έργων ακολουθούν ή μιὰ τήν άλλη. Μουσικοί και θεατρίαι πρόζας αντιμετωπίζουν τὸν ἴδιο έφιάλη τής έπιδίωσης. "Αλλα δουλεύου, με παθητικό, άλλα μόλις και συντηρούνται κι' ένα απ' αὐτά έκλεισε, αὐτὸ ακριβῶς που ξεκίνησε να κάνει μιὰ καλλιτεχνική προσπάθεια με τὸν μοιραίο και άπαιτητικό τίτλο «Θέατρο του 61». Δύο ή τρία θεάτρα τὸ πολυ, παρουσιάζουν ικανοποιητική κίνηση κι' αὐτά για λόγους μόδας ή γιατί παρουσιάζουν θεαματικά σύνολα ξένης προελεύσεως. Με άλλα λόγια τὸ μαχαίρι έφτασε στο κόκκαλο.

Αὐτὸ είναι από πολλές πλευρές δυσάρεστο αλλά και από μιὰ ἄλλη άποψη ευχάριστο. Γιατί θα άντογκάσει καλλιτέχνες κι' έπιχειρηματίες να σκεφτῶν σοβαρότερα και να άντιληφθῶν τήν λανθασμένη γραμμὴ που ακολουθούν. Οί βεντετισμοί τών καλλιτεχνών, ή ολοκληρωτική έμποροποίηση μιὰς τόσο καλλιτεχνικής λειτουργίας και ή δίκαιη στο τέλος άντιδραση τὸυ κοινού, συνθέτουν τούς τρεῖς βασικούς παράγοντες τής κρίσης αὐτῆς. Καιρός λοιπὸν είναι να αναγκαστῶν απ' τα πράγματα οί υπεύθυνοι για να αλλάξουν τακτική,

Βρισκόμαστε πέρ' απ' τή μέση τὸυ καλοκαιριου και είναι καιρὸς για κάθε είδους άπαλογοισμό. Πρέπει όμως να παραδεχθῶμε ότι ή περίοδος τὸυ καλοκαιριου έχει κιόλας κριθεῖ. Κι' αν ξεσηρέσουμε τα Φεστιβάλ 'Επιδαύρου, 'Αθηνών κ.λπ. που ασχολούνται με τούς αρχαίους κλασσικούς τὸυ θεάτρου μπορούμε να

πούμε άπερίφραστα ότι τὸ θεατρικὸ καλοκαίρι τοῦ 1961 σπάθηκε τὸ ἀποκορύφωμα μιᾶς ἐσωτερικῆς κρίσης καὶ δὲν ξέρούμε ἀν θὰ συνεχιστεῖ καὶ τὸν ἐρχόμενον χειμῶνα.

Καὶ τῶρα μερικὲς διαπιστώσεις. Πρῶτο: ἡ ἐπιθεώρηση, δημιουργημὰ καθαρὰ ἐλληνικὰ καὶ μάλιστα ἀθηναϊκὰ, πού τότες ἐπιτυχίως σημείωσε στὸ περὶελθόν, ἔσβησε ὀριστικά. Οἱ λόγοι; Ἐλλειψη καλῶν κειμένων, τὰ μεγάλα ἔξοδα γιὰ τὸ θέαμα καὶ τὴ μουσικὴ καὶ ἡ μὴ ἀναέωση τοῦ ἔμπυχου ὑλικοῦ. Δεύτερο: σοβαρὴ κρίση στὰ κηποθέατρα, πάνω στὰ ὁποῖα στηρίχτηκαν πολλές ἀναγγελητικὲς ἐλπίδες τὰ τελευταῖα χρόνια. Αἴτια: ἡ ἔλλειψη κατὰλληλων ἔργων πού τὰ ἀντικαθιστοῦν πρόχειρες διασκευὲς καὶ ρηχὰ κατασκευάσματα, καθὼς καὶ τὰ μεγάλα ἔξοδα, πού ἀπαιτοῦν τὰ σκηνικά, ὁ χορὸς, ἡ μουσικὴ, οἱ πολυπρόσωποι θῆσοι κλπ. Τρίτο: μεγάλη ποιοτικὴ πτώση στὰ ἔργα τοῦ ἐλληνικοῦ μπουλδάρου καὶ ἡ ἀπουσία κάθε ἴχους καλλιτεχνικῆς φιλοδοξίας.

Θὰ μπορούσε νὰ προχωρήσει κανεὶς καὶ σὲ ἄλλες ὄχι εὐχάριστες ἀπαριθμήσεις, Στιαματοῦμε ἄμως στὶς κυριότερες. Εἶναι ἀρεκετὰ ἐνδεικτικὲς. Καὶ ἀποκαλυπτικὲς. Μακάρι νὰ συνετίσουν τοὺς ἀσύμετους καὶ νὰ διδάξουν μὲ τὴν πικρὴ τους ἀλήθεια, ὅσους ἀσεβοῦν στὸ ὑψηλὸ λειτούργημά τους καὶ τὸ θεωροῦν μέσο γιὰ γρήγορο πλουτισμὸ ἢ γιὰ τὴν ἰκο-νοποίηση ἄλλων ἐγωϊστικῶν ἐπιδιώξεων.

Θλιβερὴ καὶ ἀποκαρδιωτικὴ εἶναι ἡ κατάσταση. Κι' οὔτε ἐπιδέχεται ἀναβολὲς ἢ ἀντιμετώπισή της. Ἴσως ἔτσι, ἔστω καὶ ἀρνητικά, νὰ οδηγηθοῦμε σὲ καλλίτερες μέρες. Ἡ ἐρχομένη περίοδος θὰ δείξει.

ΤΑΚΗΣ ΣΩΤΗΡΧΟΣ

ΘΑ ΠΕΡΙΜΕΝΟΥΜΕ

Ὅπως ἀνακοινώθηκε ἤδη τὸ Κροπικὸ Θέατρο Ἀθηνῶν καταρτίζει ἀπὸ τῶρα εἰδικὸ θέατρο γιὰ νὰ περιοδεύσει τὸν χειμῶνα τὰ μεγάλα Ἐπαρχιακὰ κέντρα τῆς χώρας, ὅπου θὰ παρουσιάσει τὰ ἔργα τῆς τελευταίας χρονιάς, καθὼς καὶ ἄλλα πού θὰ παιχτοῦν γιὰ πρώτη φορά.

Ἐπίσης σὲ μιὰ σειρά ἄρθρων πού δημάσισε ὁ γενικὸς διευθυντὴς τῆς Ἐθνικῆς Σκηνῆς κ. Αἴμ. Χουρμούζιος στὴν ἐφημερίδα «Καθημερινὴ» μὲ τὸν τίτλο «Περὶ θεάτρου» προσηείγγειλε ἀπὸ τῶρα τὴν ἴδρυση καὶ λειτουργία

δευτέρως κρατικῆς σκηνῆς μὲ πειραματικὸ προορισμὸ γιὰ τὴν ἐνίσχυση τῆς ντόπιας θεατρογραφίας καὶ ἰδιοίτητες τῶν νέων συγγραφέων.

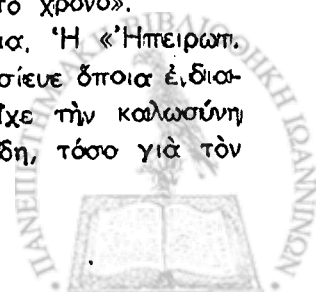
Πρόκειται γιὰ δυὸ αἰσιόδοξες ἐνδείξεις, πού δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ ἱκανοποιοῦν τοὺς θεατρόφιλους καὶ γενικώτερα ὅλον τὸν πνευματικὸ κόσμον τῆς χώρας. Δὲν θὰ προβοῦμε ὅμως σὲ κανένα σχόλιο, περιμένοντας νὰ πραγματοποιηθοῦν πρῶτα οἱ ὑποσχέσεις. Γιατὶ δυστυχῶς, ἡ πικρὴ πείρα μᾶς διδάξε ὅτι, πολλὰ λέγονται, ἀλλὰ στὸ τέλος δὲν γίνεται τίποτα.

ΤΑΚΗΣ ΣΩΤΗΡΧΟΣ

ΜΙΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΣΣΑ

Στὸ βιβλίον τῆς κ. Ἑλλης Λαιμπρίδη πού τιτλοφερεῖται «Νίκη» ὑπάρχει ἓνα ἰδιαίτερα ἐνδιαφέρον γιὰ μᾶς ἀπόσπασμα. Ἀπὸ αὐτὸ μαθαίνουμε ὅτι ὁ πατέρας τῆς ἐξαιρετικῆς αὐτῆς συγγραφέως καὶ λογοτέχνης ἦταν ἀπὸ μητέρα Ἡπειρώτης καὶ ἀπὸ πατέρα Κρητικὸς. Ἦταν ἓνας ἐξαιρετικὸς ἄνθρωπος ὁ γέρον Λαιμπρίδης, θερμὸς πατριώτης καὶ ἀσυμβίβαστος ἰδεολόγος πού ὄλες του τίς πράξεις ἐσημάδευε ὁ ἀνηφορικὸς δρόμος τῆς ἀρετῆς. Λοιπὸν ἡ κ. Λαιμπρίδη, τὸν χαρακτηριστὴρα του αὐτὸν τὸν ἀποδίδει «τὴν ἀπόλυτη ἀφοσίωση καὶ θαυμασμὸ πού τοῦ εἶχε ἡ μάνα του, ἡ ἀγράμματα, ἐξαιρετικὴ, τετραπέρατη Ἡπειρωτίσσα, πού ἦταν τόσο τίμια, ὥστε μόνο τὰ δικὰ της σακκιά δὲ ζιγιαζαν οἱ Τούρκοι καθὼς ἀποτιμούσαν τὴ σιδερά γιὰ νὰ ὀρίσουν τὸ φόρο, γιατί δὲν καταδεχόταν νὰ πεῖ ψέμματα καὶ ἡ δῆλωση τῆς ἦταν χρυσάφι εἰκοσιτεσσάρων καρατιῶν. Αὐτὴ βρογρυπνοῦσε μαζί του, ἐνῶ μελετοῦσε τοὺς κλασσικοὺς στὸ φῶς τοῦ διαδίου, αὐτὴ ἔδρα: κόμπτο τὴν καρδιά της, ὅταν τὴν ἀποχαιρέτησε γιὰ νὰ σπουδάσει στὴν Ἀθήνα κι ὅταν ἀργότερα, κυνηγημένος ἀπὸ τοὺς Τούρκους, πῆρε τὸ δρόμο τῆς ἐξορίας καὶ δὲν ξοιναιδῶθησαν παρὰ γιὰ δυὸ—τρεῖς σύντομες μέρες μετὰ εἰκοσιτρία χρόνια, ὅπου ἀφοῦ εἶδε τ' ὄνειρό του τὴν Ἑλληνικὴν Ἡπειρο, νὰ γίνεται χροαστὴ ἀλήθεια, γύοισε στὴν Ἀθήνα γιὰ νὰ πεθάνει πάνω στὸ χρόνο».

Αὐτὸ εἶναι τὸ ἀπόσπασμα. Ἡ «Ἡπειρωτὶ Ἐστία» εὐχαρίστως θὰ ἐδημοσίευε ὅποια ἐνδιαφέρουσα πληροφορία θὰ εἶχε τὴν καλωσύνη νὰ μᾶς στείλει ἡ κ. Λαιμπρίδη, τόσο γιὰ τὸν



πατέρα της, όσο και για την 'Ηπειρώτισσα μητέρα του.

Π. Γ.

✽

ΤΑ ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ ΕΡΓΑ

Σ' όλας τις Κοινότητες της 'Ηπείρου, εκτελούνται κάθε λογής μεγάλα ή μικρά τεχνικά έργα, που σκοπό έχουν να βελτιώσουν τις συνθήκες ζωής στο χωριό και να ανεβάσουν το πολιτιστικό και βιωτικό επίπεδο του πληθυσμού. Όμως όλα τα κοινοτικά έργα δεν παρουσιάζουν την ίδια σπουδαιότητα και δεν απαιτούν την ίδια πρωτεριάτητα. Λόγου χάριν, η πλακόστρωση της πλατείας του χωριού, και η επίσκεψη του μαντρότοιχου του Νεκροταφείου ή του κωδωνοστασίου της εκκλησίας, μπροστά να περιμένουν. Αντίθετα πρωτεριάτεια πρέπει να δοθεί στα παραγωγικά έργα. Ανάμεσα σ' αυτά δυο κατηγορίες έργα πρέπει να χαρακτηρισθούν απόλυτου προτεραιότητας. Η σύνδεση του χωριού με τη δημοσιά, ή κατασκευή δηλ. δημόσιου κοινοτικής τάξης δρόμου (όπου ο δρόμος δεν είναι εθνικός ή επαρχιακός) και η λύση του προβλήματος του νερού. Δηλ. η ικανοποίηση του αιτήματος της ύδρευσης κατά πρώτο λόγο και έπειτα της αρδευσης των λίγων ή πολλών ποτιστικών αγροτικών κτημάτων που υπάρχουν. Αυτά τα έργα πρέπει να προηγηθούν. Κι όταν αυτά ικανοποιηθούν, έρχεται η ώρα και των λοιπων, άλλων.

✽

ΜΙΑ ΕΞΗΓΗΣΗ

('Η Β' Παρουσία του Χριστού του Θεού του νυν ογδόου αιώνας)

Ο φίλος μαθητής μου κ. Στέφ. Μπέτιης (δημ)λος, και λόγιος εργάτης του περιοδικού μας «'Ηπειρωτική 'Εστία», στο τεύχος του 'Ιουνίου 1961 έγραψε για μια πολύτιμη άγιογραφία, που την ανακάλυψε στην εκκλησία «'Αρχάγγελος» του χωριού του του Γραμμένου. 'Η άγιογραφία αυτή έχει πολλές εικόνες Ιερές και μια με την επιγραφή «Εικών της Β. Παρουσίας του Χριστού του Θεού του νυν ογδόου αιώνας»,

'Επειδή η φράση «του νυν ογδόου αιώνας»

έμεινε ανεξήγητη προσπάθω να της δώσω μια εξήγηση. «Στα εκκλησιαστικά τροπάρια που ακούμε τη Μεγάλη Παρασκευή το βράδυ και το Μεγάλο Σάββατο το πρωί που όμιλούν για την Ταφή και την 'Ανάσταση του Χριστού του υιού του Θεού, ακούμε και τα εξής:

α) «Και συνετελέσθησαν ο ούρανός και η γή και πάς ο κόσμος αυτών. Και συνετέλεσεν ο Θεός εν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἕκτη τὰ ἔργα Αὐτοῦ, ἃ ἐποίησε. Καὶ κατέπαυσε τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων Αὐτοῦ ἃν ἐποίησε. Καὶ εὐλόγησεν ὁ Θεὸς τὴν μέραν τὴν ἑβδόμην καὶ ἡγάσεν αὐτήν, ὅτι ἐν αὐτῇ κατέπαυσεν ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων Αὐτοῦ, ἃν ἤρξατο ὁ Θεὸς ποιῆσαι. (Γενέσ. β. 1—3)».

Σ' αυτό το κομμάτι ο Μωϋσής περιγράφει πώς ο Θεός δημιούργησε τον κόσμο σε ἕξι ἡμέρες και τῇ ἑβδόμῃ ἡμέρᾳ ἀναπαύθηκε ἀπὸ τὰ ἔργα του. 'Η ἑβδομῃ ἡμέρᾳ στήν ἐβραϊκή γλώσσα λέγεται Σάββατον = ἀνάπαυσις, κοητόπαισις.

Αὐτὸ τὸ κομμάτι τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου σε ἕξι ἡμέρες και τῆς καταπαύσεως τῶν ἔργων και τῆς ἀναπαύσεως τοῦ Θεοῦ τὴν ἑβδομῃ ἡμέρᾳ, ὁ ἐκκλησιαστικὸς ποιητὴς τὸ μεταφέρει στὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν 'Ιησοῦ Χριστόν, ὁ ὁποῖος πᾶσι τῇ γῇ ἐτέλεσε νέα πνευματικὴ δημιουργία και τέλος ἀναπαύθηκε ἀπὸ τὸ ἔργον αὐτὸ τὴν ἑβδομῃ ἡμέρᾳ τὸ Σάββατον δι- νοντας τέλος στὸ θεῖον ἔργον Του με τὴν Ταφή και τὴν 'Ανάστασή Του στήν ἐπόμενη ἡμέρα.

Νὰ τὸ τροπάριον: «Τὴν σήμερον μυστικῶς ὁ μέγας Μωϋσής προδιετυπῶτο λέγων. Καὶ εὐλόγησεν ὁ Θεὸς τὴν ἡμέραν τὴν ἑβδόμην. Τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ εὐλογημένον Σάββατον. Αὕτη ἐστὶν ἡ τῆς καταπαύσεως ἡμέρα, ἐν ἣ κατέπαυσεν ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων Αὐτοῦ ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς κατὰ θάνατον οἰκονομίας τῇ σαρκὶ σαββατίσας (ἀφοῦ ἔτσι οἰκονόμησε τὰ πλάγματα νὰ μείνη νεκρὸς σωματικῶς και νὰ ἀναπαυθῆ) και εἰς ὃ ἦν πάλαι ἐπανελθὼν διὰ τῆς ἀναστάσεως ἐδωρήσατο ἡμῖν ζωὴν τὴν αἰώνιον ὡς ὁ μόνος ἀγαθὸς και φιλόανθρωπος» (δηλ. ἀφοῦ ἀναστήθηκε και ἐπανήλθε στή προηγούμενη θεϊκή Του δόξα). Ὡστε ὁ Χριστὸς πᾶσι τῇ γῇ ἕξι ἡμέρας ἐτέλεσε τὸ θεῖον ἔργον του, τὴν ἑβδομῃ ἡμέρᾳ ἀναπαύθηκε στὸν τάφο και τὴν ἐπόμενη ἡμέρα ἀναστήθηκε.

'Η ἡμέρα τῆς 'Αναστάσεως τοῦ Χριστοῦ εἶναι, ἀφοῦ ἡ ἑβδομάδα ἔχει ἑπτὰ μέρες και τὸ Σάββατον εἶναι ἡ τελευταία ἡ ἑβδομῃ, εἶναι πάλιν ἡ Πρώτη, ἀλλὰ δὲν λέγεται Πρώτη, ἀλλὰ Κυριακή, ὡς ἡμέρα τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου 'Ιησοῦ. 'Επίσης ὀνομάζεται ἡ ἡμέρα

της 'Αναστάσεως και ὄγδοη ἡμέρα διότι ἔγινε μετὰ τὴν ἑβδομὴν ἡμέραν, τὸ Σάββατον, τὴν ἡμέραν τῆς Τραφῆς, 'Επίσης ἡ μὲν ἐποχὴ ἀπὸ τῆ δημιουργίας τοῦ κόσμου μέχρι τῆς 'Αναστάσεως τοῦ Χριστοῦ ἀποτελεῖ περιεχομένη σὲ ἑπτὰ ἡμέρες τὸν ἑβδομὸν αἰῶνα, ἡ δὲ ἐποχὴ τῆς νέας πνευματικῆς δημιουργίας περιλαμβάνομένη τὴν ὄγδοη ἡμέραν πρόπον τινὰ τῆς πρώτης δημιουργίας ἀρχίζει ἀπὸ τῆς 'Ανάστασης τοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ ἀποτελεῖ τὸν νῦν τὸν τωρινὸν ὄγδοον αἰῶνα, ὁ ὁποῖος θὰ εἶναι αἰὼν, αἰώνιος ἀπὸ τῆς 'Ανάστασης τοῦ Χριστοῦ ὡς τῆ Δευτέρα (Β') Παρουσία Του καὶ τὴν αἰώνια μέλλουσα ζωὴ. Ἡ ἡμέρα ἀπὸ τῆς 'Ανάστασης καὶ ἡ αἰώνιος ὑστερινὴ ἐποχὴ ὁμαμάστηκε καὶ ἡ ἡμέρα «ἡ ἐπέκεινος», ἡ πέραν τῆς πρώτης ἀπὸ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου ποὺ διήρκησε μέχρι τῆς 'Αναστάσεως, καὶ θὰ εἶναι οὐ ἡ διαρκείας σὲ ὅλη τὴν αἰώνια μέλλουσα ζωὴ.

'Ακούμε καὶ ἄλλα ὠραία συμβολικὰ ὀνόματα «Δόξα, Χριστέ, τῆ σῆ οικονομίᾳ, δι' ἧς τελήσας πάντα σαββατισμὸν (=τέλος τῶν ἔργων Σου καὶ ἀάπουσιν Σου) ἐδωρήσω ἡμῖν τὴν πανυχίαν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν». (τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν καθ' ὅλην τὴν αἰώνια ζωὴ καὶ μέλλουσαι, καθ' ὅλον τὸν ὄγδοον αἰῶνα τὸν αἰώνιον τὴν ἀρχὴ ἔχει τὴν ἡμέραν τῆς ἰδικῆς Σου ἀναστάσεως, τῆς ὄγδοη ἡμέραν μετὰ τὴν ἑβδομὴ τῆς δημιουργίας). 'Επίσης «Τὶ τὸ ὀρώμενον θέλημα; Τὶς ἡ παρούσα κατάστασις; 'Ο βασιλεὺς τῶν αἰώνων (ὁ Χριστὸς ὁ Θεὸς) τὴν διὰ πάθους τελήσας οικονομίαν ἐν τάφῳ σαββατίζει, κοινὸν ἡμῖν πορέχων σαββατισμὸν (=ὁ Χριστὸς παθὼν, σταυρωθεὶς, νεκρὸς στὸν τάφον, ἐναπαύεται καὶ πορέχει στὴν ἀνθρωπότητα μία νέα ἀνάπαυση ψυχικὴ, τὴν πίστη στὴν αἰώνια ἀάπαυση τῶν νεκρῶν καθ' ὅλον τὸν ὄγδοον τὸν αἰώνιον αἰῶνα Του, οὐ τῆς βασιλείας του οὐκ ἔσται τέλος». «'Ο 'Ιησοῦς τελήσας πάντα σαββατισμὸν, ἐδωρήσατο τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν» καὶ «'Εβδομὴν σήμερον, Χριστέ, ἰγίσσας ἦν εὐλόγησας πρὶν καταπαύσει τῶν ἔργων. Περὶ γὰρ τὰ σύμπαντα καὶ καινποικίς σαββατίζων Σωτὴρ μου, καὶ ἀνακτώμενος (=ὁ Χριστὸς δημιουργεῖ νέα δημιουργία καὶ ἀναστὰς ἀνακτὰ τὴν αἰώνια θεία του δόξα). Τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ θὰ τὴν ἴδουν πάντιν στῆ γῆ οἱ ἄνθρωποι τὴν ἡμέραν τῆς ἐνδόξου δευτέρας Αὐτοῦ παρουσίας καὶ μία

ἡμέρα αἰώνιου νέου ὄγδοου αἰῶνος.

ΓΕΩΡΓ. Δ, ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

✱

ΟΙ ΓΙΟΡΤΕΣ ΤΗΣ ΔΩΔΩΝΗΣ

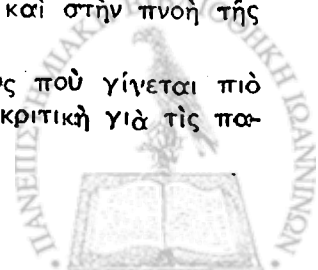
Ἡ περυσινὴ ἐπιτυχία τῶν ἐορτῶν τῆς Δωδώνης εἶχεν ὡς συνέπεια νὰ ἀναλάβῃ ἀπὸ ἐφέτος τὶς παραστάσεις στὸ χωρὸ τῆς Δωδώνης τὸ 'Εθνικὸ Θέατρο καὶ ἡ ὅλη προσπάθεια τῶν ἐορτῶν νὰ περιληφθῇ στὸ πρόγραμμά τοῦ Ε.Ο.Τ. 'Επειδὴ κλείνομε τὴ σελιδοποίησιν τοῦ τεύχους πρὶν ἀπὸ τὶς παραστάσεις, κατ' ἀνάγκην ἡ γνώμη τῆς «'Ἠπε 'Εστίας» σχετικὰ μ' αὐτὲς θὰ ἀκουστῇ στὸ ἐπόμενο τεύχος.

Τὸ 'Εθνικὸ Θέατρο διευθύνεται ἀπὸ εἰδικευμένους στὰ θεατρικὰ ζητήματα ἀνθρώπους ποὺ ἔχουν ἀφιερῶσει τὴ ζωὴ τους στὴν ἰδέαν τοῦ θεάτρου καὶ ὡς ἐκ τούτου κάθε ἀπόπειρα ὑποτιμήσεως καὶ τῆς ἀξίας των καὶ τῆς σοβαρότητος τῆς ἐργασίας των θὰ ἦταν καὶ μάταιη καὶ ἀνήτη. Σὰ νοικοκυρσίοι στὸ σπίτι μας δυὼς ἔχομε κι' εὐεῖς τὸ λόγο μας. Δηλ. θέλομε τὸ 'Εθνικὸ Θέατρο νὰ μὴ σταματῆσιν τὸ ζῆλο του γιὰ τὴ Δωδώνη — τὸ ἴδιο καὶ ὁ Ε.Ο.Τ., — καὶ θέλομε ἀκόμα, ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ παραστάσεων ἀρχαίων ἔργων, νὰ μὴ ἀπομακρυνθῶμε ἀπὸ τὸ ὕφος τῶν ἀρχαίων παραστάσεων, ὅπως ἡ παράδοσις τῶν κειμένων τὸ ἀποκτεῖ καὶ οἱ γραπτὲς μαρτυρίαι τῶν τεχνικῶν καὶ τῶν ἱστορικῶν τοῦ θεάτρου, παλαιῶν καὶ νέων, βεβαιώνουν. Καὶ ὅς μὴ μᾶς πούν, ὅτι ζητᾶμε τὴν ἐφαρμογὴ τῆς παροιμίας «θέλοντας ὁ βλάχος μὴ θέλοντας ὁ ζωγράφος, φάρα κ' ἐσύ, Χριστέ, κόκκινα τσαρούχια».

Αὐτὸ θὰ συνέβαινε ἂν ἐμεῖς οἱ ἐπαρχιώτες ζητούσαμε τὴν ἐπιβολὴ τοῦ ἐπαρχιωτισμοῦ μας, δηλαδὴ αὐθαίρετες μεταβολὲς καὶ μοντερισμούς, ποὺ δὲν τοὺς σηκώνει τὸ ἀρχαῖο θέατρο, (τὰ κόκκινα τσαρούχια τοῦ Χριστοῦ). Ἄλλὰ τὰ λέμε αὐτὰ γιὰτὶ βλέπομε παλλὰ πράγματα ποὺ γίνονται ἢ ἀπειλοῦνται νὰ γίνων καὶ στὴν 'Ελλάδα καὶ ἔξω ἀπὸ τὴν 'Ελλάδα ἀπὸ καλλιτέχνες, σοβαροὺς πολὺ συχνά, ποὺ δὲν σέβονται τὴν παράδοσις τοῦ ἀρχαίου θεάτρου.

Κι' ἐμεῖς, φτωχοὶ ἐπαρχιώτες, θέλομε κάτι βαρύτερο καὶ θρησκευτικώτερο ἀπὸ τὶς παινωμίμες τοῦ χοροῦ π.χ., ποὺ νὰ πλησιάζῃ περισσότερο καὶ στὴν παράδοσις καὶ στὴν πνοὴ τῆς ἀρχαίας τέχνης.

Τὸ κλείσιμο τοῦ τεύχους ποὺ γίνεται πρὶν νωρὶς δὲν ἐπιτρέπει καμμιά κριτικὴ γιὰ τὶς πα-



ραιστάσεις που προσικνίζονται ότι θα έχουν μεγάλη επιτυχία όχι μόνο για την προσέλευση του κοινού, αλλά και για τις παραστάσεις ως καλλιτεχνικά επιτεύγματα. Οι υποψίες μας τώρα και οι κρίσεις μας αργότερα — αν θα υπάιχον — θα σχετίζονται με την τήρηση του πνεύματος της παραδόσεως, αυτού του πνεύματος, που άνεβίωσε ύστερα από 2.000 χρόνια τις γιορτές της Δωδώνης.

#

Η ΕΚΘΕΣΗ ΥΔΑΤΟΓΡΑΦΙΩΝ

Πρέπει να συγχαρούμε το Σωματείο «Φίλοι των 'Ιωαννίνων» για την έκθεση των αντιγράφων υδατογραφιών (άκουαρέλλα) από έργα μεγάλων ζωγράφων που, με πρωτοβουλία του και μέσα στα πλαίσια της Πινακοθήκης 'Ιωαννίνων, έφερε και στην πόλη μας η ΟΥΝΕΣΙΚΟ. Την ανάγκη ν' αναπτύξει η Πινακοθήκη μας μια προγραμματισμένη δραστηριότητα για την δημιουργία ενδιαφέροντος και για την άμεσώτερη άπαφή του κοινού με την ζωγραφική την τονίσαμε κατ' επανόληψη από τη στήλη τούτη («'Ηπειρ. 'Εστία» τεύχη 99—100 και 108), κάνοντας μάλιστα και συγκεκριμένες υποδείξεις. Και τώρα, που ήδη έγινε η αρχή — αρχή σοβαρή και οργανωμένη τόσο καλά — μπορούμε να πούμε, ότι οι «Φίλοι των 'Ιωαννίνων» και την ανάγκη αυτή έχουν συνειδητοποιήσει και σωστά αρχίζουν να την αντιμετωπίζουν. 'Εν τούτοις, υπαλείποντο ακόμα πολλές τέτοιες εκδηλώσεις, για να μπορεί να πάρει κι' η Πινακοθήκη 'Ιωαννίνων τη θέση που πρέπει στην γενικότερη πνευματική και καλλιτεχνική ζωή του τόπου. Βέβαια, δεν γίνονται αυτά όλα από την μια μέρα στην άλλη. 'Αλλά, οι «Φ. Ι.» να είναι βέβαιοι πως, στην προσπάθειά τους αυτή, θα βρουν απ' όλους πλήρη και ανεπιφύλακτη την συμπαράσταση για την επιτυχία ενός τόσο υψηλού σκοπού. Και επ' ευκαιρία, θα θέλαμε δώ να διατυπώσουμε μερικές σκέψεις και να κάνουμε μερικές παρατηρήσεις: Πολλά απ' τ' αντίγραφα της έκθεσεως αυτής όχι μονάχα δεν είναι γωστά και καταχωρημένα στην ιστορία της νεώτερης τέχνης, αλλά και δεν είναι τουλάχιστο αντιπροσωπευτικά της τέχνης των ζωγράφων που τα υπογράφουν (παράδειγμα οι άκουαρέλλες των Σεζάν, Γκογκέν, Μανέ). Γιατί η ΟΥΝΕΣΙΚΟ (που είναι φυσικά μια έγγυηση άνομιφισθητήτου και παγκοσμίου κύρους) δεν τὸ πρόσεξε σπὴν ἐπιλογή αὐτή; Δὲν θὰ εἶταν και

λύτερο ἂν, ἀντὶ τῆς ὑδατογραφίας — πού οἱ μεγάλοι ζωγράφοι δὲν τὴν χρησιμοποίησαν γιὰ τὰ σοβαρὰ ἔργα τους —, ἡ ἐκθεση αὐτὴ γίνονταν μὲ ἀντίγραφα ἀπὸ ἐλαιογραφίες; Σήμερα, δὺς αὖ τῷ Θεῷ, ἡ μηχανικὴ — τεχνικὴ παραγωγή ἀντιγράφων πινακῶν (ρεπρουλιξιόν) ἔχει ἐκδόσει κοπὰ ἑκατομμύρια τέτοια ἀντίγραφα πού κυκλοφοροῦν ἀκόμα καὶ στὶς πιὸ μικρὲς ἐπορχιακὲς πόλεις. Οἱ «Φίλοι τῶν 'Ιωαννίνων» ἄς κρατήσουν τὴν παρατήρησή μας τούτη ὑπὸ σημείωσιν γιὰ νὰ τὴν θέσουν ὑπ' ὄψιν τοῦ κ. Μαιτουδῆ. Μπορεῖ — νομίζουμε — νὰ γίνει κι' ἄλλη τέτοια ἐκθεση, εἴτε μὲ τὴν συμπαράσταση τῆς ΟΥΝΕΣΙΚΟ, εἴτε καὶ χωρὶς αὐτήν. Ἴσως δὲν θὰ εἶταν δύσκολο νὰ ἐξοικονομοῦνταν, ὑπὸ τύπον δωρεῖου, τ' ἀναγκαῖα ἀντίγραφα ἀπ' τοὺς εἰσαγωγεῖς στὸν τόπο μας τῷ ἀντιγράφων αὐτῶν.

Δ. ΚΟΚΚΙΝΟΣ

#

Η Χ. Ε. Ν.

Ἴσως δὲν εἶναι εὐρύτερα γνωστὴ στὸν τόπο μας ἡ ὑπαρξη καὶ ἡ δραστηριότητα τῆς Χ. Ε. Ν. (Χριστιανικὴ Ἐνωσις Νεανίδων). Ὑπάρχουν, ἄλλωστε, καὶ ἄλλες δυὸ — τρεῖς ἀκόμα σχεδὸν ὁμότιπλες Χριστιανικὲς Ὀργανώσεις (Χ. Α. Ν., Χ. Ε. Ν., Χ. Φ. Ε.) πού δυσκολεύουν κάπως τὴν διάκριση. Ἡ Χ. Ε. Ν. εἶναι παγκόσμια ὁργάνωση, πού ἔχει ὁμως αὐτονομία διοίκησης στὴν κάθε χώρα. Στὴν Ἑλλάδα, ιδρύθηκε τὸ 1948 καὶ, ἀπὸ τότε, ἐγκατέστησε καὶ τὴν μοναδικὴ στὸν τόπο μας Ἀνωτέρα Σχολὴ Στελεχῶν Κοινωνικῆς Προνοίας. Καί, στὸ μεταξύ, ἔφτιαξαν ἕνα ἐκτεταμένο κοινωνικὸ — ἐκπαιδευτικὸ καὶ πολιτιστικὸ ἔργο, πού συνιστᾷ πολυσήμερο δυναμικὸ γιὰ τὴν κοινωνία καὶ γιὰ τὴν προαγωγή τῆς γυναίκας στὴν Ἑλλάδα, Ἐξω ἀπὸ παρερμηνεῖς τοῦ Χριστιανικοῦ πνεύματος καὶ πάω στὴν ὀρθολογιστικὴ θεώρηση τῶν πραγμάτων, ἡ Χ. Ε. Ν. ἐπιδιώκει νὰ βοηθήσει τὴν γυναῖκα γενικᾶ νὰ χειρφετηθεῖ οικονομικᾶ κι' ἐπαγγελματικᾶ καί, ταυτόχρονα, νὰ τῆς δώσει τὸν ὄπλιζμό ἐκεῖνο, πού θὰ τῆς ἐπιστρέψει νὰ βάλει περιεχόμενον στὴν κοινωνικὴ τῆς ἀποκατάσταση, ὥστε νὰ μὴν λυγίσει κάτω ἀπ' τὸ βάρος τῶν ἀξιώσεων, πού θὰ προκύψουν ἀπὸ μιὰ τέτοια θέση εὐθύνης. Ἐτσι, ἐκτὸς ἀπ' τὴν Σχολή, πού εἶναι κάτι παρόμοιο μὲ μιὰ παιδαγωγικὴ Ἀκαδημία κοινωνικῆς ἀποστολῆς, ἴδρυσε καὶ σὲ πολλές πόλεις (Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Κέρκυρα κ.ά.) Μορφωτικὰ Κέντρα καὶ Οἰκοτροφεία, δημιουργώντας ἕναν εὐρὺ κύκλο ἀγωγῆς καὶ ἀλληλε-

γύης, που τόσο χρειάζεται στην εποχή μας.

Στόν τόπο μας, ιδιαίτερα, ή οργανωμένη μορφή άγωγής και συμπαράστασης, είναι ζωτικής σημασίας, γιατί ή πρόνοια για την επαγγελματική άποκατάσταση και ή έλλειψη κέτρων ομαδικής ζωής στέκονται φοβερά εμπόδια για την προκοπή και την αξιοποίηση των όποιων προσόντων μιάς γενεάς, Παράλληλα, μέσα στο κλίμα αυτής τής ατμόσφαιρας, ή Σχολή τής Χ. Ε. Ν. δίνει συνεχώς στελέχη, που καλύπτουν έ.α χρόνο κενό ειδικομένου και μορφωμένου προσωπικού στις υπηρεσίες του ύπουργείου Πρόνοιας και στους παρόμοιους οργανισμούς (ή «Βασιλική Πρόνοια», τo «ΠΙΚΠΑ», οί Παιδικόί Σταθμοί, Παιδικά Δικαστήρια, Αναμορφωτικά Καταστήματα κ. λ.). Όλ' αυτά, μέσα σ' ένα πνεύμα οικουμενικού περιβάλλοντος, γίνονται μιά συνείδηση κοινότητας, που παύει τώρα έλπιδοφόρες διαστάσεις, στην διομόρφωση τής μεταπολεμικής ζωής μας. Είναι άξιο θαυμασμού και καθολικής συμπαράστασης τo έργο τής Χ. Ε. Ν. στην χώρα μας. Πρέπει ν' άποκτήσουμε δικές μας πηγές δυνατότητας προσαρμογής στις άπαιτήσεις που έχει ή σύγχρονη πραγματικότητα. Κι' ή προσπάθεια τούτη, ή τόσο έπιτυχημένη, είναι μιά ύπηρεσία ύψιστης σπουδαιότητας και τιμάει ξεχωριστά τo Διοικητ. Συμβούλιο, που την έπωμίζεται με πλήρη συνείδηση τής άποστολής του Ίδρύματος.

Δ. ΚΟΚΚΙΝΟΣ

Η "ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΗΜΕΡΑ," ΤΗΣ Α.Τ.Ε.

Άθόρυθη και σεμνή ή γιορτή τής «Πνευματικής Ημέρας τής Αγροτικής Τραπεζής Έλλάδος» έγινε πριν άπό καιρό στην Θεσσαλονίκη, στην αίθουσα τής «Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών». Και ή άλλη φορά ξαναγράψαμε για την πρωτοβουλία αυτή τής Α.Τ.Ε. που εξέλιχθηκε πια σε θεσμό—και την τονίσαμε σαν παραδείγματα και για τ' άλλα τραπεζιτικά και πιστωτικά Ίδρύματα τής χώρας μας. Στους πρώτους χρόνους τής ίδρύσεώς των, οί τράπεζες και οί διάφοροι πιστωτικοί οργανισμοί δεν περιορίζονταν μόνο στο άντικείμενο τής οικονομικής συ.αλλαγής, αλλά θεωρούσαν ύποχρέωση, άνάγκη έθνική νά βοηθήσουν έξισου και την πολιτιστική και πνευματική ανάπτυξη τής χώρας των. Έτσι θεμελιώθηκε μιά εύγενική παράδοση και, μαζί, προωθήθηκαν και οί ήθικες άξίες στα κρίσιμα εκείνα χρόνια για την συγκρότηση τής νεοελληνικής μας όντότητας. Και την παράδοση, αυτή άν δεν την κράτησαν σήμερα στις διαστάσεις τής εποχής μας, φαίνεται πως εύτυχώς δεν την έχουν λησιμονή-

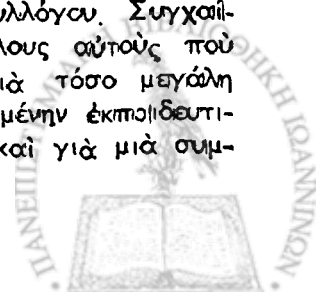
σει οί οικονομικοί τούτοι οργανισμοί, που σπηρίζουν και την δημοσιονομική φυσιογνωμία του τόπου μας. Όμως, ή διαφύλαξη μιάς πειραδομένης ιστορίας, είναι άνάγκη όχι μονάχα νά έχει κάποια συνέχεια, αλλά και νά ξεπερνιέται. Κι' ή Α.Τ.Ε., ξεκινώντας άπ' αυτά τά κίνητρα, προσπαθεί νά δώση κι' ένα εύρύτερο περιεχόμενο τής «Πνευματικής Ημέρας» που καθιέρωσε. Στόν έφετεινόν άπολογισμό, αναφέρονται 5 βραβεία, με σύνολον έπάθλων 10,000 δρχ. καθώς κι' ή προκήρυξη, για τo 1962, ένός ειδικού βραβείου άπό 10.000 δρχ. για ένα σύγγραμμα, που νά γραφεί άπό Βαρειοελλαδίτην, σχετικό με την γεωργοοικονομικήν πρόοδο. Παράδειγμα που θα πρέπει νά γίνει άρχή σε όλους τους οικονομικούς ταμείς του βίου μας. Σήμερα, ο άνθρωπος πάσχει περισσότερο άπό κάθε άλλη φορά άπ' την οικονομική πίεση, πράγμα που δεν τον άφήνει νά ολοκληρώσει μιάν έξοδο χωρίς την συμπαράσταση τέτοιων οργανισμών. Ύστερα, πως θ' άνασυγκροτηθούμε υλικώς χωρίς την πνευματική και ήθική μας άναγέννηση;

Δ. ΚΟΚΚΙΝΟΣ

✱

"ΔΩΔΩΝΑΙΟΝ ΦΩΣ,"

Ο Διδακκαλικός Σύλλογος Ίωαννίνων, που τόση δραστηριότητα έχει άναπτύξει και σαν συνδικαλιστικόν όργανο και σαν πνευματική—πολιτιστική όργάνωση, εξέδωκε τώρα κι' ένα σοβαρό περιοδικό σύγγραμμα, τo «Δωδωναίον Φως», άπ' τά όγκωδέστερα και άπ' τά καλύτερα στο είδος του, που έχομε στόν τόπο μας. Αν κρίνουμε άπ' τo πρώτο τεύχος που κυκλοφόρησε, θα διαπιστώσουμε πως ο Διδακκαλικός Σύλλογος Ίωαννίνων ξεκινάει τώρα για μιά πολύ μεγάλη διεύρυνση τής άποστολής του και πως οί προθέσεις του εκτείνονται και πέρ' άκόμ' άπ' την καταστατική του ύπόσταση. Αυτό είναι που, ταυτόχρονα, δίνει στο ξεκίνημα τούτο και βαρύτερες εύθυνες. Γιατί ένα πνευματικόν όργανο καθώς τo περιοδικό είναι κι' ένας χώρος όπου όχι μονάχα εκφράζεται ο κόσμος που εκπροσωπεί, αλλά και που κρίνει και κρίνεται μαζί αυτός ο κόσμος, χωρίς έξαιρέσεις. Και την εύθυνη αυτή, φαίνεται καθαρά πως ο Δ.Σ. την έχει συνειδητοποιήσει άπ' την άρχή, γιατί άκριβώς τo θέμα τής εύθυνης είναι και τo πρώτο άρθρο στο περιοδικό, που τo ύπογράφει ή Διοίκηση του Συλλόγου. Συγχαίραμε, λοιπόν, τους Διδακκαλικούς αυτούς που άνέλθον έτσι θαρραλέα μιά τόσο μεγάλη προσπάθεια για μιάν οργανωμένη εκπαιδευτικήν επικοινωνία μεταξύ των και για μιά συμ-



βολή τους στην γενικότερη πνευματική ζωή της χώρας μας και τους εύχόμαστε να πραγματοποιήσουν απόλυτοι τον Μεγάλο Σκοπό που έταξαν με την έκδοση του περιοδικού τους. Και να είναι βέβαια, πώς η δικαίωση στους ευγενικούς αγώνες, είναι ο κότινος που δεν αγοράζεται και που δεν χάνεται ποτέ,

Δ. Κ.

“ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜ. ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ,”

Το «Πρακτορείο Πνευματικής Συνεργασίας», που κρατεί και που διευθύνει ο γνωστός λόγιος Μάριος Βαγιάνος, εγκαινίασεν έφέτος μια σειρά από εκθέσεις ζωγραφικής, που καλύπτουν ολόκληρη την θερινή περίοδο. Είναι εύκολο ν' αντιληφθεί κανείς την μεγάλη αυτή οργανωμένη προσφορά καλλιτεχνικής κινήσεως, που και' αυτόν τον τρόπο κάνει ο κ. Μ. Βαγιάνος στηζωήτης πρωτεύουσας, και να εκτιμήσει την ωραία και ωφέλιμη σύλληψη της πρωτότυπης ιδέας του. 'Απ' ό,τι πληροφορούμαστε, οι εκθέσεις αυτές, ομαδικής παρουσίας έκθετών, γίνονται μ' ένα θαυμαστό πρόγραμμα ένδοξο και ως προς την θεματογραφία και ως προς την εκπαιδευτική προέλευση των καλλιτεχνών, "Έτσι, όχι μονάχα δίνεται στο καινόν ή εύχέρεια να πλησιάζει πιο γρήγορα και πιο ολοκληρωμένα μια τέτοια ομαδική έκθεση, αλλά βοηθάει κιόλας και αυτήν την ίδια την πορεία της τέχνης, δίνοντάς της ένα πλαίσιο οικείο στην κάθε περίπτωση. 'Αξιζει, λοιπόν, να συγχροούμε ιδιαίτερα τον κ. Βαγιάνο και να εύχουμε για την διεύρυνση της πνευματικής του δραστηριότητας, τώρα που πρόκειται να επαναλάβει και την έκδοση του περιοδικού «ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ», που τόση απήχηση είχε όταν έβγαине, στην πνευματική και καλλιτεχνική κίνηση του τόπου μας.

Δ. Κ.

ΜΙΑ ΤΡΙΑΝΤΑΕΤΙΑ

«Θρακιζά» και «Θρακιζόν Κέντρον»

Είναι τώρα τριάντα περίπου χρόνια, απ' όταν ιδρύθηκε στην 'Αθήνα μιάν «'Αδελφότητα Θρακιωτών Επιστημόνων», που «ψυχή και συνισταμένη» της ήταν — κι' εξακολουθεί ακόμα να είναι — ο τ. βουλευτής και ύπουργός κ. Φιλίππος Μανουηλίδης.

Το έτσι ιδρυμένο Θρακικό αυτό Κέντρο, έχει εκδόσει, μέχρι σήμερα, περισσότερους από τριανταπέντε τόμους του περιοδικού «Θρακιζά», πολυσέλιδου και μεγάλου σχήματος, με θέματα Ιστορικά, Ιστοριοεκκλησιαστικά

και λαογραφικά, που μαζί με το «'Αρχεόν Γλωσσιστικού και Λαογραφικού Θησαυρού», ασχολούνται στην περίωση του αντίστοιχου υλικού.

Κατά τον ίδιο τρόπο και για τον ίδιο σκοπό εκδίδονται και πολλά άλλα έπαρχιακά περιοδικά, όπως π. χ. τα «Μακεδονικά» της 'Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών (Θεσσαλονίκη), τα «Σερροϊκά Χρονικά» (Σέρρες), ο 'Αριστοτέλης» (Φλώρινα), τα «Κρητικά Χρονικά», τα «Κερκυραϊκά Χρονικά» κ. ά.

Δ. Σ.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Τάκη Π. Γκοσιόπουλου (Στ. Χρυσού): «'Ο γυμνός της νύχτας» (ποίημα), Θεσσαλονίκη, 1961.

Τρυφερή και ήσυχη ευαισθησία, άνακατωμένη με κάποια φρονιμάδα ώριμότητας, ή ποίηση του Τάκη Γκοσιόπουλου (που είναι έξισου γνωστός και ως Στέφανος Χρυσός στη φιλολογική σελίδα της έφημερίδος «'Ελλην. Βορράς» της Θεσσαλονίκης) φέρνει στις μέρες μας μιάν ήρεμη άναπνοή λυρικού στοχασμού. 'Η προσφορά του Θεσσαλονικιώτη αυτού ποιητή και κριτικού, είναι από χρόνια γνωστή γενικότερα στα 'Ελληνικά Γράμματα. Τώρα, με την παραπάνω συλλογή, δίνει μιάν ολοκληρωμένη προσωπική ποίηση, που βγήκε από καθαρό προβληματισμό για την μορφή και πού, γι' αυτό άκριβώς, ο Τ. Γκοσιόπουλος πρέπει να σπαιματήσει ιδιαίτερα την κριτική. Τα θέματα κι οι νυγμοί του ποιητή είναι τραβηγμένα απ' όλον σχεδόν τον χώρο της ψυχικής ζωής των ανθρώπων, Στέκεται πάντα ευαίσθητος, κρατημένος άπόνα γνωστικό άλγος και μαζί απ' την χαρά, για να τραγουδήσει, να οργανώσει σ' έκφραση την ροή αυτής της άκριβής ζωής, όπως υπάρχει στην αντίληψη των μεταπολεμικών χρόνων μας. Περισσότερο προσωπικός, μ' έπικεντρο τή δική του αίσθηση, άναπνέει πάντα μέσα σ' ένα κλίμα λυρικής οδοιπορίας, χωρίς άνατινάξεις. Και, το ίδιο φρόνιμα, οικοδομεί τις βιωμένες αυτές καταστάσεις, πάω σ' ένα σχήμα μορφής μοντέρνο, έλεύθερο, αλλά που δεν άπαμακρύνεται αυθαίρετα κι' απ' τις παραδομένες κατακτήσεις του στίχου.

... ..
'Η ποιητική συνείδηση με είχε όριστικά έγκα-

(ταλείψει
οι άχτίδες της δραστής μου είχαν τόσιν άμ-
(δλυθή
πού τον κόσμο έδλεπα γύρω μου συγκεχυμέ-
(νον πολτό.

Και ήθεε ή νυχτερίδα να με φιλήση και να
(μιλήση,
παραμορφωμένο πνεύμα της σύγχρονης ζωής
άρρωστης φαιτασίας, παράλογης άφαίρεσης
(καιρός,
πνευματικής κι' αισθησιακής άσελγείας πνεύ-
(μα!

Τά βλέφαρα των ωραίων κοριτσιών
κοίμισαν τις χίμαιρές μου

Στου Λεχόδου τά ειρηνικά μονοπάτια
μανουσάκια κι' ήράθεμα
τά κλειστά παράθυρα
της ψυχής σου άνοιξαν...

Και με την βαθεία χαμένη πληγή, που έ-
χουν οι ευαίσθητοι ειρηνικοί άνθρωποι, ο ποιη-
τής άγγίζει, το ίδιο άπαλόφρωνος, και τις με-
γάλες ώρες της κατοχής:

..... και κάτω στη, άνθισμένη μυγδαλιά
έπεφτε αφήνοντας μια ρόδινη
γραμμή στο χώμα, ο μαχητής...

Είναι φανερή ή ψυχική εύφορία, που συνέ-
χει την έσωπερη ζωή και το καθαρό τόλαντο
του Τ. Γκοσιόπουλου. Γι' αυτό, πιστεύομε
πως, πολύ σύντομα, θα έχουμε και κάποιο και-
νούργιο του βιβλίο, Και, παρ' όλο που οι
στίχοι του έχουν μιάν άτομική διαμόρφωση
και πληρότητα αισθητικής, πιστεύομε πως μια
άφαίρεση θα έδινε μεγαλύτερη πυκνότητα στις
κορυφώσεις της ποιήσής του, όπως και κά-
ποια αντίσπαση άκόμα στην έννοιολογική έρ-
θρωση των εικόνων, που, σε λίγα σημεία, πα-
ρασύρουν και πέρ' άπ' το άπολύτως μη περιτ-
τό.

Δ. ΚΟΚΚΙΝΟΣ

Ε Π Ι Σ Τ Ο Λ Α Ι

Άγαπητή «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ»

Άν και σάς γράφω άργά, παρακαλώ σημειώστε τις παρακάτω διορθώσεις στη
μελέτη μου «ΛΑΟΓΝΩΣΤΙΚΑ» που δημοσιεύτηκε στο τεύχος του Ίανουαρίου. Πρόκειται
για τα σπουδαιότερα μόνο τυπογραφικά λάθη και παραλήψεις.

Στη σελ. 22 στην άρχή της 2ης στήλης του κειμένου να προστεθεί ή λέξη «παρ'».

Στη σελ. 23, σειρά 12, άπό τά κάτω προς τ' άπάνω, στήλη 1η ή λέξη να δια-
δοαστεί: «καταλέγουσιν».

Στη σελ. 28 στη στήλη 1η, έπειτα άπό την 8η να προστεθούν: «κίνηση στο λαο-
γνωσικό ύλικό, συντελούν και στη ζωή του. Είναι, για να μιλήσουμε με μιάν παραστα-
τική εικόνα κλπ.

Στην ίδια σελ., στήλη 2η, σειρά 26 άπό πάνω προς τά κάτω, στη φράση: «ώς
να προσέλαβον νέαν μορφήν» να προστεθεί: «και άκμήν».

Στη σελ. 31 στήλη 2η σειρά 13 άπό τά πάνω προς τά κάτω, να διαδοαστεί: «ό-
τον τά διαβάσαμε». Και συνέχεια παρακάτω στη σειρά 31 «έστω το διαισθάνεται».

Στη σελ. 32, στήλη 2η, σειρά 12 «πασχίζει να μάσει».

Στη σελ. 33, στήλη 1η, σειρά 2η άπό τά κάτω προς τά πάνω: «χασκογελού».

Στη σελ. 36, σειρά 23 άπό κάτω προς τά πάνω: «στης Θεσσαλονίκης τακτικής».

(Στήλη 1η).

Στη σελ. 37, στήλη 2η, σειρά 23 άπό τά πάνω προς τά κάτω «Έλλην. Έγκυκλ.
Πυρσού τάμ. Κ'».

Στη σελ. 38, στήλη 1η, σειρά 18 άπό τά πάνω προς τά κάτω, να προστεθεί:
«θα κάμει να μη χασομεράει καθόλου, πια να μου πει έ.αι παραιμύθι». Να σδύσει
δηλαδή όλο αυτό: «ένα παραιμύθι, γιατί μανία τόχω ν' άκούσω μου πει ένα παραιμύθι».

Στην ίδια σελίδα, στήλη 2η, σειρά 12 άπό τά πάνω προς τά κάτω: «όχι σοφών



κοιτηγητῶν πού πασχίζουν νὰ ρίξουν». Συνέχεια, σειρά 16: «τὸ λόγο πὺς ἀν»
 Τὰ ἄλλα δὲν ἀλλάζουν τὰ γραφόμενά μου.
 Με πολλές εὐχαριστίες, ΛΑΟΓΝΩΣΙΚΟΣ

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ

Συναυλία στὴ «Λιμνοπούλα»

Κατὰ τὸ δίμηνο Ἰουλίου—Αὐγούστου (πιὸ σωστὰ ὡς τὶς 10 Αὐγούστου πού ολοκληρῶνεται ἡ ἐκτίμηση τοῦ παρόντος τεύχους), τὰ Γιάννινα ἔγιναν ἓνα ἐνδιαφέρον κέντρον πνευματικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν γεγονότων. Πολὺ εὐχάριστο, πολὺ ἐνθαρρυντικὸ καί, πρὸ παντός, αὐτὸ εἶναι μιὰ κατὰκλιση, ἓνα προηγουμένον ἐγγύησης γιὰ τὸ μέλλον. Ἡ πρώτη ἐκδήλωση, ἔγινε τὴν Κυριακῇ, στὶς 2 Ἰουλίου μετὰ τὸν «Ὀρφεὺς» τοῦ Γκλαὺκ, πού τὴν ὀργάνωσε ἡ Περιηγητικὴ Λέσχη ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ ὑπουργοῦ κ. Ε. Ἀβέρωφ. Συνέπραξαν ἡ Χορωδία Ἀθηνῶν καὶ ἡ Συμφωνικὴ Ὀρχήστρα Θεσσαλονίκης ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κ. Μ. Παλλάντιου (160 ἐκτελεστοὶ μετὰ 3 σολίστ). Ἡ συναυλία αὐτὴ δόθηκε στὸ ὑπαίθρο, στὴν πλατὴ τοῦ Ναυτικοῦ Ὁμίλου Ἰωαννίνων (Λιμνοπούλα), νύχτα, ὑπὸ τὸ φῶς τῶν προβολέων. Ἡ ὀργάνωση ἔγινε μ' ἐντατικὴ κοίτη πλάυσια προετοιμασία, ἀλλὰ ἐπειδὴ δὲν προσέχθησαν ἀρκετὰ τόσο ἡ διάταξη τῶν θέσεων (στενόμακρη, ὀρθογώνια πλατεῖα μετὰ 3—4 πυκνοὺς στίχους ὑπερχιλίων καθισμάτων), ὅσο καὶ ὁ φωτισμὸς, πού εἶταν σκληρὸς καὶ ὄχι ἔμμεσος, ἐμείψαν πάρα πολὺ τὴν ἀπόδοσιν. Περ' ἀπ' τὶς πρώτες προσημοῦχες σειρές, στὸ ἀφροατήριον δὲν ἔφτανε εἰ μὴ διάχυτη καὶ πολλὰς φορές, μ' ἓνα σωρὸ ρήγματα ἢ ὠραία τούτη δυσδικὴ ἐρμηνεία τῆς συμφωνίας τοῦ Γκλαὺκ.

Συναυλία τοῦ Ὁδείου

Τὴν Κυριακῇ, στὶς 9 Ἰουλίου, τὸ Ὁδεῖον Ἰωαννίνων πού ἔχει τὸ Λύκειον Ἑλληνίδων, ἔδωκε μετὰ πολλὴ ἐπιτυχία τὴν ἐτήσια Συναυλία (ἐπίδειξη) τῶν τάξεων Ο. Μέλτζου (Βιολί), Ε. Παπαπέτρου (Πιάνο), Α. Βαύλαρη (ἀκκορντεόν) καὶ Ε. Ἀράπη (ρυθμικὴ). Ὅπως κάθε χρόνο, ἔτσι καὶ φέτος, ἡ πόλις μας εἶχε τὴν εὐκαιρία νὰ ἐκτιμήσῃ τὴν προσφορά πού κάνει στὸν τόπο μας ἡ ὑπαρξὴ τοῦ Ὁδείου αὐτοῦ καὶ τὴν χρησιμότητα ἐνὸς τέτοιου

Ἰδρύματος. Στὴν συναυλία πήραν μέρος ὅλοι οἱ μαθηταὶ (εἴτε μεμονωμένοι εἴτε ἐν συμπράξει) κ' ἐκτελέσθη ἓνα ποικίλον μουσικὸ πρόγραμμα, χωρισμένον σὲ δύο μέρη.

Ἐκθεσὴ Ζωγραφικῆς

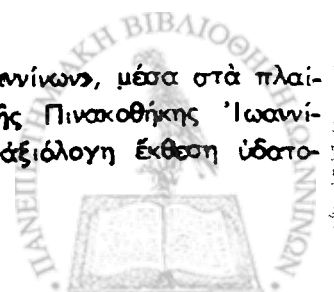
Ἀπ' τὶς 4 ἕως τὶς 11 Ἰουλίου, στὶς αἴθουσες τῆς Λέσχης Ἰωαννίνων ἐξέθεσεν ἔργα ζωγραφικῆς ὁ Βορειοελλαδίτης ζωγράφος κ. Πάρος Κουσαυτζίδης. Οἱ πίνακες χωρὶς ἐνιαῖο ὕφος καὶ μετὰ κάποια ταλμηρὴ ποικιλία θεμάτων, ἔδειξαν πὺς ὁ κ. Κουσαυτζίδης, παρὰ τὴν ἀσκησὴν τοῦ στὸ σχέδιον, δὲν ὀλοκλήρωσε ἀκόμα τὴν πορεία τῆς διαμόρφωσης τόσο τῶν ζωγραφικῶν κριτηρίων του, ὅσο καὶ τῆς παλέττας του. Ἔτσι, στὸ περισσότερον μέρος, ἡ ἐκθεσὴ φανέρωσε κάποια ἔλλειψη ὠριμότητος καὶ κάποια ἴσως ἀβασάνιστη πρόοδος, πού ὡς εἶταν ἐπόμενον, τῆς στέρησαν τὴν καλὴν ἐπιτυχία. Ὡστόσο, ἡ παρουσία τῆς στὴν πόλις μας, ὑπῆρξε μιὰ καλλιτεχνικὴ προσφορά.

«Οἱ μικροὶ τραγουδισταὶ τῶν Παρισίων»

Ἡ «Ἐταιρεία Ἡπειρωτικῶν Μελετῶν» ἐπέτυχεν νὰ φέρῃ στὶς 23 Ἰουλίου, τὴν διεθνῶς γνωστὴ καὶ φημισμένη Χορωδία τῶν «Μικρῶν Τραγουδιστῶν» τῶν Παρισίων. Τὸ χορωδιακὸ αὐτὸ συγκρότημα τῶν παιδιῶν, πού, κατὰ τὶς πιὸ ἐγκυρες κριτικὲς τῆς Εὐρώπης, καταπλήσσει μετὰ τὴν ἐντομὴν χρησιμοποίησιν τῶν φωνῶν, ἐξετέλεσεν ἓνα μουσικὸν χορωδιακὸν πρόγραμμα ἀπὸ 13 συθέσεις, χωρισμένον σὲ 2 μέρη καὶ ἀφίσε ἀριστερὰ ἐντυπώσεις. Ἡ ἐκτέλεσις ἔγινε στὸ θερινὸ κινηματοθέατρο «Ὀρφεὺς», νύχτα (8,30 μ.μ.) ὑπὸ τὸ φῶς τῶν προβολέων καὶ ἀπετέλεσε καλλιτεχνικὸν γεγονὸς γιὰ τὰ Γιάννινα.

Ἐκθεσὴ ἀντιγράφων

Οἱ «Φίλοι τῶν Ἰωαννίνων», μέσα στὰ πλαίσια δραστηριότητος τῆς Πινακοθήκης Ἰωαννίνων, ὀργάνωσαν μιὰν ἀξιόλογον ἐκθεσὴν ὑδατο-



γραφιών (άκουσθρέλλα σὲ ἀντίγραφα) διασώζων ξένων ζωγράφων. Ἡ συλλογὴ αὐτὴ, πού ἀποτελεῖται ἀπὸ 72 πίνακες, εἶναι τῆς ΟΥΝΕΣΚΟ κι' ἐκτίθεται (4—12 Αὐγούστου) στὴν αἴθουσα τῆς Στρατιωτικῆς Λέσχης. Κατὰ τὰ ἐγκαίνια, πού ἔγιναν τὴν 4ῃ Αὐγούστου, ὁ Γραμματεὺς τῆς ΟΥΝΕΣΚΟ στὴν Ἀθή. α κ, Μαν τούδης μίλησε σχετικὰ μὲ τὸ ἔργο καὶ τοὺς σκοποὺς τῆς ΟΥΝΕΣΚΟ. Ὁ πρόεδρος τῶν «Φίλων τῶν Ἰωαννίνων» κ. Γ. Βηλαράς, πού εἶχε τὴν εὐθύνη τῆς ἐκθέσεως, ἤρθε ὁ ἴδιος στὰ Γιάννινα καὶ παρουσίασε τὸν ὁμιλητή.

Ἐκθεση Λαϊκῆς Ἠπειρ. Τέχνης

Ἡ «Ἐταιρεία Ἠπειρωτικῶν Μελετῶν» καὶ τὸ Πρόγραμμα Ἀναπτύξεως Ἠπείρου (Χειροτεχνικὸν Κέντρον Ἰωαννίνων) ὀργάνωσαν ἀπὸ κοινῶν Ἐκθεσιν Λαϊκῆς Ἠπειρωτικῆς Τέχνης, πού ἔγινε στὸ χῶρο τῆς οἰκίας Ἰωαννίδη (ὄπου καὶ τὰ γραφεῖα τῆς «Ε. Η. Μ.» διαρκείας 4—21 Αὐγούστου. Ἡ ἐκθεση αὐτὴ, βρισκόμενη πάνω σὲ ὑπεύθυνη ἐργασία εἰδικῶν (ξένων καὶ δικῶν μας), παρουσιάζει ξεχωριστὸ ἐνδιαφέρον καί, ὡς ἐκ τούτου, θὰ πρέπει νὰ τὴν ἰδεῖ καὶ νὰ τὴν ἐξετάσει κανεὶς κάτω ἀπὸναι πρῖσμα εὐρύτερης προοπτικῆς καὶ εἰδικῶν καλλιτεχνικῶν κριτηρίων. Σχετικὰ ἡ «Ἠπειρωτικὴ Ἔστια» θὰ δημοσιεύσει ἰδιαίτερο σημεῖωμα εἰδικοῦ συλλογίου τῆς.

Ἐδῶ τονίζουμε μονάχα πὼς εἶναι πολυσήμαντη τόσο γιὰ τὴν ἐπιβίωση τῶν χαρακτήρων τῆς Λαϊκῆς Τέχνης μας στὸν σύγχρονο βίον, ὅσο καὶ γιὰ τὴν οἰκονομία καὶ τὴν προβολὴ τῆς χώρας μας στὴ διεθνή ζωὴ. Τὴν εὐθύνη, ἀπὸ μέρους τοῦ Προγράμματος Ἀναπτύξεως Ἠπείρου, στὴν ἐκθεση ἔχουν ο κ.κ. Ι. Ἐξαρχος καὶ κ. Α. Γιαννῆς.



Δ Ι Α Φ Ο Ρ Α

Ντόρα Μπακόπουλου

Στὴ συμπατριώτισσά μας (ἐγγονὴ τοῦ μακαρίτη Χρηστοβασιλῆ) Ντόρα Μπακοπούλου, ἡλικίας μόλις εἴκοσι δύο ἐτῶν, δόθηκε κατὰ τὰ τέλη τοῦ Ἰουνίου ἐ. ἔ. ἀπὸ τὸ Κοσσερβαπουὰρ τῆς Γενεύης, τάξη τῆς βιρτουοζιτέ, τὸ πρῶτο βραβεῖο καὶ τὸ μετάλλιο τῆς ἐμπροβιζασιὸν σπὸ πιάνο. Ἡ ἀπονομὴ τῶν σχετικῶν διπλωμάτων, ἔγινε σὲ εἰδικὴ τιμητικὴ τελετὴ στὸ Βικτόρια — Χῶλ τῆς Γενεύης. Μὲ τὴν τι-

μητικὴ αὐτὴ διάκριση ἀπασχολήθηκαν καὶ οἱ ἔφημερίδες τῆς πόλης αὐτῆς Λὰ Σουίς, Ρόττερ καὶ Τριμπούν ντὲ Σουίς, μὲ πολὺ κολακευτικὰ γιὰ τὴν τιμηθεῖσα Ἑλληνίδα λόγια. Μεταφέρουμε ἐδῶ ἀπόσπασμα ἀπ' ὅσα σὲ μιὰ ἀπ' αὐτὰς ἔγραψε «ὁ κορυφαῖος Ἑλβετὸς μουσικὸς» κριτικὸς Ἐντουάρντ Μουέλνερ — μουρ: : Μιλῶντας γιὰ τὴν ἀξιοσημεῖωτη τεχνικὴ τῆς καὶ τὴν ἐμπνευσμένη στὸ παίξιμό τῆς πνοή. πρόσθεσε ὅτι, ἡ Ντόρα Μπακοπούλου «εἶναι ἕναι καθαρὸ ταλέντο στὸ ὁποῖο τὸ πνεῦμα, εἶναι ἐνωμένο μὲ τὴ ζωνρότερη καὶ πιὸ συναρπαστικὴ εὐαισθησία».

Ἡ Ντόρα Μπακοπούλου γεννήθηκε στὰ 1939. Στὰ 1957, σὲ ἡλικίαι μόλις 15 ἐτῶν, πήρε πρῶτον ἀπὸ τὸ Ὄρειο Ἀθηνῶν, τὸ αἰβραβεῖο δεξιοτεχνίας, πού γιὰ πρῶτη φορά ἀπνευμήθηκε σὲ τόσο νεαρὸ μαθητὴ του. Στὸ διοργανισμὸ ὑποτροφιῶν τοῦ Ι.Κ.Υ. ἐπρῶτευσε, στὰ 1958. Μελέτησε τὸ πιάνο στὴ Μουσικὴ Ἀκαδημία τῆς Βιέννης, ὑπὸ τὸν Σάιντ-λχάρνερ, καὶ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1961 ἐφοίτησε στὸ Ὄρειο Γενεύης ὑπὸ τὸν Καθηγητὴ Χιλντμπράντ.

Ο κριτικοὶ ὄλων τῶν πιὸ πάνου ἔφημερίδων ὁμιλοῦν, καὶ ἀναπόκριται σχολιάζουν πολὺ ἐπαινετικὰ τὸ παίξιμό τῆς.

Δ. Σ.



BIBLIA ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

Β Ι Β Λ Ι Α

Ἐκτελ. Ἐπιτροπῆς Προγρ. Ἀναπτ. Ἠπείρου : «ΜΕΛΕΤΑΙ ΚΑΙ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ ΗΠΕΙΡΟΥ» (Τόμοι Α' καὶ Β'), σχ. 8ον, σελ. 232, Ἰωάννινα 1960.

Ἐκδοσις «Βιβλιοθήκης Ἠπειρ. Ἐταιρείας Ἀθηνῶν» (ἀρ. ἐκ. 2, 3) : 1) «ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΒΛΑΧΟΣ — Ο ΑΠΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ» (μνημόσυνοι λόγοι Σπ. Μ. Καλλιάρφα, Ἀλεξ. Βαμβέτσου, Διονυσίου Ψαριανοῦ — Μητροπολίτου Σερβίων καὶ Καζάνης, Γεωργίου Βαβαρέτου), σχ. 8ον, σελ. 72. (εἰκόνες ἐκτὸς ἀριθμ.), Ἀθήναι 1961. 2) «ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΣΙΜΟΥ ΜΠΑΛΑΝΟΣ» (μνημόσυνοι λόγοι Σπ. Μ. Καλλιάρφα καὶ Ε. Π. Φωτιάδου), σχ. 8ον, σελ. 32, Ἀθήναι.

Ἀνδρέα Μπολῖνη : «ΑΝΘΡΩΠΙΑ ΚΑΙ ΠΙΚΡΑ» (ποιήματα), σχ. 8ον, σελ. 64, Θεσσαλονίκη 1961.



Γεωργίου Χ. Χιονίδη : «ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ» (τῆς πόλεως καὶ τῆς περιοχῆς— Τόμος Α'), σχ. 8ον μεγ., σελ. 244, Βέροια, 1960.

Γεωργίου Χ. Χιονίδη : «ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ» σχ. 8ον μεγ., σελ. 72, Βέροια, 1961.

Παν. Χρονοπούλου — Πάλμια : ΡΩΣΣΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ» (Πούσκιν, Λερμοντώβ, Μερσεκόβσκι, Ἀπούχτιν, Μπάλμοντ — Ρωσικὰ τραγούδια — Ἀνάμικτοι ρυθμοί), σχ. 8ον, σελ. 88, Ἀθήναι, 1961.

Θεόκλητου Καριπίδη : «ΠΙΝΑΚΕΣ» (ποιήματα) σχ. 8ον, Θεσσαλονίκη, 1961.

Τάκη Π. Γκοσιόπουλου (Στέφ. Χρυσού). «Ο ΓΥΜΝΟΣ ΤΗΣ ΝΥΧΤΑΣ» (ποιήματα), σχ. 8ον, σελ. 32, Θεσ.κη, 1961.

Γ. Θ. Σούλου : «Η ΜΠΑΝΤΑ ΤΟΥ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΥ» (ποιήματα), σχ. 8ον, σελ. 32, Πάτρα, 1961.

Μιχαήλ Ν. Μπάση : «ΣΠΗΛΑΙΟ ΠΕΡΑΜΑΤΟΣ — ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ» (Ἐκδοσις «Ἐταιρείας Ἡπειρωτικῶν Μελετῶν»), σχ. 8έν, Ἰωάννινα, 1961.

Δημ. Στ. Σαλαμάγκα : «ΕΛΕΝΗ ΑΓΓΕΛΙΝΑ ΔΟΥΚΑΙΝΑ» Ἰωάννινα, 1961.

Α Ν Α Τ Υ Π Α

Ἰωάννου Ὁρ. Καλογήρου : «ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ ΕΝ ΤΩ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΩ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΩ ΤΟΥ ΒΟΣΣΕΨΥ» (ἐκ. τοῦ περιοδ. «Ἐπιτηγόριος Παλαμάς» — ἔτος ΚΓ' 1960, τ. θ' - ι'), σχ. 8ον, Θεσσαλονίκη, 1960.

Σοφакλέους Δ. Λάλη : «ΘΥΡΑΘΕΝ ΚΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΑΝΤΙΛΗΨΙΣ» (ἀπὸ τὸ περιοδ. «Δωδωναῖον Φῶς», τ. Α', 1961), σχ. 8ον, Ἰωάννινα, 1961.

Διονυσίου Λ. Ψαρραίου (Μητροπολίτου Σερβίων καὶ Κοζάνης) : «Η ΑΡΧΑΙΑ ΜΟΥΣΙΚΗ ΤΟΥ ΑΚΑΘΙΣΤΟΥ ΥΜΝΟΥ» (ἐκ τοῦ τιμητικοῦ τόμου ἐπὶ τῷ Ἰωβηλαίῳ τοῦ Στ' τοῦ Μητροπολίτου Φιλίππων — Νεαπόλεως — Θάσου Χρυσοστόμου), σχ. 8ον, Ἀθήναι, 1961.

Στεφάνου Ι. Μακρυμίχαλου : «ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΟΥ ΣΚΟΥΛΟΥΔΗ ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ» (ἐκ τοῦ 18ου τεύχους τοῦ περιοδ. «Ἀθηναϊκά»), σχ. 8ον, Ἀθήναι, 1961.

Κων. Ι. Κίτσου : «Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ» (ἀπὸ τὸ περιοδ. «Δωδωναῖον Φῶς», τ. Α', 1961), σχ. 8ον, Ἰωάννινα, 1961.

Δ Ι Α Φ Ο Ρ Α

Ἐκδοσις «Πρωτότυπ, Φιλολ. Ἐπιθεωρήσεως» : «ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΩΤΟΜΑΓΙΑ» (1960—1961), σχ. 8ον, σελ. 420, Ἀθήναι, 1961.
Ἀγγέλου Κασσιόνη : «ΕΡΕΥΝΑ», Ἀθήναι, 1961.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

«ΖΥΓΟΣ», τ. 66 - 67, Ἀθήναι «ΝΕΑ ΠΟΡΕΙΑ», τ. 77 - 78, Θεσσαλονίκη, «ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΤΕΧΝΗΣ» τ. 78 - 79 Ἀθήναι, «ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ» τ. 8, 9, Λευκωσία «ΚΡΙΚΟΣ» 126, 127 - 128 Ἰωνδίνον. «ΑΚΤΙΝΕΣ» τ. 123, Ἀθήναι. «ΚΡΙΤΙΚΗ» τ. 15, Θεσσαλονίκη. «ΔΩΔΩΝΑΙΟΝ ΦΩΣ» (Διδακταλικὸ Ὑλλόγου Ἰωαννίνων) τ. 1, Ἰωάννινα. «ΣΕΡΡΑΪΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ» τ. 43 - 44, Σέρραι, «ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ» τόμ. Γ) 2 Ἀθήναι, «ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ» τ. 9, 10, 11, Λευκωσία. «ΘΕΟΛΟΓΙΑ» τόμ. ΛΒ' — τ. Α', Ἀθήναι. «ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ» τ. 319, 320, 321, Ἀθήναι. «ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ» τ. 107, Χανιά. «ΔΙΑΛΕΞΗ» τ. 2, Ἀθήναι. «ΙΛΙΣΟΣ» τ. 22, Ἀθήναι. «ΣΤΕΡΕΟΕΛΛΑΔΙΚΗ ΕΣΤΙΑ» τ. 8, Λοιμία, «ΠΟΝΤΙΑΚΗ ΕΣΤΙΑ» τ. 137 - 138 - 139, Θεσσαλονίκη. «ΙΩΛΚΟΣ» τ. 5, 6 - 7, Ἀθήναι, «ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ» τ. 25, Φλώρινα. «ΠΥΡΣΟΣ» τ. 78, 79, Κων.λεις. «ΦΙΛΙΑΤΡΑ» τ. 19, Ἀθήναι, «Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΔΟΣ» τ. 81, Ἀθήναι. «ΙΚΑΡΙΑΚΑ» τ. 19, Ἀθήναι. «Ο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ» τ. 111, Θεσσαλονίκη. «ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ» τ. 66, Ἀθήναι. «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΝ ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ» τ. 13, Ἀθήναι. «ΔΕΛΤΙΟΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ» τ. 120, 121, Ἀθήναι. «ΠΥΡΣΟΣ» (Α' Προσ. Γυμνασίου Ἀρρένω, Πειραιῶς) τ. 15, Πειραιῶς. «Ο ΑΓΩΝ ΜΑΣ» τ. 3 - 9) 1961, Ἀθήναι. «ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ» τ. 2) 1961, Πάτρα. «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΒΗΜΑ» τ. 132, Ἀθήναι. «ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΝ ΒΗΜΑ» τ. 464, Ἀθήναι. «ΣΚΟΠΙΑ» τ. 12) 1961, Ἀθήναι. «ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΝΕΑ» Βρυξέλλαι. «The illustrated London News» «Life» «Fita Bulletin» — Commonwealth.